Sven Wimnell 26 september 2020: Välfärden. Sveriges och världens historia. Mänskliga verksamheter. Statsbudgeten, riksdagsdebatt och kommentarer. Debatt-artiklar 15- 25 september. Utrikes och inrikes artiklar 15-20 september.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzp.pdf

Sven Wimnell 26 september 2020:
Välfärden. Sveriges och världens historia. Mänskliga verksamheter. Statsbudgeten, riksdagsdebatt och kommentarer. Debattartiklar 15- 25 september. Utrikes och inrikes artiklar 15-20 september.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzp.pdf

Innehåll:

Sida

4 **Kapitel 1: Välfärden. Sveriges och världens historia. Mänskliga verksamheter. Statsbudgeten, riksdagsdebatt och kommentarer.**

5 Välfärden får ytterligare 30 miljarder nästa år

8 Sveriges kungalängd

11 Riksdagens historia

14 Regeringskansliet genom tiderna

28 Så betalade Sverige inte av sin statsskuld

36 Sveriges historia

40 Vänstervåg. Högervåg.

44 Svensk politik 1889- 2014.

46 Sveriges regeringar under 100 år

48 Makthavare i världen efter andra världskriget.

50 Världskarta

51 Världshistorien på nio sidor

59 Innehållet i:Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige. **http://wimnell.com/omr40zp.pdf**

60 Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

63 Så bidrog ingenjörerna till den svenska framgången

65 Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

68 Det är nu vi väljer hur Sverige ska se ut efter pandemin

71 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

71 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

75 Utvecklingens krafter.

76 Systemet för mänskliga verksamheter.

79 Den fundamentala påverkanskedjan

81 Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

83 Innehållet i Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m. **http://wimnell.com/omr40zl.pdf**

89 Innehållet i:Sven Wimnell 15 september 2020: Riksdagens öppnande. Kungen, regeringsförklaring, partiledardebatt. politik 8-14 september. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar 4-14 september. Utredningar om politik sedan början av mars 2020. **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzo.pdf**

90 Politikområden för politiken 1 oktober 2019 Regeringens ministerområden.

92 Budgetpropositionen för 2021: Jobba Sverige ur krisen tillsammans Publicerad 21 september 2020. Prop. 2020/21:1

94 Budgeten för 2021 på fem minuter

95 Ur budgeten: Finansplanen.

96 Riksdagens snabbprotokoll 2020/21:11 den 21 september 2020
96 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

145 Några DN-artiklar med anknytning till statsbudgeten.

229 **Kapitel 2: Debattartiklar i DN 15-25 september 2020**

254 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 15 - 20 september 2020**

255 **Utrikes DN-artiklar 15- 20 september 2020**

552 -1099 **Inrikes DN-artiklar 15-20 september 2020**

Kapitel 1: Välfärden. Sveriges och världens historia. Mänskliga verksamheter. Statsbudgeten, riksdagsdebatt och kommentarer.

”Välfärden får ytterligare 30 miljarder nästa år”

DN MÅNDAG 21 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200921
Under våren fick kommunsektorn besked om ett permanent tillskott på 12,5 miljarder kronor från och med nästa år. Därutöver föreslår regeringen nu närmare 30 miljarder kronor till välfärden nästa år, varav 10 miljarder i allmänna statsbidrag, skriver Magdalena Andersson (S) och Per Bolund (MP).

Nu följer vi upp vårens historiska krispaket med en kraftfull grön ekonomisk återstart för Sverige. Genom att investera i en snabbare klimatomställning och en starkare välfärd stimuleras ekonomin så att människor snabbt kommer tillbaka i arbete igen. Vi ska jobba Sverige ur krisen tillsammans och bygga Sverige mer hållbart än före pandemin.

När regeringen överlämnar budgetpropositionen för 2021 till riksdagen sker det i ett historiskt allvarligt läge. Hela vårt samhälle har under våren kraftsamlat för att begränsa spridningen av covid-19 och dess konsekvenser, men trots det har pandemin drabbat Sverige hårt. Var och en som har mist livet är en tragedi och i pandemins spår har en kraftig ekonomiska nedgång drabbat såväl Sverige som vår omvärld med snabbt stigande arbetslöshet som följd.

Sedan virusutbrottet har regeringen och riksdagen vidtagit historiska krisåtgärder för att värna människors liv, hälsa och möjlighet att försörja sig. Det var möjligt tack vare att regeringen sparade under de goda åren så att Sverige kunde gå in i krisen med den lägsta statsskulden sedan 1977. Nu tar vi nästa steg och föreslår reformer på över 105 miljarder kronor nästa år och över 85 miljarder kronor 2022.

En statlig grön kreditgaranti på 50 miljarder kronor under de tre kommande åren införs för att möjliggöra större investeringar för minskade utsläpp. Klimatklivet förstärks och förlängs och ett grönt avdrag införs för installation av solceller, energilagring och laddningspunkter. Solcellsstödet förlängs och energiskatten sänks på bland annat egenproducerad solel. Nya medel avsätts för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus.

Transportsektorns utsläpp ska fortsätta att minska genom investeringar för att elektrifiera tunga vägtransporter och öka järnvägens konkurrenskraft. Miljöstyrningen inom bonus malus-systemet förstärks och inblandningen av förnybara drivmedel inom reduktionsplikten höjs successivt. Industriklivet förstärks och breddas till bland annat biodrivmedelsproduktion och batteritillverkning. Fler gröna naturnära jobb skapas och nya satsningar görs på skötsel av skyddad natur.

Sverige ska vara en ledande forsknings- och innovationsnation och svenska företag ska ligga i frontlinjen av den internationella teknikutvecklingen. FoU-avdraget förstärks och skattelättnaden för experter utvidgas. Universitet och högskolor får en extra förstärkning redan nästa år.

En skattereduktion som minskar företagens kostnader för tidigarelagda investeringar införs för att stimulera nya jobb. För att motverka att bostadsbyggandet minskar under pandemin förstärks investeringsstödet för hyresbostäder och studentbostäder. Möjligheterna att bo och verka i hela landet förbättras med ett kraftfullt landsbygdsprogram,

utbyggt bredband och mer vägunderhåll. Ett särskilt stöd införs för kollektivtrafiken.

Den ekonomiska nedgången har slagit hårt mot kommuner och regioner. Trots de senaste årens stora ekonomiska tillskott har pandemin inneburit minskade kommunalskatteintäkter och därför krävs statligt stöd för att undvika besparingar och massuppsägningar inom vård, skola och omsorg. Under våren fick kommunsektorn besked om ett permanent tillskott på 12,5 miljarder kronor från och med nästa år. Därutöver föreslår regeringen närmare 30 miljarder kronor till välfärden nästa år, varav 10 miljarder i allmänna statsbidrag.

Sveriges äldre förtjänar en trygg äldreomsorg och därför skjuter regeringen till fyra miljarder kronor per år på fler kunniga medarbetare som har en god arbetsmiljö. Äldreomsorgslyftet utökas för att fler ska utbilda sig till undersköterska eller vårdbiträde. En återhämtningsbonus som möjliggör nya arbetstidsmodeller, till exempel kortare arbetstid, införs i vård och omsorg.

Sveriges sjukvård och äldreomsorg har prövats hårt. Många medarbetare har gjort stora uppoffringar för att vårda drabbade och begränsa smittspridning. En vårdskuld har byggts upp där många patienter har fått planerad vård senarelagd. Sjukvården får därför nya ekonomiska tillskott.

Arbetet för en jämlik kunskapsskola förstärks med fler insatser som främjar likvärdighet och kunskapsutveckling, mer stöd för lovundervisning och läxhjälp samt fler insatser för ett attraktivare läraryrke.

Regeringen föreslår ett stimulansstöd för att stödja återstart av kulturaktiviteter och stärka det civila samhället i hela landet. Ett institut för mänskliga rättigheter ska inrättas.

Utöver omfattande investeringar stärks även hushållens ekonomi som en del av återstarten. Skatten sänks för bland annat pensionärer så att den kvarvarande skatteklyftan försvinner helt den 1 januari 2023. Ett pensionstillägg införs för pensionärer som jobbat hela livet men ändå har låg pension.

Den gröna skatteväxlingen fortsätter. Miljöskatter höjs, vilket kompenseras med sänkt skatt på inkomster från såväl arbete och pension som andra socialförsäkringsförmåner.

Brotten och dess orsaker ska bekämpas med full kraft. Arbetet med att anställa 10 000 fler polisanställda fortsätter. För att intensifiera arbetet mot gängbrottsligheten kompletteras Polismyndighetens anslagshöjning på två miljarder kronor med nya åtgärder. En särskild satsning görs på socioekonomiskt utsatta områden för att bland annat förebygga rekryteringen av unga till kriminalitet. Nya åtgärder vidtas mot missbruk av statliga ersättningar och felaktig folkbokföring. Pandemin har visat att samhällets krisberedskap måste höjas.

Civilförsvaret förstärks kraftigt. Samtidigt fortsätter utbyggnaden av det militära försvaret.

Förslagen i budgetpropositionen väntas stimulera tillväxten och sysselsättningen kraftigt de närmaste åren. Forskningen visar att finanspolitiken i nuvarande läge är särskilt effektiv för att snabbt öka tillväxten och sysselsättningen. Inte minst gäller det ökad offentlig

konsumtion, offentliga investeringar samt stärkt köpkraft för hushåll med lägre inkomster.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

Från http://wimnell.com/omr36-39zzk.pdf
Från Kungar.info på Internet 23 april 2014

Sveriges kungalängd

Sverige har varit en monarki under mycket lång tid. Monarkins innehåll och makt såväl som Sveriges omfattning har dock varierat över tiden. Även själva ordet Sverige har utvecklats med språket, förändringar som ibland används för att benämna olika epoker av utvecklingen, se vidare Svearike.

De äldsta kungarna är endast kända som sagokungar, men även under den historiska tidens regenter som finns i nedanstående lista finns osäkerheter. Samtliga uppgifter mellan Stenkil och Filip och mellan Inge den yngre och Sverker den äldre är osäkra och det har förmodligen funnits ännu fler kungar och tronpretendenter under denna tid än de vars namn överlevt till våra dagar.

Ordningstal på kungar infördes i Sverige med Erik XIV på 1500-talet. Han utgick från Johannes Magnus bok Historia de omnibus Gothorum Sveonomque regibus som framställde en synnerligen fantasifull lista över alla svenska kungar sedan syndafloden, och kom fram till att han var Erik XIV. Samma sak gäller de kungar som har namnet Karl där Karl Sverkersson är den förste historiskt belagde kungen med detta namn, med ordningsnummer VII enligt Johannes Magnus kunglängd. Som den förste historiskt belagda Erik (VIII) är Erik Segersäll eller eventuellt Erik (VII) Erik Väderhatt beroende på vilken källa man utgår från – den förste som alla är överens om är dock Erik Segersäll.

Namn	Regeringstid	Levnadstid
Erik Segersäll	– ca 995	d. ca 995
Olof Skötkonung	ca 995– ca 1022	d. ca 1022
Anund Jakob	ca 1022– ca 1050	d. ca 1050
Emund den gamle	ca 1050– ca 1060	d. ca 1060

Stenkilska ätten

Stenkil ca	1060– ca 1066	d. ca 1066
Halsten	–ca 1070	d. ca 1070
Anund Gårdske	början av 1070-talet	
Håkan Röde och Blot-Sven	ca 1070	
Inge den äldre		d. ca 1100
Filip	ca 1100– 1118	d. ca 1118
Inge den yngre (samregent med Filip 1110–1118)	ca – ca 1120	
Tronstrider mellan Ragnvald Knaphövde och Magnus Nilsson av Danmark	<1120-talet	

Sverkerska ätten (S) och Erikska ätten (E) med flera

Sverker den äldre (S)	ca 1130–1156	d. 1156
Erik den helige (E)	– ca 1160	d. ca 1160
Magnus Henriksson (ej erkänd som kung i hela riket)	1160–1161	d. 1161
Karl Sverkersson (S)	ca 1161–1167	d 1167

Kol och Burislev Sverkersson (S)(erkända i Östergötland)	ca 1170	båda d. 1170
Knut Eriksson (E)	1167- 1195 el. 1196	d 1195 el.1196
Sverker den yngre Karlsson (S)	1196-1208	d. 1210
Erik Knutsson (E)	1208-1216	d. 1216
Johan Sverkersson (S)	1216-1222	1201-1222
Erik Eriksson (E)	1222-1229	1216-1250
Knut Långe (Knut Holmgersson)	1229-1234	d. 1234
Erik Eriksson (E)	1234-1250	1216-1250

Folkungaätten (även kallad Bjälboätten)

Birger jarl (regerande riksjarl)	1248-1266	d. 1266
Valdemar Birgersson	1250-1275	ca1240-1302
Magnus Ladulås	1275-1290	ca 1240-1290
Birger Magnusson	1290-1318	ca 1280-1321
Mats Kettilmundsson	1318-1319 (rikshövitsman)	d. 1326
Magnus Eriksson	1319-1364	1316-1374
Erik Magnusson (kung över delar av riket i opposition till Magnus Eriksson)	1356-1359	1339-1359
Håkan Magnusson (först i opposition och sedan medregent till Magnus Eriksson)	1362-1364	1340-1380

Unionsregenter erkända i Sverige, inhemska kungar samt riksföreståndare

Margareta	1389-1412	1353-1412
Erik av Pommern	1396-1435 och 1436-1439	1382-1459
Engelbrekt Engelbrekt-sson	1435-1436 (rikshövitsman)	d. 1436
Karl Knutsson(Bonde)	1438-1440 (riksföreståndare)	1408 el. 1409-1470
Kristofer av Bayern	1440-1448	1416-1448
Bengt Jönsson (Oxenstierna) och Nils Jönsson (Oxenstierna)	1448 (riksföreståndare)	trol.1390-talet-el. 1450
Karl Knutsson(Bonde)	1448-1457	trol. 1390-talet-tid. 1450 1408 el. 1409-1470
Jöns Bengtsson(Oxenstierna) och Erik Axelsson (Tott)	1457 (riksföreståndare)	1417-1467 1415-1481
Kristian I	1457-1464	1426-1481
Kettil Karlsson (Vasa)	1464 (riksföreståndare)	1433-1465
Karl Knutsson(Bonde)	1464-1465	1408 el. 1409-1470
Kettil Karlsson (Vasa)	1465 (riksföreståndare)	1433-1465
Jöns Bengtsson (Oxenstierna)	1465-1466 (riksföreståndare)	1417-1467
Erik Axelsson (Tott)	1466-1467 (riksföreståndare)	1415-1481
Karl Knutsson(Bonde)	1467-1470	1408 el. 1409-1470
Sten Sture den äldre	1470-1497 (riksföreståndare)	1440-1503

Hans (Johan II)	1497–1501	1455–1513
Sten Sture den äldre	1501–1503 (riksföreståndare)	1440–1503
Svante Nilsson (Sture)	1504–1511 (riksföreståndare)	1460–1511
Erik Trolle	1512 (riksföreståndare)	1460–1529 el. 1530
Sten Sture den yngre	1512–1520 (riksföreståndare)	1492 el. 1493–1520
Kristian II	1520–1521	1481–1559
Gustav Eriksson(Vasa)	1521–1523 (riksföreståndare)	1496–1560

Vasaätten

Gustav I Vasa	1523–1560	1496–1560
Erik XIV	1560–1568	1533–1577
Johan III	1568–1592	1537–1592
Sigismund	1592–1599	1566–1632
Hertig Karl (IX)	1599–1604 (riksföreståndare)	1550–1611
Karl IX	1604–1611	1550–1611
Gustav II Adolf	1611–1632	1594–1632
Kristina	1632–1654 (förmyndarreg. 1632–1644)	1626–1689

Pfalziska ätten

Karl X Gustav	1654–1660	1622–1660
Karl XI	1660–1697 (förmyndarreg. 1660–1672)	1655–1697
Karl XII	1697–1718 (förmyndarreg. 1697)	1682–1718
Ulrika Eleonora	1719–1720	1688–1741

Hessiska ätten

Fredrik I	1720–1751	1676–1751

Holstein-Gottorpska ätten

Adolf Fredrik	1751–1771	1710–1771
Gustav III	1771–1792	1746–1792
Gustav IV Adolf	1792–1809 (förmyndarreg. 1792–1796)	1778–1837
Hertig Karl (XIII)	1809 (riksföreståndare)	1748–1818
Karl XIII	1809–1818	1748–1818

Bernadotteska ätten

Karl XIV Johan	1818–1844	1763–1844
Oscar I	1844–1859	1799–1859
Karl XV	1859–1872 (regent 1857–1859)	1826–1872
Oscar II	1872–1907	1829–1907
Gustaf V	1907–1950	1858–1950
Gustaf VI Adolf	1950–1973	1882–1973
Carl XVI Gustaf	1973–	1946–

Från Riksdagens hemsida på Internet 23 april 2014.

Riksdagens historia

Hur länge har det funnits en riksdag i Sverige?

År 1435 kallade man till ett möte i Arboga för att diskutera och besluta om viktiga frågor för landet. Arboga möte har därför ibland kallats Sveriges första riksdag. Men först vid Gustav Vasas två riksmöten i Västerås 1527 och 1544 kan man tala om en riksdag med representation av de fyra stånden – adel, präster, borgare och bönder. Själva termen riksdag började användas under 1540-talet.

När fick Sverige ett partisystem?

Under frihetstiden på 1700-talet koncentrerades i stort sett all makt till de fyra stånden – adel, präster, borgare och bönder. Ett partisystem började växa fram. Två partier, hattar och mössor, dök upp på den politiska arenan. Dessutom utvecklades en form av parlamentarism som hade likheter med den parlamentarism som vi har i dag.

När avskaffades ståndsriksdagen?

I ståndsriksdagen var de fyra stånden – adel, präster, borgare och bönder – representerade. År 1865 avskaffades ståndsriksdagen och ersattes med ett tvåkammarsystem. Första kammaren valdes indirekt genom landstingen och de största städernas kommunala församlingar. Endast män var valbara på grund av ålders-, inkomst- och förmögenhetsvillkor. Vid val till andra kammaren var rösträtten begränsad till män, och för att få rösta krävdes att man hade en fast egendom eller betalat skatt på en årlig beskattningsbar inkomst.

När fick Sverige allmän och lika rösträtt i riksdagsval?

År 1921 blev rösträtten allmän och lika för män och kvinnor i Sverige.

Vad är lotteririksdagen?

År 1971 införde Sverige en riksdag med en kammare med 350 ledamöter. Vid riksdagsvalet år 1973 fick de socialistiska och borgerliga blocken 175 riksdagsplatser var. Detta resulterade i att flera beslut i riksdagen kom till med lottens hjälp. Från 1976/77 års riksmöte har kammaren 349 ledamöter.

Från riksdagens hemsida maj 2013: från 36-39zz.pdf

Riksdagens historia

Lyssna

Hur länge har det funnits en riksdag i Sverige? Svaret på den frågan är inte helt enkel. Det beror nämligen på vad man räknar som en riksdag.
Redan år 1435 kallade man till ett möte i Arboga för att diskutera och besluta om viktiga frågor för landet. Arboga möte har därför ibland kallats Sveriges första riksdag.
Men först vid Gustav Vasas två riksmöten i Västerås 1527 och 1544 kan man tala om en riksdag med representation av de fyra stånden – adel, präster, borgare och bönder. Själva termen riksdag började användas under 1540-talet.
Här kan du läsa mer om några viktiga punkter i riksdagens historia.

Utskotten tar form

På 1600-talet skapades tydligare regler för riksdagen. Systemet med utskott växte fram.
Regler togs fram om vilka som skulle kallas till riksdagen och vid vilka tillfällen som riksdagen skulle kallas in.
Under det karolinska enväldet i slutet på 1600-talet fick kung Karl XI alltmer makt. Riksdagens ställning försvagades, och riksdagen blev i praktiken ett lydigt redskap i kungens händer.

Hattar och mössor

Riksdagen fick en större dominans under frihetstiden på 1700-talet. Då koncentrerades i stort sett all makt till de fyra stånden.
Ett partisystem började växa fram. Två partier, hattar och mössor, dök upp på den politiska arenan. Dessutom utvecklades en form av parlamentarism som hade likheter med den parlamentarism som vi har i dag. Många traditioner i dagens riksdagsarbete har rötter i den här tiden och då särskilt inom utskotten.

Riksdagens ställning kom alltmer att försvagas genom ekonomiska kriser, motsättningar mellan ständerna och korruption. När Gustav III genomförde sin oblodiga statskupp 1772 gled undan för undan mer makt över i kungens händer. Riksdagen förlorade makt och inflytande.

Ny grundlag reglerade makten
År 1809 fick Sverige en ny grundlag. Den reglerade hur makten skulle delas mellan riksdagen och kungen.
I den nya grundlagen fick domstolarna och myndigheterna en självständig ställning. Dessutom inrättade Sverige som första land i världen 1809 en Justiteombudsman, JO. Till JO kunde medborgarna nu vända sig med klagomål på myndigheterna.
En av de nya grundlagarna 1809 var regeringsformen. Principen om maktdelning fick stort inflytande på regeringsformen. Det innebar att man alltmer skilde mellan den lagstiftande, dömande och verkställande makten i samhället.
1809 års regeringsform, låt vara med stora förändringar, kom att gälla till och med 1974. Den lag som reglerar riksdagsarbetet, riksdagsordningen, kom till år 1810.

Tvåkammarsystemet
Under åren 1809–1974 gjordes viktiga förändringar i författningen för att även de framväxande nya samhällsklasserna skulle bli representerade.
År 1865 avskaffades ståndsriksdagen och ersattes med ett tvåkammarsystem. Första kammaren valdes indirekt genom landstingen och de största städernas kommunala församlingar. Den ansågs representera "bildningen och förmögenheten". Endast män var dock valbara på grund av ålders-, inkomst- och förmögenhetsvillkor.
Vid val till andra kammaren var rösträtten begränsad till män och för att få rösta krävdes att man hade en fast egendom eller betalat skatt på en årlig beskattningsbar inkomst.

Rösträtt till alla
Varför hade inte alla människor i Sverige rösträtt? Den frågan debatterades livligt från 1860-talet, och kraven på en allmän rösträtt blev alltmer högljudda.
Allmän rösträtt för män vid val till andra kammaren genomfördes år 1909. År 1921 blev rösträtten allmän och lika för män och kvinnor, och inte förrän då blev riksdagen fullt ut en demokratisk representation för hela folket.
Även efter 1921 var det möjligt att utesluta vissa grupper från rösträtt. Det gällde till exempel personer som en domstol hade omyndigförklarat. Denna inskränkning av rösträtten försvann 1989 när riksdagen avskaffade omyndigförklaring.
Jämsides med den allmänna rösträtten utvecklades och accepterades allmänt det parlamentariska styrelseskicket, som innebär att regeringen är beroende av riksdagens stöd för att kunna styra landet.

Enkammarsystemet
År 1971 övergavs tvåkammarsystemet och en kammare med 350 ledamöter infördes.
Samtidigt gjordes utskottsorganisationen om. Systemet med olika utskott för lagfrågor respektive budgetfrågor övergavs och 16 utskott för olika ämnesområden, fackutskott, inrättades.
Tre år senare, 1974, fick Sverige en ny författning. Parlamentarismens principer skrevs in i författningen och talmannen fick en central roll när en ny regering ska bildas.

Lotteririksdagen
Systemet med 350 ledamöter i kammaren, som infördes 1971, hade brister. Besvären med ett jämnt antal ledamöter visade sig ganska snart.
Vid riksdagsvalet år 1973 fick de socialistiska och borgerliga blocken 175 riksdagsplatser var. Detta resulterade i att flera beslut i riksdagen kom till med lottens hjälp.
Den 10 januari 1975 hölls riksdagens högtidliga öppnande, som från och med detta år kallades riksmötets öppnande, i ett provisoriskt

riksdagshus vid Sergels torg. 1975 års riksmöte varade endast under vårsessionen eftersom riksdagens arbetsår ändrades från att tidigare ha omfattat en vår- och en höstsession till att omfatta en höst- och en vårsession.
Den 15 oktober 1975 öppnades således 1975/76 års riksmöte, och från och med 1976/77 års riksmöte har kammaren 349 ledamöter.

Fyraårig valperiod
1994 fattade riksdagen två viktiga beslut, dels att valperioden skulle förlängas från tre till fyra år, dels att budgetarbetet skulle bli mer effektivt.
Det senare innebär att budgetåret numera följer kalenderåret och att budgetpropositionen läggs fram av regeringen och behandlas av riksdagen under hösten.

Texten granskades: 28 februari 2012

Från regeringens hemsida på Internet 23 april 2014.
Utdrag från Regeringskansliet genom tiderna

Regeringskansliet genom tiderna

Regeringskansliets historia
År 1974 ändrades grundlagen om hur den svenska staten ska vara organiserad. Kungen lämnade över all makt till riksdagen och regeringen. Samtidigt bytte man namn på kungens kansli från Kunglig Majestäts kansli till Regeringskansliet. Ordbytet speglade en viktig förändring av det svenska statsskicket. Parlamentarismen hade slagit igenom fullt ut.

Tiden fram till Gustav Vasa
Den äldre Vasatiden 1521–1611
Stormaktstiden 1611–1718
Frihetstiden 1718–1772
Gustavianska tiden 1772–1809
Karl Johanstiden och den tidigaliberalismen 1809–1840
Tiden efter 1840
Kvinnor och män i Regeringskansliet
Regeringen och EU
Regeringskansliets lokaler

Tiden fram till Gustav Vasa

I Sveriges äldsta historia var landskapen mer eller mindre egna ”länder” med egna lagar och egna domstolar. Först på 1000-talet förenades landskapen till ett land med en gemensam kung. I det nya Sverige var visserligen kungen och hans män en samlande kraft, men landskapen hade rätt att självständigt sköta många egna frågor. Det säger sig självt att det var omöjligt att styra ett land utan att det fanns en administration som kunde hjälpa till. Och en sådan hade bildats kring kungen, först med olika militära ledare. En av dem var jarlen. Han var kungens närmaste rådgivare och tillhörde alltid någon av de förnämsta stormansätterna. Birger Jarl dog 1266 och var den siste jarlen. Ordet jarl motsvarar det engelska ordet earl som är vanligt på vikingatiden och den tidiga medeltiden. Efter Birger Jarls död ersatte man ordet jarl med hertig.

Förmyndarregering bildas
I början av 1200-talet regerar ett råd som förmyndarregering i stället för kung Erik Eriksson, som var för ung för att regera. Rådet får stor betydelse för framtiden. På 1280-talet kom rådet tillbaka, även då som en förmyndarregering för en kung som var för ung för att regera. Från och med nu blev rådet kvar. I rådet ingick biskopar från den mäktiga kyrkan och stormän från de främsta familjerna. De var de viktigaste krafterna i samhället vid sidan av kungamakten. Från början var det tänkt att rådet skulle vara rådgivande åt kungen, men rådsmedlemmarna uppfattade sig mer och mer som företrädare för kyrkan och stormännen. Den här motsättningen skulle bli viktig i framtiden. Viktigt var också att Sverige fick en gemensam lagstiftning för hela landet under 1300-talet. I Magnus Erikssons landslag från 1350 stod det

bland annat hur kungen skulle väljas och hur han skulle styra landet. På den tiden ärvde kungen inte makten.

Kanslern, marsken och drotsen
Kanslern var den förste riksämbetsmannen som inte var militär. En kansler fanns i rådet redan i början av 1200-talet, kanske redan tidigare. Kanslersämbetet hade vuxit fram ur den romerska förvaltningen. Under medeltiden var kanslern chef för en uppsatt persons kansli och var särskilt kunnig i språk och skrivande. I Sverige fick kanslern en hög ställning och ett stort politiskt inflytande. Andra viktiga ämbetsmän under medeltiden var marsken och drotsen, två ämbetsmän som hade stor betydelse vissa perioder. Marsken var befälhavare under krigen, och drotsen var ställföreträdare för kungen ibland.

Den äldre Vasatiden 1521–1611

Under Gustav Vasas tid var det kungen som styrde Sverige. Han styrde landet på ett mycket personligt sätt. Någon mäktig kansler ville han definitivt inte veta av, särskilt inte någon som var knuten till biskopsämbetet i Strängnäs som seden tidigare hade varit. Visserligen hade han både kansler, sekreterare och skrivare, men genom Stockholms blodbad hade adelns ställning kraftigt försvagats. Gustav Vasa utnyttjade därför de adelsmän som fanns tillgängliga vid hovet. Även annan personal arbetade nära kungen.

Kanslern blev chef för kansliet, som hade sina lokaler på Stockholms slott. Där fanns även kammaren som var den lokal där en kammarmästare och en kamrerare arbetade med skatter,kontroll och bokföring.

Ränte- och räknekammaren
Kammaren delades upp i en räntekammare som hanterade skatterna och en räknekammare som kontrollerade fogdarna. Särskilda kammarråd ledde sedan 1560 kamrarna. Det var alltid medlemmar av högadeln som utsågs till kammarråd. Chefen för räknekammaren kallades överste skattmästare från och med 1571. Räknekammaren blev kvar under en lång tid framöver.

Under årtiondena efter Gustav Vasa blev det vanligare att högadliga män arbetade i den centrala förvaltningen och deltog i regeringsarbetet. Det var något som adeln själv ville, för att bevaka sina intressen. Till exempel blev den högadlige Nils Gyllenstierna kansler 1561. Samtidigt var flera av sekreterarna, skrivarna och notarierna tyska.

Sekreterarna fördelade ärende- na inom kansliet efter språk (tyska eller svenska).
Särskilda problem uppstod när Johan III:s son Sigismund ärvde tronen vid sin fars död 1592. Eftersom Sigismund redan var vald till kung i Polen och han bodde där, utsåg man hertig Karl (sedermera Karl IX) till riksföreståndare. Dessutom krävde nu högadeln genom rådet att de skulle få sitta med i Sveriges styrelse. Maktspelet som följde ledde till att Sigismund avsattes 1598 och hertig Karl blev ny kung 1600.

Många sekreterare i det svenska kansliet följde med Sigismund till Polen. Det innebar att Karl måste organisera om kansliet, för att kunna styra landet. Han hade gått hårt fram mot det gamla rådet, till exempel genom Linköpings blodbad 1600 när han lät avrätta rådsherrar som varit lojala mot Sigismund. För att kompensera bristen på rådsherrar skapade han ett nytt råd, helt enligt landslagens bestämmelser om antal rådsherrar och uppgifter. Rådsherrarna fick höga titlar (drots, marsk, kansler), men det var nu en hovkansler som var chef för kansliet. Efter Linköpings blodbad bestämde man att rådet enbart skulle råda och inte regera.

Riksdagen
Riksdagen fick allt större betydelse under 1500-talet, för att från slutet av århundradet bli ett vanligt inslag i det svenska statsskicket. I början av 1600-talet började riksdagen syssla mer regelbundet med skatter. Det hade man bara fått göra ibland på 1500-talet, men då precis som på 1600-talet skedde det helt på regeringens initiativ. Kärnan i riksdagen var rådsherrarna.

Stormaktstiden 1611–1718

Kansliet utvecklades starkt under stormaktstiden. Den som drev på utvecklingen var rikskanslern Axel Oxenstierna. Tillsammans med Gustav II Adolf skapar han på sätt och vis det moderna Sverige. Kungen har inte längre ensam makten, utan styrs av nya lagar och en fast och välorganiserad centralregering. Viktiga punkter i utvecklingen var kungaförsäkran år 1611, en rad olika kansliordningar och slutligen 1634 års regeringsform, den grundlag som bestämmer hur Sverige ska organiseras. Vid kungens sida stod fem höga ämbetsmän som var chefer för varsin avdelning i riksstyrelsen (drots, marsk, amiral, kansler och skattmästare). De var också medlemmar av rådet.

Axel Oxenstierna organiserade sitt kansli som ett ämbetsverk, det vill säga en myndighet som lyder direkt under regeringen. Han samarbetade med fyra kansliråd, som han hämtade ur rådet. Under kansliråden fanns sekreterare med särskilda arbetsområden och med underordnade skrivare. Dessutom hade man en hovkansler och ett par mer kvalificerade sekreterare, som från och med 1629 kallas statssekreterare. År 1661 fick statssekreterarna ansvar för var sin expedition, en för inrikes och en för utrikes ärenden.

I kansliet förberedde man ärenden som kungen sedan fattade beslut om. Men i vissa frågor kunde kansliet besluta självständigt. Kansliet var organiserat som ett kollegium, det vill säga chefen för kansliet fattade beslut i samråd med ett antal rådgivare. Kansliet svarade för hela regeringen med undantag för frågor om finanser och krig. Räknekammaren (senare kammarkollegiet) ansvarade för finanserna medan krigsrådet (senare krigskollegiet) ansvarade för krigsfrågorna. Även de andra delarna av riksstyrelsen organiserades som kollegier, till exempel amiralitetskollegiet (högsta ledningen för flottan) och riksdrotsens ämbetsverk Svea hovrätt.

Axel Oxenstierna (1583–1654): Trots att han bara var 28 år blev han riksrådets ledande man 1611 när Karl IX dog. Året därpå blev han utnämnd till rikskansler. Axel Oxenstierna utformade Gustav II Adolfs kungaförsäkran. Kungen dog på slagfältet 1632. Eftersom drottning Kristina var för ung för att regera 1634, ledde Axel Oxenstierna en förmyndarregering i hennes ställe. Hur regeringen skulle arbeta slogs fast i regeringsformen.

Förutom de höga riksämbetsmännen skulle ett stort antal rådgivare i kollegierna vara riksråd. De fem riksämbetsmännen handlade som regering i kungens namn. Förutom de fem riksämbetsmännen deltog även andra rådsmedlemmar i regeringssammanträdena. Det var med andra ord rådet som var regering, särskilt när kungen var ute i fält under krigen och när regenten var omyndig (1632–1672). Det är först nu från början av 1600- talet som man kan säga att Stockholm blir förvaltningens medelpunkt. Där finns riksstyrelsen alltid representerad, även när kungen är ute på krigståg.

Kungligt råd

När Karl XI blev myndig 1680 minskade han rådets makt. I stället för att låta rådet självständigt besluta i vissa frågor knöt han rådet närmare till sig och de höga riksämbetena fick förfalla. Chefen för kansliet blev kanslipresident och de kollegiala arbetsformerna fick mindre betydelse. Ett exempel är att statskontoret blev en självständig avdelning inom kammarkollegiet 1680.

Kungen lyssnade på råd från dem han själv hade förtroende för, och det ledde till att fler tjänstemän blev viktiga rådgivare. Bland annat gav kungen två tjänstemän i kansliet som redogjorde för viktiga ärenden samma status som de kungliga råden. De fick titeln statsråd samtidigt som de fortsatte att vara chefer för inrikes- och utrikesexpeditionerna. Detta innebar fler tjänstemän fick dubbla uppdrag: ansvar för kansliet och rådgivare till kungen.

År 1713 organiserade Karl XII om kansliet genom en ny kansliordning. Kansliets uppgift att redogöra för ärenden (föredragning) och utföra uppgifter (expedition) överfördes till sex expeditioner som skötte alla regeringsärenden. Expeditionernas chefer kallades ombudsråd. Förändringen innebar i praktiken att de föredragande och expedierande funktionerna blev ett slags departement ovanför de olika ämbetsverken. Hela den nya organisationen föll med Karl XII:s död 1718.

Axel Oxenstierna:”Som adelsman har jag naturligtvis fått en gedigen utbildning och har studerat vid flera tyska universitet. Efter studietiden fick jag plats vid hovet och valdes snart in i rådet, trots min ungdom. Man ansåg att min analytiska förmåga, kombinerad med stark realism, skulle komma väl till pass. Att jag sedan var taktiskt skicklig och hade en enorm viljestyrka och förmåga att hålla fast vid långsiktigt uppställda mål, fick de lära sig.

Jag hade ett mycket förtroendefullt samarbete med kung Gustav II Adolf. Vi hade båda målet att förvandla Sverige till en ledande europeisk makt. Det arbetet fortsatte jag när jag ledde förmyndarregeringen för drottning Kristina.

Både kungamakten och regeringsmakten (och riksdagen) måste följa grundlagen och ha en fast organisation. Min största seger i det arbetet var 1634 års regeringsform.

För att göra Sverige till en modern stormakt har jag effektiviserat landets administration på central, regional och lokal nivå. Dessutom har jag sett till att adeln, som rikets ledande stånd, har fått ensamrätt till rikets högsta ämbeten.

Andra nödvändiga åtgärder har varit att förbättra utbildningen, stärka krigsmakten, förstärka finanserna och att föra en aktiv utrikespolitik.

Historikerna säger att mina över 30 år som rikskansler, politiker och statsbyggare ger mig en unik plats i svensk historia.”

Frihetstiden 1718–1772

När Karl XII dog 1718 föll också det kungliga enväldet. Kungen fick ge ifrån sig delar av makten till de fyra stånden (adel, präster, borgare och bönder). Som en följd av det fick ämbetsmännen som dominerade i riksdagen mer makt. Hur man organiserade regeringsmakten framgår av de nya regeringsformerna 1719 och 1720. Den nya organisationen innebar att man gick tillbaka till det gamla rådet. Rådet, som nu kallades riksråd, utgjorde själva regeringen och hade kungen som ordförande. Det fungerade också som högsta domstol.

Kanslipresidenten (som motsvarar vår tids statsminister) ingick i riksrådet, som bestod av sexton medlemmar. Medlemmarna fattade besluten genom omröstningar där varje riksråd hade en röst och konungen två röster. Riksdagen kunde avsätta riksråd som den var missnöjd med. Det visar att riksdagen hade verklig makt. Kansliet kallades nu kanslikollegiet och ansvarade för all offentlig verksamhet som inte hade med rättsskipning att göra. Det var uppdelat på två funktioner. Det skulle dels vara förvaltande (utrikes ärenden, postväsen, skolor, akademier, arkiv och bibliotek), dels föredragande och expedierande.

Liknar nutidens departement
Kanslipresidenten såg till att föredragningen sköttes av fyra expeditioner för justitieärenden (Nedre justitierevisionen), utrikesärenden, krigsärenden och inrikescivilärenden (kammarexpeditionen). Expeditionerna liknade vår tids departement. Cheferna för expeditionerna var statssekreterare och såg till att särskilda revisionssekreterare föredrog (redogjorde för) ärendena för riksrådet. Chefen för justitierevisionen kallades justitiekansler. I kanslikollegiet ingick även en hovkansler och ett antal kansliråd.

Avid Horn:
"Jag började mitt yrkesliv som militär och blev sedan diplomat. Men min politiska bana började jag som kungligt råd i kanslikollegiet under Karl XII och därefter som kanslipresident, dvs. riksrådets ledare, under drottning Ulrika Eleonora. Eftersom jag hade en annan åsikt om grundlagen avgick jag – jag har alltid varit motståndare till kungligt envälde – bara för att året därpå vara tillbaka på posten som kanslipresident. Den posten behöll jag i 18 år. Många tycker att jag har varit en stark regeringschef i ett starkt riksråd. Min starka ställning berodde inte på att kungen visade välvilja, utan på att jag var skicklig på att manövrera de fyra stånden. Jag balanserade för- siktigt i utrikespolitiken och var sparsam i inrikespolitiska frågor.

Med åren växte kritiken mot min politik. En grupp yngre adelsmän, borgare och officerare tyckte att jag förde en gammaldags politik. De organiserade sig som opposition och kallade sig hattar – hatt som symbol för frihet och mandom – och hånade mig och min anhängare som nattmössor.

Trots detta har min politiske motståndare Tessin beskrivit mig så här: 'Greve Arvid Horn hade de flesta egenskaper som skapar en stor minister: vackert utseende, lätt talegåva, vänlighet, mod, intryckskraft, erfarenhet, outtröttlighet och ett fantastiskt minne. Efterhängsen i sina anläggningar, hittig i utvägar, skarpsynt i valet av arbetare; något mer hetsig än en kanslipresident vara bör; gudfruktigt hjärta med kan hända för mycket utvärtes sken.'

Vid 1738–1739 års riksdag hade kritiken vuxit sig så stark att jag blev tvungen att begära avsked. Det skedde förstås under stora hedersbetygelser och jag fick behålla min riksrådstitel och samtliga löneförmåner."

På expeditionerna arbetade också expeditions- sekreterare, registratorer, kanslister och kopister. Statssekreterarna hade stor makt över arbetet.

Ständerna tar makten
Kanslipresidenten var den främste i riksrådet, och som sådan blev han den verklige regenten. Vid 1738 års riksdag segrade oppositionen (hattarna) vid valet i riddarhuset. Det ledde till att den sittande kanslipresidenten, den mäktige ledaren för mösspartiet Arvid Horn, avgick. I samband med det avgick även fem av de gamla riksråden. Detta har betecknats som ett slags genombrott för parlamentarismen, de fyra stånden fick makten.

De fyra ståndens makt innebar att kanslipresidenten blev beroende av partiläget inom riksdagen. Det innebar också att det fanns en konflikt mellan kanslikollegiet där kanslipresidenten ingick och kansliets expeditioner. Denna konflikt varade hela frihetstiden.

Den äldsta tryckfrihetsförordningen kom 1766 och var den första av sitt slag i världen.

Carl Gustaf Tessin:
"Min far och min farfar var båda slottsarkitekter. Så intresset för de sköna konsterna föddes jag med. Men mitt intresse för politik var minst lika stort. Efter fem års kulturell utbildning utomlands gav jag mig in i den svenska politiken.

Under frihetstiden, som är min tid i svensk politik, uppstår det vi i dag kallar partier. Efter att ha närmat mig det holsteinska partiet anslöt jag mig till oppositionen mot Arvid Horn och hans mössparti. Jag kom senare att leda oppositionspartiet – hattarna.

Jag valdes till lantmarskalk och var med och störtade Horn. Efter ett mellanspel som ambas- sadör i Paris återvände jag sedan till Sverige där jag hade valts till riksråd.
Mitt utrikespolitiska mål var att frigöra Sverige från Ryssland. Det lyckades jag med under min tid som kanslipresident, med stöd av Preussen och Danmark.

Det resulterade också i två kungliga bröllop. Från Berlin förde jag personligen hem Lovisa Ulrika till Adolf Fredrik. Och senare ordnade jag förlovningen mellan deras son prins Gustav och den danska prinsessan Sofia Magdalena.

Mitt goda förhållande till prinsparet bröts när de vid sitt trontillträde ändrade statsskicket, utökade kungamakten och försvagade partiernas och riksdagens ställning.

Jag hann också ägna mig åt konst och kultur. Visste du att det var Carl Hårleman och jag som introducerade den franska rokokon i Sverige? Och det är min stora konstsamling som är grunden för Nationalmuseums äldre avdelning."

Gustavianska tiden 1772–1809

Gustav III:s statskupp 1772 innebar att de fyra ståndens och riksrådets makt minskade mycket starkt. År 1789 förlorade de makten helt och hållet. Kungen, ”han och ingen annan”, skulle styra Sverige. Gustav III hanterade regeringsärendena i särskilda sammanträden som han kallade kabinett eller konselj. Dit kallade han dem han behagade, till exempel fick flera statssekreterare stort inflytande och deras expeditioner blev lika inflytelserika som senare tiders departement. Ett typiskt exempel på detta är Johan Liljencrantz som blev Gustav III:s motsvarighet till vår tids finansminister.
Gustav III upphävde riksrådet 1789 och förde över rättsfrågorna till en nyinrättad högsta domstol. Samtidigt inrättade han Rikets ärenders allmänna beredning, som skulle bereda handläggningen av regeringsärendena. I denna beredning ingick bland annat statssekreterarna.

Riksstyrelsen organiserade om flera gånger i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet, men det ändrade inte mycket. År 1801 upphävdes kanslikollegiet, vilket ledde till att de tre expeditionerna fick en starkare ställning under beteckningen Kunglig Majestäts kansli. Utrikesärendena behandlades sedan 1791 av ett särskilt kabinett för utrikes brevväxlingen med en kabinettssekreterare som chef. År 1808 tillkom en kunglig beredning för alla ärenden som hörde till de tre expeditionerna utom så kallade kabinettsärenden. Men den upphörde i och med 1809 års revolution.

Karl Johanstiden och den tidiga liberalismen 1809–1840

Regeringsformen 1809 slog fast att det var kungen som skulle styra riket. Det gamla riksrådet uppstod i form av ett statsråd med nio medlemmar. Av dem var två ansvariga för vissa förvaltningsområden, nämligen utrikesstatsministern och justitiestatsministern. En tredje, hovkanslern, var närmast en biträdande utrikesminister med ansvar för tryckfriheten. Övriga sex statsråd var bara rådgivare. Alla regeringsärenden skulle föredras för kungen och avgöras av honom vid statsrådssammanträden. Undantaget var ärenden som handlade om Sveriges förhållanden till främmande makter (ministeriella mål) och ärenden som kungen avgjorde i sin egenskap av högste befälhavare för krigsmakten (kommandomål).

Fyra statssekreterare var chefer för var sin expedition, nämligen krigsexpeditionen, inrikesexpeditionen, handels- och finansexpeditionen samt en nyinrättad ecklesiastikexpedition. Statssekreterarna var föredragande i statsrådet och skulle ge råd och ha samma ansvar som statsråd i de frågor de föredrog. De skulle också delta i den förberedande beredningen som ägde rum i Rikets allmänna ärenders beredning, det nya namnet för Rikets ärenders allmänna beredning från 1789, och som avskaffades först år 1840. Statssekreterarna fick stort inflytande i statsrådet.

En särskild kanslistyrelse tillkom 1809 som skulle granska att expeditionerna skötte sitt arbete. Kanslistyrelsen bestod bland annat av utrikesstatsministern som ordförande, hovkanslern, de fyra statssekreterarna och kabinettssekreteraren.

Statsråden hade även sedan 1816 förberedande överläggningar inför regeringssammanträdena. Överläggningarna kallades för statsråds-

beredning. Det var ett tillfälle för statsråden att överlägga mer informellt innan de mötte kungen i ett formellt regeringssammanträde (konselj). Egendomligt nog var det antingen kronprinsen eller justitiestatsministern som ledde statsrådsberedningen. Statsrådsberedningens informella karaktär framgår av att den inte finns nämnd i regeringsformen och att man inte förde protokoll.

Det fanns en tydlig konflikt mellan å ena sidan statsrådens och rådgivarnas roll och å andra sidan de sakkunniga statssekreterarnas roll.

Den här konflikten präglade de första årtion- dena på 1800-talet. Riksdagen diskuterade frågan flitigt och riksstyrelsen förde fram flera förslag till en omorganisation. Redan år 1833 upphävdes kanslistyrelsen och utrikesstatsministern blev ensam chef för Kunglig Majestäts kansli. År 1840 kom slutligen en genomgripande förändring av riksstyrelsen som innebar att statsråden blev både föredragande och rådgiva-re. Reformen innebar att statssekreterarna blev de ministrar som man länge hade pläderat för i olika sammanhang. Samtidigt lade man ner Rikets allmänna ärenders beredning.

1840 års departementalreform
1840 års reform blev mycket genomgripande. Riksstyrelsens indelning i departement gäller fortfarande i dag.

Statsrådet bestod nu av ett antal departementschefer och några statsråd utan departement. Två av departementscheferna kallades statsminister – justitiestatsministern och utrikesstatsministern. De statsråd som inte var departementschefer var bara rådgivande statsråd. Hovkanslern avskaffades och justitiekanslern tillhörde inte längre statsrådet. Kungen skulle styra riket enligt regeringsformen och var skyldig att samråda med statsrådet, utom i så kallade kommandomål. Det var ärenden där kungen beslutade i sin egenskap av högste befälhavare över krigsmakten. I de ärendena skulle kungen fatta beslut i samråd med chefen för det departement dit ärendet hörde, och behövde inte ta upp frågan i statsrådet.

Cheferna för departementen var alltså statsråd, men de skulle inte styra över de gamla kollegierna eller andra myndigheter – med undantag för utrikesförvaltningen under utrikesstatsministern. Innan ärenden föredrogs hos kungen i statsrådet skulle de beredas av statsråden. Det inne-

bar att statsråden hämtade in upplysningar från statliga ämbetsverk eller myndigheter.

Statsråden hade också andra former för de interna beredningarna, till exempel i statsrådsberedningen som än så länge inte var formaliserad eller förde protokoll.

Expeditionscheferna stod närmast under departementscheferna och hjälpte till vid beredningen av ärenden. Resten av personalen på departementen arbetade med att föra protokoll, kontrolläsa avskrifter mot originaltexter (kollationering), expediera ärenden och skriva rent dokument.

Från början delade man inte upp arbetet inom departementen på något organiserat sätt. De sju departementet hade inte särskilt många ärenden, totalt 1 000 ärenden per år de första årtiondena efter 1840. Jämför det med de 8 300 ärenden som Regeringskansliet hanterade 2000.

Inom departementen diskuterade man ständigt principen om departementens roll i förhållande till underlydande myndigheter och frågan

om ministrar har rätt att besluta utan att samråda med regeringen (ministerstyre).

Departementen 1840
Departementen och deras viktigaste ansvarsområden:

Justitiedepartementet: Frågor om grundlagar och andra lagar. Tryckfri-hetsärenden.

Utrikesdepartementet: Förhållandet till andra länder.

Lantförsvarsdepartementet: Lantförsvaret. Telegrafinrättningar.

Sjöförsvarsdepartementet: Sjöförsvaret. Lots- och fyrväsende.

Civildepartementet: Lanthushållning, bergsrörelse, handel, sjöfart, fabriker, hantverk och andra näringar, allmänna vägar och andra kommunikationer. Lantregeringen.

Finansdepartementet: Jordeboksväsendet, beskattning, tullverket, statsregleringen, mynt- och bankväsendet, postväsendet.

Ecklesiastikdepartementet: Kyrkoväsendet, undervisning, vetenskap, kultur. Medicinal- och allmän hälsovård. Fattigvård.

Tiden efter 1840

Statsministerämbetet
Enligt 1840 års reform fanns två statsråd som kallades statsminister – justitiestatsministern och utrikesstatsministern. Titlarna visade att de hade de högsta posterna jämfört med övriga statsråd. Problemet under tiden närmast efter departementalreformen var att justitiestatsministern var så hårt bunden av sina uppgifter som chef för Justitiedepartementet att han inte hade tid att ägna sig åt allmänna politiska frågor utöver de som departementet ansvarade för.

Därför inrättade man 1876 en ny post i statsrådet – statsministern. En ledamot av statsrådet utsågs till statsminister och blev chef för regeringen utan eget departement. Chefen för Utrikesdepartementet behöll sin ministertitel, den enda ministertiteln vid sidan av statsministern i statsrådet.

Förste statsministern
Den förste statsministern var Louis de Geer 1876–1880. Han var mannen bakom representationsreformen 1865–1866 när den gamla ståndsriksdagen ersattes av tvåkammarriksdagen.

Så länge 1809 års regeringsform gällde var det kungen som utsåg statsministern. I dag är det riksdagens talmans uppgift, det slogs fast i regeringsformen 1974.

Statsministern hade ursprungligen inget egentligt departement. Ett sådant växte fram mycket sent, eftersom Statsrådsberedningen formellt hörde till Justitiedepartementet. Först i början av 1950-talet lades grunden till det departement som statsministern har i dag. Till en början bestod departementet av två sekretariat inom Justitiedepartementet: ett för statsministern och ett för statsråden utan departement

(granskningskonsulterna). I slutet av 1960-talet fick Statsrådsberedningen tydliga-re bestämmelser för administrationen med en egen samling av dokument och handlingar samt register över alla ärenden (diarium). Men fortfarande var det Justitiedepartementet som hanterade frågor om anslag till Statsrådsberedningen.

1974 års regeringsform gav statsministern rätt att själv fatta ett antal beslut. Bland annat utser statsministern departementscheferna, kallar statsråden till regeringssammanträde och kan förordna att en grupp ärenden som hör till ett departement ska föredras av ett annat statsråd än departementschefen. Statsrådsberedningens uppgift är att hjälpa statsministern och övriga statsråd om de inte får hjälp av något departement. Därmed har Statsrådsberedningen fått en starkare ställning inom Regeringskansliet.

Louis De Geer:
"Jag var den förste svenske regeringschef som titulerades statsminister. Tidigare var jag justitiestatsminister och delade ledningen av regeringen med utrikesstatsministern. Dessförinnan satt jag som representant för min ätt med i ett par riksdagar.

Som politiker företrädde jag nog vad som i dag kan betecknas som lagom borgerlig liberalism. Egentligen ogillar jag partiväsendet och ser mig mer som en ämbetsman.

Min största politiska insats var 1866 års representationsreform. Den innebar att ståndsriksdagen (med adel, präster, borgare och bönder) byttes mot en folkrepresentation med två kamrar. Att skriva ihop förslaget krävde all min taktiska begåvning och förmåga att kompromissa. Det blev tillräckligt modernt för liberalerna, tillgodosåg böndernas och medelklassens delvis motsatta krav och var ändå tillräckligt samhällsbevarande för att kunna vinna majoritet i Riddarhuset. De motsträviga prästerna fick rösta sist och följde naturligtvis majoriteten. Reformen antogs!

Under min ledning av regeringen genomfördes även en rad andra reformer som t.ex. näringsfrihet, vidgad religionsfrihet, husagans inskränkande och möjlighet för ogifta kvinnor att bli myndiga.

Efter ett nederlag i en försvarsfråga avgick jag som statsminister och blev kansler för landets universitet. Sedan ägnade jag mig åt min ungdoms stora intresse – att skriva. Mina Minnen del 1 och 2 är en klassiker inom den svenska memoarlitteraturen."

De särskilda samordnings- kanslier som de borgerliga koalitionsregeringarna (Fälldin 1976–1982 och Bildt 1991–1994) inrättade hade uppgifter som i viss utsträckning kan sägas vara desamma som Statsrådsberedningens.

Sedan 1997 är Regeringskansliet organiserat som en enda myndighet. Den består av Statsrådsberedningen, samtliga departement och Förvaltningsavdelningen, som är ett gemensamt administrativt organ för hela Regeringskansliet. Statsministern är chef för myndigheten Regeringskansliet.

Departementen
Eftersom departementen fick fler arbetsuppgifter efter 1840, tyckte många att departementen borde bli fler. Men ingenting förändrades förrän 1900, när man inrättade Jordbruksdepartementet. Under 1900-talet har man organiserat om departementen många gånger. Här är några av de viktigaste förändringarna:

• 1920 slogs de båda försvarsdepartementen ihop till ett departement. Civildepartementet ersattes av två departement: Social- och Kommunikationsdepartementen. Det tillkom också ett helt nytt departement: Handelsdepartementet.

• Krigsåret 1939 bildades Folkhushållningsdepartementet som bestod till 1950. Samma år tillkom ett nytt Civildepartement 1950–1969 för löne- och pensionsväsendet. Redan ett par år tidigare (1947) hade Inrikesdepartementet sett dagens ljus.

• 1969 tömdes Civil- departementet helt på sitt gamla innehåll och skulle i stället ansvara för länsstyrelserna, kommunerna och den fysiska riksplaneringen. Samtidigt tillkom Industridepartementet och året innan hade Ecklesiastikdepartementet bytt namn till Utbildningsdepartementet.

• 1974 bytte Civil- departementet namn till Kommundepartementet och Inrikesdepartementet blev Arbetsmarknadsdepartement. Samtidigt skapades Bostadsdepartementet.

• 1983 blev Kommundepartementet på nytt Civildepartement för att 1996–1998 bli till Inrikesdepartement.

• 1976–1982 delades Finansdepartementet i ett Budget- och ett Ekonomidepartement för att sedan åter slås samman 1983.

• Handelsdepartementet upphörde 1982 och frågorna fördes över till Utrikesdepartementet.

• 1987 tillkom Miljö- och energidepartementet. Namnet har varierat genom åren, men sedan regeringsskiftet 2006 heter departementet Miljödepartementet.

• 1991 bröts kulturfrågorna ut ur Utbildningsdepartementet och Kulturdepartementet bildades. Samma år upphörde Bostadsdepartementet, medan Industridepartementet bytte namn till Närings- departementet (under åren 1996–1998 under namnet Närings- och handelsdeparte-mentet).

• 1999 skapades ”stordepartementet” Näringsdepartemen- tet genom en sammanslagning av Kommunikations-, Arbetsmarknads- och Näringsdepartementen och delar av Inrikesdepartementet (som samtidigt upphörde).

• Arbetsmarknads-departementet tillkom1974 och är bland annat ansvarigt för arbetsmarknadsfrågor. Åren 1999–2006 skötte Näringsdepartementet Arbetsmarknadsdepartementets tidigare ansvarsområden. År 2006 återbildade den borgerliga alliansregeringen Arbetsmarknadsdepartementet.

• År 2007 inrättades Integrations- och jäm-ställdhetsdepartementet som har ansvaret för integrationspolitik, diskrimineringslagstiftning, jämställdhet mellan kvinnor och män, demokratiutveckling och mänskliga rättigheter, minoritetspolitik, folkrörelsepolitik, ungdomspolitik, storstadspolitik samt konsumentpolitik.

Av de ursprungliga sju departementen 1840 fanns alltså fem kvar – Justitiedepartementet, Utrikesdepartementet, Försvarsdepartementet, Finansdepartementet och Utbildningsdepartementet. Indelningen i departement har visat sig vara en ovanligt livskraftig idé.

Annorlunda har det varit med departementens inre organisation. Arbetsbördan för de mycket små departementen ökade hela tiden. År 1874 beslutade riksdagen att departementsexpeditionerna skulle delas

upp i ett antal avdelningar (byråer), vars chefer skulle bereda och föredra ärenden.

Resultatet av 1874 års diskussioner blev att man organiserade om departementens expeditioner och utfärdade en särskild instruktion för ämbets- och tjänstemän i Kunglig Majestäts kansli. Den gällde fram till 1922.

Enligt 1878 års instruktion skulle departementen ha en expeditionschef, ett antal kansliråd och kanslisekreterare samt en registrator. Dessutom skulle man ta emot tjänstemän i början av karriären (amanuenser) i mån av behov. Justitiedepartementet skulle dessutom ha en revisionssekreterare som byråchef för lagärenden. Kansliråden var chefer för byråerna.

Med tiden fick expeditionscheferna ägna sig alltmer åt beredning av ärenden, vilket ledde till att de i långa perioder tvingades ta ledigt för att ägna sig åt att skriva propositioner. Därför delade de flesta departement 1918 upp tjänsten som expeditionschef på två tjänster: statssekre-terare och expedi-tionschef. Enligt 1921 års instruktion skulle expedi-tionschefen fördela föredragningsskyldigheter och arbetet i övrigt, där det inte fanns någon byråindelning. Detta gällde fram till 1965.

Utvecklingen ledde till att man så småning- om organiserade varje departement i avdel- ningar. Alla departement hade minst två avdelningar– en för statssekreterare och en för expeditionschefer. Varje expeditionschefsavdel- ning indelades i sin tur i byråer. Vissa departement delade även in statssekreteraravdelningen i byråer.

I slutet av 1930-talet började även rättsavdelningar successivt växa fram. Indelningen i avdelningar och byråer var kvar till mitten av 1960-talet. Då ersatte man den med den organisation som finns i dag. I dag är departementen är indelade i ett antal enheter, sekretariat och kanslier. Dessutom har alla departement numera särskilda politiskt sakkunniga tjänstemän.

Finansdepartementet fick på 1950-talet ett serviceorgan som framför allt skulle syssla med departementens finanser. 1965 flyttade det över till Statsdepartementens organisationsavdelning, men låg fortfarande kvar i Finansdepartementet. 1997 blev serviceorganet Regeringskansliets förvaltningsavdelning och ansvarar nu för Regeringskansliets ekonomi- och arbetsgivarfrågor, IT- och säkerhetsfrågor, arkiv och bibliotek samt övergripande informations- och kommunikationsfrågor.

En mycket speciell grupp av ärenden som inte berördes av 1965 års omorganisation handlade om regeringsrätten. Regeringsrätten hade tillkommit 1909 som en administrativ högsta domstol och ärendena bereddes i det departement dit de hörde. I några departement blev arbetet så omfattande att de måste inrätta särskilda regeringsrättsbyråer. Det här ledde till att Regeringsrätten omorganiserades till en fristående administrativ högsta domstol 1972.

Sverige och EU

Sverige är medlem av Europeiska unionen (EU) sedan den 1 januari 1995. Det innebär bland annat att vissa beslut som Sveriges riksdag tidigare fattade, numera fattas gemensamt tillsammans med de övriga EU-länderna. Det gäller till exempel regler för handel med länder utanför EU, regler för stöd till jordbruk och landsbygdsutveckling och kvoter för hur mycket fisk som man får fiska i Östersjön varje år. Däremot beslutar EU inte om lagstiftning för skatter, sjukvård och utbildning.

Regeringens roll i EU-arbetet består av att företräda Sverige i Europeiska rådet och Europeiska unionens råd, som ofta kallas ministerrådet. Statsministern har det övergripande ansvaret för utvecklingen och samordningen av Sveriges EU-politik. I Statsrådsberedningen finns också EU-ministern och Kansliet för samordning av EU-frågor. Tillsammans med statsministerns kansli ansvarar EU-kansliet för EU-frågor som berör flera länders ansvarsområden, till exempel EU:s fördrag, långtidsbudget, bemanning av svenskar i EU:s institutioner, Lissabonprocessen, vissa informationsfrågor och övergripande EU-rättsliga frå- gor. EU-kansliet samordnar också instruktio- nerna till Sveriges EU-representation i Bryssel.

Regeringskansliets lokaler

I Regeringskansliet arbetar i dag 4 500 personer, en siffra som kan ställas mot de tio- och hundratal som arbetade i Kunglig Majestäts kansli under flera århundraden från 1500-talet framåt.

Hur de äldsta kanslierna var organiserade mer i detalj vet vi inte, och inte heller vet vi var de låg. Men de följde förmodligen med regenten till de platser där han befann sig. Man vet att det har funnits kanslier i Stockholm, Gripsholm, Vadstena och Nyköping. Alla viktiga dokument förvarades till en början i kistor för att de enkelt skulle kunna fraktas mellan de olika orterna.

Så småningom kom slottet Tre kronor i Stockholm att bli en mer eller mindre fast plats för kansliet som växte fram under vasakungarna, och det var där som kansliets handlingar fanns. Gustav Vasas kansler hade sitt kansli på Stockholms slott där även kammaren låg.

Dåliga lokaler
I slutet av 1500-talet bestämde hertig Karl att kansliets dokument skulle förvaras i skåp i kanslirummen. De var belägna i Tre kronors västra länga vid stora borggården, våningen ovanpå räknekammaren. Men kansliets lokaler var inte de bästa – ibland regnade det in – och läget blev inte bättre förrän 1626 års kansli- ordning trädde i kraft.

Denna kansliordning slog fast att det dagliga kansliet och Riksarkivet skulle ligga i särskilt utvalda lokaler i Stockholms slott. Kansliordningen gjorde kansliet till ett regelrätt ämbetsverk.

Redan efter några år blev kansliet trångbott och flyttade till nya lokaler i slottet. Den så kallade kanslilängan fanns kvar ända till den stora

slottsbranden 1697. Det var en katastrof i kansliets historia och innebar bland annat att stora delar av rådsprotokollen och avskrifterna av kungliga brev och regeringsbeslut (riksregistraturet) brann upp.

Den kungliga familjen köpte Wrangelska palatset på Riddarholmen och kansliet med arkiv tog plats i det närbelägna Rosenhaneska palatset. Bygget av det nya slottet pågick under lång tid och först 1754 kunde kungafamiljen flytta in. Den nordvästra flygeln, som var tänkt för kansliet, blev inte klar förrän 1763.

Det visade sig snart att de nya lokalerna inte var tillräckliga för kansliet. Dessutom fanns en krog i en angränsande lokal med en ständig ström av löst folk. Behovet av ytterligare lokaler löstes genom att kansliet ständigt flyttade runt inom slottet och att delar av kansliet så småningom flyttade ut.

År 1840, departementalrefor-mens år, krävde dåvarande justitiestatsministern nya lokaler. Det året hade de flesta departementen redan lämnat slottet. Kvar fanns bara Utrikesdepartementet och Statsrådsberedningen. Kravet resulterade i att Justitiedepartementet flyttade över till mynthuset vid nuvarande Mynttorget. Där fanns redan Civil-, Finans- och Ecklesiastikdepartementen. 1850 flyttade även Utrikesdepartementet dit och kort därefter Statsrådsberedningen. Därmed hade hela Kunglig Majestäts kansli lämnat slottet. För att mynthuset skulle bli ett renodlat kanslihus var myntverket tvunget att flytta. Däremot fick inte alla departement rum, så kansliet förblev splittrat på olika lokaler.

År 1906 flyttade Utrikesdepartementet till Arvfurstens palats vid Gustav Adolfs torg och där har det blivit kvar. Det innebar en tillfällig lösning på lokalproblemen men behoven var alltjämt mycket stora. Till slut bestämde man sig för att bygga om mynthuset. Det ombyggda kanslihuset stod helt klart 1937. I kanslihuset inrymdes nu Statsrådsberedningen och sju departement. Genom köp och byte av mark med Stockholms stad byggde man kanslihusannexet 1945–1950 i grannkvarteren. Till annexet flyttade Försvars- och Finansdepartementen.

I mitten av 1960-talet började man planera för en utbyggnad av Regeringskansliet i södra Klarakvarteren. Riksdagen hade under några år lämnat sitt hus på Helgeandsholmen, och bestämde sig 1975 för att flytta tillbaka till sitt ”eget hus”. Detta gjorde att man fick skynda på planeringen av departementsutbyggnaden, eftersom riksdagen behövde använda kanslihuset.

Lämnar Gamla stan

År 1981 lämnade Statsrådsberedningen och Justitiedepartementet kanslihuset och flyttade in i Rosenbad. Redan dessförin-nan hade flera departement lämnat Gamla stan för att flytta in i andra lokaler. Efter 1981 flyttade resten av departementen i Gamla stan över Strömmen till södra Klara.

Utbildningsdepartementet var det departement som flyttade sist, 1993 blev det av. Det senaste tillskottet bland fastigheterna är det gamla Centralposthuset på Mäster Samuelsgatan/Vasagatan där många Stockholmare gjorde sina postärenden under 1900-talet. 2008 flyttar delar av Regeringskansliet in i huset.

Efter alla omflyttningar finns nu hela Regeringskansliet norr om Stockholms ström – samlat, fast i olika fastigheter. De flesta departement, Statsrådsberedningen och Förvaltningsavdelningen är förbundna med varandra genom ett underjordiskt kulvertsystem som gör att man kanske kan säga att den gamla drömmen om ett gemensamt kanslihus för regeringens kansli har gått i uppfyllelse.

"Så betalade Sverige inte av sin statsskuld

DN LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Ett jätteras i svensk ekonomi kombineras nu med en rekordartad miljardrullning från staten. Efter viruskrisen väntar det största budgetunderskottet på decennier. Men hur mycket lån kan och borde staten egentligen ta? Vem ska betala tillbaka pengarna?
I första delen i DN:s av nya serie ”Staten och skulden” börjar Carl Johan von Seth med en tillbakablick.
Analys. Carl Johan von Seth, ekonomisk kommentator

Låna ofta – avbetala sällan. Om världens finansministrar har ett hemligt motto tror jag att det lyder ungefär så.

I Sveriges förflutna finns det ett par undantag från den regeln. Det var en gång, under kriget mot danskarna i slutet av 1600-talet, som staten lånade och faktiskt betalade av hela summan.

Men sedan dess är historien mest en serie nya skulder som slående sällan har betalats av på riktigt. Det gäller även de senaste decennierna.

Länge var det just krig som fick staten att skuldsätta sig. Det stora nordiska kriget och Karl XII:s äventyr är fortfarande en av de mest extrema episoderna. Kungens finansminister, Georg Heinrich von Görtz, fick trolla med knäna och tog till ett knep som kallas nödmynt. Som tack för trogen tjänst hängdes han vintern 1719 i Skanstulls galgbacke.

Flera gånger har Sverige ställt in sina betalningar. En gång, efter krigen mot Ryssland, bidrog Karl IV Johan själv till saneringen av statsfinanserna. Han betalade en tredjedel av Sveriges utlandslån ur egen ficka.

Men särskilt de senaste 150 åren är den svenska statsskulden en historia som kretsar kring ekonomisk tillväxt, inflation och stigande skatteintäkter. Det är de lyckliga omständigheter som har gjort det möjligt för staten att låna mer. Vilket i sin tur har möjliggjort för staten att bygga viktig infrastruktur och stötta samhällsekonomin genom kriser, världskrig och ekonomisk depression. Avbetalningar har sällan varit någon stor affär.

Finansminister Magdalena Andersson har i flera år sagt att Sverige har ”den lägsta statsskulden sedan 1977”.

Det är lite slarvigt uttryckt. I kronor och ören räknat är statsskulden i själva verket tio gånger större än den var 1977. Summan var densamma 1995 som 2015. Däremot har skuldens andel av Sveriges ekonomi, alltså bnp, krympt rejält.

1990-talskrisen var en av de gångerna som Sveriges finanser sattes i gungning. Göran Persson vittnade om förödmjukelsen när han tvingades åka på ”tiggarresa” till Wall Street. Han var inte först. För finansminister von Görtz var det till bankirerna i Amsterdam man vädjade.

Sådana händelser präglar starkt synen på statsskulden. Statsfinansiella kriser kan ta många olika uttryck. De är förnedrande för ett lands ledare, men inte minst kan de vara plågsamma för vanliga människor.

Ansvarsfull finanspolitik, som vi ser det i dag, är att förebygga den typen av olyckor.

Men poängen med ordning och reda är också att skulden ibland kan öka utan att vi behöver oroa oss. Det är också ett av skälen till att det är så få som motsätter sig miljardrullningen under viruskrisen.

Hur mycket kan en stat låna? Att ringa in en exakt gräns är omöjligt.

EU har en regel som säger maximalt 60 procent av bnp. Men inte ens Tyskland följer den. Japans skuld motsvarar runt 230 procent av bnp. 1990-talets svenska kris är ett exempel på att villkoren i ekonomin gör hela skillnaden. Sverige fick av olika skäl en kris i banksystemet, en lågkonjunktur, en valutakris, en budgetkris och inte minst en räntekris på samma gång. Men skuldnivån var till en början faktiskt inte särskilt hög. Den fasta växelkursen var en av de stora skillnaderna jämfört med i dag.

Genom historien har Sverige tagit lån på olika sätt. Staten har lånat i riksdaler och dollar. Den har lånat av kyrkan och av utländska bankirer. Staten har lånat kortsiktigt och långsiktigt. Det glöms ibland bort, men sådant spelar stor roll.

Förmågan att täppa till hål i budgeten har också varierat enormt. Karl XII försökte bekosta sina underskott med en perukskatt. Magdalena Andersson har fler alternativ.

I dag befinner sig Sveriges ekonomi i en ganska unik situation. Nästan hela statsskulden är upplånad i svensk valuta. En stor klump av lånen ägs av Riksbanken, alltså staten själv. Räntorna är superlåga. Det är ytterligare skäl till att så få bekymras av underskotten nu. Men det är inte samma sak som att vi aldrig mer kommer att få problem med de offentliga finanserna.

Statens finanser är inte jämförbara med ekonomin i ett hushåll. Ett hushåll kan inte låna pengar, spendera dem och på det sättet få snurr på samhällsekonomin, som ju är själva grunden för statens egna inkomster. Men det kan, och behöver, staten ibland göra.

En annan skillnad är att statens ekonomi rent praktiskt hänger ihop på ett ganska märkvärdigt sätt.

Det är ämnet för nästa del i denna serie.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

Sveriges statsskuld i procent av bnp

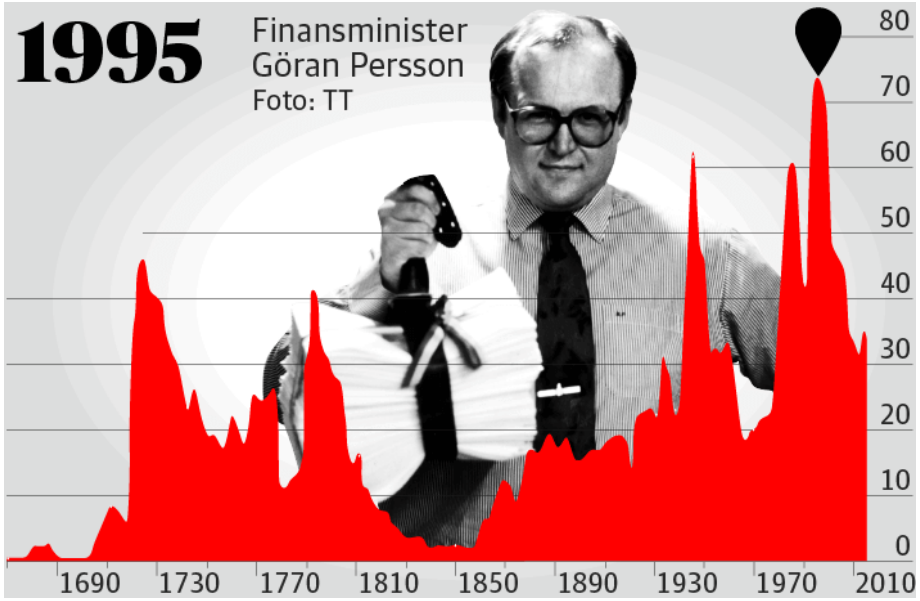

1995 var statsskulden knappt 1 400 miljarder kronor och över 70 procent av BNP.

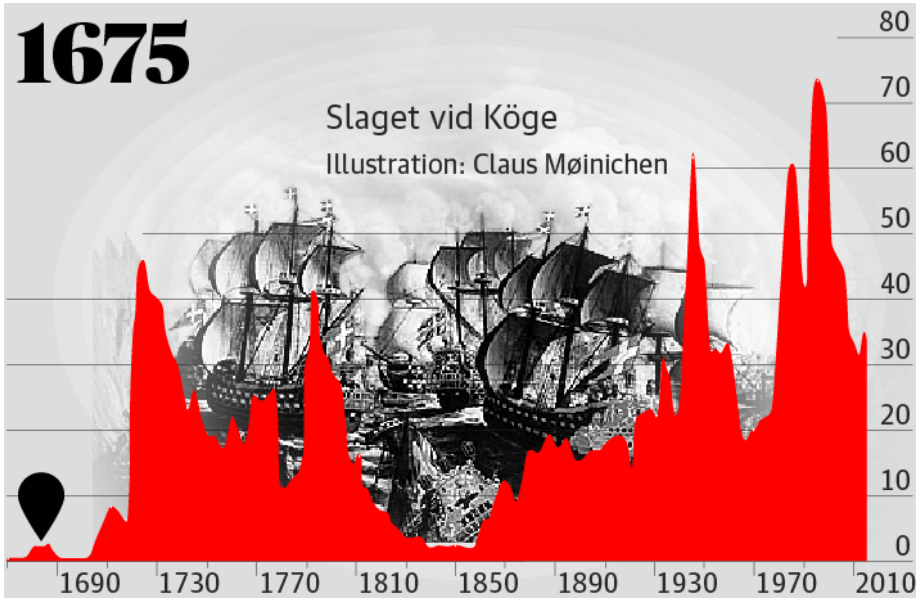

När Skånska kriget bryter ut 1675 lånar den svenska staten för första gången hos Riksbanken, som riksdagen alldeles nyligen har köpt och ombildat till centralbank. Skulden betalas snabbt tillbaka.

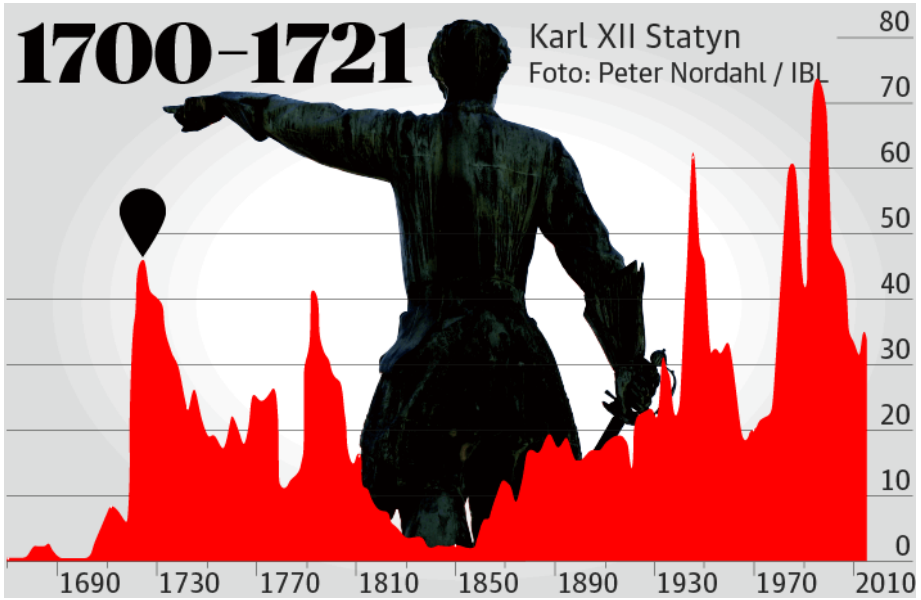

Stora nordiska kriget utkämpas mellan en rad militära makter i norra Europa. Karl XII lånar väldiga summor, delvis hos Riksbanken men också från kyrkan och statligt anställda. Efter kriget betalar staten av skulden genom att ha överskott i budgeten.

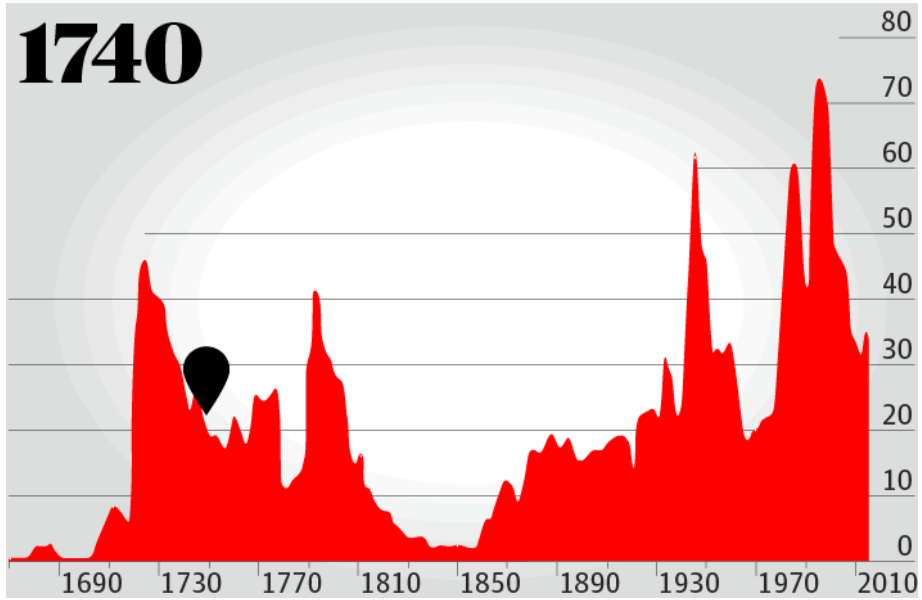

Efter 1740 börjar staten ta nya stora lån för att bekosta flera krig mot Ryssland. Den största delen är fortfarande lån från Riksbanken. Men en del av pengarna kommer också från utlandet.

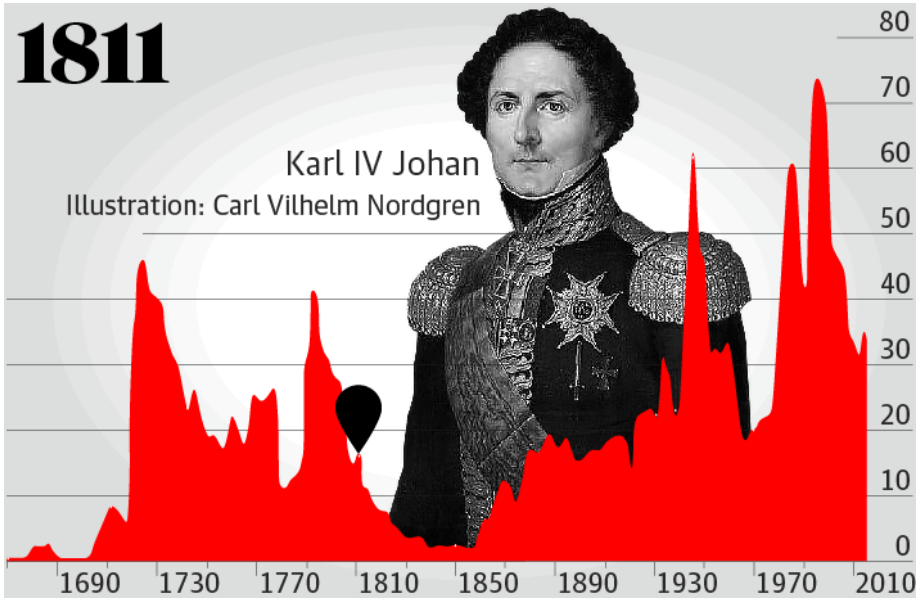

1811 och framåt ställer Sverige in betalningarna på stora delar av sina utrikeslån. I praktiken skrivs lånen av. Senare betalar också Karl XIV Johan av en del med egna pengar, samtidigt som staten under en period har överskott för att beta av det sista av skulden..

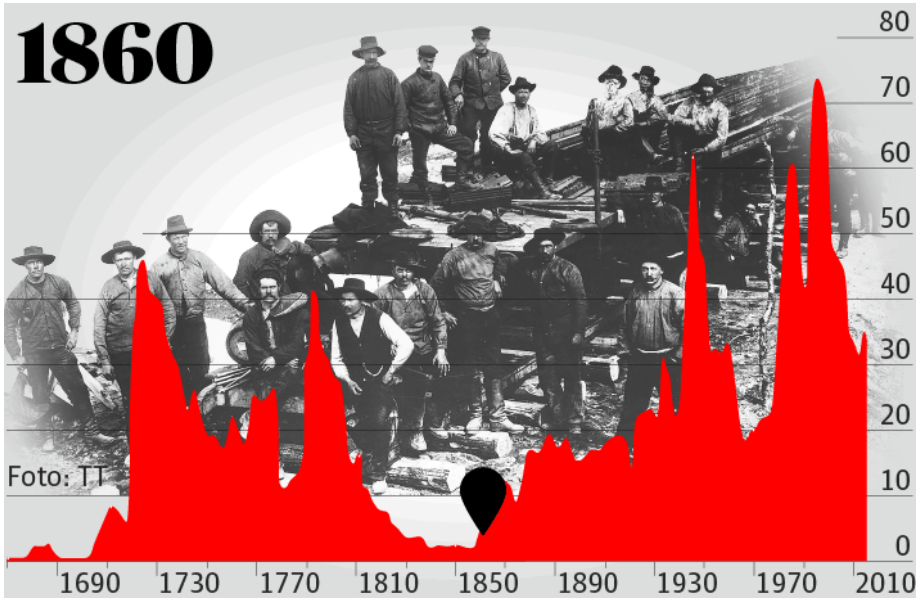

I mitten av 1800-talet och framåt börjar staten återigen låna. Men den här gången gör man det för att bygga järnvägar, telefonnät och vattenkraft. Under många decennier är det nu huvudregel att staten har underskott i budgeten.

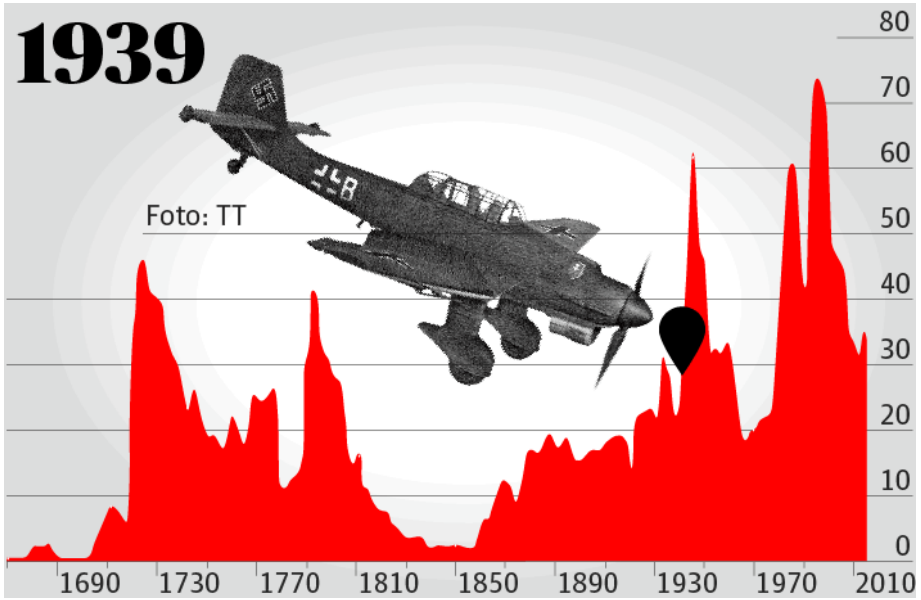

När andra världskriget sedan bryter ut löser det ett stort ras för svensk ekonomi. Statens utgifter skenar och underskotten sväller fort.

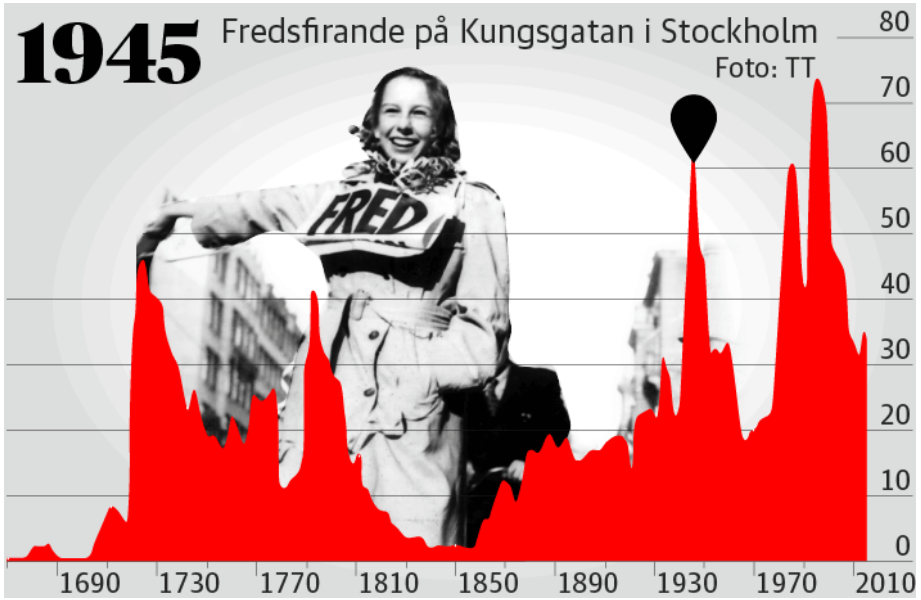

När det blir fred i Europa sjunker Sveriges statsskuld som andel av bnp, men det beror främst på att ekonomin nu går som tåget. Inflationen hjälper också till att trycka ner skulden. Decennierna efter krigs- slutet är det bara under några korta perioder, framför allt i början av 1960-talet, som statens budget faktiskt har överskott. Numera lånar staten på moderna finansmarknader.

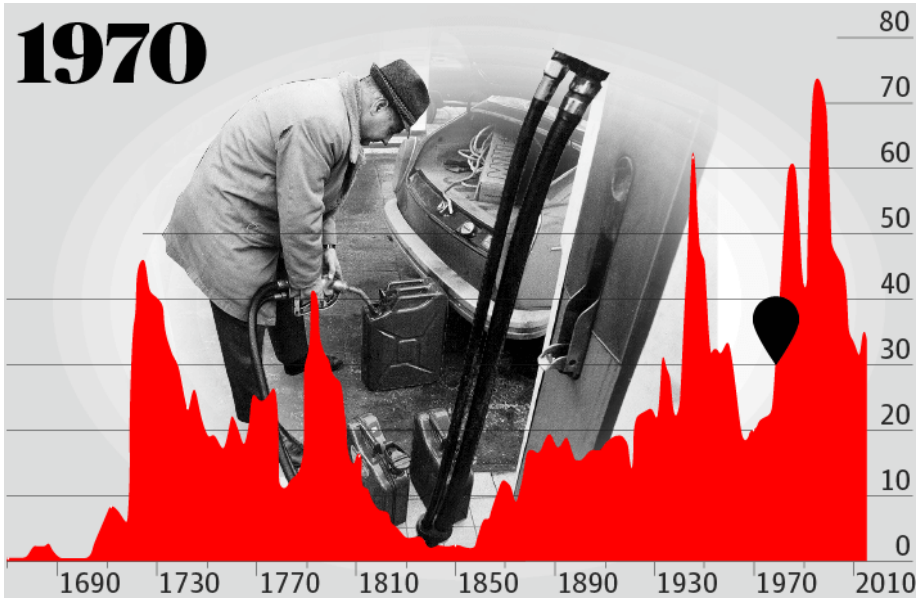

På 1970-talet kommer oljeprischockerna och Sveriges ekonomi får problem. Statens finanser hamnar i obalans och underskotten blir väldigt stora. Det är inte förrän 1985–1986 som man får bukt på problemen med växande underskott.

1990-talskrisen slår hårt mot hela den svenska ekonomin. Det leder också till en förtroendekris för den ekonomiska politiken. Statens utgifter stiger, intäkterna sjunker och räntebetalningarna blir mycket stora.

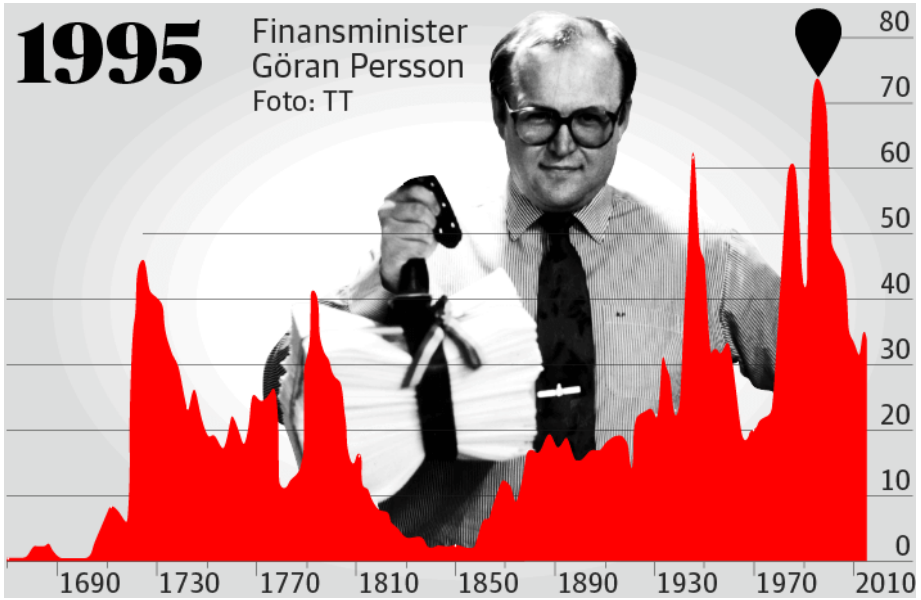

1995 var statsskulden knappt 1 400 miljarder kronor och över 70 procent av BNP.

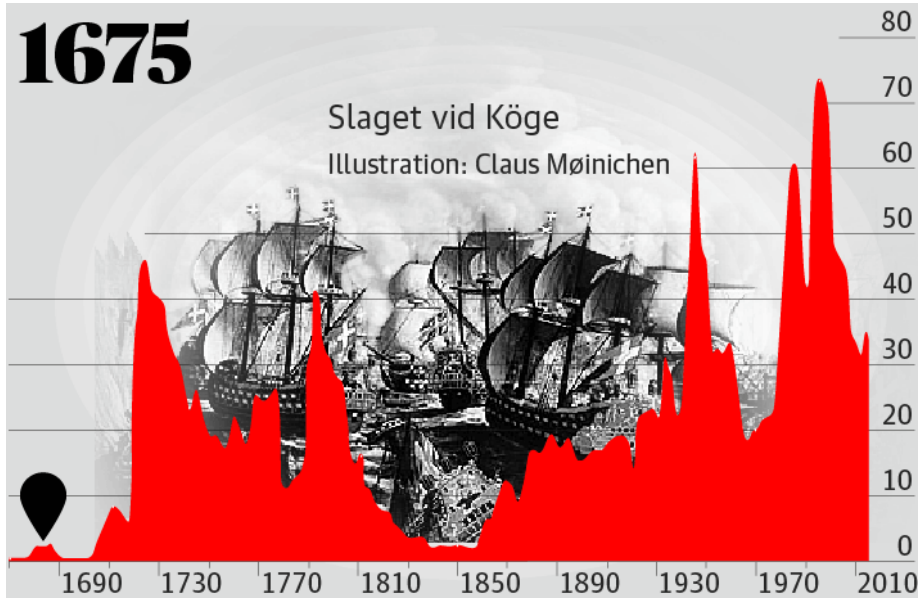

När Skånska kriget bryter ut 1675 lånar den svenska staten för första gången hos Riksbanken, som riksdagen alldeles nyligen har köpt och ombildat till centralbank. Skulden betalas snabbt tillbaka.

Grafik Jonas Backlund Text: Carl-Johan von Seth
Källa: Riksgälden, Klas Fregert och Roger Gustafsson

Sveriges historia i 8 delar från Norstedts förlag. Från zz.pdf

Sveriges historia: 13000 f.Kr-600 e.Kr.

av Stig Welinder. Sveriges historia (del 1)

De första människorna i högan nord satt för fjorton eller femton tusen år sedan på några öar på västkusten vid randen av ett ishav och vid några småsjöar - nästan med inlandsisens rand inom synhåll - där nu Skåne ligger.

De sista resterna av isen såg jägare-samlare i Jämtland och Norrbotten smälta bort 7500-7000 f.Kr. På 500-talet e.Kr. satt välbeställda bondesläkter, hövdingar och småkungar på gårdar från Öresund i söder till trakten av Skuleberget i norr. Deras arbetsfolk ärjade kornåkrar, vallade boskap, smälte fram järn och dukade gästabudsbord med bronskittlar och glasbägare från verkstäder på kontinenten och Brittiska öarna. Under de många årtusendena däremellan vimlar *Sveriges historias* första band av högst olikartade människor, som alla levt sina liv inom det område som nu råkar vara kungariket Sverige. Det var långt innan något Sverige fanns. De många och annorlunda människorna är - för oss - föremål och platser; arkeologiska utgrävningar som blivit magasin och arkiv, och de synliga fornlämningarna i landskapet. På bokens sidor har de tysta och stumma föremålen och platserna blivit ord och text. De berättar historia före den skrivna historien om avlägsna och annorlunda människor.

Under våren 2010 inviger Historiska museet en utställning om Sveriges historia som tar sin början i 1000-talet. utställningen beräknas pågå i cirka fem år och är nära knuten till bokverket. Besök museets sida om utställningen. Sveriges Historia – ett samarbete mellan Historiska museet, och Norstedts förlag
Provläs

Sveriges historia: 600-1350

av Dick Harrison. Sveriges historia (del 2)

Det här är historien om hur Sverige grundades under en 750 år lång process som inleddes på 600-talet. Då bestod landet av självstyrande bygder och landskap som på 1100-talet enades under en kung. Riket stärktes sedan under Birger Jarl och hans söner.

Den röda tråden i andra volymen av *Sveriges historia* är det svenska rikets uppkomst. När boken börjar, år 600, finns inte ens en tillstymmelse till riksorganisation. Det område som motsvarar dagens Sverige består av självstyrande bygder med sinsemellan mycket stora ekonomiska och sociala skillnader. När boken slutar, omkring 1350, har allt förändrats; den gamla bygdemakten har fått vika för en expansiv riksmakt med kung, drottning och råd. Under ledning av Birger Jarl och hans familj har det svenska politiska systemet formats till en medeltida monarki med kyrka, frälse, städer, kungamakt och allmoge.

Historien om hur riket skapades är berättelsen om hur ett flertal företeelser från den europeiska kontinenten och Brittiska öarna fördes in i landet och började prägla kulturen, ibland med fredliga medel, ibland med våld. Till det nya hörde så skilda element som kristendomen, skatteväsendet, riddarväsendet, stads- och befästningsbyggandet, myntväsendet och den kontinentala jordbruksteknologin. Mötet mellan allt det nya och allt det gamla var inte sällan dramatisk och blodig, och det är inte märkligt att epoken i efterhand har blivit föremål för omfattande mytbildning. I synnerhet seklerna mellan 800 och 1100 - vikingatiden - har omgetts av ett närmast romantiskt skimmer som har försvårat för oss att inse hur stora och djupgående förändringarna var.

Detta är historien om de bönder, präster, änkor, krigare, handelsmän och invandrare som byggde upp riket, som gav Sverige en riksidentitet som ännu består.
Provläs

Sveriges historia: 1350-1600

av Bo Eriksson Sveriges historia (del 3)

I mitten av 1300-talet drabbades Sverige av den värsta katastrofen i landets historia. Digerdöden, som förhärjade landet år 1350, blev den första av många pestepidemier som drog fram över Europa under senmedeltiden.

Mellan 1350 och 1420 sjönk folkmängden i Sverige med långt mer än hälften. Åkrar lades öde, betesmarker bredde ut sig och kampen om rikets resurser hårdnade. Kungar, drottningar, fogdar, stormän, sjörövare och upproriska bönder kastades in i en spiral av våld som under vissa perioder urartade till ren anarki.

Kort tid efter det att den senmedeltida politiska krisen kulminerade under 1500-talets två första decennier inleddes en remarkabel demografisk och politisk återhämtning som har kommit att förknippas med Gustav Vasa och hans söner. I traditionell svensk historia har detta uppfattats som en vattendelare mellan medeltiden och den nya tiden, men vi intar en annan ståndpunkt. De långa linjerna mellan det sena 1300-talets och det tidiga 1600-talets samhälle betonas, med tonvikt på folkmängd, agrara näringar och politisk kultur. De stora historiska strukturerna speglas i enskilda individer - i vanliga svenskar som rycktes med av pesternas, krigens och det nya maktsamhällets konvulsioner. I tredje volymen av *Sveriges historia* skildras ett litet, fattigt land i Europas utkant som drabbades av en närmast omänsklig hemsökelse men likväl överlevde.
Provläs

Sveriges historia: 1600-1721

av Nils Erik Villstrand. Sveriges historia (del 4)

Drottning Kristina ansåg att hennes Sverige var fyrkantigt och inte avlångt. Sverige växte på 1600-talet ut till ett Östersjövälde och en betydande maktfaktor på den europeiska arenan. Samtidigt fanns det svenska ambitioner att få fotfäste på andra kontinenter.

Hur var det möjligt att en statsbildning i periferin blev en europeisk stormakt och varför fick stormaktstiden ett så abrupt slut? I fjärde volymen av *Sveriges historia* ägnas stor uppmärksamhet åt vardagen hemma i Sverige för vanliga bönder och borgare, män och kvinnor i skuggan av de nära nog ständiga krig som fördes under en tid som i klimathistorien kallas lilla istiden. I ett bistert klimat blev utmarken en viktig resurs i bondens ekonomi, när kronans krav på resurser blev allt svårare att undgå. Staten blev starkare och förvaltningen byggdes ut så att den blev den mest effektiva i hela Europa och intressant för grannstaterna att kopiera.

Ett intressant drag i Sveriges 1600-tal är öppenheten. Personer med kontakter, kunskap och kapital flyttade in och uppkomlingen kunde kröna sin framgång med ett adelskap. Religionen var en ständigt närvarande tolkningsram och kyrkan hade en stark position i ett Sverige där den rena läran stod i centrum. Mot slutet av seklet blev kungen enväldig men i förhållandet mellan styrande och styrda fanns ändå rum för en dialog som fångat forskarnas intresse.

Provläs

Sveriges historia: 1721-1830

av Elisabeth Mansén. Sveriges historia (del 5)

Det femte bandet av Sveriges historia spänner över perioden 1721 till 1830. Om sextonhundratalet är stramt och barocktungt i mångas ögon, så framställs artonhundratalet ofta som dynamiskt och moraliserande. Däremellan ligger sjuttonhundratalet, slitet och solkigt, men omsvärmat av Bellmans visor och omslingrat av rokokons blomstergirlander.

Flera revolutioner sker under sjuttonhundratalet, ett sekel fullt av försök, högtflygande planer, vittfamnande reformförslag, udda idéer och nya visioner. Frihet är seklets ideal och man provar nya vägar, i teorin såväl som i praktiken. Sverige utvecklar tidens mest avancerade folkrepresentation och toleransen för olika uppfattningar i politiska och religiösa frågor ökar. Livet i fredstid medför nya ideal.

Småskalig industri startas runt om i landet. Naturaliekabinett och kuriosasamlingar vittnar om att naturen står i fokus för intresset som både nytta och nöje. Vetenskapen blomstrar med Linné i spetsen. Konst och kultur premieras vid Gustav III:s hov. Cajsa Warg sprider kokkonstens dofter och Bellman skildrar stadslivets larm. Resandet blir på modet som aldrig förr, men Ostindiska kompaniets import av lyxvaror väcker en häftig debatt om moral och livsstil.

Samtalet blir sjuttonhundratalets existensform. Nya röster hörs på kaffehus och krogar, i politiska diskussioner, i pressen och den framväxande offentligheten. Men mycket sker i skymundan, i brev och dagböcker eller i handskrivna pamfletter som undgår censuren. Där skildras vardagen, men också intresset för ockultism, alkemi och ordensväsende. Under seklets gång växer en ny tid fram i människors tankevärld.

Provläs

Sveriges historia: 1830-1920

av Bo Stråth. Sveriges historia (del 6)

Tiden från 1830 till 1920 präglades av tron på att framtiden kunde gestaltas genom skapande politik och ekonomiska framsteg. Men framtidstron innebar inte att perioden var en lång raksträcka till det demokratiska genombrottet 1920.

Motsättningarna var tidvis starka och flera olika framtidsscenarier tävlade med varandra under starka intressekonflikter. Utgången av konflikterna var absolut inte given på förhand. En konfliktlinje gällde kungamakt eller folkmakt. Andra motsättningar gällde hur fattigfrågan skulle lösas, fördelningskampen mellan arbete och kapital i det framväxande industrisamhället, bildningsfrågan och statskyrkans religiösa och politiska auktoritet. Feminismen tog form och vann i styrka under perioden.

Här beskrivs också Sveriges definitiva etablerande som en småstat efter tidigare århundradens stormaktsprägel. Detta sker mot bakgrund av en dynamisk europeisk geopolitik med växande motsättningar mellan Ryssland, Storbritannien och från 1871 Tyskland, där det gällde för Sverige att hitta en position i Östersjöområdet. En viktig del av den geopolitiska orienteringen gällde unionen Sverige-Norge (1814-1905).

Bandet består av tre delar:
1. Det långsamma letandet efter kompromisser på politiska konflikter som på sikt ledde till framväxten av en kompromisskultur för inre konsolidering.
2. De ekonomiska framstegen och fördelningskonflikterna, härunder också befolkningens förändringar vad gäller storlek, tillväxt och förvärvsarbete i spåren av industrialisering och urbanisering.
3. Det kulturella formandet av Sverige med vetenskap och konst.

Provläs

Sveriges historia: 1920-1965

av Yvonne Hirdman, Jenny Björkman, Urban Lundberg. (del 7)

"Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. Där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ner och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet. Tillämpat på det stora folk- och medborgarhemmet skulle detta betyda nedbrytandet av alla sociala och ekonomiska skrankor, som nu skilja medborgarna i privilegierade och tillbakasatta, i härskande och beroende, plundrare och plundrade."

Det är Per Albin Hansson som talar. Han leder det socialdemokratiska partiet i opposition 1928 och utnyttjar det borgerliga ordet "folkhem" för att fylla det med ett socialdemokratiskt innehåll. Och tittar vi på den svenska historien mellan 1920 och 1965 ser vi en utveckling som Per Albin nog skulle ha gillat: siffrorna för livslängd, reallöneökning, semesterveckor, utbildningsgrad, bostadsstorlek, pensioner och valdeltagande har ökat markant, medan de för arbetslöshet, fattigdom och tbc har sjunkit rejält.

Detta land uppe i norr som dessutom - av klokhet eller feghet - klarade sig undan andra världskriget, och som redan av sin samtid betraktades med såväl avund som djup misstro. Sverige tog den förnuftiga medelvägen mellan kapitalism och kommunism, skrev amerikanen Marquis Childs beundrande, medan den österrikiske ekonomen Friedrich von Hayeck varnade för att samma väg kunde leda till träldom.

Gårdagen tolkas ju alltid i ljuset av nutiden, vilket innebär att historikernas frågor och forskningsområden varierat från tid till annan. Likt årsringar på ett träd avlöser de olika inriktningarna varandra: intresset har i takt med tiden fokuserat på politisk historia, facklig historia, social historia, kvinnohistoria, genushistoria. Att fånga in alla dessa berättelser och perspektiv, att söka skriva en översiktlig men ändå vetenskapligt tillförlitlig historia har varit författarnas strävan eftersom det är en historia värd lära känna.
Provläs

Sveriges historia: 1965-2012

av Kjell Östberg, Jenny Andersson. Sveriges historia (del 8)

Den sista delen av serien *Sveriges historia* börjar under 1960-talets gyllene rekordår när den svenska modellen väckte internationell uppmärksamhet. "Paradiset, det måste väl vara som Sverige, fast med mera sol", utbrast den franske presidenten George Pompidou vid denna tid.

Men tiderna förändras. Vi lever i en nutid där världen och Sverige drabbats av en djup ekonomisk kris vars konsekvenser ingen kan överblicka. Under tiden har Sveriges roll i världen förändrats genom murens fall, 11 september, invandring och internet, globalisering och EU-anslutning.

Utvecklingen spänner från en statlig TV-kanal till hundratals i parabolen, från 44-årigt socialdemokratiskt regeringsinnehav till borgerliga alliansregeringar, från du-reformer till ny-niande, från vänstertrafik till högertrafik. Däremellan ryms finansboomar och IT-bubblor, Ingemar Stenmark och Zlatan, vänstervindar och högervågor, u-båtar, 4 oktoberkampanjer, stödstrumpor, ABBA, Olof Palme och Lisbeth Salander, kärnkraftsomröstning, FRA-lagen, proggen och partnerskapslagar.

Finns det en kontinuitet i denna utveckling eller har Sverige förändrats i grunden under ett turbulent halvsekel? Tillhör folkhemmet historien? Det är den grundläggande fråga som styr framställningen i det avslutande bandet av Sveriges historia.

Provläs:
Innehåller 40 sidor, bl a innehållsförteckning på 8 sidor:

Sid 12	Förord	
23	Del I	Ett land som alla andra?
115	Del II	Välfärdslandet
212	Del III	Sjuttiotalets strömkantring
295	Del IV	Brytningstid
351	Del V	I marknadens skugga
423	Del VI	Ett nytt millennium
490	Bilagor	

Vänstervåg. Högervåg.

Av Hans Norebrink, född 1950, personuppgifter se sidan 218i zzs.pdf

"Det fanns ett land och en tid som kanske var det bästa mänskligheten åstadkommit någonsin hittills – Sverige på 70-talet. Men det var inget idealland och från vänstern och arbetarklassen kom kritik och krav på förbättringar. Högern och borgarklassen hakade på kritiken, men hade helt andra förslag på "förbättringar".

Dom vann. Det visar den åttonde och sista delen i förlaget Norstedts imponerande historieverk om Sverige. Vår nutids historia. Som även kan läsas utan att ha läst de tidigare sju banden.

I Sverige och i hela västvärlden markerade åren kring 1980 vänstervågens övergång i högervåg. Från socialdemokrati, växande välfärdsstat och keynesianism – alltså statligt reglerad blandekonomi. Till nyliberalism, ständiga sociala nedskärningar, privatiseringar och avregleringar. Från tro på nationell demokratisk politik till tro på EUropeisk och global fri marknad (läs gärna ekonomidiktatur och anarkistiskt oreglerad marknad, min sura kommentar).

År 1980 var jämlikheten som störst, sedan dess har klassklyftorna åter ökat snabbt. Detta på grund av systemskiftet från kollektivism till individualism, från betoning på jämlikhet till betoning på frihet (läs orättvis hierarkisk elitism, min nya sura kommentar). Från marknaden underordnad staten, till staten underordnad marknaden. Och från näringslivet som samhällets tjänare, till samhället som näringslivets tjänare (mina generaliseringar).

Allt detta dock inom den västliga liberala demokratins och kapitalismens ramar – det var ett skifte från välfärdskapitalism till marknadskapitalism. Och under hela efterkrigstidens gyllene tre decennier av ständig tillväxt rådde konsensus (samsyn) från höger till reformvänster om keynesianism och välfärd (i olika grad, och i USA förstås mindre).

Även de borgerliga partierna i Sverige stod fram till 1980 i stort bakom den starka staten och folkhemsbygget. Det som då kunde yttras från center- och folkpartihåll låter som värsta vänsterspråket idag.

Ser man ut över världen markerade det långa 80-talet (från slutet av 70-talet till början av 90-talet) nergången och slutet för tre (påstådda) vägar till socialismen; den östliga "kommunismen", den västliga socialdemokratin, och den brokiga sydliga tredjevärlden-socialismen. I alla tre formerna bevarades och/eller återuppstod det klassamhälle man (officiellt i alla fall) ville mildra/avskaffa i nya ofta statsbyråkratiska klassformer. Följt av växande marknadsliberalism.

Den svenska socialdemokratin flirtade med socialismen på 30- och 40-talen, men valde sedan "funktionssocialism", alltså statlig reglering av kapitalismen.

Statligt ägande av näringslivet var aldrig stort i Sverige, och när de borgerliga kom till makten genomförde de fler socialiseringar än socialdemokratin. Sverige framställdes i debatten ofta som ett modelland, men välfärdsstaten var ett generellt fenomen i västvärlden. Det unika med Sverige var den offentliga sektorns och därmed skatternas storlek.

Redan när socialdemokratin återtog makten 1982 hade marknadstänkandet trängt in i partiet – och både finansminister Kjell-Olof Feldt och statsminister Olof Palme var drivande i omläggningen. Som kronan på verket avskaffade socialdemokratin 2001 portalparagrafen i

partiprogrammet – den om att lägga bestämmanderätten över produktionsmedlen i hela folkets händer.

Sedan 80-talet har såväl socialdemokraterna som borgarpartierna alltmer marknadsanpassats. De senare har varit något mer pådrivande, men deras ”reformer” har i efterhand accepterats av socialdemokratin. Men i motsats till i andra länder har såväl socialdemokratin som borgerliga partier skyndat långsamt med avvecklingen av välfärdsstaten. Och stora delar av den finns ännu kvar – i mager ”osthyvelnedskuren” form.

”Sveriges historia 1965-2012” har allt detta som rödblå tråd som följande citat ur den 500-sidiga boken visar:

”Man kan hävda att det är just vindkantringen i den idépolitiska grunden kring välfärdsstaten som är den dominerande förändringen i svensk politik under decennierna från 60-talet och framåt. Under denna tid förändrades problemformuleringen kring välfärdsstaten i grunden. Tankevärlden bakom det så kallade starka samhället, en slogan myntat av socialdemokratin vid 50-tlets slut, kom till vägs ände.”

Det är omtumlande och fascinerande att läsa om sin egen tids historia – jag blev politiskt aktiv vid 13 års ålder (1963, jag är 50-talist) och har så fortsatt i olika vänsterformer i ett halvt sekel. Luckor i händelseflödet fylls i av denna välmatade historiebok, detaljer inordnar sig i mönster, och *i stort* känner jag mig nöjd med boken.

Samtidigt känner jag mig skakad, sorgsen och sentimental inför vad som gått förlorat – och rädd och uppgiven inför vilka försämringar och prövningar som väntar framöver. När jag var ung maoist hade jag inte kunnat föreställa mig att jag skulle bli folkhem(s)nostalgisk på gamla dar…

Med ”realsocialismens” död efter murens fall, och socialdemokratins förvandling till ett vanligt marknadsanpassat mittenparti inriktat på att vinna storstadsmedelklassen, så kan ”den enda vägens” marsch högerut fortsätta i avsaknad av hotande alternativ till världskapitalismen (även islamisterna är ju ekonomiska nyliberaler.)

Därmed fortsätter den triumferande deterministiska tillväxt- och framstegsideologin som hotar klimat, miljö och finansvärld. I framtiden skymtar ett civilisationssammanbrott i Ekonomi, Energi och Ekologi (mina framtidsmardrömmar).

Om vi istället (återigen via boken) blickar bakåt i historien var folkhemstanken en välfärdsnationalistisk idé som socialkonservativa och socialliberala förde fram kring förrförra sekelskiftet. Från 30-talet och framåt övertogs det av socialdemokratin, och dess trygghetsbygge inom kapitalismens ramar, och dess korporativa klassamarbete SAP-LO-SAF kom att accepteras av även näringslivet och de borgerliga partierna.

Vad var det då som hände som bröt den här utvecklingen, enligt boken? Varför 60-70-talens radikaliseringsvåg? Och varför följdes de av idag dryga tre decennier av liberal konservativ motreaktion under monetarismens och nyliberalismens banér?

Först 60-talet. Med stigande välfärd, resor, och bättre kommunikationer öppnades världen för inte minst ungdomar, studenter och intellektuella. Vietnam och andra väst- och östimperialistiska dominans/kolonialkrig och stormaktsockupationer av små nationer kom i blickpunkten.

De unga fick pengar och bildade nya ungdomliga subkulturer. Arbetarklassens barn vällde in på de expanderande universiteten och fick nya

idéer och vyer. De växande förväntningarnas revolution skapade ständigt nya krav på reformer.

Samtidigt växte kritiken mot den ”ofärdiga välfärden”. Mot kvarvarande klassklyftor, pampvälde, statscentralism, byråkratisering, enpartidominan(s), myndighetsöversitteri, institutionsövergrepp, flyttlasspolitik, hårdnande krav i arbetslivet politikerbesserwisseri, (delar av denna kritik spann nyliberalhögern senare vidare på).

Liksom kritiken mot socialdemokratins svek mot sina ursprungliga proletära frihetsmål att via den reformistiska vägen bygga ett folkligt socialistiskt samhälle med jämlikhet i ägande och makt, och med ett demokratiskt samhällsägt näringsliv. Marxismen fick ett nytt uppsving.

Den nya tidsandan påverkade även arbetarklassen som på 70-talet bröt mot Saltsjöbadsandans toppstyrda lugna klassamarbete genom en rad vilda strejker (med början i den stora gruvarbetarstrejken). Via LO och SAP pressade man fram en mängd arbetslivsreformer, däribland MBL (medbestämmandelagen).

Det som oroade näringslivet och borgerligheten mer var dock att man under årtiondets lågkonjunkturer och oljechocker pressade fram, i deras ögon, alltför höga löner. Som inte tog hänsyn till företags- och samhällsekonomi. Kunde man längre lita på (klass)samarbetet med den politisk-fackliga arbetarrörelsen?

Än värre blev det när kravet på löntagarfonder antogs av LO och SAP. Taget på allvar skulle dessa fonder leda till att arbetarklassen på lång sikt skulle ta över företagen. Förverkligade skulle de i framtiden (möjligen) tänkas kunna skapa just den decentraliserade, självförvaltande och direktdemokratiska socialism som delar av vänstern i facket, SSU och partiet (s) hade luftat i debatter.

Men att tro att tigern (kapitalismen) snällt skulle acceptera att man bit för bit skar av dess svans var förstås naivt (min kommentar). Löntagarfonderna mobiliserade därför på allvar borgerligheten till motattack och blev en black om foten för socialdemokratin.

Samtidigt var de goda efterkrigsåren över (extra goda för Sverige som hade en oförstörd produktionsapparat 1945). Den hade tillsammans med en relativt nationell ekonomi utgjort folkhemmets och välfärdsstatens materiella grund.

Via exportindustrin var vi samtidigt en del av en internationell marknad där Sverige nu mötte allt hårdare konkurrens. Hela svenska industrigrenar gick i graven (teko, varv etcetera). Detta försvagade dessutom industriarbetarklassen som hade varit den socialdemokratiska (och kommunistiska) politisk-fackliga arbetarrörelsens sociala (klass)bas.

Med arbetarklassen försvagad, ”orimliga” arbetarkrav på makt och resurser, nationalstaten allt mer irrelevant, ekonomisk kris, och internationell konkurrens såg inte företagarklassen längre några större fördelar med samarbetet med arbetarklassen.

Tvärtom såg de det som nödvändigt att stoppa/minska arbetarnas krav och öka företagens och företagsledarnas vinster. Radikaliseringsvågen (vänsterns) bäddade för den borgerliga motoffensiven (högerns), där klassamarbetet övergick i klasskonflikt ovanifrån.

Om man nu kan kalla det så när den ena partnern (arbetarklassen) gradvis kom att passiviseras och avpolitiseras. Ja, så till den milda grad att inte ens dagens nedskärningar, arbetslöshet och bostadsbrist förmår mobilisera (arbetar)ungdomar till en gemensam och samlad kamp för sina rättigheter (min uppgivna kommentar).

På 70-talet var många ungdomar desto mer engagerade i den nya utomparlamentariska vänstern av trotskistiskt, maoistiskt och annat märke. Denna bokstavsvänster, som märktes långt över sin numerär i politik och kultur är alldeles för styvmoderligt behandlad i boken.

”Mitt” dåtida maoiststalinstiska parti KPML(r) – eller Kommunistiska partiet som det heter idag – nämns inte ens trots dess höga svansföring i dåtidens Göteborg, och trots sjukhusspionskandalen (ett SAP-SÄPO-samarbete) där jag och mina kamrater på Sahlgrenska sjukhuset olagligt åsiktsregistrerades (ett exempel på Stockholmsfixering i boken).

”När det var som bäst i Sverige ropade ni på revolution, men var finns ni i vänstern idag när ni behövs ute på arbetsplatserna?” Det frågar mig idag flera arbetskamrater på sjukhuset.

Nu var det ju tur att arbetarklassen inte lyssnade till våra maoistiska kulturrevolutionära locktoner på 70-talet eftersom vi maoister representerade en politiskt misslyckad återvändsgränd.

Kina var inte alls det idealland vi och andra inbillade oss (informationen om regimen var önsketänkande skönmålad och kunskapsmässigt begränsad då). Och som arbetarklassen (men inte vi då) insåg hade de det bättre med sossestyre än de skulle ha haft det med maoistdiktaturens hårda ofria nya klassamhälle (mina efterkloka kommentarer).

Vänsterpartiet var länge ett alternativt arbetarklassparti. Men vilka representerade den nya 70-talsvänstern egentligen, då de var som mest aktiva när arbetarklassen hade det som bäst, och minskade starkt när arbetarklassen fick det allt sämre?

Min hypotes är att nyvänstern i stor utsträckning var en ”ungmedelklassidealistisk” ny subkultur av ungdomar. Den växande tjänstemanna-medelklassen lutade länge åt socialdemokratin. Av dess barn radikaliserade många tillsammans med arbetarklasstudenter på väg in i medelklassen.

Från slutet av 70-talet började dock medelklassen (ihop med de blivande moderaterna och näringslivet) att svänga till höger – en process som ännu fortskrider. Medelklassradikalismen klingade av och vi fick alla dessa svikare som förborgerligades och bytte politisk kamp mot personlig karriär, helt i tidsandans tecken (väldigt mycket mina besvikna kommentarer).

Vad finns det då för mer förklaringar, än de som redan nämnts, till arbetarklassens stora försvagning – utan vilken högervågen knappast hade varit möjlig?

Ur boken kan man sålla fram att arbetarklassen blivit något mindre, och gått från vita, manliga, privatanställda (stor)industriarbetare, till fler ”etniska”, kvinnliga, offentliganställda vård-service-tjänstearbetare på mindre arbetsenheter. Deltid, arbetslöshet, anställningsotrygghet och prekariat (osäkert anställda) är andra faktorer som på olika sätt underminerat arbetarklassens politiska och fackliga klassmedvetande.

Liksom att en del arbetare som upplever sig som den ekonomiska (kris)utvecklingens förlorare vänt sig till högerpopulismens med dess inskränkt nationalistiska kritik av invandring, mångkultur och globaliseringsvåg.

Detta är en farlig utveckling vi ser i hela västvärlden. När kapitalismen nu börjat krisa igen (speciellt i södra och östra Europa) finns få tillräckligt starka och för vanligt folk trovärdiga vänsteralternativ. Där-

emot finns en växande nyfascism med enkla och falska lösningar på sitt populistiska smörgåsbord (min oro).

* Utvecklingen i Sverige under perioden exemplifieras klart av klass-klyftornas storlek. Se bokens siffror: ”Den ekonomiska eliten tjänade 26 industriarbetarlöner 1950, nio i slutet av 70-talet…Idag tjänar makteliten femtio gånger mer än industriarbetare”.

”Den politiska eliten tjänade 1980 tre gånger mer än en genomsnittlig industriarbetare, 2012 sju gånger mer.” Allt färre ur arbetarklassen deltar dessutom i den allt mer medelklass-professionaliserade politiken. Arbetarklassen har förlorat såväl resurser som makt.

* Näringslivet (SAF) ställde stora krav på politiska förändringar på 70-talet. Så här gick det enligt boken: ”Att det mesta i detta program idag är genomfört säger något om genomslaget för de nya idéerna”. Och visar också på – som boken om och om igen påpekar – socialdemokratins enorma och konsekventa högervridning (mina ord om denna utveckling).

* Boken och min recension har i stort följt klassperspektivet (stat mot marknad, höger mot vänster, nyliberalism mot keynesianism). Men det har även under tiden skett framsteg för kvinnor, feminism och hbtq-rörelsen.

* Svagt i boken om miljö-klimat. Även du-reformen från 1968 förbigås. Den borde påminnas om idag då många unga börjat ”nia” igen (vilket retar gallfeber på mig, ska vi börja dela upp kvinnor i fru och fröken också? Använda yrkestitlar i tilltal á la gamla pilsnerfilmer igen? Hur långt ska vi backa?).

Hans Norebrink “

Innehåll Sid 301-311 i http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf :

Svensk politik 1889- 2014.

Det socialdemokratiska partiet bildades 1889 och hade som första punkter åttatimmarsdag och allmän rösträtt. Åttatimmarsdagen blev lag 1919 och rösträtten, även för kvinnor, blev klar 1921. Motståndare var moderaternas föregångare. Man arbetade även på lördagarna, men då vanligen kortare, så att arbetstiden måndag-fredag blev omkring 8,5 timmar.

I Ådalen 1931 sköt staten på arbetare, i stil med vad som nu görs i Syrien. Socialdemokraterna fick regringsmakten 1932 och behöll den under 44 år till 1976. Per-Albin Hansson var i början och en folkkär statsminister som präglade begreppet “folkhem”. Han dog hastigt och efterträddes av den då tämligen okände Tage Erlander, med “det starka samhället”. Han avgick i slutet av 1969 och efterträddes av Olof Palme. Under kriget var det samlingsregering.

Radion startade 1925, ljudfilmen kom 1929. Flygaren Albin Ahrenberg gjorde uppstigningar med ett litet sjöflygplan och förmögna kunde få en tur för 5 kr, som arbetare inte hade råd med. Flygplan var en sensation. Bilar fanns men var för dyrt för vanligt folk.

På Stockholmsutställningen 1930 visade man bl a funkisbostäder. På 30-talet kom igång förmånliga statliga lån till villabyggen och 3 rum och kök var en vanlig typ som välbeställda arbetare kunde bygga, och det kostade omkring 30 000 kr med tomt. Nu säljs de för ett par miljoner kr i orter som inte är av avfolkningstyp. Mjölken kostade 21 öre litern på 30-talet, ett halvt kilo köttfärs 89 öre, ett franskbröd 4 öre och en skorpa 1 öre.

I veckotidningen Husmodern fanns det massor av annonser om “obemärkta” som önskade och erbjöds platser där de kunde föda oäkta barn i hemlighet. Prästerna höll i moralen. Att som ogift ha barn var skamligt.

Efter kriget blev det barnbidrag och änkepension 1000 kr per år. När koreakriget började, i början på 50-talet, satt Tage Erlander ensam i regeringskansliet och skötte statens affärer. De andra statsråden var ute på resor och sekreterarna var lediga.

På femtiotalet kom obligatorisk sjukförsäkring, dessförinnan kunde man teckna försäkringar med sjukersättningar ett par kronor per dag och begravningsförsäkringar så att man fick litet till begravningen. Allmän pension kom till sedan en folkpartist röstade med socialdemokraterna.

Bostadsbristen var svår och Erlander ordnade med miljonprogrammet 1965-1975 då en miljon bostäder skulle byggas. Han har efteråt sagt att han ångrade den dåliga bostadspolitiken dessförinnan.

I skatterformen 1970 som var Gunnar Strängs storverk, försvann sambeskattningen. Fram till dess var det vanligt med hemmafruar för gifta par, det vanliga var att mannen arbetade och tjänade pengar och frun skötte hem och barn, det fanns inte arbeten som då var passande för kvinnor. Ogifta kvinnor fick klara sig så gott de kunde.

Allmänna skatteberedningen hade haft långa dåliga utredningar, det som kom ut av dem var mest bara momsen. Det blev alltså särbeskattning, men det ny skattesystemet hade brister som delvis senare rättades till i 1990 års skatterform, som senare har strulats till.

När Erlander slutade sa han att nu blir arbetsmiljön den stora frågan, som väl förbättrades något, men som fortfarande nu 40 år senare får samma kommentar: arbetsmiljön är en stor fråga.

Palme hade en stor poäng i sitt engagemang för världen. Hans namn finns på otaliga gator och torg världen över. Han förlorade regeringsmakten 1976, återtog den 1982, men mördades 1986.

Folkpartiet var det stora borgerliga partiet 1970 och Bertil Ohlin dess ledare. Senare har den borgerliga ledning gått över till moderaterna, som från 2006 letts av Fredrik Reinfeldt, kraftigt dominerande bland de borgerliga.

1976-1978 statsminister Centerledaren Thorbjörn Fälldin med koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet.
1978-1979 statsminister Ola Ullsten i en Folkpartiregering.
1079- 1981 statsminister Thorbjörn Fälldin med koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet.
1981-1982 statsminister Thorbjörn Fälldin med koalition: Centerpartiet, Folkpartiet.
1982-1986 statsminister Olof Palme Socialdemokratisk regering.
1986-1991 statsminister Ingvar Carlsson Socialdemokratisk.
1991-1994 statsminister Carl Bildt. Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna
1994-1996 statsminister Ingvar Carlsson Socialdemokratisk regering
1996-2006 statsminister Göran Persson Socialdemokratisk regering
2006- statsminister Fredrik Reinfeldt. Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet.

Socialdemokraterna har förlorat valen 2006 och 2010. I valet 2010 gick socialdemokraterna ihop med vänsterpartiet och miljöpartiet i en röd-grön allians som inte var lyckad.

Göran Persson avgick efter valet 2006, Mona Sahlin efter valet 2010. Den gamla socialdemokratiska politiken försvann med Göran Persson och Mona Sahlin. Mona Sahlin efterträddes 2011 av Håkan Juholt, som försökte anknyta till den gamla politiken, men som tvingades avgå 2012 efter drev med både socialdemokrater och borgerliga. Efter honom valdes Stefan Löfven till partiledare, han var ordförande i en fackförening inom LO.

Också vänsterpartiet, miljöpartiet och centerpartiet har bytt ledare.

Sveriges regeringar under 100 år

http://wimnell.com/omr36-39zo.pdf sid 196

Nedan finner du en förteckning över de ca 40 olika regeringar som har styrt Sverige under de senaste 1900-talets början.

Årtal Statsminister Typ av regering

1900-09-12
1902-07-0 Fredrik von Otter Borgerlig

1902-07-05
1905-04-13 Erik Gustaf Boström Borgerlig

1905-04-13
1905-08-02 Johan Ramstedt Expeditionsministär

1905-08-02
1905-11-07 Christian Lundeberg Borgerlig samlingsregering

1905-11-07
1906-05-29 Karl Staaff Liberal

1906-05-29
1911-10-07 Arvid Lindman Höger

1911-10-07
1914-02-17 Karl Staaff Liberal

1914-02-17
1917-03-30 Hjalmar Hammarskjöld Höger

1917-03-30
1917-10-19 Carl Swartz Höger

1917-10-19
1920-03-10 Nils Edén Koalition: Liberal, Socialdemokratisk

1920-03-10
1920-10-27 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1920-10-27
1921-02-23 Louis De Geer (dy) Ämbetsmannaministär

1921-02-23
1921-10-13 Oscar von Sydow Ämbetsmannaministär

1921-10-13
1923-04-19 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1923-04-19
1924-10-18 Ernst Trygger Höger

1924-10-18
1925-01-24 Hjalmar Branting Socialdemokratisk

1925-01-24
1926-06-07 Rickard Sandler Socialdemokratisk

1926-06-07
1928-10-02 Carl Gustaf Ekman Koalition: Frisinnad, Liberal

1928-10-02
1930-06-07 Arvid Lindman Höger

1930-06-07
1932-08-06 Carl Gustaf Ekman Frisinnad

1932-08-06
1932-09-24 Felix Hamrin Frisinnad

1932-09-24
1936-06-19 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1936-06-19
1936-09-28 Axel Pehrsson (i Bramstorp) Bondeförbundet

1936-09-28
1939-12-13 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet

1939-12-13
1945-07-31 Per Albin Hansson Koalition: Socialdemokratisk, Bondeförbundet, Folkpartiet och Högern

1945-07-31
1946-10-06 Per Albin Hansson Socialdemokratisk

1946-10-11
1951-10-01 Tage Erlander Socialdemokratisk

1951-10-01
1957-10-31 Tage Erlander Koalition: Socialdemokratiskt, Bondeförbundet

1957-10-31
1969-10-14 Tage Erlander Socialdemokratisk

1969-10-14
1976-10-08 Olof Palme Socialdemokratisk

1976-10-08
1978-10-18 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1978-10-18
1979-10-12 Ola Ullsten Folkpartiet

1979-10-12
1981-05-19 Thorbjörn Fälldin
Koalition: Centerpartiet, Moderata samlingspartiet och Folkpartiet

1981-05-19
1982-10-08 Thorbjörn Fälldin Koalition: Centerpartiet, Folkpartiet

1982-10-08
1986-02-28 Olof Palme Socialdemokratisk

1986-03-01
1990-02-26 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1990-02-26
1991-10-04 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1991-10-04
1994-10-07 Carl Bildt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet

1994-10-07
1996-03-22 Ingvar Carlsson Socialdemokratisk

1996-03-22
2006-10-06 Göran Persson Socialdemokratisk

2006-10-06 Fredrik Reinfeldt Koalition: Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Folkpartiet

2014 Stefan Löfven, socialdemokraterna

Makthavare i världen efter andra världskriget.

(010604. Datum och stavning är troligen rätt, men det kan finnas fel i stavningen av namnen.)

Sovjetunionen.
Upphörde 1991.Unionen ersattes av OSS, Oberoende Staters Samvälde, men Ryssland framstår som främste makthavaren.

1917-24 Vladimir Iljitj Lenin. Död i ämbetet.

24-53 Josef Stalin .Död i ämbetet.
53-55 Georgij Malenkov (regeringschef) utmanövrerad 1955+Nikita Chrustjev (förste sekr. i kommunistpartiet).
55-58 Chrusjtjev (k-partiet) + Nikolaj Bulganin (regeringsch, utstött 1958. Död 1975.
58-64 Chrusjtjev (k-sekr.+regch.) Avsatt. Död 1971.
64-77 Alexej Kosygin (reg-ch). Död1980+ Leonid Bresjnev (sekr k-partiet)
77-82 Bresjnev (k-sekr+president).Död i ämbetet
82-84 Jurij Andropov (k-sekr+president) Död i ämbetet
84-85 Konstantin Tjernenko (k-sekr+ president . Död i ämbetet.
85-91 Mikhail Gorbatjov (president mm)

53-56 Utrikesminister V Molotov.
57-85 Utrikesminister Andrej Gromyko
85-91 Utrikesminister Edvard Sjevardnase
91-91 Utrikikesm. Alex Bessmertnych + Boris Pankin + Sjevardnase

Ryssland.
1992-99 Boris Jeltsin
2000-2008 Vladimir Putin
2008-2012 Dmitrij Medvedev
2012- Vladimir Putin

Amerikas förenta stater. USA.Presidenter.
1933-45 Franklin D Roosovelt (D=demokrat= amerikansk vänster). Död i ämbetet.
45-53 Harry S Truman. (Demokrat)
53-61 Dwight D Eisenhower (R= republikan= amerikansk höger)
61-63 John F Kennedy (Dem, mördad)
63-69 Lyndon B Johnson (Dem)
69-74 Richard M Nixon (Rep,Avsatt)
74-77 Gerald R Ford (Rep)
77-81 Jimmy Carter (Dem)
81-89 Ronald Reagan (Rep)
89-93 George Bush (Rep)
93-00 Bill Clinton (Dem)
2001-08 George W Bush (Rep)
2009-16 Barack Obama (Dem)
2017- Donald Trump (Rep)

Storbritannien/England. Premiärministrar.
1940-45 Winston Churchill (konservativ med samlingsregering)
45-51 Clement Attlee (Labour =vänster)
51-55 Churchill (konservativ= höger)
55-57 Anthony Eden (k)
57-63 Harold Macmillan (k)
64-70 Harold Wilson (lab)
70-74 Edward Heath (k)

74-76 Wilson (lab)
76-79 James Callaghan (lab)
79-90 Margaret Thatcher (k)
90-97John Major (k)
97- 07 Tony Blair (lab)
07-10 Gordon Brown (lab)
10-16 David Cameron (k)
16- Theresa May (k)
19- Boris Johnson (k)

Frankrike. Makthavare och Presidenter.

1944-46 Provisoriska regeringar, chef till jan 1946 Charles de Gaulle, motståndsledare under kriget, därefter Gouin, Bidault, Blum.
47-59 "Fjärde republiken", relativt svag presidentmakt med många regeringar med svårigheter. Presidenter: 1947-54 Vincent Auriol, 54-59 René Coty. De Gaulle regeringschef fr o m juli 1958.
59- "Femte republiken", med stark presidentmakt, skapad av de Gaulle.

Härefter presidenter:
59-69 Charles de Gaulle (höger)
69-74 Georges Pompidou (höger)
74-81 Valery Giscard d 'Estaing (höger)
81-95 Francois Mitterand (socialist=v)
95-07 Jacques Chirac (höger)
07-12 Nicolas Sarkozy (höger UMP)
12- François Hollande (vänster)
17- Emmanuel Macron (En Marche)

Tyskland. Förbundskansler.

(tom hösten 1990 enbart Västtyskland)
1949-63 Konrad Adenauer (CDU= högerparti)
63-66 Ludwig Erhard (CDU)
66-69 Kurt Georg Kiesinger (samlingsreg)
69-74 Willy Brandt (SPD= socialdem=v)
74-83 Helmut Schmidt (SPD)
83-98 Helmut Kohl (CDU)
98- 2005 Gerhard Schröder (SPD)
2005- Angela Merkel (CDU)

Förbundsrepubliken Kina

1949-76 Mau Tse-tung (Zedong)
1977-97 Deng Xiaoping . Död 1997.....
president Hu Jintao
2013 mars president Xi Jinping
premiärminister mars Li Keqiang

FNs generalsekreterare

1946-53 Trygve Lie
53-61 Dag Hammarskjöld
61-71 U Thant
71-81 Kurt Waldheim
82-92 Javier Péres de Cuellar
92-96 Boutros Boutros Ghali
97-2006 Kofi Annan
2007-2016 Ban Ki Moon
2017- António Manuel de Oliveira Guterres

Världens befolkning i början på 1990-talet. **Enligt Familjens Nya Världsatlas från Bonniers Lexikon 1994.**

Sven Wimnell 1995:
Världshistorien på nio sidor. Delar från omr93c

Vårt Jordklot

Vårt universum bildades för cirka 13,8 miljarder år sedan genom Big Bang eller stora smällen. Jorden bildades för cirka 4,5 miljarder år sedan.

Jordklotets yta består av tunna plattor som flyter på ett glödande innanmäte. På många olika ställen finns vulkanner där kanaler från det inre av jorden då och då för upp glödande material som kan välla ut över marken och upp i luften. Plattorna är rörliga i förhållande till varandra och när de gnager mot varandra kan det uppstå jorbävningar. Sådana jordbävningar kan förekomma på havsbottnarna och ge upphov till mycket stora vågor, tsunami, som fortplantar sig på havsytorna och slår in över land med stor kraft och kan förstöra hela städer.

Jorden får ljus och värme och strålning av olika slag från solen. Jorden har ett magnetfält och allt dras till jordens medelpunkt. Haven upptar två tredjedelara av jordens yta, landytora tar en tredjedel. Över land och vatten finns luften och med land, vatten och luft bildas klimatet med temperaturer, vindar och vågor. Bränder i naturen uppstår lätt.

Liv på jorden uppstod för cirka 3,8 miljarder år sedan. Flercelliga organismer uppstod för cirka 1,2 miljarder år sedan. De första växterna och träden bildas för omkring 400 miljoner år sedan. De första dinosaurierna för 230 miljoner år sedan. De första primitiva däggdjuren för 200 miljoner år sedan.

För 65 miljoner är sedan föll en stor himlakropp ner på jorden i nuvarande Mexico och orsakade enorma skador över hela jorden. Dinosaurierna hade dominerat jorden under 65 miljoner år och utrotades. Små möss av något slag överlevde och från dem utvecklades alla de många däggdjuren som finns nu, bl a människorna.

De första apmänniskorna uppstod för cirka 7 miljoner år sedan. Det finns fossil av cirka 3 miljoner år gamla människoarter. Tidigaste fyndet av den nuvarande arten i världen, Homo Sapiens, är cirka 200 000 år gammal. En mer modern 50 000 år gammal har hittats i Australien, en 45 000 år gammal har hittats i Europa.

Världsbefolkningen.

För två miljoner år sedan levde i Afrika Homo habilis - den händiga människan - som började tillverka och använda redskap av sten och därmed inledde stenåldern. Frukt och grönsaker var den viktigaste födan.

När våra förfäder började äta kött regelbundet utvecklades för ca 1,5 miljoner år sedan en ny redskapskultur och samtidigt uppträdde en ny art, Homo erectus. Fynd av de två arterna har gjorts i trakterna öster om Viktoriasjön i Afrika och man menar att där blev människorna människor.

Tecken tyder på att Homos erectus för drygt en miljon år sedan började sprida sig, först till Asien och sedan till Europa.

Homo erectus levde kvar i ungefär en miljon år och efterträddes av Homo sapiens - den förståndiga - för ca 200 000 år sedan. Vår tids människa, Homo sapiens sapiens, uppträdde för ca 40 000 år sedan, och den spred sig över hela världen även till Australien som var bebodd för 20-30 000 år sedan och till Amerika via Berings sund. De amerikanska kontinenterna var befolkade för ca 12000 år sedan. Under årens lopp har de olika svarta, vita, gula och röda raserna utvecklats men alla av samma art.

Människorna började med jordbruk för cirka 10 000 år sedan och blev då bofasta. Hundar tämjdes för 16 000 år sedan och katter för10 000 år sedan, hästen 5000. Högkulturer uppstod för cirka 5000 år sedan i Egypten , Mesopotamien och i Indusdalen. För cirka 4000 år sedan i Kina och Mellanamerika. Skriftspråk skapades för cirka 5000 år sedan.

Till det levande hör bakterier som åtskilliga gånger under tidernas lopp orsakat epidemier med miljontals döda.

Tiden före skriftspråk brukar kallas förhistorisk tid och tiden med skriftspråk historisk tid. I världshistorien slutar forntiden omkring år 400 och i svensk historia 1060. Medeltiden slutar i båda fallen omkring år 1500, i svensk historia noga räknat 1521. Därefter följer nya tiden. Tidsgränserna för de tre epokerna sattes på 1700-talet.

Forntiden. Till omkring 400.

Den europeiska kulturen, som blivit hela västerlandets, och spritt sig också till österlandet, har sitt ursprung i kulturer kring östra delarna av Medelhavet, bl a i Grekland för ca 2500 år sedan, där den västerländska filosofin började på 500-talet f Kr.

Vid tiden för vår tideräknings början var romarna de dominerande med ett rike runt Medelhavet som var under expansion och på l00-talet sträckte sig långt upp i Mellaneuropa.

Kristendomen vann anhängare och påvedömet utvecklades till en stark världslig makt. De gamla romerska religionerna gick tillbaka, den romerske kejsaren Konstantin övergick till kristendomen och flyttade sitt residens från Rom till Konstantinopel år 330. Kort därefter, år 395, delades riket i Västrom och Östrom. Västrom föll i händerna på germanerna som kom norrifrån, och den siste västromerske kejsaren avsattes 476. Det stora romerska riket föll samman, och det är det som är gränsen för forntiden.

Medeltiden 400-1500.

Den mest intressanta utvecklingen under världshistoriens medeltid tilldrog sig i Europa, och började med ett starkt påvedöme i Sydeuropa och icke-kristna folk som under strider grupperade sig i Mellaneuropa i allt större och större riken. Påvedömet i Rom med den romersk-katolska läran bredde sedan ut sina läror norrut och ökade lnflytandet. I Östrom utvecklades den grekisk-ortodoxa läran utan större inflytande över Europas följande historia. På 600-talet utformade Muhammed den islamska läran, som bredde ut sig främst inom områdena öster och söder om Medelhavet.

Det östromerska riket bestod till 1453 då turkar kom in och tog makten.

Nya tiden. Från 1500.

Såsmåningom bröts påvedömets makt i de övre delarna av Europa av de världsliga furstarna, och lärorna ifrågasattes av bl a Luther, som 1517 började den s k reformationen. Åren kring 1500 innehöll många förändringar som gett anledning till att därifrån räkna en ny epok.

Påvedömet under medeltiden gjorde anspråk på att ha monopol på tolkning av livets alla gåtor och hade bl a en mycket bestämd uppfattning om människornas och jordens plats i universum : jorden var universums centrum och därikring rörde sig solen och himlarna. Denna uppfattning opponerade sig Copernicus (1473-1543) mot i en skrift 1543, han menade att solen stod i centrum.

Columbus upptäckte Amerika 1492 och andra seglade åt andra håll så att världen blev mycket större än förut. En viktig förändring innebar boktryckarkonsten, som började på 1440-talet och som gav nya möjligheter att sprida information.

Inom vetenskap och teknik gjordes framsteg, ett av de stor namnen därvidlag var Leonardo da Vinci (1452-1519). Den nuvarande Peterskyrkan i Rom kom till, kupolen blev klar 1590 under ledning av Michelangelo. Italienaren Machiavelli (1469-1527) framförde åsikter om hur furstarna borde utöva sin makt, i allmänhet och bl a med kraft gentemot kyrkan.

Religionsstridernas tid 1500-1648 och tiden 1648-1815 med bl a oinskränkt furstemakt.

Under nya tidens början skaffade sig Europeerna kolonier i förut okända delar av världen och på hemmaplan fortsatte striderna. Nya tiden fram till 1648, Westfaliska freden, brukar ses som religionsstridernas tidevarv. Under den här tiden bildades också s k nationalstater med starka furstar i ledningen. Sverige blev en stormakt och stod på höjden vid slutet av den här perioden. Tiden 1648 fram till 1789 med den franska revolutionen ses som den oinskränkta furstemaktens epok med bl a mäktiga franska kungar, Ludvig XIV, XV och XVI, som revolutionärerna opponerade mot. I kolonierna i Amerika uppstod också opposition och folk frigjorde sig från herrarna i Europa och bildade Amerikas Förenta Stater 1786. Under den oinskränkta furstemakten tid fanns i Europa stora riken som hade stora resurser och bekämpade varandra. l de striderna förlorade Sverige sin stormaktsställning 1718.

Den franska revolutionen 1789 var en revolution mot den hårda kungamakten och innebar bara början på vägen mot en större spridning av makten.

Napoleon var 20-årig löjtnant när revolutionen bröt ut, han skaffade sig makt, blev kejsare, ville erövra världen och satte hela Europa på krigsfot, men kämpades ned vid Waterloo och placerades oskadliggjord på St Helena i Atlanten 1815.

Efter hans krig samlades Europas mäktiga på kongressen i Wien l815 och ritade upp en ny politisk karta över Europa. Under napoleontidens slutskede var Sverige med mot Napoleon och utkämpade sitt senaste och förhoppningsvis sista krig. Vid Wien-kongressen fick Sverige huvudsakligen gränserna som finns idag.

Drivkrafter under den här perioden var bl a idéerna under den sk upplysningstiden då bl a Montesquieu (l689-1755) skrev om maktfördelning med en udd mot furstarnas starka makt, och Diderot samlade mänskligt vetande i "Encyklopedin" i 35 band 1751-1780.

Genombrottstid för demokrati och industri, 1815-1914.

I världshistorien är 1815 ett stort årtal. Som slutpunkt för den epok som började då kan man sätta 1914 då första världskriget började. Under de hundra åren bröt en demokrati med lika rösträtt för alla i stort sett igenom i några av de mest välutvecklade länderna, och industrier för varutillverkning i stor skala växte fram.

Världsbilden förändrades väsentligt när Darwin 1859 lade fram sin bok om arternas uppkomst, - en stöt mot de kyrkliga lärorna. Inom naturvetenskaperna gjordes viktiga upptäckter och en välutvecklad atomteori fanns innan första världskriget bröt ut. Mendel var pionjär inom ärftlighetsforskningen och gjorde viktiga rön, som dock föll i glömska och fick spridning först år 1900.

Överbefolkning ledde till uppkomsten av fattiga proletärer som Karl Marx intresserade sig för, 1847 författade han tillsammans med Engels ett kommunistiskt manifest. Första internationalen, en arbetarorganisation, bildades i London l864. Den andra bildades i Paris l889 med arbetarombud från 19 länder, bl a Sverige. Då ställdes som mål bl a 8-timmarsdag sex dagar i veckan, vilket blev lag i Sverige 30 år senare 1919, och man införde 1 maj som arbetarnas demonstrationsdag. Denna international upphörde 1914.

Den tredje, kommunistiska internationalen, Komintern, bildades 1919, ledd av Lenin.

I Amerikas Förenta Stater avskaffades slaveriet efter inbördeskrig 1861-1865.

År 1914 behärskade europeerna en stor del av världen utanför Europa, de hade kolonier eller härskade på annat sätt. Självständiga stater utanför Europa var huvudsakligen i Amerika USA, Mexiko och de flesta staterna som 1990 finns söder därom, i Afrika Etiopien och Liberia och i Asien Turkiet, Arabien, Persien och Afghanistan i Främre orienten och bortom Indus : Kina, Mongoliet, Japan, Siam och några småstater i Tibet.

Första världskriget 1914-1918 och mellankrigstiden 1918-1939.

Perioden 1914-1945 bildar en ny epok med första världskriget, mellankrigstiden och andra världskriget. Österrikes tronföljare mördades 1914 med ett skott i Sarajevo och det utlöste första världskriget 1914-1918, som ledde till stora förändringar av Europas karta. Kriget var en fortsättning på gamla maktstrider i Europa och slutade med nederlag för Tyskland.

I krigets spår ägde rum revolutioner i Tyskland och framför allt i Ryssland som förvandlades till Sovjetunionen. Ett antal nationalstater uppstod eller återuppstod. Finland, Estland, Lettland och Litauen blev självständiga stater. Polen, som varit uppdelat på grannländer, återuppstod. Tyskland förminskades. Tjeckoslovakien tog arv efter bl a det medeltida Böhmen. Rumänien förstorades. Serbien växte ut till Jugoslavien. Österrike-Ungern splittades. Det Ottomanska-Osmanska riket som existerat från 1300-talet och omfattat områden i Nordafrika, Mellanöstern och delar långt upp i Östeuropa splittades. En turkisk nationalstat bildades 1923 och av övriga delar bildades såsmåningom många skilda stater. Av Europas många monarkier återstod efter kriget och revolutionerna drygt ett dussin.

På initiativ av USA-presidenten Wilson tillkom 1919 Nationernas förbund, men hans eget land blev aldrig medlem och Sovjetunionen stod också utanför.

Spanien blev republik 1931 och sedan utbröt där inbördeskrig som slutade med att general Franco blev diktator. Italien underkuvade Etiopien 1936 under ledning av Mussolini som gjort sig till överste makthavare, diktator, i Italien. Japanerna ockuperade större delen av Kina 1937-1938. Stalin gjorde sig till diktator i Sovjetunionen.

I Tyskland uppträdde Adolf Hitler och bildade den nationalsocialistiska rörelsen. Han blev rikskansler 1933, statschef 1934 med titeln ”Führer und Reichskanzler” och gjorde sig till diktator. Han tog Österrike mm "under sitt beskydd", dvs ockuperade och anslöt till Tyskland.

Andra världskriget 1939-1945.

Brittiske premiärministern Chamberlain gjorde 1938 med Hitler en överenskommelse som skulle stoppa Hitlers framfart, och kom hem till London med ett papper som garanterade "fred i vår tid". Det blev dock en kort garantitid, hösten 1939 angrep tyskarna Polen och det andra världskriget kom igång. Det var till en början lokalt, men utvidgades våren 1941. Danmark och Norge ockuperades 9 april 1940 av tyskarna och Holland och Belgien den 10 maj. Frankrike var helt ockuperat i juni. Italien inträdde därefter på Tysklands sida.

I en tysk-rysk vänskapspakt 1939 "fick” ryssarna de baltiska länderna, och efter finsk-ryska vinterkriget 1939-40 måste Finland avstå Karelen. Vänskapen tog slut när tyskarna angrep Sovjetunionen 1941. I december det året anföll japanerna USA genom bombning av den amerikanska flottbasen Pearl Habor. Kriget fick därmed full styrka med Tyskland, Italien och Japan på den ena sidan och England, USA och Sovjetunionen på den andra. Krigshandlingar förekom huvudsakligen i Europa, Nordafrika och Ostasien. Sverige kunde hålla sig utanför kriget.

Det gick sämre och sämre för tyskarna och de allierade på andra sidan träffades i Jalta i februari 1945 och gjorde upp om krigsslutet och Europas framtid, det var brittiske premiärministern Churchill, amerikanske presidenten Roosevelt och Sovjetdiktatorn Stalin. Den 30 april 1945 var det tyska nederlaget nära och Hitler begick självmord i en bunker i Berlin. Kapitulation följde kort därefter. Men kriget pågick i Asien. För att få definitivt slut på det lät amerikanske presidenten hösten 1945 fälla två atombomber över Japan, som då kapitulerade. President var vid denna tid Truman, sedan Roosevelt avlidit i början av april. Mussolini avrättades av italienska partisaner.

Det andra världskriget har setts som som en kamp för demokratin mot Hitlers diktatur med "arier" som herrefolk och med en rasism som riktades isynnerhet mot judar med en strävan att utplåna dem helt.

Efterkrigstiden. Från 1945.

Den europeiska politiska kartan efter andra världskriget såg i stort sett ut som före kriget, men de baltiska staterna blev sovjetiska delstater, Polen flyttades västerut och Tyskland delades i öst och väst. Alla de östeuropeiska staterna förvandlades till s k folkrepubliker i rysk regi.

Som supermakter framstod efter kriget USA och Sovjetunionen. Vänskapen dem emellan under kriget övergick snart i fiendskap i ett "kallt krig", en "järnridå" drogs ned i Europa mellan öst och väst. Världspolitiken har under efterkrigstiden präglats av motsättningarna mellan USA och Västeuropa å den ena sidan och Sovjetunionen å den andra.

De krigshärjade delarna av världen återuppbyggdes. Kolonierna frigjorde sig vartefter och bildade en stor mängd nya stater, många i Afrika. De västeuropeiska staterna har blivit fredliga demokratier, även Spanien.

På 80-talet gjorde sig polackerna mer och mer fria från det sovjetiska inflytandet, och med början 1989 har fredliga revolutioner i Sovjetunionens s k satellitstater i Östeuropa ratat den sovjetiska kommunismen som havererat. Tysklands två delar har förenats 1990. I Sovjetunionen har kommunistpartiets partimonopol avskaffats och den sovjetiska s k kommandoekonomin avses bli ersatt av en marknadsekonomi mer av västeurpeiskt snitt.

Nationernas förbund havererade och kunde inte hindra andra världskriget. Som en efterföljare bildades vid krigsslutet Förenta Nationerna, FN. Organisationen har under efterkrigstiden medverkat till att dämpa många svåra konflikter länder emellan. Den medverkade till bildandet av staten Israel 1948 med avsikt att ge judarna det hemland de inte haft och saknat under långa tider. Judarna har dock inte varit nöjda med det land de fått och krävt mera, vilket orsakat strider i trakterna där hela efterkrigstiden, strider som äntligen kanske kan ta slut i och med en påbörjad fredsprocess mellan Israel och palestinierna 1995 och en palestinsk president 1996.

Nutid och framtid. 1995

1980-1988 pågick ett stort krig mellan Irak och Iran med stora förluster för båda men utan några tydliga praktiska resultat. Hösten 1990 invaderades Kuwait av Irak, vilket väckte protester världen över. En FN-allians med USA i spetsen slog i ett sexveckorskrig med all moderna krigsteknik tillbaka Irak, som ålades betala skadestånd och att förstöra vapen mm.

I Sydafrika har konservativa regimer länge förhindrat en demokratisering, men under 90-talet upphörde rasåtskillnadspolitiken och landet fick som president Nelson Mandela, representant för de svarta. I Afrika för övrigt finns många problem med krig och annat, bl a problem med virussjukdomar. I många delar av världen har demokratiseringssträvandena haft stora svårigheter, bl a i Syd-och Mellanamerika. I Sydostasien finns problem.

Atombomber och andra förfärliga krigsredskap har blivit så utvecklade att de kan förstöra möjligheterna till liv på jorden. Mänskligheten har hamnat i en fälla där människorna blir tvungna att samverka. Sedan Sovjetunionen upphört fr o m 1992 ansågs det dock att "det kalla kriget" upphört och att faran för atombomber minskat. I Jugoslavien har efter 1991 pågått ett inbördeskrig som äntligen resulterat i ett slags fred i slutet av 1995.

I Västeuropa har hela efterkrigstiden pågått en integrationsprocess som lett fram till Europeiska Unionen, EU, där Sverige trätt in 1 januari 1995. Unionen lider av "demokratisk underskott", dvs gamla demokratiska principer är satta ur spel, lagar utfärdas av ministrar och mycket bestäms i den av en byråkrati i Bryssel.

Trots motgångar har demokratins princip blivit ledstjärna världen över, men mycket återstår innan den helt slagit igenom i praktiken. Den sovjetiska komunismen avses bli ersatt av mer demokratiska former. Jämsides med demokratin löper jämlikheten. Den svåra uppgiften i framtiden tycks vara att förbättra demokratin och att förbättra jämlikheten. Förändringarna efter 1989, 200 år efter franska revolutionen 1789, ger löften om en bättre framtid, men kan också leda till försämringar om reaktionära krafter tar överhanden.

Afrikas och Asiens äldsta historia.

Den senaste istidens slut för ca 10 000 år sedan var en milstolpe i människornas historia. Då började man med jordbruk. För 10 000 år sedan odlades vete öster om Medelhavet, för 7000 år sedan hirs i Kina och för 6000 år sedan majs i Amerika. I samband med jordbruket började man också med djurhållning med djur både som föda och som dragare.

Människorna blev mer och mer bofasta och bildade samhällen med byar och städer. För ungefär 7000 år sedan ökade befolkningen kraftigt i vissa omraden, t ex i de första städerna, som kom till i fyra floddalar i Egypten, Mesopotamien, Indusdalen och i Kina. Vattnet i floderna utnyttjades för konstbevattning i jordbruket. Samhällena krävde administration och specialiserade yrken och där utvecklades samhällsklasser. Skiftspråk utvecklades, de första kända skrifterna är ca 5000 år gamla. Kunskaper om förhållanden före skriftspråken måste skaffas genom tolkningar av arkeologiska fynd. Som historisk tid brukar ses tider för vilka det finns skriftliga källor. Hiistorisk tid börjar alltså ca 3000 år f Kr.

De första högkulturerna uppstod i Egypten och Mesopotamien ca år 3000 f Kr, i Indien något senare, kanske ca 2500 f Kr och i Kina ca 1500-2000 f Kr. Årtalen är satta med hänsyn till

1. Tekniska och ekonomiska förändringar, framför allt inom jordbruket och transporterna, varigenom en större befoIkning delvis koncentrerad i icke livsmedelsproducerande städer, samt en intensivare handel blev möjlig. Även metallurgins utveckling, som fick inte minst maktpolitiska och militära korsekvenser.
2. Politiska och sociala förändringar, klasssamhällets framväxt och den centraliserade skatteindrivande statens utveckling på bekostnad av stammen och hövdingadömet.
3. En rad religiösa och kulturella omvandlingar, bland dem särskilt skrivkonsten.

I de nämnda trakterna utvecklade människorna sitt tekniska kunnande. Segel och hjul fanns upp. Textil och keramik kunde tillverkas. Man bearbetade metaller och tillverkade svärd och sköldar för att beväpna arméer som skulle skydda samhällena. Handeln utvecklades och de stora kulturområdena knöts samman av handelsvägar, sorn också användes av arméerna med vars hjälp stora områden kunde läggas under centralt styre. Tankar om stora imperier utvecklades.

De första stora imperierna fanns i Mesopotamien men såsmåningom växte flera fram över hela jordklotet. De har under tidernas lopp avlöst varandra. Imperierna har växt och blomstrat tills de blivit för stora och svåra att administera och då fallit sönder.

Omkring år 1000 f Kr länkades högkulturerna kring Medelhavet och fram till Kina samman. Då fanns en handelsväg, den s k sidenvägen, i en slinga mellan Indien, Kina och Persien, som stod i förbindelse med Medelhavets trakter. Kring år noll sträckte sig ett smalt bälte av välden från Atlanten till Stilla havet. I detta bälte bedrevs handel och utbyttes ideer och teknik, bl a spreds de stora världsreligionerna. Det började med buddhismen och hinduismen och fortsatte med judendom, kristendom och islam.

På 300-talet e Kr började nomadfolk på Asiens stäpper anfalla de stora rikena och gjorde handelsvägarna osäkra. In i Europa kom bl a hunner som satte igång omflyttningar så att det romerska riket upplöstes och nya riken tog form.

Mongolerna i norra Asien var ett stort erövrarfolk och kineserna byggde den kinesiska muren som skydd mot dem. På 1200-talet trängde mongolfursten Djingiskan med 100 000 ryttare över den då l000-åriga kinesiska muren och erövrade Peking. Sedan forstsatte erövringarna. Hans son och sonson utsräckte riket så att det omfattade ett stort rike från Svarta havet till Stilla havet. Mongolerna vid den här tiden härjade också i Östeuropa.

Det stora mongolriket delades sedan. På 1300-talet framträdde en ny mongolisk erövrare, Timurlenk, som skapade ett stort rike m\ellan Medelhavet och Indien. Ett mongolbehärskat rike grundades på 1500-talet i Indien.

Europeernas kolonier och utomeuropeisk historia.

Den europeiska kulturen härstammar från de gamla kulturerna i Egypten- Främre orienten- Grekland- Rom och uppstod i kombination med dem och med kristendomen och kulturerna hos folken som kom norr- och österifrån. Den europeiska kulturen fr o m 400-talet har varit livskraftig, på gott och ont, och spred sig fr o m 1500-talet ut till de andra världsdelarna.

På 1200-talet fanns i Euopa ett begär efter indiska och kinesiska produkter och Marco Polo, son till en köpman i Venedig, gjorde resor i Kina mm och förde till Venedig hem kunskaper om Asien. Men handelsvägarna till Asien var i hög grad spärrade för europeerna p g a att Muhammedanerna då behärskade Nordafrika och Främre orienten.

För att kunna få varor från lndien och Kina, bl a siden, kom europeerna på att man kunde nå de länderna genom att segla runt Afrika eller segla västerut runt jorden, en del kände till att jorden var rund. Vasco da Gama seglade runt Afrika och nådde Indien 1498.

Columbus seglade västerut och upptäckte 1492 Amerika, som han trodde var Indien, och folken i Amerika blev kallade indianer. Öarna mellan Nord-och Sydamerika blev de Västindiska öarna.

Den första världsomseglingen startades av portugisen Magellan 1519 under spansk flagg, han seglade västerut söder om Sydamerika, skeppet kom sedan via de Östindiska öarna och Afrikas sydspets tillbaka till Spanien 1522.

När europeerna kom till Amerika hade befolkningen där levt isolerade från övriga världen. I Mellan-och Sydamerika uppstod högkulturer, bl a Mayakultur på 300-talet, Inkakultur på 1100-talet och Aztekerkult]ur på 1300-talet.

Européerna praktiskt taget erövrade Amerika på 1500-talet. Engelsmän och fransmän etablerade sig i Nordamerika och spanjorer och portugiser i Mellan- och Sydamerika. Amerika kristnades och blev västerländskt, men europeerna införde slavdrift med indianer och negrer.

Europeerna anlade vidare kolonier i Afrika, i större delan av Asien och i Australien. Kolonialmakterna har konkurrerat om kolonierna och under årens lopp har många konflikter om dem uppstått.

Vartefter har emellertid foIken i kolonierna frigjort sig från moderländerna. Om man undantar Amerika hade kolonierna sin största utbredning 1914 före första världskriget.

Nordamerikanerna gjorde sig fria och bildade Amerikas förenta stater genom en oavhängighetsförklaring 4 juli 1776. Folken i kolonierna i Sydamerika gjorde sig fria i början av 1800-talet och bildade de stater som finns än i dag. År 1914 bestod Amerika till största delen av självständiga stater, men i nordöstra Sydamerika hade britter, fransmän och nederländare några relativt små kolonier. Kanada var en brittisk koloni.

I Afrika fanns 1914 bara två självständiga stater, Eiopien och Liberia, resten var brittiska, franska, tyska, belgiska, portugisiska och spanska kolonier.

I Asien var de södra delarna till största delen brittiska, franska, amerikanska, nederländska, portugisiska och tyska kolonier. Australien och Nya Zeeland var brittiska. I norra Asien härskade ryssarna fram till Stilla havet.

Japanerna hade isolerat sig från yttervärlden, men USA tvingade dem 1854 att öppna några hamnar för handel. Med det trängde den europeiska kulturen in i Japan, som utvecklade sig till en aggresiv stat och som expanderade mot Korea, Kina och Ryssland. Japan blev en stormakt. Kina hade också isolerat sig men måste 1839-42 öppna hamnar för handel. Inre strider i Kina ledde till att kejsaren avsattes och landet blev en republik 1912. År 1914 var i Asien huvudsakligen Kina, Japan och Siam självständiga stater medan resten behärskades av europeerna.

Folken i kolonierna som fanns 1914 har till största delen gjort sig fria, huvudsakligen i olika omgångar efter andra världskriget.

Läget i världen. April 2005 (Från omr40y)

Mänskligheten har hållit på länge med att försöka förbättra världen. Stora tekniska framsteg har gjorts och förmågan att hantera mänskliga relationer har ökat, men inte så mycket som man kan önska. Krig och osämja mellan grupper av människor sätter en sorglig prägel på förhållandena i världen. Konflikten mellan Israel och palestinierna är ett exempel på höggradig oförmåga att hantera relationer.

Konflikterna tidigare i Sydafrika med apartheid höll på länge men fick såsmåningom en sorts upplösning. I Irak är det krig. I många delar av Afrika är förhållandena ohyggliga. I övriga Asien finns problem. Förhållandena mellan staterna i EU är inte problemfria. USA går inte i takt med den europeiska västvärlden.

Skillnader i religioner, levnadstraditioner, statssystem och ekonomiska resurser ger upphov till konflikter och nya konkurrensförhållanden. Nya industrier i tidigare tekniskt outvecklade länder kan med låga löner konkurrera ut västvärldens industrier med högre löner.

De största problemen i världen gäller relationer mellan människor och grupper och konsekvenser av människornas materiella aktiviteter, men det finns också problem som kommer av annat: jordbävningar, regn, vindar, värme, kyla, gaser, farliga djur, bakterier, sjukdomar od.

Jordbävnings-och flodvågskatatrofen i Sydostasien och skadorna efter den svåra stormen i Sydsverige har medfört långa resonemang om förbättringar av katastrof- och krisberedskapen, men alla kriser och allt annat elände som ständigt pågår behöver tas om hand varje dag.

Förbättringar av levnadsvilloren i världen kan ske genom att förbättra de mänskliga verksamheterna, bl a utbildningsverksamheterna och individernas inre verksamheter med tänkande om världens problem och vilja och förmåga att förbättra världen.

Befolkningen i miljoner i Världen och i Sverige inom parentes.

År		
-7000	10	
-3000	40-80	
0	160	
1000	360	
1650	545	(1,225 000)
1800	906	(2,347 303)
1900	1608	(5,136 441)
1920	1811	(5,904 489)
1930	2015	(6,142 191)
1940	2249	(6,371 432)
1950	2516	(7,041 829)
1960	3019	(7,497 967)
1970	3693	(8,081 229)
1980	4450	
1990	5248	U-länder 4040. I-länder 1209 (23%)
2000	6127	U-länder 4851. I-länder 1276 (21%)
2025	8177	U-länder 6780. I-länder 1397 (17%)

Europa med hela Sovjetunionen: år 1650: 100 miljoner. År 1990: 790. År 2025: 894.
Asien: år 1650: 330 miljoner. År 1990: 3057. År 2025: 4467.
Afrika: år 1650: 100 miljoner. År 1990: 645. År 2025: 1643.
Nordamerika: år 1650: 1 miljoner. År 1990: 275. År 2025: 347.
Mellan- och Sydamerika: år 1650: 12 miljoner. År 1990: 453. År 2025: 787.
Oceanien: år 1650: 2 miljoner. År 1990: 27. År 2025: 40.

Källor till tabellen: till år l000: Bonniers världshistoria del 20, 1987. 1650-1900: Sv. uppslagsbok,"Jorden",1956. 1920-1940: Statistisk årsbok för Sverige (SÅS) 1965. 1950-2025: SÅS 1990: 1990-2025 enligt FNs beräkningar. Sverige 1650: Sv.uppslagsbok ”Sverige”.
(Världsbefolkningen är 2005 cirka 6 miljarder personer)

Källor till de historiska avsnitten.

* Svensk uppslagsbok.
* Åke Holmberg:Vår världs historia. (Bl a kriterierna för de första högkulturerna).
* Bonniers världshistoria.
* Människoarter: Etnografiska museets bok Historien om människan.
* Sveriges historia: Söderlund / Tunberg: Svensk historia för gymnasiet.
* Historien senaste år: Dagens Nyheter.
* Framställningen här är gjord i slutet av 1995, det som sedan hänt är alltså inte med.

Innehållet i: Sven Wimnell 1 maj 2019: Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.

http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Innehåll:

Kapitel 1: Universum och Jordklotet. Människornas verksamheter och vår världs historia.
Kapitel 2: Komplement till världshistorien fram till början av 20-hundratalet.
Kapitel 3: FN, Förenta nationerna
Kapitel 4: Europeiska unionen, EU
Kapitel 5: Andra aktörer i världspolitiken
Kapitel 6: Sveriges historia och svenskpolitik

Kapitlen 1-2 är historiska beskrivningar med hänsyn till vad som kan anses gälla som bakgrund till världens framtidsplanering.
Kapitlen 3-5 Innehåller det som gällde i maj 2019 i stora drag.
Kapitel 6 är i september 2020 föråldrat i många avseenden. Men anger i stort sett faktorer som man behöver ta hänsyn till.

" Efter sekler av acceleration – nu måste människan sakta ner

DN TORSDAG 30 JULI 2020

Människan har vant sig vid att kunna färdas allt hastigare genom världen. Från ångbåtar till järnväg och rymdskepp dröjde det bara ett par sekel. Författaren Björn Forsberg spårar en - utveckling som, i ljuset av klimatkrisen, måste plana ut.

En värld av gränslös, fartfläktande mobilitet. Få ting definierar väl vår moderna tid som dess mobilitetskultur och den globala räckvidd den gett oss. Fyllda luftrum, miljarder vägfordon och armador av containerfartyg som tillsammans formar en i allt närvarande rörelse.

Kanske är det ändå först med inbromsningen under covid-19 som den fulla vidden av vårt beroende av all denna mobilitet riktigt sjunkit in. I min nyutkomna bok ”Fartrusiga” skildrar jag hur människan på 200 år gått från en värld som förflyttade sig med muskler och segel, via ljudbang och fartfylld global massmobilitet, till att sända rymdfarkoster bortom vårt solsystem. Allt tack vare fossil energi.

Vilka blir följderna när klimathotet nu gör det nödvändigt att återgå till en fossilfri lunk? Det som faktiskt är historiens normaltillstånd.

På sin semesterfärd till Spa i Vallonien sommaren 1780 ville kung Gustav III pröva fartgränserna. Längs resans första etapp, som gick landsvägen Stockholm–Ystad, hade skaror av bönder mobiliserats som med sina utvilade hästar hjälpte den kungliga sviten ta sig fram. Enligt historikern Ingmar Edvardsson krävde kungatransporten närmare 2 400 hästar, varav många kan ha stupat av det uppdrivna tempot, cirka 25 km/h. Hela denna manöver för att med knapp mopedhastighet möjliggöra en enda persons semestertripp till ett regnigt Vallonien. Detta var vad dåtidens fossilfria samhälle, pressat till det yttersta, kunde förmå i termer av snabba transporter.

Vårt fartfyllda tidevarv skulle väckas till liv med kraften från det stenkol som kom ur de milsvida europeiska kolfälten. Massproduktion av sådant som järnvägsräls hade varit på tok för dyrt innan den koldrivna industriella revolutionen. Men det var främst fossilkraftens potential som drivmedel som skulle frigöra människan från utmattningens tyranni. Utplåna rummet.

Allt inleddes på sjön.
En väldig publik hade samlats längs Saônes strand för att beskåda spektaklet. Inför åskådarledens förstummade blickar höll båten Pyroscaphe lovande god fart uppströms, tills plötsligen hela härligheten brakade samman under den mystiska ångmaskinens tyngd.

Uppfinnaren Claude de Jouffroy d’Abbans skapelse lämnade med andra ord en del att önska. Trots det kunde han glädjas. Publiken hade denna sommardag 1783 fått närvara vid självaste vernissagen till en ny tidsålder, en som skulle leda mot masstransporter och månlandningar.

Eftersom ångbåten var först satte den på gott och ont människans sinnen i svall kanske mer än någon senare mobilitetsrevolution.

Chockverkan var total, inte minst i Sverige, ett av ångbåtens verkliga pionjärländer. Att för första gången någonsin kunna fly fram med mekanisk kraft över vattnet! Turtrafik på Mälaren öppnades så tidigt som 1818 och snart hade linjenätet letat sig ut längs med Östersjöns kust. Landets ogina geografi hade med maskinkraftens hjälp mjukats

upp, vidsträckta distanser kunde plötsligt avverkas tre gånger så snabbt som tidigare.

Gratisnöjet att beskåda trafiken med hjulångare kolorerade 1820-talets Stockholm; alla, från tiggare till uppstassade borgarfamiljer och andra flanörer, samlades på Riddarholmskajen där en ny tid vädrades in.

Ändå var det järnvägen som skulle stå för den fossila acceleration som lämnade allt annat i ett moln av kolrök bakom sig. ”Du kan inte föreställa dig den märkliga känslan att färdas på denna bana, utan minsta synbara källa till rörelsen annat än den magiska maskinen!”

Skådespelerskan Fanny Kemble var fullständigt golvad efter att ha färdats på den nya intercitybanan mellan Liverpool och Manchester 1830. ”Att flyga med ögonen stängda var underbart märkligt bortom beskrivning och hur underligt det än låter kände jag inte den minsta fruktan.”

England hade på tröskeln till järnvägsåldern effektiviserat sitt diligenssystem till världens snabbaste. Men hästarna utgjorde ett högst jordnära hinder för fortsatta framsteg. De tidigaste brittiska passagerartågen höll 30–40 km/h, ibland något mer. Långsamt med våra mått, men ändå tre gånger hastigare än landets hästdiligenser.

Tåget var en projektil. Liknelsen florerar i artonhundratalslitteraturen och det är lätt att förstå varför. Tills nu hade rörligheten varit gripbar, resandet företagits på terrängens villkor. Varje vägpåle, minsta buske och stenröse uppfattades av sinnena. Med järnvägen hade geografin tvärt krympt till ingenting. Du kunde, obegripligt nog, stiga in i din tågkupé och stiga av på en fjärran plats utan att ens ta notis om färden. Fossilålderns hastigheter revolterade mot människans hela väsen.

Tanken att man på ett säkert sätt skulle kunna färdas i projektilfart genom rummet tycktes trotsa förnuftet. ”Vi flög med fruktansvärd fart utmed jordens yta”, förfasade sig en svensk resenär på nattågsresa genom Tyskland på 1840-talet. ”Maskinens dova skramlande var den enda musik som slog takten till vår dödsdans genom natten.”

Om rummet inte i bokstavlig mening upplösts, så var åtminstone tidens makt över geografin i rasande reträtt – tiden som en barriär vid genomfarandet av rummet, utsträckt och oförutsägbar, själva tidsaxeln. 1800-talsmänniskan levde mitt i en unik accelerationsfas. Ännu en bra bit in i detta århundrade segade sig samhället fram med samma fossilfria långsamhet som i alla tider. Mot seklets slut fanns 80 000 mil järnväg. Världen hade med fossil kraft förvandlats till oigenkännlighet.

Omkring 1890 stod de nyöppnande oljefälten i Nordamerika och ryska Baku – bröderna Nobels lukrativa verksamhet – redo att skjutsa mobilitetsrevolutionen in i nästa fas. Petroleum var överlägset stenkol i så gott som allt. Billig flödande olja var själva förutsättningen för att mänsklig ingenjörskonst skulle kunna omsättas i massbilism, luftfartsrevolution och rymdålder.

I symbios skulle olje- och bilindustrin snart omforma världen. Men det var luftfarten som mer än något annan skulle krympa den.

Långt innan massorna fick tillträde till passagerarflyget skulle Europa- och världskartan för de privilegierade komma att rymmas i fickformat. För mellankrigstidens flygande elit hamnade omvärldsmetropolerna inom allt närmare räckhåll. Med öppnandet av Bromma flygplats 1936 låg Berlin bara tre timmar bort från Stockholm. Men med komforten

var det si och så: stanken av ricinolja och spya låg tung över kabinerna, och ofta var passagerarna åksjuka mest hela tiden. Förändringen skyndade. Hösten 1958 fylldes amerikansk press av flygbolaget Pan Ams sensationella helsideslöfte: ”6 ½ Magic Hours to Europe.” Innan sextiotalet ens var kommet hade det ambitiösa flygbolaget satt upp ett globalt jetlinjenät. Man kunde, med Pan Am-bossen Juan Trippes ord, inta sin frukost i London och toppa dagen med en simtur på Hawaii.

Jetåldern gav oss en ny berättelse om världen som sådan, men vårt fartfyllda tidevarv hade ändå inte lagt in överväxeln. Det skulle dröja till 1976. ”Detta är det största språnget i civilflygets historia!” utbrast Teddy Donaldson på The Daily Telegraph med munnen full av kaviar och champagne, bekvämt tillbakalutad i dubbla ljudhastigheten.

Concordens tid var här. För de få som i egen höjdfil kunde beundra jordens mjuka böjning hade världen aldrig varit närmare.
Men överljudsåldern blev bara en parentes. En kraschlandning påskyndade avvecklingen. Concorden togs ur trafik 2003 och ingenting talar för en återkomst.

Framstegsberättelsen är stark och förförisk. Den får oss att släta över även de mest uppenbara tecknen på tillbakagång. För nog var det en morgondag av fortsatta tekniksprång som hägrade, med rymdturism och flygande bilar? Visst har luftfartens trafikvolymer ökat remarkabelt fram till covid-19, men dagens jetpassagerare färdas varken snabbare eller mer komfortabelt än på 1950-talet. I själva verket börjar vi ana slutet på den fartfläktande epoken – och vi kommer behöva se oss om efter andra berättelser.

Det finns nämligen inga rimliga utsikter att med sol, vind och biobränslen upprätthålla dagens till 96 procent fossildrivna mobilitetskultur. Fossil energi är djupt inbäddat i allt som rör våra infrastrukturer, i framställningen av biodrivmedel, i tillverkningen av elbilar. Den nödvändiga återgången till en fossilfri tillvaro kommer helt enkelt bromsa in världen.

Vilken mobilitetskultur kan vi då vänta oss bortom fossilåldern?
En långsammare, mindre intensiv, inte lika globalt vittfamnande sådan. Kanske blir den även mer meningsfylld. När allt kommer omkring har möjligheten att sitta i timslånga bilköer eller stressa fram och tillbaka ovanför molnen inte i alla avseenden gjort vår tillvaro bättre. Desto större anledning att lyssna till äldre tiders fossilfria resenärer, som kunde tillmäta långsamheten ett värde. Man färdades med sinnespåslag, sögs in i landskapet, i själva reseupplevelsen. Bortsett från Gustav III då, som väl närmast betedde sig som en modern resenär.

Björn Forsberg. statsvetare och författare. Hans senaste bok heter ”Fartrusiga: om en gränslöst massmobil tid och vår fossilfria - morgondag” (Ord&visor förlag)

"Så bidrog ingenjörerna till den svenska framgången

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

I **sin nya bok ”Ingenjörerna” tecknar Gunnar Wetterberg en bild av fixarna och uppfinnarna som lade grunden till svensk välfärd. Lars Linder läser en historieskrivning som svävar lite för högt över sitt eget ämne.**
Gunnar Wetterberg ”Ingenjörerna” Albert Bonniers förlag, 350 sidor

I det fredsskadade land där jag växte upp var det ont om hjältar. Vi hade ju inga starka ledare eller modiga motståndsmän som ärrats i landets tjänst. Ett par vid det laget lätt pinsamma gamla kungar, några berömda upptäcktsresande och en handfull fotbollsspelare på export räckte inte så långt.

Men vi hade våra ingenjörer. Gustaf Dalén, till exempel, han som uppfunnit den geniala fyren som med hjälp av solens instrålning automatiskt kunde tändas på natten och släckas på dagen, och som till och med hade offrat synen vid ett olyckligt experiment. Men även Alfred Nobel med sin dynamit och sitt pris, Christopher Polhem med sitt mekaniska alfabet och John Ericsson med båtpropellern.

1950-talets tekniska framsteg – som så att säga byggde vidare på deras gärningar – blåste väl också bort vårt behov av mer traditionella hjältar. Bilar och tvättmaskiner, grammofon och tv gjorde livet lätt och spännande, vägarna blev bredare och hastigheten steg. Teknologi, inte krig, skulle lösa alla problem och det som till äventyrs ännu inte kändes fullt modernt skulle snart bli det.

Med andra ord var det inte bara politikerna och freden som lade grunden till svensk framgång och välfärd. Det var lika mycket fixarna, planerarna och uppfinnarna. De som klurade ut hur tillvaron kunde göras bättre, rikare och bekvämare. Ingenjörerna.

”Modernitetens förlossare” kallar historikern och författaren Gunnar Wetterberg dem med nästan religiös ton i sin nya bok ”Ingenjörerna”, byggd på den lockande idén att lyfta fram denna på en gång centrala och förbisedda yrkesgrupp. Alla vet förstås att de varit en bärande del i det svenska framstegsundret, industrialiseringen och urbaniseringen – men vad har de egentligen åstadkommit, och vilka var de?

Som forskare, expert på svensk förvaltning och själv ledamot av Ingenjörsvetenskapsakademien har Wetterberg en närmast perfekt utblick över det fält där landets teknologiska kunnande växt fram.

Enklast uttryckt: i det klassiska svenska spelet mellan stat och kapital. För det är visserligen sant att en handfull snillrika uppfinnare lagt grunden till en rad oerhört framgångsrika svenska storföretag, som Gustaf de Laval med separatorn eller Sven Wingquist med kullagret – för att inte tala om Alexander Lagerman, vars innovativa tändsticksmaskiner kom att bli kärnan i Ivar Kreugers företagsimperium. Han vore värd en egen bok.

Men drivkrafterna bakom det verkligt breda genomslaget för svensk industriell ingenjörskonst var mindre heroiska. Kungens krigsmakt hade sedan länge krävt arkitekter och fartygsbyggare, gruvnäringen måste ha kemister och tekniker och längre fram var det staten som byggde både järnvägar och telenät. Landets planerade behov av utbildade teknikkadrer steg oavbrutet ända från 1700-talet och framåt.

Och lösningen var förstås utbildning; Tekniska högskolan i Stockholm grundades redan 1827, Chalmers i Göteborg två år senare, och i dag har över en miljon svenskar någon form av teknisk utbildning på och över gymnasienivå.

Om den samhällspolitiska sidan av den här historien tycks Gunnar Wetterberg veta praktiskt taget allt. Lite för mycket kanske, eftersom hela den stora utvecklingen med företag, skolor och akademier tar sådan plats i hans berättelse att ingenjörerna själva tenderar att försvinna in i bakgrunden. De mer bemärkta räknas upp och får några rader med namn och uppfinning, sedan skyndar författaren raskt vidare till nästa viktiga steg i historien.

Och det gäller inte bara enskilda aktörer, jag hade gärna läst betydligt mer om ingenjörerna som grupp och samhällsskikt också, vilka som valde yrket och vad som drev dem. Var de mest tekniknördar, eller snarare idealister? Har det funnits någon särpräglad yrkeskultur i branschen, och hur har den sett ut?

Än mer nyfiken är jag på hur ingenjörstänkandet påverkat det omgivande samhället – var den ”sociala ingenjörskonst” som brukar tillskrivas folkhemmet en direkt följd av att teknikerna tog plats i statlig och kommunal planering eller var den mest ett allmänt uttryck för 1900-talets rationella framstegsiver?

Och en fråga som Wetterberg bara snuddar vid är synen på kåren, och hur den skiftat. När det eviga framsteget började ifrågasättas halkade ju även ingenjörernas gloria något på sned. Bilarna korkade igen städerna, kemiska uppfinningar förgiftade naturen, smarta tidsstudier gjorde människor till maskiner vid det löpande bandet, den hägrande kärnkraften mörknade till framtidshot – och plötsligt hade modernitetens nyss så beundrade förlossare fått oroande drag av Dr Strangelove.

Gunnar Wetterberg har alltså en intressant story, men svävar högt över sitt ämne och är lite för allmänt välvillig för att man riktigt ska få syn på människorna och spänningarna i den. Boken känns mer som en - något glättad svensk industrihistoria än som en spännande upptäcktsfärd i ingenjörernas liv, konst och gärning – på en gång faktaspäckad och förvånansvärt blek.

En rolig upplysning jag ändå tar med mig handlar om de bidrag lite utanför boxen som svenska ingenjörer gav åt folkhushållet under världskrigens avspärrningar. När bristen på råvaror och energi blev kännbar utvecklade de med frenesi och kreativitet allt från nya material och industriprocesser till surrogatföda och gengasdrift. En hjälteinsats så god som någon.

Lars Linder "

Sverige från franska revolutionen 1789 fram till slutet av 1970-talet

Franska revolutionen 1789 är ett stort årtal i historien. Den ingick i försöken att avskaffa kejsares, kungars och furstars enväldiga makt och ersätta det med folklig makt. Drygt hundra år senare i början av 1900-talet bröt de demokratiska krafterna formellt igenom.

Svenske kungen Gustaf III i slutet av 1700-talet är mest känd för kulturella saker som teater. Han blev skjuten på operan och dog senare av det.

Hans son invecklade sig i krig med Ryssland, förlorade och Finland överlämnades till Ryssland. Finland blev en tämligen självständig del av Ryssland och har senare blivit en fri stat.

Den förlorande kungen avsattes och levde sedan utomlands som överste Gustafsson.

Sverige fick en ny kung, men ingen kronoprins och det skickades ut folk i Europa för att hitta en kronprins. En kom hem med ett förslag Bernadotte, som hade kompetens som stor krigare. Han gillades , blev kronprins och senare kung Karl IV Johan.

En del trodde att han skulle kunna återerövra Finland, men han hade andra tankar. Han ordnade så att han blev kung också över Norge, och Sverige och Norge gick in i en union, som senare upplöstes i början av 1900-talet.

Sverige styrdes av kungen hela 1800-talet och hade till en början hjälp av riksdagens fyra stånd, adel, präster, borgare och bönder.

Den industriella revolutionen sägs ha börjat i England med bl a vävstolar. Med var också ångmaskiner. ångbåtar och järnvägar med ånglok.

Sveriges 1800-tal var ett klassamhälle. Sverige var ett jordbrukarland men började bli mer industrialiserat.

Fotogenlampor gav ljus när det var mörkt. Den svenska folkskolan bildades 1842. Typografer bildade den första fackföreningen 1846. Strengnäs tidning bildades 1846, Dagens Nyheter 1864.

Darwin kom något senare än mitten av 1800-talet med sin bok om arternas uppkomst , som kastade omkull de kristna kyrkornas bud om mänsklighetens uppkomst.

I slutet av 1800-talet avskaffades de fyra ståndena och Sverige fick 1865 en tvåkammarriksdag, men den innehöll regler om inkomst och kapital som gjorde att den nya arbetarklassen knappast kom in i riksdagen.

Det socialdemokratiska arbetarpartiet bildades 1889 med första mål åtta timmars arbetsdag och rösträtt för alla. Åttatimmarsdagen blev lag i slutet av 1910-talet och rösträtt för alla infördes på 1920-talet då alla kvinnor fick rösträtt.

Flickor fick före 1924 inte komma in på läroverk , en del kommuner hade istället kommunala flickskolor för dem som ville ha mer utbildning än folkskolan.

OscarII var den siste svenska kungen som var i union med Norge. Han tyckte om att vara ute i landet på invigningar av järnvägar, han dog i början av 1900-talet och efterträddes av Gustav V som spelade tennis långt upp i hög ålder. Han dog 1950 och ersattes av Gustav IV Adolf som var intresserad av arkeologi och på somrarna kunde vara utomlands i arkeologiska undersökningar.

Gustav IV Adolf dog 1973. Hans äldsta son som skulle blivit kung efter honom hade omkommit i en flygolycka i Köpenhamn och därför blev barnbarnet kung Karl XIV Gustav.

I mitten av 1910-talet ordnade Sveriges riksdag så att parlamentarismen infördes i Sverige, d v s att Sverige styrs av riksdag/ regering och inte av kungen. I fortsättningen blev det alltså så och kungarna vara bara formellt styrande. Det gällde till slutet av 1900-talet, 1974, då all makt togs bort från kungen , som nu bara är en dekoration. Vi kallar oss fortfarande demokrati . Senare har också arvsföljden för kungarna ändrats så att ädsta barnet blir kung/drottning.

I slutet av 1900-talet har Svenska kyrkan avskaffats och nu är en privat organisation utan makt i staten. Tidigare hade Svenska kyrkan hand om folkbokföringen, men den sköts nu av staten.

Många är av tradition fortfarande med i den privata Svenska kyrkan och betalar en avgift till den som staten hjälper till att ta in på skattsedeln.

Parlamentarismen, allmänna rösträtten och avskaffandet av statskyrkan är stora förändringar under 1900-talet.

Det var socialdemkraterna och liberala som hjälptes åt med rösträtten.

Socialdemokraterna innehade (med ett litet undantag) statsministerposten från 1932 till 1976, 44 år.

Elektricitet och telefoner fanns i slutet av 1800-talet. Den första biografföreställningen anses ha gjors av bröderna Lumière i Paris 1895 (Svensk Uppslagsbok, kinematografi).

Den första flygningen anses ha gjots 1903. Titanic, den stora atlantångaren, sjönk 1912 i havet sedan den stött på ett isflak. Oympiska spel hölls i Sverige 1912. August Strindberg dog 1912.

De nu äldsta svenskarna, 100 år gamla, har varit med om världens och Sveriges utveckling under tiden efter första världskriget.

På bio kunde de se stumfilmer med Greta Garbo. På teatrar i landet Karin Swanströms föreställningar. På radio höra radionyheter från 1925, i apparater med hörlurar. och höra Sven Jerring med barnens brevlåda.

Från 1929 se ljudfilmer och den första ljudfilmen med Amerikanen Al Jolson, en vit underhållare som målade sig svart för att se ut som en svart. Höra Amerikanska grammofonskivor med Jazz från södra USA. Med musik av svarta som inte fick leva som vita

Det civila flyget fanns knappats på 20-talet. Stockholms kommun

började kunna starta och landa flygplan på sjön i norra Stockholm - och byggde i mitten på 30-talet Bromma Flygplats.

På 30- och 40-talen var bio och radio den vanligaste underhållningen. Det fanns många filmbolag och de kunde komma med nya filmer varje vecka. De som hade råd gick nog på bio åtminstone en gång i veckan. Biograferna kunde ha två filmer i veckan, enklare filmer i början och större filmer i slutet. Var det svensk film var det ofta fullsatt.

Till filmerna hörde förspel som ofta var aktuella journalfilmer som visade delar av Sverige och världen. Det blev nästan som nuvarande SVT-nyheter.

Det var alltid folk vid biograferna, isynnerhet ungdomar som snackade.

På 30- och 40-talen fanns det nazister som kunde skryta med att de var det , åtminstone före Hitlers bortfall. En stor del av svenska män var inkallade och var någonstans i Sverige. Kvinnor fick sköta det män vanligen gjort och det var ofta knapert i hushållskassan. Det var ransoneringar.

Vi följde krigen men var ändå utanför dem.

Samhället stod inte still. Saltsjöbadsandan gällde och Sverige fick sin första semesterlag 1938.

Torparsystemet var ett gammalt system som låste fast joebruksarbetare vid godsägarna genom att låta jorbruksarbetaren få bo på ett torp mot att han utförde dagsverken för godsägaren. Socialdemokraten Gunnar Sträng arbetade i unga år som jordbuksaretare och trädgårsarbetare och arbetade för att avskaffa torpsystemet. Det skedde 1943 enligt Svensk Uppslagsbok. Sträng var sedan i många år finansminister och glömde aldrig att i möjligaste mån förbättra för dem med låga inkomster.

Krigen tog slut och vi flaggade för det.

Stockholmsutställningen 1930 var en manifestation om nya tänkesätt på byggande. De gamla stilarna var föråldrade och det skulle byggas enkelt och byggas bostäder som de med låga inkomster hade råd med. Makarna Myrdal och ledande arkitekter var bland dem som förespråkade det. Inom byggmarknaden gjodes stora utredningar om samhällsutvecklingen.

Under kriget och länge därefter måste man ha tillstånd för att bygga och tillstånd gavs inte alltid för bostäder. För industrier och transporter m m behövdes ivesteringar och det uppstod svår bostadsbrist .

Under kriget var det samlingsregering. Stora socialdemorater var Statsministern Per Albin Hansson . Gustaf Möller, Ernst Wigfors m fl. Per Albin dog en dag när han klev av spårvagnen och man skulle välja ny statsminister. Efter många om och men föll valet på Tage Erlander. som sedan regerade i 29 år till 1969. Då Palme tog över.

Tage Erlander hade många år Bertil Ohlin, socialliberal folkpartist, som huvudfiende. Gunnar Helander var bondeförbundare med parollen "Vi gillar alla bra förslag."

Tage Erlander insåg såsmåningom att det var en stor bostadsbrist och föreskev att en miljon bostäder skulle byggas på tio år. Så gjordes men sedan föll intresset för bostadsbyggande.
Från omr40zl sid 7-41

" Sverker Sörlin: Det är nu vi väljer hur Sverige ska se ut efter pandemin

DN TISDAG 5 MAJ 2020

En kris förvandlas alltid till en spegel som visar oss våra samhällen sådana de verkligen är. Det tog trettio år att göra oss av med beredskapen, men bara tre veckor av coronavåren 2020 att inse att det var ett stort misstag, skriver Sverker Sörlin.

Epidemihistorien är inte, som många nu lärt (varje djup kris är en stor folkbildare), en berättelse om hur virus och pester våldgästar och slumpmässigt dödar och skonar. Tvärtom, epidemiernas historia visar vad som skedde innan pesten anlände. Hur samhällen förberett sig. Oftast mycket illa. Som Rousseau sade om jordbävningen i Lissabon 1755: Skyll inte på jorden som skälver – skyll på dem som byggde staden!

Den New York-baserade författaren Zadie Smith skrev i DN nyligen: ”New Yorks viruskarta blir mörkare längs exakt samma linjer som den skulle ha blivit om nyanserna av lila speglat inte infektion och död utan inkomstnivåer och skolrankningar.” Jag har ännu inte hört om ett enda land där det skulle vara annorlunda. Möjligen i Afrika och Latinamerika där det är sociala eliter som rest till USA och Europa som blir smittade först. Men det dröjer inte länge förrän det är de mest utsatta som fyller tabellerna över avlidna. Först och främst de äldre, men också de trångbodda, de i serviceyrken med närkontakt med många människor, de timanställda som inte har råd att avstå sin lön utan går till jobbet trots förkylningar som i själva verket kan vara viruset. De som inte kan arbeta hemma och inte kan skydda sig.

Framtida forskning får klarlägga bilden i detalj, men mycket tyder på att Sverige gjorde sin sak värre genom att under de senaste årtiondena, säg efter 1989, som den i vanlig ordning duktigaste eleven i klassen med luthersk nitälskan, genomföra målstyrningens och konkurrensutsättningens program. Apoteken är numera affärskedjor, många av vårdgivarna är bolag, hemtjänsten och äldrevården är privatiserad, särskilt i Stockholm. Många företag ägs av riskkapitalister.

Det dessa är verkligt duktiga på är att minska sina kostnader, inte på att förbereda sig för det värsta eller ens att tänka på det allmänna bästa. Ingen håller dyra lager av mediciner, skyddsutrustning, proviant. Ingen bygger dyra intensivvårdsplatser. Ingen behöver producera eller lagra livsmedel; självförsörjningsmål är avskaffade. Inte ens arbetskraften vill man ha något långsiktigt ansvar för, bemanningsbolag får sköta den detaljen. Inte blir det bättre av att andelen timanställda är mycket hög även i den kommunala äldrevården i Stockholm.

Ordet ”beredskap” har varit i stort sett utplånat från det svenska politiska språket sedan 1980-talet. Även försvaret kunde avrustas eftersom det med Sovjetunionens upplösning inte fanns någon fiende. Med i fallet drogs även civilförsvaret.

Det tog trettio år att göra sig av med allt detta, det tog tre veckor våren 2020 att inse att det var dumt.

Sverige gör inte allt rätt. I många fall är det tvärtom. Men ”rätt” eller ”fel” är kanske inte de rätta orden? De är snarare oreflekterade impulser, medan krisen själv egentligen handlar om något annat. För en kris är alltid också en spegel som visar oss våra samhällen sådana de verkligen är. Och hur de skulle kunna vara. Det väcker starka känslor. Som om inte bara individer utan hela samhällen lider av *confirmation bias* och blint kastar sig i armarna på sina ledare eller hittar en Facebooksvans att hålla fast i.

Tänk om vår väg inte är den rätta? Är det inte den fråga som alla ställer sig, kanske i hemlighet, men också med fasa? Tänk om andra

vågen tar dem som låst sig inne (i grannländerna)? Tänk om dödstalen skenar (hos oss…)? Tänk om friheten blivit för stor?

För dem som har en auktoritär agenda och vill ha ett samhälle med mer lydnad och kontroll är den svenska öppenheten direkt farlig. Läser man europeiska medier, som statsvetaren Michal Smrek gjort och redovisade på DN debatt den 22 april, kan man få veta att ”vi närmar oss en katastrof” i Sverige (tjeckiska iDnes.cz). Stefan Löfvens uttalande om att dödsfall i Sverige kommer att behöva räknas i tusental (vilket visat sig helt korrekt) tolkades av brittiska The Guardian som ett erkännande av att svensk coronapolitik misslyckats. Italienska La Repubblica har meddelat att de äldsta i Sverige numera förnekas vård. President Trump har flera gånger talat om Sveriges ”flockimmunitet” som ett misslyckande. Om man tillämpar den vanliga regeln, att sanningen är motsatsen till det Trump påstår, skulle Sveriges framtid förstås vara mycket ljus.

Folkhälsomyndighetens chef, Johan Carlson, har i intervjuer påmint om att uppdraget är brett: att främja folkhälsan i ett långt tidsperspektiv. Coronastrategin går ut på att skydda riskgrupperna. En utvärdering av hanteringen av coronakrisen kan göras först efter flera år. Det är inte VM i dödstal som pågår, det är en förhandling om vilka värden som ska vägleda oss.

Betydelsen av historia är överallt märkbar. Det har visat sig, precis som i Zadie Smiths New York, att dödsfall i covid-19 är överrepresenterade i vissa områden, i Stockholm några av de invandrartäta förorterna. En möjlig förklaring är trångboddhet. En annan, relaterad, är socioekonomisk: låg utbildningsnivå, dåliga språkkunskaper, befintlig sjukdom. Men vad är detta? Ett resultat av svagheter i integrationen, men också på ett helt fundamentalt sätt av en stadigt växande ekonomisk ojämlikhet i Sverige sedan 1980-talet.

I andra stadsdelar är våningar, villor och trädgårdar stora. Där bor få på stor yta, många av dem de är rika, på både pengar och andra resurser. Där tycks smittspridningen lägre och de avlidna färre. Allt detta är också ett historiskt arv. Det bär inte epidemiologerna ansvar för. Inte heller dagens regering.

Det betyder inte att smittskyddsåtgärder saknar betydelse och de måste förstås skärpas; Sverige är obegripligt sent på att testa. Men åtgärdernas verkningskraft påverkas av de överallt närvarande förutsättningarna. Att myndigheter och politiker i Sverige sökt sig fram till en modell som nu tilldrar sig världens häpnad, misstro och i vissa fall beundran – WHO bugar och Oxfordprofessorn Carl Heneghan har hyllat Sverige för att vi ”håller huvudet kallt” – vilar i grund och botten på en äldre tradition av tillit i det svenska samhället.

Denna i sin tur kan spåras tillbaka till ett starkt förtroende för staten, grundlagt i tusentals sockenstämmor under århundraden fram till de nya kommunernas inrättande på 1860-talet. I socknen var prästen ordförande, på samma gång statens och kyrkans man som förvaltade både själar och välfärd. Man litade på staten, som kunde lita på sitt folk. Inga uppror, inga revolutioner.

Till detta kommer en tradition av grundläggande tilltro till myndigheter, främst grundad under 1900-talet, särskilt på områden där för lekmän svårtillgänglig expertis har stort inflytande. Departementen i Sverige har små egna expertresurser. Regeringen tar därför en risk om dess bedömningar avviker mycket från myndigheternas. En sannolik bieffekt av denna ordning är försiktighet, eller svag handlingskraft om man så vill, och det kännetecknar den svenska modellen.

Men att man kan förklara något (vilket alltid är svårt) betyder, som bekant, inte att man behöver försvara det. Ur ett ”är” följer inte ett ”bör”. Det är därför alltid genuint svårt att veta i dagsläget vad som är det bästa att göra; vore det inte svårt skulle alla redan ha gjort allt ”rätt”.

Det gäller också framtiden. När den akuta krisfasen klingar av kommer länder och regioner att välja väg. Detta vägval pågår redan. Det är först och främst politiskt. Men om vi inte använder vad ”vetenskapen säger” när vi gör dessa val är vi okloka.

Några vill nu på ett egendomligt gränslöst vis använda skattemedel för att först och främst återställa konsumtionen till gamla nivåer. De vill återuppväcka alla företagen – till evigt liv? De verkar alldeles ointresserade av att värdera deras betydelse, för mänskligheten eller ens för de egna medborgarna. Norwegian och SAS ska kunna flyga världen över igen, det ska skattebetalarna stå för. Golfbanor i Dubai måste få påfyllning och alla hotellsängar i Sverige måste betalas tills nya gäster (kanske) kommer. Den enda politik som egentligen krävs är då att öka statsskulden. Framtida generationer betalar. Är detta vad ”vetenskapen säger”? Ja, kanske någon enstaka vetenskap, men inte de flesta.

Andra, bland dem jag själv, och, noterar jag, även Angela Merkel och FN-chefen António Guterres, vill hellre se krisen som ett möjlighetsfönster. Vi pekar på att vi lärt oss något under krisen. Vi har blivit bättre på att ta vara på varandra. Vi har lärt oss hjälpa, se nya värden, kanske ifrågasatt vår individualism när vi fått så obegränsade mängder av den och insett att den ligger farligt nära ensamhet. Vi har redan rätt många prylar i garaget. Kanske tycker vi inte att varenda resa är lika viktig längre, nu när vi kan zoom och teams. Kanske förstår vi världen och oss själva litet bättre, jag skulle tro det.

Vi förefaller vara riktigt många – jag hörde även EU-kommissionens Frans Timmermans tala till EU-parlamentets miljöutskott – som nu ännu mer än tidigare vill se EU:*s green deal* förverkligas. Menar man allvar med det kommer man också att kunna tänka sig att höja skatter, och EU-avgifter, så att offentliga investeringar kan öka på den privata konsumtionens bekostnad. En och annan golfresa mindre så att det går att investera i de kolossala nya infrastrukturer, och den betryggande välfärd till medborgarna, som fossilfria samhällen kräver. Eller helt enkelt skydda oss för framtida ofärd. Försvarets nya tiotals miljarder kanske räcker även till några munskydd?

Var det verkligen så klokt att rusta ned sjukvården i år efter år och att, utan att ens tänka på att det var det man gjorde, sänka ”beredskapen” på alla områden. Var vi verkligen så fattiga att det behövdes?

Kanske krävs en kris för att vi ska klara att göra de omprioriteringar som krävs för trygghet och säkerhet – två viktiga ord som saknar enkel geografi. Det lär oss krisen också. Räckvidden för sådana ord sträcker sig från dagis ända till atmosfären. Massvält i östra Afrika, som FN nu varnar för, blir på nolltid en fråga för EU. Att minska hot är också att investera. ”Avkastning” kan få ny betydelse: inte en summa pengar, utan det som uppehåller liv och frihet.

Vi vårdar minnena. Nu är tid att sörja, både dem som lämnat oss för alltid och de underlåtenhetssynder vi svarat för i det förflutna, som i många fall minskade deras chanser att leva. Men nu är också tid att hedra deras minne genom att vara klokare. Morgondagen är den dag som är historia när nästa kris kommer. Vi kan alla göra mycket bättre. Det borde inte vara svårt.

Sverker Sörlin
kulturdebatt@dn.se "

Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

Historisk tid med skriftspråk är cirka 5000 år. Religionerna är cirka 2000 år. Demokratins formella genombrott skedde för cirka hundra år sedan. Tekniken har utvecklats: transporttekniken, internet, TV och mobiltelefoner o d gör att världen nu är ett stort gemensamt samhälle för jordens alla folk.

I Svenska regeringen har biståndsministerns område omvandlats till ett område för klimat och internationellt samarbete. Sverige är ett litet land, men bör använda samarbetsministern för att förbättra världen utanför Sverige. Men regeringens huvuduppgift är de inrikes förhållandena.

Förbättringar både utomlands och Sverige kräver i första hand förbättringar av människornss kunskaper och väderingar. Och de måste gälla alla kunskapsområden.

Som hjälp har forskats fram ett allomfattande system för mänskliga verksamheter som gäller både tänkande/kunskaper och handlingar.

Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar och påverkas genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.
Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av
psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Följande sidor från omr36-39zzzn

Utvecklingens krafter.

Utvecklingen i världen i framtiden beror av människornas verksamheter och av naturens verksamheter, dess krafter och resurser. Människornas verksamheter gäller tankeverksamheter och handlingar hos individer, grupper, organisationer och institutioner o d. Naturen och människorna påverkar och påverkas.

För att få grepp om utvecklingen måste man ha beskrivningar om människornas och naturens verksamheter. Människornas tankar och handlingar är för det mesta inte beskrivna utan bara utförda, Individer, grupper, organisationer etc är ofta dåliga på att beskriva sina tankar och handlingar, det behövs i stor utsträckning särskilda åtgärder för att få fram nödvändiga beskrivningar, det behövs bl a forskningar inom en lång rad vetenskaper och utredningssystem.

Naturen har inga tankar och kan inte själv beskriva vad den gör, för att få fram beskrivningar om naturens krafter och resuser blir det bl a uppgifter för människor inom naturvetenskaperna att göra beskrivningar om naturen. På det hela taget är det då människornas verksamheter som avgör världens framtid.

För framtidsplaneringen har forskats fram en planeringsfilosofi och ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter som ska ge bättre underlag för kunskaper om verksamheterna och deras samband - för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

De mänskliga verksamheterna har på översta nivån grupperats i nio huvudområden:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.	**20 områden**
2. Religiösa verksamheter o d.	**5 områden**
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.	**15 områden**
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.	**3 områden**
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.	**11 områden**
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.	**30 områden**
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.	**21 områden**
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.	**12 områden**
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.	**12 områden**
Summa	**129 områden**

Huvudområdena har underindelats i delområden enligt en decimalprincip som framgår av de härefter följande sidorna.

Alla röstberättigade måste känna till vad demokratiska samhällen består av och hur de fungerar och behöver känna till systemet för de mänskliga verksamheterna.

Isynnerhet de som sysslar med information och utbildning och de som har makt och ledande ställning i verksamheterna behöver kunskaper om allt och har i sitt arbete nytta av att väl känna till alla verksamheter som formar framtiden.

Systemet för mänskliga verksamheter.

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 653 Handelsverksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Den fundamentala påverkanskedjan

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklaration och senare överenskommelser

Den fundamentala påverkanskedjan

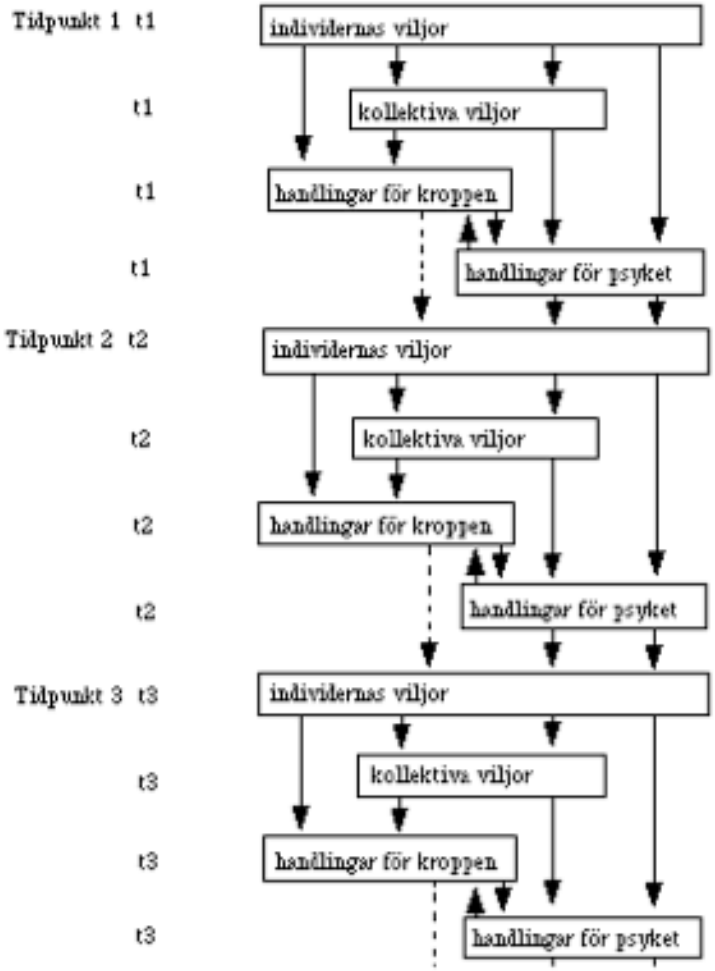

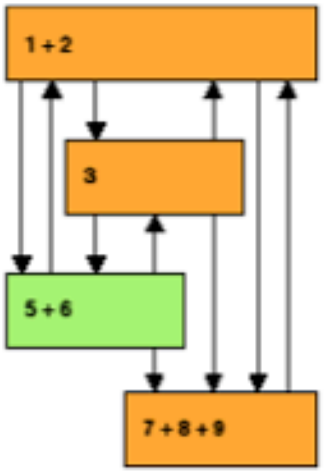

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Det är huvudsakligen människornas verksamheter som styr utvecklingen i världen.

Kunskaps- och värderingsverksamheter:

Samlade kunskaper och övergripande värderingar
Samhällenas arkiv, bibliotek och gällande kunskaper och värderingar. Bl a Mänskliga Rättigheter.Kunskapsforskning. Överblickande samhällskunskap. Lärdomshistoria.

Individernas inre verkligheter.
Tankar om hur det var, är, kan bli och bör bli. Framtidsvisioner. Individens känslor, värderingar o d. Estetik. Ideologi, uppfattningar om samband o d. Psykiska mekanismer. Psykologi od. Individens logik. Vetenskapsteori od. Individens moral och tankar om moral.

Religiösa verksamheter od.

Politiska vetenskaper.
Statistik. Demografi. Statvetenskap. Nationalekonomi. Internationell ekonomi. Lagar och förordningar, traktat, juridik

De demokratiska församlingarnas verksamheter.
Riksdag. Kommun- och landstingsfullmäktige. Regering. Mellanfolkliga centrala organ, FN, EU od.

Politiska krav och politiska planeringar.
Poltiska partier o d om indidviernas kroppsliga förhållanden, utbildning o d, fysiska miljöer och ekonomiska verksamheter, sociala miljöer o d.

Sambandsforskningsverksamheter.
Samband och samordning mellan olika verksamheter

Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Naturkunskap. Matematik. Astronomi, rymdforkning. Fysik. Kemi. Geologi. meteorologi, hydrologi o d. Arkeologi o d. Biologi, ekologi, naturgeografi, utvecklingslära, ärftlighet. Botanik, Zoologi.

Teknologiska/ ekonomiska verksamheter:

Allmänt om Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

Hälso- och sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinär.

Ingenjörsverksamheter, konstruktion o d.

Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Hushållsverksamheter.
Mat, boende. El-, gas- värme-, vatten-, avloppsförsörjning o d. Sophantering. Användning av inventarier od. Personlig hygien och verksamheter i hemmet. Hushållsekonomi, inkomster och utgifter o d. Städning od. Personvård: barnuppfostran, hjälp till gamla och sjuka i hemmet.

Kontorsarbete o d. Datoranvändning.

Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Militära verksamheter. Fredsarbete.

Handelsverksamheter.

Telekommuniationsverksamheter.

Förlagsverksamheter o d.

Transportverksamheter. Resebyrå. Lagringsverksamheter o d.

Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Allmän företegsekonomi. Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.

Marknadsförings- och reklamverksamheter o d.

Tillverkning av varor.

Tillverkning / byggande av byggnader och anläggningar.

Kulturella verksamheter:

Allmänt om fysiska och sociala miljöer och konst och kultur

Övergripande formgivning av fysiska miljöer.
Klimatproblem. Jordens geologi. Växt- och djurvärd. Världsplaner. Riksplaner. Länsplaner. Stadsplaner. Vägar, ledningar. Kvartersplaner. Kulturvård.

Formgivning av byggnader och anläggningar. Arkitektur.

Formgivning av föremål och ljud.
Skulptur. Museer. Konsutställningar. Konsthantverk. Bruksföremål. Konstmåleri. Grafisk konst. Teckenkonst. Fotografi. Musik

Sociologi. Seder och bruk.

Film, radio, TV, offentliga fester m m. Teater. Opera. Konserter. Revyer. konstdans, Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. lek. Spel. Lotteri. Tips etc.

Socialvård.

Äldre sociala miljöer.

Vissa sociala miljöer. Bl a brott och kriminalvård m m

Undervisning o d. Forskning.

Sociala verksamheter i boendet.

Verksamheter i allmänna grupper od.

Sport. Idrott od.

Språkvetenskap.
Litteraturvetenskap.
Skönlitteratur.

Tidningar o d.

Allmän geografi. Lokalhistoria. Reseskildringar.

Biografiska verksamheter.

Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistpria. Medeltidens och nya tidens historia i allmänhet och i Europa. Medeltidens och nya tidens historia i Asien. Medeltidens och nya tidens historia i Afrika. Medeltidens och nya tidens historia i Nord- och Mellanamerika Medeltidens och nya tidens historia i Sydamerika. Medeltidens och nya tidens historia i Oceanien. Poler. Rymden.. (Från omr36-39zzzzzu)

Innehållet i
Sven Wimnell 20 mars 2018 del 1 av 3: Samhällsplaneringens problem. Områden 1-5 samt 1-9 med myndigheter och professorer, yrken och utbildningar m m.
http://wimnell.com/omr40zl.pdf. del 2=40zm.pdf. del 3=40zn.pdf

Innehåll:

Sida 7 **Kapitel 1: Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter. Systemet för mänskliga verksamheter.**

7 Mänskligheten har förändrats mycket sedan tidernas begynnelse.

8 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter

11 Utvecklingens krafter.

12 Systemet för mänskliga verksamheter

15 Den fundamentala påverkanskedjan

17 Systemet med mänskliga verksamheter, nedbantat till 44 områden. Kan vara lämplig uppställning på biblioteken.

37 Sveriges regeringar under 100 år

39 Makthavare i världen efter andra världskriget.

41 Världskarta med världens befolkning

42 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem.Hur ska man kunna förbättra världen ?

52 **Kapitel 2: Något om världshistoria och Sveriges historia**

53 ÅKE HOLMBERG: Vår världs historia.

61 World Values Survey
62 Kulturkartan 2015

63 Världsarvslistan
63 Världsnaturfonden WWF

64 Utrikespolitiska institutet

65 Gapminder
65 Exempel på statistik: Choose a graph

66 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I SVENSK UTRIKESPOLITIK
67 Afrika söder om Sahara
68 Asien och Oceanien
69 Europa och Centralasien
70 Mellanöstern och Nordafrika
71 Nordamerika Latinamerika och Karibien

72 Amnesty. Årsrapport - mänskligarättigheter 2016/2017
74 Amnestys årsrapport 2016: En politik som demoniserar skapar rädsla och splittring

80 Sveriges historia
85 Vänstervåg. Högervåg
89 Sveriges kungalängd
92 Regeringskansliet genom tiderna
106 Palm, August, "Mäster Palm"

107 **Kapitel 3: Något om områdena 1-5**

110 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

111 **101 Arkiv och 102 bibliotek. Om det vetande som finns.**
111 Kungliga biblioteket - SverigesNationalbibliotek.
117 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteks-systemen.
118 Om klassifikation
120 LIBRIS/SAB klassifikationssystem
121 Dewey decimalklassifikation

124 **103. Encyklopedier och övergripande värderingar**
123 Encyklopedi
125 FN:s högkommissarie för mänskligarättigheter
126 Europeiska konventionen om de mänskligarättigheterna
127 Medborgerliga fri- och rättigheter

129 **104. Övergripandefilosofiska versamheter om samband**
130 Systemet för mänskliga verksamheter
139 Kommentarer till Samhällsplaneringens problem.
142 Kort om skillnader mellan klassifikationssystemet för mänskliga verksamheter och biblioteksystemen DC, DK och SAB.

148 **105. Övergripande om forskning. Om det mer vetande man vill ha**
148 Samhällsplaneringens problem.
150 Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2016
177 Vetenskapsrådet
181 forskning.se
183 Formas
184 Forte
185 Riksbankens Jubileumsfond
186 VINNOVA
186 KK-stiftelsen

187 **106-107. Övergripande om ekonomiska och kulturella verksamheter**
187 Yrkesverksamheter enligt SSYK 2012. Näringsliv enligt SNI 2007. Utbildning enligt SUN 2000, SCBs statistik om allt.

189 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 Reviderad 2016
194 Gymnasiet

208 **108. Samhällskunskap**
208 Klassifikationssystemet för verksamheter. Med några förtydligande kommentarer
214 Mer om verksamheter
216 Sociologi
222 Framtidsplaneringar
223 Schema över påverkans- och förändringsproblem
224 Förteckning över verksamheter

225 **109. Filsofins historia. Idé- och lärdomshistoria**
226 Filosofi
234 Filosofins historia. Bertrand Russel om västerlandets visdom.
235 De stora filosoferna
236 Ludwig Wittgenstein
238 Idé- och lärdomshistoria
241 I skuggan av framtiden. Modernitetens idéhistoria.

262 **11-19. Individernas inre verkligheter**

262 **SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter**
263 Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter
264 Hjärnan
285 människosyn
287 tro och vetande
288 erfarenhet
289 minne
294 bildning
297 realism
300 idealism
302 förnuft
303 intuition
304 attityd
306 inlärning
307 intellektualism
310 antiintellektualism
313 vanföreställning
314 dagdröm
315 hallucination
317 fördom
318 opinion
320 norm
321 institution

323 **SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d**.
324 förändring.
354 framstegstanken
327 tradition
328 framtidsforskning
330 Framtidskonventet
332 växthuseffekten

338 **SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.**
339 värdering
340 emotion
341 empati
343 sympati
344 kärlek
352 erotik
353 estetik
358 stress
360 depression

362 **SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d**.
363 nätverk
364 världsbild
366 världsåskådning
367 livsåskådning
368 ideologi
370 religion
372 buddhistisk filosofi
374 indisk filosofi
375 islam
382 konservatism
385 liberalism
389 socialism
392 kapitalism
395 globalisering
397 nationalism
399 populism
400 rasism
403 främlingsfientlighet
404 hedersvåld
406 islamisk kvinnosyn.
407 etnicitet
408 integration
409 levnadsnivå
410 livskvalitet
411 politik

413 **SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.**
414 biologisk psykologi
417 personlighetsutveckling
418 personlighetspsykolog
420 perceptionsstörning
421 ADHD
422 psykisk störning
424 psykossjukdom
425 psykiatri
429 socialpsykologi

430 **SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.**
431 logik

437 **SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.**
438 etik
443 moral
444 kardinaldygder
445 dödssynd
446 rättvisa
447 brottslighet
448 polisen
454 Tidningsutgivarna
455 dagstidning

460 **SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.**

461 Informationsstress vår nya folksjukdom.
462 Opinionsundersökningar.SOM-institutet

464 **2. Religiösa verksamheter.**

465 **31-34. Politiska vetenskaper**

466 **35. De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter**
467 SW . 351 Sveriges riksdag

468 SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige

469 Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016: Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp. http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

470 SW . 353 Sveriges regering
471 Politikområden för politiken 28 juli 2017
473 Politiska och opolitiska planeringar

474 SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

475 **36-39. Politiska partier och organisationer. Politiskt verksamma personer. SOU.**
475 Politiska partier i Sverige
475 Statens Offentliga Utredningar, SOU
475 Sven Wimnell 27 februari 2010 + 3 april 2014: Fackföreningar och arbetsgivareföreningar 2014. Statistik om arbete och näringar. Arbetsförmedlingens hemsida. http://wimnell.com/omr658f.pdf

476 **4. Sambandsforskningsverksamheter**

477 **5. Matematik och naturvetenskap.**

478 **Kapitel 4: Statliga myndigheter stiftelser och bolag. Professorer vid universitet och högskolor**

479 Kompletteringar med yrken, näringsliv, utbildning m m

480 **SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.**

515 **SW 2 Religiösa verksamheter o d.**

521 **SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.**

535 **SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.**

536 **SW 5 Naturforsknings - och matematikverksamheter.**

549 **SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.**
550 SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.
551 SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
570 SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
586 SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske o
595 SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

605 SW 65 Administration, distribution
606 SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
607 SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
608 SW . 6525-6529 Militära verksamheter o d
614 SW . 653 Handelsverksamheter.
623 SW . 654 Telekommunikationsverksamheter
624 SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
625 SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå,lagring o d.
628 SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
633 SW . 658 Företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
642 SW . 659 Marknadsförings- ochreklamverksamheter od

643 SW 66/68 Tillverkning av varor.
646 SW 69 Tillverkning/ byggande avbyggnader o anläggningar

647 **SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.**
648 SW 70 Allmänt om konst o kultur

653 SW 71 Övergripande formgivning/ planering fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
664 SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
667 SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål.
672 SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, tecken 77 Fotografi.
675 SW 78 Musik (konserter o d 792)

681 SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
683 SW . 7911-7913 Seder och bruk.
686 SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
688 SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
691 SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
692 SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips
693 SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
694 SW . 7951 Socialvård..
695 SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
701 SW . 7957 Undervisning o d.
724 SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
725 SW . 7959 Sociala miljöer i allmänna grupper o d.
726 SW 796/799 Sport, idrott o d.

730 **SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur**
731 SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
735 SW 81 Litteraturvetenskap.Litteraturhistoria.
737 SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.

738 **SW 9 Saklitterära verksamheter. Allmän geografi och historia. Biografi.**
739 SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
741 SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
743 SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
744 SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har sedan 23 år tillbaka på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, **wimnell.com**, ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen. Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Forskningen har med varierande intensitet pågått sedan mitten av 1960-talet.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har ordnats in i 129 verksamhetsområden i nio huvudområden numrerade 1-9. I områdena finns verksamheter som tillsammans formar världens framtid: myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v

Hemsidan lades in på Internet våren 1998. Redovisningen omfattar sju inledande dokument och 129 dokument med verksamhetsområden som i första hand ska belysa hur verksamheterna fördelas på de olika områdena. De första åren fylldes de 129 sidorna med sådant, men det visade sig att allt inte kunde läggas in, det skulle bli för mycket. Därför gjordes särskilda bilagor, vanligen i pdf-format, som fick länkar på de 129 sidorna.

På område 40 förtecknas bilagor som har att göra med klassifikationssystemets utformning. Klassifikationssystemet innebär en samhällsbeskrivning som beskriver de olika verksamheterna, verksamhetsområdena och hur de beror av varandra.

Senare har arbetet mer växlats över till att påverka utvecklingen genom politiken och många bilagor om det har gjorts och finns förtecknade på område 36-39. Många bilagor handlar både om att visa systemets uppbyggnad och att påverka politiken och mycket gäller att bara undersöka verksamheterna i de olika områdena.

Det är så mycket som händer att det är svårt att både sköta de 129 områdena på hemsidan och att göra bilagor. Arbetet gäller att hålla koll på alla som med verksamheter påverkar utvecklingen. Det är så många att enda möjligheten i det arbetet är att skaffa kunskaper från hemsidor på Internet. Människor som väsentligt påverkar utvecklingen finns ofta i företag och organisationer som numera måste ha hemsidor på Internet för att kunna göra sig gällande. Hemsidesinnehavare som man har anledning besöka har vanligen sitt material svåröverskådligt och ändrar ofta åsikter och adresser. Det är inte möjligt att ständigt kontrollera.

I mars 2011 gjordes en revidering av de 129 områdena, där mycket plockades bort. I april 2014 påbörjas revideringar då ännu mer tas bort. Det finns på de 129 områdena på hemsidan inte plats för några mer omfattande beskrivningar eller beskrivningar som har kort giltighetstid. Områdena måste i stor utsträckning få innehålla länkar till bilagor som innehåller beskrivningar av verksamheter och länkar till beskrivningar. **De senaste utredningarna fr o m 30 januari 2010 finns förtecknade i början på wimnell.com**

De särskilda utredningarna/bilagorna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

Sven Wimnell 15 september 2020: Riksdagens öppnande. Kungen, regeringsförklaring, partiledardebatt. politik 8-14 september. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar 4-14 september. Utredningar om politik sedan början av mars 2020.

http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzo.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Kapitel 1: Något om politiken 8-14 september 2020**

4 Riksdagens öppnande. Kungens tal
5 Regeringsförklaringen
14 Partiledardebatt
61 Några artikar med anknytning till regeringen och partiernas politik
163 Sven-Eric Liedman 7 september om utvecklingen i världen

166 **Kapitel 2 : Debattartiklar i DN 4 - 14 september 2020**

189 **Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 4 - 14 september 2020**

190 **Utrikes DN-artiklar**

701 **Inrikes DN-artiklar**

1525 **Kapitel 4: Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Sammanställningar fr o m 7 mars 2020**

1564 **Tillägg 17 september 2020: Sverigedemokrater och Kristdemokrater vill att Trump ska vinna i presidentvalet i USA den 3 november 2020**

Politikområden för politiken 1 oktober 2019

Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister.
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer i regioner och kommuner. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsminister Isabella Lövin
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
n.registrator@regeringskansliet.se (Infrastrukturdepartement ?)

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd.**
Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Peter Eriksson
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister. som borde ha ansvar för hushållsverksamheter.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet och mot diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Åsa Lindhagen
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kulturminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister Per Bolund
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Jonas Söstedt
Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>

Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemo-krater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Från regeringen.se

Budgetpropositionen för 2021: Jobba Sverige ur krisen tillsammans

Publicerad 21 september 2020

Tillsammans ska vi jobba Sverige ur krisen och bygga samhället mer hållbart. I dag överlämnar regeringen budgetpropositionen för 2021 till riksdagen. Regeringen föreslår ett kraftfullt grönt återstartspaket för svensk ekonomi, men också långsiktiga reformer för att bidra till att lösa samhällsproblemen. Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Regeringen presenterar en historiskt omfattande budget för att takten i klimatomställningen ska öka, välfärden stärkas, företagens villkor och konkurrenskraft förbättras, utsatta områden lyftas, integrationen gå snabbare, brotten bekämpas, människor ska få behålla mer i plånboken och sammanhållningen mellan stad och land öka. Sverige ska jobba sig ur krisen och bygga ett bättre och mer hållbart samhälle än det var före pandemin.

Allvarligt läge i svensk ekonomi, men stort handlingsutrymme
Svensk ekonomi tycks ha bottnat under våren 2020 och väntas återhämta sig under andra halvåret 2020, precis som världsekonomin i övrigt. Regeringen bedömer dock att det tar flera år innan lågkonjunkturen är över. Men Sverige har goda förutsättningar att hantera lågkonjunkturen, givet den låga offentliga skuldsättningen. Lågkonjunkturen – men också regeringens åtgärder – gör att de offentliga finanserna väntas försvagas kraftigt under 2020 och 2021. Samtidigt bidrar den expansiva finanspolitiken till att stimulera ekonomin och påskynda återhämtningen vilket på sikt leder till starkare finanser igen.

Reformer för över 100 miljarder kronor
Regeringen föreslår därför omfattande finanspolitiska stimulanser med reformer på drygt 105 miljarder kronor 2021 och drygt 85 miljarder kronor 2022. Medel ur EU:s återhämtningsfond väntas bidra till finansieringen.

En kraftfull grön ekonomisk återstart
En tillfälligt expansiv finanspolitik behövs för att så snabbt som möjligt ta Sverige ur lågkonjunkturen och få människor i arbete igen. Regeringen föreslår därför gröna investeringar, resurstillskott till välfärden och skattesänkningar på jobb och företagande. Dessutom förbättras möjligheterna till omställning på arbetsmarknaden för den som vill eller behöver ställa om. Åtgärderna bidrar till att öka takten i klimatomställningen, stödja återhämtningen och öka sysselsättningen i hela landet.

Ett starkare Sverige efter krisen
Vid sidan av pandemin läggs nya förslag fram för att långsiktigt möta samhällsproblemen. Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten ska mötas med fortsatt reformarbete.

Presskontakt
Johan Ekström. Pressekreterare hos finansminister Magdalena Andersson Telefon (växel) 08-405 10 00 Mobil 073-086 32 01
e-post till Johan Ekström

Mirjam Kontio. Pressekreterare hos finansminister Magdalena Andersson Telefon (växel) 08-405 10 00 Mobil 073-0740557
e-post till Mirjam Kontio

Ladda ner
- Budgetpropositionen för 2021
- Höständringsbudget för 2020
- Nyckeltal prognos 21 september 2020
- Reformer i budgetpropositionen för 2021

Genvägar
- Sammanfattning av budgeten för 2021
- Presentationsbilder från pressträffen
- Budgetpropositionen för 2021

Budgetpropositionen för 2021Prop. 2020/21:1

Publicerad 21 september 2020

Den 21 september 2020 lämnade regeringen budgetpropositionen för 2021 till riksdagen. Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2021 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen.

Ladda ner:
- Budgetpropositionen för 2021, hela dokumentet, prop. 2020/21:1 (pdf 37 MB)
- Förslag till statens budget för 2021, finansplan och skattefrågor, kapitel 1-13, bilagor 1-17 (pdf 7 MB)
- Utgiftsområde 1 Rikets styrelse (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution (pdf 382 kB)
- Utgiftsområde 4 Rättsväsendet (pdf 794 kB)
- Utgiftsområde 5 Internationell samverkan (pdf 914 kB)
- Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 8 Migration (pdf 709 kB)
- Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (pdf 3 MB)
- Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom (pdf 1 MB)
- Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget (pdf 307 kB)
- Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn (pdf 938 kB)
- Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering (pdf 995 kB)
- Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (pdf 983 kB)
- Utgiftsområde 15 Studiestöd (pdf 592 kB)
- Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid (pdf 6 MB)
- Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 19 Regional utveckling (pdf 979 kB)
- Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 21 Energi (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 22 Kommunikationer (pdf 2 MB)
- Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 24 Näringsliv (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (pdf 1 MB)
- Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. (pdf 391 kB)
- Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen (pdf 314 kB)

För beställning av Budgetpropositionen för 2021 kontakta:
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
Tel: 08-786 58 10 E-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se

Budgeten för 2021 på fem minuter

Publicerad 21 september 2020

Den 21 september 2020 lämnade regeringen sitt budgetförslag för 2021 till riksdagen.

Regeringen föreslår tillfälliga åtgärder för att återstarta ekonomin, men också långsiktiga reformer för att bidra till att lösa samhällsproblemen. Förslagen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Allvarligt läge i svensk ekonomi, men stort handlingsutrymme
Svensk ekonomi tycks ha bottnat under våren 2020 och väntas återhämta sig under andra halvåret 2020, precis som världsekonomin i övrigt. Regeringen bedömer dock att det tar flera år innan lågkonjunkturen är över. Men Sverige har goda förutsättningar att hantera lågkonjunkturen eftersom den offentliga skuldsättningen är bland de lägsta i Europa.

Lågkonjunkturen – men också regeringens åtgärder – gör att de offentliga finanserna väntas försvagas kraftigt under 2020 och 2021. Samtidigt bidrar den expansiva finanspolitiken till att stimulera ekonomin och påskynda återhämtningen och det leder på sikt till starkare finanser igen.

Nyckeltal, september 2020

	2019	2020	2021	2022	2023
BNP, kalenderkorrigerad, procentuell förändring	1,2	–4,9	4,0	3,8	2,9
Sysselsättning, 15–74 år, procentuell förändring	0,7	–2,1	0,3	2,4	1,7
Arbetslöshet, % av arbetskraften 15–74 år	6,8	9,0	9,5	8,1	7,1
Offentliga sektorns finansiella sparande, % av BNP	0,3	–5,5	–3,5	–1,6	0,3
Strukturellt finansiellt sparande offentlig sektor, % av BNP	0,3	–2,6	–1,0	–0,3	0,8

Hela nyckeltalstabellen

Reformer för över 100 miljarder kronor
Regeringen föreslår omfattande finanspolitiska stimulanser med reformer på drygt 105 miljarder kronor 2021 och drygt 85 miljarder kronor 2022. Finanspolitiken har två övergripande syften. Den ekonomiska återhämtningen ska understödjas med ett kraftfullt grönt

återstartspaket. Samtidigt ska samhällsproblemen bekämpas långsiktigt så att Sverige står starkare efter krisen.

En kraftfull grön ekonomisk återstart
En tillfälligt expansiv finanspolitik behövs för att så snabbt som möjligt ta Sverige ur lågkonjunkturen och få människor i arbete igen. Regeringen föreslår därför omfattande gröna investeringar, resurstillskott till välfärden och skattesänkningar på jobb och företagande. Dessutom förbättras möjligheterna till omställning på arbetsmarknaden för den som vill eller behöver ställa om. Åtgärderna bidrar till att öka takten i klimatomställningen, stödja återhämtningen och öka sysselsättningen i hela landet.

Ett starkare Sverige efter krisen
Vid sidan av pandemin läggs nya förslag fram för att långsiktigt möta samhällsproblemen. Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottsligheten ska mötas med fortsatt reformarbete.
Reformtabell – En kraftfull ekonomisk återstart
Ur budgeten: Finansplanen

Ändringar av budgeten för 2020
I samband med budgetpropositionen lämnade regeringen ytterligare ett förslag på ändringar i budgeten för 2020. Regeringen föreslår bland annat 5,5 miljarder kronor till kommunsektorn för merkostnader med anledning av spridningen av covid-19 inklusive ett förstärkt krisstöd, samtalsstöd, traumastöd till personal inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen. Flera myndigheter och länsstyrelserna får ytterligare tillskott för att hantera virusutbrottets konsekvenser.

I ändringsbudgeten föreslås dessutom 0,7 miljarder kronor till det svenska landsbygdsprogrammet.
Höständringsbudget för 2020
Förutom vår- och höständringsbudgetarna har regeringen överlämnat tio extra ändringsbudgetar.
Ekonomiska åtgärder för 2020

Nästa steg - riksdagsbehandling av budgetförslaget
När regeringen har lämnat sitt budgetförslag till riksdagen ska riksdagen fatta beslut om statens budget. Riksdagen behandlar budgetpropositionen i två olika steg:

1. Först beslutar riksdagen om riktlinjerna för den ekonomiska politiken samt de ekonomiska ramarna för statens budget i form av utgiftsramar och en inkomstberäkning. Beslutet om utgiftsramarna är sedan styrande för den fortsatta riksdagsbehandlingen på så sätt att utgiftsramarna för respektive utgiftsområde inte får överskridas.

2. I det andra steget tar riksdagen ställning till hur utgifterna ska fördelas inom varje enskilt utgiftsområde, det vill säga hur mycket pengar olika verksamheter ska få. Budgetpropositionen är slutbehandlad när riksdagen har tagit ställning till förslagen för samtliga 27 utgiftsområden. Då sammanställer riksdagen statens budget.

Ur budgeten: Finansplanen.

Den är för stor för att kopiera in här. Klicka på orginalet på föregående rad. Den innhåller en lång beskrivning av tankarna bakom statsbudgeten .

Riksdagens snabbprotokoll 2020/21:11
Måndagen den 21 september
Kl. 13.00–16.05

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Debatt med anledning av budgetpropositionens avlämnande

Finansministern överlämnade regeringens proposition 2020/21:1 med förslag till statens budget för 2021, finansplan och skattefrågor.

Anf. 1 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):
Herr talman! Vi samlas i dag för att debattera budgetpropositionen för 2021 och den ekonomiska politiken. Detta sker förstås i skuggan av den pågående pandemin.

Det finns tecken på ljusning. Regeringen och myndigheter har stegvis gjort lättnader i rekommendationer och restriktioner. Undervisningen i gymnasieskolan och den högre utbildningen måste inte längre ske på distans. Det kommer snart att vara möjligt att besöka äldreboenden igen. Många känner lättnad, så även jag. Det handlar om glädjen över att kunna träffa sina gamla föräldrar och om glädjen för dem att få möta barn och barnbarn. Det handlar om gemenskapen i att få möta gamla studiekamrater och lära känna nya.

Men pandemin är inte över. Riskerna är fortfarande stora. Nu krävs både vaksamhet och uthållighet av hela svenska folket. Var och en av oss har också ett person- ligt ansvar för att hålla nere smittspridningen. Har vi lärt oss något av pandemin är det att ingen kan skydda sig mot pandemin på egen hand. Vi håller inte avstånd och tvättar händerna bara för att skydda oss själva. Vi gör det för att skydda varandra.

Pandemin har också haft mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser. Vår ekonomi i Sverige och hela världsekonomin befinner sig i en nedgång som troligen är den största sedan andra världskriget. Vår erfarenhet av tidigare kriser talar för att återhämtningen kan bli utdragen. Det är en nedgång som drabbat hela sam hället. I några branscher har omsättningen tvärbrom sat, i andra går en redan brutal strukturomvandling ännu snabbare. Företagare har sett sina livsverk gå upp i rök, och många löntagare har blivit av med sina jobb. Ännu fler är osäkra på hur länge deras jobb kommer att finnas kvar.

Det var mot den bakgrunden som regeringen och riksdagen agerade snabbt och handlingskraftigt under våren. Jag vill ta tillfället i akt att än en gång tacka oppositionen för ett konstruktivt agerande. Vi har olika politiska utgångspunkter – och det ska vi ha – men när krisen slår till vet svenska folket att deras valda företrädare kan samlas för Sveriges bästa.

Det första vi gjorde var att säkra resurserna för att bekämpa smittspridningen. Vi lämnade ett mycket viktigt besked till medarbetarna i sjukvård och omsorg: att brist på pengar inte ska hindra deras viktiga arbete med att vårda dem som är sjuka eller att testa och smittspåra. Det beskedet gällde då, och det gäller fortfarande. Det är såklart viktigt för alla som har jobbat många, långa och tunga arbetspass under detta år.

Det andra vi gjorde var att lindra de ekonomiska konsekvenserna med åtgärder för att överbrygga den ekonomiska krisen. Med åtgärder som korttidspermittering har hundratusentals löntagare kunnat gå ned i arbetstid i stället för att riskera varsel och uppsägning.

Korttidspermitteringen blev möjlig tack vare att fack och arbetsgivare väldigt snabbt fick nödvändiga avtal på plats. Det visar att den svenska arbetsmarknadsmodellen klarade provet under krisen.

Det tredje vi gjorde var att stärka tryggheten för löntagare som blivit av med jobbet, inte minst genom höjda nivåer och lättat medlemsvillkor i a-kassan.

Att vi kunde ställa över 200 miljarder till förfo- gande var möjligt tack vare att vi hade sparat i ladorna under de goda åren, så vi kunde möta pandemin med den lägsta statsskulden sedan 1977.

Tack vare Sveriges starka offentliga finanser kunde vi inte bara genomföra ett historiskt krispaket – vi har också de ekonomiska muskler som krävs för att nu kunna genomföra ett historiskt återstartspaket. Det vi nu ska genomföra är en kraftfull grön återstart av svensk ekonomi.

Herr talman! Den budget som regeringen, Center partiet och Liberalerna har kommit överens om har reformer som för nästa år omsluter mer än 100 miljarder kronor. Jag kommer tyvärr inte att kunna gå igenom alla förslag, för de är många, men jag ska sammanfatta de tre viktigaste sakerna: jobben, jobben och jobben. Jobben, herr talman, är helt avgörande för att vi ska lösa de samhällsproblem som vi kämpar med i Sverige i dag. Det är bara när alla som kan jobba också jobbar som vi kan ta itu med samhällsproblemen.
Det handlar om patienter som fått sin vård senarelagd trots att de har väntat för länge. Det handlar om pensionärer som jobbat hela livet men ändå har låg pension. Det handlar om föräldrar som oroar sig för att deras barn ska bli skjutna när de är ute och leker.

Det är genom att fler kommer i arbete och betalar skatt som vi har råd med fler poliser, fler sjuksköterskor och högre pensioner.

Men jobben handlar om mer än så. Det handlar om att ha en gemenskap och en samhörighet. En lön att leva på är inte bara mat på bordet utan också frihet och självbestämmande. Det handlar om att få välja hur man vill leva sitt liv och med vem.

Den här våren har många blivit smärtsamt påminda om att ingen går helt säker från att drabbas av arbetslöshet. Aldrig har så många sökt medlemskap i a-kassan på så kort tid. I våras förstärkte vi tillfälligt försäkringsskyddet i a-kassan, och i dag kunde jag berätta att de högre nivåerna blir kvar fram till och med 2022. I stället för att behöva sälja sin bostad i panik har människor nu det ekonomiska andrum som gör det möjligt att komma tillbaka i arbete.

För nu ska människor tillbaka i arbete. Blir du arbetslös ska du möta tydliga krav på att skaffa dig nästa jobb men också goda möjligheter att göra det.

Många kommer att behöva fylla på sina kunskaper för att söka ett annat jobb eller ställa om helt och lära sig ett nytt yrke. Därför bygger vi nu ut Kunskapslyftet med över 30 000 nya möjligheter att lära sig ett bristyrke och skaffa sig en utbildning som leder till jobb.

För den som redan före krisen stod långt från arbetsmarknaden införs fler möjligheter att få in en fot i arbetslivet med extratjänster, introduktionsjobb, matchning och intensivår.

Men inte minst föreslår regeringen en expansiv finanspolitik som skapar nya jobb att söka. Detta gör vi med offentliga investeringar, offentlig konsumtion och inkomstförstärkningar för den som har lägre inkomster.

Tyngdpunkten ligger på investeringar. Vi har sys- tematiskt gått igenom projekt efter projekt för att se om det är möjligt att tidigarelägga och snabbt sjösätta, för det är så vi får hjulen att snurra igen i ekonomin. Redan nästa år bedöms regeringens politik bidra till 75 000 nya jobb.

Vi investerar i att ställa om Sverige till världens första fossilfria välfärdsland. I hela vårt land växer det nu fram nya jobb inom branscher som batterier, biodrivmedel, miljöteknik och fossilfritt stål. Nu skyndar vi på den utvecklingen med nya investeringar.

Kostnaden sänks för företag som vill tidigarelägga investeringar inför framtiden. Därutöver gör staten omfattande egna investeringar.
När det gäller varenda järnväg som ska renoveras, varenda laddstolpe eller solcell som ska sättas upp, vartenda hyreshus som ska rustas och varenda bredbandskabel som ska dras är det jobb som ska göras, och tiden att göra det är nu.

Framtidens jobb finns också i en trygg välfärd åt alla i hela landet. Redan i våras gav regeringen histo- riskt stora ekonomiska tillskott till kommuner och regioner. Nu följer vi upp med ännu mer pengar. Det skyddar vård, skola och omsorg från massuppsägningar, och det hjälper hjulen i ekonomin att börja snurra.

Vid sidan av de generella förstärkningarna skjuter vi till mer pengar till regionerna, som ska beta av vårdskulden, alltså den planerade vård som behövde senareläggas på grund av corona.

I våras hamnade också strålkastarljuset på arbets- villkoren i äldreomsorgen. Här skjuter vi till nya, permanenta pengar för bättre arbetsvillkor, fler kollegor och rätt kompetens för jobbet. Det förtjänar äldreomsorgens medarbetare, och det förtjänar alla Sveriges äldre.

Sveriges äldre förtjänar inte bara en trygg äldreomsorg utan också en bra pension. Nästa år höjs därför pensionerna med 600 kronor för den som jobbat hela livet men ändå har en låg pension – matbespisnings- personalen, undersköterskan, lastbilschaufförен.

Med den här budgeten tar vi också det sista steget för att sluta den orättvisa skatteklyftan mellan lön och pension. Från den 1 januari 2023 kommer ingen över 65 år att betala en krona mer i skatt än den som jobbar.

Herr talman! Vid sidan av den ekonomiska återstarten fortsätter kampen oförtrutet mot samhällsproblemen. Det finns egentligen inga ord som är starka nog för att beskriva den vrede och förfäran som drabbade så många med mig när nyheten kom att en tolvårig flicka hade skjutits till döds.
Kampen mot brotten är förstås komplicerad och kräver många olika insatser, tålamod och förebyg- gande åtgärder. Men först och främst måste det sägas: Skjuter du ihjäl en tolvåring ska du sitta i fängelse. Och du ska sitta länge.

Regeringen stramar åt den så kallade ungdomsra- batten. Det är inte gratis, men det är värt varenda krona som nu tillförs Kriminalvården. För att dömas till fängelse måste den som begår brott också åka dit. Då krävs det fler poliser. Målet om 10 000 fler polisanställda ligger fast.

Nästa år blir det ett tillskott på 2 miljarder kronor till Polismyndigheten, och den förstärks med nya miljardsatsningar kommande år. Men som polisen själv säger både kan och måste hela samhället göra mer för att minska brottsligheten. Det räcker inte med fler poliser, utan inflödet av ung- domar in i gängbrottsligheten måste strypas.

Då krävs fler engagerade lärare, fler ingripanden av socialtjänsten när föräldrar inte tar sitt ansvar, fler familjehemsplaceringar och fler platser på Statens institutionsstyrelse. Detta arbete ska kommunerna bedriva i nära samverkan med rättsvårdande myndigheter, och därför föreslår vi historiskt stora ekonomiska tillskott, både generella och riktade bidrag till kommunerna. Det är ju så att det mesta av det förebyggande arbetet bedrivs i kommunerna, och i den här budgeten gör vi historiskt stora tillskott just till dem.

Vi ska slå stenhårt mot brotten och stenhårt mot brottens grundorsaker, men kampen mot brotten krä- ver också att vi går på de svarta pengarna. Nu införs fler och skarpare verktyg för att stoppa fusk och felaktiga utbetalningar. Sverige ska använda hela den byråkratiska verktygslådan för att stoppa de livsstilskriminella som lockar in ungdomar i kriminalitet med dyra klockor och märkeskläder.
Alla barn, oavsett var de bor, ska ha goda förebilder och den trygghet som krävs för att göra verklighet av sina drömmar. Självklart ska den drömmen innehålla ett jobb, för som polisen själv konstaterar: När arbets- lösheten ökar riskerar brotten att bli fler.

Herr talman! När vi nu ska återstarta ekonomin och människor ska komma tillbaka i arbete ska vi självklart sikta högre än att bara återställa till det som var. Sanningen är ju att det Sverige som fanns före krisen inte på något sätt var perfekt. Nu har vi en historisk möjlighet att bedriva en ekonomisk politik som inte bara får människor i arbete utan också ser till att alla är med och bygger Sverige starkare, tryggare och mer hållbart.

Den möjligheten ska vi ta. Nu ska vi jobba Sverige ur krisen tillsammans! (Applåder)

Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! 105 miljarder i satsningar – svenska folket skuldsätts, och då gäller det att använda pengarna på bästa sätt. Ändå kan jag konstatera att den här budgeten inte kommer att knäcka gängkriminaliteten eller pressa tillbaka arbetslösheten.

Jobben, jobben, jobben, säger finansministern. Jag kan bara konstatera att finansministern när hon tillträdde i oktober 2014 inte lyckades pressa ned arbetsösheten i en brinnande högkonjunktur. Sedan vi kom in i den här krisen har Sverige varit det land som har presterat sämst. Många med mig ställer sig därför frågan hur regeringen ska lyckas nu, i en lågkonjunktur.

Herr talman! Samhällsutvecklingen går också åt helt fel håll när det gäller otryggheten. Gängskjutningar och förnedringsrån är ord som vi inte uttalade för några år sedan eller ens visste att de fanns. Nu ut- sätts människor för de mest förnedrande och grova brott. Som finansministern själv nämnde hamnade en ung flicka, tolv år gammal, i en skottlossning.

Jag är övertygad om att det går att vända den nega- tiva utvecklingen. Det går genom en tydlig och tuff rättspolitik, och vi har lagt många förslag på riksdagens bord. Men det krävs också resurser för att rättsvä- sendet ska kunna göra sitt jobb.

För mig, herr talman, är det obegripligt hur regeringen och stödpartierna kan lägga en budget på riksdagens bord som inte ger polis och Åklagarmyndigheten de resurser som verkligen behövs.

Den fråga jag vill ställa finansministern är därför hur ni prioriterar. Hur kan finansministern prioritera 52 miljarder till bistånd nästa år men lägga mindre pengar på polisen, Åklagarmyndigheten, domstolarna och Kriminalvården i ett läge där mer resurser behövs för att knäcka kriminaliteten? (Applåder)

Anf. 3 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Regeringen ökar tillskotten till alla dessa myndigheter i budgeten. Polisen kommer att ha 2 miljarder mer nästa år än de hade i år. Det är möjligt att Elisabeth Svantesson ska söka jobb som chef för polisen, men polisen själv menar att de inte behöver något ytterligare tillskott nästa år utöver dessa 2 miljarder. Året efter får också polisen ytterligare tillskott, faktiskt mer än de själva har begärt.

Det polisen däremot säger är att vi behöver jobba mer aktivt med det förebyggande arbetet. Utöver de stora satsningar som vi gör i budgeten på polisen, Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, migrationsdom- stolarna och Åklagarmyndigheten – där vi har ökat anslagen med 30 procent sedan Stefan Löfven blev statsminister – gör vi också stora satsningar på det förebyggande arbetet. Vi vet ju att för att ungdomar inte ska dras in i de här kriminella nätverken behöver vi ha en bättre möjlighet att fånga upp dem tidigt.

Här satsar vi alltså pengar på språklyft i förskolan, på lovskola, på skolor i utsatta områden och ytterligare på särskilt utsatta kommuner. Framför allt gör vi stora generella tillskott till kommunerna så att de ska kunna jobba mer förebyggande.

Sedan måste man också göra det tredje, och det är att gå på pengarna. Här har vi också satsningar för att strypa tillförseln av pengar till de kriminella nätverken.

Vi genomför alltså omfattande satsningar, och jag delar helt Elisabeth Svantessons problembild. På det här området behöver jobba oerhört intensivt, och vi behöver göra det tillsammans.

Jag har en fråga till Elisabeth Svantesson, som menar att Sverige är det land som har presterat sämst i EU när det gäller arbetsmarknaden. Då undrar jag: Vilket EU-lands arbetsmarknad tycker Elisabeth Svantesson att Sverige skulle ha i stället?(Applåder)

Anf. 4 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Finansministern får nog avvakta; det kommer att finnas tillfälle att ställa frågor även till mig efter mitt anförande.
Jag har fortfarande inte fått svar på min fråga. Är det rimligt att Sverige lägger ned 52 miljarder nästa år på bistånd till andra länder när vi inte skjuter till mer resurser än vad vi gör till rättsväsendet?

Jag vet mycket väl hur resurserna till polisen ser ut, men det är ju inga nya pengar. Det är de pengar som Jakob Forssmed och jag tillsammans

med våra partier sköt in i 2019 års budget, ökande som en trappa. Men det finns ju inga satsningar på polisen!

Jag kan ge regeringen och stödpartierna ett tips: Ni borde satsa på att få tillbaka pensionerade poliser som här och nu kan jobba med att bekämpa brottslighet. Det är ett gott tips till finansministern.

Vad jag ser i höständringsbudgeten är i stället att ni stärker biståndsbudgeten. Varför inte lägga de pengarna på svenskt rättsväsen i en tid när otryggheten är så enormt stor? (Applåder)

Anf. 5 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att understryka att vi gör mycket stora satsningar på hela rättskedjan. Rättskedjan har byggts ut rejält sedan Stefan Löfven blev statsminister.

När vi gick in i regeringsställning hade Moderaterna, inklusive Elisabeth Svantesson, monterat ned polisutbildningen så att det pensionerades fler poliser än det kom ut nyutbildade. Det vi har gjort är att fördubbla polisutbildningen så att det nu hela tiden examineras ut nya poliser som vi också kan anställa. Det är så man långsiktigt kan säkerställa polisens resurser.

Det är viktigt att vi fortsätter det arbetet. Vi lägger 42 miljarder i budgeten på kommuner och regioner. Mycket av det behöver gå till det förebyggande arbetet.

Vi ska fortsätta att ställa frågan till Elisabeth Svantesson: Vilket europeiskt lands arbetsmarknad tycker Elisabeth Svantesson att svensk arbetsmarknad borde vara i stället för Sveriges?

Anf. 6 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! För ungefär en månad sedan uttalade sig finansministern i tidningen Dagens industri på en fråga om fastighetsskatt: ”Ett problem med dagens fastighetsavgift, som infördes av alliansregeringen, är att den är regressiv. Den har en särskild rabatt för höginkomsttagare.” Jag förutsätter att finansministern är rätt citerad. Annars får hon rätta mig.

Jag vet inte exakt hur man ska tolka det uttalandet. Det är inte uppenbart att bara för att man bor i ett hus med högt taxeringsvärde har man per automatik hög inkomst. Det är klart att det finns en viss korrelation – så lär det vara – men vi kan tänka oss exempelvis en ensamstående äldre där den tidigare maken, eller makan, stod för lejonparten av hushållets inkomst. Kvar är man ensam med en låg inkomst men med ett högt taxeringsvärde. Ska man då tvingas flytta?

Vi kan också tänka oss att ett hus eller en gård funnits i släkten i många generationer, att man har ärvt huset, ska man då inte få bo kvar om man inte har hög inkomst?

Min första fråga gäller vad finansministern egentligen menar givet att finansministern är korrekt citerad. Min andra fråga gäller vilka Socialdemokraternas ingångar är i synen på en återinförd fastighetsskatt.

Anf. 7 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Faktum är att som fastighetsskatten är uppbyggd betalar man en andel av värdet på fastigheten upp till ett visst tak. Det betyder att för alla som har ett värde under det taket

stiger fastighetsskatten i takt med att fastigheten ökar i värde. Det är framför allt de som de senaste åren har bott i lägre värderade fastigheter som har fått en höjd fastighetsskatt. Det är inte de som bor i de fina villorna i Stockholmsområdet eller andra fina villaförorter som har fått höjd fastighetsskatt, utan det gäller dem som bor i mindre orter i mindre bostäder runt om i landet.

På så sätt kan man säga att det finns en särskild rabatt i och med att de som bor i fina, högt värderade fastigheter får inga höjningar av fastighetsskatten utan betalar bara upp till ett visst tak. Det är klart att det finns en regressivitet i att de som bor i Solsidan – Fredde och Mickan – betalar fastighetsskatt på samma sätt som de som bor i ett mindre radhus i en mindre ort i Sverige. Där finns en tydlig regressivitet.

Jag är medveten om att det finns människor i till exempel Bohuslän som bor i mindre hus vid kusten som har blivit högt värderade tack vare ett stort inflöde av norrmän som köper de husen. Det här var bara en problematisering av dagens fastighetsskatt.

Jag tycker inte att det är helt oproblematiskt att det finns en så tydlig regressivitet, där det i genomsnitt är så att människor med höga inkomster betalar en relativt sett låg fastighetsskatt i förhållande till personer som oftast har lägre inkomster och bor i mindre högt värderade hus.

Anf. 8 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Sedan var det andra delen av frågan: Vilka är Socialdemokraternas ingångar i synen på fastighetsskatten?

Låt oss dröja oss kvar i Stockholmsområdet. De förslag som har kastats fram av så kallade experter, ekonomer och förvisso även politiker, tar upp en skatt på 1 procent. Den ska inte bara gälla villor och småhus utan även bostadsrätter. En vanlig Stockholmsfamilj kan utan större problem komma upp i 30 000, 40 000 eller till och med 50 000 kronor per år för ett vanligt hushåll.

Låt mig vara tydlig: Sverigedemokraterna kommer inte på något sätt att medverka till att fastighetsskatten återinförs.

Om finansministern vill beskatta en vanlig Stockholmsfamilj med 50 000 kronor per år, kommer man att berätta det före valet eller efter valet?

Anf. 9 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Frågor på de förslag som har lagts fram av experter bör ställas till dem och inte till mig.

Anf. 10 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Regeringen har verkligen visat handlingskraft under krisen. Det är mycket bra gjort. Visst kan man ha synpunkter på delar, men handlingskraft har ni verkligen visat. Däremot ser vi ingen handlings- kraft alls när det gäller att ta itu med den ekonomiska ojämlikheten, det vill säga att beskatta den ekonomiska eliten.

Om vi tittar på hur det ser ut i världen är Sverige det land i västvärlden, enligt OECD, som tillsammans med Nya Zeeland har haft de mest kraftigt växande inkomstklyftorna, det vill säga där ojämlikheten har ökat mest under de senaste decennierna. Växande klyftor, vet finansministern såväl som jag, är dåligt för den

ekonomiska utvecklingen, demokratin, skolresultaten, brottsligheten, tryggheten och enskilda människors makt och möjligheter i livet. Jämlika länder utvecklas bättre, helt enkelt.

Vi kan se att en direktör i år får 200 000 kronor i skattesänkning, och här står finansministern och skryter om att en låginkomsttagare ska få ungefär en hundralapp i månaden i skattesänkning, det vill säga ett och ett halvt tusen kronor. Det utjämnar inga ekonomiska klyftor alls. Vi kan se att det är framför allt kapitalinkomsterna som är skevt fördelade. Den rikaste procenten får över hälften, det vill säga 200 miljarder. Det motsvarar fem års barnbidrag.

Om vi vill ha en långsiktigt hållbar finansiering av välfärden borde det finnas utrymme nu att beskatta den ekonomiska eliten. Folk har stått på barrikaderna och krävt att undersköterskor och sjuksköterskor ska få höjda löner och fler arbetskamrater och att det ska vara slut på nedskärningarnas era. Men Socialdemokraterna har någon form av beröringsskräck när det gäller att beskatta den ekonomiska eliten. Varför, Magdalena Andersson? (Applåder)

Anf. 11 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Nu vet Ulla Andersson om att jag inte alls har beröringsskräck för att höja skatterna för dem med de högsta inkomsterna. Där har faktiskt Ulla Andersson och jag tillsammans arbetat fram budgetpropositioner där vi har höjt skatten för dem med de högsta inkomsterna. Vi har också tillsammans arbetat fram ett förslag om att höja kapitalskatten som i huvudsak skulle träffa dem med de högsta inkomsterna via de så kallade 3:12-reglerna. Tyvärr stoppades förslaget av en riksdagsmajoritet.

Det behövs helt enkelt en annan riksdagsmajoritet för att kunna gå vidare med den typen av förslag. Det Ulla Andersson pekar på, den ökade ojämlikheten, är roten till så mycket ont i vårt samhälle. Den gör att vi har ett Sverige som inte ser ut som Sverige borde göra, det vill säga ett samhälle som håller ihop, där barn får lära sig det de behöver i skolan, där det finns en bostad att flytta hemifrån till, där det finns arbete och där man kan åldras i trygghet. Det är det Sverige jag vill bygga. För att lyckas med det behöver vi också minska de ekonomiska klyftorna.

Förslagen i den här budgeten har en bra fördel- ningsprofil, och det är jag själv mycket nöjd över. (Applåder)

Anf. 12 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Magdalena Andersson vet mycket väl att det under förra mandatperioden fanns en stor konflikt gällande att beskatta den ekonomiska eliten eller inte. Socialdemokraternas vilja var mycket eftersatt – om jag kan uttrycka det så.

Så ser det faktiskt ut. Sverige har blivit ett skatteparadis för den rika eliten. Det är bara att titta på skat- tepolitiken. Vi har ingen förmögenhetsskatt och ingen arvs- och gåvoskatt. Vi har en jättelåg bolagsskatt. Fåmansföretag, Icahandlare och riskkapitalister betalar mindre i andel av sin inkomst än en undersköterska eller lärare gör.

Det är faktiskt så det ser ut, och nu lägger ni fram en budget där ni absolut inte tar itu med den ekonomiska ojämlikheten på allvar. Nu väntar nya nedskärningar. Det är bara att titta i er egen tabell. Vi kommer att ha nedskärningar i välfärden framöver. Det kommer att bli

färre undersköterskor, sjuksköterskor och lärare just för att ni undviker att beskatta den ekonomiska eliten, och det beklagar jag djupt.

Anf. 13 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Ulla Andersson minns nog väl hur det
var förra mandatperioden, när vi gick fram med förslag om ökad beskattning för dem som har de allra högsta inkomsterna. Det var förslag som jag var entusiastisk över, för jag vill bekämpa den ekonomiska ojämliheten. Men det var ju så att en riksdagsmajoritet – Sve- rigedemokraterna, Moderaterna och de andra oppositionspar- tierna – hotade mig med misstroendevotum om vi ens gick fram med förslagen.

Det var så riksdagsmajoriteten såg ut under förra mandatperioden, och vi har en likadan riksdagsmajoritet under den här mandatperioden. Det finns inget stöd för de här förslagen. Det enda vi kan göra är att utar- beta riktigt bra förslag, gå fram med dem i valet och se till att det ser annorlunda ut under nästa mandatperiod.

Anf. 14 JAKOB FORSSMED (KD) replik:Herr talman! Jag gillar goda kompromisser. Med en gemensam problembild och inriktning kan sådana tvätta bort ideologiska övertoner och göra förslag bättre i mötet med verkligheten.

Men januaripartiernas kompromissförsök är som en dysfunktionell hushållshållgemenskap som inte är riktigt överens om vart färden ska gå som försöker enas om vilken bil de ska köpa. Någon vill ha en gammal från 80-talet som inte är bra men jämlik. Någon vill ha en hållbar bil, eller i vart fall en som är grönmålad. Nå- gon vill ha en bil som kan ge intäkter i framtiden – bra! Och någon vill köra nedcabbat och inte ha något skydd vid nästa storm. Men så inser de: Vi behöver inte kom- promissa. Vi köper var sin bil och visar upp. Vi har över 100 miljarder till vårt förfogande.

Det är därför Magdalena Anderssons kanske största jobbförslag, för 18 miljarder, är ett som hennes chef statsministern har kallat ett miljardsvindleri och som hon själv hävdat helt saknar jobbeffekter. Det är därför Centern och Liberalerna går fram med av dem själva utdömda försvagningar av arbetslinjen, dyra och ineffektiva byggsubventioner och en miljöpartistisk utgiftskonfetti som i sin tur är varför Miljöpartiet måste acceptera det mesta, i vanlig ordning, även om de ska bli bråkigare i framtiden.

Folkhushållet Sverige får betala, och det ägnas alldeles för lite kraft åt att arbetets grund för samhällsbygget nu har allvarliga sprickor, att brottslighetens hagel tränger in genom taket och att omvårdnadens värmesystem får allt svårare att hålla kylan stången.

Även om man anser sig ha över 100 miljarder måste man klara att kompromissa och prioritera, så min fråga till Magdalena Andersson är varför finansministern och januaripartierna inte har gjort det.

Anf. 15 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Om det var så att alla partier fick allt
de hade på sin önskelista, då hade notan inte slutat på 105 miljarder utan på väldigt mycket mer. Det vet Jakob Forssmed också. Det är ju så; vi håller på med politik, och vi har många idéer om hur vi vill föra Sverige framåt.

Det vi fyra partier har gjort under det här året är att hantera en helt exceptionell kris. Vi har tillsammans gjort elva extra ändringsbudgetar på över 200 miljarder, och nu har vi kommit med en budget på 100 miljarder. Vi har suttit ned tillsammans och diskuterat hur vi på bästa sätt kan ta Sverige genom denna kris och hur vi på bästa sätt kan återstarta svensk ekonomi.

Att ta Sverige genom krisen har handlat om stora överbryggningsåtgärder som korttidspermittering och stöd till företag, mer pengar till sjukvården och höjd a- kassa. Återstartspaket handlar ju om hur vi kan få hjulen att börja snurra igen och få fler människor i arbete så att vi långsiktigt kan ta itu med samhällsproblemen. Det har varit utgångspunkten i de diskussionerna.

Anf. 16 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Jag tror att för den som läser budgeten är det inte uppenbart att det är detta fokus som regeringen har haft. Känslan man får är att det är en bodelning – visserligen inom resonemangsäkten- skapet men ändå – snarare än ett gemensamt projekt som januari- partierna har ägnat sig åt.

Ett exempel är att finansministern nu släpper igenom sänkt arbetsgivaravgift för unga, som finansmi- nistern själv menar inte har några jobbeffekter. Men den kickar in först i april i stället för nu när krisen är här, när arbetslösheten är ett faktum och vi måste an- vända alla tillgängliga medel för att mota den. Då släpper man igenom en reform i en kompromiss som dessutom återigen inte blir tillräckligt bra.

Jag måste också peka på detta med åklagare och domstolar. Man anser sig ha över 100 miljarder till sitt förfogande, men man klarar inte att finansiera åklagare och domstolar så att de kan följa med i utvecklingen när polisen växer. Det blir så när ingen tar ansvar för helheten, herr talman.

Anf. 17 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jag vill påminna om att Åklagarmyndigheten fått anslagsökningar på 30 procent sedan Stefan Löfven blev statsminister, så vi har byggt ut åklagarväsendet i takt med att vi byggt ut polisen. Detta efter att Jakob Forssmeds Kristdemokraterna lämnade Sverige i ett läge där det var fler poliser som pension- erades än som utbildades. Vi har fördubblat polisutbildningen. Nu anställer vi dem, och vi bygger ut åklagarväsendet och domstolsväsendet. Vi bygger ut Rätts- medicinalverket, och vi bygger ut Kriminalvården. Det är en mycket stor rättspolitisk satsning.

Vad gäller de nedsatta arbetsgivaravgifterna vet Ja- kob Forssmed att man behöver leva upp till beredningskraven som finns i grundlagen innan man kan komma med ny skattelagstiftning. Det ska gå ut en pro- memoria på remiss, det ska granskas av Lagrådet och sedan kan lagstiftningen bli verklighet. Men ju snabbbare riksdagen kan hantera det här, desto bättre. Jakob Forssmed har själv bidragit till att lagförslag ibland har kommit på plats ännu tidigare än vi trott.

Anf. 18 ELISABETH SVANTESSON (M):
Herr talman! Den här våren visade hur svensk politik kan samlas och lösa problem väldigt snabbt om man bara vill. Det går till och med att få på plats ny lagstiftning väldigt snabbt om man vill.

Det här är en styrka som regering och riksdag borde använda sig mer av. Rättare sagt måste vi använda den mer, för samhällsutvecklingen går nu snabbt åt fel håll. Det gäller särskilt den grova brottsligheten men också den ökande arbetslösheten.

Herr talman! Mitt äldsta barnbarn är sju år. Hon leker med dockor, hon spelar spel och hon hoppar studsmatta med sina bröder som väldigt många andra barn gör. Men inte alla. I Sverige finns det åttaåringar som är ute och rånar i gäng, och rånar andra barn, på kvällarna. De borde få sova tryggt hemma i sina sängar. Barn är med i gäng och rånar andra barn. Men det behöver inte vara så, herr talman.

Jag är övertygad om att det går att förändra om man vill.
De kriminella gängen blir alltmer aggressiva. De sprider skräck i många bostadsområden. De dikterar villkoren för hederliga människor med egna lagar och regler. De sätter upp vägspärrar och attackerar poliser. Ja, Sverige har blivit landet där polisen nu behöver poliseskort.

Jag hatar att säga det, men vi har blivit så pass vana vid rapportering av det här slaget att vi knappt ens reagerar längre. Våldet och avrättningarna har blivit så pass normaliserat att när en tolvårig flicka, Adriana, sköts till döds var vissa människors reaktion ”Vad gjorde hon ute på natten?” som om det vore det största problemet.

Herr talman! Jag är övertygad om att det går att vända en negativ samhällsutveckling om man vill.

Titta på Danmark! Där har man lyckats knäcka sin mycket omfattande gängkriminalitet. Man har gjort det med en tydlig och tuff politik. Vårt grannland har tagitnågra svenska gängmedlemmar och dömt dem till livs- tid. Det tackar jag för. Men det hade väl ändå varit bättre om vi själva klarat av att bura in dem innan de åkte till Danmark och mördade? Där fick de livstid och 20 års fängelse. Jag undrar om det är någon här inne som tycker att de fick för hårda straff. Om inte, varför ser vi inte tillsammans till att införa samma straff här i Sverige? Det går ju bevisligen – om man vill.

Vi moderater har presenterat en rad åtgärder för att bekämpa gängen. I flera fall handlar det om det som Danmark har gjort. Vi vill bland annat se visitationszoner och system med anonyma vittnen, men vi vill också göra det brottsligt att vara med i de kriminella gängen.

Herr talman! Det spelar självklart också stor roll hur man prioriterar när skattebetalarnas pengar förde- las till rättsväsendet och polisen. Här går regeringen fel varje år. Förra året satsade man dubbelt så mycket på friår som på polisen. Och man fortsätter i den här budgeten genom att se till att biståndet är större än pengarna till polis, åklagarmyndighet, domstolar och krimi- nalvård tillsammans.

Pengarna till andra länder blir större än pengarna till rättsväsendet här hemma.

Herr talman! Att det går om man vill visade vi som sagt under våren. Jag vill passa på att tacka finansministern för att vi, regering och riksdag, tillsammans såg till att viktiga krispaket snabbt kom på plats. Detta räd- dade väldigt många jobb, och vi moderater var med och bidrog i det arbetet. Även om det tog en hel del tid, efter en lång semester, är det bra att också krisstöden till de enskilda näringsidkarna nu äntligen kommer på plats. Vi fattar beslut om detta på onsdag här i Sveriges riksdag. När man vill går det uppenbarligen bra.

Herr talman! Sverige hade stora underliggande ekonomiska problem redan innan coronakrisen slog till: lägst tillväxt per person i EU och EU:s femte högsta arbetslöshet. Nu är en halv miljon människor arbetslösa och väldigt många permitterade. Fortsätter det så här dröjer det inte länge innan Sverige har EU:s högsta arbetslöshet. Jag ställer mig frågan: Hur ska en regering som ökade arbetslösheten i högkonjunktur klara av att bekämpa den i lågkonjunktur? Detta gör mig oroad.

Nu gör regeringen och stödpartierna ett försök i denna budget. Det ska satsas 100 miljarder, och svenska skattebetalare skuldsätts – då måste varje öre göra skillnad. Då måste man sänka skatten på det sättet att det leder till fler jobb. Då måste man se till att det lönar sig bättre att jobba jämfört med att inte arbeta. Men regeringen, Centerpartiet och Liberalerna har missat lärdomen från tidigare kriser: att det är arbetslinjen, inte bidragslinjen, som kan bygga Sverige starkt igen.

Herr talman! Ungdomsarbetslösheten är nu den högsta sedan 90-talet. Nu är också var femte invandrad person arbetslös. Men det som oroar mig allra mest är alla de långtidsarbetslösa, som var många före krisen – de som redan före krisen stod helt utanför. Det är människor som inte på många år har haft anledning att ställa klockan tidigt, koka den där koppen starkt kaffe, ta bussen till jobbet, värma matlådan och äta lunch med kamraterna.

Att gömma och glömma människor i långvarigt utanförskap är och har varit en paradgren för socialdemokrater. Detta görs genom att erbjuda bidrag som försörjning, inte ställa krav, inte ha någon kontakt med personer och inte ha några som helst förväntningar. Moderaterna kommer inte att ställa upp på den politiken. Vi kommer aldrig att ge upp om den som står utanför.

Herr talman! Arbetslinjen måste stärkas igen. Det måste löna sig bättre att jobba, och skatten måste sänkas på låga arbetsinkomster. Det ska alltid löna sig bättre att ta ett arbete än att stapla olika bidrag på varandra. Det går, om man vill, att införa ett bidrags- tak. Men regeringen vill inte

Det går att ställa krav på människor som kommer hit att lära sig svenska; det är högst rimligt. Men regeringen vill inte.

Det går att göra som man gör i många moderatstyrda kommuner – kräva aktivitet på heltid av den som har ett bidrag så att vägen till jobb blir kortare. Men regeringen vill inte.

Bidrag ska vara ett yttersta skyddsnät men har för många nu blivit ett sätt att försörja sig. Det går att kräva att alla kommuner ska ställa krav på motprestation. Men regeringen vill inte.

Nej, herr talman, när det gäller att strama åt i statens utgifter, till exempel sänka ersättningar eller bidrag eller strama åt biståndet till andra länder, vill regeringen aldrig.

när det gäller att öka inkomsterna genom nya skatter är regeringen verkligen på tårna. Då går det fort! Plastpåseskatt, skatt på dammsugare, kylskåp och datorer, flygskatt, avfallsförbränningsskatt, kilome- terskatt, mer skatt på kläder och skor, skatt på take away-kaffe och mat, bankskatt – listan kan göras mycket lång. Det är skatt efter skatt som gör livet surt för vanligt folk och ställer till det för den som driver företag.

Herr talman! Vi moderater kommer snart att pre- sentera vårt alternativ till regeringens budget. Vi kommer särskilt att fokusera på tre saker.

För det första: krossa kriminaliteten genom tilllräckliga resurser och en ny inriktning på kriminalpoli-tiken. Det går om man vill.

För det andra: bekämpa arbetslösheten genom att återupprätta arbetslinjen i bidragssystemen och samtidigt förbättra villkoren för den som driver företag. Det går om man vill.

För det tredje: ge skattebetalarna valuta för skattepengarna. Om man bor i ett land med höga skatter ska man få det man betalar för. Den som är sjuk ska få vård i tid, och barnen ska få den kunskap de behöver i skolan. Det går om man vill.

Avslutningsvis, herr talman – tolvåriga Adriana sköts till döds. Hon sveks av det politiska systemet. Killarna som blev torterade, våldtagna och förnedrade en hel natt på en kyrkogård har också svikits av det politiska systemet. Vi borde alla här inne tänka på brottsoffren innan vi släcker lampan och somnar. De borde vara vår väckarklocka på morgonen.

Det går att göra Sverige tryggt igen. Det kommer inte att ske av sig självt, och det kommer inte att vara enkelt. Men det går, herr talman, om man vill. (Applåder)

Anf. 19 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Elisabeth Svantesson tar upp mångaviktiga frågor i sitt anförande. Det är bra att regeringen har fått ett så bra stöd från riksdagen när vi har skärpt straffen, byggt ut rättsväsendet och hela rättskedjan och när vi jobbar mer mot de kriminella nätverkens pengar.

Elisabeth Svantesson tar också upp arbetsmarknaden. Det är viktigt att vi nu verkligen arbetar hårt med att få ned arbetslösheten. Elisabeth Svantesson hävdar att vi skulle vilja gömma människor, men under den förra och den här mandatperioden har vi faktiskt arbetat precis tvärtom, med att fler människor ska komma ut på arbetsmarknaden. Vi har bland annat avskaffat vårdnadsbidraget, som fanns när Elisabeth Svantesson satt i regeringen. Vi har förändrat föräldraförsäkringen så att fler nyanlända kvinnor snabbare kommer ut på arbetsmarknaden. Vi har infört en utbildningsplikt för nyanlända, extratjänster och en lång rad andra åtgärder. De har haft effekt; vi har haft ett historiskt stort arbetskraftsutbud under de senaste åren.

Elisabeth Svantesson jämför med andra europeiska länder, så jag vill återkomma till den fråga jag ställde förut: Vilket europeiskt lands arbetsmarknad tycker Elisabeth Svantesson att Sveriges arbetsmarknad borde bli mer lik?

Anf. 20 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Tack, finansministern, för frågan! Jagtycker att vi ska bli bäst själva. Det är inte jag som har satt upp målet att vi ska ha EU:s lägsta arbetslöshet. Jag bara konstaterar att det går rakt utför med den här regeringen.

Jag tycker att Sverige ska styra mot full sysselsättning, och jag tycker, som jag sa i mitt anförande, att det är väldigt ledsamt att den här regeringen, trots en fantastisk högkonjunktur, har gömt och glömt männi- skor i långtidsarbetslöshet. Fler människor var alltså långtidsarbetslösa innan krisen kom än när regeringen tillträdde.

Det är dessa människor jag talar om: de människor som ingen ringer upp fast de har varit arbetslösa i ett eller två år, som inte har kommit in i extratjänster och som är helt passiviserade för att ingen bryr sig om dem. De har ett aktivitetsstöd som är en långtidsförsörjning. Man betalar ut bidrag, men man kontaktar inte de här personerna. Det är dem jag nämnde i mitt anförande.

Jag tycker att Sverige ska styra mot full sysselsätt- ning och göra allt vi kan för att ha så låg arbetslöshet som möjligt. Då måste man ha en politik som gör det mer lönsamt att jobba, som innebär en stor bidragsreform så att det alltid lönar sig att ta ett jobb och som faktiskt ser varje människa och ger det stöd som behövs. (Applåder)

Anf. 21 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S) replik:
Herr talman! Jag förstår varför Elisabeth Svantessson inte svarar på frågan. Det är nämligen så att Sve- rige har den högsta sysselsätt- ningsgraden av alla länder i EU. Vi har dessutom det allra högsta arbetskrafts- utbudet jämfört med alla andra länder i EU. Vi ska inte nöja oss med det, men det är utifrån det perspektivet svårt att säga att Sverige har misslyckats just på arbetsmarknaden.

Men vi ska inte nöja oss där, utan vi ska fortsätta att jobba för att varenda en av dem som klev ut på arbetsmarknaden under förra mandatperiodens högkonjunktur, inte minst utrikes födda kvinnor, blir kvar där och får stöd för att komma i arbete. Därför är regering- ens åtgärder så viktiga: utbildningsplikten, extratjänsterna, intensivåret. Där satsar vi stora resurser och hoppas naturligtvis också på stöd från Moderaterna för att vi verkligen ska fånga upp dessa kvinnor, så att vi inte tappar dem nu i lågkonjunkturen, vilket vi ser i andra europeiska länder just nu. (Applåder)

Anf. 22 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag svarar på frågan: Jag tycker att viska bli bäst själva.

Det är inte jag som har satt upp ett mål om att jämföra med andra länder, men jag kan inte beskriva det som något annat än ett stort misslyckande när var femte person som har invandrat till Sverige är arbetslös. Hur kan man inte beskriva det som ett miss- lyckande?

Jag är fullt medveten om att vi har en hög sysselsättningsnivå. Det har vi haft i väldigt många år, högre än i de flesta länder. Det är bra. Men att människor är i utanförskap, inte har ett arbete att gå till, inte har en egen försörjning och inte har arbetskamrater kommer jag att se som ett misslyckande när det handlar om så många som det är nu. Det är massarbetslöshet i väldigt många grupper i Sverige.

För att komma till rätta med detta är det några saker man behöver göra. Man behöver göra det mer lönsamt att jobba. Då ska man inte höja a-kassan eller bidragen. Man ska ge människor stöd och göra det mer lönsamt att jobba.(Applåder)

Anf. 23 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Jag tänkte glädja Elisabeth Svantessson med att säga att Vänsterpartiet gärna vill ha ett bidragstak – för direktörer och den ekonomiska eliten. Jag tycker att det är helt orimligt att fullt arbetsföra människor med väldigt god ekonomi ska ha betalt, ha bidrag, för att de inte orkar städa sina egna hem. Nu ska de till och med få bidrag för att de inte orkar ta hand om sin egen smutstvätt eller möblera om sina jättelika våningar. Jag tycker att det är helt orimligt.

Jag skulle gärna vilja ha ett bidragstak för vinstutagen i välfärden. För det är väl ändå helt orimligt att det ska vara bättre avkastning på att driva ett äldrebo- ende än en bank i Sverige? Ska det vara bättre avkast- ning på välfärdsverksamheterna, som är skattefinansierade men privatiserade, än på övrig privat tjänsteverk- samhet, som inte är skattefinansierad?

Och äldreomsorgen då, som har högst avkastning av alla de privatiserade välfärdsverksamheterna och, som jag sa, betydligt högre avkastning än banker, har fler outbildade, sämre arbetsvillkor, fler deltider, fler visstidsanställda och så vidare. I de privatiserade sko- lorna har vi fått skolsegregation och betygsinflation. Det är barn som väljs bort, och man etablerar sig där man har bäst möjlighet att tjäna mycket pengar. Likadant är det med vårdcentralerna: De etablerar sig där folk är friskast, till exempel på Östermalm här i Stockholm.

Vi har fått en stor ekonomisk brottslighet i den privatiserade välfärden. Det borde väl stämma till lite eftertanke hos de partier som drivit igenom den privatiserade välfärden och den lagstiftning som nu styr välfärden?
Jag tänkte höra med Elisabeth Svantesson om brottsligheten i den privatiserade välfärden eller den höga avkastningen borde ha ett tak, eller om man kanske skulle ha ett bidragstak för direktörer – vore inte det rimligt och bra? (Applåder)

Anf. 24 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Det var i alla fall två som klappadeuppe på läktaren.

Jag tror verkligen att vi behöver ha ett bidragstak.

Jag vill gärna passa på att förklara varför jag tror att det är viktigt. Det kom en rapport från ett av regeringens egna in- stitut som visar att för många familjer där två föräldrar inte arbetar och flera barn bor hemma lönar det sig inte att ta ett jobb. Om en av föräldrarna får ett arbete lönar det sig över huvud taget inte att ta det jobbet.

Detta är moraliskt förkastligt, och det leder också helt fel. Jag vill att alla ska vara med och bidra och att det alltid ska löna sig bättre att jobba. Den som bor granne med familjen som inte jobbar och som får alla bidrag måste också känna att det ska vara värt något att ställa väckarklockan på morgonen.

Sedan kan man förstås raljera om detta. Jag har full förståelse för att Vänsterpartiet inte vill införa ett bidragstak som leder till att fler kommer i arbete. Det har jag stor respekt för.

Sedan drar jag inte samma slutsatser som Ulla Andersson – jo, faktiskt om en del av utvidgningen av RUT-avdraget, men det behöver vi inte ta en diskuss- ion om nu. Jag kan tycka att det är att ta RUT-avdraget lite långt att införa en del av de nya tjänster som mannu gör. Jag förstår inte riktigt hur det ska leda till fler jobb. Men det är en annan sak.

Men när det gäller att det finns olika aktörer inom välfärdens sektorer är det helt glasklart sedan tidigare att jag och Ulla har olika åsikter. Jag instämmer dock helt i det som Ulla Andersson och tidigare Magdalena Andersson sa om att vi måste komma till rätta med alla former av bedrägerier. Oavsett om det handlar om privata företag eller om kommunal korruption ska vi komma till rätta med allt, för varje skattekrona ska användas på bästa sätt. De ska inte gå ned i några fickor där de inte hör hemma.

Anf. 25 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! När Moderaterna innehade statsmi- nisterposten skenade den ekonomiska ojämlikheten. Jag skulle vilja säga att det var väldigt många i den ekonomiska eliten – direktörerna, Moderaternas kärn- väljare – som var väldigt glada, för hur många tusenlappar fick de inte i plånboken varje månad år efter år! Det är den moderata politiken.

Men när människor som förlorar jobbet eller blir sjuka behöver hjälp av samhället och när människor i ekonomisk utsatthet behöver någon form av ekonomisk trygghet och värdighet skriker Moderaterna högt. Det är något som sitter där i ryggmärgen: Ekonomiskt utsatta ska veta sin plats! Dem ska man misstro, för de vill inte göra rätt för sig.

Vet du vad, jag tror att varenda människa vill göra rätt för sig, stå på egna ben, ha ett jobb och kunna försörja sig själv! Och vet du, jag tycker att om man förlorar jobbet ska ens barn ha det bra ändå, tills man får ett nytt jobb och kan delta i samhällsbygget.

Anf. 26 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag delar helt bilden att de skyddsnät
vi har i Sverige ska vara starka för dem som allra bäst behöver det.

Problemet nu är att för väldigt många med arbetsförmåga har socialbidrag blivit en livslång inkomst. Det är att acceptera ett utanförskap som lämnar människor i sticket. Det tänker vi aldrig göra.

Jag vill avslutningsvis gå tillbaka till alliansåren och tala om några saker för Ulla Andersson. Jag vill med stolthet säga att under de åren fick en undersköterska en hel månadslön mer i plånboken under ett år. En undersköterska som slet hårt, oavsett om det var i äldreomsorgen eller på ett sjukhus, fick på grund av egna meriter behålla mer pengar i plånboken för att han eller hon jobbade. Det är jag glad och stolt över. Det ökade egenmakten, och det var det bästa som en un- dersköterska kunde få för sin egen del.(Applåder)

Anf. 27 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Herr talman! Besked och handslag från Moderaterna kommer med väldigt korta bästföredatum. Det verkar i synnerhet gälla besked som rör samarbete med Sverigedemokraterna.

Inför valet uteslöts samarbete med SD. Ulf Kris- tersson skämtade med finansministern att det vore lika oseriöst att bygga en statsbudget på SD:s ekonomiska politik som att ge Vänsterpartiet vetorätt över densamma.

Efter valet försökte man dock bilda en liten konservativ högerregering, stödd av SD. Därefter kom det återigen nya besked. Nu var det dags att samtala och samarbeta i enskilda frågor. Det senaste besked som jag hörde var att Jimmie Åkesson just nu inte kan räkna med att bli finansminister men att man ska förhandla en framtida budget med SD.

Jag håller med Ulf Kristersson anno 2018 om att SD:s ekonomiska politik inte är seriös. I sin iver att kapa kostnaden för invandring lämnar de en springnota som kommunerna får plocka upp. Enligt flera gransk- ningar har deras skuggbudgetar lämnat oförklarliga hål i statsfinanserna.

De var de första att vilja se ett sänkt överskottsmål, och senare blev de, utan motivering, de främsta förespråkarna av en expansiv finans- politik. Detta hänger inte ihop, och det är inte seriöst.

Jag vill fråga Elisabeth Svantesson vilka ändringar som SD har genomfört i sin ekonomiska politik som gör att hon nu tycker att deras politik är seriös nog att bygga en statsbudget på.

Anf. 28 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Det var en lite långsökt fråga. Men jag kan säga så här:

Vi i Moderaterna tänker gå till val på vår egen politik. Vi tänker gå till val på att bilda en borgerlig regering med så många borgerliga partier som möjligt. Just nu ser det ut som om det är Kristdemokraterna och vi som tänker bilda den. Då tänker vi söka stöd i Sveriges riksdag för att genomföra viktiga reformer för Sverige.

Jag hoppas att många partier kan tänka sig att bidra. Jag är övertygad om att Sverigedemokraterna kan bidra i en del av det, och det kan finnas andra partier.
Denna vår har vi i Sveriges riksdag visat att åtta partier kan fatta många bra beslut tillsammans. Vi åtta partier har i finansutskottet pratat med varandra och diskuterat förslag, och tillsammans har vi gjort saker bättre.

Jag uppfattar inte att Karolina Skog inte talar med Sverigedemokraterna i finansutskottet. Jag uppfattar inte att Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna inte gör det.

Vi måste lösa samhällsproblem. Man kan absolut ta replik om man vill diskutera Sverigedemokraternas ekonomiska politik när ni själva har lagt fram en bud- get. Men mitt och Moderaternas fokus är att lösa sam- hällsproblem. Det gör dessvärre inte denna budget. Jag tror att en budget av andra partier hade sett annorlunda ut och verkligen fokuserat på de samhällsproblem Sverige har.

Jag ser att Sverigedemokraterna har en hel del eko- nomisk politik som jag kan skriva under på. Jag ser att Miljöpartiet har en del ekonomisk politik som jag kanskriva under på, men jag ser inte att vi framöver har så stora möjligheter att samarbeta om en budget. (Applåder)

Anf. 29 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Herr talman! Jag noterar att jag inte fick svar på min fråga.

Det är en sak att under en kris samla riksdagen för ett gemensamt ansvarstagande och något annat att säkra den majoritet som behövs för att få igenom sin budget och kunna bilda regering.

Inget har förändrats hos Sverigedemokraterna. Det som dock har förändrats är att Moderaterna verkar ha insett att deras enda väg till makten går genom Jimmie Åkesson.

Jag tycker att Elisabeth Svantesson och alla andra som överväger att ge Sverigedemokraterna mer inflytande ska se till de skånska kommuner där Moderaterna och Sverigedemokraterna redan samarbetar. Där råder varken budgetdisciplin eller gott samtalsklimat. Där är förvaltningar i förfall. Där råder kaos, och tjänstemän flyr. Där förtalas lokala journalister. Om inte det förskräcker att ta upp detta till nationell politik blir jag rädd.

Anf. 30 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag konstaterar återigen att jag ochModeraterna är här för att lösa samhällsproblem. Det tänker vi fortsätta att göra i vår budget under åren framöver. Vinner vi regeringsmakten tänker vi göra det även genom lagstiftning för att till exempel komma till rätta med gängkriminaliteten.

I ärlighetens namn är det just nu lättare att söka stöd hos andra partier än Miljöpartiet för att komma till rätta med Sveriges stora otrygghet.

Det är inte Miljöpartiet som lägger fram de mest konstruktiva förslagen för att trycka tillbaka den mycket hårda och råa brottslighet-heten, som de allra flesta människor tycker är ett problem. Det är inte Miljöpartiet som driver en politik som gör att färre är arbetslösa och fler kommer i jobb.

Herr talman! Mitt besked är att Moderaterna kommer att vara det parti som alltid tar de stora samhällsproblemen på allvar och lägger fram förslag för att lösa just dem. För oss är det viktigast att Sverige kommer in på rätt väg och att utvecklingen vänder. Vi kommer att fortsätta att arbeta precis så.

Vi gjorde så i våras, och varför det skulle vara så stor skillnad mellan vårens kris och nu i höst förstår jag inte. (Applåder)

Anf. 31 OSCAR SJÖSTEDT (SD):
Herr talman! Jag börjar med att tacka för ett underhållande replikskifte.

Never let a good crisis go to waste. Slösa aldrig bort en bra kris. Det sägs att det var Winston Churchill som myntade det uttrycket. Drygt 70 år senare kan vi konstatera att såväl Angela Merkel som Emmanuel Macron, Tysklands och Frankrikes förbundskanslerrespektive president, liksom belgaren Charles Michel, Europarådets ordförande, har valt att hörsamma Churchills uppmaning. Svaret på alla utmaningar, i det här fallet ett coronavirus, är alltid detsamma. Mer av EU. Mer makt åt Bryssel. Mer pengar. Mer skatter. Mer federalism.

Mindre nationell självständighet och suveränitet. Mindre demokrati. Mindre folkstyre.

Det vi har fått bevittna under sommaren är dock inte enbart nämnda personers maktfullkomlighet och ambitioner utan också ett gigantiskt och monumentalt svek av år egen regering. Man har tidigare inför riks-dagen, skattebetalarna och hela det svenska folket plä- derat för sitt motstånd mot gigantiska bidragspaket på EU-nivå. Men ändå, när det väl gäller och i skarpt läge viker man ned sig. Då pallar man inte trycket.

EU-kommissionen ska låna upp 750 miljarder euro som den sedan ska strössla ut, huvudsakligen till länder som misskött sina ekonomier och inte haft en bud- get i balans på flera decennier. Sedan ska notan skickas till inte minst de svenska skattebetalarna.

Att vår egen regering har gått med på detta, trots sina utfästelser om det motsatta, är ett gigantiskt och monumentalt svek. Varje enskild svensk kommer att behöva betala drygt en tusenlapp i månaden för att fi- nansiera i huvudsak sydländska skräpekonomier. Det är länder som inte har haft en tanke på att det finns en morgondag utan skuldsatt sig upp över öronen. Deras problem är just deras. Det är inte våra

problem. Vi ska inte finansiera deras ansvarslöshet. Sverige kommer först.

Innan denna batalj är avslutad är nästa redan påbörjad: frågan om EU:s rätt att ta ut skatt. Alltså den dag det svenska folket förlorar rätten att sig själv beskatta, när vi degraderas från en självständig stat till något slags vasallstat, kommer det att finnas en synnerligen potent kraft i form av Sverigedemokraterna – i denna kammare och utanför – för att leda vägen och befria det svenska folket från denna monstruösa skapelse.

Herr talman! Detta är inte det enda tillkortakommande vi har fått bevittna under sommaren. Vi har även sett hur den migrationspolitiska kommittén fullkomligt misslyckats med att samla något som ens påminner om en bred parlamentarisk förankring.

Förklaringen till detta misslyckande stavas Socialdemokraterna. Det vill säga: Det är viktigare för Socialdemokraterna att fortsätta regera och därmed gå sin extremistkollega MP till mötes än att bedriva vettig politik för Sverige.
Nästan alla människor och nästan alla partier, undantaget Miljöpartiet, Centerpartiet och såklart kommunisterna, förstår att Sveriges migrationspolitik inte är hållbar. Men det struntar Socialdemokraterna i. De bryr sig inte om riket; de bryr sig bara om Rosenbad.

Vi kan absolut tala om volymmål, och målet måste givetvis vara noll eller till och med därunder. Men vi kan också låta Sveriges, eller för all del Socialdemokraternas, migrationspolitik illustreras av ett enda exempel från tidigare i somras: En vuxen afghansk man utan skyddsbehov beviljades uppehållstillståndeftersom han inte var särdeles begåvad. Lindrig intellektuell funktionsnedsättning, skrev migrationsdomstolen, och bedömde att det i sig var skäl till uppehållstillstånd och därmed livstids försörjning på de svenska skattebetalarnas bekostnad.

Vad säger ni om att i stället för att föra en migrat- ionspolitik där vi attraherar människor med lågt intellekt föra en politik där vi attraherar människor med högt intellekt? Vore det helt verklighetsfrämmande för denna kammare?

Herr talman! Låt mig också säga ett par ord om regeringens så kallade miljöpolitik, det vill säga den politik som går ut på att vi inte ska ha någon kärnkraft i Sverige.

Nedmonteringen av den svenska kärnkraften ledde i midsomras till att det blev effektbrist i de södra delarna av landet. Då fick oljekraftverket i Karlshamn sparkas igång – och detta på sommaren, när det var som varmast.

Oljekraftverket i Karlshamn är ett reservkraftverk som normalt körs på vintern, när det är som kallast, men nu i år, någonstans mellan sillen och nubben, hade vi alltså effektbrist och fick elda olja i stället för att klyva atomer på ett säkert, rent och framför allt fossilfritt sätt, i exempelvis Ringhals. Och detta har vi Miljöpartiet att tacka för. Miljöpartiets själva förekomst i svensk regeringspolitik leder osökt tankarna in på ännu ett Churchillcitat, fast inverterat. Churchill sa – med anledning av de modiga brittiska stridspiloterna – någonting i stil med att aldrig förr har så många haft så få att tacka för så mycket. Inverterat till Miljöpartiets och Socialdemokraternas regering blir det: Aldrig förr har så få haft så många att tacka för så lite.

Herr talman! Sverigedemokraterna kommer inom kort att presentera en finanspolitiskt expansiv, offensiv budgetmotion som syftar till att påtagligt stimulera den svenska ekonomin och konjunkturen. Vi är fortfarande i ett prekärt läge konjunkturmässigt, och just nu behöver vi tänka både kort- och långsiktigt. För 2021 kommer vi att behöva olika typer av stimulanser i form av smarta skattelättnader och offentliga investeringar, vilket gör att det finanspolitiska ramverket och överskottsmålet kommer att behöva stå åt sidan.

På medellång sikt behöver vi komma tillbaka till en relativt låg statsskuld – till skuldankaret. Sverigedemokraterna är inte beredda att höja skatterna för detta ändamål, utan i stället kommer vi att behöva skära ned på olika offentliga utgifter: biståndspolitik, integrationspolitik, migrationspolitik, som exempel. För oss kommer det inte att vara jättesvåra prioriteringar. (Applåder)

Anf. 32 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! I Dorotea, som har landets högsta skattesats, har de nästan 6 kronor mer i kommunalskatt än vad man har i Österåker, som har landets lägsta kommunala skattesats. På en inkomst på 500 000 beta- lar en Doroteabo ca 30 000 mer i skatt än vad man med samma inkomst behöver göra i Österåker.

Det har visat sig att små landsbygdskommuner ofta har lagt en stor andel av sin kommunala budget på äldreomsorgen därför att väljarna har efterfrågat det men också därför att man har stora avstånd. Likaså har man ofta många små kommunala byskolor.

Det kommunala utjämningssystemet syftar till att skapa lika förutsättningar så att alla kommuner och regioner kan tillhandahålla en likvärdig service. Man kan med andra ord säga att en rik kommun som Dan- deryd får hjälpa en mer fattig kommun som Dorotea, där skattekraften är låg. Det är lite Robin Hood helt enkelt. Men då kan man läsa i Sverigedemokraternas program på s. 9, där det står att Sverigedemokraterna vill avskaffa utjämningssystemet – ett system som egentligen skulle behöva utjämna mer, inte mindre.

Jag skulle vilja fråga Oscar Sjöstedt: Hur ska de göra i Dorotea? Ska de lägga ned den kommunala hemtjänsten och stänga äldreboendena? Ska man stänga de små byskolorna i Årjäng eller Sollefteå, eller hur ska det gå till egentligen?

Anf. 33 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Jag bor själv i en kommun i glesbygd med relativt hög skatt. Utjämningssystemet är otroligt viktigt. Dorotea är ett exempel, och lilla Skinnskatte- berg, där jag är bosatt, är ett annat.

Ett sätt att komma bort från de stora skillnaderna i kommunal skattesats är att satsa på kommunsektorn – på kommuner och regioner. Detta gör vi väldigt tydligt i de budgetmotioner vi har lagt fram, och ännu mer i den budgetmotion som vi kommer att lägga fram.

Att en kommun får ett tillskott och väljer att satsa det på äldreomsorgen är ett exempel – det är säkert behövligt. Eller så vill man sänka kommunalskatten med 5, 10 eller 25 öre. Detta överlåter jag till varje enskild kommun, som avgör det bäst. Men att vi behöver skjuta till resurser från staten till det kommunala utjämningssystemet – alltså att staten tar en större del av ansvaret – tycker jag är fullständigt uppenbart, och detta visar vi också i skarp, konkret politik.

Det är i den mindre delen av utjämningssystemet som de relativt mer välmående kommunerna finansierar de relativt mindre välmående kommunerna. Jag kan i och för sig ha åsikten att det är staten som borde ta ett större ansvar där. Ulla Andersson har rätt i den meningen att det finns olika strukturella problem runt om i vårt avlånga land. Det kanske inte är kommunerna som ska finansiera varandra utan staten som ska ta ett större ansvar. Det är min åsikt.

Anf. 34 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Ska jag tolka Oscar Sjöstedts svar så att det som står i Sverigedemokraternas kommunalpolitiska program, som antagits av deras medlemmar, inte gäller Sverigedemokraternas politik? Det är också ett sätt att se på demokrati och medlemmarnas inflytande. Det står tydligt och klart på s. 9 att Sverigedemokraterna vill avskaffa det kommunala utjämningssystemet.

Jag skulle vilja säga att vi behöver öka utjämningen mellan kommunerna väldigt tydligt och klart. Detta gör inte Sverigedemokraterna i sin budget, utan jag skulle vilja säga ni stoppar in pengar med ena handen och tar bort med den andra, Oscar Sjöstedt, och gör ingen skillnad alls mellan små och stora, rika och välmående kommuner. Jag har inte sett något av det i era budgetmotioner så här långt. I så fall skulle det vara något helt nytt som Oscar Sjöstedt har kommit på här och nu i talarstolen därför att han plötsligt blir trängd. Men det är kanske så man utformar Sverigedemokraternas ekonomiska politik.

Anf. 35 OSCAR SJÖSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Om Ulla Andersson inte har sett det har hon inte läst våra budgetmotioner. Det är helt uppenbart. Det är bara att öppna den senaste så ser man vad det står där.

När det gäller hur man ska tolka det finns det två huvudsakliga moment i utjämningssystemet – egentligen finns det fler än två. Det ena är intäktsutjämning, och det andra är utgiftsutjämning. Det moment där kommunerna så att säga finansierar varandra är den lilla delen. Den stora delen är det som staten skjuter till. Jag tror att det är så man ska tolka det, att det är den del som staten skjuter till som ska öka, i stället för att kommunerna sitter och finansierar varandra. Det tror jag är den rimligaste tolkningen.

Och ja, det behövs stora tillskott till utjämningssy- stemet, men inte nödvändigtvis från kommun A till kommun B utan från staten till kommunerna. Det är den stora skillnaden. Detta hade vi med i förra årets budgetmotionen, och det kommer vi definitivt att ha med även i årets.

Anf. 36 EMIL KÄLLSTRÖM (C):
Herr talman! När vi möts för denna debatt kan vi konstatera att morgondagen ter sig ljusare än gårdagen numera. Det känns som att vi är på väg i rätt riktning såväl när det gäller att hantera pandemin som när det gäller den ekonomiska utvecklingen. Den känslan har inte varit närvarande under så stora delar av detta år, tvärtom. Jag drar mig till minnes känslan under vårens mest hektiska veckor med krisbekämpning. Det var riktigt tufft. Det var nattsvart i stora delar av samhälls- ekonomin, och osäkerheten var nära nog total.

Nu ser vi en tydlig ljusning, men den är långt ifrån säker eller stabil. Det är uppenbart att ett flertal länder nu ser över vilka restriktioner som kan skärpas ännu en gång. Israel har stängt ned hela sitt land och därmed sin ekonomi en andra gång. Det är klart att om detta blir gällande i stora delar av världen kommer det på alla sätt att påverka också Sverige. Det finns alltså all anledning att fortsätta att ha ett mycket nära och stort fokus på att se över hur ekonomin och pandemin utvecklas framgent och vilka åtgärder och mått och steg som måste tas för att hantera de uppkomna situationerna.

Men just nu kan vi konstatera att det ändå ser ut som att vi är i rätt läge. Förhoppningsvis kan dennabudget markera en växling från den rena krispolitiken till en mer framåtsyftande politik där vi bygger Sverige långsiktigt starkare och där vi inte stöttar våra företag genom rena krisstöd utan snarare genom kloka skattesänkningar och investeringar som ger nya kontrakt, nya anställningar och nya affärer så att hjulen på det sättet börjar snurra.

Jag har under våren mycket uppskattat den pragmatism och den problemlösaranda som har präglat det politiska arbetet. När jag kommer att titta tillbaka på året 2020 kommer det inte framför allt att vara för att det var den gång som vi fick igenom en reform eller den gång som vi fick igenom politik som vi har drivit under år och årtionden. Det kommer snarare att handla om att det var då som vi faktiskt satt runt samma bord, då vi tog de tillgängliga politiska verktygen och använde dem och genomförde det som vi kanske hade argumenterat mot i flera år för att det var det smartaste just där och just då. Denna typ av pragmatism har präglat stora delar av 2020. Det är väldigt bra för Sverige att vi har partier till höger och vänster som har denna förmåga. Låt oss bibehålla det, det är en stor styrka och det är någonting som ett flertal demokratier, inte minst i västvärlden, har tappat under de senaste åren. Låt oss fortsätta att vara bra på det som vi är bra på i Sverige.

Jag har noterat att den budget som i dag presenteras får lite kritik. Vissa tycker att berättelsen och helheten saknas. Låt mig försöka mig på att beskriva vad som är bärande teman i denna budget. Det är faktiskt så att man skulle kunna säga att några saker genomsyrar hela budgetdokumentet.

På ett flertal områden är svaret på varför budgeten ser ut som den gör att vi snabbt väljer de praktiskt genomförbara lösningarna, verktygen och vägarna. Svaret på ett flertal satsningar, till exempel varför det blev 1 1⁄2 miljard kronor på väg- och järnvägsunderhåll, är att det är ungefär där som vi har möjlighet att få ut dessa pengar i systemet.

Varför blev det 1,4 miljarder kronor på bredband? Det är ungefär det som vi har möjlighet att praktiskt få ut det kommande året. Det är det praktiskt genomförbara som är den trånga sektorn, så att säga.

En annan bärande princip i denna budget är att det som görs det görs på ett flertal täter just för att alla i hela samhället ska känna att de är en del av den ekonomiska politiken.

Det görs gott om offentliga investeringar – sats- ningar på kommuner och regioner – men det är också substantiella skattesänkningar för att folk och företag ska känna att det nu händer någonting i hushållskassan och på företagskontot och att de nu är en del i den svenska kickstarten.

Att jobba så pass brett och att jobba med de befintliga verktygen kan självklart illvilligt tolkas som splittrat eller som att man inte klarar av

att prioritera. Men det handlar faktiskt om att man jobbar med de tillgängliga verktygen. Vi gör det som vi kan göra här och nu, och vi lägger inte det politiska arbetet på sådant som måste utredas i åratal innan det kan genomföras.

Jag skulle snarare vilja säga att det finns en klokskap och en pragmatism som har präglat hela året 2020 och alla olika krisbudgetar som nu lever vidare in i denna historiskt stora återstartsbudget.

Det görs alltså ett flertal insatser. Det kommer inte att vara möjligt att tala om alla. Men de stora dragen behöver belysas. Det görs stora satsningar på jobbskapandet – på jobben och på företagandet. De stora puckarna här handlar om klokt utformade skattesänkningar, till exempel sänkta arbetsgivaravgifter för unga. Men det är en politik som gynnar även andra på arbetsmarknaden, eftersom det också är en generell stimulans till företagandet, en stimulans som delvis kommer att gå till jobbskapande också för människor som inte är unga.

Sänkta inkomstskatter, inte minst för låga och medelstora inkomster, handlar också om stimulanspolitik som gör att människor får lite mer pengar att röra sig med. Det kommer att mynna ut i tjänstesektor, servicesektor, besöksnäring och mycket annat. Det är en del i att få hjulen att snurra.

Något av en favoritreform för mig är den skatterabatt på investeringar som nu temporärt genomförs. Det handlar om att vi nu från riksdag och regering, om riksdagen beslutar om denna budget, gemensamt lägger en ordentlig säck med pengar – 5 1⁄2 miljard kronor – på bordet för kloka investeringar ute i våra små och stora företag med positivt nuvärde som ändå skulle ha gjorts. Nu är det rabatt på dessa investeringar om de görs i närtid och om man från det privata hållet är med i den svenska nystarten och i den investeringsdrivna återkomsten. Det är klok stimulanspolitik som bygger det svenska näringslivet långsiktigt starkare. Det är smart på såväl kort som lång sikt.

Herr talman! En substantiell del i denna budget är de satsningar som görs på regioner och kommuner. Vi värnar den svenska välfärden för att inte hamna i ett läge där kommuner och regioner tvingas till stora uppsägningar när det redan utan sådana är tuffa tider ekonomiskt.

Det är viktigt att här poängtera att det görs generella satsningar men att det också görs ett antal sektorssatsningar. Det handlar om äldreomsorg, sjukvård och så vidare. Men dessa är inte utformade som de gamla och dåliga specialdestinerade bidragen som man sökte, fick, återrapporterade och i värsta fall fick betala tillbaka. Tvärtom går dessa snabbt ut i verksamheterna. De kan användas och jobbas med med ett minimum av byråkrati och administration. De utgår från befintliga regelverk. Man utgår från befintliga överenskommelser, och det är ett smart sätt att se till att pengarna gör skillnad för kommuner och regioner så snabbt som det över huvud taget är möjligt – med ett minimum av administration, som sagt.

Jag har talat om balans, balans mellan investeringar och skattesänkningar. Men det handlar givetvis också om balans mellan landets olika delar. Infrastruktursatsningarna på bredband, vägar och järnvägar kommer att märkas runt om i Sverige, inte minst på vår svenska landsbygd.

Det har funnits en oro över att denna budget skulle bli ett avbräck när det gäller investeringar för lands- bygden genom att Landsbygdsprogrammet ett tag var i farozonen för att minska. Tack vare substantiella tillskott ser vi till att det nu finns arbetsro för bönder

och andra som driver på för landsbygdsutvecklingen och för att detta arbete kan fortsätta i väntan på nästa långtidsbudget.

Vi tar också chansen att, när vi nu gör stora investeringar för det framtida Sverige, bygga ett mer hållbart Sverige. Det handlar om investeringar för minusutsläpp, för att utveckla bioråvaran och för att vi sna- rare ska använda den svenska skogen för att göra mer av det som i dag görs med hjälp av olja.

Sverige kommer att bli ett på alla sätt mer hållbart land tack vare de historiska satsningar som nu görs ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Det är en bra chans att ta. Det är ett klokt perspektiv som finns med i denna budget.

Jag kommer att gå på föräldraledighet nu. (Applåder)

Anf. 37 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Jag vill verkligen tillönska Emil Källström fina månader med sin dotter. Men innan dess tänkte jag att vi ska tala lite om budgeten.

Egentligen har jag många frågor till Centerpartiet och Emil Källström efter att ha läst denna budget. Jag kan inte gå in på alla detaljer, och det tänker jag inte heller göra. Jag hör att Emil Källström är ganska nöjd och tycker att denna budget, där fyra partier har kommit överens, är ett under av pragmatism och klokskap. Kritiken från oss andra tror jag handlar om att det inte finns någon gemensam berättelse och att det inte finns någon gemensam problembeskrivning. När man inte vet och inte ser vad som är problemet i Sverige, när man inte har markkontakt, blir det en budget som inte riktigt möter upp dessa problem. Men det var inte det som jag tänkte fråga Emil Källström om.

Jag tänkte ställa en ganska kort fråga. Centerpartiet är ändå det parti som jag tycker under många år verkligen har stått upp för landsbygden och för människor som bor på landsbygden och som är beroende av sin bil.

Nu hjälper man en socialdemokratisk och miljöpartistisk regering. Man hjälper den inte bara genom att hålla den under armarna, trots att den misslyckats med gängkriminalitet. Man hjälper den också att göra det ganska mycket svårare för den som har en bil och bor på landet.

Det handlar om höjda bensin- och dieselskatter och om chockhöjd fordonsskatt, så att vanliga löntagare utanför storstäderna som inte kan an- vända sig av kollektivtrafik egentligen bekostar elbilar för människor i städerna. Vanliga människor som kör en bil är alltså med och bekostar ganska stora bonusar för dem som kör Tesla. Dessutom planerar man att förändra reseavdraget, som kommer att drabba väldigt många som bor på landet.

Den raka och enkla frågan är: Har Centerpartiet och regeringen gjort några beräkningar av hur mycket kostnaderna faktiskt ökar för alla som bor på landet och som är beroende av bil? (Applåder)

Anf. 38 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Man får nästan en känsla av att Elisa- beth Svantesson har läst en annan budget än den som nu presenteras. Det stora som görs när det gäller beskattningen av bensin och diesel är nämligen att den så kallade överindexeringen pausas för resten av mandat-

perioden. Det är alltså i allt väsentligt om inte en skattesänkning så åtminstone motsatsen till en skattehöjning, så att säga. Det är förändringar som tvärtom håller nere priserna vid pump.

När det gäller de andra saker som görs: Det görs vissa förändringar när det gäller inköp av helt nya bi- lar. Till exempel kommer det att vara lika förmånligt attfålöniformavenbilsomattfålöniformav pengar, vilket jag inte tycker är en jättekonstig princip – tvärtom. Sedan tror jag åtminstone att vi är helt överens när det gäller reduktionsplikt och inblandning av biodrivmedel, för Moderaterna har jagat på oss och andra under sommarmånaderna om att vi behöver få ett beslut på plats.

Där får vi nu en bra och fin trappa fram till 2030, med ordentliga miljöambitioner.

Jag känner alltså inte igen mig över huvud taget i bilden att detta är en budget där landsbygdens bilister kommer att få någon chockhöjning; tvärtom handlar alltså en av de större förändringarna om att hålla tillbaka eventuella prishöjningar. Det vore därför intressant att höra vad Elisabeth Svantesson egentligen syftar på när hon ställer den frågan, för den typen av kostnadsökningar finns över huvud taget inte i budgeten.

Låt mig passa tillbaka bollen till Elisabeth Svantesson och säga: Visst är det väl bra att vi nu gemensamt får på plats en reduktionsplikt som innebär en ökad inblandning av biodrivmedel i bensin och diesel! Det är ju ett väldigt bra steg mot ett mer hållbart Sverige – eller hur, Elisabeth Svantesson?

Anf. 39 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Herr talman! Ja. Men jag fick fortfarande inte svarpå den enkla fråga jag ställde, Emil Källström, nämligen om ni har gjort några beräkningar på hur kostnaden för den politik ni faktiskt lägger fram kommer att se ut framöver.

Emil Källström trasslar in sig lite i överindexeringen. Det är väldigt bra att ni har pausat den, Emil Källström – vi moderater är övertygade om att man behöver se till att den som bor på landet får lägre skatt på drivmedel. Det har vi sagt tidigare, och det kommer vi att återkomma till. Men min poäng är att det som det ser ut nu, till exempel med bonus–malus och det nya system ni kommer med, ändå blir så att det är vanliga löntagare som får finansiera den stora bonusen till de väldigt få människor som har råd att köpa de här dyra bilarna. Det upplever många på landet som väldigt orättvist. Alla har alltså inte råd att köpa de bilarna.

Min poäng är också att det reseavdrag Centerpartiet nu planerar för kommer att drabba väldigt många som bor på landet. Jag tror – och jag vet, för jag pratar med många som bor på landet – att man upplever att Centerpartiet har lämnat landsbygdens folk som har bil helt åt sitt öde.

Anf. 40 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Elisabeth Svantesson måste prata med andra än dem jag pratar med, och jag tror faktiskt att jag är på Sveriges landsbygd snäppet oftare än vad Elisabeth Svantesson är. Men det kan vi ta en annan gång!

Är det någon som blandar bort korten är det Elisabeth Svantesson. Det är alltså inte Sveriges löntagare som på något sätt finansierar

Teslabilar, utan det här handlar om att människor som köper nya bilar som är sämre för miljön får betala en malusavgift. De pengarna går sedan till en bonus till de personer som köper nya bilar som är bättre för miljön. Det är alltså en omfördelning inom det kollektiv av människor som köper sprillans nya bilar, och jag tycker att det är en ganska rimlig omfördelning från det som är dåligt för miljön till det som är bra för miljön.

Om man tvärtom redan har en bil – om man köpte en bil för två år sedan eller köper en begagnad bil – är den stora förändringen att vi pausar överindexeringen och att det alltså inte blir dyrare att köra bil på lands- bygden. Det får vi inget tack för från Elisabeth Svan- tesson, men då får man väl tacka sig själv. Bra jobbat, Centerpartiet! (Applåder)

Anf. 41 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Jag skulle vilja säga så här: Att slänga pengar i sjön verkar vara en paradgren för Centerpartiet. Vi minns Nuon och Postnord. Vi har utförsäljningar och privatiseringar till underpris, och nu har vi RUT. Vi har också kaosprivatiseringen av Arbetsför- medlingen, som har gjort Sverige mycket sämre rustat att möta den höga arbetslösheten än vad landet annars skulle ha varit. Det verkar som att huvudpoängen är att skattebetalarna ska finansiera de privata bolagens verksamhet; det är liksom det som är grejen, inte att det skulle vara bra för de arbetslösa eller för landsbygden eller att vi skulle öka sysselsättningen.

Sedan har vi de eviga sänkningarna av arbetsgivaravgiften för unga. Hur många gånger har vi prövat det nu – en, två, tre, fyra? Är det så för en centerpartist att man måste göra något tre fyra gånger för att det ska sjunka in? Repetition är kunskapens moder, eller vad är det man brukar säga?

Magdalena Andersson sa klokt en gång att de bor- gerliga partierna testade sin åtgärd i två mandatperioder och fick kvitto på att den inte håller måttet. De kommer knappast att vilja återuppliva en så kostsam och ineffektiv politik, sa hon. Det var väldigt klokt sagt, måste jag säga. Statsministern har kallat åtgärden miljardsvindleri och idioti, och jag instämmer till fullo. Dagens industri skrev i veckan att det var en väldoku- menterat usel reform och väldigt dyr. Jag instämmer i det också. Därför tänkte jag fråga: Hur mycket ska de här ineffektiva och kostsamma reformerna få kosta skattebetalarna innan ni är nöjda, Emil Källström?

Anf. 42 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Det är imponerande offensivt från en socialist att ställa frågan hur länge man måste testa någonting innan man inser att det är totalt misslyckat. I princip alla länder där man har testat socialism fullt ut har det slutat med statskupp, svält, revolutioner, brödköer och annat typiskt dåligt.

Sänkta arbetsgivaravgifter för unga har ingen av dessa effekter, utan tvärtom har det på sin höjd inneburit att det har blivit fler jobb för unga. Det har också inneburit fler jobb för andra, för de pengar från dessa skattesänkningar som inte går till att skapa fler jobb åt unga fungerar ju som en generell stimulans och innebär att också andra får jobb. Detta togs upp så sent som våren 2019 i en studie som publicerades i The American Economic Review. Vi tycker alltså att forsknings- läget ändå pekar på att detta är en klok åtgärd – framför

allt i kombination med andra saker, som utbildningssatsningar, skattesänkningar för ökade investeringar och sådant som jag nämnde.

Jag är i fullt medveten om att i princip alla åsiktsyttringar på spektrumet gällande synen på ungas arbetsgivaravgifter har var sin forskningsrapport att hänvisa till, så att säga, så om vi ska vara generösa kan vi säga att forskningsläget ännu är lite oklart. Men vi tror ju på detta – som en del av en temporär krispolitik och som en del av en helhet där man också gör andra saker är det här bra och framför allt snabbt genomförbar politik. Det är ju ingen slump att Svenskt Näringsliv nu har gått fram med detta som ett av de främsta kraven, för det inriktar sig just mot de branscher som har flest anställda. Det är också de branscher som har haft det tuffast de senaste månaderna. Det här med socialism brukar dock sällan eller aldrig leda till någonting gott, Ulla Andersson. När ska du ompröva din bild av socialismen?

Anf. 43 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Herr talman! Jag förstår att det är svårt att försvara en sådan här reform när varje jobb kostar lika mycket som fyra jobb. Det var nämligen så det blev förra gången, och inte minskade arbetslösheten bland unga heller – snarare tvärtom. Ungdomsarbetslösheten steg när den här reformen infördes, och förlängdes och förlängdes, under den borgerliga regeringen. Den har alltså varit mycket kostsam.

Jag förstår att Svenskt Näringsliv gärna vill ha re-formen; det är liksom 9 miljarder direkt till bolagsä- garnas fickor – till Icahandlarna eller hamburgerkedjornas ägare. Det är så det faktiskt ser ut. Detta är en väldigt kostsam, ineffektiv och dyr reform, Emil Källström. Det är bara att lyssna på vad ert samarbetsparti säger. Det är ingen som tror på det här, utan det är nisom har haft någon form av nyliberal lekstuga i stats- finanserna. Sådant har vi inte råd med, utan vi måste använda varenda krona effektivt för att pressa ned ar- betslösheten. Vi kan inte bara slänga dem rakt ned i sjön på det här sättet. (Applåder)

Anf. 44 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Vänsterpartister brukar beskriva allting de tycker är dåligt som ”nyliberalism”. Men allt som oftast är ju sådant som vänsterpartister tycker är dåligt faktiskt ganska bra, så när Ulla Andersson tycker att sänkta arbetsgivaravgifter är nyliberalt kän- ner jag mig lite tryggare med att det nog är ganska klok politik att genomföra.

Det vi försöker uppnå genom sänkta skatter – för att öka investe- ringarna och öka aktiviteten i ekonomin – och även genom satsningar på utbildning är nämligen att rädda dagens ungdomsgeneration undan arbetslöshet. Det är ju en av de viktigaste saker som just nu finns i potten. Vad ska hända med dem som kommer ut på arbetsmarknaden nu, under eller strax efter coronakri- sen? De förtjänar att vi jobbar på alla sätt för att de ska få ett jobb att gå till. Den här budgeten gör det, och det är väldigt bra.

Anf. 45 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Emil Källström stod här och fikade lite efter tack, så jag får väl börja med att tacka Emil Källström i allmänhet och i synnerhet för en vår då vi har kunnat samarbeta bra kring krispolitik. Detta har varit värdefullt för Sverige, så tack för det!

Jag tänkte inte plåga Emil Källström med allt i budgeten som jag vet att han ogillar, som ineffektiva byggsubventioner, kraftiga försvagningar av arbetslinjen eller någonting sådant, utan jag tänkte diskutera det som Centerpartiet har fört fram som sina flaggskepp i denna budget.

Det handlar om den sänkta arbetsgivaravgiften för unga, som har tagits upp här tidigare och som kostar 18 miljarder kronor över lite drygt två år. Den har prövats av Alliansen, och den har dömts ut av en hel del utvärderare. Visserligen har det kommit någon rapport som har varit lite mindre negativ, men då har det inte varit jobbeffekterna som man särskilt har lyft fram utan i stället en kapitalinjektion till företag som har gett vissa positiva effekter. Men det är ju en ganska lång omväg att gå via just nedsatt arbetsgivaravgift för unga för att få till stånd en sådan injektion.

En skillnad när Alliansen sänkte arbetsgivaravgiften för unga var att de unga utgjorde 21 procent av de arbetslösa – det var alltså 21 procent av de arbetslösa som träffades av reformen. I dag är det ungefär 10 procent som träffas av denna reform; de övriga 90 procenten av de arbetslösa får inte ens teoretiskt del av den här reformen.

Jag undrar om detta förändrar Emil Källströms syn på reformen. Borde man inte gå fram med kraftigare sänkningar? Jag vill ju inte ha socialism, utan jag vill ha kraftigare stimulanser för att företag ska anställa i den här krisen.

Det handlar också om att detta kommer på plats först den 1 april. Finansministern sa att det är av be- redningsskäl, men det håller ju inte. Det är klart att det är möjligt att genomföra detta med retroaktivitet; det gjorde ju januaripartierna själva i våras. Då beslutade riksdagen i april om arbetsgivaravgiftssänkningar som började gälla från den 1 mars.

Detta är de två saker som jag gärna skulle vilja få svar på – varför först i april, och i vilken omfattning?

Anf. 46 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Hade det varit möjligt att få detta på plats lite tidigare hade det ju inte varit dåligt, men jag bedömer att det ändå är tillräckligt nära för att det ska vara substantiellt och kraftfullt. Det kickar ju in i god tid före nästa sommarsäsong, då väldigt många unga kommer ut och tar sina första steg på arbetsmarknaden.

De tidigare rapporterna om och utvärderingarna av de sänkta arbetsgivaravgifterna för unga hämmas av att de genomfördes under brinnande finanskris. Det var ju väldigt svårt att få ett vettigt underlag att undersöka och att få rimliga och rättvisande resultat. När vi nu har fått en lite fylligare bild av forskningsläget tycker jag att det finns betydligt mer att gå på.

Det som Jakob säger är rätt – de mer positiva utvärderingarna pekar på en bredare palett av positiva effekter av detta. Jag tycker inte på något sätt att det är dåligt, utan jag ser tvärtom ett egenvärde i att detta både är bra för dem som anställer unga och fungerar som en generell stimulans för näringslivet. Det talar inte till reformens nackdel – snarare tvärtom.

Jag köper inte heller beskrivningen att detta skulle vara särskilt krångligt. Tvärtom är det ett ganska rakt och enkelt sätt att stimulera företagen. Det gäller alla företag som har anställda, inte bara dem som

gör vinst, som på bolagsskattesidan. Detta är en bra, rak och rimlig stimulans.

Det är ju heller inte det enda som görs. Som jag nämnde är detta en del av en helhet med skattesänk- ningar för investeringar, olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och en storsatsning på utbild- ning. Helheten blir väldigt bra, med ett tungt skattesänkningsben men också andra typer av insatser för att rädda dagens ungdomsgeneration från onödig arbetslöshet.

Anf. 47 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Herr talman! Jag tycker nog, även med Källströms svar, att detta inte riktigt håller utifrån de kriterier som Emil Källström själv tog upp här tidigare.

Det ska vara snabbt genomförbara åtgärder. Detta är snabbt genomförbart, men januaripartierna väljer ändå att genomföra det först den 1 april. Krisen är ju här och nu! Persistenseffekten av arbetslöshet uppstår ju på tre fyra månader. Det duger ju inte att vänta till den 1 april. Om man nu tror att det har en stor effekt på arbetslösheten gör man det med retroaktivitet, så att det gäller från och med i dag.

Det andra handlar om att det visserligen är en substantiell skattesänkning som sker men att den inte är effektiv. Det måste finnas bättre sätt, tror jag, att använda skatteinstrumentet än på någonting som faktiskt inte riktigt har fungerat.

Jag skulle vilja fråga Emil Källström: Ser inte Emil Källström en risk att ”you give skattesänkningar a bad name” med denna reform?

Anf. 48 EMIL KÄLLSTRÖM (C) replik:
Herr talman! Kul att andra också kan vara roliga, så att jag inte behöver dra det lasset helt och hållet själv!

När det finns två kritikpunkter och den ena punkten kan sammanfattas som ”gör inte det här” medan den andra punkten är att vi borde göra det mycket snabbare är det svårt att riktigt veta vilket ben man ska stå på. Det verkar också som att Jakob Forssmed har lite svårt att avgöra vilket av kritikspåren han ska välja.

När jag ser till helheten i denna budget och alla de saker som görs – skattesänkningar för investeringar, sänkta arbetsgivaravgifter, skattesänkningar för alla våra hushåll och dessutom alla insatser som görs i termer av tidigarelagda investeringar och annat på utgiftssidan – ser jag att det blir en bra och robust återhämtningsbudget. Finns det detaljer som hade kunnat göras annorlunda? Absolut, men på det stora hela är det här någonting som kommer att gynna Sverige och som kommer att vara en bra fortsättning på ett mycket speciellt krishanteringsår. Är det bra för Sverige är jag för det.

Anf. 49 ULLA ANDERSSON (V):
Herr talman! Jag skulle vilja börja med att tacka teckentolkarna för deras viktiga arbete i debatten.

Sedan vill jag säga att jag blev så himla glad över beskedet om att besöksförbudet inom äldreomsorgen skulle upphävas. Jag ringde direkt till mamma. Hon gick direkt ned till sin väninna, och de började omgående att planera för vad som nu skulle komma. Glädjen i detta är stor. Pandemin har väl visat oss alla vad som är viktigt här i livet – att

våra nära och kära får vara friska och må bra och att vi får vara med dem.

Men pandemin har också visat hur skört samhället är och hur skört det har blivit när det gemensamma har krympts i nyliberal anda, när undersköterskorna får bära äldreomsorgen på sina axlar, när sjuka har utför- säkrats och tvingats till socialkontoret och när sänkta skatter, utförsäljningar och privatiseringar har prioriterats före äldres behov och våra gemensamma behov.

I hemtjänsten har äldre kunnat ha så många som 25 olika personer under en tvåveckorsperiod, eftersom den underfinansierade äldreomsorgen är bemannad med visstidsanställda, timvikarier och deltider – an- ställda som springer in och ut på en evig minutjakt och som under krisen dessutom visat sig öka smittrisken för de gamla.

Detta är en äldreomsorg där de anställa inte förrän häromåret, vilket i sig säger väldigt mycket, fick rätt till arbetskläder, och då på initiativ av Vänsterpartiet.

Visst finns det ett tillskott i budgeten nu, men det kommer tyvärr inte att leda till någon större skillnad. Minutjakten kommer att fortsätta – mikrolåda in och ut och hej är den vardag som rullar vidare. Tänk er i stäl- let en äldreomsorg där det finns tid att ta till vara de gamlas förmågor, där de får delta i aktiviteter de själva efterfrågar och där de får komma ut eller bara sitta ned i lugn och ro och ta en kopp kaffe när undersköterskan kommer från hemtjänsten.

Visst är satsningen på att utbilda fler undersköterskor bra och nödvändig, men det behövs också bättre löner och arbetsvillkor och att vi får bort visstider och delade turer. Inget av det finns i denna budget.

”Världens bästa äldreomsorg” har statsministern skanderat, men risken är att det blir ett tomt luftslott. Skattesänkningarna verkar återigen ha vunnit över välfärden och äldreomsorgen.

När den här krisen kom hade vi alldeles för få vårdanställda, för få vårdplatser och respiratorer och inga beredskapslager alls.

Vårdanställda på akutsjukhusen har jobbat under stor press och under ständiga så kallade effektiviseringar, det vill säga nedskärningar. Nu har de dessutom fått göra egna visir av overheadpapper.

Vi är många som har lyft och applåderat de vård- anställdas heroiska insatser och deras krav på högre lön och bättre arbetsvillkor. Det är ju helt rimliga och välförtjänta krav. Det vi har gemensamt ska ju vara det finaste vi har. Det ska synas att det är det vi värdesätter och uppskattar. Men i budgeten fick inte vårdpersonalen det genomslag den förtjänar, inte heller förskolpersonalen som har tagit hand om barnen när föräldrarna har räddat liv på covidsjuka.

Vården fick ett tillfälligt statsbidrag – som om vårdplatsbristen, de undermåliga arbetsvillkoren och bristen på arbetskamrater var tillfälliga. Det verkar bli applåderna som får bli tacket, för nedskärningarna kommer tyvärr att fortsätta – det kan vi läsa ut av bud- getpropositionen – och skattesänkningarna permanentas. Och vet ni vad? Det hänger faktiskt ihop. Skattesänkningar urholkar välfärdens långsiktiga finansiering. Och inte en krona till fick den ekonomiska eliten i samhället betala till välfärden, för deras väl och ve kommer ju alltid först. Men de anställda i välfärden kommer att få fortsätta stressa och jaga för att hinna, till priset av slutkörda kroppar.

Men direktören som i år fick en skattesänkning med 2 1⁄2 miljon kommer nu att kunna luta sig tillbaka i fåtöljen, medan det skattesubventionerade hembiträdet kör med dammsugaren och försiktigt ber honom lyfta på fötterna så att hon kommer åt. Han sitter där och njuter av att han nu också ska få bidrag till att ha någon som tvättar åt honom eller drar runt hans möbler i den gigantiska våningen när han vill möblera om. Ett bidragstak hade varit något för välbeställda direktörer och den ekonomiska eliten. Men det verkar numera vara lika orimligt för socialdemokrater som för moderater.

Herr talman! Kaosprivatiseringarna av Arbetsförmedlingen är ännu ett exempel på de nyliberala idéer som fått styra och som fått stora konsekvenser för de arbetslösa. Orter på landsbygden, hårt drabbade av arbetslösheten, står nu utan lokalt kontor. Och de anställda på förmedlingen, som är alltför få för den arbetsbörda de har, ska förutom sina ordinarie arbetsuppgifter lära upp nya privata företag som de tvingats anlita, för oavsett om de här företagen är bättre på insat- serna eller inte ska det privatiseras. Det är liksom det som är själva syftet. Bolagen ska försörjas av skattebetalarna. Priset betalas ju främst av dem som står långt ifrån arbetsmarknaden, det vill säga människor med kort utbildning och människor med funktionsnedsättning. Men Centerpartiet är väldigt nöjt, och Liberalerna låter de funktionsnedsatta betala priset.

Sverige ska tydligen vara ett skatteparadis för de rika. Sverige är unikt, för det finns inget annat modernt land som inte har arvs-, gåvo- eller förmögenhetsskatt. Vi har dessutom låg bolagsskatt och orimligt låga skat- ter för Icahandlare, jurister och riskkapitalister, som betalar en betydligt mindre andel av sin inkomst i skatt än vad undersköterskan och affärsbiträdet gör. Inget annat land än Sverige har heller en fastighetsskatt som inte gör skillnad på en jättelik 20-rumsvilla på Djursholm och en liten träkåk i Bollnäs. Det är lika vansin- nigt som det låter och ökar ojämlikheten i vårt land. Sverige har numera, tyvärr, det minst omfördelande skattesystemet bland EU:s 15 kärnländer.

Medan Sverige har blivit ett skatteparadis för rika växer 100 000 barn upp i fattigdom, i familjer där en ny vinterjacka är en lyx och där ett eget rum är en ouppnåelig dröm. Vi har dessutom bostadsbrist och stor trångboddhet bland många barnfamiljer. Då ger regeringen och deras nya borgerliga samarbetspartner arbetsföra människor med höga inkomster skatterabatt, för att dessa proppmätta inte orkar städa sina egna hem och för den politiska ambitionen att alltid sätta de bäst ställda i första rummet. Men vi borde ju ha lärt oss för länge sedan att smulorna från de rikas smörgåsbord inte är gott nog åt det svenska folket.

Herr talman! Klimatförändringarna utgör ett hot mot oss alla, mest mot de allra fattigaste länderna och människorna som lever där. Vi i den rika världen har levt våra liv på ett sätt som har gjort att vi har satt hela planeten i en djup hotande kris. Därför demonstrerar unga, med rätta, runt om i hela världen.

Trots alla varningssignaler verkar det finnas partier som inte tar miljö- och klimathotet på allvar. Här finns det de som slåss för att vi ska fortsätta som förr: inget mindre bilåkande, Preem ska självklart få tillstånd att släppa ut mer, skattesubventioner till det fossila ska det vara och vi ska ha ett litet kärnkraftverk i varje liten by.

I den här budgeten finns det många välkomna gröna reformer.

Borttagna fossilsubventioner, stöd till biogas och våtmarker, gröna kreditgarantier och ökat järnvägsunderhåll. Men tänk vad en stor,

omfattande och grön investeringsplan hade kunnat göra för hållbarhet, klimat och jobb, för stora bostadsinvesteringar i energieffektiva hyresrätter, i äldreboenden och i skolor, upprustningsprogram för miljonprogrammen, utbyggnad av solceller och vindkraft på offentliga byggnader, ny elkabel till Gotland, färdigbyggande av Norrbotniabanan, upprustning av Inlandsbanan, stora satsningar på kollektivtrafik, sjöfart med mera hade gjort verklig skillnad, för när en större andel av ekonomin går till gemensamma investeringar i stället för till de rikas lyxkonsumtion minskar utsläppen, och stödet för omställningen ökar.

Vi i Vänsterpartiet vill att Sverige återigen ska bli världens mest jämlika land, för vi vet att ekonomisk jämlikhet är bra för ett lands utveckling. I jämlika samhällen är hälsan bättre, tryggheten större och den ekonomiska tillväxten högre. Där påverkas även skolresultat och kreativitet positivt, och jämställdheten mellan kvinnor och män har kommit längre. Så vad väntar vi på?(Applåder)

Anf. 50 JAKOB FORSSMED (KD):
Herr talman! Vi kommer från en vår och sommar som har satt mänskligheten på stora prov. Både Sverige och världen har utsatts för någonting som vi inte har sett tidigare. Det har varit en tuff tid som vi behövt gå igenom, särskilt för de personer som har drabbats av ohälsa, som har förlorat någon anhörig i pandemin eller som har kämpat för sina livsverk, för sina anställda, för sina arbetsplatser och för sina verksamheter för att få tillvaron att fungera så bra som över huvud taget är möjligt.

Regeringen har gjort en del goda insatser under våren. Jag är glad för att vi har kunnat samarbeta i Sveriges riksdag om att få på plats krisstöd som har räddat jobb och arbetsplatser som människor älskat och som har varit väldigt viktiga för dem.

Nu ljusnar det på sina håll, men läget i Sverige och världen är fortfarande i ett mycket svårt och vanskligt läge. Även om det har förbättrats finns det stora risker i dagens situation. Den kanske största är att arbetslösheten biter sig fast på historiskt höga nivåer, och det vet vi för med sig mycket stora problem i form av ohälsa och utanförskap. Det kan spä på andra sociala problem när arbetslösheten sprider sig, och det kan bidra till ensamhet och isolering för ytterligare personer i vårt land.

Detta ska läggas till de problem som var mycket tydliga när vi gick in i den här krisen. Vi har vårdköer till vilka vi nu lägger en vårdskuld och en äldreomsorg som inte hade rätt förutsättningar att bedriva verksamhet, vilket drabbade både de som jobbade i äldreomsorgen och inte minst också de som fick omsorg av äldreomsorgen. Vi har en brottslighet som har eskalerat under många år. Inte minst rån mot barn och dödligt våld har ökat mycket kraftigt. Vi har ett civilsamhälle som har sträckt ut en hand i den här krisen men som självt har drabbats mycket hårt av ekonomiska problem.

Vi ser nu en hög arbetslöshet, ett bnp-fall som ska återtas, låga investeringar och låg produktivitet. Nu måste vi ta Sverige genom den ekonomiska krisen med investeringar – både offentliga och privata – och med jobbreformer, så att arbetslösheten inte tillåts bita sig fast. Som jag sa inledningsvis gjorde regeringen en del bra saker under våren: borttaget sjuklöneansvar, ökade kreditmöjligheter, ett omsättningsstöd – visserligen fick man släpas till den positionen – som räddade många företag och ett permitteringsstöd som var väl- digt värdefullt för många anställda.

Jag har dock i den här kammaren flera gånger tagit upp vad jag tycker är stötande, nämligen att man samtidigt som man lade fram lagstiftningen om ett permitteringsstöd också införde en regel som tvingar företag att säga upp tillfälligt anställd personal för att kunna få stöd för sin fast anställda personal. 83 500 företag har fått frågan när de sökt om statligt stöd i krisen: Har ni sagt upp tillräckligt många? Har ni inte gjort blir det nej på er ansökan.

Det här går rakt emot internationell kriserfarenhet och rakt emot de utredningar som gjordes när permitteringsstödet lades fast i svensk lagstiftning. Jag tycker att detta är förbluffande och någonting som faktiskt har försvårat och försvagat ställningen för dem som hade den svagaste förankringen på arbetsmarknaden. Jag tycker som sagt att detta är stötande.

Nu måste vi få på plats reformer som vänder den här utvecklingen och ser till att bryta med arbetslösheten. Jag ser inte riktigt de reformerna i den här budgeten. Det finns nedsatta arbetsgivaravgifter för unga. De kommer på plats i april. Det finns ett jobbskatteavdrag som förväntas leda till ökad sökaktivitet och till att det lönar sig bättre att arbeta.

Utbetalningen av jobbskatteavdraget kommer till midsommar 2022, så den prickar verkligen att vara ett kraftfullt incitament för arbete eller för att stimulera konjunkturen.

Så här ser det ut på område efter område. Detta är inte tillräckligt genomarbetat. Det finns inte tillräckligt kraftfulla reformer för att varenda arbetsgivare i det här landet ska säga: Från och med nu finns det ett kraftfullt stöd som gör att jag vill anställa någon ytterligare i min verksamhet.

Det är bra med tydliga tillskott till kommuner och regioner och till välfärdsverksamheterna i det här läget. Det hade förstärkt krisen om det inte hade skett, så att kommuner och regioner hade tvingats säga upp per- sonal. Men det krävs också ledarskap. Det krävs att man har en plan för hur man ska klara den vårdskuld som nu har byggts upp. Varför ska vi tro att regeringen klarar detta, när man inte klarade vårdköerna efter att man tillträdde 2014? Tvärtom tilläts de fördubblas gäl- lande förstabesök hos specialister.

Herr talman! Jag gillar kompromisser. Jag tycker att de normalt sett och ofta för politiken framåt. Men jag tycker att man har misslyckats med kompromisserna här. Det har i den meningen blivit en kompro- misslös budget. Man har inte gjort varandras förslag bättre. Man har snarare låtit dem passera, och så har man delat upp budgeten mellan sig. Alla har kunnat stå på sina egna pressträffar och stoltsera med sina egna favoritreformer. Ingen har riktigt tagit ansvar för helheten.

Därmed har mycket av ineffektiv politik återuppstått:

byggsubventioner, ungdomsrabatt, gröna jobb och ett klimatkliv som tidigare dömts ut som ineffektivt. Det är mångmiljardbelopp det handlar om. Hade budgeten varit mindre hade de här satsningarna skärskådats mycket tuffare.

När man är i regeringsställning ligger det ett särskilt ansvar på Finansdepartementet att försöka göra även den politik som man inte själv jublar åt så bra som möjligt. Ska man nu göra ett jobbskatteavdrag är det väl bättre att det kommer på plats den 1 januari, så att man får en konjunkturstimulerande effekt och så att det kommer drivkrafter till arbete direkt, i stället för att man säger till Finansdepartementet: Det här prioriterar vi inte så högt – vi får

genomföra det när det går; oj, det gick visst inte att betala ut det förrän 2022. Jag tycker att man har ett ansvar att göra även det som man själv inte gillar så bra det över huvud taget går.

Som sagt, herr talman: Jag saknar en tydlig plan för vården. Jag saknar också de riktigt kraftfulla jobbreformerna. Det är bra med de offentliga investeringar som nu görs och att det finns drivkrafter till mer av privata investeringar, men det kommer inte att räcka när man samtidigt försvagar arbetslinjen. Risken är att ar- betslösheten kommer att bita sig fast.

Inte minst är det så att ingen har tagit ansvar för helheten. Ingen har tagit ansvar för att alla de rättsvårdande myndigheterna ska kunna fungera och göra det som de kan för att bekämpa den allvarliga brottsligheten. Med de små tillskott som kommer till Åklagarmyndigheten finns det risk att de behöver säga upp åklagare under de kommande åren snarare än att göra det som de har planerat, nämligen att utöka sin verk- samhet för att hålla jämna steg med polisutbyggnaden och för att kunna leda alla de förundersökningar vi vill se. Det är samma sak med domstolarna, som också får ett mycket litet tillskott. Någon måste ta ansvar för att helheten fungerar, att det fungerar med brottsbekämpningen, att det finns en plan för vårdskulden och inte bara mer pengar och att det finns ett långsiktigt enga- gemang för att få äldreomsorgen att fungera långt bättre.

Det är inte fel med de resurstillskott som nu kommer till äldreomsorgen. Jag tycker att de är mycket välkomna, och det är bra att de sker uthålligt och permanent. Men jag tycker att det finns skäl att påminna om att man för drygt ett år sedan, i januaripartiernas första överenskommelse, strök bort resurser till välfärden och äldreomsorgen. Man strök bort hela satsningen på ökad gemenskap och ökat socialt innehåll i äldreomsorgen. Man strök även bort hela satsningen på en god personalkontinuitet. Den bör inte genomföras, som det stod i propositionen. Man ersatte inte detta med något annat – inte höjda generella stöd, inte några andra insatser för äldreomsorgen – utan bara strök det. Det var bara drygt ett år sedan.

Herr talman! Vad behövs nu? Jo, nu behövs det snabba, breda men ändå träffsäkra åtgärder för att mota och möta den höga arbetslösheten, så att den inte biter sig fast. Det behövs åtgärder för att tidigarelägga an- ställningar och få varje arbetsgivare att fundera ”kan jag anställa någon i dag” för att vi inte ska få de här effekterna när arbetslösheten biter sig fast. Det behövs mer reformer för investeringar i näringslivet, så att produktiviteten kan återkomma. Till vården behövs det inte bara resurser, utan även en ökad styrning och ett ökat nationellt ledarskap.

Vi behöver fokusera på äldreomsorgens brister långsiktigt, klara personalens situation och klara omsorgstagarnas situation, så att den blir bättre. Man ska kunna möta varandra, se varandra i ögonen och bygga relationer i den viktiga verksamheten. Vi måste också klara brotten. De brottsbekämpande myndigheterna måste få tillräckliga verk- tyg och redskap för att klara sin verksamhet.

Om två veckor lägger Kristdemokraterna sitt bud- getförslag på riksdagens bord. Då kommer vi att möta de här utmaningarna. (Applåder)

Anf. 51 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Kristdemokraterna var en gång ett parti som vi i Miljöpartiet delade många värderingar med. Det var inte länge sedan vi stod sida vid sida i kampen för ett mer medmänskligt samhälle och

för solidaritet med utsatta människor. År 2005 slet vi tillsammans för en flyktingamnesti. Vi har i många debatter där liv blivit till siffror påmint om människovärdet. Vi har stått upp för att Sverige ska göra allt vi kan för att skapa bättre förutsättningar för människor runt om i världen.

Men den här delen av kristdemokratin verkar ha försvunnit eller åtminstone gått i dvala. När Ebba Busch för några veckor sedan lanserade partiets senaste biståndsförslag bekräftades den bilden alltför väl. Idén om att Sverige ska använda 1,8 miljarder av våra biståndspengar till att bygga fängelser där människor som har begått brott i Sverige ska placeras är befängd. Svenskt bistånd ska gå till att stärka utvecklingen i fattiga länder, hjälpa människor i nöd, bekämpa fattigdom och stärka demokrati och mänskliga rättigheter i världen.

Jag vill också peka på okänsligheten i att lägga fram det här förslaget just nu. Pandemin slår hårt mot världens fattiga. Allt fler rapporter pekar på att utvecklingen för världens fattiga är alarmerande. Flera års framsteg håller på att gå om intet. Ser inte Jakob Forssmed att detta förslag urholkar integriteten i svensk biståndspolitik? Menar Jakob Forssmed att behovet av att bekämpa fattigdom har minskat det senaste året?

Anf. 52 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Tack, Karolina Skog, för frågan!

Jag ser precis som Karolina Skog ett stort behov avatt göra insatser i världen. Fattigdomen riskerar att återkomma i många länder där den har trängts tillbaka under lång tid. Det har skett delvis tack vare bistånd, delvis tack vare handel och öppenhet. De riskeras i en pandemi när länder stänger gränser, när människor inte längre kan få avsättning för sina produkter och när in- vesteringar uteblir i länder.

Det finns många som varnar för detta. Jag har läst flera rapporter både i våras och nu som säger att hunger kan komma tillbaka på ett sätt som vi inte har sett tidigare och att fattigdom kan återuppstå. Det vi trodde var bortträngt kan komma tillbaka som en effekt av pandemin.
Vi har också sett att många länder har minskat sina biståndsnivåer rätt rejält under de senaste åren. Jag är inte en av dem som pläderar för att man ska göra det. Vi ska fortfarande ha ett högt och generöst bistånd.

Vi i Sverige har råd med det. Det är en uppfattning som också Kristdemokraterna har att Sverige bör avsätta 1 procent av bni i bistånd.

Vad gäller det specifika utspelet tror jag att man får skilja på två saker. Det första handlar om att stödja länder att förbättra sitt rättsväsende. Institutionsbyggande gör att man klarar den typen av saker. Det är någonting som Sverige redan gör vad jag förstår bland annat i Kenya. Där bidrar vi till att förbättra rättsväsendet och också fängelser.

Sedan fanns det en annan del som handlar om att Kriminalvården ska tillföras resurser för att lösa platsbrist i Sverige och då också kunna köpa fängelser ut- omlands i olika länder där det kan vara lämpligt. Ibland kan det vara lämpligt i medborgares hemländer som de ändå ska utvisas till längre fram. Men då gäller det förstås att de fängelserna håller en tillräckligt bra kvalitet.

Anf. 53 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Bland annat Bill Gates har lyft fram svensk biståndspolitik som ett föredöme just under pandemin. Detta eftersom vi har klarat att hålla i och upprätthålla nivån.

Under pandemin har fattigare blivit fattigare. Vac- cintäckningen har minskat kraftfullt. Många barn har förlorat rätten att gå i skola. Att då använda biståndet som ett inrikespolitiskt slagträ är otroligt cyniskt.

Jag ska ge Jakob Forssmed en möjlighet att kanske reda ut ett missförstånd. Har vi missförstått allt? Är inte förslaget att vi ska använda svenska biståndspengar till det nya förslaget att finansiera fängelser? Är det ett missförstånd? I så fall finns det möjlighet att reda ut det nu.

Anf. 54 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Jag förklarade förslaget här i talarstolen alldeles nyss. Jag kommer inte att göra det igen.
Däremot säger jag gärna till Karolina Skog igen att vi ska ha ett högt och effektivt bistånd. Vi ska leva upp till OECD-Dacs kriterier för vad som är bistånd. Det ska just gå till att stärka kapaciteten i mottagarländerna att bekämpa fattigdom. Det är biståndets centrala uppgift.

Jag minns för något år sedan när Karolina Skog helt utan redovisning i kammaren drog ned på biståndet med många hundra miljoner kronor. Det fanns inte ens ett underlag för att man gjorde detta. På vilket sätt man hade kommit fram till den neddragningen gick inte för riksdagen att se.

Jag tror att många har skäl att fundera över hur de agerade i biståndspolitiken och också Karolina Skog.

Anf. 55 MATS PERSSON (L):
Fru talman, ledamöter och åhörare! Det har varit en allvarsam vår där svensk politik har visat sig från sin allra bästa sida. Vi har gemensamt åtta partier i riksdagen samarbetat för att se till att sjukvården fungerar, se till att undvika så många konkurser som bara är möjligt och se till att massarbetslösheten inte slår rot.

När vi nu går in i hösten är vardagen för många människor lite mer tillbaka. En del som var permitterade i våras har nu gått tillbaka till jobbet. En del som jobbade hemma under våren har nu börjat komma till- baka till arbetsplatsen lite smått i varje fall. Våra äldre kan nu få besök på äldrehemmen. Den som nyligen gick i pension kan äntligen förhoppningsvis få träffa sina barnbarn. Vardagen börjar återkomma om än väldigt långsamt.

Samtidigt är det oro i vår omvärld när det gäller både smittspridning och den ekonomiska utvecklingen. Det innebär att arbetslösheten riskerar att bli väldigt hög också i Sverige. För ett litet exportberoende land som Sverige är naturligtvis det som händer i Sverige viktigt. Men det är minst lika viktigt för ekonomin vad som händer i andra länder.

Fru talman! Den här budgeten prioriterar välfärden. Det handlar om mer pengar till generella statsbidrag till kommuner och regioner. Det innebär att kommuner och regioner inte behöver säga upp medarbetare, och det innebär också att välfärden kan fungera bättre.

Det handlar om riktade satsningar till äldreomsorgen. De ser nu till att den som jobbar i äldreomsorgen kan det svenska språket, vilket har varit en stor brist tidigare, och ser till att höja kompetensen i äldreomsorgen.

Det sker satsningar på LSS. Det är inte så mycket som Liberalerna hade önskat. Men det är ett första steg i rätt riktning när det gäller att förbättra assistansen i Sverige för den som har behov av stöd från samhället. Den som är i allra störst behov av stöd från samhället får nu lite bättre stöd genom den här budgeten. Det är inte fullt det Liberalerna hade velat. Men det är ändå ett steg i rätt riktning.

Fru talman! Jag har under våren och hösten och så sent som i debatten här i dag hört en retorik som försöker sätta upp en stor konflikt mellan å ena sidan välfärd, å andra sidan en satsning på småföretag och företag. Jag tycker att den här våren och hösten visar hur vårt samhälle fungerar. Allting hänger ihop, och vi är alla beroende av varandra.

Om arbetslösheten stiger, företag går i konkurs och småföretagen säger upp den anställde som de har haft sedan länge, kommer det långsamt att innebära att pengarna till välfärden försvinner därför att antalet skattebetalare blir färre. Det vi behöver i Sverige är inte högre skatter. Vi behöver fler skattebetalare. Det är så vi finansierar vår gemensamma välfärd.

Vi har under våren kunnat konstatera att människor har påstått att företagen borde ha lite högre marginaler.

Vi har haft politiker som säger att det är dags att företagen ska betala tillbaka. Vi ska inte kasta pengar i sjön till företagen.

Det är som att företagare inte är skattebetalare som alla andra människor, som att företagare inte har varit med och byggt upp det här landet, och som att företagare inte har betalat väldigt mycket skatt för att också ha rätt att få stöd mitt under krisen precis som löntagare och många andra får stöd mitt under krisen.

Det finns ingen tävling i att säga att företagare är viktigare än välfärd eller att välfärd är viktigare än företagare. Båda sakerna behövs för att vårt välfärdssamhälle ska kunna vara intakt och vi ska kunna utveckla vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Därför är den här budgeten väldigt viktig. Den innehåller åtgärder på kort sikt som man ändå får beteckna som krisåtgärder. Men den innehåller också långsiktiga reformer som gör att jobben kan växa till.

Vi inför lägre arbetsgivaravgift för småföretag för den som anställer en eller två anställda. Steget är ofta väldigt stort att göra det. Man har sitt eget företag och är sig själv nog när det gäller att få lönen att räcka till. Man får fler och fler kunder och skulle vilja växa sitt småföretag. Men steget att anställa en första eller andra medarbetare är väldigt stort. Det underlättas genom att arbetsgivaravgiften kraftigt sänks för småföretagen. Företagen är jobbskaparna i det svenska samhället.

Arbetsgivaravgiften sänks för den som anställer unga människor upp till 23 år. Det är viktigt inte minst i detta läge när vi ser att ungdomsarbetslösheten ökar. Vi ser att många av de branscher som nu drabbas eller påverkas av myndigheternas rekommendationer – handel, hotell och restaurang – är branscher som anställer väldigt många unga människor. Där ges det nu en in- jektion i termer av en sänkt arbetsgivaravgift.

Det införs ett jobbskatteavdrag som innebär att arbetslinjen gäller. Det lönar sig bättre att arbeta jämfört med att leva på bidrag.
Fru talman! Samtidigt som vi har coronakrisen är det inte så att de samhällsproblem som Sverige hade före krisen har försvunnit bara för att krisen är här. Det är tvärtom i vissa fall. De förstärks.

Det ger bidragsberoende, som vi ser i vissa grupper i utsatta områden där det är alldeles för många som inte jobbar och där barn inte ser kopplingen mellan att mamma och pappa jobbar och att det finns mat på bordet på kvällen. Denna koppling finns inte där. Tendensen förstärks snarare nu efter krisen jämfört med hur det var före krisen.

De problem vi hade före krisen blir alltså tydligare nu efter krisen. Det gäller de problem vi har i skolan där barnen lär sig för lite och där det är stökigt i klassrummen. Barn som vill lära sig saker i klassrummet bromsas därför att andra elever är för stökiga och hela tiden stör lektionerna och gör att man inte kan lära sig någonting.

Det gäller de tendenser vi ser till växande skillnader i resultat för barn och i hur mycket man lär sig i skolan beroende på vilken skola man går i. Det gäller skillnaderna mellan dem som kommer hem till ett hem där mamma och pappa hjälper till med läxan och den som kommer hem till ett hem där mamma och pappa inte har förutsättningarna att göra det. Denna skillnad växer när klyftorna i resultat i skolan växer.

Den utveckling vi har sett i våra utsatta förorter fortsätter, och den integrationsskuld som Sverige redan har skapat och som har växt sig stark i under många år riskerar att bara bli större och större. I denna skuld ligger också att det är i dessa miljöer som extremism – religiös och för den delen också politisk extremism – och kriminalitet växer sig starka.

Vi ser hur hedersförtryck, klankriminalitet och kriminella gäng gör att tryggheten i samhället som helhet, men särskilt i utsatta områden, är alldeles för liten. Människor känner sig otrygga, och människor känner inte att den grundläggande tryggheten i samhället finns där. Det är farligt.

Fru talman! Vi gör många insatser i den här budgeten för att bryta utvecklingen i de utsatta områdena. Det handlar om särskilda insatser för att lära sig språket redan i förskolan, det handlar om fler poliser och det handlar om en variant på en nationell folkräkning som innebär att vi får större kunskap om vilka människor som finns i Sverige och därmed också kan undvika trångboddhet, vilket är ett stort problem. Det handlar om en arsenal av åtgärder där vi tar första steget för att bryta den oroliga utveckling vi har i våra utsatta områden.

Fru talman! Den här budgeten innehåller också satsningar för att långsiktigt förbättra och modernisera svensk ekonomi. Det är viktigt att i en kris inte bara lösa den akuta kris som är här och nu utan att också försöka möta de problem vi ser vänta bakom krisen.

Det handlar om klimatet – att svensk ekonomi och det svenska samhället ska ställas om och bli mer klimatvänligt. Det handlar om att satsa på forskning så att vi som land inte konkurrerar med låga löner utan ge- nom att uppfinna och komma på nya produkter och tjänster som vi säljer över hela jordklotet. Det är det som gör att Sverige blir ett starkare land.

Det handlar om att våra företag ska våga investera – att vi sänker bolagsskatten så att fler företag vågar investera både i fysiska maskiner och i anställda med hög kompetens och hög utveckling. Vi förbättrar

ex- pertskatten, och FoU-avdraget byggs ut. Steg efter steg tas för att se till att vi också långsiktigt bygger den svenska ekonomin starkare. Fru talman! Från Liberalernas sida har det varit viktigt att i budgeten stå upp för arbetslinjen, för skolan, för att ta itu med integrationsskulden och för att sätta klimatet högt upp på agendan.

I den här budgeten tar vi första stegen för att göra Sverige till ett bättre land. Allting är inte perfekt; det är det inget som är i en budget. Men det tas viktiga första steg för att göra Sverige till ett modernare land och för att göra vårt samhälle tryggare och bättre. Det är så vi tar ansvar för Sverige i en tuff tid.

Anf. 56 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Fru talman! En regerings allra viktigaste uppgift äratt se till att medborgarna, de som bor i landet, är trygga. De ska vara trygga vad gäller yttre hot och tryck men också vad gäller inre säkerhet.
Den här regeringen har misslyckats med denna uppgift. De senaste åren har utvecklingen verkligen gått åt fel håll. Det är förnedringsrån, dödsskjutningar, våldtäkter och tortyr på en kyrkogård – listan kan göras lång. De saker som har hänt är obehagliga och fruk- tansvärda för dem som har drabbats.

Liberalerna har valt att stödja en regering som misslyckas med allt detta. Ni håller den under armarna. Det är ert val, och det avgör ni själva. Men det jag förväntar mig av Liberalerna i ett sådant läge är ändå att när man förhandlar om 105 miljarder kronor ser man också till att delar av rättsväsendet får de medel som de behöver.

Vi vet till exempel att bland åklagarna är det en otroligt tuff situation just nu. Arbetsbelastningen är väldigt hög. En del tänker sluta för att de helt enkelt inte orkar med sina uppgifter. Samtidigt är resurserna för knappa för att man ska kunna anställa fler. Det är en mycket, mycket tuff situation.

Jag ställer mig frågan: Hur kunde det bli så här? Varför har inte Liberalerna tagit fajten för mer resurser till Åklagarmyndigheten? Varför rättar man inte till det fel som ni påbörjade redan förra året?

Anf. 57 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman! Tack till Elisabeth Svantesson för det engagemang du visar för dessa frågor! Jag vill börja med att säga att jag välkomnar engagemanget och ser fram emot att Liberalerna och Moderaterna kan samarbeta mer i rättspolitiken.

Vi har gjort det, och vi gör det. Vi driver gemensamt på för att det ska komma till hårdare straff i Sverige. Vid flera tillfällen har vi kunnat bilda en majoritet i riksdagen som har gjort att regeringen har återkommit med förslag om hårdare straff och bättre befogenheter för rättsväsendet.

Det tror jag är väldigt viktigt, och jag tycker ibland att det är nästan provocerande att se hur långt efter Sverige ligger när det gäller polisens och rättsväsendets möjligheter att komma åt brottsligheten. Jag tycker att det finns mycket att lära av inte minst vårt grannland Danmark när det kommer till detta.

Jag ser därför fram emot att samarbeta mer med Moderaterna, och för den delen med alla andra partier, när det gäller att få till hårdare straff och ge mer befogenheter till rättsväsendet.

När det gäller pengarna innehåller budgeten rejäla satsningar på rättsväsendet; något annat kan man inte säga. Det är mer pengar till polisen, och det är egentligen mer pengar till alla myndigheter som finns inom de rättsvårdande myndigheterna. Det tror jag är viktigt. Från Liberalernas sida har vi inte minst tyckt att det har varit viktigt att se till att man tidigt gör insatser för att undvika att de kriminella gängen drar till sig barn och unga och drar in dem i kriminalitet. Det tillförs nu pengar till kommunerna, som ska kunna använda dem till att LVU-placera fler barn. Kommunerna får nu ekonomiska muskler att göra detta, och det tror jag är en viktig insats för att se till att förebygga att barn helt enkelt hamnar i gängkriminellas händer.

Budgeten innehåller stora satsningar på rättsväsendet. Vi kommer att behöva återkomma längre fram, för det här är en uppgift som det kommer att ta många år att lösa. Men vi tar första steg i denna budget.

Anf. 58 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Fru talman! Men de pengar till åklagarna somskulle behövas finns alltså inte i den här budgeten. Det var det som var min fråga.

Det är bra att vi tillsammans kan pressa regeringen och ta fram en bättre rättspolitik. Dessvärre går det all- deles för långsamt från regeringens sida även när vi ställer stora krav på den. Det spelar roll vem som regerar, om man säger så.

I det här fallet är det ändå så att av dessa 105 mil- jarder har inte Åklagarmyndigheten fått de resurstillskott som de skulle behöva, och de har verkligen ropat efter mer pengar. Vi måste på allvar se till att männi- skor åtalas. Polisen gör sitt jobb. Sedan måste åkla- garna kunna göra sitt jobb, och sedan måste Kriminalvården ha resurser. Det måste finnas platser så att det inte blir som i de olika exempel det nu har varit tal, där brottsmålen är försenade och dömda människor är ute på gatorna och begår nya brott.

Åklagarmyndigheten behöver mer pengar. Det var en väldigt specifik fråga, och jag önskar ett specifikt svar.

Anf. 59 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman! Vi gör bedömningen att de pengar som finns i budgeten är tillräckligt för rättsväsendet. Den bedömningen gör vi här och nu.

Men om det skulle visa sig längre fram – senare under hösten eller nästa år – att det behöver skjutas till mer pengar till rättsväsendet tror jag att det finns åtta partier i Sveriges riksdag som är beredda att göra det i detta läge. Men den bedömning som görs här och nu är att det skjuts till mycket pengar till rättsväsendet och att det möter de behov som finns.

Men det här behöver vi gemensamt, alla partier i den här kammaren, ta ansvar för och följa noga. Om det skulle visa sig längre fram att det behövs mer pengar tvekar inte Liberalerna att se till att det då kommer mer pengar.

Anf. 60 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Fru talman! Mats Persson säger att den här budgeten är ett första steg till att göra Sverige bättre. Man kan ju lugnt säga att den förra budgeten inte gjorde Sverige bättre. Då var det 6 miljarder i skattesänkningar till de mest välbeställda i samhället och 600 mil-

joner till äldreomsorgen. Det var inte mycket som blev bättre med det, om jag säger så, snarare tvärtom.

Liberalerna var en gång ett socialliberalt parti som vurmade för bildning. Numera verkar de vara ett nyliberalt parti som vurmar för skolbolagens ägare. Liberalernas skolpolitik har byggt ett skolsystem som inget annat land i världen vill ha. Det systemet har fått stora konsekvenser för hela samhällsutvecklingen. Segregerade skolor, betygsinflation, selektering av elever, extremister som skolägare, skattepengar som används till att göda skolbolagens ägare och direktörer, skolor som ses som affärshemligheter där vi numera bara får reda på vilka adresser de finns på, skattepengar som används till att bygga skolor i diktaturer – det finns en hel del att förfasas över i detta skolsystem.

Det gör också Liberalerna själva ibland. Till exempel har Liberalerna varit upprörda, med rätta, över att extremister får bedriva skolverksamhet och få betalt för det av skattebetalarna, trots att det är en effekt av det skolsystem de själva har byggt upp. Däremot hör jag aldrig någon liberal förfasa sig över alla pengar som plockas ut ur skolan som skulle ha gått till elevernas undervisning eller till lärarnas löner.

Jag tänkte höra hur Mats Persson ser på detta. Nu ska man lägga in mer pengar till skolan. Då är det stor risk att en del av de pengarna kommer att gå till schejker i Kuwait, eftersom de är delägare i Engelska Sko- lan, till skolbyggen i Saudiarabien eller Mellanöstern, som Kunskapsskolan håller på med, eller till nya skolor i Spanien, som Engelska Skolan håller på med. Hur ser Mats Persson på det här? Är det ett problem, eller är det så här det ska vara?

Anf. 61 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman! Ulla Andersson tycker verkligen inte om Engelska Skolan. Väldigt många elever och föräldrar tycker väldigt mycket om Engelska Skolan. Den betyder för många att komma till en skola där det är ordning och reda. Den betyder för många att komma till en skola där man fokuserar på att lära sig saker och ting. Den betyder för många elever och föräldrar att man känner en trygghet i skolmiljön eftersom det finns tydliga regler som alla förhåller sig till.

Nu tog jag Engelska Skolan som exempel. Det finns många andra friskolor som är lika populära och som uppfyller precis samma kriterier som Engelska Skolan, så låt oss inte göra detta till en debatt om en enskild friskolekoncern.

Jag tror att det är bra att människor själva, föräldrar och elever gemensamt, kan välja vilken skola de ska gå i. Jag tror att det är dåligt att man bara har ett alter- nativ. Jag tror att det är dåligt när den lokala byskolan ska läggas ned och föräldrarna inte kan starta ett kooperativ eller en verksamhet som ersätter den. Jag tror att man ska använda sig av den kraft som finns i att människor får välja sin skola själva.

Betyder då det att skattebetalarnas pengar ska gå till skolor som lär ut motsatsen till evolutionsteorin? Nej. Betyder det att religiös extremism och skolor som uppmuntrar till det ska få skattepengar? Nej. Betyder det att man inte ska ha insyn och inte kunna ha tillgång till statistik som finns på friskolor eller offentliga skolor? Nej.

Jag förstår att detta är svårt för Ulla Andersson, men allting i samhället är inte svart eller vitt. Det finns inte en ond företagare här och en snäll vänsterpartist som ger pengar där. Det finns en gråskala någonstans mittemellan.

Jag tror att vi ska värna om det system vi har, där barn och föräldrar får välja skola själva. Men vi ska se till att styra upp de avarter som finns och som innebär att till exempel religiös extremism kan frodas.

Anf. 62 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Fru talman! Visst kan elever och föräldrar välja skola, men det kan de ju göra även utan att ägarna ska behöva berika sig i den utsträckning de nu gör – eller hur? Det kan ändå inte vara själva vinsten som ska vara syftet med skolverksamheten.

Jag märker att Mats Persson inte svarar på min fråga. Är det rimligt att vi betalar skattepengar till schejker i Kuwait som är delägare i de privatiserade skolorna, eller att våra skattepengar går till att bygga skolor i diktaturer som Saudiarabien eller andra länder i Mellanöstern? Jag kan inte tycka det. Jag tycker att skattepengar vi betalar till barns undervisning här i Sverige också ska gå till barns undervisning här i Sverige. Det kan inte vara rimligt på någon enda punkt att det inte är så.

Anf. 63 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman! Ibland tror jag att Ulla Andersson och jag lever på två helt olika planeter. När man skjuter till pengar till skolan i min värld betyder det att skolan kan betala ut löner till lärarna, utveckla verksamheten och se till att fler människor kan söka till de här väldigt po- pulära och attraktiva friskolorna som många barn och elever vill söka till. Det betyder att svensk skola blir bättre.

Det är svårt att hävda att till exempel Engelska Skolan på ett systematiskt sätt har bidragit till att försämra skolresultaten i den svenska skolan. Jag tror att de flesta människor uppfattar att det är precis tvärtom. Det är ordning och reda, det är fokus på att man lär sig saker i skolan och det är trygga miljöer för barnen att växa upp och gå i skolan i. Det är någonting som efterfrågas och är bra.

Betyder det att det är religiös extremism vi ska uppmuntra? Absolut inte!

Anf. 64 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Jag tror att det har framgått även för Mats Persson att jag och Kristdemokraterna har en del synpunkter på den här budgeten och dess förmåga att klara de stora utmaningar Sverige står inför, inte minst när det gäller jobben, att bryta arbetslösheten, att klara vårdskulden, att klara de stora utmaningarna och problemen inom äldreomsorgen för personal och brukare och att bekämpa kriminaliteten.

Jag tycker att det är värt att notera att rättsväsendets myndigheter inte får det de vill ha och anser sig behöva

för att klara att bekämpa brott i det här läget. Man anser sig ha 105 miljarder till sitt förfogande men klarar inte att ge de tiotal miljoner det handlar om till åklagarna för att de ska kunna fortsätta att expandera och få en bättre situation och inte, som nu, riskera att behöva säga upp åklagare.

Budgeten är en sak. Men det finns också en annan dimension i detta, och det är att budgetsamarbetet möjliggör det nuvarande ledarskapet i Sverige. Jag har noterat att både Mats Persson och inte minst Nyamko Sabuni under våren har ifrågasatt Stefan Löfvens och regeringens

förmåga att leda Sverige i den här krisen. Man skulle nästan kunna säga att ledarskapet har dömts ut.

Det spelar ju roll vem som sitter vid styrspakarna. Det spelar roll vem som ska genomföra budgetpolitiken, vem som ska ta fram planen för att vårdpengarna verkligen ska få effekt, vem som ska motverka kriminaliteten och vem som ska se till att reformerna kommer på plats så att arbetslösheten inte biter sig fast.

Med tanke på uttalandena under våren är min fråga till Mats Persson: Hur kommer Mats Persson fram till slutsatsen att det är den här regeringen som är den bästa att leda Sverige ut ur krisen?

Anf. 65 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman och Jakob Forssmed! Jag tror att många människor i det läge som Sverige och världen nu befinner sig i förväntar sig att vi tar ansvar. I mars, när coronautbrottet kom till Europa och därmed också till Sverige, tror jag att det sämsta som kunnat hända hade varit att Sverige i det läget utlyste ett nyval. Det allra bästa i det läget var att ta ansvar, och det har vi gjort gemensamt, åtta partier i riksdagen, för att se till att hantera coronakrisen.

I det här läget är det viktigt att se till vad som är bäst för Sverige och att ta ansvar för Sverige. För vår del handlar det om att försöka få igenom så mycket vi bara kan av vår politik i budgetsamarbetet och att ta ansvar för Sverige i en mycket tuff och svår tid.

Anf. 66 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Jag har stor respekt för Mats Perssons arbete och de saker som ni har lyckats föra in i budgetpropositionen och som är bra när det gäller till exempel investeringar för företag. Men jag noterar också att ar- betslinjen kraftigt försvagas med den här budgetpropositionen, och det tycker jag är allvarligt.

Det här förtjänar väl också att diskuteras, för det är inte jag som har dömt ut Stefan Löfvens och regeringens ledarskap under coronakrisen, utan det är Liberalernas partiledare. Man kan säga att det vore dåligt för Sverige, vi måste ta ansvar här och nu. Men hur långt sträcker sig den argumentationslinjen? Om man inte tror på ett ledarskap och inte tror att det ledarskapet är bäst skickat för att lösa stora och viktiga samhällsproblem i Sverige, varför håller man då det ledarskapet under armarna? Jag har respekt för ett sådant resonemang mitt under en krissituation, men krisen, med ensådan dramatik som vi hade i våras, varar ju inte för evigt.

Anf. 67 MATS PERSSON (L) replik:
Fru talman och Jakob Forssmed! Jag uppfattar att många partier – Kristdemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet och Moderaterna med flera – har kritiserat en del av regeringens krispolitik till exempel rörande bristen när det gäller att snabbt syssla med smittspårning och snabbt vidta ett antal åtgärder som nog hade varit ännu bättre för hanteringen av coronakrisen.

Rätten att rikta sådan kritik mot sin regering har alla partier i Sveriges riksdag, och det är det många partier som har använt sig av. Men att vi utifrån det, att vi har framfört den kritiken, mitt under brinnande kris

skulle agera så att det blir ett nyval i Sverige uppfattar jag inte som ansvarsfullt.

I det här läget är det viktigt att så många partier i Sveriges riksdag som möjligt – vi åtta partier har samarbetat gott under våren, och jag är säker på att vi kommer att samarbeta gott under hösten – tar ansvar och gör det som är bäst för Sverige. Det måste vara ledstjärnan för politiken.

Anf. 68 KAROLINA SKOG (MP):
Fru talman! Redan i våras slog vi fast det som borde vara en självklarhet: Den återstart av Sverige, Europa och världen som kommer efter coronakrisen ska vara grön. Miljöpartiet presenterade under våren en rad förslag på gröna injektioner för svensk ekonomi. En majoritet av de förslagen återfinns i den bud- get som i dag läggs på riksdagens bord.

Vi vet vad som behöver göras, och det finns ingen bättre tid att göra det än nu. Vi får aldrig någonsin låta någon lura i oss att en handlingskraftig miljö- och klimatpolitik är en självklarhet. Det har det aldrig varit. Trots smältande isar och brinnande skogar är det inte det nu heller. Sist partierna på högerkanten drev igenom en budget i Sveriges riksdag var det en miljöslakt som stod på agendan. Vid varje förhandlingsbord krävs det politiker som prioriterar planeten. Det har Miljöpartiet alltid gjort, och det gör vi den här gången också.

Vi ökar takten i klimatarbetet och ställer om industrin genom ett förstärkt klimat- och industrikliv och gröna kreditgarantier. Reduktionsplikten och bonus– malus förstärks kraftigt samtidigt som vi investerar i laddinfrastruktur och cykel- och kollektivtrafik. Vi satsar på naturen och naturnära jobb. Det handlar om sådant som att anlägga våtmarker, underhålla vandringsleder och sanera förorenade områden.

Omställningen sker här och nu, och det är vi som leder den genom att vi gör stora investeringar i svenska företag och jobb.

Fru talman! I Sverige är vi duktiga på innovationer inom miljöområdet. Men vi är inte lika bra på att se till att dessa idéer når en global marknad. Nu kommer staten att gå in och garantera lån för klimatinvesteringar för 50 miljarder under de kommande tre åren så att svenska företag vågar satsa stort på grön teknik.

Under tidigare ekonomiska kriser har hållbarhetsarbetet avstannat, och länder i vår närhet har sugit åt sig investeringar och arbetstillfällen. Det ska vi inte låta hända nu. Vår uppgift är att gjuta mod och framtidstro i svenska företag så att de vågar satsa framåt även när läget är osäkert.

Precis lika viktigt som det är att göra rätt är det att sluta göra fel. Nu kastar vi två riktigt dåliga fossila subventioner i papperskorgen: Ett system för förmånsbilar som gynnar bilkörande höginkomsttagare i storstä- derna och en skattenedsättning för uppvärmning med olja har ingen plats i ett hållbart samhälle.

Dessa skattehöjningar möjliggör en grön skatteåterbäring. Såväl den som arbetar som den som har in- komster från våra trygghetssystem får del av den. I den gröna omställningen ska ingen halka efter.

Fru talman! Jag tror på ett Sverige som håller ihop. Från att ha varit ett av världens mest jämlika länder har de ekonomiska klyftorna i Sverige vuxit de senaste decennierna. I ett av världens rikaste länder ska inget barn växa upp i fattigdom eller utanförskap. Nu höjer vi underhållsstödet för ensamstående föräldrar och gör en rad satsningar för ökad trygghet i utsatta områden.

En grupp som kommer att bära med sig minnet av coronan genom hela livet är de ungdomar som tog studenten i våras. Vi vet från tidigare kriser att ungdomar kan drabbas hårt. I ett läge när arbetsmarknaden är svag måste utbildningssystemet vara starkt. Därför gör vi stora satsningar hela vägen från förskola till yrkeshögskola och högskola.

Precis som i andra ekonomiska kriser var det människor med osäkra anställningar och små ekonomiska resurser som drabbades hårdast under vårens dramatiska nedgång i ekonomin. Offentliga investeringar är det mest effektiva sättet att mota nedgången i ekonomin. Nu stärker vi välfärden i hela landet, håller fast i de höjda nivåerna i a-kassan och förbättrar arbetsvillkoren för alla hjältar inom vård och omsorg.
Nu är det dags att höja blicken och skapa framtids- tro för Sverige.
(Applåder)

Anf. 69 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Fru talman! Det var stora och vackra ord från Karolina Skog! Det var det också när jag lyssnade på hennes kollega vice statsminister Isabella Lövin i partiledardebatten. Hon menade att Sverige har en demokratikris där domstolars självständighet kringskärs och domstolars självständighet är hotad. Det var också stora ord. Jag spetsade öronen lite extra eftersom det var den svenska regeringen, där Miljöpartiet ju ingår, som förra sommaren beslutade sig för att ta över den rättsliga prövningen vad gäller Preems utbyggnad i Lysekil. Man tog över den från Mark- och miljööverdomstolen.

Jag är fullt medveten om att det finns en möjlighet för en regering att ta över ett ärende, men då ska det göras omedelbart, i ett tidigt skede. Vi moderater har bett riksdagens utredningstjänst att granska den här frågan, och det finns, vad vi vet, inget annat tillfälle då just detta har skett.

Nu sker alltså, fru talman, en politisk överprövning av ett domstolsbeslut. Det här handlar om ett företag som tänker göra en stor investering på 15 miljarder, och allting är lagt på is därför att regeringen överprövar ett domstolsbeslut.

Mina frågor till Karolina Skog är ganska enkla: På vilket sätt bidrar Miljöpartiet i det här specifika fallet till att slå vakt om svenska domstolars självständighet? Är det bara utländska domstolars självständighet som Miljöpartiet bryr sig om? (Applåder)

Anf. 70 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Jag noterar att Elisabeth Svantesson tyckte att en replik om ekonomisk politik var långsökt i den här debatten, men en enskild prövning av ett företags tillstånd ligger tydligen nära debatten om budgeten som vi lämnar. Jag måste säga att jag verkligen inte på något sätt håller med om det, men självklart har jag inget emot att svara på frågor om den här rättsliga prövningen.

Precis som Elisabeth Svantesson säger finns det möjlighet för regeringen att överta prövningar av olika tillståndsprocesser. Det har gjorts. Historiskt har det dock handlat om att regeringen har övervägt

att göra det till företagens fördel. Man har vägt de ekonomiska argumenten mot miljörätten.

Det som har hänt, och som jag uppenbarligen behöver upplysa om, är att Sveriges riksdag har antagit en klimatlag. I riksdagens beslut står det tydligt att tillståndslagarna i Sverige behöver ses över. Den översynen pågår i en statlig utredning. Under den tiden är det ett inte helt klart rättsligt läge.

Är det principerna i klimatlagen som gäller, eller är det den princip som i dag står i miljöbalken? Hur ska man värdera koldioxidutsläppen? Det ska prövas av regeringen. Beredningen pågår. Jag kommer inte att stå här i talarstolen och föregå den beredningen. Det arbe- tet är omfattande men görs med stor intensitet i regeringen.

Anf. 71 TREDJE VICE TALMANNEN:
Jag vill påminna om att det är budgetdebatt vi har just nu.

Anf. 72 ELISABETH SVANTESSON (M) replik:
Fru talman! Absolut! Men jag hörde faktiskt inteKarolina Skog säga särskilt mycket om sin egen budget. Hon talade mer i generella termer, och det var ganska många stora ord.

Det här är en viktig fråga. Det handlar om en miljardinvestering för ett svenskt företag, och den ligger just nu helt på is. Miljöpartiet hänvisar till den nya klimatlagen, men att den skulle kunna användas på det sätt som Karolina Skog hävdar är inte korrekt. Det är bara Miljöpartiet som gör den tolkningen.

Nu gör regeringen, pådriven av Miljöpartiet, en helt omöjlig manöver. Man kringgår domstolarnas självständighet i Sverige. Det är en viktig fråga. Det är en viktig fråga för tillväxten. Det är en viktig fråga för rättssäkerheten. Det som nu händer är nämligen att man drar frågan i långbänk. Det är ett övertramp mot rättssäkerheten, fru talman. Det kan drabba andra företag i Sverige som vill växa.

Anf. 73 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Ingen skulle bli gladare än jag om vi kunde skapa tydlighet om vad som gäller för stora investeringar som ökar utsläppen i Sverige. Jag håller helt med om att vi behöver ökad tydlighet i den frågan. Det var ett av syftena med klimatlagen, som riksdagen har antagit.

Det behöver bli tydligare att de mål som antas gäller, att de åtaganden som Sverige gör internationellt, mot andra länder, gäller och att de får konsekvenser för bland annat myndigheters och domstolars arbete. Jag håller med om det.

Det är en av anledningarna till att hela tillståndsarbetet i Sverige ses över som en del av implementeringen av den klimatlag som Sveriges riksdag har antagit.

Anf. 74 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Fru talman! Först och främst vill jag säga till Emil Källström: Jag hoppas att du får en väldigt fin föräldraledighet med din dotter. Jag kommer att sakna dig i debatterna, men jag misstänker att vi kommer att gnabbas ganska mycket när du väl är tillbaka.

Fru talman! Det jag tänker tala med Karolina Skog om är välfärden. Du lyfter upp välfärden och att de anställda som har kämpat och gjort heroiska insatser inom vård och omsorg nu ska få bättre arbetsvillkor och allt vad du sa, Karolina Skog. Jag kommer inte ihåg allt, men det var ungefär det.

Om vi tittar på den budget som du nyss talade om kan vi dock se att det inte riktigt ser ut på det sättet. Om vi räknar snällt för nästa år ser vi att den kommunala konsumtionen inte alls kommer att öka i den utsträckning som den borde för att möta de demografiska behoven.

Visst, siffrorna är skakiga; vi kan alltså vara snälla och säga: Okej, då! Men i verkligheten vet vi att Sundsvall de närmaste två åren ska spara 300 miljoner i stället för 400 miljoner, Norrbotten ska varsla över 300 anställda i vården och Arboga lägger mindre pengar på omsorg och skola än det kostade för 2019.

Om vi tittar på 2022 ser det riktigt, riktigt illa ut. Varför då, Karolina Skog? Var skattesänkningar viktigare än välfärden? Varför väntar annars stora nedskärningar?

Anf. 75 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Jag och Ulla Andersson är helt överens om att det i detta läge är viktigt att både bevara välfärdens kraft som den ser ut i dag och faktiskt även ingjuta möjligheter att röra sig.

När vi mäter ifall vi gör tillräckligt finns det ett mått som jag vill peka på. Det är prognosen över hur mycket skatteintäkter vi förväntar oss att kommunerna kommer att tappa jämfört med hur mycket de generella och större riktade statsbidragen ger. Där kan vi konstatera att de tillskott vi ger överskrider den förväntade förlusten av skatteintäkter. Det kan sägas vara ett mått på att kommuner och regioner kommer att kunna upprätthålla välfärden.

Syftet är att det som Ulla Andersson nämner inte ska ske. Kommuner och regioner ska inte behöva göra sig av med personal. Men det bygger också på lokala beslut. Det måste vi ändå komma ihåg. Jag kan inte stå här och vaccinera varje kommun mot den typen av neddragningar.

Vi ger nu oerhört stora tillskott till kommuner och regioner. Om det framöver, när vi vet mer om hur den här ekonomiska krisen utvecklar sig, behövs ytterligare tillskott får vi återkomma till det. Jag är inte på något sätt främmande för att ytterligare stärka kommuner och regioner, om det behövs framöver.

Anf. 76 ULLA ANDERSSON (V) replik:
Fru talman! Jag skulle inte vilja säga att jag och Karolina Skog är helt överens. Om vi hade varit helt överens skulle inte nedskärningar vara att vänta.

Det är er egen tabell i finansplanen som visar att den kommunala konsumtionen till och med är negativ 2022, Karolina Skog. Det står till och med i er egen budget att det 2022 kommer att vara färre anställda i vård, skola och omsorg, det vill säga i den gemensamma sektorn. Det är så det ser ut.

De demografiska förändringarna är mycket stora. Er budget täcker inte upp för att möta det. De äldre blir fler. Skolbarnen blir fler. Vi behöver

anställa fler för att möta de behoven. Men er budget svarar inte upp mot det. Varför inte, Karolina Skog?

Varför var skattesänkningar återigen viktigare än att se till att vi får en långsiktig, hållbar finansiering av välfärden? Kan du förklara det för alla dem som sliter i välfärden, för de gamla eller för skolbarnen?

Anf. 77 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Jag tänker kommentera två saker, först skattesänkningar. Jag tror att det har blivit tydligt under den här processen att skattesänkningar inte har varit Miljöpartiets prioritering. Men det är viktigt att de permanenta skattesänkningar som görs riktas mot dem som har lägst inkomster, inklusive dem som lever inom det så kallade transfereringssystemet. Det är oerhört viktigt för oss när vi är med och släpper igenom dem.

Den andra delen är välfärden. Vi måste skilja på den del som handlar om att vi motar krisen och den mycket större och mycket mer långsiktiga utmaning vi har kopplat till demografin. Jag står inte här och säger att jag har en lösning. Jag har inte löst den demografiska utvecklingen för svensk välfärd. Det har ingen. Den är enorm. Vi kommer att behövaåterkomma till den. Att lösa den är inget vi gör med en budget under ett år.

Anf. 78 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Också jag vill gärna önska Emil Käll- ström en god föräldraledighet tillsammans med sin dotter. Den distansen till politiken kan vara orimligt välgörande, har jag förstått.

Fru talman! Karolina Skog talade i sitt anförande om bland annat de gröna, naturnära jobben. Jag har i dag framfört kritik mot regeringen och samarbetspartierna för att de har tagit fram en budget som innehåller varje partis favoritreformer och att de inte riktigt har granskat dem ordentligt eller försökt göra dem tillräckligt bra. De har mer delat upp saker och låtit partierna gå fram med sina egna respektive saker. Jag tycker att det är ett dåligt sätt att bedriva budgetarbete.

Karolina Skog förklarar att hon inte har prioriterat skattesänkningarna och att det har framgått med tydlighet. Ja, det har det absolut gjort. Men det har också framgått vad Karolina Skog och Miljöpartiet har prio- riterat. Det handlar till exempel om Klimatklivet, som har dömts ut av Konjunkturinstitutet som ineffektivt. Riksrevisionen skriver att man bedömer att Klimatkli- vet inte är en del av en kostnadseffektiv styrmedelskombination för att nå det svenska klimatmålet till 2030. Det här förstärker nu Miljöpartiet och regeringen.

Låt oss titta på de gröna naturnära jobb som Karolina Skog själv nämnde i sitt anförande. Det är en åt- gärd som syftar till att människor ska få jobb efteråt. Men människor får inte jobb efter åtgärden. Den utvärdering som finns av de naturnära jobben och som Skogsstyrelsen själv har gjort visar att under 100 av 1 600 som har haft dessa jobb går vidare till jobb, eget företag eller reguljär utbildning. Granskar ni inte era egna reformer innan ni plussar på dem?

Anf. 79 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Det är jättebra att det har varit så tydligt att skattesänkningar inte har varit Miljöpartiets prioritering i den här

budgeten. Vi står dock bakom den utformning som vi gemensamt landade i.

Vad gäller effektiv klimatpolitik finns det två saker som trumfar allt annat. Den första är att ta bort fossila subventioner, det vill säga sluta ge pengar till dem som släpper ut. Därför har vi i Miljöpartiet prioriterat att i varje budget se till att ta bort ett par sådana. Det gör vi även i denna budget. Den andra saken är koldioxidskatt. Det är exemplariskt och jätteeffektivt. Jag skulle gärna använt detta verktyg betydligt mycket mer om riksdagen var med på det.

Den rapport som Jakob Forssmed refererar till går ut på att man i stället för att ha ett brett klimatarbete med olika slags verktyg ska man ta bort dem och ersätta dem med en otroligt stor höjning av koldioxidskatten. Den är så stor att till och med jag börjar tveka om det vore lämpligt att gå fram med den så hårt.

Jag vill ställa en fråga tillbaka. Ska jag tolka detta som att Jakob Forssmed tycker att vi ska lägga nedinvesteringsstöden och gör på det sätt som väldigt många ekonomer förespråkar, nämligen ersätter dem med en kraftfull höjning av koldioxidskatten? I så fall kanske vi skulle sätta oss ned och prata om det.

Anf. 80 JAKOB FORSSMED (KD) replik:
Fru talman! Nej, Karolina Skog bör tolka detta som en allmän uppmaning om att vara varsam med skattebetalarnas pengar. Man ska använda styrmedel på ett effektivt och bra sätt. Man ska inte plussa på saker på satsningar som har dömts ut. Man ska använda reformer som leder till jobb i stället för sådana som inte leder till jobb. Detta är min enkla uppmaning.

Jag tycker att det finns gott om förslag i den här budgeten som har prövats, utvärderats och visat sig inte hålla. Ändå har man plussat på dem. De gröna jobben är en sådan sak som inte har lett till de arbetstillfällen som man hade för avsikt att åstadkomma. Det var inget fel i att pröva detta. Men nu är det prövat, och det fungerar inte. Då bör man lägga ned det och göra något annat i stället för att plussa på.

Anf. 81 KAROLINA SKOG (MP) replik:
Fru talman! Jag tycker att det är genuint tråkigt att Jakob Forssmed sällar sig till dem som säger sig ha svaret i klimatpolitiken – Nej, vi ska inte göra så där – utan att kunna säga vad som verkligen ska göras. Det är sorgligt att höra detta om och om igen.
Klimatklivet har flera syften. En sak som är riktigt bra med klimatklivet är att det inkluderar företag och möjliggör för dem som vill att vara med i klimatomställningen. Och det är väldigt många som vill det. Det gör det möjligt för dem att pröva ny teknik. Resultaten av detta kommer att bli olika. En del blir oerhört effektiva, och andra blir mindre effektiva. Det är okej. Eftersom vi prövar att göra något nytt måste detta vara okej.

Jag tycker även att värdet i detta är bra i och med att många företag vill vara med i omställningen och kan vara det genom Klimatklivet och Industriklivet och att de kommer att kunna utnyttja de gröna kreditgarantierna. Det här är en oerhört bra sak i det svenska klimatarbetet.

Debatten med anledning av budgetpropositionens avlämnande var härmed avslutad.

Några DN-artiklar med anknytning till statsbudgeten.

Några sådana inrikes artiklar 15-19 september finns också i kapitel 3.

"Ledare: Tio år i riksdagen har förändrat allt utom SD

DN. SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det har gått tio år sedan den tredje söndagen i september 2010, när Sverigedemokraterna röstades in i riksdagen. The Times konstaterade att ett parti med nynazistiska rötter hade berövat statsministern riksdagsmajoriteten. CNN rapporterade att ”extremhögerpartiet Sverigedemokraterna” kunde bli tungan på vågen. Och BBC:s reporter förklarade att de båda blocken hellre samarbetar med varandra än med SD.

Det var en annan tid. Statsministerkandidaterna hette Fredrik Reinfeldt (M) och Mona Sahlin (S). Miljöpartiet blev tredje största parti. Kristdemokraterna var småmysiga under Göran Hägglund. Och på valnatten vägrade vänsterledaren, Lars Ohly, att gå in i sminkrummet. För där satt Jimmie Åkesson (SD).

Sedan dess har mycket förändrats. Alla partiledare utom en är utbytta. SD har växt från drygt 5 till 20 procent. Spräckt Alliansen. Vandrat från en soloplats i mitten till att vilja inta en klar högerposition. Uteslutit hundratals medlemmar som ertappats med fingrarna i den främlingsfientliga syltburken. Samt vänt upp och ner på det politiska landskapet.

Dessutom har debattklimatet gått SD:s väg. Efter flyktingkrisen 2015 präglas det offentliga samtalet av en ny syn på invandring. Den kulturella dimensionen där SD:s hjärtefrågor trivs har blivit en allt viktigare politisk skiljelinje. Kombinerat med Alliansens sönderfall och aningslösheten hos M och KD, har utvecklingen lett Jimmie Åkesson allt närmare ett organiserat samarbete, trots att ingenting i hans parti har förändrats i grunden.

SD är fortfarande ett djupt ideologiskt parti. Kärntruppen i ledningen har mer eller mindre varit densamma i 15 år.

Nolltoleransen mot rasism är en fasad, vilket märks på skandalerna. Den senaste kom i veckan, när Expressen avslöjade att gruppledaren i Haninge, som även jobbar i riksdagskansliet, skrivit nazistiska meddelanden samt konstaterat: ”Det radikala får ske bakom stängda dörrar”. Budskapet ligger i linje med att partisekreteraren Richard Jomshof tidigare beklagat att medier i Sverige inte fungerar som i Ungern och att partiet därför är tvunget att anpassa sin retorik. Därifrån är steget kort till Åkessons uttalanden om att han föredrar Viktor Orbán framför Angela Merkel och hans vägran att välja mellan Emmanuel Macron och Vladimir Putin.

Den anpassning som SD har gjort handlar alltså om att polera ytan och att vara flexibel på områden som EU, abortgräns och välfärdsvinster – så att partiet liknar en naturlig del av en högerkoalition, som det kan verka irrationellt att rata. Inte om att ändra sig på riktigt. Det svarade också Jimmie Åkesson för några dagar sedan, angående att många kallar honom för populist: Jag har tyckt likadant hela tiden (Expressen 16/9).

Det finns ingen anledning att tvivla på hans ord. Inte minst eftersom ingenting tyder på att SD skulle ha tappat vare sig styrfart eller riktning. På vägen mot samhörighet – som enligt partitoppen Mattias Karlsson bland annat ska uppnås genom språk, kultur och värderingar – slängs det som inte passar in över bord. Som

demokratiska principer och rättigheter för etniska och religiösa minoriteter.

Det är därför islam utmålas som en trojansk häst. Många nyfödda som heter Muhammed anses vara ett problem. Radiokanaler som sprider fel åsikter ska läggas ner. Medier stoppas ”i sinom tid”. Och kommunala tjänstemän som försöker upprätthålla lagen bekämpas.

Så såg SD:s politik ut på valdagen 2010. Den är i allt väsentligt likadan i dag.

DN 20/9 2020 "

”S måste gå åt höger för att vinna tillbaka arbetarväljare”

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200920
Svenska arbetare kan inte längre betraktas som vänsterväljare. De har nästan lika ofta sympatier som ligger till höger. Även på de områden som allra starkast brukar förknippas med vänstersympatier: höga skatter, utbyggd välfärd, minskade inkomstskillnader och reglerad arbetsmarknad, skriver opinionsanalytikern Markus Uvell.

De senaste åren har den svenska politiska kartan ritats om i grunden. Partiernas relationer har förändrats, delvis nya frågor står i centrum och konfliktlinjerna har flyttats.

Särskilt två skiften är viktiga. Dels har den svenska höger/vänsterskalan breddats, från att nästan uteslutande handla om frågor kring skatter och välfärd till att även omfatta värderings- och identitetsfrågor. Dels har värdekonservativa värderingar kommit att bli allt starkare och alltmer synliga i väljarkåren.

I centrum för båda dessa förändringar står arbetarväljarna. I tidigare val har olika väljargrupper pekats ut som särskilt viktiga, som att de håller valresultatet i sin hand. Grupper som generellt varit eftertraktade är förstagångsväljarna, de kvinnliga väljarna och Stockholmsväljarna. I nästa val framstår arbetarväljarna som den grupp som kommer att avgöra vem som blir statsminister.

Länge var mönstret att arbetarväljarna ofta bodde i mindre städer eller på landsbygden och i regel röstade vänster medan tjänstemannaväljare bodde i större städer och oftare röstade höger. I dag är detta mindre tydligt. Många tjänstemannaväljare, särskilt yngre i storstäderna, röstar vänster medan många arbetarväljare, särskilt på landsbygden, röstar höger.

Det som främst drivit denna förändring är Sverigedemokraternas kraftiga ökning bland arbetarväljare. I den senaste SOM-rapporten från Göteborgs universitet ägnas ett kapitel (”10 år med Sverigedemokraterna”) åt att beskriva flera viktiga skiften bland SD-väljarna.

Sedan 2009 har partiets stöd bland arbetarväljare ökat från 7 till 25 procent. Under samma tidsperiod har SD-väljarnas ideologiska position skiftat från i huvudsak mitten till tydligt höger. Sammantaget 41 procent av arbetarväljarna röstar i dag på M, KD eller SD – vilket kan jämföras med att S och V har stöd av 46 procent i samma grupp.

Vilken politik efterfrågar då dessa högersympatiserande arbetarväljare? Svaret är delvis politik vi inte är vana vid att förknippa med väljare som har arbetarbakgrund.

Vi ser det exempelvis i klassiska höger/vänster-frågor som skattesänkningar, den offentliga sektorns storlek och inkomstskillnader. På dessa områden ligger SD-väljarnas sympatier mycket nära väljare som röstar på M eller KD.

Faktum är att detta mönster går igen även i en av de allra mest laddade höger/vänster-frågorna: synen på arbetsmarknadsregleringar.

I en färsk undersökning som Demoskop har genomfört på uppdrag av nyhetsportalen Arbetsmarknadsnytt (från vilken jag på begäran fått tillgång till partinedbrytningar) framgår att det bland SD-väljarna finns ett mycket starkt motstånd mot dagens las – en av de allra viktigaste fackliga principfrågorna.

I undersökningen ställs bland annat frågan vilka man anser borde få behålla jobbet när företag tvingas göra neddragningar. Här svarar nästan åtta av tio SD-väljare (79 procent) de medarbetare som har bäst kompetens för de arbetsuppgifter som kommer att finnas kvar i företaget. Endast knappt var femte (19 procent) föredrar dagens sist-in-först-ut, det vill säga att de som jobbat längst i företaget får behålla jobbet. Även här ligger SD-väljarna mycket nära de väljare som röstar på M och KD, där 83 respektive 80 procent vill att kompetensen ska avgöra.

Svenska arbetare kan helt enkelt inte längre utan vidare betraktas som vänsterväljare, utan har nästan lika ofta sympatier som ligger till höger. Även på de områden som allra starkast brukar förknippas med vänstersympatier: höga skatter, utbyggd välfärd, minskade inkomstskillnader, reglerad arbetsmarknad.

Vilka konsekvenser får detta för de politiska partiernas agerande inför valet?

Jag tror åtminstone tre slutsatser kan dras av förskjutningen i arbetarväljarnas sympatier:

1 För det första behöver de borgerliga partierna, särskilt M och KD, driva en politik som inte bara lockar klassiskt borgerliga

grupper som högutbildade tjänstemän i storstäderna, utan i högre utsträckning även arbetarväljare utanför storstäderna.

När Allianspartierna vann valet 2006 var en av de avgörande orsakerna att man drev en politik för arbete och mot utanförskap som uppfattades som relevant även av många arbetarväljare. Något liknande lär krävas även i nästa val, men då inte bara utifrån ett arbetslinjeperspektiv utan minst lika mycket i frågor om invandring och brottslighet. Därför ökar kampen om arbetarväljarna politikens fokus på just dessa frågor.

2 För det andra behöver SD driva en politik som ligger tydligt till höger även i frågor om skatter, välfärd och arbetsmarknad. Partiets företrädare har till och från beskrivit det som varken vänster eller höger, men väljarna ligger numera klart till höger i så gott som alla frågor.

Kraften i SD:s opinionsframgångar har varit så stark att partiet bidragit till att bredda höger/vänster-skalan så att den även handlar om värderingar och identitet, men fortfarande är ekonomiska frågor det som framför allt skiljer höger från vänster i Sverige. Detta kan inte heller SD i längden motstå, man måste välja väg. Därför är det logiskt att partiet förefaller ha bestämt sig för att stödja en borgerlig regering i nästa val. För SD-väljarna är detta det givna valet, och partier måste i slutänden följa sina väljare.

3 För det tredje behöver S inse att sambandet mellan arbetar-bakgrund och vänstersympatier i dag är så svagt att det knappt är värt att beakta. Om S ska kunna fortsätta att vara Sveriges största arbetarparti behöver man erbjuda annat än klassisk vänsterpolitik. Det som skett är att framför allt manliga LO-medlemmar övergivit S för SD, främst på grund av oro för invandring och brottslighet. Den traditionella S-politiken räckte inte för att hålla dem kvar, och kommer knappast att räcka för att locka dem tillbaka.

Historiskt har S framgångar i Sverige byggt på en internationellt sett unik förmåga att locka såväl småstädernas och landsbygdens arbetarväljare som progressiva välutbildade tjänstemän i storstäderna. På senare år har arbetarväljarna svikit, S blir alltmer ett parti för tjänstemän och pensionärer. Förenklat står S inför ett vägskäl: antingen följa arbetarväljarna högerut eller vänja sig vid tillvaron som ett smalare vänsterparti.

Politiken förändras ständigt och det är alltid lätt att inbilla sig att den tid man själv lever i är unik. Men förändringen av arbetarväljarnas politiska sympatier rubbar de facto en av de verkliga grundstenarna i svensk politik, och konsekvenserna av detta kan bli mycket långtgående.

Markus Uvell, opinionsanalytiker Nordic public affairs, författare till boken ”Bakslaget – radikalt etablissemang, konservativa medborgare” (Timbro 2018) "

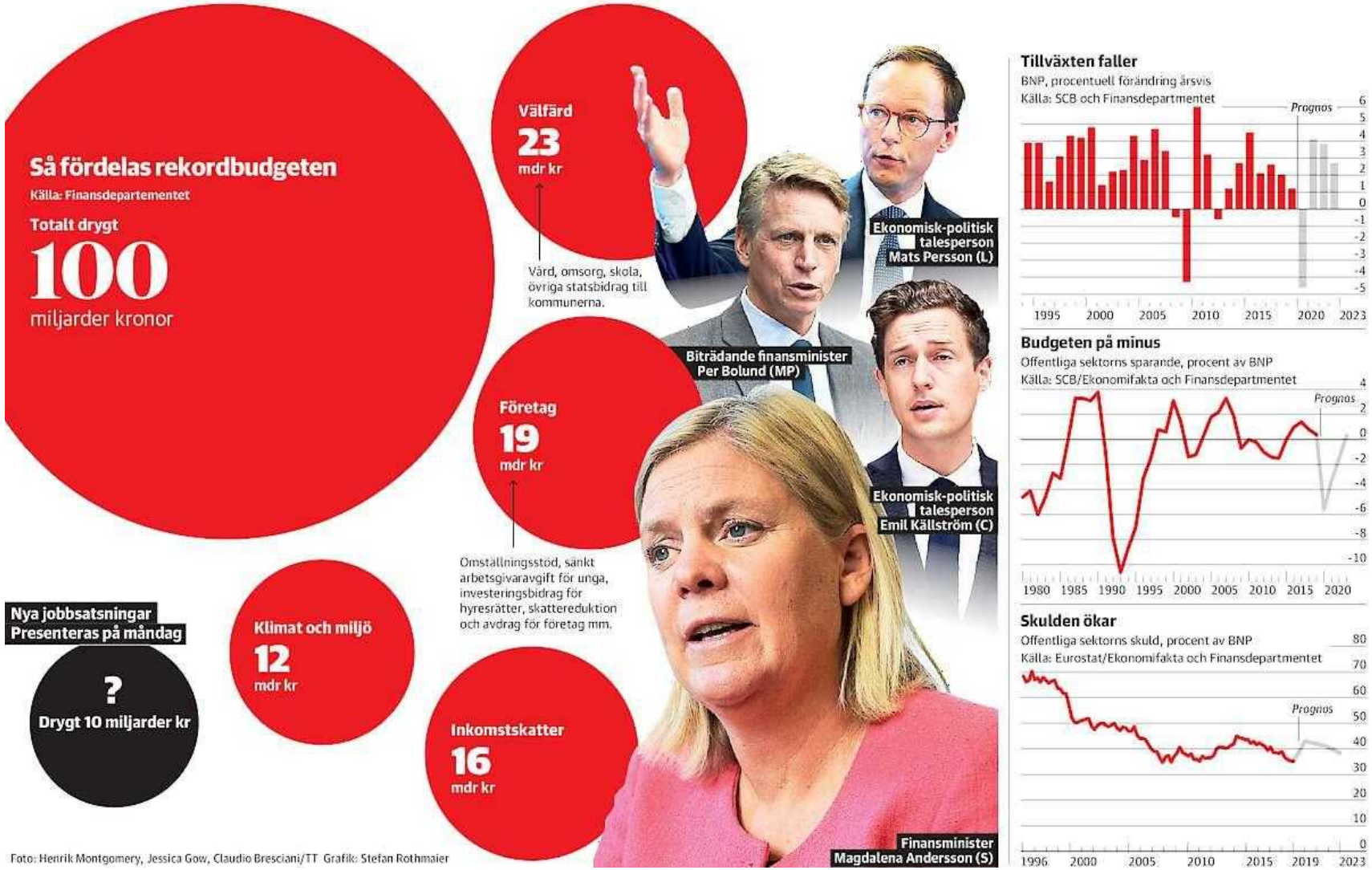

Foto: Henrik Montgomery, Jessica Gow, Claudio Bresciani/TT Grafik: Stefan Rothmaier

"Miljardregnet ska lyfta Sverige

DN SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Med en rekordstor budget försöker regeringen och samarbetspartierna lyfta Sverige ur coronakrisen. Vinnare är företag och kommuner som får tiotals miljarder vardera. Men det mesta är tillfälliga pengar. – Det är mycket brandutryckning nu, säger nationalekonomen Åsa Hansson.

På måndag presenterar finansminister Magdalena Andersson (S) den största budget som riksdagen någonsin har skådat. I coronakrisens spår kommer regeringen och samarbetspartierna C och L att lägga fram nya förslag till en kostnad som överstiger 100 miljarder kronor. Ett normalt år brukar den sittande finansministern vara glad om denne kan åstadkomma reformer för en femtedel av den summan. Och glöm allt tal om reformutrymme – här kommer staten att låna pengarna och låta statsskulden växa.

Hittills har partierna presenterat förslag för cirka 90 miljarder kronor i en sällan skådad utspelskarusell. Det betyder att det fortfarande finns ett tiotal miljarder kvar att fördela när budgeten läggs fram i sin helhet på måndag. Enligt DN:s uppgifter kommer då ett S-märkt jobbpaket som tar den sista delen av budgetutrymmet i anspråk.

Men redan nu står det klart att företagen kan se fram mot rejäla skattesänkningar nästa år. Även privatpersoner kommer att få mer kvar i plånboken efter att S tvingats ge med sig om sänkta inkomstskatter. Sammanlagt handlar det om skattesänkningar för företag och privatpersoner med cirka 30 miljarder kronor nästa år.

Samtidigt kommer kommuner och regioner att få rejäla tillskott. Drygt 20 miljarder i generella och riktade statsbidrag delas ut nästa år.

Mycket av skattesänkningarna till företagen och statsbidragen är tillfälliga åtgärder. I första hand gäller de under 2021 och ibland sträcker de sig in även över följande år. Det handlar alltså om akuta åtgärder för att bromsa effekterna av coronakrisen och innebär att ingen kan räkna med fler statsbudgetar i den här storleksordningen kommande år.

– Om vi ska klara av en kris i framtiden så måste vi successivt komma tillbaks till ordning och reda i statsfinanserna. Det får dock inte gå för snabbt så att det hämmar återhämtningen, säger Jonas Frycklund, biträdande chefsekonom på Svenskt Näringsliv.

Jonas Frycklund framhåller att en förutsättning för att kunna göra så stora satsningar som nu görs är att de offentliga finanserna varit i bra skick. Svenskt Näringsliv tycker att en budget i den storleksordning som läggs fram är väl avvägd med tanke på omständigheterna. Han uppskattar att flera punkter av det som hittills presenterats ligger i linje med det som Svenskt Näringsliv krävt, till exempel sänkt arbetsgivaravgift för unga och lättnader i bolagsbeskattningen.

– I den situation vi är i så går det inte att genomföra allt permanent. Men för oss är det viktigt att vissa saker förlängs och blir permanenta. Vi tror till exempel att sänkta arbetsgivaravgiften för unga skulle behövas även efter två år, säger Jonas Frycklund.

LO:s chefsekonom Ola Pettersson tycker att det är ömsom vin och ömsom vatten som presenterats av januaripartierna så här långt.

Han utgår från att det kommer fler satsningar på jobben och efterlyser bland annat mer resurser till vuxenutbildning och yrkeshögskola.

– Det är helt avgörande eftersom vi går mot en period med högre arbetslöshet och en snabb strukturomvandling. Där har vi stora förhoppningar, säger Ola Pettersson.

Han ogillar att det hittills har varit så stort fokus på skatterna och menar att de föreslagna skattesänkningarna är ”synnerligen ineffektiva” och långsiktigt försvårar möjligheten till en bra utveckling i välfärden.

– Det som gör en del av de här skattesänkningarna mer uthärdliga är att de är tillfälliga.

Han understryker att det just nu behövs en väldigt offensiv finanspolitik för att stödja återhämtningen. Därför är det inget problem att det finns många tillfälliga stimulanser i höstbudgeten.

– Det är ett exceptionellt läge som kräver en exceptionell finanspolitik. Vi är nödda och tvungna att göra väldigt mycket. Sen tycker jag att inriktningen på budgeten så här långt inte möter de faktiska problemen i svensk ekonomi, som arbetslöshet, en anemisk välfärd och den otrygghet som finns på många håll i samhället, säger Ola Pettersson.

Nationalekonomen Åsa Hansson är ledamot i Finanspolitiska rådet, ett expertorgan som har till uppgift att granska regeringens finanspolitik. Hon varnar för att djupare strukturella problem i ekonomin hamnar i skymundan av de akuta insatserna.

– Det är mycket brandutryckning nu av naturliga skäl, säger Åsa Hansson.

Hon efterlyser att mer kraft läggs på det som hon ser som största faran i krisen: att redan marginaliserade grupper hamnar ännu längre från arbetsmarknaden. Istället för breda jobbskatteavdrag som går till de allra flesta löntagare borde dessa miljarder riktas till exempelvis nyanlända eller lågutbildade.

– Det som oroar mig mest är att utanförskapet ska öka, säger Åsa Hansson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se"

”Mitt folk är också en klan – det är inte klanerna som är problemet”

DN SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Nyamko Sabuni vill att polisen ska få akut omhänderta barn till kriminella föräldrar. Samtidigt varnar hon för hur begreppet klaner används i debatten. – Det är inte klanerna som är problemet, säger Liberalernas partiledare.

Klan har blivit ordet på allas läppar i debatten om kriminaliteten efter att polischefen Mats Löfving använt det i Ekots lördagsintervju. Han talade om ett 40-tal klaner som ägnar sig åt systematisk brottslighet runtom i Sverige.

Fenomenet är ingen nyhet för Liberalernas partiledare, som redan för 20 år sedan skapade debatt genom att peka på problem i integrationen. På en pressträff nyligen drog hon paralleller mellan hederskulturer, religiös extremism och klankriminalitet.

Vad menar du är den gemensamma nämnaren?

– Det är förtryck. Starkt patriarkala traditioner där kvinnor är andra klassens medborgare och barn behandlas som egendom utan egna rättigheter. Släktbaserade kriminella gäng består ofta av familjer som hålls ihop av hedersbegrepp. Där kan det uppstå både moralpoliser och radikalisering. Allt detta har samlats framför allt i våra mest utsatta förorter, säger Nyamko Sabuni.

– Sverige är ett samhälle där politiker gärna blundar för fenomen som inte rör deras egen vardag. Men nu drabbas även människor utanför våra utsatta områden, de så kallade förnedringsrånen är en sådan sak. Pojkar eller unga män som lever i starkt patriarkala traditioner, kanske själva utsätts för våld, tar ut sin frustration på andra. För dessa unga män är det avgörande att de tas ur sin hemmiljö och sitt bostadsområde.

Behöver polisen spela en större roll i sådana situationer?

– Jag ser ett problem i att vi i dag har lagar som ger polisen rätt att ta med sig ett husdjur som misshandlas men inte kan ta ett barn. Barnet får vara kvar och sedan får polisen orosanmäla till socialkontoret. Jag är övertygad om att det har funnits sådana situationer där polisen kunnat bedöma att här borde vi ta med det här barnet. Det borde de få möjlighet att göra, säger Nyamko Sabuni.

Klaner hålls samman av ett starkt kitt av normer och traditioner. Vad är ditt recept för att bryta upp det?

– Det är viktigt att skilja på klaner. Jag skulle själv säga att jag är från ett klansamhälle. Mitt folk är också en klan. Det är inte klan som är problemet. Tvärtom är det stora delar av världen som måste organisera sitt liv i form av klaner för det finns inget samhälle som bistår.

Polisväsendet är inte till för medborgarna utan snarare en fiende. Det är inget fel på klaner. Jag skulle hellre säga släktbaserade kriminella gäng. Man ska passa sig för att se klaner som något i sig negativt.

– Det kommer att finnas klaner även i framtiden och det ska få finnas, bara man inte bryter mot den svenska lagstiftningen, respekterar jämställdhet och inte kränker barnens rättigheter.

Men hur går det ihop med det du säger om hederskulturen och de patriarkala traditionerna är en del av de här klanerna?

– Det jag säger är att det Sverige önskar för sina medborgare ska gälla alla medborgare. Antingen abdikerar vi och låter det vara. Eller också säger vi att era barn har också mänskliga rättigheter och vi kommer att bistå dem. Och kom ihåg att våld inom familjen är ett utbrett fenomen, det är ju inte något som bara finns inom en klan med hederskultur. Men vi ska inte acceptera våldet i någon familj.

Nu diskuteras långtgående förslag som anonyma vittnen, visitationszoner och avlyssning utan konkret brottsmisstanke. Hur långt är du beredd att tänja på rättssäkerhet och integritet för att effektivisera brottsbekämpningen?

– Rättssäkerheten måste alltid hållas, den bygger förtroendet mellan människorna och rättsväsendet. Däremot behöver svensk lagstiftning anpassas till de nya tider och de nya typer av brott som vi har i dag. Sverige ser inte ut i dag som det gjorde i slutet av 1900-talet. Det är något helt annat. Då måste lagstiftningen komma ikapp.

Det talas nu om hela släkter som helt enkelt inte vill integreras i det svenska samhället. Men vilken roll anser du att rasism, öppen eller dold, spelar för att invandrare inte kommer in i det svenska samhället?

– En del kallar det rasism, jag kallar det de låga förväntningarnas förtryck. Man förväntar sig inte mycket av ”de andra”. Jag märker att det finns i skolan, i arbetslivet och hos myndigheterna. Men jag skulle inte säga att rasism är det största problemet som gör att vi misslyckas med integrationen.

Du har sagt att Sverige inte ska ha några utsatta områden 2030. Vad blir avgörande för att nå dit?

– Det är att vi får skolor där alla som går ut nionde klass har behörighet till gymnasiet. Och det måste börja i förskolan. Det andra är sysselsättning. Fler måste komma i arbete. Det handlar också om boendemiljöer. Trångboddheten är ett stort problem.

– Och förstås att bekämpa kriminalitet. När familjer tar över en hel stadsdel och hotar andra, då måste samhället träda in och se till att medborgarna är trygga.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

"Fakta. Nyamko Sabuni
Född i mars 1969 i Burundi, i exil från Kongo-Kinshasa. Kom med familjen som flykting till Sverige 1981.

Uppväxt i Kungsängen utanför Stockholm. ”Det var inte ett utanförskapsområde men jag har vänner och släkt som bor i sådana områden”, säger Nyamko Sabuni.

Grundare och ordförande i Afrosvenskarna riksförbund. ”Då träffade jag ungdomar som skulle giftas bort mot sin vilja. Det väckte mitt engagemang mot hedersförtryck.”

Riksdagsledamot för dåvarande Folkpartiet 2002–2006.
Integrations- och jämställdhetsminister 2006-2010.
Jämställdhetsminister och biträdande utbildningsminister 2010–2013.
Partiledare för Liberalerna sedan juni 2019. "

" Därför riskerar beslutet om Preemraff i Lysekil att spräcka regeringen

DN SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det stundande beslutet om Preemraff delar regeringen. Miljöpartiet vill säga nej – Socialdemokraterna lutar enligt DN:s källor mer åt ett ja. Situationen uppges vara så infekterad att de två partiernas riksdagsledamöter inte pratar med varandra om den. Klimatet står på spel, enligt experter – men det gör också regeringsmakten.

När Arne Augustsson fick veta att han skulle kunna få ett oljeraffinaderi till granne satte han sig i sin roddbåt och gav sig ut i Brofjorden. Protesten följdes av fler, på hav och land, under slutet av 1960-talet. När Scanraff invigdes 1975 sålde Arne Augustsson sitt barndomshem med utsikt över fjorden.

– Han stod inte ut med att se sin hembygd bli förstörd. Men han kom aldrig över det, han längtade alltid tillbaka, säger dottern Jane Järås. Själv har hon inte släppt taget om Härnäset, beläget norr om Brofjorden. Från stugan där hon och maken tillbringar somrarna dominerar raffinaderiet utsikten. Även ljudbilden påverkas: det bullrar från anläggningen. Jane Järås är orolig för de höjda bullernivåer och ökade utsläpp av svavel och kolväten som ett utbyggt raffinaderi skulle orsaka, för naturreservatet på Härnäsets framtid och för de närboendes hälsa.

– Kommunen gjorde ett misstag från början, när man la ett oljeraffinaderi på Bohusläns vackraste plats. Nu gör man om samma misstag en gång till.

○ ○ ○

Du har förmodligen hört ordet ”Preemraff” swisha förbi i nyhetsflödet.

När mörkret faller över badviken vid Brofjorden lyser raffinaderiet likt en stad på andra sidan vattnet. Det är Skandinaviens största oljeraffinaderi, men orsaken till att du troligen har hört talas om det är att Preem för snart fyra år sedan ansökte om tillstånd att bygga ut. Företaget vill fördubbla verksamheten – och därmed bli Sveriges största utsläppare av koldioxid. Utsläppen skulle öka från 1,7 till 2,7 miljoner ton koldioxid.

Det skulle innebära att raffinaderiet i Lysekil ensamt skulle stå för 5 procent av Sveriges totala utsläpp. Om Preem får göra det de vill eller inte har stor betydelse för om klimatmålen ska nås, enligt experter. Raffinaderiet är redan en av Sveriges största utsläppskällor av koldioxid.

De stora utsläppen av koldioxid gör utbyggnaden kontroversiell ur klimatsynpunkt och det var skälet till att Naturvårdsverket sommaren 2019 skickade en så kallad underrättelse till regeringen. Regeringen beslutade hösten 2019 att ta över ärendet. Det är första gången som klimatet har angetts som skäl för att regeringen tar över beslutet i ett ärende.

– Kraftigt minskade utsläpp är en av de främsta prioriteringarna för regeringen. Vi måste vända på varje sten så att vi styr mot de av

riksdagen beslutade ambitiösa klimatmålen, sa miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) när hon berättade om beslutet på en pressträff i augusti 2019.

”Vi”, sa Isabella Lövin. Men hon presenterade nyheten ensam – utan sällskap av regeringspartnern Socialdemokraterna.

○ ○ ○

Ett år senare sitter hennes partikamrat Lorentz Tovatt, klimat- och energipolitisk talesperson för MP, på verandan till sin pappas sommarstuga i Stockholms skärgård.

Miljörörelsen under paraplyorganisationen Stoppa preemraff har manifesterat i två veckor. Aktivister har limmat fast sig själva på riksdagshuset, det har genomförts sittstrejker och demonstrationer. Sedan ett par dagar tillbaka har Lorentz Tovatt bestämt sig: han måste tala ur skägget.

”Sätter ner foten i en viktig fråga. Svenska klimatmål ska nås, då kan man inte hålla på å bygga ut det fossila!” skriver han och bifogar en bild på sig själv till ett Facebookinlägg. På bilden står det ”Utbyggnaden av Preemraff måste stoppas”.

Han lägger ner mobiltelefonen. Ser att skärmen genast lyser upp av notifikationer.

Isabella Lövin har vid det här laget meddelat sin stundande avgång. Varken hon eller språkrörskollegan Per Bolund vill kommentera beslutet om Preemraff. Det är en fråga som ligger för beredning, säger de, de vill inte förekomma beslutet.

Men via Lorentz Tovatt tar Miljöpartiet till slut offentligt ställning emot utbyggnaden. Något som skulle kunna kosta dem regeringsmakten.

– Jag är väldigt mycket mer populär här i dag, säger Lorentz Tovatt glatt, när DN träffar honom dagen efter att han tryckt på ”publicera”-knappen på sitt Facebookkonto.

Vi ses på Mynttorget, precis bredvid riksdagshuset i centrala Stockholm. Här pågår en coronadecimerad sittstrejk mot Preemraff. ”No Preem! No Preem! No Preem, no Preeeem!” sjunger en kvinna till den klassiska melodin ”Jolene” från en högtalare, i övrigt är det stillsamt på torget.

Flera väl insatta källor i Miljöpartiet berättar för DN att partiet omöjligt kan sitta kvar i regeringen om det blir ett Ja till Preem. Det vore ett hot mot själva existensberättigandet hos de gröna. Lorentz Tovatt må anse att han har tagit bladet från munnen, men så långt vill han inte sträcka sig.

– Det är en för tidigt ställd fråga. Nu ska vi göra allt som står i vår makt för att stoppa utbyggnaden.

Kan regeringen komma överens i den här frågan?

– Jag är optimist när det gäller att vi på något sätt kan stoppa den här utbyggnaden. Det kan ske på flera olika sätt. Preem själva kan inse att det här är gårdagens teknik som förstör klimatet och att vi behöver jobba med framtidens teknik, som gynnar klimatet.

Närmast till hands ligger troligen en kompromiss: ett villkorat ja. Frågan är vem en sådan kompromiss blir mest kostsam för.

○ ○ ○

Klimatet ska genomsyra den politik som förs i Sverige. De svenska klimatmålen ska nås. Det säger det klimatpolitiska ramverket, som samtliga partier förutom SD står bakom.

Miljöminister Isabella Lövin (MP) tar emot på Miljödepartementet, i det rum som hon i några månader till kan kalla sitt. Att beslutet hamnade hos regeringen var en seger för henne och hennes parti. Hon är bekymrad över att de unga som protesterar i dag inte tycks förstå det, att det finns en allmän uppfattning om att det bara hamnade i knäet på statsråden.

– Man måste känna i hjärtat att det här är på allvar. Det tycker jag barnen har lyckats bra med. Men sedan måste det finnas personer som är beredda att tillsätta utredningar, att invänta utredningar, att få med sig en majoritet i Sveriges riksdag för att få göra skillnad steg för steg. Och det är det arbetet jag gör nu, säger Isabella Lövin.

Man anar en viss underton av matthet i hennes röst, som att det inte är enbart kul att vara personen som ägnar sig åt utredningar. Och motståndet beskriver hon som hårdnackat.

– Tyvärr är det inte så att det går att omvända en enda moderat eller kristdemokrat eller Sverigedemokrat eller vissa andra partipersoner heller. Kunskapen och vetskapen finns där ute. Det är väldigt tyvärr få som är beredda att agera på det här och nu. Titta på Moderaterna, de vill till och med sänka bensinskatten nu. Det är ju helt… sinnessjukt. Nä men det är det, i en klimatkris. Det är faktaresistent.

Regeringen har fått kritik för att utmana domstolarnas oberoende genom att ta över ärendet. Hur ser du på det?

– Det här är ett principiellt oerhört viktigt ärende och det är verkligen inget konstigt i att regeringar då har den slutliga prövningen. Det är en del i en prövningskedja som riksdagen har beslutat om, som finns tydligt i miljöbalken.

”Det är en investering som inte är hållbar och som går i motsatt riktning till vad vi vill åstadkomma” har du tidigare sagt om Preemraff. Står du fast vid det?

– För aktieägare och för verksamhetsutövare så är det ju självklart så, att vill man ha en hållbar investering, då är det att satsa på någonting som inte är fossilt, som inte leder till ökade utsläpp.

Hur tror du det kommer att påverka bilden av Miljöpartiet om ni i regeringsställning inte lyckas stoppa utbyggnaden?

– Vi finns i regering nu för att möjliggöra en omställning för Sverige. Målet är solklart, vi ska styra mot nollutsläpp 2045, det står riksdagen bakom. Jag hoppas att vi ska kunna ta avgörande steg innan jag lämnar.

Hur skulle det kännas att lämna posten som miljöminister utan att den här frågan är löst?

– Självklart skulle jag tycka det var väldigt bra om vi kunde avsluta det här innan jag lämnar, men det här är större än min roll. Det handlar om hur Miljöpartiet och regeringen tar klimatfrågan på allra största

allvar. Miljöpartiet har varit väldigt tydliga i att vi ville lyfta frågan till regeringens bord. Annars hade man nog redan börjat bygga.

I kulisserna väntar åtminstone en språkrörskandidat, riksdagsledamoten Rebecka Le Moine (MP), som är tydlig med vad hon väntar sig om det blir ett ja till Preem – då lämnar Miljöpartiet regeringen:

– Vi gick till val på att klimatet inte kan vänta. Då kan vi inte vara med och fatta beslut om att Preem ska bygga ut och öka sina utsläpp med en miljon ton koldioxid varje år. Det är helt orimligt.

○ ○ ○

Utsläppen ska minska i Sverige. Om detta är riksdagen överens. Men redan i dag minskar de för långsamt för att målen ska kunna nås – både de inhemska målen och dem Sverige har förbundit sig till i och med Parisavtalet.

Hur kan det då finnas på kartan att ett företag ska få bygga en anläggning som kraftigt ökar dagens utsläpp – när de redan är för höga?

Det är här konflikten ligger. Preem hävdar att all ökning av lokala utsläpp kommer att kompenseras. Dels genom att utsläppen blir lägre när drivmedlet förbränns, dels genom utsläppsreducerande åtgärder som exempelvis CCS, det vill säga infångning och lagring av koldioxid.

För att kunna fånga in och lagra koldioxid har Preem skrivit en avsiktsförklaring med ett bolag i Norge. Målet är att koldioxid ska kunna lagras långt ner i berggrunden i havsbotten utanför den norska kusten. Men att projektet blir verklighet är ännu inte klart. Enligt planerna kommer den norska regeringen besluta om det senare i höst.

– CCS är extremt osäkert. Problemet är också att om man får till ett visst utrymme för lagring av koldioxid och infrastruktur för det så kommer många att vilja vara med. Stålindustrin, cementproducenter, elproducenter och många andra kommer att skrika efter ett sådant utrymme och det kommer att ta väldigt lång tid och vara svårt att bygga ut, säger Björn Sandén, professor i innovation och hållbarhet vid Chalmers.

– Jag skulle säga att utbyggnaden är en ytterst riskfylld investering, den typen av stora investeringar som görs nu i fossila bränslen är väldigt riskfyllda både ur ett klimatperspektiv och ur ett företagsekonomiskt perspektiv.

Malin Hallin, hållbarhetschef på Preem, har en annan syn på saken.
– Vi har hög prioritet på omställning, hög prioritet på klimat. Vi vill öka genomströmningen av förnybar råvara och tillhandahålla drivmedel som behövs i Sverige. Här har vi ett dubbelt ansvar, säger hon.

Protesterna mot Preems önskade utbyggnad har varit omfattande. Över hundra privatpersoner och flera miljöorganisationer överklagade domstolsbeslutet i lägre instans. Under sommaren har nästan tvåtusen mejl skickats till miljödepartementet i en av många e-postkampanjer som kräver ett nej till Preems utbyggnad.

– Världen måste bli helt fossilfri om cirka 30 år för att ha en chans att hålla den globala uppvärmningen ”väl under 2 grader med sikte på 1,5 grader, som det står i Parisavtalet. I detta skede är det – vetenskapligt –

och politiskt – oförsvarligt att investera i storskalig fossil utbyggnad, säger Johan Rockström, chef för Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin.

Naturvårdsverket pekar också på att många av Preems löften om hållbarhet och klimatkompensation är förknippade med stora osäkerheter.

Löftena är till exempel inte miljörättsligt bindande.

Malin Hallin på Preem säger att det är omöjligt för Preem att ge rättsligt bindande klimatlöften, eftersom bolaget självt inte råder över lagstiftning, utbud av förnybar råvara och kostnadsläge.

– Det betyder inte att vi friskriver oss från något – vi planerar att ha netto-nollutsläpp 2045. Men att gå in i en laglig process med åtaganden vi inte har rådighet över är vanskligt, säger hon.

○ ○ ○

Ingen vet exakt när beslutet kommer. Ingen DN har talat med tror att det finns någon annan än Preem som vill skynda på saken. Frågan är en så het potatis att miljöpartister och socialdemokrater undviker den när de ses i korridorerna, uppger en centralt placerad källa.

Hos Socialdemokraterna finns en stark falang som är för utbyggnaden. Och den uppvaktar flitigt partiets klimat- och miljötalesperson Hanna Westerén.

– Det är en otrolig aktivitet i frågan, så jag jobbar med den nästan dagligen, trots att jag egentligen inte ”jobbar” med den, säger hon och syftar på att frågan just nu bereds av ickepolitiska tjänstemän inom regeringskansliet.

Hanna Westerén skulle vilja höra mer från dem som förordar en utbyggnad och mer av deras argument.

– Jag tycker att det perspektivet förtjänar uppmärksamhet. Ryggmärgsreflexen är ”ånej ånej fossila bränslen”. Jag som socialdemokrat tycker att det måste vara något värt när en aktör kliver fram och säger att ”vi vill bidra till omställningen. Det här skulle kunna vara möjligt”.

Det finns en förhoppning inom socialdemokratin om att utbyggnaden är möjlig och att den skulle leda till positiva saker. På många plan.
– Det finns också en förväntan och förhoppning om att vi skulle kunna landa i en rättvis omställning. Då måste vi kunna leverera hållbara jobb. Det börjar bli allt mer akut att kunna visa den typen av exempel, vad menar man med hållbara jobb inom industrin? Kanske skulle det här kunna vara en sådan möjlighet, därför är det så viktigt att frågan prövas ordentligt, säger Hanna Westerén.

Ett argument för utbyggnaden som återkommer i debatten är att det är bättre att Preem hanterar tjockoljan i Sverige, där det finns en relativt effektiv anläggning som släpper ut mindre koldioxid än andra jämförbara raffinaderier.

– Detta argument är populärt bland konventionella ekonomer – att så länge vi är ”lite mindre dåliga” så är det försvarbart att investera. Men detta argument fungerar bara om det finns ett stort utsläppsutrymme kvar att fördela. Så är inte fallet längre. Globalt har vi bara ca 340 gigaton koldioxid kvar att släppa ut om vi ska klara 1,5-gradersmålet. Det ger oss cirka 8 år med nuvarande utsläppstakt, säger Johan Rockström.

○ ○ ○

Beslutet ligger och väger i Rosenbad. Men regeringen har också också inväntat ett lokalt beslut, som hade kunnat förändra allt.

Onsdagen den 16 september samlas Lysekils kommunfullmäktige i en lokal med utsikt över gästhamnen. Säger fullmäktige nej till utbyggnaden kan regeringen inte tillåta utbyggnaden, så lyder miljöbalken.

Kommunstyrelsens ordförande i Lysekil, Jan-Olof Johansson (S), tror att Preem kommer att bidra till omställningen till ett fossilfritt samhälle. Och vill att bolaget ska göra det på västkusten.

– Som kommunpolitiker värnar jag om de arbetstillfällen som ska finnas kvar efter 2030 och 2045. Därför är jag mån om att Preems arbete för att nå klimatmålen ska ske här, säger han.

Maria Granberg, gruppledare för Miljöpartiet, har brutit benet. Sju gånger under sammanträdet haltar hon upp till talarstolen för att försöka stoppa utbyggnaden. Hon vill också värna om jobben i kommunen, men drar en helt annan slutsats än Jan-Olof Johansson.

– Det är inte ansvarsfullt att förlita sig på en enda industri. Den största frågan som vi borde prata om här i kommunen är: Vad gör vi om Preem inte finns kvar?

Själv föreslår Maria Granberg satsningar på innovation kopplat till havsmiljön, på ekoturism och förnybar energi. Till skillnad från Jan-Olof Johansson är hon skeptisk till att Preem kommer att göra verklighet av de löften de gett inom klimatområdet, så länge de inte är bindande.

– Oljeindustrierna borde ha satsat 20 procent av sin vinst på omställning till förnybar energi de senaste 20 åren. När de nu försöker pressa ut den sista vinsten ur oljan är det Lysekil och miljön som får betala priset, säger hon.

Med rösterna 27 mot 3 beslöt Lysekils folkvalda att säga ja.
Vad betyder det om regeringen gör detsamma? Johan Rockström på Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin har sin bild klar för sig.

– Det skickar en svårsmält signal till världen, att Sverige – den duktigaste miljöeleven i den globala klassen, dessutom med en rik ekonomi, inte anser sig ha råd att stå fast vid Parisavtalet. Om inte Sverige kan, varför skall då Ungern, Polen, Tjeckien, Ukraina, Ryssland, Nigeria eller andra länder bry sig? säger han.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se"

"Fakta. Så fattas beslutet om utbyggnaden
Preems verksamhet omfattas av reglerna för EU:s handel med utsläppsrätter. Det innebär att den svenska regeringen inte kan gå in och ställa krav på utsläppsminskningar.

Men eftersom den planerade utbyggnaden ännu inte existerar omfattas den inte av dessa regler, enligt regeringens bedömning. Det innebär att den kan stoppas.

Mark- och miljööverdomstolen har gett grönt ljus för utbyggnaden. Domstolen menar att koldioxidutsläppen inte kan anges som skäl för att säga nej till en utbyggnad.

Rättsläget är dock inte så tydligt, menar Jonas Ebbesson, professor i miljörätt. I en debattartikel i DN skriver han att varken EU:s direktiv eller miljöbalken hindrar att länder nekar eller tidsbegränsar tillstånd av klimatskäl.

Regeringen är intebunden av Mark- och miljööverdomstolens yttrande, men måste ha stöd i miljöbalken för sitt beslut. Miljöbalkens övergripande mål är: ”att främja en hållbar utveckling där nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en god miljö.” Den formuleringen ger ett relativt stort manöverutrymme för regeringen. Just nu utreder juristerna på miljöprövningsenheten på Miljödepartementet hur EU:s regelverk, miljömålen och klimatmålen ska tolkas, tillämpas och vägas mot varandra.

Oavsett vilket beslut det blir är det troligt att det överklagas till Högsta Förvaltningsdomstolen. Kanske tas det även till EU-domstolen, eftersom frågan är principiellt viktig. "2

" Ewa Stenberg: Språkrörsvalet gör MP mer radikalt om Preem

DN SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det kommande språkrörsvalet i Miljöpartiet gör konflikten mellan regeringspartierna om Preemraff ännu mer eldfängd. Men det är inte säkert att mer radikala krav hjälper – en grön seger kan hamna utom räckhåll av juridiska skäl.

Miljöpartiet har haft en förunderlig förmåga att välja stridsfrågor som det varit svårt att vinna. De har skickligt spelat upp hur Sveriges och världens framtid hänger på att ett visst projekt stoppas – för att sedan tvingats krypa till korset under förnedrande former.

Vem minns inte de tyska kolgruvorna som Vattenfall sålde istället för att lägga ner? Eller Förbifart Stockholm, där vägmaskinerna fick göra paus medan MP och S stred, för att sedan börja gräva och asfaltera igen efter att MP fått ge upp?

Men hur många kommer ihåg framgångarna? Som ”The Swedish Proposal”, reformeringen av EU:s utsläppshandelssystem som lades fram av regeringen med miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) i spetsen. Reformen har gjort det dramatiskt mycket dyrare att elda kol i EU och lett till att kolkraftverk läggs ner på löpande band. Det var ett mycket viktigare beslut för klimatet än det om Vattenfalls kolgruvor eller Förbifarten.

Nu står Miljöpartiet där igen, med en ny stor konflikt.

Oljeraffinaderiet Preemraff är på ytan en perfekt stridsfråga, där det ligger under sina rökplymer i Brofjordens mynning och väntar på besked om att få bli Sveriges största utsläppare av koldioxid. Det kan symbolisera vägen mot vår behagliga klimatepoks undergång, hur Sverige mot bättre vetande fortsätter att investera i fossila bränslen trots kunskapen om att klimatkrisen redan är här.

Miljöpartiet och miljörörelsen har flera forskare med sig i det synsättet.

Men det går att se det nya projektet utanför Lysekil som motsatsen, ett exempel på hur människor med modern teknik kan minska utsläppen av koldioxid från oljeindustrin i Europa. Med hjälp av EU:s system för utsläppshandel styrs produktionen så att den med högst utsläpp blir olönsam och försvinner, medan den med bäst klimatteknik får fortsätta. Därför ger Preemraff lägre totala utsläpp i EU och dessutom jobb och skatteintäkter i Sverige.

Så ser bland andra Preem och den politiska majoriteten i Lysekil det.

Konflikten om Preemraff spelas upp i regeringen lagom till det är dags att byta kvinnligt språkrör i Miljöpartiet. Energiminister Anders Ygeman sade i riksdagen i veckan som gick att ”besked kommer ges under höst eller vinter”.

Miljöpartiet är trött och krisande, med usla opinionssiffror och på jakt efter samlande krav och ledare. För närvarande är det Preemraff och migrationspolitiken som blivit de viktigaste frågorna, och det syns också i debatten om vem som ska bli nytt kvinnligt språkrör.

Riksdagsledamöterna Rebecka Le Moine, Janine Alm Ericson och Annika Hirvonen kandiderar hittills för att efterträda Isabella Lövin. Annika Hirvonen har markerat att MP inte ska sitta i regeringen till vilket pris som helst. ”För mig är det inte ett alternativ att Sverige ska säga ja till utbyggnaden av Preems oljeraffinaderi.”, säger hon till DN.

Rebecka Le Moine har också sagt att hon är beredd leda MP ur regeringen på grund av Preemraff.

Janine Alm Ericson säger till GP att ” Vi kan inte tillåta att Preem bygger ut.”

Men striden om Nordens största raffinaderi ska få bli landets enskilt största utsläppskälla är inte svartvit. Ytterst handlar den i en rättsstat som Sverige om juridik. Och då är frågan om MP kan lämna regeringen på ett krav som rent juridiskt inte går att förverkliga?

Mark- och miljööverdomstolen har redan godkänt Preems ansökan. Regeringen kan komma att göra en annan bedömning, men den kan inte besluta fritt utan måste tillämpa samma lagar som domstolen gör.

Beslutet kan sedan komma att prövas av Högsta förvaltningsdomstolen. Den kan i sin tur koppla in EU-domstolen. Det tar alltså lång tid och det är inte givet att regeringen har makt att säga nej.

Det finns kanske ett utrymme för förhandlingar med Preem. Företaget har väntat i snart fyra år på beslut och börjar få bråttom. Regeringen skulle teorietiskt kunna försöka göra upp om nya gröna investeringar eller en tidsbegränsning för raffinaderiet.

Frågan är om det skulle räcka som resultat för ett Miljöparti som snabbt behöver en seger.

Å andra sidan är ju ansvarig minister för frågan en grön minister som inte behöver vara rädd att avsättas av sitt parti. Isabella Lövin har ju redan sagt att hon ska avgå i januari. Möjligen kan denna resultatinriktade miljöpartist hantera Preemraffansökan på ett pragmatiskt sätt – genom att trötta ut oljebolaget med en oerhört lång rättsprocess.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se "

"Carl Johan von Seth: En feltajmad skattesänkning från regeringen

DN MÅNDAG 21 SEPTEMBER 2020

Skatterna sänks med över 30 miljarder kronor när finansminister Magdalena Andersson lägger fram sin budget i dag. Men det stora kassaklirret för hushåll och krisande branscher dröjer till 2022.

Nästa års statsbudget – vars helhet presenteras av finansminister Magdalena Andersson i dag, måndag – kommer att bli historisk. Sammanhanget är speciellt. Pandemin har just orsakat det snabbaste raset i svensk ekonomi sedan Hitler härjade i Europa. Dessutom är budgetens omfång något utöver det vanliga. Nya åtgärder för 100 miljarder kronor ska läggas fram.

Av innehållet är det mesta redan känt. Bland annat att skatterna ska sänkas med över 30 miljarder kronor, en summa som fördelas ungefär jämnt mellan hushåll och företag.

De fyra största pusselbitarna är som följer:
Sänkt arbetsgivaravgift för unga
Investeringsavdrag för företagen.
Förstärkt jobbskatteavdrag.
Ett nytt förvärvsavdrag.

De tre förstnämnda är tillfälliga. Det sistnämnda förvärvsavdraget innebär sänkt skatt på lön, pension, a-kassa och andra inkomster. Det heter att det ska ”återstarta Sverige”. Att jobbskatteavdraget höjs tillfälligt säger regeringen är en ren konjunkturstimulans.

Men som insats i en svag svensk konjunktur är paketet inte överdrivet listigt till sin utformning. I princip alla siffror tyder just nu på att nedgången i ekonomin blir kraftig men kortvarig. Därför vore det vettigt med snabba åtgärder.

Upplägget med skattesänkningarna är lite tvärtom. De drar ut på tiden. Tajmningen riskerar att bli fel.

Av de fyra stora skattesänkningarna är det nämligen bara investeringsavdraget som införs från och med årsskiftet och som är koncentrerat till nästa år.

Arbetsgivaravgiften för unga sänks senare, i april nästa år. Tidigare erfarenheter talar emot att det ger fantastiskt många nya jobb. Men det som ändå talar för idén är att den gynnar både hotell- och restaurangbranschen och butikshandeln, som är hårt krisdrabbade. Det är synd för dem att det stora kassaklirret beräknas komma så sent.

Den största åtgärden för hushållen är förvärvsavdraget. Den skattesänkningen utvidgas stegvis under 2022 och 2023. Med andra ord i takt med att konjunkturen stärks. Det kan bli en omvänd stimulans.

Dessutom har regeringen gjort något märkligt med jobbskatteavdraget. Det kommer att förstärkas retroaktivt i en senare budget. Pengarna kommer inte att hamna på hushållens konton förrän 2022, två år efter det stora fallet i svensk bnp.

Förhoppningsvis har konjunkturen hunnit repat sig då. Men det blir sannolikt inte främst tack vare skattesänkningarna.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Ledare: Inte en budget för alla, utan för varje deltagande parti

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Ett problem med den påkostade eurokampanjen 2003, har det konstaterats i efterhand, var att det fanns pengar till allting och att dåliga idéer därför inte stoppades. Dela ut bananer för euron? Absolut! Skicka tio taggade kampanjare till en liten skärgårdsfest? Blås på! Moderata ungdomsförbundet vill gå omkring med en strutsdräkt i Almedalen för att få folk att tycka om EMU? Visst, kör!

Den budget som förhandlats fram av regeringen, Centern och Liberalerna lider av samma problem. Coronakrisen – och behovet att stimulera ekonomin – har skapat en situation där ingen har behövt säga stopp med hänvisning till brist på resurser.
Och det märks, tyvärr.

Alla partier sade sig på måndagen vara vinnare. Delar av budgeten investeras klokt nog i infrastruktur och i framtida fossilfri industriproduktion. På samma sätt har nödvändiga investeringar i välfärden gjorts. Men mycket spenderas på tillfälliga åtgärder som snabbt kan rullas ut. Och detta alldeles oavsett om de är effektiva eller inte – illustrerat av den sänkning av ungas arbetsgivaravgifter som till stora kostnader skapar ett fåtal nya anställningsmöjligheter.

Till detta kommer den politiska situationen. I svensk politik finns en omvittnad förmåga att samarbeta kring långsiktiga beslut, inte minst på det ekonomiska området. Möjligheterna att i dag spendera för att få fart på ekonomin beror på det ramverk för långsiktiga beslut och budgetansvar som infördes på 1990-talet.

Både den nuvarande regeringen och partierna som utmanar den är dock dåligt rustade att förvalta detta arv. Januaripartierna har förenats för att mandatfördelningen inte skapar bättre alternativ, och även om partierna kan förstå varandra på många områden så drivs de av olika agendor. Olikheterna skulle bli än mer påtagliga vid ett samarbete mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna. Även det skulle skapa incitament att med miljarder motivera sina nya relationer för de ombytliga väljarna.

Sådana koalitioner har sin sämsta stund i tider av ekonomiskt lättsinne. Då blir alla intresserade av sitt, och ingen har råd att se till helheten och driva igenom impopulära beslut. Att inte försvaret får tillräckligt med pengar ens med dagens unikt vida budgetram illustrerar i sig bristen på långsiktigt ansvarstagande. Och det är jättebra att inkomstskatter sänks, men vem vågar yppa ordet fastighetsskatt? Var är de jobbiga, men nödvändiga besluten?

Många åtgärder i budgeten tycks ha drivits igenom med större hänsyn till partiernas konjunktur än ekonomins. Det är ingen tillfällighet att både a-kassehöjningar och skattesänkningar tar sikte på valåret 2022.

Prognoserna för ekonomin är förvisso osäkra, men det slår åt båda håll. Skulle krisen förvärras av en ny virusspridning lär vi ha än större anledning att ångra dagens dåligt genomtänkta stimulansförslag. Statsbudgeten är inte en budget för alla så mycket som en budget för vart och ett av partierna. Det kan bli kostsamt, inte minst i termer av förtroendekapital.
DN 22/9 2020 "

" Ewa Stenberg: Budgetutrymmet är så stort att alla ser ut som vinnare

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Staten lånar till ett historisk stort krispaket – 105 miljarder kronor. Nästan en tredjedel är skattesänkningar, i strid med S vallöften. Ändå får budgeten ”ett socialdemokratiskt hjärta att ta ett glädjeskutt”, enligt finansministern. Hur går det ihop?

På måndagsmorgonen presenterade en glad finansminister Magdalena Andersson (S) en rekordtjock budget. Hon berättade att presentationen av den skulle ta en timme. ”Njut!”, manade finansministern och satte i gång att redovisa alla förslagen.

När skattesänkningarna, a-kassan, utbildningen, klimatåtgärderna och det andra var avklarat visade hon ett färggrant stapeldiagram över hur olika inkomstgrupper gynnas av 105-miljarderssatsningen.

Trots att regeringen lägger förslag som Socialdemokraterna har tillbringat två valrörelser med att häckla, har de lyckats forma om och komplettera de kritiserade skattesänkningarna. Nu gynnar budgeten som helhet låg- och medelinkomsttagare.

Det var detta som fick finansminister Anderssons hjärta att ta ett glädjeskutt. ”Det här är faktiskt sossepolitik när det är som allra bäst”, sade hon.

Socialdemokraterna skällde hela valrörelsen 2014 på den sänkning av arbetsgivareavgifter för unga som regeringen Reinfeldt genomförde. Enligt S var det en ineffektiv stimulans som inte gav några nya jobb att tala om.

Den var dåligt använda skattepengar, menade Magdalena Andersson då. Nu genomför hon precis samma förslag, också denna gång på initiativ av Centerpartiet. Magdalena Andersson vill inte svara på frågan om hur många jobb arbetsgivareavgiftssänkningen kan tänkas skapa denna gång.

Den senaste valrörelsen upprepade Socialdemokraterna att välfärd alltid ska gå före skattesänkningar. Nu använder man 30 miljarder kronor till just skattesänkningar. Vissa av dem är tillfälliga, men huvuddelen kommer att bestå och minska reformutrymmet framöver.

Det blir alltså mindre pengar över till välfärden, trots att andelen unga och barn ökar i befolkningen.

Ändå börjar Socialdemokraterna hitta ett sätt att inlemma de liberala förslagen i sin politik. Och det syns hur mittenpolitik skapas mellan C, L , S och MP på vissa områden.

Socialdemokraterna har smält om jobbskatteavdraget, som Liberalerna förhandlat in i budgeten. Det ger nu mer utdelning längre ner i inkomstskalan än under den borgerliga regeringen Reinfeldt. Efter ett par år ersätts det med ett skatteavdrag som inte bara ska gälla löntagare utan också pensionärer, arbetslösa och sjukskrivna.

Finansministerns varma hjärta kan förstås också förstås som att hon är glad över att budgetförhandlingen gick i hamn och att regeringsunderlaget består. Det har funnits stora motsättningar mellan partierna. Centern och Liberalerna har länge förespråkat en arbetslinje med återgång till en lägre a-kassa och lägre sjukförsäkring. Det ökar drivkrafterna för människor att söka arbete, med deras synsätt. Nu lägger regeringen ungefär fem miljarder kronor per år under de kommande två åren på högre ersättning till de arbetslösa. Också det slopade karensavdraget för första sjukdagen blir kvar en tid.

Men också här finns möjligheter för en kompromisslinje. Magdalena Andersson talade om den nya arbetslinjen, med satsningar på utbildning och en mer generös ersättning i a-kassan än den som gällde före coronakrisen.

Förhandlingarna om försvaret var mycket svåra. Januaripartierna var sinsemellan oense och nu är de inte beredda att gå Moderaterna och Kristdemokraterna till mötes. Sverige ser alltså inte ut att få ett nytt, brett förankrat försvarsbeslut, trots att omvärldsläget är det sämsta sedan Berlinmuren föll. Det som finns är en mittenuppgörelse också om försvaret.

Regeringen och deras samarbetspartier planerar att fortsätta låna till stimulanser fram till och med valåret 2022.

Den djupa ekonomiska krisen har fått alla svenska politiska partier att göra helt om när det gäller budgetdisciplin.

Inget parti vill finansiera sina reformer helt med besparingar eller skatteökningar. Det minskar förstås påfrestningarna på januari-samarbetet. Budgetutrymmet är så stort att alla kan utropa sig till vinnare. Magdalena Andersson kan tala sossepolitik när det är som bäst och Annie Lööf kallar budgeten ”klassisk liberal, borgerlig politik”.
Nu är det inte pengar, utan principer som blir stridsfrågor. Januaripartierna har några sådana sammandrabbningar framför sig. Den första kommer att handla om arbetsrätten. Om inte arbetsmarknadens parter kommer överens om ett avtal som lyfter bort frågan hotar den att bli uppslitande. Och då hjälper inte den hjärtevärmande borgerliga sossebudgeten.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" Miljardsatsning på jobb och omställning

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Skattesänkningar med 30 miljarder kronor och välfärdssatsningar med ungefär lika mycket. Det är huvudpunkterna när regeringen nu lägger fram sin rekordstora höstbudget.

Med satsningar på sammanlagt 105 miljarder kronor är det en historiskt stor budget som i coronakrisens spår förhandlats fram mellan regeringspartierna och samarbetspartierna Centern och Liberalerna.

Finansminister Magdalena Andersson menar att budgeten som helhet värmer hennes socialdemokratiska hjärta. Hon pekar på att budgeten fördelningspolitiskt ger mest till dem med lägre inkomster. Hon tillbakavisar också de analyser som på förhand pekat på att S har fått ge upp mycket i förhandlingarna med övriga partier.

– Det här är sossepolitik när det är som allra bäst, säger Magdalena Andersson.

Samtidigt innehåller budgeten skattesänkningar på sammanlagt cirka 30 miljarder kronor, något som knappast stått högst upp på finansministerns önskelista. Landets företag kan se fram mot rejäla skattesänkningar nästa år, och även privatpersoner kommer att få mer kvar i plånboken efter att S tvingats ge med sig om sänkta inkomstskatter.

– Fördelningsprofilen i den här budgeten har en väldigt socialdemokratisk prägel. Den ger mest till dem som har lägre inkomster och de som redan är rika får inte på samma sätt ta del av den här budgeten. Men det är klart att budgeten inte har exakt samma

prägel som den skulle haft om det var bara en socialdemokratisk regering, säger Magdalena Andersson.

Samtidigt kommer kommuner och regioner att få rejäla tillskott under nästa år. Det handlar både om generella statsbidrag och en rad riktade satsningar på vård, skola och omsorg till en summa av 28 miljarder kronor under 2021.

Gemensamt för mycket av satsningarna i höstbudgeten är att de är av tillfällig karaktär. Cirka 75 miljarder av de totalt 105 miljarderna som budgeten omfattar gäller i första hand under 2021 och sträcker sig ibland in även över följande år. Det handlar alltså om akuta åtgärder för att bromsa effekterna av coronakrisen och innebär att ingen kan räkna med fler statsbudgetar i den här storleksordningen kommande år.

– När krisen är över ska vi tillbaka till överskott i statsfinanserna. Därför har vi lagt mycket av de här satsningarna tillfälligt. Sedan behöver vi följa utvecklingen, säger Magdalena Andersson.
Hon menar att höstens budget har en tydlig röd linje.

– Syftet är att vi ska jobba Sverige ur krisen. Bedömningen är att det här skapar 75 000 fler jobb.

I samband med budgetpresentationen lade finansministern fram ett S-märkt jobbpaket på sammanlagt elva miljarder kronor. Den största delen av pengarna går till att förlänga höjningen av a-kassan, som infördes som en krisåtgärd tidigare i år. Närmare sex miljarder blir kostnaden för att behålla den högre nivån i a-kassan under nästa år och ytterligare fem miljarder för 2022.

– Det är viktigt att människor inte ska behöva lämna hus och hem när man blir arbetslös utan kan koncentrera sig på att söka jobb, säger Magdalena Andersson.

Oppositionspartierna är inte oväntat kritiska till regeringens budgetförslag. Vänsterpartiets ekonomisk-politiska talesperson Ulla Andersson är till skillnad från finansministern missnöjd med fördelningen i regeringens budget.

– Regeringen har noll handlingskraft när det gäller att bekämpa den ekonomiska ojämlikheten. Det är någon form av beröringsskräck när det gäller att beskatta den ekonomiska eliten, säger Ulla Andersson som efterlyser betydligt högre pålagor på dem som har det allra bäst ställt.

Moderaternas Elisabeth Svantesson riktar i sin tur hård kritik mot bland annat förlängningen av a-kassehöjningen och rättspolitiken.
– Det är fyra partiers önskelistor. Det är inte vad Sverige behöver, säger Elisabeth Svantesson och fortsätter:

– Vi har presenterat rättspolitik som gör skillnad men pengar spelar också roll. Det är helt obegripligt hur man kan lägga en budget men inte skjuta till nya pengar till polisen eller åklagarmyndigheten. Det är helt obegripligt för mig, säger hon.

Sverigedemokraternas ekonomiskpolitiska talesperson Oscar Sjöstedt kritiserar att delar av tillskotten till kommuner och regioner bara är tillfälliga och försvinner efter ett par år.

– Vad ska de göra sedan då, börja sparka folk? Kommuner och regioner behöver kunna planera sina verksamheter, säger Oscar Sjöstedt.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Snabbguide. Sex saker du måste veta om budgeten

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

1 Vilka är de största satsningarna? Den enskilt största posten är 10 miljarder kronor i höjda generella statsbidrag till kommuner och regioner, inte minst för att kompensera för merkostnader och sämre intäkter under pandemin. Välfärden får även stora riktade tillskott, till äldreomsorgen, skolan och sjukvården. En stor del av budgetpengarna riktas till företagen i form av sänkta arbetsgivaravgifter för unga och nya skatteavdrag. Syftet är att näringslivet ska få hjälp att lyfta sig ur den lågkonjunktur som pandemin har orsakat. Skattesänkningar till såväl löntagare som pensionärer är en annan stor del, liksom satsningar på klimat och miljö. Pengar till kollektivtrafik och järnvägsunderhåll ska tillsammans med andra åtgärder minska utsläppen från transporter. Naturvården får också nya miljarder.

2 Kom finansministern med någon nyhet? Magdalena Andersson (S) hade sparat ett stort jobbpaket med S-prägel till måndagen. Här finns fortsatt höjd ersättning i a-kassan och utbildningsplatser för de som behöver omskolning i coronakrisens spår.

3 Kommer budgeten att märkas i hushållens plånböcker? Ja, en hel del budgetposter får effekter på svenskarnas privatekonomi.

Skattesänkningarna för såväl löntagare och pensionärer hör dit. Pensionärer med relativt sett låga inkomster får dessutom en höjning. Arbetslösa får fortsatt generösare villkor i a-kassa. Utökade avdrag för ruttjänster och nya avdrag för privatpersoners investeringar i grön teknik finns också med. Alkohol och tobak blir lite dyrare.

4 Varför rekordsumman 105 miljarder kronor? Pandemin har orsakat ett brutalt ras i svensk ekonomi, liksom i många andra länder. Genom att pumpa ut pengar i samhället hoppas regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna kunna starta om ekonomin. Det behövs. Enligt finansdepartementets beräkningar backar Sveriges BNP med 4,6 procent i år, arbetslösheten stiger till 9 procent och den offentliga sektorns sparande hamnar på minus 5,5 räknat i procent av BNP.

5 Hur har Sverige råd med detta? Sverige gick in i krisen med mycket starka offentliga finanser, bland de bästa i Europa. Skulden låg på historiskt låga 35 procent av BNP förra året. Trots utgifterna i budgeten beräknar finansdepartementet att skulden inte växer mer än till knappa 43 procent, vilket fortfarande är lågt i en internationell jämförelse. De goda statsfinanserna gör att Sverige kan låna pengar till låg ränta för att finansiera satsningarna. Sveriges gynnsamma läge beror till stor del på det strikta finanspolitiska ramverk som infördes efter 90-talskrisen och som skapat överskott i goda tider.

6 Hur ser prognosen ut för ekonomin framåt? Raset har bromsats upp. Så kan man beskriva finansdepartementets prognoser. Tillväxten skuttar upp rejält redan nästa år. Arbetslösheten stiger något även 2022 för att sedan vända neråt. Den offentliga sektorn går med underskott i tre år och hamnar på plus först 2023. Statsskulden toppar på 42,7 procent av BNP i år och sjunker därefter sakta. Det kommer dock att ta många år innan skulden når till ner till riktmärket på 35 procent, även kallat skuldankaret. Prognoserna är dock osäkra och många faktorer i omvärlden ligger utom Sveriges kontroll.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

"Pensionärer och arbetslösa får mer kvar i plånboken

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Regeringens coronabudget påverkar privatekonomin för de flesta. Pensionärer med många arbetsår och låg pension får ett extra tillägg och alla som har inkomster får sänkt skatt. Här är en genomgång av plånboksförslagen.

Det mest utmärkande för plånboksförslagen i den här budgeten är att regeringen tillsammans med samarbetspartierna L och C inför en skattesänkning med koppling till coronakrisen. Coronabonusen är direkt riktad till personer med en månadsinkomst som ligger under 50 000 kronor.

Så här påverkas privatekonomin av höstens budget för 2021:

Lägre skatt för alla
Nästa år sänks inkomstkatten för alla med som mest 1 500 kronor per år. Förutom de som har arbetsinkomster gäller skattesänkningen pensionärer, arbetslösa, sjuka och föräldralediga. Sänkningen gäller från 2021.

Coronabonus
Alla som har arbetsinkomster ska få en skattereduktion 2021 och 2022 som kompensation för ökade utgifter under coronakrisen. Skattereduktionen ska ge mest till låg- och medelinkomsttagare och de som har en inkomst på 50 000 kronor i månaden eller mer får ingen reduktion alls.

Skatten för 2021 reduceras i slutet av året och märks när man får slutskattsedeln 2022. Under 2022 ska skattereduktionen finnas med i skattetabellerna.

Höjt och utökat rutavdrag
Taket för rut-avdraget ska höjas från 50 000 kronor per år till 75 000 kronor per år. Det ska också gå att få avdrag för fler tjänster än i dag.

Bland nyheterna finns transport av tvätt samt kostnaden för själva tvätten. Möblering av bostad liksom montering av möbler i hemmet ska bli avdragsgillt liksom transport av möbler till andrahandsmarknader och för magasinering. Det samma gäller tillsyn av fritidshus.

Höjt underhållsstöd
Ensamstående föräldrar ska få mer pengar från den 1 juni 2021. Underhållsstödet höjs med 100 kronor i månaden för barn som är yngre än 15 år och med 150 kronor i månaden för barn som är 15 år eller äldre.

Höjda skatter på alkohol och tobak
Regeringen vill höja skatterna på alkohol och tobak från 2023 men än är det inte klart hur stora höjningarna ska bli.

Inkomstpensionstillägg
Pensionärer med en pension på mellan 9 000 och 17 000 kronor i månaden får ett inkomstpensionstillägg. Inkomstgränserna gäller den pension som betalas ut av Pensionsmyndigheten och har sitt ursprung i arbete i minst 40 år.

Tillägget är som mest 600 kronor i månaden och trappas av ner till 25 kronor i månaden. Beloppen är före skatt och tillägget betalas ut från 65 års ålder.

Inkomstpensionstillägget ska inte påverka andra förmåner som garantipension, äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg. Hemtjänstavgiften ska inte heller påverkas.

Tillägget ska börja betalas ut från den 1 september 2021 och det krävs ingen ansökan för att få det.

Sänkt skatt på pensionsinkomster
Regeringen vill avskaffa skatteskillnaden helt för alla som har pensionsinkomster och har fyllt minst 65 år vid det nya årets ingång. Skillnaden ska vara helt borta för alla den 1 januari 2023 .

Skattereduktion för gröna investeringar
Privatpersoner som investerar i grön teknik ska kunna få en skattereduktion på upp till 50 000 kronor om året för arbeten som utförs efter den 31 december 2020. Reduktionen gäller både arbets- och materialkostnader och blir 15 procent på solceller och 50 procent för lagring av egenproducerad elenergi och laddningspunkter för elfordon.

Dyrare förmånsbil
Regeringen vill justera schablonen som används när man beräknar värdet av bilförmån så att förmånen bättre speglar kostnaden för att äga en bil privat. Hur detta ska gå till får vi veta senare i höst.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

"Carl Johan von Seth: Krisbudgeten har ruckat politikens tankeramar

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Finansminister Magdalena Anderssons höstbudget är den största finanspolitiska satsningen i Sverige på decennier. DN:s ekonomiska kommentator Carl Johan von Seth svarar på tre frågor om den.

1 Vad är unikt med den nya budgeten?
Den nya höstbudgeten kommer att bli historisk främst för sin storlek. Här talar vi om ett reformpaket på över 100 miljarder kronor. Alltihop är lånade pengar. Underskotten i statens budget väntas nu bli de största på decennier.

Något liknande var egentligen aldrig aktuellt under finanskrisen. Tidigare regeringar har inte sett det som sin uppgift att sjösätta lånefinansierade stimulanser i den här skalan. Det har betraktats som ineffektivt och riskabelt. Att jämna ut konjunkturen har i stället varit Riksbankens jobb.

Men pandemikrisen har rubbat gamla tankeramar. Och finansminister Magdalena Andersson pekar på en förändrad verklighet. Riksbankens styrränta väntas ligga kring 0 procent flera år framöver. Den kan inte stimulera så mycket. Regeringen kan därför göra mer, enligt resonemanget. Och med en låg statsskuld, i en riktig lågkonjunktur, kan lånefinansierade stimulanser ha bra effekt, enligt de senaste tio årens forskning.

2 Kommer budgeten att hjälpa svensk ekonomi ur krisen?
Regeringen räknar med att stimulanserna kommer att leda till 2,3 procent högre svensk tillväxt nästa år. Det är en ganska stöddig kalkyl. Men den ligger faktiskt grovt sett i linje med de effekter som statliga Konjunkturinstitutet tidigare har räknat med.

Samtidigt finns en del frågetecken. Blir tajmningen i stimulanserna rätt? Flera av skattesänkningarna kommer ganska sent och den stora plånbokseffekten ligger två år framåt i tiden. En annan fråga är om alla pengar verkligen kan användas. Det är vanligt att regeringen avsätter stora summor för projekt som aldrig blir av.

En ytterligare aspekt är om åtgärderna ger någon långsiktig energi åt ekonomin. Många ekonomer hade nog gärna sett en högre ambitionsnivå när det gäller utbildning och omställning, till exempel.

3 Vad innebär det här för statens finanser?
Runt hälften av de 100 miljarderna är permanenta reformer, resten är tillfälliga satsningar. I takt med att stimulanserna löper ut räknar regeringen med att svensk ekonomi också återhämtar sig och att skatteintäkterna växer. Budgeten väntas vara tillbaka i balans framåt år 2023. Då har Sverige, enligt regeringens beräkning, en statsskuld som fortfarande ligger väldigt lågt i ett europeiskt perspektiv.

Men krisbudgeten innebär också att regeringen tar ett kliv ut i det okända. När partierna budgetförhandlar om ett år igen är det en valårsbudget det gäller. Att styra tillbaka mot balans i finanserna kan bli en större utmaning.

Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se "

"Miljarder satsas på nya Gripenplan samtidigt som de används allt mindre

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Hela 181 miljarder kronor ska satsas på att bygga svenska Gripenplan och ubåtar de närmaste tolv åren. Men samtidigt flyger stridsflygarna allt mindre och det saknas materiel för att utbilda de värnpliktiga. Det framgår av regeringens budget för nästa år.

För första gången redovisas öppet hur mycket skattebetalarna betalar för att utveckla och köpa svenskt stridsflyg och svenska ubåtar. Det sker sedan försvarsberedningen förra året kritiserat bristande transparens om vad dessa två prioriterade områden egentligen kostar.

I budgeten anger regeringen nu att det 2021 ska satsas 7 miljarder kronor på investeringar i stridsflyget, främst på det nya planet Gripen E som nu byggs hos Saab i Linköping.

De årliga summorna ökar sedan hela tiden fram till 2026 (då är nivån 11,5 miljarder). Därefter anges för åren 2027–2032 ytterligare 50 miljarder. När DN summerar alla siffrorna för stridsflyget blir summan 107,9 miljarder kronor.

I Malmö och Karlskrona utvecklar och bygger Saab den nya ubåten A 26 Blekinge. Ubåtsinvesteringarna kostar nästa år 3,9 miljarder kronor. Även här ökar kostnaderna stegvis till 2026 (då 7 miljarder). Åren 2027–32 tillkommer 41 miljarder och totalsumman för åren 2021–2032 blir 72,9 miljarder kronor.

Sammanlagt kostar stridsflyg och undervattensförmåga därmed 180,8 miljarder till och med 2032. Satsningarna har motiverats med att områdena är så kallade ”väsentliga säkerhetsintressen” där Sverige måste ha egen kompetens.

Det militära försvarets olika myndigheter har de senaste åren fått ökade anslag. För nästa år föreslås en ökning från cirka 58 miljarder kronor i år till 66 miljarder 2021. Av dem går cirka 20 miljarder till materiel och anläggningar.

Men samtidigt som staten investerar miljarder i framtida system så flyger Gripenplanen allt mindre:

”För Jas 39 har flygtidsproduktionen sjunkit för fjärde året i rad vilket Försvarsmakten uppger beror på bland annat att större tillsyner tagit längre tid än planerat”, skriver regeringen.

Efter Rysslands annektering av Krim 2014 ökade flygtiden för Gripen till toppnoteringen 11 287 flygtimmar år 2015. Men sedan dess har flygtiden dalat och hamnade 2019 på endast 9 624 timmar.

Förutom att planen står på verkstäderna, så har Flygvapnet vakanser bland personalen. Därför har man ”tvingats prioritera insatsverksamhet och utbildning före förmågeutveckling”, skriver regeringen. I klartext: stridsflyget hinner inte öva tillräckligt på sina stridsuppgifter.

Samtliga Flygvapnets flygplanstyper flög 2019 mindre än 2018 – med ett undantag: radarspaningsplanet S 100D/ASC 890 som varit flitigt i luften i ett allt sämre säkerhetsläge. Den nya helikopter 14 som fortfarande levereras och dras med höga driftskostnader flygs alltmer sällan: 1 025 timmar år 2019 mot 1 454 år 2018.

Det råder obalans i Försvarsmakten, vilket både försvarsberedningen och överbefälhavaren påpekat. Trots förbättringar saknas utrustning när de 4 500 värnpliktiga ska utbildas.

”Det finns fortsatt brister vad gäller tillgång till materiel för att bland annat kunna genomföra grundutbildning med värnplikt parallellt med att de stående förbanden utbildar och övar vilket påverkar både förbandsutvecklingen och förbandsproduktionen”, konstaterar regeringen.

I armén räcker inte lastbilar, stridsfordon och stridsvagnar till. Orsaken är att fordonen är gamla med låg tillgänglighet eller håller på att renoveras. Marinen har lyckats öka gångtiden för sina fartyg, men övningarna begränsas av brist på reservdelar ”för ålderstigen materiel”.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

" Företagare: Sänkta avgifter gör att vi har råd att anställa unga

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Regeringen aviserar sänkta arbetsgivaravgifter för unga.
– Det gör att det går att anställa och vidareutbilda unga, säger Olle Persson, vd i företaget Allt i plåt. – För oss gör det inte någon stor skillnad, säger Fredrik Zöögling, vd på Profilgruppen.

Sänkta avgifter och sänkt arbetsgivaravgift för unga är regeringens recept i budgeten för att få fart på näringslivet och minska arbetslösheten.

I den småländska orten Åseda finns flera små och mellanstora företag som drabbats på olika sätt och reaktionerna på de sänkta arbetsgivaravgifterna är blandade, men mest positiva.

Företaget Allt i Plåt, med cirka 130 anställda, tillverkar bland annat hytter till yrkesfordon, färdtjänstbilar eller ambulanser.
– Coronan slog mot taxinäringen och flera andra beställningar minskade så vi har tappat cirka 15 procent av årsomsättningen.

Märkligt nog har vi behållit beställningar från flygplatser. Eftersom flyget är parkerat behöver flygplatserna våra dragfordon för att flytta flygplanen på marken, säger Olle Persson, vd på Allt i Plåt.

– Sänkt arbetsgivaravgift för unga har vi haft förut, det gör att vi kan anställa och har råd att vidareutbilda unga. Förra gången det infördes anställde vi flera. Och trots att vi nu har haft lägre omsättning och tagit del av permitteringsstöd så har vi investerat flera miljoner i nya verktyg, säger Olle Persson.

Ett annat företag i Åseda som drabbats av konjunkturen är Spaljisten, vars 150 anställda och 60 robotar årligen producerar fem miljoner platta paket för bland andra ett stort internationellt möbelföretag.

Under mars, april och maj gick omsättningen ner med 50 procent. Vd:n Florim Albborn visar en av de hundra meter långa produktionslinjerna. En fläkt i taket sprider ut en fuktdimma för att luftfuktigheten ska vara konstant.

– Limmet i spånskivorna kräver en viss luftfuktighet.

Florim Albborn hade helst sett lägre arbetsavgivaravgift för alla.
– Det är bättre att göra det billigt att anställa och lägga skatt på annat. Men den sänkta avgiften för unga är välkommen. Vi har målet att fördubbla vår kapacitet i produktionen och vi bygger nu en ny industrilokal för 6 500 kvadratmeter som förväntas blir klar våren 2021 och då kommer vi också att anställa fler, säger Florim Albborn.

På Anebyhusgruppen, som har en omsättning på 700 miljoner kronor är det full fart. På årsbasis har företaget med drygt 200 anställda ökat omsättningen med tio procent.

– Vårt svåra år var 2018, då gjorde vi förlust, men i år räknar vi med en omsättning på 770 miljoner och en högre vinst. Folk har fortsatt att köpa och bygga hus, säger Niklas Lundin, vd på Anebyhusgruppen.

– För oss kommer sänkningen av arbetsgivaravgift att spara pengar direkt och det kommer nog också att påverka våra nyanställningar. Just nu är 16 anställda i den åldersgruppen, fortsätter Niklas Lundin.

Störst arbetsgivare i Åseda är Profilgruppen som tillverkar olika produkter i aluminium och som har närmare 500 anställda.

– För oss är nog inte den sänkta arbetsgivaravgiften avgörande. Det är inte en obetydlig utgift för oss men det viktiga är att det är någon som vill jobba här som vi ser talang i, säger Fredrik Zöögling, vd på Profilgruppen.

Anders Forsström
anders.forsstrom@dn.se "

"Viss ljusning på arbetsmarknaden

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

Läget på arbetsmarknaden har förbättrats något och arbetslösheten har nu minskat till 9,0 procent. Samtidigt har mer än 100 000 varslats sedan coronapandemins utbrott.

Arbetsförmedlingens nya siffror visar på en liten förändring när det gäller arbetslösheten.

Från att ha legat kring 9,2 procent sedan mitten av juli har den nu tickat ned något, 0,1 procentenheter, sedan veckan dessförinnan.

– Det tyder på att det finns en viss ljusning på arbetsmarknaden. Det är nu ungefär lika många som skriver in sig som också lämnar för arbete, säger Annika Sundén, analyschef på Arbetsförmedlingen.

Den gångna veckan varslades 1 913 personer om uppsägning vilket gör att det nu är totalt 100 849 personer som varslats sedan början av mars. Under veckan skrev 9 135 personer in sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

– Vi hade en bedömning före sommaren att arbetslösheten skulle stiga i högre takt, vår fortsatta bedömning är att den kommer att fortsätta stiga men hur mycket är osäkert.

Arbetsförmedlingen arbetar för närvarande med en ny uppdaterad prognos som ska presenteras under oktober månad.

– Tittar man var det finns jobb i nuläget så är det inom vård och omsorg och utbildning, men även som transportbud och personliga assistenter.

Ytterligare påverkan får det ökade antalet studieplatser vilket gör att många nu i stället valt att skriva in sig vid exempelvis högskolor och universitet.

– Det är en bra tid att utbilda sig. Många som förlorat jobb är unga människor. En hel del av de jobb som försvunnit inom industrin och handeln är också sådana jobb som inte kommer att komma tillbaka eftersom det pågår en strukturomvandling, säger Annika Sundén.

TT "

"Ledare: Vi har inte råd att snåla i kriget mot gängen

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Det råder relativ enighet inom det politiska Sverige att straffen måste skärpas och fler grovt kriminella hållas inlåsta. Det är något bra.

Erfarenheter från vår omvärld visar att man kan nå framgång i kampen mot gängen om samhället bestämmer sig för att kraftsamla, lagar tillämpas bättre eller skärps, brottsofferperspektivet lyfts fram och rättskedjan får tillräckliga resurser.

Men det går inte att snåla. När måndagens budget presenterats stod det klart att den hårt prövade Åklagarmyndigheten tillhör de instanser som blir utan behövliga resurser. I en budget där alla samarbetspartier tycks få vad de pekar på ska vi alltså spara på kärnområden som försvaret och brottsbekämpningen.

Det är oroväckande, för att inte säga obegripligt.

På tisdagen slog också Kriminalvården larm. I en artikel på DN Debatt skriver generaldirektören Martin Holmgren att hans myndighet nu går upp i stabsläge. Fängelserna är överfulla. Farorna med det uppkomna läget är uppenbara. Säkerheten äventyras, det förebyggande arbetet försvåras, dömda får längre tid i frihet innan de spärras in. En av de misstänkta bakom den uppmärksammade våldtäkten på kyrkogården i Solna i augusti var dömd för mordbrand men hade ännu inte börjat avtjäna straffet.

I dag måste kampen mot det grova våldet, inte minst i gängmiljöer, prioriteras. Ett problem med prioriteringar är att mjuka och fluffiga ord ofta kommer i konflikt med en hård verklighet.

Vi ska ha nolltolerans i narkotikapolitiken, få stopp på alla inbrott och cykelstölder, tillämpa ”trasiga fönster-teorin” som säger att även skadegörelse ska tas på stort allvar, sända signaler genom att gå stenhårt mot sexköpare...

Och märk väl: Inget av ovan nämnt är oviktigt. Man kan argumentera för att ett par av dessa åtgärder dessutom är medicin mot gängbrottsligheten, på längre sikt.

Men i mitten av augusti sa en polis till radions ”Studio ett” att polisen prioriterar all brottslighet. Det var kanske ett stressat sätt att formulera att inga brott är acceptabla, men samtidigt sätter uttalandet fingret på ett problem: Den som prioriterar allt prioriterar inget.

Och det är klart att med alla dessa prioriteringar kommer hela rättskedjan att utsättas för svåra påfrestningar. Det är dags att fundera på vilka brott som verkligen är viktigast att lägga resurser på – såväl i polisinsatser som i utmätta straff.

Den balansgången kommer att bli extra påfrestande till dess att vi har en bättre rustad poliskår på plats.

Redan i fjol varnade Kriminalvården för fulla fängelser och vädjade om att fler dömda brottslingar skulle avtjäna sitt straff med fotboja i stället för bakom galler. Och ja, det är en väg att gå. Fotbojan kan dessutom användas på flera sätt, inte minst för att förhindra vissa gängmedlemmar att komma tillbaka till gängens kärnkvarter och hålla dem fysiskt ifrån varandra. En sorts kommunarrest, helt enkelt.

Tillsammans med larmet från kriminalvården visar diskussionen om de bortglömda åklagarmyndigheterna på en tydlig slutsats: Rättskedjan består av många länkar. Det är bra om man förstärker polislänken, men så länge de andra är svaga kommer kedjan ändå inte att hålla.

Den allt grövre gängbrottsligheten är inte något som går att åtgärda på kort tid. Långsiktighet och tålamod kommer att krävas. Den besegras inte heller med aldrig så hårda ord i tv-debatter och på valaffischer. Det kommer att kosta, och det måste få kosta.

DN 23/9 2020 "

"Frivilligt för EU-länder att ta emot flyktingar

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

I dag, onsdag, lägger EU-kommissionen fram sitt förslag till nya gemensamma migrationsregler. Det ska vara frivilligt att ta emot asylsökande och länderna som gör det ska kompenseras, erfar DN. Först i händelse av en kris ska länder som vägrar tvingas bidra med personal eller ekonomiskt stöd.

Fem år har passerat sedan flyktingkrisen 2015 utan att EU:s medlemsländer har kunnat enas om migrationen. Länder som Ungern, Polen och Slovakien har blockerat förslag om att fördela asylsökande medan ankomstländer som Italien och Grekland vädjat om avlastning. Så när Ylva Johansson fick posten som EU:s nya inrikes- och migrationskommissionär förra året kallades det för ett omöjligt uppdrag.

På onsdagen ska Johansson presentera det som kan bli ett nytt gemensamt regelverk. Hon har redan sänkt förväntningarna genom att intyga att ”ingen kommer att bli nöjd”.

DN erfar att det nya förslaget innebär en frivillig fördelning av asylsökande med förslag på någon form av kompensation till länder som ställer upp. Det skulle till exempel kunna röra sig om ekonomiskt stöd. Först i händelse av en kris, likt hösten 2015, ska en obligatorisk stödmekanism kunna träda i kraft som tvingar samtliga EU-länder att bidra med till exempel personal eller finansiering. Frågan är hur mycket det nya förslaget i slutändan kommer att skilja sig från Dublinförordningen.

Signalerna om vad som väntar splittrar svenska EU-parlamentariker. Moderaternas Tomas Tobé tror att frivilligheten är nödvändig för att medlemsländerna över huvud taget ska kunna enas. Hans parti vill se ett ökat nationellt självbestämmande över mottagandet.

Centerns Abir Al-Sahlani vill tvärtom hellre se ett obligatoriskt mottagande som tar hänsyn till faktorer som hur många asylsökande ett land tidigare tagit emot, landets arbetsmarknad och bnp. Hon anklagar kommissionen för att ha gett efter för länder som Ungern, Polen och Slovakien.

– Man har gått från en obligatorisk omfördelning mellan länderna till att den ska vara solidarisk med någon form av morot från EU. Det är ett svek mot flyktingarna och de länder som tar emot flest.

Kommissionen har, enligt DN:s uppgiftslämnare, diskuterat hur de olika delarna av processen kan samordnas för en snabbare hantering: en första prövning vid EU:s yttre gräns, asylansökan och ett eventuellt avslag och återvändande.

I förslaget läggs, enligt uppgifter, fokus på att en första bedömning av asylsökande ska göras vid EU:s yttre gräns. Processen ska gå snabbare – både för de som får avslag och för de som bedöms kunna ha asylskäl. Uppgifter om identitet, till exempel fingeravtryck, ska registreras i en gemensam databas. Syftet med den första bedömningen är, erfar DN, bland annat att minska antalet personer som kommer in i EU samt att öka kontrollen av vilka som släpps över gränsen. Andra

medier har tidigare rapporterat att screeningen ska ske i stora asylcenter vid gränsen.

– Det är farligt för rättssäkerheten om man bara väljer ut några asylsökanden som går vidare till en mer noggrann prövning, säger Centerpartiets Abir Al-Sahlani.

Moderaternas Tomas Tobé säger å andra sidan att hans parti länge krävt en asylprövning vid den yttre gränsen.

– Det möjliggör en snabbare prövning och stärker förutsättningarna för ett ökat återvändande. I dag görs för lite åtskillnad på dem med asylskäl och ekonomiska migranter. Den här ordningen kan bidra till att ändra på det, säger han.

Miljöpartiets Alice Bah Kuhnke ser både för- och nackdelar.

– Vi vill se en första bedömning vid gränsen men då måste det läggas enorma resurser på att få det rättssäkert. Vi vill inte att det ska finnas stora asylcenter vid yttre gränsen där hela asylprocessen sker, det ska ske i något av medlemsländerna, säger hon.

Kommissionen väntas också föreslå en ökad EU-samordning av räddningsinsatserna på Medelhavet.

Sannolikt väntar en lång förhandling i och mellan EU:s olika organ innan ett nytt system kan vara på plats.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se "

"Fakta. EU:s asyl- och migrationspakt
I november förra året tillträdde Ylva Johansson, dessförinnan arbetsmarknadsminister, posten som EU:s inrikes- och migrationskommissionär med uppdraget att ta fram förslag på ett nytt EU-regelverk för migration.

De olika medlemsländernas syn på frågan har sedan flyktingkrisen 2015 blockerat en ny gemensam asyl- och migrationspolitik. EU-kommissionens tidigare förslag om att fördela asylsökande mellan medlemsländerna stoppades av framför allt Ungern, Polen, Tjeckien och Slovakien.

I dag, onsdag, presenteras det nya förslaget av Ylva Johansson. Hon har tidigare sagt att illegala flyktvägar ska motverkas till förmån för legala vägar till Europa och att det vore bra om EU kunde öka sitt mottagande av kvotflyktingar. Hon har också sagt att man vill ingå samarbeten med fler länder utanför EU, likt de avtal eller samarbeten som finns med Turkiet eller Libyen. "

" Nya reglerna kan sätta stopp för asyldrömmen

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Hösten 2015 stängdes dörren för många afghaner i Sverige. Sedan dess har minst 3 000 lämnat landet för att söka asyl i Frankrike i stället. DN har träffat unga afghaner som lämnat Sverige för Paris. En del har fått uppehållstillstånd och jobb, andra drömmer om att få det. Men förslaget till nytt asylsystem i EU kan sätta stopp för drömmen.

Paris.
EU:s migrationskommissionär Ylva Johansson lägger i dag, onsdag, fram sitt förslag om vad som ska ersätta Dublinförordningen – det system som styr EU-ländernas samarbete om asylpolitik.

Det följs med stor spänning i Europa – inte minst av de tusentals kringflackande flyktingarna och migranterna i unionen.

– Det största problemet för de som kommer hit till Frankrike från Sverige är Dublinförordningen, eftersom den innebär att de ska skickas tillbaka till det land där de först sökte asyl. Att de ändå kommer hit beror säkert på att Frankrike inte är så bra på att verkställa. Bara ungefär 10 procent skickas tillbaka till Sverige, säger Sara Brachet, som i tre år arbetat med afghaner i Paris, först för Svenska kyrkan och nu inom ramen för frivilligorganisationen Svensktalande migranters vänner i Frankrike (Lamsf).

Hon uppskattar att hon varit i kontakt med omkring 3 000 ”svensk-afghaner”. Och med åren har hon lärt sig att det finns en del kryphål i Dublinförordningen.

– För många av de som varit här länge har det gått bra. Av de som jag lärde känna för tre år sedan har nästan alla uppehållstillstånd och jobb. DN har träffat tre afghaner som kommit olika långt på vägen mot drömmen om Frankrike.

Ashiq
Morgondimman är på väg att lätta i lägret. Det luktar fukt och sopor utanför tältet. Med trötta ögon ser Ashiq, 29 år, sig omkring. En kö har bildats under vägbron. En hjälporganisation delar ut mat.
”Jag har köat i fem år nu”, tänker han. ”Jag vet inte om jag orkar köa mer.”

Han går ner till vattenkranen. Några stänk vatten i ansiktet. Sedan plingar det till i telefonen.

”Hej Ashiq, vi är här nu. Är du i närheten?”
”Hej, jag är i närheten.”

Vi möts på vägbron.
– Det var bråk i natt igen. Någon som försökte slå någon med ett rör, säger Ashiq på felfri svenska.

Han har varit här i en månad nu. Efter fem år i Sverige – där han nekats uppehållstillstånd i alla instanser och hotas av utvisning.

Ingenting tycktes kunna beveka de svenska myndigheterna. Inte ens intyget från Amnesty om ”verklig risk” för hans liv i Afghanistan.

Nu sätter han sitt hopp till Frankrike i stället.

Första anhalt är detta informella läger vid en motorvägsbro intill nationalarenan Stade de France i norra Paris. Missbrukare hänger ofta här om natten, bråkar och stjäl. Ashiq har mist ett par byxor. Tältkamraten Hussein ett par skor.

Några killar står och tvättar vid den enda vattenkranen. De har fyllt en grön sopsäck med plagg, blött ner dem, och en av dem kliver ned i säcken och trampar tålmodigt barfota, som en levande tvättmaskin. Men det här är inte en berättelse om misär och desperation. Det här är en berättelse om hopp.

Hoppet om ett liv efter Sverige.

Bilal
Medan Sverige skärpt migrationspolitiken sedan 2015 – ”andrum” kallade statsminister Stefan Löfven (S) det då – har Frankrike hållit dörren öppen för afghanska flyktingar.

2019 beviljades 62,6 procent av alla afghaner asyl i första instans i Frankrike, enligt databasen Eurostat. I Sverige var siffran 37,7 procent, klart under EU:s genomsnitt på 54,4 procent.

Det har successivt lett till att fler afghaner söker sig till Frankrike.
– Skillnaden i beviljanden var ännu större för ett par år sedan, då Frankrike godkände mer än 80 procent i första instans. Det är ett stort rättviseproblem att bedömningarna skiljer sig så mycket åt mellan olika EU-länder, säger migrationsforskaren Bernd Parusel.
Enligt tidningen Le Monde får tre av fyra afghaner som överklagar ett beslut dessutom ja till uppehållstillstånd i Frankrike. Men då måste man först ha kommit in i systemet.

Det knastrar i gruset när 23-årige Bilal Safi bromsar in i Tuileriträdgården, ett stenkast från konstmuseet Louvren.
– Jag tycker om att cykla. Det är ett fint sätt att lära känna staden, säger han.

För knappt ett år sedan sov han i ett tältläger som det som Ashiq bor i vid Stade de France. Nu delar han rum med en annan afghan i ett modulhus i en Parisförort. Varje månad får han 210 euro till mat, telefon och andra levnadsomkostnader. På dagarna studerar han franska och programmering.

Precis som Ashiq blev han dock ett Dublinärende när han anlände.
– Jag minns att jag gick in på en polisstation i Paris med fyra andra svensk-afghaner. De flaggades inte som Dublinärenden när de gav fingeravtryck, så de fick ansöka om asyl direkt. Flera av dem har uppehållstillstånd nu – medan jag måste vänta längre, säger han.

– Jag vet inte varför myndigheterna gör så. Men det är många svensk-afghaner som slipper undan ”Dublin”, berättar han.

Asylrättsaktivister bekräftar för DN att ett ansenligt antal afghaner tillåtits ansöka direkt om asyl i Frankrike, av oklara skäl. Möjligen vill en del lokala myndigheter undvika den extra arbetsbelastning som Dublinärenden innebär.

Men även om man faktiskt blir ett Dublinfall, som Bilal och Ashiq, finns gott hopp om att få stanna.

Under 2019 beviljades 609 förfrågningar om överföranden från Frankrike till Sverige, enligt Migrationsverket. Men bara 73 överföranden verkställdes. Det vill säga drygt 10 procent.

Det beror på flera saker. Besluten går att överklaga och franska domare underkänner ibland överföranden till Sverige, eftersom risken för att utvisas till Afghanistan anses för stor. Från Frankrike utvisas inte mer

än ett tiotal personer per år till Afghanistan, på grund av det pågående inbördeskriget i landet.

– Även om domaren bekräftar överförandet till Sverige händer det att polisen dröjer med verkställandet. Och om det tar mer än sex månader får personen chans att ansöka om asyl i Frankrike, säger asylrättsaktivisten Sara Brachet.

Bilal Safi hör till de ganska många som först blivit Dublinärende, därefter fått nej i domstol och nu närmar sig sexmånadersgränsen. För en dryg vecka sedan kallades han till polisen.

– Jag misstänkte att de skulle skicka mig till Sverige, så jag fick en panikattack och tvingades åka till akuten, berättar han sammanbitet. Nu hoppas han att polisen ska acceptera ett intyg från sjukhuset. Men risken är stor att han står inför en tids papperslöshet, eftersom han missat ett möte.

– Jag vill inte åka till Afghanistan, för mitt liv är i fara där. Min bror dödades av talibanerna i somras. Så jag föredrar att stanna här som papperslös, framför att åka till Sverige och utvisas, säger han.
Det är den sista utvägen för många afghaner. Den som varit papperslös i 18 månader i Frankrike efter ett beslut har rätt att ansöka om asyl i landet. I Sverige är gränsen fyra år.

Shayan
En strid ström av gäster kommer in genom dörren och beställer mat. Uteserveringen är inte så stor men välbesökt – den ligger ju mitt i centrala Paris.

Kabul Kitchen går bra, trots pandemin.

På en griffeltavla står att läsa: ”Det som gör vår mat annorlunda är vår historia.”

– Det är sorgligt att jag inte fick göra det här i Sverige. Jag tyckte om Ljusdal och Järvsö, jag hade lärt mig språket och fått vänner där. Men efter tre nej åkte jag vidare, säger Shayan Mohammadi, 22 år, som är en av tre delägare i den lilla restaurangen.

Han kom hit 2017 – efter att ha ägnat ett par år till att stånga sig blodig mot Migrationsverket. Och han hade turen att inte bli ett Dublin-ärende. Nu har han tioårig flyktingstatus, talar flytande franska och hoppas kunna få franskt medborgarskap nästa år.

Han har arbetat på klädkedjan Zara, lärt känna fransmän och startat en restaurang med afghansk mat.

En dröm som gått i uppfyllelse.

Men Shayan är inte ensam.
DN har träffat afghaner som arbetar i butiker, är kypare eller studerar. Det är det som är drömmen för många som anländer nu.

Ett vanligt liv.
Sara Brachet och andra asylrättsaktivister är dock oroliga.
– Vi får väl se vad det här nya förslaget innebär. Men av det vi har hört hittills talas det mycket om ökat fokus på av- och utvisningar. Det är oroväckande, säger hon.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se "

"Försvarsuppgörelsen öppnar för stor satsning

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Regeringen, C och L har enats om att Försvarsmakten redan nästa år ska planera för att genomföra hela Försvarsberedningens upprustning. Om riksdagen efter valet 2022 anslår mer pengar kan samtliga satsningar som M, KD och Överbefälhavaren krävt bli verklighet.

DN kan nu avslöja nya, hittills okända delar, i den försvarsuppgörelse som förra veckan slöts mellan S-MP-regeringen och januaripartierna L och C. Principöverenskommelsen är grunden för den försvarsproposition för åren 2021–2025 som regeringen inom kort lägger på riksdagens bord.

Utöver de höjda anslag på 13 miljarder kronor som DN rapporterat om förra veckan (se faktaruta) så stakar de fyra partierna ut vägen efter riksdagsvalet 2022. En kontrollstation 2023 ska ange om mer pengar kan anslås åren 2026–2030.

– Planeringsramarna för 2026–2030 var den stora stötestenen under vinterns, vårens och sommarens förhandlingar. Innebörden av kontrollstationen är att man skjuter det ställningstagandet till efter valet 2022. Vi ”agreed to disagree” i en överenskommelse som förhoppningsvis låser upp motsättningen, förklarar Liberalernas försvarspolitiker Allan Widman.

– Det är ett upplägg som borgar för att vi hamnar rätt inför 2030, bekräftar Centerpartiets försvarspolitiker Daniel Bäckström.

I riksdagen finns i dag en majoritet med de fyra borgerliga partierna och SD för höjda försvarsanslag till 2030, men regeringen gick inte med på hela beloppet. Det som nu saknas fram till 2030 är cirka 35 miljarder kronor. Men ”om den ekonomiska ramen höjs” – står det i uppgörelsen – så ska Försvarsberedningens betänkande Värnkraft från 2019 genomföras ”i sin helhet”.

Redan nästa år ska därför myndigheterna börja planera för att både Försvarsberedningens hela förslag och de kompletteringar som Överbefälhavaren Micael Bydén begärde förra hösten genomförs.
– De kan planera för ökade resurser i nästa försvarsbeslutsperiod och detta skapar förutsättningar för ett högre tempo, förklarar Allan Widman.

”Hela krigsorganisationen ska vara färdigorganiserad 2030”, slås det fast, vilket är snabbare än vad ekonomin hittills tillåtit.

Överenskommelsenmellan S-MP-L och C innehåller också en lista med 17 konkreta åtgärder. I stort sett varje förband i Försvarsmakten påverkas om utökade anslag tillförs från 2026. Flygvapnet får fler robotar och krigsbaser för flyg och helikoptrar, marinen får nya stridsbåtar, armén får handburet luftvärn och samtliga soldater ska få nya eldhandvapen.

Nya ingenjörs- och underhållsbataljoner sätts upp och förbindelsekompanier inrättas. Utbyggnaden av sambands- och telekrigsförband tidigareläggs. Uthålligheten ökas genom inköp av läkemedel, drivmedel, lastbilar och ammunition.
DN har jämfört överenskommelsen mellan S-MP-C och L med de krav som försvarspolitikerna från M, KD och L framförde på DN Debatt den 30 augusti. Både innehåll och ordval är desamma.

– Det är mer eller mindre identiska listor. Det känns väldigt tillfredsställande som ett slutligt förhandlingsresultat, bekräftar Allan Widman som hoppas på bredast möjliga anslutning i riksdagens försvarsbeslut.

Sonderingar ska nu ske med både M och KD.

– Nu ska propositionen skrivas och vi vill landa i ett bra beslut. Det här kräver mer dialog för att få en ytterligare bredd i riksdagen och den här överenskommelsen är ett viktigt steg framåt, säger Daniel Bäckström, C.

Men med mer pengar följer också ökad kontroll. I uppgörelsen ingår att riksdagen ska slå fast ramar för kostnaderna för stridsflyg och undervattensområdet, som uppgår till 181 miljarder kronor till 2032. Dessutom ska så kallad ”design to cost” hindra att kostnader rusar i väg på grund av nya krav under pågående projekt. En ny myndighet ska också inrättas 2023 för att följa upp och utvärdera utvecklingen i totalförsvaret.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se "

"Bakgrund. Satsningar som beslutas i höst
DN avslöjade förra veckan satsningar för 17 miljarder kronor som S-MP-C och L kommer att föreslå i riksdagens försvarsbeslut i höst: Artilleriregemente i Kristinehamn, två nya infanteriregementen där Östersund, Sollefteå-Härnösand och Falun tävlar om lokaliseringen. Livgardet i Kungsängen utökas och får en reducerad brigad. Flygvapnets Gripenplan utrustas med långräckviddsrobotar för att bekämpa markmål.

Marinen får fyra nya korvetter och beställningarna tidigareläggs så att korvett 3 och 4 påbörjas före 2030. "

" Stefan Löfven: V är med och legitimerar SD

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Vänsterpartiet vill stoppa förslaget om nedsatta arbetsgivaravgifter för unga som finns med i budgeten. Statsminister Stefan Löfven är starkt kritisk till V:s agerande. – V är med och legitimerar Sverigedemokraterna som en politisk kraft, säger han.

Under en träff med journalister i riksdagen gav den troliga nya partiledaren för V, Nooshi Dadgostar, besked om att hennes parti kommer att agera för att stoppa sänkningen av arbetsgivaravgiften. Hon uppgav att V kommer att söka stöd hos Moderaterna och Kristdemokraterna för detta, men även Sverigedemokraterna behövs för att det ska lyckas. Detta är statsminister Stefan Löfven är mycket kritisk till.

– Det förvånar mig att de legitimerar Sverigedemokraterna, sade han under ett besök i Rinkeby på tisdagen.

Statsministern menar att V hycklar när de lägger fram förslag som kräver SD:s stöd för att kunna förverkligas.

– V kan prata hur mycket som helst om att de inte förhandlar med Sverigedemokraterna men de är fullt medvetna om vad som krävs och är med och legitimerar SD som en avgörande politisk kraft, fortsätter han.

Nooshi Dadgostar anser inte att Vänsterpartiet kan ställas till svars för hur SD röstar i riksdagen.

– För mig kommer frågan om att bekämpa arbetslösheten alltid vara väldigt viktig. Vi lägger hela tiden mängder med förslag i riksdagen, för att vi vill att andra partier ska rösta på dem, säger Nooshi Dadgostar.

Det är Centern och Liberalerna som drivit igenom förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter i budgeten för anställda mellan 19 och 23 år. Socialdemokraterna har tidigare varit emot generella sänkningar av arbetsgivaravgifterna för unga. Det är dyrt och ineffektivt, anser partiet. Vilket också är Nooshi Dadgostars uppfattning.

– Det här är en mycket ineffektiv utgift. Det är mycket pengar. De ska användas på ett sätt som verkligen ger nya jobb, till exempel genom att pengarna går till kommuner och regioner, säger hon.

Sverigedemokraterna stöder V:s förslag enligt partiets ekonomisk-politiska talesperson Oscar Sjöstedt.

– Vi är beredda att göra detta. Vi vill riva ut den här delen ur budgeten, säger han på en pressträff i riksdagen.

Kristdemokraterna är kritiska till reformen men anser att Vänsterpartiets fråga är för tidigt väckt.

– Vi utformar nu vårt eget budgetförslag och när det arbetet är klart, får vi undersöka möjligheter att agera i riksdagen, kommenterar Jakob Forssmed (KD), ekonomisk-politisk talesperson.

Moderaterna avböjer att kommentera V-förslaget i nuläget.

Liberalernas ledare Nyamko Sabuni riktar sig direkt till M och KD med en uppmaning om att de inte ska göra gemensam sak med Vänsterpartiet.

– Oavsett maktambitioner så låt inte dagens ungdomsgeneration bli förlorare för att man inte gillar den sittande regeringen, säger hon.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" Spridningen ökar i Stockholm – nya åtgärder kan införas

DN OSDAG 23 SEPTEMBER 2020

I region Stockholm syns nu tecken på ökad smittspridning. Inom kort kan nya lokala restriktioner träda i kraft i länet för att få bukt med ökningen. Även i andra delar av landet går smittotalen upp, men det finns skillnader mellan de olika utbrotten, förklarade statsepidemiolog Anders Tegnell på tisdagen.

Spridningen av det nya coronaviruset ligger fortfarande på relativt låga nivåer, både i Stockholm och i Sverige i stort. Men den senaste tiden har en viss ökning skett. Till skillnad från under sensommaren är det inte längre främst bland unga som fler fall hittas, utan ökningen sker nu i flera åldersgrupper.

Statsepidemiolog Anders Tengell påpekar att Folkhälsomyndigheten hade räknat med en viss ökning under hösten, då skolor och arbeten drar i gång igen. Men än är det inte helt klart var ökningen kommer att sluta.

– Vi bedömer det som troligast att vi stabiliserar oss på en ny nivå, som förhoppningsvis inte är högre än vad vi har nu. Men då handlar det väldigt mycket om att man följer rekommendationer och regler. Om det görs är vår bedömning att vi kan ligga på en stabil nivå igen, sade han på tisdagen.

Förra veckan konstaterades 526 fall av covid-19 i region Stockholm, av 27 535 testade. Att jämföra med 334 av 25 474 testade veckan innan, enligt Folkhälsomyndighetens siffror.

– Stockholm står fortfarande för en ganska stor del av det totala antalet fall i Sverige och har en tydlig ökning nu på slutet, sade Anders Tegnell.

Även regionen påtalade ökningen i huvudstaden på tisdagen, och underströk vikten av att följa myndigheternas rekommendationer.
– Den nedåtgående trenden, att andelen smittade minskar, är bruten. Fortsätter detta uppåt kan vi snart vara i ett allvarligt läge igen, sade Stockholms hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson på tisdagen. Det kan bli aktuellt att införa nya restriktioner, som kan gälla lokalt i Stockholmsregionen, sade Anders Tegnell på tisdagen.

– Här har vi en diskussion om vi kanske behöver införa ytterligare någon möjlighet till åtgärder för att minska smittspridningen här i Stockholm. Exakt vad det blir håller vi på att diskutera.

Spridningen har ökat även i andra delar av landet, bland annat i Dalarna där framför allt ishockeyklubbar drabbats. Klubbar som Leksand, Mora och Borlänge har alla upptäckt fall av covid-19. I Dalarna finns det däremot inga planer på någon form av lokala restriktioner. Anders Tegnell menar att det delvis handlar om att spridningens natur skiljer sig.

– Det är en skillnad när man har ett väldigt avgränsat utbrott i en viss grupp, då kan man hantera den gruppen i första hand. I Stockholm ser vi ju inte det utan där och i en del andra regioner har man en mer

allmän spridning i samhället och då kommer man att behöva en del andra åtgärder på plats, sade han.

Även Östersund har nyligen haft ett utbrott koncentrerat till en viss grupp. Detta hanterades genom att delar av en gymnasieskola stängdes, förklarar Anders Tegnell.

Tidigare i september presenterades ett nytt system för restriktioner på lokal nivå. Folkhälsomyndighetens tror att höstens smittspridning främst kommer ske i utbrott begränsade till specifika grupper eller geografiska området.

Ännu syns ingen ökning i antalet allvarligt sjuka eller dödsfall. Den nationella tillgängligheten av IVA-platser är fortsatt mycket god, förklarade Socialstyrelsen på tisdagen. Fem nya dödsfall i covid-19 har rapporterats sedan i fredags.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se
Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se "

"Greta Thunberg läxar upp medierna

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Greta Thunberg läxar upp medierna för klimatrapporteringen. De förklarar inte hur bråttom det är, utan fokuserar för mycket på henne, menar hon. – Ni har rapporterat om klimataktivister med flätor och gul regnjacka som säger obekväma, klickvänliga citat, säger hon.

Greta Thunberg besökte på tisdagen DN för att föreläsa om sin syn på klimatrapporteringen. Hon levererade bitvis svidande kritik.

Medierna skriver om smältande glaciärer, tinande permafrost och döende skogar. Men det här är bara symtom på klimatkrisen, som är något helt annat, menar hon.

– Den skriver ni i princip aldrig om.

Enligt Thunberg handlar klimatkrisen i dag i princip bara om en sak, nämligen tid. För att verkligen förstå klimatkrisen måste man förklara hur koldioxidbudgetar fungerar – något hon aldrig har sett i nyhetssammanhang, menar hon.

– Det är som att förklara ekonomi utan att nämna valutor, budgetar, börsmarknaden eller räntan. Med andra ord är det fullständigt absurt. Hon betonar att medierna utgör klimatets sista hopp, att de har ansvar för att informera människor om hur alarmerande situationen är. Thunberg anser också att rapporteringen fokuserar alltför mycket på henne själv.

– Om det är ett verktyg för att få upp intresset och öka medvetenheten är det väl bra antar jag, men ibland blir det lite absurt hur man fokuserar på individer narare än på klimatkrisen.

DN har under hösten bjudit in ett antal personer för att föreläsa om klimatkrisen och journalistiken.

Senare i år kommer professor Johan Rockström samt The Guardians klimatredaktör Damian Carrington.

Marit Sundberg
marit.sundberg@dn.se "

" Kristinehamn får EU:s sjukvårdslager

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Ett av EU:s nya sjukvårdslager kommer att förläggas till Kristinehamn. Upphandlingar av materiel och annat har redan påbörjats.

– Vi måste kunna hjälpas åt över landsgränserna, vi vet att vi blir starkare gemensamt, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Ett lager på cirka 5 000 kvadratmeter ska byggas till en kostnad av 38 miljoner euro. 33,3 miljoner av budgeten utgörs av materielinköp.

– Lagret ska vara en reserv för överbelastade nationella lager, säger EU:s naturkatastroforgan RescEU:s generaldirektör Paraskevi Michou. MSB:s EU-uppdrag är att lagra medicinteknisk utrustning och personlig skyddsutrustning, exempelvis ventilatorer, ansiktsmasker och skyddskläder. Försvarets materielverk ansvarar för att kvalitetsäkra såväl materielen som leveransprocessen.

Ossi Carp "

" Nollränta blir det nya normala

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Riksbanksbankschefen Stefan Ingves ser ljustecken i svensk ekonomi, men behåller styrräntan på noll och räknar med att den ligger kvar där i tre år. Minst. Pandemin har fått Riksbanken att lägga idén om att ”normalisera” penningpolitiken på is.

Under nästan hela 2010-talet flaggade Riksbankschefen Stefan Ingves för högre räntor och en ”normalisering” av svensk penningpolitik. Det blev aldrig av. Konjunkturen efter finanskrisen blev för vek. Låg inflation sköt planerna i sank.

Riksbanken kunde aldrig återföra styrräntan till sitt tidigare intervall, kring sådär 2–5 procent. Pandemikrisen, och kanske särskilt tisdagens räntebesked, innebär att den idén till slut har lagts på is.

Styrräntan ligger nu kvar på noll. Enligt Riksbankens räntebana kommer den att vara där i tre år. Minst.

Det ska, som Stefan Ingves ofta påpekar, visserligen inte tolkas som ett löfte. Snarare är räntebanan en prognos som sällan besannas. En liten sänkning eller höjning är långtifrån otänkbar. ”Vi får se”, är budskapet.

Men just nu är det svårt att föreställa sig någon radikalt annan väg framåt än noll.

Precis som andra bedömare anar Stefan Ingves och hans kollegor en ljusning i svensk ekonomi. Riksbanken räknar med att Sveriges bnp krymper med 3,6 procent i år. Det är en hel procentenhet mer optimistiskt än regeringens senaste beräkning, och en betydligt bättre siffra än de mörkaste scenarierna som målades upp sent i våras.

Samtidigt ser Riksbanken framför sig en långvarig kris. Den varnar för att arbetslösheten kan bita sig fast. Dessutom är farorna många, särskilt om pandemin drabbar vår del av världen i en kraftig andra våg. Viruskrisen blir inget snabbt hack i kurvan utan ”en evig förlust för folkhushållet”, som Stefan Ingves uttryckte det på tisdagen.

Riksbanken räknar med att inflationen kommer att ligga tydligt under 2-procentmålet kommande år. Någon räntehöjning är knappast aktuell om inte prisökningarna oväntat tar fart. Riksbanken konstaterade på tisdagen att den inte kommer att agera i fall inflationen stiger lite över målet.

Noll blir nu alltså det nya normala.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

"Minister sätter press på SAS

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Stora besparingar och krav på sänkta utsläpp blir följderna för SAS efter att bolagets räddningsplan godkänts. – Jag har förtroende för att ledningen gör sitt yttersta för att förverkliga såväl de ekonomiska målen som de klimatambitionerna man har, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S).

Aktieägarna har efter en extrainsatt bolagsstämma på tisdagen gett sitt godkännande för det räddningspaket SAS arbetat med i flera månader. Bland annat med två olika nyemissioner som ger fler aktier i bolaget. Därmed ser flygbolaget ut att få loss 14,25 miljarder kronor som ska ta dem igenom coronakrisen och hålla likviditeten uppe de kommande två åren.

– Det är en stor glädje att vi fått uppbackning för den här helt nödvändiga rekapitaliseringen av SAS. Nu kan vi jobba vidare utifrån det och se lite mer med tillförsikt på att ta oss igenom den här krisen, säger vd Rickard Gustafson efter stämman.

Beskedet kommer bland annat innebära att SAS får en del nya ägare, men också att både den svenska staten och den danska blir ännu större ägare. Hur mycket större återstår att se.

– Vi får se hur det blir, det beror på hur många som deltar (i emissionerna, red anm). Men att det ökar tror jag nog vi kan säga och det beror uteslutande på en enda sak: att flyget är viktigt för vår infrastruktur och att vi befinner oss i den här pandemin, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S) till DN efter stämman. Regeringen har egentligen sedan länge haft för avsikt att avveckla ägandet i SAS, men nu ökar det alltså i stället. Om det påverkar regeringens långsiktiga syn på staten som ägare i SAS vill näringsministern inte svara på.

– När vi är igenom den här pandemin får vi också ta en förnyad diskussion. Anledningen till att jag inte vill spekulera är att vi vet ju inte ens i dag hur den här industrin eller infrastrukturen ser ut efter pandemin, säger Ibrahim Baylan.

En förutsättning för att regeringen skulle gå med på hela upplägget var att SAS förpliktigar sig dels till att genomföra stora besparingar under flera år, dels till skarpare klimatkrav.

I ett första steg ska bolaget sänka sina nettoutsläpp av koldioxid med 25 procent till år 2025 (från 2005) i stället för till 2030 som var målet tidigare. En sådan minskning motsvarar ungefär alla SAS-resor inom Skandinavien förra året.

– När man tar de här stegen kommer det också att stärka SAS konkurrenskraft i flygvärlden, säger Ibrahim Baylan.

Hur regeringen agerar om SAS inte lever upp till målen vill han inte kommentera.

– Vi är precis i ett läge där stämman har enhälligt ställt sig bakom rekapitaliseringsplanen och jag har förtroende för att ledningen gör sitt yttersta för att förverkliga såväl de ekonomiska målen som de klimatambitionerna man har, säger Ibrahim Baylan.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

" Hans Strandberg: Det nya SAS får helt nya ägare och blir ännu mer statligt

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Svenska och danska skattebetalare räddar SAS med hjälp av familjen Wallenberg. Nu ska flygbolaget kunna övervintra i två år – samtidigt förändras ägarbilden i SAS rejält. DN:s Hans Strandberg svarar på fyra frågor om flygbolagets framtid.

1 Är faran över för SAS nu?
– Det tråkiga svaret är väl ”det vet vi inte”. Den internationella flygbranschen har kraschat och det är mycket osäkert i vilken takt den kommer att återhämta sig till någon typ av nytt normalläge.
Men vd Rickard Gustafson tror att SAS kan övervintra och börja tjäna pengar igen ”när vi tagit oss igenom 2022”.

Förutom ett räddningspaket på drygt 14 miljarder kronor, där svenska och danska staten, står för huvuddelen, ska bolaget minska sina kostnader med fyra miljarder kronor under två år. Det ska genomföras genom uppsägning av uppemot 5 000 anställda och ökad produktivitet.
2 Vad innehåller räddningspaketet?

– En speciell nyemission, som ökar antalet aktier i bolaget, på två miljarder kronor riktas till de två huvudägarna. Till dessa görs också en nyemission av hybridobligationer, ett mellanting av aktie och lån, på sex miljarder kronor.

Alla befintliga aktieägare får i oktober chansen att med förtur teckna aktier för totalt fyra miljarder kronor. Blir inte den emissionen fulltecknad kan svenska och danska staten gå in här också. Den största privata aktieägaren, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, har redan garanterat att man köper nya aktier för nästan 260 miljoner.

Till slut innebär planen att innehavare av hybridobligationer och vanliga obligationer görs om till aktier eller nya hybridobligationer. Detta ska ge SAS 2,25 miljarder kronor i nytt kapital. Bland ägarna finns en rad räntefonder, bland annat en ägd av investmentbolaget Spiltan. En majoritet av dem har sagt ja till räddningspaketet.
3 Är detta en bra affär för svenska skattebetalare?

– Igen – vi får vänta och se. Men om man ser regeringen och samarbetspartierna som skattebetalarnas företrädare så är svaret uppenbarligen ja här och nu. Och då handlar det inte bara om reda pengar, maximalt 5 miljarder kronor, utan om att värna svensk infrastruktur och svensk exportindustri. ”Vårt land ligger ju där det ligger”, för att citera näringsminister Ibrahim Baylan.

4 Vem kommer att äga SAS efter det här?
– Den som är starkt ideologiskt inriktad på minskat statligt ägande gläds inte, även om hen nog kan förstå det speciella läget. Den svenska och danska staten går från dagens 29 procent till 36 procents ägande, förutsatt att företrädesemissionen fulltecknas och obligationerna omformas till aktier så mycket som är tillåtet.

För alla de nuvarande aktieägarna kommer andelarna att spädas ut ordentligt, eftersom man ger ut så mycket fler aktier.

Wallenbergsstiftelsen kommer att ha mer pengar placerade i SAS, men stiftelsens inflytande minskar.
En lång rad fonder kommer att bli nya aktieägare genom att de äger obligationer i dag. Var för sig blir de kanske inte jättestora, men som kollektiv handlar det om uppemot 28 procent. Vilka de är vill SAS inte berätta.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

" Folkhälsomyndigheten varnar för ökad smittorisk när rejvfesterna flyttar inomhus i höst

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

Coronaviruset stoppade möjligheterna att dansa på klubbarna. Men i sommar flyttade festerna ut i skogarna runt om i Stockholm och blev ännu fler än vanligt. Nu är de på väg inomhus igen.
– Vår strikta rekommendation är att fortsätta undvika den här typen av arrangemang, säger Anders Tegnell.

”Händer det något rejv i kväll?”
Frågan har dykt upp titt som tätt i de slutna grupperna på Facebook. Grupperna samlar tiotusentals medlemmar och fungerar som ett slags samordningscentral för de olagliga utomhusfesterna i Stockholm. I sommar har det pågått febril aktivitet.

För efter en stilla vår med social distansering tycks danssuget trots allt ha vuxit sig större än den upplevda risken för att smittas av coronaviruset.

För medlemmarna i dessa Facebookgrupper har det varit relativt enkelt att få vetskap om var festerna hålls, trots hemlighetsmakeriet.

Betydligt svårare är det att få människor inom scenen att prata. När DN försöker få kontakt med rejvarrangörer via Facebookgrupperna är det återkommande svaret att det inte är intressant att prata med medier. På frågan om varför svarar en arrangör: ”Vi kör underground.”

– Det mesta som skrivs om vår kultur har trots allt en negativ vinkel. Tidningarnas rapportering stannar liksom vid att några grannar har blivit störda i Nacka. Och förstås förekomsten av droger. Men sedan tar det stopp, säger Carl-Göran Martini.

Han har varit aktiv inom scenen sedan i början på 90-talet och har besökt fester lika länge. Situationen för i år beskriver han som unik.
– Utbudet har varit större än någonsin tidigare, definitivt. Det har verkligen exploderat. Vissa kvällar har det varit fem sex fester, bara i Lill-Jansskogen. De största har lockat över tusen besökare. Det är tydligt att det finns ett uppdämt behov.

I juli arrangerade han själv ett *open air* ihop med några vänner i skogsområdet bakom universitetet på Norra Djurgården. Under kvällen kom ”omkring 500 vänner och bekanta”, berättar han.

– Vi lyckades hitta en mer avskild plats där vi inte störde några grannar. Vi fick hålla på till stängning eftersom polisen aldrig dök upp. Vid klockan 06 packade vi ihop och städade platsen. Alla var glada för att de hade fått dansa och känna gemenskap.

Vad tänker ni om att arrangera en så stor fest mitt under pågående pandemi?

– Vi ansåg att det var lugnt, eftersom vi höll oss utomhus. Trängseln på ett utomhusrejv är inte värre än vad den är på SL – eller badstränderna i Tanto. En större risk ur smittosynpunkt är faktiskt när polisen kommer och kräver att ett rejv ska stängas. Då måste alla gå samtidigt och då blir det trångt på bussarna. Det är bättre när det är ett jämnare flöde.

När han beskriver scenen talar han om två grupper. De som går ihop några vänner, fixar ljudutrustning och elaggregat och drar ut i skogen utan syfte att tjäna pengar. Och de som gör det mer organiserat under ett etablerat namn.

Det nya för i år, säger han, är den stora grupp nya arrangörer som dykt upp i kölvattnet av pandemin, när ordinarie klubb-, och utelivsverksamhet gått på sparlåga. Han beskriver dem som ”lycksökare”, som förstått den ekonomiska potentialen. Många arrangerar fester för första gången. Bilden bekräftas av en annan rejventusiast som DN varit i kontakt med, som vill vara anonym.

– Framför allt i början av sommaren var det mestadels nya arrangörer som anordnade fester, eftersom de välkända arrangörerna inte ville smutskasta sitt rykte och framstå som oansvariga mitt under pågående pandemi. Men de nya aktörerna hade inget att förlora, säger personen.

Arrangerar man en redan olaglig fest, tycks man vara mindre benägen att följa Folkhälsomyndighetens riktlinjer. ”Det finns en psykologisk mekanism som gör att den som redan har genomfört ett större lagbrott lika gärna kan bryta mot mindre regler och konventioner”, som Matilda Gustavsson skrev i en krönika i DN.

– Rejv har nått en ny nivå av folklighet den här sommaren, på gott och ont, konstaterar Martini:

– Det positiva är att förstås att publiken blir mindre homogen och lockar folk från alla delar av stan. Det negativa är att de här arrangörerna ofta sätter ekonomin först och säkerhetstänket allra sist. Detsamma gäller städningen.

Har det blivit farligare generellt att gå på rejv i år, utöver risken att bli smittad?

– Min bild är att det i sommar förekommit fler så kallade smutsrejv med utbredd droghandel och allmänt stök och nedskräpning – folk som bara vill knarka men skiter i musiken. Ingen vettig arrangör vill ha sådana på sin fest. Men det går ju inte att slänga ut dem från en skog som tillhör alla.

Ola Österling är pressekreterare på polisen i Stockholm och har arbetat med frågor gällande offentliga tillställningar ända sedan klubben Docklands på 90-talet. Eftersom polisen i Stockholm inte för någon övergripande statistik kan han inte svara på om det anordnats fler rejv i år jämfört med tidigare.

– Jag är faktiskt inte så säker. Skillnaden är nog snarare att de som har varit har uppmärksammats mer, med anledning av samhällsdebatten. Det har gjort att allmänheten har en större benägenhet att anmäla. Vi har helt enkelt fått kännedom om fler, och därför har vi också ingripit fler gånger, säger Österling.

Däremot håller han med om att ekonomin runt festerna i år har varit mer organiserad, med arrangerade resor ut i skogen och öppen biljettförsäljning via sajter på nätet, där ett inträde kan kosta uppemot 400 kronor.

– Det är något jag inte har sett förut. Visst har det sålts biljetter tidigare, men de festerna har varit av svartklubbskaraktär och hållits inomhus. Det känns märkligt att ta betalt för något som sker ute i det fria, säger Österling.

Att det skulle vara lätt att bli rik på rejv är dock en alltför enkel slutsats att dra, menar dock vissa. Att arrangera en fest är ett risktagande eftersom arrangörerna ofta måste ligga ute med stora summor pengar för hyra av ljud, ljus och inköp av alkohol utöver dj-gager – pengar som riskerar att utebli om polisen stänger festen.

”Musikguiden i P3” har i en granskning skrivit om hur pandemin gjort många dj:er och klubbarrangörer arbetslösa då spelningar och klubbarrangemang ställts in. Många har dessutom fallit mellan stolarna i regeringens olika krisstöd. Att börja ta betalt för *open air*-fester i skogen har snarare blivit ett sätt att över huvud taget få en inkomst.

Ola Österling säger att sommarens fester inte utmärkt sig som särskilt stökiga.

– Min bild är att det har gått lugnt och städat till varenda gång. Det blir ju aldrig några upplopp när vi löser upp de här tillställningarna. För oss handlar det om lågintensivt polisarbete.

Vad rör det sig om för misstänkta brott?
– Brott mot ordningslagen. Det kan säkert finnas ett och annat narkotikabrott eller brott mot alkohollagen, men det är inte syftet med att ingripa. Syftet är att i enlighet med den tilläggsförordning som säger att vi ska upplösa den här typen av allmänna tillställningar för att förhindra smittspridning i samhället.

För en dryg månad sedan gick statsepidemiolog Anders Tegnell ut och varnade för att rejv och *open air*-evenemang kan bidra till ökad smittspridning i samhället. Bakgrunden var att kurvan för inrapporterade fall av covid-19 då börjat peka uppåt igen och att unga vuxna i åldrarna 20–29, som antas gå på rejv, stod för en stor del av den ökningen.

Samma åldersgrupp bidrar just nu till den kraftigt ökade smittspridningen i Norge, där unga som festar uppges vara en av orsakerna. Sedan i tisdags är det förbjudet att samlas fler än tio personer i privata hem i Oslo.

I en uppmärksammad intervju med ”Musikguiden i P3” sade Anders Tegnell för en månad sedan:

”Rejv är ju ett typexempel på en aktivitet där man står väldigt nära varandra. Man hoppar, kanske ropar och sjunger väldigt mycket, och det finns mycket saliv i luften. Det gör att risken att man ska få en stor smittspridning är ganska stor.”

Nu är det ju sällan sång i den techno- och trancemusik som brukar spelas på *open air*-evenemang. Vad var det egentligen du menade?

– Vi vet ju inte exakt hur det går till, men om man går tillbaka till smittspridningstillfällen i andra länder så är ju en klassiker de här after ski-festerna i Alperna. Helt uppenbart handlar det om alla typer av festligheter när man umgås nära varandra under en lång tid, säger Anders Tegnell till DN.

Många tycks ha struntat i era rekommendationer, med tanke på alla fester. Samtidigt har det varit en nedåtgående trend i antalet smittade under sensommaren, efter en stabil sommar med låg smittspridning. Hur går den ekvationen ihop?

– Bara för att det har gått bra hittills, betyder det inte att det kommer fortsätta göra det. Den här sjukdomen är väldigt oförutsägbar. Det fanns förstås många after ski-ställen i Österrike och Italien där smittan aldrig spreds. Men vid några enstaka tillfällen, som i fallet Ischgl, skedde enorm spridning. Man måste sätta in sjukdomen i det sammanhanget. Riskmiljöer är inte alltid en risk, men en gång på tio, eller hundra, är de här miljöerna väldigt farliga och får enorma konsekvenser. Det kan fortsätta in på äldreboenden och skapa väldigt stort lidande och död.

Hur stora uppoffringar kan man egentligen begära av unga?
– Frågar du de äldre samma sak så anser de nog att de har gjort betydligt större uppoffringar än de unga. Vi behöver se det här i ett större perspektiv. Alla behöver ta sitt samhällsansvar och hålla nere på sociala kontakter. Därför är vår strikta rekommendation att fortsätta undvika den här typen av arrangemang, såväl ute som inne.

Skogssäsongen börjar lida mot sitt slut, men det tycks inte hindra festen från att fortsätta – inomhus. I Facebookgrupperna postar medlemmar länkar till höstens arrangemang. Carl-Göran Martini berättar att han och hans vänner hoppas på att fler kontorslokaler i industriområdena snart ska bli tillgängliga, när företag skalar ner sina verksamheter på grund av pandemin.

– Hyror för lokaler har redan sjunkit eftersom alla numera jobbar hemma. Fester som arrangeras där kommer så klart inte vara coronasäkra. Men vem vet, kanske har vi ett vaccin redan i januari?

Kajsa Haidl
kajsa.haidl@dn.se "

"Tillstånd krävs för lagliga skogsrejv.
Skogsfesterna, så kallade *open air*, arrangeras oftast av privatpersoner på olika platser runt om i Stockholm, som i skogen kring Stockholms universitet, kring Kaknästornet, kring Hellasgården och Årstaskogen. För att lagligt få arrangera dem krävs tillstånd från polisen och markägaren om att hålla en offentlig tillställning. Arrangören ska enligt ordningslagen kunna garantera säkerhet, hålla god ordning och ha kontroll på eventuell brandrisk. Den person som ansvarar för tillställningen och saknar tillstånd bryter mot ordningslagen och riskerar att dömas till böter.

Eftersom föreningsfrihet råder i Sverige kan arrangören hävda att en fest är privat om samtliga deltagare blir medlemmar i föreningen. Privata sammankomster faller inte under ordningslagen, och omfattas heller inte av regeringens förbud mot allmänna sammankomster och offentliga tillställningar för fler än 50 personer, som infördes den 27 mars i år. Att bryta mot det förbudet kan leda till böter eller fängelse upp till sex månader. "

" Ledare: Kanske ett steg närmare en gemensam flyktingpolitik

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

När man pratar om ”EU” och ”flyktingar” känns ordet solidaritet långt borta. De senaste årens försök att få till en gemensam flyktingmottagning har fallit på att solidaritet saknas, både mellan medlemsländerna och mellan staterna och flyktingarna.

Att tvinga varje land att ta emot en viss kvot, som tidigare har diskuterats, är alltså bara att glömma. Det verkar också EU:s inrikeskommissionär Ylva Johansson till viss del ha gjort.

När förslaget till en migrationspakt presenterades på onsdagen nämndes i stället ”obligatorisk solidaritet”. Förslaget går ut på att länder som är satta under press, exempelvis på grund av högt asyltryck, ska få hjälp av övriga som då väljer mellan att ta över processen för personer som antas ha asylskäl eller ansvara för något annat. Främst att skicka tillbaka människor genom att till exempel skaffa fram id-handlingar och idka diplomati med ursprungsländer.

Innan dess har en sållning gjorts vid gränsen, där asylsökande delats in i två grupper. En med dem som sannolikt kommer att beviljas asyl. En där färre antas ha skäl att stanna, vars ärenden prövas individuellt och avgörs inom tolv veckor.

Dessutom betonas vikten av att de som har fått avslag ska åka tillbaka, vilket nog är den lättaste punkten för EU-länderna att enas kring. Åtminstone i teorin.

I praktiken kommer även flera av avslagen att skapa debatt.

Exempelvis när en person inte kan sändas till hemlandet eller om det skulle visa sig att rutinerna brister vid gränsen (där det kommer att behövas betydande resurser). Då riskerar människor som behöver skydd på grund av sin tro, sexuella läggning eller politiska aktivism att skickas till döden.

Samma fortsatta diskussion gäller dem som får stanna. Även om det troligtvis är lättare att förmå fler länder att säga ja till det här förslaget än om det enda som ligger på bordet är en flyktingkvot, är det inte otänkbart att antalet flyktingar kommer att överstiga mottagningsviljan.

Vidare är det rimligt att anta att de mest motsträviga länderna, som Ungern och Polen, enbart kommer att vilja utvisa, oavsett hur regelverket ser ut eller hur mycket länderna får betalt för varje flykting. I så fall blir länder där rättssäkerheten sviktar EU:s egen utvisningsfirma, vilket inte borde vara ett alternativ.

Med det sagt är det mycket i Johanssons förslag som är bra. Inte minst att det nu finns ett paket att utgå ifrån när EU-länderna ska fortsätta diskutera en av unionens hårdast låsta frågor.

Från och med nu räcker det inte att säga att migrationen ska lösas på EU-nivå. Under den närmaste tiden kommer korten att synas eftersom länderna även måste svara på hur, gärna genom att både berätta vad som är önskvärt respektive genomförbart, och här riktas blicken mot de svenska representanterna.

För Sverige både kan och bör ta ansvar för flyktingar som kommer till EU. Det gäller här och nu, genom rättssäkra processer och en ambitiös integrationspolitik. Men det gäller lika mycket i förhandlingarna i Bryssel, där vi är skyldiga att göra vårt yttersta för att Ylva Johanssons migrationspakt inte ska bli en skrivbordsprodukt som samlar damm. Rätt hanterad kan den vara första steget på vägen mot en ny flykting-politik.**DN 24/9 2020** "

" 100 000 unga har blivit arbetslösa under pandemin

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Över 100 000 ungdomar mellan 18 och 24 år har skrivit in sig på Arbetsförmedlingen sedan coronakrisen slog till i våras. Det är nästan dubbelt så många som under samma period förra året. – Forskning på unga som drabbades under 90-talskrisen visar på tydliga bestående men. Att vara arbetslös i början av sin karriär påverkar framtiden, säger myndighetens analysdirektör Annika Sundén.

Förra veckan översteg varselvågen 100 000 personer sedan coronakrisen slog ner som en bomb på svensk arbetsmarknad i våras. En stor del av varslen har ännu inte verkställts vilket gör att man kan vänta sig fortsatt stigande arbetslöshet en tid framöver.

Men många har redan förlorat jobbet, inte minst ungdomar. Totalt hade nästan 80 000 personer mellan 18 och 24 år skrivit in sig som arbetslösa hos Arbetsförmedlingen mellan mars och sista augusti. Nu, i slutet av september, är siffran över 100 000 visar siffror som Arbetsförmedlingen tagit fram åt DN.

Den här krisen är annorlunda på många olika sätt, konstaterar Arbetsförmedlingens analysdirektör Annika Sundén.

– När pandemin med alla restriktioner kom slog det direkt mot hotell och restaurang, bemanning, handel och transport. Alla är sektorer där ungdomarna ofta arbetar. Det är där ingångsjobben finns, säger hon.

Ingångsjobben blev till utgångsjobb. Det syns i varseltalen som Arbetsförmedlingen rapporterat vecka för vecka sedan krisen blev ett faktum. Branscher som hotell- och restaurangnäringen och handeln, där många får sin första post på cv:t, ligger högt på listan över sektorer där flest berörts av varsel.

– Tittar man på hotell och restaurang som exempel så är det över 40 procent som har tillfällig anställning där, en övervägande del av dem är unga, säger Annika Sundén.

Den här krisen handlar, till skillnad från tidigare kriser, om ett virus och det är fysiska problem som ställer till det snarare än strukturella problem i ekonomin.

– Det var i hög grad en annan typ av personer som blev arbetslösa både vid 90-talskrisen och finanskrisen. Det var industriarbetare och personer som var etablerade på arbetsmarknaden, förklarar Annika Sundén.

Vad innebär det här för den stora grupp ungdomar som plötsligt fallit av karriärstegen och får börja om igen? Annika Sundén tror att de kommer att få ställa om, förlika sig med att den bransch de tidigare var i kanske inte längre kommer att se ut som förut, och att de kanske behöver utbilda sig till något annat trots att det inte var planen från början.

– Är man ung och har jobbat några år i handeln till exempel, så kanske man måste tänka att det här jobbet inte kommer tillbaka, eller att det åtminstone blir betydligt färre jobb där. Då är det bättre att vidareutbilda sig till något där det kommer att finnas en efterfrågan – till exempel inom vård och omsorg.

Även om den här krisen är annorlunda så finns det saker som alltid består. Som faktumet att förändringar skyndas på i tider av kris. I det här fallet digitaliseringen av handeln och den omtalade butiksdöden.

– Har du jobbat i kassan på en butik så är det inte säkert att det jobbet kommer tillbaka efter krisen, i grova drag, sammanfattar Annika Sundén.

– Det är jätteviktigt för de ungdomar som blir arbetslösa nu att de verkligen funderar på vilka jobb som kommer finnas när krisen är över.

Framför allt gäller det unga personer utan högre utbildning. De har generellt sett svårare att hitta tillbaka till arbetsmarknaden.

Den grupp Annika Sundén bekymrar sig mest för är de som inte gått klart gymnasiet – företrädelsevis unga män. De som hoppat av gymnasiet under året eller gått ut utan fullständiga betyg har svårt att hitta jobb i vanliga fall men får det ännu svårare nu, när det finns fler arbetslösa än vanligt med högre utbildning och bättre meriter.

Och det är inte bara nu det innebär ett problem. Luckor i cv:t kan ge konsekvenser för resten av arbetslivet.

– Forskning som är gjord på ungdomar som drabbades under 90-talskrisen visar på tydliga ”scarring effects” som man säger, eller ärr. Att vara arbetslös i början av sin karriär påverkar framtiden, säger Annika Sundén.

I studierna hon syftar på har forskare följt ungdomar som blivit arbetslösa i tidigare kriser och kunnat konstatera att resten av deras karriär präglats av mer arbetslöshet och lägre inkomster jämfört med de som inte förlorade jobbet i krisen.

– Ju längre du är arbetslös desto svårare är det att komma tillbaka. Det påverkar hur arbetsgivare betraktar dig när du har en lucka i cv:t. Du har också blivit äldre men inte fått mer erfarenhet, och det har kanske kommit ut nya personer med färskare utbildningar som man hellre anställer, förklarar Annika Sundén.

Under 90-talskrisen var det många högutbildade som blev av med jobbet och hade svårt att ta sig tillbaka. Den gruppen har hittills klarat sig bättre i den här krisen. Av alla nyinskrivna mellan 18 och 24 år är det knappt 9 procent som har eftergymnasial utbildning.

Men blir krisen långvarig riskerar även den gruppen dras med tror Annika Sundén.

– Man hör ju nu hur många väljer att läsa en kurs till på universitetet, man tar en extra termin eller söker till ett masterutbildning om man redan har en kandidat för att använda tiden till utbildning. Men blir det här långvarigt, om återhämtningen inte kommer i gång, då är det klart att det blir svårt även för dem, säger hon.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se "

"Fakta. Om reportaget
Generation paus – del 1
Nu är en hel generation satt på paus. Unga med framtida jobbdrömmar har hamnat i limbo och introduktionen in i universitetsvärlden blir inte som man tänkt sig.
Hur drabbas en ungdomskull av krisen?
I en ny serie speglar DN hur samhällskriser har slagit mot olika generationer. "

" Kriserna påverkar ungdomars framtida världsbild

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

**Kriser och samhällsförändringar som inträffar då människor är unga vuxna påverkar deras framtida syn på världen.
Så vad händer med generation corona?**

”Generation C har ingenstans att vända sig”. Det är rubriken till en artikel i den amerikanska tidskriften The Atlantic från april i år. Där beskrivs hur en ung student sitter på ett stängt universitetsområde och ser hur hans praktik på ett internetbolag omintetgörs på grund av covid-19-pandemin.

– Politiska generationer formas av de erfarenheter de har under de år där de är mest mottagliga för intryck, mellan sena tonåren och slutet av tjugoårsåldern. Det är då de skapar de politiska värderingar som de kommer att ha under livet, säger Max Kiefel, forskare vid London School of Economics till DN.

För de som är unga i dag kan därför coronakrisen, och hanteringen av den, bli avgörande för världsbilden även senare. Max Kiefel menar att det faktum att konsekvenserna av finanskrisen 2008 syns än i dag för de som var unga då, gör att de två yngsta vuxna generationerna kan förenas i en misstro mot institutioner och politiker.

– De kan sammanföras till en stor grupp av arga och misstänksamma unga människor.

Max Kiefel, som själv bor och forskar i Storbritannien, menar att politiker både där och i andra delar av världen har tenderat att prioritera äldre människor i sin krishantering, eftersom de är mer benägna att rösta.

Max Kiefel säger att unga människor i flera länder i större grad stöttar politiska partier som är emot etablissemanget. Men med en så storskalig kris som denna finns också en möjlighet att luckra upp klyftorna.

– Så mycket måste återbyggas, och tar man då beslut som även gynnar de unga kan man vinna tillbaka det förlorade förtroendet, säger Kiefel.

Anders Parment är generationsexpert och forskare vid Stockholms universitet. Han menar att den nuvarande krisen skulle kunna skapa en politisk vänsterskiftning bland den yngre generationen, som ser behovet av en stark stat för att tackla samhällskriser.

– Vi har attitydklyftor redan när det kommer till ekonomi, stad och land och generationer, och all polarisering hänger ihop.

Samtidigt tror han inte att coronakrisen kommer att drabba den yngsta generationen mer än tidigare kriser drabbat unga människor.

– Vi har haft krig runt om i världen, energikrisen på 70-talet, kärnkraftsolyckor. Jag tror inte att den här krisen är värre än någon annan kris som unga har upplevt. Men hur man drabbas kommer att sätta en stark prägel på många människor i den åldern säger han.

Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se "

"Stockholm vill se familjekarantän mot smittan

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Region Stockholm ser tecken på att smittspridningen ökar i länet. Nu pågår diskussioner med Folkhälsomyndigheten om hur regionen ska agera för att hindra att smittspridningen ökar. Hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson utesluter inte familjekarantän i hemmet.

Sverige har likt många andra länder börjat använda sig av lokala åtgärder och restriktioner för att få bukt med spridningen av det nya coronaviruset.

Det är i första hand Folkhälsomyndigheten och de regionala smittskydden som kommer att samverka kring införandet av lokala restriktioner, men även fler aktörer på lokal och regional nivå kommer att vara med.

– Åtgärderna kan vara väldigt lokala, det kan handla om en arbetsplats eller en stadsdel. Överallt där man ser en spridning och där man tror att det finns åtgärder som kan stoppa den, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Det nya coronaviruset kommer troligen inte att orsaka en andra våg av smittspridning på samma sätt som svenska och utländska epidemiologer trodde i våras, har både svenska Folkhälsomyndigheten och andra aktörer sagt. I stället förutspås att mindre utbrott kommer att blossa upp.

De lokala åtgärderna ska endast gälla under en begränsad tid, för att bryta smittkedjorna på en plats där spridningen ökar.

– Vi har tänkt oss ganska korta insatser, för att bryta smittspridningen behövs kanske ett par till tre veckor på sin höjd, säger Anders Tegnell. Region Stockholms hälso- och sjukvårdsdirektör Björn Eriksson tycker däremot att ökningen är mycket oroande.

– Vi har sett hur snabbt den här sjukdomen har förvånat oss förut. Ser vi en motsvarande ökning nästa vecka kan det vara en start på en andra våg som gör att fler smittas, fler blir så sjuka att de behöver sjukhusvård och att fler kommer att avlida.

Björn Eriksson har lyft frågan om familjekarantän.

– I hemmet är det som svårast att hålla avstånd till andra personer och därmed är det också där som smittan sannolikt sprids mest. Därför ser man nu över möjligheten att om en person konstateras smittad att övriga i hushållet stannar hemma tills smittan gått över, säger han till DN.

Anders Tegnell säger att det inte kommer att bli fråga om någon formell karantän.

– Vi håller på att diskutera exakt hur detta ska gå till. Vi får se hur vi landar i detaljerna, säger Anders Tegnell och påpekar att han hade velat vänta med att lyfta frågan om familjekarantän.

I era diskussioner, handlar det om råd eller restriktioner?
– Just nu är allting öppet, vi har aldrig stängt några dörrar. I varje situation gäller det att hitta en så bra lösning som möjligt. Om det är

rådande rekommendationer eller lagstiftning får varje situation avgöra, säger Anders Tegnell.

Han påpekar även att det är extra viktigt att man följer de rekommendationer och regler som finns på plats.

– Vi måste ta oss samman allihop, komma tillbaks och följa det ordentligt. Då kan vi få en hyfsat jobbig höst. Gör vi inte det så finns det en risk att vi hamnar i ett sådant läge där vi får det mycket mer besvärligt.

Så vad gäller nu och hur länge kommer diskussionerna att fortgå?
– Det här ska ske snart. Så det här måste vi hitta en modell för inom några dagar, avslutar statsepidemiolog Anders Tegnell.

Bim Jacobsson
bim.jacobsson@dn.se
Amanda Dahl
amanda.dahl@dn.se
Trifeh Amini
trifeh.amini@dn.se "

"Ytterligare sex personer med bekräftad covid-19 har rapporterats döda i Sverige.

Därmed har 5 876 smittade avlidit i landet, enligt Folkhälsomyndigheten.

Totalt har 89 756 personer bekräftats smittade av covid-19.

Källa: TT "

"Lagförslag om nya krav på barns offentliga biträden

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Två nya lagförslag som ska stärka placerade barns rättigheter ska skickas på remiss till lagrådet. Det handlar bland annat om att införa särskilda lämplighetskrav på offentliga biträden som företräder tvångsvårdade barn i domstol. – Det här är en mindre men viktig del av ett större reformpaket, säger socialminister Lena Hallengren (S).

Efter rapporteringen om Lilla hjärtat, flickan som inte fick fylla fyra, är riksdagens partier överens om att barnets rätt till stabilitet och trygghet måste prioriteras högre i rättsprocesser kring placerade barn.

I februari nästa år väntas en statlig utredare presentera en rad lagförslag för att stärka tvångsvårdade barns rättigheter, en lex Lilla hjärtat.

Parallellt arbetar också socialutskottet, efter ett utskottsinitiativ från Moderaterna, med flera lagförslag mot samma mål. Några förslag har redan skickats på remiss till lagrådet, men arbetas nu om efter att de fått kritik.

– Vi ska bemöta de synpunkter som kom fram i lagrådet och det arbetet pågår just nu, säger Acko Ankarberg Johansson (KD), ordförande i socialutskottet.

Både regering och oppositionspartier har uttryckt att de vill se ny lagstiftning så snart som möjligt.

På torsdagen väntas regeringen fatta beslut om att skicka två lagförslag på remiss till lagrådet.

Det ena handlar om att införa särskilda lämplighetskrav på de offentliga biträden som företräder tvångsvårdade barn i rätten.

– Domstolarna måste då se till att biträdena har den kunskap och erfarenhet som krävs för att företräda ett barn i en lvu-process. I dag behöver man inte göra en sådan prövning. Jag är ganska övertygad om att det kommer att förbättra barnets möjligheter att få sina rättigheter tillgodosedda, säger Lena Hallengren.

Frågan om offentliga biträdens kompetens har bland annat aktualiserats i samband med DN-reportaget om Lilla hjärtat. Flickans offentliga biträde ansåg – när tvångsvården prövades i kammarrätten – att hemförhållanden hade förändrats på ett sådant sätt att det inte förelåg någon påtaglig risk för hennes utveckling om hon skulle flytta hem till föräldrarna. Trots socialtjänstens oro och uppgifter om missbruk i familjen.

Det andra lagförslaget innebär att socialnämnden ska bli skyldig att pröva frågan om vårdnadsöverflytt, alltså att vårdnaden flyttas från föräldrarna till familjhemmet, varje år – från att barnet varit placerat i tre år.

– Förslaget syftar till att ge placerade barn större trygghet i och med att frågan aktualiseras och prövas regelbundet, säger Lena Hallengren.

– De här lagförslagen hänger ihop med de som arbetats fram i socialutskottet och är en mindre men viktig del i ett större reformpaket.

I budgeten har regeringen avsatt 250 miljoner kronor till kommunernas familjehemsvård.

I mitten av oktober väntas Inspektionen för vård och omsorg presentera sin granskning av socialtjänstens agerande i Lilla hjärtats ärende. Hallengren säger till DN att granskningen är viktig för att kunna dra slutsatser kring eventuella brister i socialtjänstens hantering eller om det finns andra luckor lagstiftaren behöver titta närmare på.

Josefin Sköld
josefin.skold@dn.se "

"Övertag för högertrion hos de svenska väljarna

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

De tre högerpartierna befäster sitt övertag över januaripartierna medan L och MP alltjämt kämpar kring riksdagsspärren. Det visar DN/Ipsos septembermätning, där förändringarna är små. – Skyttegravarna verkar vara grävda och just nu ser väljarna få skäl att byta parti, säger Nicklas Källebring på Ipsos om läget.

Gängkriminaliteten debatteras med högt tonläge, pandemin är en fortsatt utmaning för samhället och regeringen har lagt en historiskt stor statsbudget på riksdagens bord. Politikhöstens inledning har på intet sätt varit händelselös, men det framkallar inga tydliga rörelser i väljarkåren.

Den negativa trenden för S bekräftas med ett litet tapp från 27 procent av väljarstödet i augusti till 26 i september. När coronakrisen var som mest akut i våras lyfte statsminister Stefan Löfvens parti markant med en topp på 31 procent i maj och juni.

– Socialdemokraterna verkar inte ha bottnat än. Partiet ligger fortfarande några procentenheter högre än det gjorde innan coronakrisen slog till, säger Ipsos opinionsanalytiker Nicklas Källebring.

Socialdemokraternas uppgång sammanföll med att andelen väljare som såg positivt på samhällsutvecklingen ökade. Enligt Nicklas Källebring kan det ha hängt ihop med att politikerna lade ner stridsyxorna och samlades kring krishanteringen. Nu blir pessimisterna fler och optimisterna färre igen, visar DN/Ipsos septembermätning.

S tillbakagång har lett till att de tre högerpartierna nu har ett klart övertag på de fyra partierna bakom januariavtalet. Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna samlar 46 procent av väljarna enligt DN/Ipsos. Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna stöds av 42 procent.

Både Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) är numera helt öppna med att räkna in SD i ett eventuellt framtida regeringsunderlag. Jimmie Åkesson redogjorde nyligen i en DN-intervju för sina ambitioner att sitta i en sådan regering.

Skulle de två minsta partierna trilla ur riksdagen nästa val så skulle högertrion med bred marginal förfoga över en majoritet av riksdagens mandat, åtminstone ifall valresultatet blir som DN/Ipsos septembermätning. Och risken är uppenbar för såväl Liberalerna som Miljöpartiet, som bägge får 4 procent i mätningen, avrundat uppåt.

– Jag kan inte påminna mig att vi så länge haft två partier som legat under spärren. Om någon av dem åker ut förändrar det hela maktekvationen, säger Nicklas Källebring.

Det är i nuläget oklart vilket av de två stora högerpartierna som har starkast väljarstöd. Både M och SD landar i mätningen på 20 procent medan KD noteras för 7.

Annie Lööfs återkomst från föräldraledigheten har ännu inte haft någon stor effekt på Centerpartiets väljarstöd som bara ökar marginellt till 8 procent.

Jonas Sjöstedt har endast en dryg månad kvar som ledare för Vänsterpartiet och han ser ut att lämna över partiet med ett stabilt väljarstöd på 9–10 procent.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se"

"Så gjordes undersökningen
Ipsos har under perioden 8–21 september intervjuat 1 521 röstberättigade väljare. Utifrån ett slumpmässigt urval gjordes 305 intervjuer via talad telefoni och 401 via sms-länk. Dessutom gjordes 821 digitala intervjuer med ett kvoturval från en slumpmässigt rekryterad webbpanel. 1 341 har uppgivit partisympati.

Syftet med kvoturval är att säkerställa representativiteten hos de svarande. Eftersom kvoturval tillämpas kan inte felmarginaler beräknas på traditionellt sätt.

Frågan som ställdes var: ”Om det var val till riksdagen i dag, vilket parti skulle du då rösta på?”

"Ministern vill lyfta in genusfrågan i nya planen för infrastruktur

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Regeringen anser att det behövs ett särskilt genusperspektiv när Trafikverket ska ta fram förslaget om var miljarderna ska läggas i den kommande nationella planen för trafik och infrastruktur.
– Den kommer att få ett tydligare fokus på klimatet, på regionförstoring, genus och socioekonomi, säger infrastrukturminister Tomas Eneroth (S).

Eneroth talar om ett skifte jämfört med den nationella plan som regeringen fastställde så sent som i maj 2018, där 622 miljarder fanns att spendera fram till år 2029.

– Om den förra nationella infrastrukturplanen hade ett stort fokus på bostadsbyggande, som att skapa 40 000 bostäder mellan Stockholm och Uppsala där vi bygger fyrspårig järnväg, vill vi att Trafikverket visar hur den plan som vi ska ta beslut om 2022 verkligen för oss närmare klimatmålen, om hur pendling för både män och kvinnor kan förenklas, säger Tomas Eneroth.

Hans nya direktiv följer på en diskussion om vem som egentligen tjänar mest på allt från förbättringar av bilvägar till den inflammerade frågan om höghastighetsjärnvägar mellan storstäderna. Om att män som åker bil till jobbet eller affärsfolk som vill ta sig snabbt mellan till exempel Stockholm och Göteborg gynnas på bekostnad av kvinnor och unga som mer är i behov av en väl fungerande regional och lokal kollektivtrafik.
Om en dryg månad ska Trafikverket redovisa förslaget till så kallat inriktningsunderlag för perioden 2022–2033 respektive 2022–2037 till

regeringen. Underlaget är till för att politiken ska kunna bedöma hur många hundra miljarder som behöver öronmärkas.

Infrastrukturministerns kanske största huvudvärk är sedan länge hur hela höghastighetsjärnvägsfrågan ska landa.

Så sent som på onsdagen kom ytterligare ett inlägg från fem regionpolitiker i Värmland, Örebro, Västernorrland och Norrbotten.

De uppmanar i en debattartikel i Dagens Samhälle regeringen att byta spår: ”Vi råder därför regeringen att skyndsamt beordra en ändrad inriktning. Fastna inte i en lösning som bevisligen har svårt att nå målen”, skrev de. Regionpolitikerna i norr och väster vill i stället se en upprustning av befintliga banor till 250 km/h-standard.

Sedan en tid tillbaka talar också Tomas Eneroth hellre om ”nya stambanor” än ”höghastighetsjärnväg”.

Är det så att du medvetet bytt terminologi?
– Jag tror att det viktiga är att vi ökar kapaciteten med nya stambanor, i höga hastigheter naturligtvis, men kanske inte så att tågen går i 320 km/h mellan Borås och Göteborg. Höghastighetståg är per definition de som går i 250 eller mer.

Nu är vi inne i en pandemi där helt nya arbets- och resemönster visar sig. Kan det finnas skäl att ompröva hela denna satsning på nya stambanor?

– Nej, tvärtom! Nu finns en risk att vi tappar tempo i omställningsarbetet. Jag tror att vi måste öka tempot. Utgångspunkten är fortsatt Sverigeförhandlingens förslag. Här finns en chans för Sverige, och inte minst Västsverige, att bli världsledande.

Lars Näslund lars.naslund@dn.se "

" Johansson: De som inte har rätt att stanna måste återvända

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Återvända, återvända, återvända. När Ylva Johansson presenterar EU-kommissionens nya migrationspolitik handlar mycket om att få tiotusentals som fått avslag på sina asylansökningar att åka tillbaka till sina hemländer.En väg är att inrätta ett snabbspår för dem som inte antas ha asylskäl.

Runt två tredjedelar av alla migranter som tar sig illegalt till EU får numera avslag på sina asylansökningar. Men att få det beskedet kan ta många år, människorna har hunnit rota sig i sitt nya hemland och många vill inte åka tillbaka till sitt ursprungsland.

Det vill inrikeskommissionär Ylva Johansson ändra på. I EU-kommissionens förslag till en så kallad migrationspakt är återvändandet ett genomgående tema.

– Min bild är att medborgarna är beredda att välkomna dem som har rätt att stanna, men inte dem som inte har rätt att stanna. Därför måste vi vara tydliga med att de som får nej måste återvända. Det finns betydande utrymme att förbättra arbetet i det avseendet, säger hon till DN.

I dagsläget är det bara omkring 40 procent av dem som får avslag på asylansökan som lämnar EU.

För att öka andelen vill EU-kommissionen redan vid gränsen dela upp de asylsökande i två grupper. En grupp ska få sina asylskäl prövade precis som i dag. Den andra gruppen ska ha vad Ylva Johansson kallar ett gränsförfarande.

– De som ska hämtas till gränsförfarande är de som kommer från länder med väldigt låg godkännandegrad, under 20 procent, säger hon. Det handlar om bland annat Marocko, Tunisien, Nigeria och Senegal. För asylsökanden därifrån ska processen vara avgjord inom tolv veckor.

– Du kan få ett ja om du har individuella skäl, men många kommer att få nej. Min poäng är att det ska bli enklare att få människor att frivilligt återvända. I dag har vi människor som har levt i flera år i EU innan de får ett återvändandebeslut. Då är det svårt både för individerna och för myndigheterna att lyckas, säger Ylva Johansson.

Undantagna från detta särskilda gränsförfarande är ensamkommande barn, familjer med små barn och andra som anses särskilt sårbara. EU-parlamentariker från bland annat Centerpartiet och Miljöpartiet har uttryckt tvivel om att gränsförfarandet är rättssäkert. Ylva Johansson ser inga risker med systemet.

– För individen är det bara bra att få snabbare besked. Men klarar inte ett medlemsland att avgöra detta inom tolv veckor ska man gå in i den vanliga asylprocessen, säger hon.

I migrationsförslaget som EU-kommissionen lade 2016 var ett av de kontroversiella beskeden att asylsökanden skulle omfördelas mellan medlemsstaterna. Även länder som Polen och Ungern skulle tvingas ta emot asylsökande.

I det nya förslaget talas i stället om obligatorisk solidaritet. I korthet handlar det om när ett land är under press, främst gränsstater som Grekland, Italien, Malta och Spanien, ska man kunna få hjälp av övriga EU.

– Det kan vara att det kommit många migranter, men det kan också vara en olycklig kombination av jordbävning, migranter och pandemi, säger Ylva Johansson.

Hon exemplifierar med att Malta säger att landet är under press och vill avlastas med 4 000 migranter. I ett första läge blir det EU-kommissionen som värderar detta och kanske bedömer att Malta får hjälp med 3 000.

Dessa 3 000 ska då fördelas mellan andra medlemsstater. Länderna kan välja att ta personer som antas ha asylskäl och ta över den processen. Eller så kan ett land ta ansvar för personer som ska tillbaka till sitt ursprungsland.

– Ska Sverige hjälpa Malta med till exempel 300 migranter kan Sverige säga att vi tar 100 som ska omfördelas och så tar vi 200 som ska återföras till Marocko för vi har ganska bra relation med Marocko. Då vet Malta att de här 300 personerna blir Sveriges ansvar, säger Ylva Johansson.

Fördelningen mellan medlemsstaterna i denna ”obligatoriska solidaritet” görs utifrån bnp och folkmängd. Medlemsstater som tagit emot väldigt många asylsökande de senaste åren får en viss avräkning för det, enligt kommissionens förslag.

Ytterligare en solidaritetsgärning är till exempel att bygga ett nytt mottagningscenter på Malta.

– Utrymmet att visa solidaritet utöver omfördelning och återvändande är begränsat. Alla kan inte få bygga mottagningscenter på Malta. Då har vi inte löst problemet.

Är det här ett sätt att få länder som Polen och Ungern att vara solidariska?

– Ja, men framför allt är det för att hantera situationen vi har nu. 2015 hade vi över en miljon som kom irreguljärt varav 90 procent var flyktingar. Då var det självklart att ha väldigt fokus på omfördelning.

– Nu har vi 140 000 varav två tredjedelar får nej på sin asylansökan. Vi kan inte hålla på med omfördelning av dem som faktiskt ska återvända, säger Ylva Johansson.

Pia Gripenberg "

"Ewa Stenberg: Förslaget räddar inte Sveriges splittrade regering

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Efter flyktingkrisen slätade statsminister Stefan Löfven över den djupa sprickan i regeringen genom att säga att EU skulle lösa Sveriges dilemma. Nu är det uppenbart att det inte kommer att ske.

Analys
Sverige gjorde ett historiskt lappkast senhösten 2015. Socialdemokraterna och Miljöpartiet ledde Sverige från att ha haft EU:s mest generösa migrationspolitik till att strama åt den till EU:s miniminivå.

Åtstramningen skedde när det svenska mottagningssystemet av nyanlända höll på att braka samman under flyktingkrisen. Den nya politiken gick stick i stäv med vad regeringspartierna gått till val på, men den hade stöd i väljaropinionen.

Regeringen kallade lappkastet för ett ”andrum”, en tillfällig åtstramningslag. Det lugnade MP och de radikalare delarna av socialdemokratin. Sedan dess har det blivit allt viktigare för S-ledningen att föra en ännu stramare migrationspolitik.

Den formel Stefan Löfven (S) använt för att försöka lappa ihop den splittrade regeringen har varit att säga att Sverige ska avvakta att EU tar gemensamt ansvar. Regeringen har hoppats att EU ska skapa en mekanism för att fördela asylsökande jämnt mellan medlemsländerna under tiden den tillfälliga lagen gäller.

Nästa sommar löper den ut. Görs ingenting kommer den gamla, mer liberala, lagen börja gälla igen. S har upprepade gånger lovat att Sverige inte ska tillbaka till den politiken. MP har lovat motsatsen. Regeringen hotar att spricka när den ska försöka ena sig kring ett nytt förslag.

Och EU kommer inte att rädda den, trots att EU-kommissionen på onsdagen lade fram ett förslag till en ny migrationspakt i EU. Kommissionen föreslår inte någon tvingande omfördelning som Sverige hade önskat.

I kris, om ett land är under stark press eller om migranter räddats i Medelhavet, ska övriga EU hjälpa till. De länder som hjälper till och tar emot får 10 000 euro per flykting. Men EU-länderna måste inte ta emot flyktingar, de kan istället hjälpa asylsökande som får avslag att återvända till hemlandet.

Förslaget, som den svenska EU-kommissionären Ylva Johansson presenterade, betonar återvändande av de som fått avslag och noggrannare id-kontroller vid gränserna.

Dublinförordningen skrotas samtidigt. I framtiden ska asylsökande om möjligt hänvisas till det land där hen har släktingar eller annan anknytning. Det innebär troligen att Sverige får ta ett större ansvar.

Vad nettot av EU:s förslag än blir för Sveriges del kommer det inte att rädda regeringen undan en kris om migrationspolitiken. EU-kommissionens förslag ska förhandlas med EU-parlamentet och mellan medlemsländerna. Det tar tid innan det blir till verklighet. Och inte ens då kommer de att göra de nationella asyllagarna oviktiga.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se "

" Regeringen räknar med EU-bidrag

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

Sverige kan få 14 miljarder kronor från EU:s nya återhämtningsfond nästa år. Inga utbetalningar har ännu godkänts, men regeringen räknar redan nu med att delar av den nya krisbudgeten ska täckas av EU-bidragen. – Det är inte helt säkert, säger Harry Flam, tidigare ordförande i Finanspolitiska rådet.

EU:s nya återhämtningsfond tillkom efter sommarens hårda batalj mellan den ”sparsamma fyran” – där Sveriges regering ingick – och resten av EU. Fonden sjösätts 2021 och ska då börja betala ut tillfälliga mångmiljardbidrag till EU:s medlemsländer.

Men regeringen har redan intecknat 14 miljarder kronor i inkomster från återhämtningsfonden under 2021. Det framgår av den nya höstbudgeten.

Under perioden 2021–2023 kan Sveriges nya EU-bidrag bli närmare 40 miljarder kronor, enligt beräkningar i budgeten. Regeringen skriver att pengarna inte kommer att användas till ”öronmärkta program eller på annat sätt skräddarsydd politik”, utan till att täcka planerade satsningar.

Ansökningsprocessen i EU:s återhämtningsfond inleds i oktober. I förra veckan publicerade EU-kommissionen riktlinjer som medlemsländerna måste uppfylla för att få ta del av bidragen.

Kraven innebär bland annat att pengarna ska användas på ett sätt som bidrar till den ekonomiska återhämtningen och samtidigt är förenligt

med klimatmålen i Parisavtalet. Bland EU-kommissionens exempel finns investeringar i grön elproduktion, laddstationer och 5G-nät. Medlemsländerna måste dock först utarbeta en nationell plan som ska granskas av EU-kommissionen och godkännas av Europeiska rådet, alltså i en omröstning i medlemskretsen.

Enligt Harry Flam, professor emeritus i internationell ekonomi och tidigare ordförande i Finanspolitiska rådet, räknar regeringen med att få ut hela de maximala bidragsbelopp som Sverige är berättigat till.
– Möjligen är detta sannolikt, men det är inte helt säkert. Ett beslut kan komma så sent som i slutet av juli och då vet man säkert hur mycket bidrag Sverige får, säger han.

Återhämtningsfonden finansieras med lån på EU-nivå. Regeringen räknar med att återbetalningen, på sikt, kommer att leda till en högre EU-avgift. Sammantaget väntas fonden därför bli en förlustaffär för Sverige.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se "

" Klimatpolitiken tar kliv framåt – ändå långt kvar

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Med skärpta krav på mer biobränsle i bensinen tar Sverige ett tydligt kliv mot utsläppsmålet för transporter. Men årets budget är ändå helt otillräcklig för att göra Sverige klimatneutralt till 2045. – Det går alldeles för långsamt, säger Ola Alterå på Klimatpolitiska rådet.

Språkrören tog i från tårna.
”En game changer”, sade Per Bolund. ”Nu räddar vi klimatet”, sade Isabella Lövin.

Det var den 14 september och Miljöpartiets ledarduo presenterade ett mångmiljardpaket för klimatet.

Sedan dess har statsbudgetens 3 000 sidor landat på riksdagens bord och i det finstilta framträder den osäkra och komplexa verkligheten bakom de gröna slagorden.

En sak har språkrören definitivt lyckats med: klimatbudgeten växer till nya rekordnivåer. I den sista budgeten som den borgerliga alliansregeringen lade fram för 2014 fick utgiftsområdet för miljö och klimat drygt 4 miljarder kronor.

Nästa år ligger det på dryga 16 miljarder. Ökningen har skett konsekvent år för år och på så vis har MP fått bra betalt för sina vedermödor i regeringen, och nu även i förhandlingarna med Centern

och Liberalerna. Pengarna går exempelvis till fler laddstolpar för elbilar, grön omställning i industrin och mer skyddad natur.
Men är budgeten en ”game changer”?

Om man väljer ett kortare och begränsat perspektiv så kan man med visst fog svara ja på den frågan. Ett kortare perspektiv sträcker sig i klimatpolitiken tio år framåt, till 2030. Då ska ett av Sveriges delmål vara uppnått: en minskning av utsläppen från personbilar, lastbilar och andra inrikes transporter med 70 procent jämfört med 1990 års nivå. Det målet verkar faktiskt vara nåbart.

Ironiskt nog är det inte alla klimatmiljarderna som fått prognosen att ljusna, utan helt enkelt en regelskärpning som regeringen kommit överens med Centern och Liberalerna om och skrivit in i budgeten.

Det kallas för reduktionsplikt, eller det mer klatschiga ”bränslebytet” som ministrarna hellre använder. Fram till 2030 ska OKQ8, Circle K och de andra bränsleleverantörerna tvingas blanda in allt mer biodrivmedel i den bensin och diesel som bilisterna tankar. I dag är kvoten för bensin 4 procent och för diesel 21. Den ska stegvis öka till 28 respektive 66 procent.

I budgetbilagan Klimatredovisning gör regeringen bedömningen att reduktionsplikten kommer att ha minskat klimatutsläppen från inrikes transporter med mellan 4 och 5 miljoner ton på årsbasis 2030 (Sveriges släpper totalt ut cirka 50 miljoner ton i dag). Därmed skulle det ”bara” krävas nya åtgärder som ger utsläppsminskningar på runt 1 miljon ton i transportsektorn.

”2030-målet är inom räckhåll”, slår regeringen fast i budgeten.

Ola Alterå, kanslichef på Klimatpolitiska rådet, håller med. Rådet är ett expertorgan med uppgift att utvärdera regeringens politik.

– Reduktionsplikten är ett starkt styrmedel som ger direkt effekt på utsläppen i närtid. Det här långsiktiga beskedet skapar också mer trygghet för aktörer som kan investera i produktion av biobränsle, säger Ola Alterå.

Med tanke på att inrikes transporter står för en tredjedel av Sveriges utsläpp så är det ingen liten sak. Men prognosen är osäker.

”Regeringen avser återkomma med mer detaljerade beräkningar”, står det i budgeten.

Mycket kan rubba kalkylerna, till exempel hur mycket vi kommer att köra bil i framtiden och i vilken mån tillgången på biobränsle räcker. I dag importerar Sverige det mesta. Här finns stora frågetecken, enligt Ola Alterå. Räcker den svenska skogen? Produceras det importerade bränslet på ett klimatvänligt sätt?

– Får man inte tillräcklig fart på andra delar, som elektrifiering och byte från lastbil till tåg, så riskerar vi att bli långsiktigt beroende av orimligt stora volymer biobränsle. Det är inte säkert att det bli hållbart, säger Ola Alterå.

Så, man kan säga att budgeten eventuellt räddar ett av Sveriges klimatmål. Men därifrån till att säga att ”nu räddar vi klimatet” är det långt.

Om Sverige verkligen har gjort sitt för att rädda klimatet ska enligt det klimatpolitiska ramverket visa sig år 2045. De totala svenska utsläppen ska då vara netto noll.

Mycket återstår att göra, trots alla miljarder till klimatet.

Faktum är att reduktionsplikten är den enda av nyheterna i årets budget som ger ett avgörande avtryck på utsläppen, enligt regeringens egen tabell i bilagan Klimatredovisning (som dock inte är fullständig).

Med de klimatpolitiska beslut som hade tagits till och med 2019 bedöms gapet till 2045-målet vara 30 miljoner ton. Det förutsätter dock att Sverige till fullo utnyttjar kompletterande åtgärder, som infångning och lagring av koldioxid. Annars missas målet med 41 miljoner ton. Något bättre ser det ut om bränslebytet inkluderas.

”När det gäller målen på längre sikt återstår fortfarande ett betydande gap (...) Ytterligare klimatpolitiska handlingsplaner med åtgärder kommer att behövas framöver”, konstaterar regeringen i budgeten.

Utöver transporterna är det framför allt omställningen i basindustrin som blir avgörande: stålverk, raffinaderier, cementfabriker. Jordbruket spelar också en roll. Att all politik inte finns på plats än är inte konstigt, menar Ola Alterå på Klimatpolitiska rådet. Men utsläppskurvorna borde peka mycket tydligare neråt.

– De senaste åren har det bara varit enstaka procent i minskning av utsläppen. Problemet är att det inte går tillräckligt fort, säger han. Dessutom kan alla kalkyler grusas av en fråga som nu ligger på regeringens bord: Ska Preem får bygga ut raffinaderiet vid Brofjorden? Det skulle i ett slag addera en miljon ton till Sveriges årliga utsläpp. Inte något som böjer kurvorna neråt.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" Fakta. Klimatet i budgeten
Större satsningar i budgetförslaget för 2021:
Naturskydd 2,2 miljarder kronor
Stöd till kollektivtrafiken 2 mdr
Minskade klimatutsläpp 1,9 mdr
Omställning av transportsektorn 1,2 mdr
Energieffektivare bostäder 0,9 mdr
Underhåll av järnvägarna 0,5
Laddstationer för ellastbilar 0,5 "

" Bränslebytet får tummen upp av oppositionen

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Vänsterpartiet saknar storskaliga statliga investeringar i järnvägar. Moderaterna vill ha mer fossilfri el från kärnkraft. Men båda oppositionspartierna håller med om att de nya reglerna för bilbränsle är ett steg framåt för klimatet.

Regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna har spikat nya regler som ska tvinga in en större andel biobränsle i den bensin och diesel som bilisterna tankar. Effekten blir att Sverige har goda utsikter att nå målet för utsläppsminskningar i transportsektorn till år 2030. Det här är bra, tycker Vänsterpartiets klimatpolitiska talesperson Jens Holm.

– Den stora frågan är var biodrivmedlen ska komma ifrån. Att importera 85 procent som i dag är inte hållbart när det kommer från palmolja och annat. Vi behöver bygga ut en inhemsk produktion men resurserna är ändå begränsade, säger han.

– Det här måste ses som en övergångslösning tills vi har elektrifiering, vätgas och minskade transporter överlag.

Sverige har mycket långt kvar till målet om noll nettoutsläpp till 2045. Det som krävs för att nå dit är betydligt större statliga investeringar, menar Jens Holm. Partiet vill inrätta en grön investeringsbank med ett kapital på 100 miljarder kronor

– På området infrastruktur är behoven enorma. Regeringen skjuter till lite grann till järnvägen men det är alldeles för lite, säger Jens Holm.

Även Moderaternas talesperson Jessica Rosencrantz gör tummen upp för bränslebytet. Den stora skiljelinjen mot regeringen är synen på kärnkraften. Moderaterna vill ha nya reaktorer och förlängd drift av de befintliga.

– Alla prognoser visar på att vi kommer att behöva väldigt mycket mer el. Vi behöver en politik som ser till att vi får all tänkbar fossilfri energi för nå våra klimatmål, säger Jessica Rosencrantz.

Miljöpartiets klimatpolitiska talesperson Lorentz Tovatt beskriver bränslebytet som helt avgörande för att nå klimatmålet för transporter till år 2030. Han framhåller också bonusmalus-systemet som skärps i budgeten för att göra det ännu dyrare att köpa bilar med stora utsläpp och ännu billigare att köpa elbil.

– Det betyder att vi kan undvika att importera ohållbara biodrivmedel och inte behöver ta för mycket av den svenska skogen.

Avståndet till Sveriges mål om nollutsläpp 2045 är fortfarande stort. Omställningen i industrin blir avgörande och Lorentz Tovatt pekar på EU:s system för handel med utsläppsrätter som avgörande i det sammanhanget. Sverige och inte minst klimatminister Isabella Lövin har varit drivande i att systemet har vässats.

– Men vi behöver gå ännu snabbare fram där. Det borde till exempel finnas ett minimipris på utsläpp. Det gör det inte i dag, säger Lorentz Tovatt.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se "

" Socialstyrelsen manar till försiktighet på äldreboenden

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Socialstyrelsen uppmanar anhöriga att vara försiktiga i kontakten med äldre när besöksförbudet på särskilda boenden hävs.
– Alla behöver fundera igenom hur man kan ta sitt ansvar för att minimera risken att föra in smitta på boendet, sade Iréne Nilsson Carlsson, folkhälsoråd på myndigheten under torsdagens pressträff.

Den 1 oktober tas besöksförbudet bort på landets äldreboenden efter beslut från regeringen. Inför ändringen finns det oro för ny smittspridning på verksamheter runt om i landet, sade Iréne Nilsson Carlsson från Socialstyrelsen under torsdagens pressträff.

– Genom att besöksförbudet nu upphör väntas det bli fler kontakter inomhus. Det innebär också en något ökat risk för att smitta kommer in på boendet, sade hon.

Iréne Nilsson Carlsson uppmanade därför anhöriga att tänka igenom hur besöken genomförs och att vara försiktiga i kontakten med äldre.
– Det kan handla om att fundera igenom om det här besöket är viktigt för den man vill besöka. Tidigare kanske man kom en hel familj på besök, men nu kanske det räcker med en person.

Iréne Nilsson Carlsson konstaterade också att samhället ännu inte är tillbaka i ett normalläge, trots att smittspridningen är låg. Därför är det viktigt att både den som besöker och den som får besök följer Folkhälsomyndighetens riktlinjer.

– Boendet har också ett ansvar. Det kan till exempel handla om att informera om att man ska stanna hemma vid symtom, att man ska hålla avstånd både till personal och till andra på boendet, sade Iréne Nilsson Carlsson.

Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är bedömningen fortfarande att smittspridningen inom äldreomsorgen är så liten att fördelarna med att bryta de äldres isolering överväger. Risken för ökad smittspridning är minimal om Folkhälsomyndighetens rekommendationer följs.

Och även om smittspridningen sakta men säkert ökar ser den annorlunda ut än i våras. Bland äldre och på vårdboenden sker nästan ingen smittspridning alls.

Nu är det framför allt yngre som drabbas och smittan sprids i hemmen och på arbetsplatser.

Vid ett utbrott på ett enskilt boende kan det dock bli aktuellt att införa lokala restriktioner.

– Det kan handla om att stoppa besök under en kort period, säger Anders Tegnell.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se "

" Vetenskapsakademien startar egen expertgrupp

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Först kritiserade Kungliga Vetenskapsakademien regeringens coronakommission – nu startar KVA en egen expertgrupp för att granska covid-19. Tidigare statsepidemiolog Annika Linde ingår i gruppen.– Vi har lyckats få några av de allra mest framstående forskarna och experterna inom området att ställa upp, säger Göran K Hansson, ständig sekreterare.

Under sommaren tillsatte regeringen en coronakommission för att utvärdera myndigheternas och politikernas hantering av coronakrisen. Sammansättningen av den åtta personer starka gruppen fick dock kritik från Göran K Hansson, ständig sekreterare i Kungliga Vetenskaps-akademin, som ansåg att det saknades tillräcklig medicinsk kompetens bland ledamöterna.

Nu står det klart att Vetenskapsakademien bildar en egen expertgrupp om covid-19.

– Vi tycker att det är väldigt viktigt att samla ihop de lärdomar som man kan dra av det här – om viruset, immunförsvaret, skyddsåtgärder – så att vi kan stå bättre rustade nästa gång, säger Göran K Hansson.

Han är noga med att påpeka att de ska ses som ett komplement – inte en konkurrent – till regeringens kommission. Till skillnad från den ska expertgruppen inte utvärdera regeringens och myndigheternas hantering av pandemin.

– Vi kommer att fokusera på sjukdomen och medicinen. Vi har lyckats få några av de allra mest framstående forskarna och experterna inom området att ställa upp. Det är vi väldigt glada för förstås.

Gruppen ska ledas av Staffan Normark, professor i molekylär mikrobiologi och smittskydd och tidigare ständig sekreterare i Vetenskapsakademien. Även Annika Linde, tidigare statsepidemiolog vid Folkhälsoinstitutet ingår i gruppen.

– Den är en exceptionellt stark grupp och den kommer att förstärkas ytterligare av en referensgrupp där vi inte har alla namn klara ännu, säger Göran K Hansson.

Före utgången av 2021 ska de lämna sin slutrapport.

I arbetet kommer de att samla forskningsrön från hela världen.
– Viruset är inte nationellt – sjukdomen går över hela världen. Det är av intresse att se de smittskyddsåtgärder som har vidtagits här – och jämföra dem med andra länder.

Under coronapandemin har allmänheten fått en inblick i den vetenskapliga processen. Vetenskapsakademiens expertgrupp får även i uppgift att ta ställning till hur forskare bäst kan bidra vid framtida krissituationer.

– Man kan kanske tycka att tonläget från båda håll kunde varit en aning lägre ibland, men att man har olika uppfattningar är bara sunt, det bidrar till utvecklingen. Då får man ta fram mer fakta, mer vetenskap för att så småningom komma fram till en sann bild av verkligheten, säger Göran K Hansson.

Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se "

" Stefan Löfven varnar för att epidemin inte är över

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Regeringen skärper tonen mot hur svenskarna hanterar corona-smittan. Nu är utvidgningen av folksamlingar från 50 till 500 personer i fara. – Krisen är inte över, långt därifrån, säger statsminister Stefan Löfven (S). Folkhälsomyndighetens bedömning om att tillåta större publik under ett strikt regelverk ligger dock fortfarande fast.

Från och med den 1 oktober var det tänkt att förbudet mot folksamlingar på fler än 50 personer skulle utökas till 500. Med anledning av att smittspridningen i Sverige ökat den senaste tiden skjuter nu regeringen på beskedet.

– Det här är oroväckande och kräver att vi skärper upp vårt beteende. På dagens regeringssammanträde har regeringen inte fattat något beslut om lättnader av restriktioner eller rekommendationer. Hamnar vi i ett läge där smittspridningen fortsätter att öka så kommer vi inte att tveka en sekund om att vidta ytterligare restriktioner, säger Stefan Löfven.

Beskedet innebär att arrangörer av sport- och kulturevenemang inte kan vara säkra på att i närtid få öppna upp för en begränsad publik.

– Vi har i dag inte fattat något beslut om att lätta på de här restriktionerna av det skälet att vi ser en ökning av smittspridningen. Vi har en pandemi och tusentals människor har dött. Då måste fokus vara att begränsa smittspridningen och skydda liv och hälsa, säger Stefan Löfven.

Han framhåller att ett beslut om att lätta på restriktionerna för folksamlingar bara kan fattas om det säkert går att fastslå att det inte bidrar till ökad smittspridning.

– Vi gör inget för att göra det besvärligt för människor. Men just nu har vi fortfarande en pandemi som är långt ifrån över och då måste vi agera utifrån den situationen, säger Stefan Löfven.

Statsministern konstaterar att allt fler svenskar har blivit mindre noggranna med att följa restriktionerna kring coronasmittan.

– Den stora försiktigheten som fanns i våras har mer och mer bytts ut mot kramar, kalas, bussresor i rusningstrafik och en vardag som för många sakta tycks återgå till det mer normala, säger Stefan Löfven och fortsätter:

– Hur tråkigt det än är så är beskedet till det svenska folket: vi måste hålla i och hålla ut. Krisen är inte över, långt därifrån.
Han framhåller att Sverige har valt en långsiktig strategi för att hålla nere smittspridningen.

– Det är en strategi som innebär att vi undviker tvära kast, där man stänger ner samhällen, öppnar upp och sen stänger ner igen. Men det förutsätter att vi alla tar vårt ansvar, annars fungerar det inte.

Enligt socialminister Lena Hallengren (S) finns det en tendens i samhället att människor börjar slappna av och inte längre tar

situationen på allvar. Hon framhåller att det nu är avgörande att medborgarna följer de rekommendationer som finns.

– Det är inte läge för stora fester eller att stå och trängas i barer, säger Lena Hallengren.

Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell ligger Folkhälsomyndighetens bedömning om att tillåta större folksamlingar fast.

– Vår grundläggande bedömning är att man kan öka gränsen under det väldigt strikta regelverk som vi pekar på i vårt remissvar med ordentliga sittplatser och ordning och reda vid in och utpassering, säger han på Folkhälsomyndighetens presskonferens.

Smittspridningen fortsätter att öka även om Sverige har klarat sig bättre än många andra länder i Europa.

– Det går sakta men säkert åt fel håll, säger Anders Tegnell.
– Den här smittan uppför sig på ett sätt som gör att vi måste kunna vända innan det rasslar i väg så att vi inte får kontroll på det.

En av anledningarna till den senaste tidens utveckling är enligt Folkhälsomyndigheten att fler är tillbaka på sina arbetsplatser i stället för att jobba hemma.

– Det är en av de stora skillnaderna mot tidigare, säger Tegnell.
I Sverige har 90 289 personer bekräftats smittade av covid-19. På torsdagen registrerades 2 nya dödsfall, sammanlagt har 5 878 smittade avlidit.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se
Hans Olsson
hans.olsson@dn.se "

"Fakta. Folksamlingar
Regeringen har infört förbud mot allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Sedan 29 mars är det förbjudet att anordna dessa med fler än 50 deltagare.

I augusti meddelade regeringen att förbudet ska ligga kvar, men lade samtidigt förslag om lättnader på vissa områden, bland annat att göra undantag för vissa arrangemang för sittande publik. Tanken var att förslagen skulle träda i kraft den 1 oktober.

Folkhälsomyndigheten föreslog i sitt remissvar att upp till 500 personer kunde tillåtas, under vissa förutsättningar.

Källa: Regeringen "

" **Funktionsrätt Sverige kräver: Avgå Oscar Sjöstedt**

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Riksdagsledamoten Oscar Sjöstedt (SD) var i måndagens budgetdebatt kritisk till att en man med funktionsnedsättning beviljats uppehållstillstånd i Sverige. Nu reagerar Funktionsrätt Sverige kraftigt på uttalandet.

I måndags debatterades regeringens budgetförslag i riksdagen. SD:s ekonomisk-politiske talesperson Oscar Sjöstedt var i sitt anförande kritisk till Socialdemokraternas migrationspolitik. Han tog upp ett exempel om en man från Afghanistan som genomgått en psykologutredning och där resultatet visar att han har en lindrig intellektuell funktionsnedsättning , och som fått tillfälligt uppehållstillstånd.

– Vad säger ni om att i stället för att föra en migrationspolitik där vi attraherar människor med lågt intellekt, så för vi en politik där vi attraherar människor med högt intellekt.

Oscar Sjöstedts uttalande kritiserades av socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) som krävde en ursäkt till alla med funktionsnedsättning. Till Expressen sa Sjöstedt att det inte finns någon anledning att be om ursäkt.

Även Funktionsrätt Sverige reagerar på Oscar Sjöstedts uttalande.
– Det han säger är en kränkning mot alla som lever med funktionsnedsättning. Ingen människa ska någonsin behöva känna sig mindervärdig på grund av sin funktionsnedsättning. Som vald politiker ska man inte uttrycka såna här tankar., säger Elisabeth Wallenius, ordförande för Funktionsrätt Sverige.

– Vi vill att han ska förlora sina förtroendeuppdrag. Men jag tror inte det är möjligt eftersom andra i samma parti har liknande åsikter.
Oscar Sjöstedt vill inte bemöta kritiken från Funktionsrätt Sverige, men svarar i ett skriftligt uttalande:

”De som behöver hjälp och stöd i sin vardag skall givetvis få detta, exempelvis genom assistansersättningen eller på annat vis. Detta är en prioriterad fråga för Sverigedemokraterna som jag står bakom till hundra procent. Kritiken i mitt anförande riktade sig enbart mot Migrationsdomstolens beslut, inte mot enskilda individer med någon form av funktionsnedsättning.”

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se "

" Niondeklassare höjde sina betyg under pandemin

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Sveriges niondeklassare höjde sina betyg under vårens pandemi. Utbildningsminister Anna Ekström tror inte att det handlar om att lärare har satt för höga betyg. – Det ingår i en trend, jag vill lägga de här resultaten bredvid alla internationella undersökningar som visar att kunskapsresultaten i den svenska skolan ökar.

Sammanlagt gick 114 000 elever ut årskurs nio i våras under den pågående pandemin. 85,6 procent av dem blev behöriga att söka till något av de nationella gymnasieprogrammen. Det är 1,3 procentenheter fler än förra våren, visar nya siffror från Skolverket.

Anna Ekström gläds åt de nya siffrorna som hon menar ligger i linje med andra internationella mätningar som Pisa, Timss och Pirls.

– Jag tycker att det är oerhört positivt att fler klarar skolan. Det är bra för eleverna men det är också väldigt bra för samhället. Det visar att svensk skola går åt rätt håll.

Ökningen gäller samtliga elevkategorier. Även elever med svagare socioekonomisk bakgrund ökade sina resultat även om de fortfarande ligger efter.

Av de elever som har föräldrar som bara gått högst gymnasiet var 77,0 procent behöriga, jämfört med 93,2 procent av dem som har föräldrar med eftergymnasial utbildning.

– Det är glädjande att resultaten ökar i samtliga grupper, samtidigt som vi har kvar betydande skillnader när det gäller föräldrarnas utbildningsbakgrund, och pojkarnas studieresultat inte minst, säger Anna Ekström.

Även utländsk bakgrund och antalet år i svensk skola påverkar behörigheten. Bland eleverna med svensk bakgrund fick 91 procent av eleverna behörighet till nationella program, jämfört med bara 85 procent av eleverna med utländsk bakgrund födda i Sverige.

Pojkarna har haft det tuffare än flickorna. De har bara 84,3 procents behörighet jämfört med flickornas 87,0 procent.

Den främsta förklaringen är flyktingvågen 2015 då det kom många pojkar till Sverige som gick direkt in i det svenska skolsystemet, enligt Helena Svensson som är utredare och har sammanställt rapporten vid Skolverket.

– Det resulterade i en djup svacka för pojkars betyg under kommande år som man nu är på väg att hämta igen.

Våren 2016 var flickornas behörighet 87,7 procent mot pojkarnas 79,0.

Ett problem som ofta pekas uti den svenska skolan är det som kallats glädjebetyg. Regeringens budget som nyligen presenterades innehåller 20 miljoner kronor som ska avsättas varje år för att Skolinspektionen ska granska skolor som har stora skillnader mellan nationella provresultat och betyg.

Den stora betygsutredningen som lades fram för en månad sedan presenterade en rad förslag för att komma till rätta med glädjebetygen.

– Jag är den första att peka på de problem som vi har med betygsinflation i svensk skola. Det är ett problem som vi har haft under många år, säger Ekström som dock inte tror att glädjebetyg är en förklaring till den här ökningen.

– Jag hade ju förstås varit glad om vi hade kunnat genomföra nationella prov som vanligt. Men det kan också vara så att det har frigjorts tid när de nationella proven inte har genomförts, och att den tiden har använts för undervisning, säger hon.

Skolverkets generaldirektör Peter Fredriksson medger att det finns en hel del problem med betygsättningen och att den inte är helt likvärdig. Men han ser ingen anledning att tro att lärares förmåga att sätta betyg skulle ha blivit sämre under våren.

Precis som utbildningsministern menar han att de ökade resultaten ligger i linje med vad man kan se i internationella mätningar.

– Man ska också också komma ihåg att elevers avgångsbetyg inte bara sätts utifrån vad de har presterat under våren, det sammanfattar vad eleven har åstadkommit under tidigare år i skolan.

En förklaring till ökningen kan också vara att lärare och elever ansträngde sig litet extra under våren för att möta utmaningar sona, menar Peter Fredriksson.

– I ett krisläge kanske det blir extra tydligt hur viktig skolan är.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se "

"Fakta. Gymnasiebehörighet
Gymnasiebehörighet inom olika grupper:
Totalt – 85,6 procent
Flickor – 87 procent
Pojkar – 84,3 procent
Elever på kommunala skolor – 84 procent
Elever på friskolor– 92,1 procent
Elever med svensk bakgrund – 90,8 procent
Elever med utländsk bakgrund–71,6 procent
Elever med utländsk bakgrund födda i Sverige – 84,9 procent
Elever med föräldrar med förgymnasial utbildning – 51,6 procent
Elever med föräldrar med gymnasial utbildning – 81,6 procent
Elever med föräldrar med eftergymnasial utbildning – 93,2 procent

Källa: Skolverket "

"Johanssons förslag får tummen ner av ”vägrarländer”

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Ungern och de andra ”vägrarländerna” i Centraleuropa sågs som vinnare när EU:s nya migrationspakt presenterades på onsdagen. De slipper ju delta i omfördelning av flyktingar. Men nu gör de ändå tummen ner och kallar förslaget ”oacceptabelt”.

När inrikeskommissionären Ylva Johansson presenterade EU:s förslag tolkades det som en kompromiss, ett försök att ge något åt alla länder. Det handlade om att lätta bördan för ”frontstater” som Italien och Grekland, länder dit flyktingarna oftast anländer. Men också om att få med ”vägrarna” på tåget – länder som Ungern, Polen och Tjeckien som envist har sagt nej till att delta i omfördelning av asylsökande mellan medlemsländerna.

Lösningen var att det inte blir någon tvingande omfördelning, utan att länder i stället kan välja att bidra på annat sätt. Till exempel genom att ta ansvar för att asylsökande som har fått nej förs tillbaka till sina hemländer.

Den mekanismen såg de flesta som skräddarsydd just för de så kallade V4-länderna Ungern, Polen, Tjeckien och Slovakien. Samtidigt betonade Ylva Johansson vikten av att en stor del av de migranter som söker sig till EU kommer att få avslag och måste återvända hem.

Men efter ett möte på torsdagen, mellan kommissionsordföranden Ursula von der Leyen och tre av premiärministrarna i V4, fick förslaget ändå tummen ner.

– Strategin borde vara att de här människorna ska stanna och leva i sina hemländer, och att vi ska göra allt vi kan för att så sker, sa Tjeckiens premiärminister Andrej Babis.

Trots att det alltså inte är frågan om några obligatoriska flyktingkvoter sa Babis att ”kvoterna och omfördelningen måste stoppas”:
– De här reglerna är oacceptabla för oss.

Uppenbarligen hade V4-länderna velat se ett system som helt avskaffade all asylinvandring till Europa. Ungerns premiärminister Viktor Orbán var mycket kritisk mot kommissionen efter mötet:

– Genombrottet kommer först när man accepterar Ungerns förslag som säger att ingen kan ta sig in på EU:s territorium förrän ett medlemsland har beviljat honom asyl.

EU-kommissionens migrationspakt måste godtas av alla 27 medlemsländer, liksom av EU-parlamentet, för att den ska bli verklighet. Och redan en dag efter att förslaget presenterades ser det mörkt ut.

Även flera av mottagarländerna i Sydeuropa är nämligen också kritiska, men av en annan anledning än V4-länderna.

Italiens premiärminister Giuseppe Conte kallar visserligen förslaget ”ett viktigt steg mot en sant europeisk migrationspolitik”, men såväl

Grekland som Spanien insisterar på att någon form av obligatorisk omfördelning av flyktingar mellan medlemsländerna måste med.

Bara från EU-tungviktarna Frankrike och Tyskland kommer tydligt positiva signaler. Så anses också den tyska förbundskanslern Angela Merkel ha varit drivande för att få pakten till stånd.

Frågan kommer att diskuteras under nästa veckas EU-toppmöte som skulle ha hållits denna vecka men sköts upp i sista minuten sedan de visat sig att Europeiska rådets ordförande Charles Michel måste sättas i covid 19-karantän.

Ingmar Nevéus "

" Pressade företag kan få statligt stöd för att utbilda anställda

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Arbetsgivare som inför korttidsarbete ska kunna få statligt stöd för att vidareutbilda personalen. Ett sätt att rusta sig för när vinden vänder. – Det är viktigare att öka sin kompetens än att snickra på verandan eller odla tomater, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

Korttidspermitteringen har blivit ett av regeringens viktigaste verktyg för att bekämpa pandemins effekter. Hittills har Tillväxtverkat delat ut närmare 29 miljarder till företag med totalt 576 000 anställda, som dragit ned sin arbetstid men haft kvar sina jobb.

Regeringen räknade tidigare med att åtgärden skulle kosta 95 miljarder för 2020, men prognosen i veckans budgetproposition är 43 miljarder.

Från nästa år blir reglerna mindre generösa, det innebär ett större löneavdrag. Men då införs också ett stöd för de företag som vill använda den frigjorda tiden för vidareutbildning.

– Poängen är att när det står stilla på företaget så får du som anställd chansen att öka din kompetens. Jag tycker det är viktigare än att snickra på verandan eller odla tomater, säger utbildningsminister Anna Ekström (S).

Hon fortsätter:

– Det här stödet gör att dina chanser att behålla jobbet ökar, och arbetsgivaren får mer kunnig personal. Detta ger möjlighet till en återstart och gynnar hela Sverige. Vi har medvetet inte begränsat vilken typ av utbildningar man kan använda. Det får bli efter företagens behov.

Staten tar enligt det nya förslaget 60 procent av kostnaden för kompetensutveckling eller validering, alltså att värdera och dokumentera personalens kunskap. Tanken är att stödja företagen i ett läge när det är svårt att investera. Det kommer att finnas ett maxtak för varje person, det har regeringen inte bestämt än.

– Vi ser inte framför oss några jättesummor för var och en. Jag har jobbat mycket med kompetensutbildning i mina dagar och min bedömning är att för den arbetsgivare som är smart och satsar på kompetens så är detta en bra stimulans.

Ett nytt system för korttidsarbete var på väg till riksdagen när pandemin slog till och det snabbinfördes ett stöd enbart för 2020. Från nästa år gäller de ursprungliga reglerna, men kravet är detsamma: Företaget ska vara ekonomiskt sunt men ha drabbats av tillfälliga och ekonomiska svårigheter.

Regeringen spår i budgetpropositionen att systemet med korttidspermittering kommer att kosta staten 2 miljarder kronor under 2021. Det är utifrån prognosen att 40 000 svenskar omfattas per månad på grund av pandemin.

Man tror vidare att var tionde korttidsarbetare kommer att få kompetensstöd. Det skulle ge en kostnad på 80 miljoner kronor nästa år, i en pandemitid när det mest bollas med miljarder.

– Vi har avsatt en summa i budgeten, men vi kommer att följa utvecklingen noga och vara beredda att skjuta till mer pengar om det behövs, säger Anna Ekström.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se "

"Fakta. Korttidsarbete och utbildning
Stödet är till för företag som i grunden är ekonomiskt sunda men har hamnat under ett tillfälligt ekonomiskt hot. Man kan få stöd i sex månader, med möjlighet till tre månaders förlängning.

Bolagen kan välja mellan 20, 40 eller 60 procents arbetsneddragning. I år gäller speciella regler, den som är permitterad 1 dag i veckan får löneavdrag med 4 procent. Från nästa år blir den siffran 12 procent.

Från 1 januari 2021 kan arbetsgivare med korttidsanställda få 60 procent av de anställdas vidareutbildning betald av staten. Denna ska reglerras i i skriftligt avtal mellan arbetsgivaren och arbetstagaren."

" Företagsakuten förlängs året ut

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Regeringen förlänger den så kallade företagsakuten året ut. Akuten innebär att företag får låna med 70 procent av lånet garanterat av staten.

Hittills har dock intresset varit svalt – bara 2,2 miljarder av möjliga 100 har använts.

– Vi ser att det finns skäl att förlänga i tre månader till, säger finansmarknadsminister Per Bolund (MP) om regeringens beslut.

TT "

" 25 dödsfall per år kan kopplas till överbelastning på akuten

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

Överbelastning på akutmottagningarna i Stockholm är kopplad till ökad överdödlighet motsvarande 25 dödsfall per år visar ny forskning. Studien täcker in alla besök på länets akutmottagningar under fem år. – För första gången kan vi på ett trovärdigt sätt påvisa ett samband, säger Björn af Ugglas vid Karolinska institutet och en av forskarna.

I Stockholm har omfattande kaos på akutmottagningarna varit återkommande de senaste åren, och månaden innan coronapandemin tvingades Södersjukhuset upp i stabsläge på grund av platsbrist, samtidigt som personal vittnade om stora patientsäkerhetsrisker och till och med dödsfall på akuten.

Nu slår forskare fast: överbelastning av akutmottagningar är kopplade till en högre risk för dödsfall inom 30 dagar. Studien grundar sig på 2,3 miljoner besök på akutmottagningarna i länet som 884 228 vuxna patienter gjort under åren 2012 till och med 2016. Studien täcker 99,4 procent av alla besök, och resultaten har nyligen publicerats i den amerikanska tidskriften för akutsjukvård, JACEP Open.

Studien visar att risken för dödsfall inom 30 dagar är 8 procent högre när akutmottagningen är överbelastad jämfört med i normalläget. Det motsvarar en statistisk överdödlighet på 125 dödsfall under de fem åren, det vill säga i snitt 25 dödsfall per år eller sex dödsfall på 100 000 besök.

– Annorlunda uttryckt skulle det betyda ungefär ett dödsfall varannan månad på Södersjukhuset, säger Björn af Ugglas, verksamhetsutvecklare på Karolinska universitetssjukhuset och forskare i epidemiologi vid Karolinska institutet som tillsammans med bland andra Martin Holzmann, överläkare och professor vid Karolinska institutet, ligger bakom studien.

Förutom data om tidpunkten har patienternas ålder, kön, om de kom gående eller med ambulans, vilka besvär de sökt vård för liksom tidigare sjuklighet och sjukhusvistelser tagits hänsyn till. Den statistiska modellen tar även hänsyn till att risk för död är olika vid olika sjukhus, och säsongsvariationer som till exempel influensa och semestrar. Besöken har delats upp i tre kategorier utifrån hur hög belastning som rådde på sjukhuset när patienten kom in – normal belastning 0–75 procent, förhöjd belastning, 75–95 procent och överbelastning, 95–100 procent.

– Den här studien gör det mycket svårare att hävda att patientsäkerheten inte är hotad när akutmottagningarna blir överbelastade, säger Björn af Ugglas.

Överbelastning på akutmottagningar, så kallad crowding, är ett stort problem i hela världen och tre liknande större studier har gjorts i USA och Kanada, där man också påvisat överdödlighet. Motsvarande resultat har inte tidigare påvisats i Europa i en stor studie där flera stora akutmottagningar ingår, vilket gör studien unik i sitt slag.

– Frågeställningen är väldigt svår – lyckligtvis är det ändå relativt få som avlider inom 30 dagar. Det finns dessutom många naturliga orsaker till att en patient avlider. Det krävs stora mängder data av bra kvalitet för att kunna påvisa sambandet på ett trovärdigt sätt.

Forskarna lyfter att även om dödsfallen i sig är sällsynta så döljer sig andra negativa effekter under ytan, i form av patientsäkerhetsrisker och vårdskador som kan bli följden av långa väntetider, liksom stress för vårdpersonalen.

– Död är det enda som går att mäta på ett effektivt och tillförlitligt sätt, och det går inte att förklara bort.

Björn Af Ugglas påpekar att sambandet mellan belastning och ökad dödlighet inte är linjärt. Det är bara på den högsta nivån då akutmottagningen är som mest belastad, till 95–100 procent, som det finns en koppling till ökad dödlighet. Han understryker att arbetsbelastningen på en akutmottagning påverkas av flera faktorer; inflödet av patienter men även vårdtyngd och hur komplexa patienternas tillstånd är.

De senaste åren har vissa saker förändrats i sjukvårdssystemet i länet. Karolinska har stängt den öppna akutmottagningen i Solna, vilket i sin tur har ökat trycket på övriga sjukhus. Öppnandet av närakuter har inneburit att antalet besökare visserligen har minskat, men väntetiderna har ändå ökat, då patienterna är sjukare med större behov av att läggas in, visar siffror från Socialstyrelsen.

– Av den anledningen blir tillgången på vårdplatser på rätt vårdnivå en viktig faktor för belastningen på akuten. Vi har sett en ökad kompetens och nya lokaler men tillgången på vårdplatser på rätt vårdnivå är fortsatt det största problemet.

I Sverige har beläggningen av vårdplatserna på sjukhusen stadigt ökat, mellan 2000 till 2015 från 80 till 94 procent, enligt Socialstyrelsen. 85 procents beläggning brukar beskrivas som en idealisk nivå för en bra

balans mellan inskrivning och utskrivning av patienter. Efter de år som studien omfattar har beläggningsgraden på akutsjukhusen i Region Stockholm ökat ytterligare, till 104 procent 2018, enligt kommunernas och regionernas databas.

Johan Styrud, Läkarföreningens ordförande i Stockholm, säger att studien visar hur pressat sjukvårdssystemet är på grund av att allt fler patienter kommer in via akutmottagningarna.

– Här får du ju svart på vitt att mellan 2012 och 2016 så var det en koppling mellan dödlighet och trycket. Det visar hur pressat vårt sjukvårdssystem är. Ledningen i regionen måste se till att det blir luft i systemet, säger Johan Styrud, som önskar sig en ny akutmottagning.
– Det är en dyr lösning men den enda jag kan se. Våra närakuter är inte lösningen på problemen.

Patrik Söderberg, chefläkare inom Region Stockholm, säger att det är viktigt med forskning, men att mycket har förändrats sedan 2016.
– Vi har byggt ut närakuterna, och antalet sökande är inte lika många som 2016, säger Patrik Söderberg, som medger att väntetiderna ändå inte minskat.

– Det handlar om att de som väntar på akuten är sjukare än tidigare, många äldre och multisjuka som behöver utredas och det tar längre tid.

Enligt Söderberg styrdes ambulanser om mellan sjukhusen vid tre eller fyra tillfällen under 2019 på grund av överbelastning.

Nu är det påvisat att det finns ett samband mellan överbelastningen på akuten och dödsfall. Vad säger du om det?

– Vi gör vårt bästa för att skapa en situation där det är en rimlig och bra nivå inom akutsjukvården hela tiden. Men tyvärr kommer inte patienterna i en jämn ström – har vi en trafikolycka i Södertälje så blir det tillfälligt överbelastat där. Blir det överbelastat så finns det rutiner för att kalla ner personal, och för chefläkaren att be om hjälp från andra sjukhus. Det är bra att vi har underlag för att kunna fortsätta jobba så bra det går.

Forskarna jämför nivån på den statistiska överdödligheten med antalet dödsolyckor i trafiken, eller människor som råkar ut för dödligt våld – misshandel, mord och dråp, som enligt dödsorsaksregistret orsakade 36 respektive 16 dödsfall årligen i Stockholmsområdet under samma period.

– Vi tyckte att det var bra att relatera siffrorna till något, trafikolyckor och dödligt våld som ju samhället lägger mycket resurser på, säger Björn af Ugglas.

Björn af Ugglas och hans kollegor arbetar nu med en liknande studie som rör 14 akutmottagningar utanför Stockholm som omfattar perioden till och med 2019.

– Vi har i nuläget bara preliminära resultat men det verkar som att det finns en grupp akutmottagningar med kortare genomsnittliga vistelsetider och där har vi inte kunnat påvisa i samma koppling mellan överbelastning och ökad dödlighet. Om det stämmer så är det väldigt hoppfullt då det visar det att det går att designa akutsjukvården på ett mer patientsäkert sätt.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se "

”Ni säger att ni rapporterar om klimatkrisen men det gör ni inte”

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

I stället för att rapportera om den verkliga klimatkrisen skriver medierna om symptom som gör sig bra på bild. I veckan besökte klimataktivisten Greta Thunberg Dagens Nyheter för att ställa medierna mot väggen. ”Ni är ärligt talat vårt enda hopp. Ingen annan har möjligheten att på den minimala tid vi har på oss nå ut med den information och kunskap som krävs”, skriver hon.

Smältande glaciärer, skogsbränder, stigande havsytor, torka, dödliga värmeböljor, förlusten av den arktiska havsisen, extremväder, tinande permafrost, döende skogar, översvämningar, orkaner, skyfall, förlusten av biologisk mångfald, massutdöende. Allt det här är förstås symptom på klimatförändringar som pågår runt omkring oss hela tiden.

Det är sådant som ni skriver om. Ibland. Ni tror att ni skriver om det hela tiden. Men det gör ni inte. Det är som Vattenfalls reklamfilm ”Fossilfritt inom en generation”. Där en massa unga, dystopiska fotomodeller går runt bland löpsedlar och nyhetsinslag på tv som talar om en stundande klimatkatastrof.

”Vi skriver om klimatet hela tiden”, säger ni. ”Klimatet är vår tids ödesfråga”, säger ni. Klimatkrisen, däremot, är något helt annat. Den skriver ni i princip aldrig om. Och den verklighet som Vattenfall målar upp har aldrig existerat någonstans.

Klimatkrisen handlar i dag nästan bara om en sak: tid. Om man utelämnar tidsaspekten så är det ju ingen kris.

Tänk er alla nyheter som innehåller meningen ”Vi kämpar mot klockan” och ta sedan bort tidsaspekten. Vad finns då kvar?

Brandmän som släntrar till brandbilen och stannar på en *drive through* på vägen till en eldsvåda? Kustbevakningen som väntar med att åka ut till en sjunkande passagerarfärja för att det regnar och blåser så mycket just nu?

Om vi bortser från tidsaspekten i klimatkrisen så kan vi fortsätta precis som nu. Då kan man säga att vi ska satsa på elflygplan, trots att de inte kommer att finnas på en skala som kommer att göra skillnad i närheten av den tidsram vi har för Parisavtalet. Att koldioxidlagring, trädplantering och klimatkompensation är ett realistiskt alternativ till utsläppsminskningar, och att vi ska satsa på fossilgas som en ”övergångslösning”.

Om vi utelämnar tidsaspekten så kan vi låta marknaden, efterfrågan och grön tillväxt driva på nya ”gröna” lösningar, vad nu det betyder. Vi kan säga att vi inte ska skuldbelägga utan att vi i stället ska bygga nytt och inspirera till förändring. Att kärnkraft är lösningen, trots att det kan ta decennier att bygga och att den globala el- och värmeproduktion bara står för cirka 30 procent av våra utsläpp av växthusgaser, och att vi i princip skulle behöva färdigställa några kärnkraftverk i veckan – med start för typ två år sedan.

Om vi bortser från tidsaspekten är klimatkrisen en politisk fråga bland andra frågor – något vi kan investera, köpa eller bygga oss ur. Vi kan

säga att vi måste minska våra utsläpp och helt utelämna det faktum att de måste upphöra helt, för att sedan snabbt övergå till minus.

Om vi bortser från tidsaspekten så kan vi säga att vi ska klara 1,5-gradersmålet utan att i samma sekund kasta oss över nödbromsen. Vi kan säga att vi ska satsa på biobränslen och att skogen kan lösa våra energi- och transportproblem, trots att vi behöver varenda kolsänka vi har eftersom det tar några decennier för en avverkad skog att faktiskt ta upp mer koldioxid än den släpper ut. Decennier som vi – om vi inkluderar tidsaspekten – inte har.

Om vi bortser från tidsaspekten så kan vi fortsätta precis som i dag och säga att klimatet är en ödesfråga men samtidigt undvika alla obekväma beslut och konkreta åtgärder som måste till.

Om man bortser från tidsaspekten kan man dessutom ta ställning för en utbyggnad av Preems raffinaderi i Lysekil med argument tagna från Preems pressmeddelande och på allvar mena att om inte vi bygger ut raffinaderiet så kommer någon annan att göra det, någon annanstans. Och då kommer det bli ännu sämre för miljön.

Och den frågan är självklart väldigt relevant. Det är därför världen har ägnat decennier av diplomati och forskning på högsta tänkbara nivå för att lösa just den och tusentals andra, liknande frågor. Det världen kom fram till är någonting som kallas för Parisavtalet. Det är någonting ni borde kolla upp, förresten. Ni kan googla.

Men. Om man struntar i tidsaspekten så kan vi ju hoppa över sådana små detaljer och i stället antyda att vi har tid att ta fram ett nytt Parisavtal där länder som Sverige ska exkluderas från sina åtaganden, för vi är ju lite bättre än vissa andra på att göra saker vi måste sluta göra.

Ni säger att ni rapporterar om klimatkrisen, men det gör ni aldrig. Ni rapporterar om symptom som gör sig bra på bild. Ni rapporterar om klimataktivister med flätor och gul regnjacka som får säga obekväma, klickvänliga citat.

Men det är inte att rapportera om klimatkrisen. Klimatkrisen kräver ett holistiskt, långsiktigt tänkande. Det räcker inte att längst ner i högra kanten på hemsidan ha en liten länk som heter ”hur står det till med klimatet?” där man lite diskret presenterar fakta som helt och hållet omkullkastar allt annat innehåll på hela sajten.

När man rapporterar om klimatkrisen så tar man hänsyn till tidsaspekten och utgår från våra resterande koldioxidbudgetar, det vill säga hur mycket växthusgaser vi har kvar att släppa ut innan vi riskerar att passera alltför många oåterkalleliga, självförstärkande kedjereaktioner och så kallade *tipping points* bortom mänsklig kontroll.

Det är omöjligt att göra någonting åt klimatkrisen om man inte förstår den fulla innebörden av detta. Och det är omöjligt att förstå, förklara eller ha någon som helst seriös diskussion om klimatkrisen utan att utgå från våra resterande koldioxidbudgetar. Det är som att förklara ekonomi utan att nämna valutor, budgetar, räntor eller börsmarknaden. Med andra ord – fullkomligt absurt. Men det är precis där vi är.

Vi pratar om att ”hitta lösningar” på klimatkrisen. Men hur ska vi kunna hitta lösningar på ett problem som vi inte ens förstår? Vi befinner oss i förnekelse. Total krisförnekelse.

Koldioxidbudgetarna måste bli vår nya valuta. De måste förklaras gång på gång på ledande nyhetsplats. Även om de är inkompletta och alldeles för försiktiga så är de den bästa manualen vi har tillgänglig i dag. Det är de här budgetarna som sätter klimatkrisen i ett tidsperspektiv. Ändå har jag fortfarande inte sett dem förklaras, redovisas eller inkluderas i något som helst nyhetssammanhang en enda gång.

FN:s generalsekreterare säger att klimatkrisen är mänsklighetens största hot. FN:s klimatpanel IPCC säger att vi behöver ”rapid, far-reaching and unprecedented changes in all aspects of society.” Och det är ingen överdrift. Vi aspergare har en stor överrepresentation inom forskarvärlden. Och tro mig – vi gillar inte att överdriva.

Men när världens ledande forskare säger så här – vad tror ni att de pratar om då? Laddstolpar? Solcellsbidrag? Svenskt naturbeteskött och köttfri måndag? En klimatbudget på 10 miljarder samtidigt som vi varje år satsar 30 miljarder på klimatskadliga subventioner? Att skövla lite mer skog för att blanda i några promille tall- eller palmolja i flygtanken samtidigt som världen missar samtliga tjugo mål för biologisk mångfald, till stor del på grund av skogsskövling? Att Sveriges så kallade ”klimatmål” ska exkludera mer än hälften av våra faktiska utsläpp?

För att sätta saker i perspektiv. Tidigare i år släpptes en ny forskningsrapport av forskare från Uppsala Universitet och Tyndall Centre i Storbritannien. Den visar att rika länder som Sverige måste minska sina totala utsläpp av koldioxid med cirka 15 procent varje år med start 2020 för att vara i linje med Parisavtalet. Jag har inte sett en enda artikel om det. Trots att det här är något som borde genomsyra vartenda ämne man tar upp, i varenda artikel som skrivs.

Jag har rest runt och träffat människor från hela världen och min absoluta uppfattning är att människor är i princip helt omedvetna om vad klimatkrisen innebär, vilka förändringar som krävs och hur lite tid vi har på oss att genomföra de förändringarna.

Det är i dag helt och hållet politiskt omöjligt att ens snudda vid de politiska, ekonomiska och juridiska förändringar som forskningen tydligt visar att vi behöver göra för att ge oss ens en liten chans att förhindra en klimatkatastrof.

Jag har inte träffat på en enda politiker som är beredd att göra det som forskningen kräver. Opinionen existerar helt enkelt inte. För att människor inte har blivit tillräckligt informerade om allvaret i den situation vi befinner oss i.

Människor är sociala djur. Flockdjur. Om inte våra ledare och vår omgivning uppträder som att vi befinner oss i en kris så kommer vi heller inte att uppfatta att vi är det.

Och om vi inte inser att vi befinner oss i en kris så kommer vi självklart inte heller sätta press på våra makthavare som då kan fortsätta att ignorera frågan.

Varför skulle vi till exempel säga nej till en utbyggnad av Arlanda eller Preem när det inte finns någon kris?

Jag har pratat med världsledare, presidenter, kungligheter, företagsledare. Och tro mig, förändringarna kommer inte komma därifrån. De har varken viljan, kunskapen eller den politiska möjligheten att göra någonting. Det som måste till är information, krisinsikt och förmågan att erkänna vår sårbarhet och vårt misslyckande.

Medierna är bland det viktigaste vi har. Vår demokrati kan inte överleva utan fria medier och utan medier kan vi aldrig någonsin lösa klimatkrisen.

Medierna, den tredje statsmakten, har ett ansvar att informera människor om vår situation, om ämnen som är direkt livsviktiga för oss.

Ni är ärligt talat vårt enda hopp. Ingen annan har möjligheten att på den minimala tid vi har på oss nå ut med den information och kunskap som krävs.

Vi befinner oss i ett akut nödläge och klimat- och hållbarhetskrisen måste dominera nyhetsflödet med start i dag och tills vidare. Det här kommer självklart att ske förr eller senare. Frågan är hur mycket mer tid ni är beredda att förlora? Vill ni vara först så har ni fortfarande möjligheten att vara det.

Många av er har barn själva, eller barnbarn. Och ni vet att klimatkrisen inte kommer att minska i betydelse. Ni är smartare än jag, ni vet att ni har ett moraliskt ansvar.

Om jag och några andra barn kunde åstadkomma vad vi gjorde när det kommer till opinionsbildning och ökad medvetenhet – tänk då vad ni skulle kunna åstadkomma.

Jag hade en skylt av masonit, ett twitterkonto och några flygblad. Medierna har resurserna och möjligheten att kunna förändra allt över en natt. Om ni tänker utnyttja den möjligheten och ta ert ansvar är dock upp till er.

Texten är en kortad version av ett tal som Greta Thunberg höll på Dagens Nyheters redaktion i veckan.

Greta Thunberg "

Kapitel 2: Debattartiklar i DN 15-25 september 2020

”Låt nyanlända kvalificera sig till välfärden genom arbete”

DN TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200915
De svenska bidrags- och socialförsäkringssystemen försvagar drivkrafterna att arbeta, inte minst för personer som är nya i Sverige och för unga. Därför föreslår vi i en ny Timbrorapport en rad reformer för att man gradvis ska kvalificera sig till ersättningar genom att arbeta och betala skatt, skriver Stefan Fölster och Emanuel Örtengren.

För att ha råd med framtidens välfärd måste sysselsättningen vara hög. Därför bör bidrags- och socialförsäkringssystemen inte bara ge ett pålitligt skydd vid inkomstbortfall, utan även främja arbete. I dag försvinner dock mycket av en inkomstökning från mer arbete i skatter och avtrappade bidrag. Samtidigt är det lätt att snabbt kvalificera sig till höga ersättningar.

I en ny Timbrorapport presenterar vi ett fullt finansierat alternativ till dagens trygghetssystem under beteckningen Rättvis allmän inkomstförsäkring (RAI). RAI är utformat så att ingen lämnas utan skydd, de fördelningspolitiska konsekvenserna är oförändrade ur ett livstidsperspektiv och de allra flesta får minst lika mycket i ersättning som i dag.

I dag ökar medianpersonen som går från arbetslöshet till arbete sin inkomst med endast 50 kronor före skatt per intjänad hundralapp, eftersom ersättningarna dras in när personen börjar arbeta. Personer som är nya i Sverige kan också snabbt få rätt till exempelvis föräldrapenning, vilket ytterligare försvagar incitamenten att arbeta. Tillsammans med en stelbent arbetsrätt cementerar bidrags- och socialförsäkringssystemen utrikes föddas utanförskap. I dag tar det i snitt nio år för personer som kommer till Sverige med skyddsbehov och deras anhöriga att komma i arbete, och 12–13 år för utrikes födda att bli självförsörjande.

Det har väckt frågan om personer som invandrar till Sverige bör kvala in till vissa välfärdsförmåner genom arbete. Detta är något Moderaterna har föreslagit, men endast marginellt och för mindre grupper. Den rödgröna regeringen har dock avfärdat förslag om kvalificering in i välfärden. Bland annat kommer inga sådana förslag att finnas med i den parlamentariska migrationskommitténs slutbetänkande på grund av regeringens motstånd.

Ett annat problem med trygghetssystemen är att kopplingen mellan hur mycket individer har betalat in till socialförsäkringarna och hur väl de är försäkrade är svag. Till exempel kan unga få ett lika starkt skydd som äldre som har arbetat längre, vilket är långt ifrån självklart. Anta till exempel att en ung person, som normalt har låga levnadskostnader, arbetar i ett år med en månadslön på 25 000 kronor före skatt. Den personen har då rätt till 20 000 kronor i månaden i a-kassa de första 100 dagarna, och därefter 17 500 kronor i 200 dagar. Det är lika mycket som en person som har arbetat i 15 år med samma lön, och som ofta har försörjningsansvar för fler än sig själv.

Dagens kvalificeringsregler stänger också i hög grad ute egenföretagare och personer med tillfälliga anställningar från a-kassan, även om några regeländringar har gjorts under coronapandemin. Den nyligen presenterade a-kasseutredningen (SOU 2020:37) tog vissa steg

i rätt riktning, som att föreslå en snabbare avtrappning av ersättningen, men kunde ha kommit med skarpare förslag om hur kopplingen mellan enskildas bidrag till försäkringen och rätten till ersättning kan stärkas. Dagens ersättningar, som enbart är baserade på föregående års inkomster, är dåligt anpassade till företagare och andra med kraftigt varierande inkomster.

Det går att förena trygghet och incitament till arbete bättre än vad dagens system gör. Principen för detta är enkel: i stället för att låta den senaste inkomsten vara grundande för ersättningar bygger alla upp en garanterad ersättning som stiger med inkomsten. Den andra delen av vårt förslag består av ett personligt konto som kompletterar den garanterade ersättningen. Den som har låg garanterad ersättning kan söka ekonomiskt bistånd precis som i dag, så att ingen hamnar under existensminimum. Mer i detalj innebär vårt förslag att:

Den garanterade ersättningen börjar på noll och stiger varje år med 4 procentenheter av arbetsinkomsten upp till ett tak på 18 000 kronor per månad. För att kvalificeringstiden inte ska bli för lång stiger den garanterade ersättningen med ett engångsbelopp på 4 000 kronor det första året. Föräldraförsäkringen har en något högre minimiersättning på 7 500 kronor, vilket är ungefär som i dag. Vårt förslag innebär att när man en gång nått taket kan den garanterade ersättningen inte falla igen.

En del av dagens arbetsgivaravgift – 3 procentenheter i våra kalkyler – avsätts varje år till ett konto, upp till ett tak på 300 000 kronor per person. I vårt förslag kopplas detta konto till arbetslöshetsersättningen, sjukpenningen, sjuk- och aktivitetsersättningen, föräldrapenningen (inklusive vab- och garantidagar) och som ett möjligt komplement till ekonomiskt bistånd.

Det blir mer lönsamt att gå från ersättningar till arbete. Samtidigt är tryggheten vid olika inkomstbortfall i stort sett densamma som i dag, förutom för unga och nyanlända under deras första år i arbete. I gengäld får de högre ersättningar och ett mer stabilt skydd efter att ha arbetat i några år. Vi föreslår också att ett eventuellt överskott på det personliga kontot vid arbetslivets slut kan användas som ett tillskott till pensionen, utan att några avgiftshöjningar krävs.

RAI är statsfinansiellt neutralt om man bortser från så kallade dynamiska effekter. Med hänsyn till hur reformerna skulle höja sysselsättningen räknar vi dock med att de offentliga finanserna stärks med 60 miljarder kronor och att hushållens inkomster efter skatt ökar med 49 miljarder kronor. Den effekten beror till stor del på att individer får behålla mer i plånboken.

Med RAI skulle en medianperson som går från ersättningar till arbete öka sin inkomst före skatt med 68 kronor per intjänad hundralapp, jämfört med dagens 50 kronor.

Fördelarna med att anamma våra förslag skulle vara stora. Årsvisa inkomster kan fluktuera rejält, särskilt om man inte är tillsvidareanställd, men jämnas ut över tid. Att basera ersättningar på ackumulerade inkomster innebär att skatteuttaget och transfereringarna som krävs för att uppnå en viss omfördelning minimeras. Dessutom skulle förutsättningarna stärkas för att såväl nyanlända som unga etablerar sig på arbetsmarknaden.

De förändringarna behövs för en tid när allt färre har fasta anställningar, och för att anpassa välfärdssystemen till den omfattande migration som Sverige har haft.

Stefan Fölster, nationalekonom och chef för tankesmedjan Better Future Economics
Emanuel Örtengren, välfärdsansvarig Timbro"

”Den sekulära normen i skolan marginaliserar kristna elever”

DN ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200916
Troende elever i den svenska skolan utsätts för kränkningar från både skolkamrater och personal. Trots alarmerande tecken på att många troende elever far illa, har varken ledande politiker eller skolmyndigheter visat intresse för att trygga dessa elevers rättigheter, skriver författarna till Claphaminstitutets rapport ”Kränkt för sin tro”.

Det senaste året har larmen duggat tätt om att troende elever i den svenska skolan utsätts för kränkningar från både skolkamrater och personal. Biskop Mikael Mogren uppmärksammade problemet efter att ha samtalat med unga troende; tidningen Dagen lyfte frågan i en artikelserie med flera skrämmande exempel på vad kristna ungdomar tvingas utstå, och Sveriges kristna råd har publicerat en enkätundersökning som indikerar att hälften av de kristna ungdomarna utsätts för kränkningar på grund av sin tro.

Nu publicerar Claphaminstitutet rapporten ”Kränkt för sin tro”, som bygger på intervjuer med 20 unga kristna från olika grenar på kyrkoträdet, och som visar på en grundläggande bild av en ibland outtalad men ofta också aktivt kränkande sekulär intolerans i skolan. Detta är ett oacceptabelt mönster i svensk skolmiljö, och det behöver förändras.

Även om problemet med den sekulära intoleransen har sopats under mattan i offentlig debatt, så är det likväl känt. Regeringens utredning ”Nya regler för skolor med konfessionell inriktning” betonade att elever berättat vid utredningens skolbesök hur de upplevt kränkande behandling och diskriminering i kommunal skola på grund av sin tro. Dessa elever uttryckte att de fått en bättre skolsituation när de bytt till en skola med konfessionell inriktning.

Rädda barnen skrev också ett remissvar till utredningen där organisationen förkastade regeringens förslag om etableringsstopp för konfessionella skolor, och konstaterade att ”barn och unga som tillhör religiösa minoriteter berättar om upplevelser av utanförskap och diskriminering i den icke-konfessionella skolan”. I dagens Sverige utgör troende kristna från olika kyrkor och samfund också en sådan minoritet.

Trots alla dessa alarmerande tecken på att många troende elever far illa i den svenska skolan, har varken ledande politiker eller skolmyndigheter visat intresse för att trygga dessa elevers rättigheter. Regeringens uttalade ambition är i stället att stoppa nya konfessionella skolor; de skolor som är en räddning för många av de elever som dagens svenska skola sviker.

Rapporten ”Kränkt för sin tro” är den första större sammanställningen över unga troendes situation i svensk skola. Den forskningssammanställning vi gjort visar att det de senaste åren genomförts flera studier på området. Forskningsläget och intervjuerna i vår rapport ger en samstämmig och tydlig bild av läget.

Situationen kan sammanfattas i följande punkter:

Elever som är öppna med sin tro upplever sig ofta utsatta av både elever och lärare. Kränkningar, som under andra diskrimineringsgrunder skulle utlöst kraftiga reaktioner från vuxenvärlden, har blivit normaliserade.

Trots den svenska skolans mångfaldsideal, skräms i praktiken många troende elever till tystnad om sin tro och identitet.

Skolan har en mycket stark, om än ofta outtalad, sekulär norm, där en ateistisk hållning betraktas som neutral och objektiv. Detta står i skarp motsats till läroplan och övriga styrdokument för svensk skola.
Trots att många troende ungdomar alltså döljer sin tro i skolan, är det ett stort antal elever i svenska skolor som blir mobbade på grund av sin tro. Sveriges kristna råds enkätundersökning indikerar att det gäller så många som hälften av de troende eleverna, vilket skulle innebära att tiotusentals unga är utsatta.

I många fall bidrar svensk skolmiljö tyvärr inte till öppenhet och förståelse för olika synsätt, utan skapar och förstärker i stället fördomar.

En ögonöppnare från intervjuerna är att intoleransen inte enbart uttrycks i direkt kränkande handlingar, utan dessutom i outtalade strukturer, där en kristen tro och identitet utmålas som mindre värd. Sverige må anse sig ha kommit långt i mångfaldsarbete på andra plan, men på just det religiösa området finns allvarliga brister.
Som en 18-årig elev uttrycker det:

”Normen bygger på att det är helt okej att driva med och underminera religion, och att det inte riktigt är ett problem med elever som kränker troende. Det finns en djupt sittande respektlös attityd gentemot religionen som genomsyrar gemenskapen på ett giftigt sätt, och som på riktigt skadar troende ungdomars självkänsla, självförtroende och andliga utveckling på ett ödesdigert sätt.”

Det är också tankeväckande att flera exempel kommer upp där den utsatte närmast förringar uppenbara kränkningar. Det förefaller ha blivit inbyggt i systemet att kränkningar på grund av tro har blivit så accepterade, att de utsatta själva inte anser sig ha rätt att uppleva sig kränkta. Situationen är också mycket allvarlig ur ett integrations-hänseende, då en konfessionell grundhållning ofta är normen bland elever med utländsk bakgrund. En intolerant sekularism riskerar att ytterligare marginalisera och främmandegöra sådana elever i förhållande till majoritetssamhället.

Detta är allvarliga tecken på en intolerant kultur som satt sig i väggarna i landets skolor. När utbildningsminister Anna Ekström (S) fick frågor om Sveriges kristna råds enkätundersökning uttryckte hon att ”ingen elev i Sverige ska bli ifrågasatt på grund av sin kristna tro eller religiösa övertygelse”. Det är på tiden att hon, som högsta ansvarig, agerar, och detsamma gäller andra med inflytande över skolan.

En intolerant sekularism som marginaliserar och skapar otrygghet för elever med en religiös konfession eller bakgrund gör våld på några av samhällets mest grundläggande demokratiska principer. Det här är en farlig utveckling som inte bara äventyrar elevers hälsa och rättigheter, och riskerar att skapa och cementera djupgående konflikter inför framtiden. En sådan intolerans gentemot vissa grupper gör dessutom i förlängningen samhället till en sämre plats för alla sina medborgare.
I vår rapport ger vi ett antal rekommendationer till regering och andra beslutsfattare om vilka åtgärder som behöver vidtas för att bryta den

kränkningskultur gentemot troende som präglar stora delar av svensk skola. Åtgärderna måste dels vara inriktade på att skapa en allmän skola där olika synsätt och livsåskådningar bemöts med respekt, samt dels att säkerställa rätten till skolor på konfessionell grund.

Aktuell forskning, Sveriges kristna råds enkätundersökning och vår intervjustudie visar samstämmigt att situationen är mycket allvarlig. Mängder av troende elever far i dag illa i skolan. Elever ska inte behöva bli utsatta för trakasserier och kränkningar på grund av sin tro. Vi kräver därför att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa elevernas trygghet i alla Sveriges skolor, oavsett huvudman.

Johan Eddebo, fil dr i religionsfilosofi
Per Ewert, direktor vid Claphaminstitutet, legitimerad lärare, doktorerar på Sveriges sekularisering och individualism
Sven Magnusson, skolkonsult och fd rektor
Artikelförfattarna är även författare till rapporten ”Kränkt för sin tro” "

”Vinst för samhället att stoppa storskaliga Östersjöfisket”

DN TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200917
Myndigheter och ministrar hävdar att det storskaliga fisket i Östersjön bidrar till samhällsekonomin. Men detta fiske får stora subventioner och vållar betydande samhällskostnader samtidigt som det dammsuger haven på fisk som mest går till produktion av fiskmjöl och fiskfoder, skriver Stefan Fölster, Conrad Stralka och Per Larsson.

Svensk fiskepolitik för Östersjön har fram till i dag grundats på felaktiga antaganden. Ansvariga myndigheter, och även ministrar, har återkommande hävdat att yrkesfisket bidrar till samhällsekonomin och jobben utan tillstymmelse av analys om det verkligen förhåller sig så.

Den första grundliga kalkylen, som vi publicerar i dag, visar på motsatsen. En del av yrkesfisket i Östersjön, det storskaliga, är mycket dyrt för statskassan och samhället i stort. Statens kostnader är mångdubbelt större än det storskaliga fiskets bidrag till samhällsekonomin. Samtidigt utarmas kustsamhällen när det småskaliga yrkesfisket och fritidsfisket trängs tillbaka.

De ansvariga myndigheterna – Jordbruksverket och Havs och vattenmyndigheten, hävdar rakt av i sin vision ”Svenskt yrkesfiske 2020” att ”svenskt yrkesfiske bidrar till en levande landsbygd, kust och skärgård. Arbetstillfällen skapas…”. Detta argument grundas inte på någon analys över huvud taget. I stället beklagar de att ”I media har

yrkesfisket ofta skildrats som problematiskt och det har varit få inslag om fiskets faktiska bedrivande liksom yrkesfiskets bidrag till en levande kust- och landsbygd och till samhället i stort".

Den första samhällsanalysen, som vi publicerar nu, visar på något helt annat. Vad tillför det storskaliga Östersjöfisket egentligen och vad kostar det vårt samhälle att upprätthålla ett fiske i Östersjön?

Problemet är att en liten del av fartygen, de som ingår i det storskaliga fisket, får stora subventioner och vållar betydande samhällskostnader i övrigt. Samtidigt dammsuger dessa fartyg haven på fisk som mest går till produktion av fiskmjöl och fiskfoder med relativt lågt förädlingsvärde. De flesta fartyg har inte ens sin hemmahamn på ostkusten. Det småskaliga yrkesfisket och fritidsfisket som skulle kunna bidra till en levande kust- och landsbygd är i stället alltmer tillbakaträngt.

Storskaligt fiske definieras här som fiskefartyg över 10 meters längd med aktiva redskap, som vanligtvis är trål. I grova drag har det svenska Östersjöfisket ett landningsvärde på cirka 500 miljoner kronor, varav knappt 40 procent utgörs av det storskaliga fisket.

Subventionerna är betydande. Dessa ges dels som olika stöd och program genom Jordbruksverket. Därutöver är bränslesubventioner en stor post eftersom trålarna förbrukar stora mängder bränsle för att dra tunga trålar fram och tillbaka genom havet. Därtill kommer statens kostnader för kontroll och fiskeförvaltning samt en särskilt generös ordning för fiskares a-kassa.

Allt i allt uppgår de skatter som det storskaliga fisket betalar inte ens till en tiondel av de subventioner och utgifter som det vållar staten. I själva verket är statens kostnader för det storskaliga fisket avsevärt större än hela det förädlingsvärde som skapas. Även om statens kostnader för Östersjöfisket vore 50 procent över- eller underskattade, så skulle det inte ändra på slutsatsen att skattebetalarna har betydligt större nettokostnader än det förädlingsvärde som det storskaliga Östersjöfisket skapar.

Den samhällsekonomiska kalkylen ser ännu sämre ut. Där tas hänsyn till samhällsvärderingen av trålarnas koldioxidskatt och att åtminstone några av dem som ägnar sig åt storskaligt fiske i dag skulle kunna arbeta i andra branscher. För samhället framstår det storskaliga fisket i Östersjön som Ebberöds bank, eller om man vill uttrycka det så, som en landets absolut dyraste sysselsättningsåtgärd.

En särskilt relevant fråga är vilken påverkan som det storskaliga fisket har på det småskaliga yrkesfisket och fritidsfisket. Många av Östersjöns fiskbestånd är nu illa ute eller har redan kollapsat, vilket har lett till kris för det som fiskepolitiken egentligen vill skydda, det småskaliga fisket, fritidsfisket och kustsamhällena. De dramatiskt minskande bestånden av torsk har tidigare lett till att torskens naturliga föda som sill och skarpsill ökade, men nu utsätts även dessa bestånd för ett hårt fisketryck och åtminstone sillens framtid är i dag osäker.

Man kan jämföra med Öresund, där trålning varit förbjuden sedan länge. Där tar det småskaliga yrkesfisket och fritidsfisket mångfalt mer fisk än längs Östersjökusten, som dessutom mest blir matfisk av god kvalitet i stället för fiskfoder. Inte minst fritidsfiskare bidrar till jobb och skatteintäkter genom fritidsfiskarnas inköp och turism samtidigt som de inte belastar staten genom subventioner.

I analysen räknar vi på samhällsvinsten av att sluta med det storskaliga Östersjöfisket åtminstone fram till att bestånden har återhämtat sig till samma nivå som var normalt så sent som på 1990-talet. Det skulle efter ett antal år förbättra möjligheterna för det småskaliga yrkesfisket och fritidsfisket.

Enligt en försiktigt hållen kalkyl skulle samhället vinna en halv miljard kronor om året och staten 300 miljoner kronor. För de politiker som har att besluta om fiskepolitiken borde dessa beräkningar vara en väckarklocka.

En del hänvisar slentrianmässigt till att EU bestämmer fiskepolitiken. På senare år har dock rådgivningsprocessen inom EU allt tydligare varnat för riskerna förknippade med överfisket. I dagarna har kommissionen konstaterat att det hårt drabbade torskbeståndet inte visar några tecken på återhämtning. Kommissionen föreslår också en minskning av sillfisket som bedöms befinna sig under säkra biologiska gränser.

Problemet är att kommissionen, liksom våra politiker, inte följt den vetenskapliga rådgivningen, lika lite som de följt de försiktighetsprinciper som de själva beslutat om. Resultatet har blivit en fortsatt ond spiral av ständigt minskande bestånd av fisk i Östersjön.

Sverige kan emellertid visa aktiv handling i två avseenden:
För det första bör myndigheterna få direktiv att sluta sprida myter om fiskets nuvarande samhällsvinster. I stället bör de själva analysera fiskets samhällskostnader och nytta seriöst och därmed hjälpa regeringen att föra talan inom EU. Även i de andra Östersjöländerna saknas nämligen kunskap om de verkliga kostnaderna.

För det andra bör myndigheterna åläggas att utreda vilka spakar Sverige själv kan dra i. Det finns i dag oklarhet om hur Sverige skulle kunna använda ändrade regler för bränslesubventioner eller en utvidgad kustzon för att bromsa trålarnas ödesdigra och dyra dammsugning av Östersjön.

Stefan Fölster, docent i nationalekonomi och chef för tankesmedjan Better future economics
Per Larsson, professor i marinekologi vid Linnéuniversitetet
Conrad Stralka, verksamhetschef Balticsea 2020
Stiftelsen Balticsea 2020 presenterar i dag en vision för det framtida fisket i Östersjön. Källor och beräkningar finns i den fullständiga rapporten www.balticsea2020.org "

”Vi handelsanställda vill klimatsäkra vår bransch”

DN FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200918
Att driva på omställningen av vår bransch och samhället som helhet är en facklig kärnfråga. Därför presenterar vi nu en rad förslag till åtgärder för att snabbt ställa om handeln i en mer hållbar riktning. Förslagen är riktade till såväl politiker som företag i vår bransch, skriver företrädare för Handelsanställdas förbund.

Förändringarna av jordens miljö och klimat är det allvarligaste hotet som både mänskligheten och livet på jorden, som vi känner det, har ställts inför. Handeln är en bransch som i högsta grad bidrar till påfrestningar på miljön. Inte främst genom den egna verksamheten, utan genom de produkter som branschen förmedlar. Som part i branschen vill Handelsanställdas förbund bidra till att minska dess negativa miljöpåverkan och skapa ett samhälle som både är mer hållbart och jämlikt. I ett nytt miljö- och klimatpolitiskt program kommer vi i dag med förslag för att åstadkomma den omställning som är nödvändig.

När vi analyserar konsumtionens miljö- och klimatpåverkan är det tydligt att utsläppen från handelns verksamheter inom Sveriges gränser inte är särskilt betydande, men att utsläppen som sker utomlands genom utvinning av råvaror, produktion och transporter är omfattande och ohållbara. Statistik från såväl SCB som Naturvårdsverket visar att Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp är mellan 90–100 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är nästan dubbelt så mycket som släpps ut inom Sveriges gränser. Undersökningar visar att det är mer än tio gånger högre än vad som är långsiktigt hållbart. Därför behöver vår konsumtion och handeln som bransch ställas om i grunden.

Att driva på omställningen av vår bransch och samhället som helhet ser vi som en facklig kärnfråga. Det fackliga arbetet bygger på värderingar om jämlikhet och rättvisa. Samtidigt är det väl belagt att de som kommer att drabbas hårdast av miljö- och klimatförändringar är de med minst resurser. Kvinnor, barn och arbetare, särskilt i fattigare länder men också hemma i Sverige.

Handels syn är att omställningen måste ske på ett sätt som ökar jämlikheten, som garanterar arbetstagare stöd och inflytande genom omställningen och som bygger på gemensamma lösningar.

Självklart kan enskilda individer och företag göra skillnad genom sina egna val, men ingen kan på egen hand ställa om ett i grund och botten ohållbart samhällssystem.

Därför presenterar vi nu en rad åtgärdsförslag riktade till såväl politiker som företag i vår bransch som syftar till att snabbt ställa om handeln i en mer hållbar riktning. Några av de viktigaste är:

1 Inför ett nationellt mål för de konsumtionsbaserade utsläppen. Att enbart utgå från de utsläpp som sker inom Sveriges gränser ger en felaktig bild av verkligheten och försvårar att sätta in rätt åtgärder. I januariavtalet har regeringen, Centerpartiet och Liberalerna enats om att titta på möjligheten att ta fram ett mål för hur de konsumtionsbaserade utsläppen ska minska. Det behöver komma på

plats snarast möjligt och innehålla etappmål på väg mot utsläppsnivåer nära noll.

2 Ställ om till minskad försäljning av nyproducerade varor. Att producera nya varor kräver både naturresurser och energi. För att klara klimatmålen behöver vi använda mycket mindre av båda. Därför måste handeln ställa om till att sälja betydligt färre nyproducerade varor. Framtidens konsumtion måste bygga på cirkulära affärsmodeller där produkter håller länge, används mycket och återvinns i hög utsträckning. Branschens lönsamhet kan inte bygga på att det ska ske en ständigt ökande försäljning av nya varor.

3 Subventionera secondhand-försäljning, uthyrning av produkter samt reparationstjänster.Övergången till en mer cirkulär ekonomi innebär att vissa segment av handeln måste minska, medan andra behöver expandera ordentligt. Det kommer att fortsatt finnas stort behov av förmedling, förädling och försäljning av varor och tjänster, det vill säga handel, men handelsföretagen till betydligt större del fokusera på andrahandsförsäljning, uthyrnings- och reparationsverksamheter för att skapa hållbar lönsamhet. För att snabba på utvecklingen behövs ekonomiska subventioner, exempelvis genom sänkt moms.

4 Kräv märkning med förväntad livslängd och klimatdeklaration. Informationen om produkters miljöpåverkan och hållbarhet är i dag klart bristfällig. För att ge konsumenter bästa möjliga förutsättningar att välja hållbara produkter och ge företagen incitament att se över sitt sortiment bör det införas krav på att deklarera varors miljö- och klimatavtryck. Det bör också införas krav på märkning med förväntad livslängd av varor inom sällanköp, kopplat till en livslängdsgaranti. Det skulle ge kunderna möjlighet att utkräva ansvar av producenter vars produkter inte håller vad de lovar, vilket i sin tur skulle ge producenterna incitament att förbättra produkternas hållbarhet.

5 Förbjud planerat åldrande. En förutsättning för positiva miljöeffekter av ökad secondhand-försäljning och uthyrning är att fler produkter håller längre. I dag begränsas många produkters livslängd aktivt genom sin industridesign i syfte att hålla uppe konsumtionen. Det är ohållbart i sig, men innebär också ett hinder för framväxten av en ekonomi där vi delar och byter saker med varann.

6 Kompetenslyft för handelsanställda. Medarbetarna har en nyckelroll i branschens omställning. För att kunna möta kunderna och ge vägledning till hållbara val krävs goda produktkunskaper. För att secondhand, uthyrning och reparationsverksamheter ska kunna expandera måste fler anställda kunna värdera begagnade varor, kontrollera deras skick och laga eller göra om. För att minska matsvinnet behöver fler anställda i livsmedelshandeln kunna tillaga råvaror som går mot att bli dåliga. En del av kompetensutvecklingen bör ske i form av yrkes- och arbetsmarknadsutbildningar, men i stor utsträckning måste företagen i branschen också ta ansvar för att anställda får rätt kompetens.

Coronapandemins effekter gör att handeln nu på många sätt befinner sig i ett vägskäl. Valet står mellan en omfattande omställning eller att bygga vidare på en handel baserad på ohållbar masskonsumtion riskerar att snabbt ta samhället från en kris till en annan. Vårt program pekar på de möjligheter som finns att forma återbyggandet som en övergång till mer hållbar konsumtion och ett mer hållbart och jämlikt samhälle.

Linda Palmetzhofer, ordförande Handelsanställdas förbund
Ola Palmgren, utredare Handelsanställdas förbund
Martin Briland Rosenström, utredare Handelsanställdas förbund "

”Regeringen låter kommuner styra själva i känsliga kriser”

DN LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200919
Regeringen har hanterat det kommunala självstyret på helt olika sätt under kriser de senaste åren. Under flyktingkrisen 2015 var regeringen beredd att inskränka den kommunala självstyrelsen. Men i den känsliga frågan om Nordstream 2 använde man självstyrelsen som ursäkt för att flytta ner ansvaret till kommunerna, skriver Ingebrikt Sjövik (M).

I Sverige åtnjuter kommuner självstyre vilket gör att kommunerna själva ska ta hand om sådana angelägenheter som har anknytning till kommunen eller dess invånare. I händelse av kris blir ansvaret än större. Självstyrelsen tillför så pass mycket vikt att den är angiven som en konstitutionell grundsten i regeringsformen. Trots detta har sittande regering agerat fullständigt olika under tre kriser som påverkat Sverige.

Sveriges krisberedskap bygger på tre principer:

Ansvarsprincipen som säger att den aktör som i normala fall är ansvarig för en verksamhet också har ett likvärdigt ansvar i händelse av kris eller annan samhällsstörning.

Likhetsprincipen gör att myndigheternas arbete bör fungera lika i normala fall som vid en samhällsstörning. Därför måste myndigheterna ha en inneboende robusthet så att dess kärnverksamhet fungerar som vanligt och friktionsfritt även vid större påfrestningar. Närhetsprincipen säger att kriser borde ledas från lägsta möjliga nivå av dem som berörs och/eller där den uppstår. Detta innebär i de flesta fallen att kommunerna ansvarar.

Kortfattat kan man alltså säga att Sveriges kommuner har ett stort ansvar i händelse av kris då många samhällsviktiga funktioner finns just i kommunen. Likaså är kommunerna den lägsta beslutsfattande nivån, dessutom med det geografiska områdesansvaret.

Kommunerna kan dock inte gå utanför det kommunala kompetensområdet. Ett exempel på detta var då Helsingborgs kommunfullmäktige bestämde sig för att kommunen skulle förklaras som en kärnvapenfri zon och därigenom krävde att örlogsfartyg som besökte kommunen inte fick medföra kärnvapen.

Eftersom rikets förhållande till andra länder inte ligger på kommuner utan på regering och riksdag upphävdes beslutet. Kontentan är alltså att kommunerna inte ska bedriva rikspolitik och regeringen ska inte bedriva kommunalpolitik.

Under de senaste åren har dock regeringen valt att tolka det kommunala självstyret till egen fördel. Flyktingkrisen 2015, uthyrning av svenska hamnar till Nordstream 2 och covid-19 är tre kriser där regeringen agerat helt olika.

1 Flyktingkrisen 2015. Under flyktingkrisen 2015 ansökte 162 877 personer om asyl i Sverige. Då Sverige tog emot fler flyktingar än vad kommunerna ansåg sig kunna ta hand om valde regeringen att stifta en ny lag i syfte att tvinga kommunerna att ta emot flyktingar, ”Lag om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning” (2016:38).

Riksdagen fattade dessutom beslut om den nya lagen på rekordtid och körde således över det kommunala självstyret.

2 Nordstream 2. Då energiföretaget Gazprom, som till stor del ägs av den ryska staten, skulle anlägga gasledningen Nordstream 2 i Östersjön uppstod också problematik mellan nationell och lokal nivå eftersom företaget ville nyttja infrastruktur i Sverige. Det enorma projektet med ett värde på 76 miljarder kronor bedömdes bland annat av överbefälhavaren Micael Bydén utgöra ett hot mot Sveriges säkerhet. Trots detta lät utrikesminister Margot Wallström (S) uttala ”Regeringen kan inte styra beslut som faller inom det kommunala självstyret. Det är kommunen som fattar beslut om uthyrning av hamnar till exempel”. I detta fall fick alltså det kommunala självstyret vara, trots att säkerhetspolitik är en fråga för regering och riksdag. I samma ögonblick som Bydén fick frågan av regeringen om säkerhet, var den inte längre en fråga för kommunen.

3 Covid-19. I samband med pandemin covid-19 agerade regeringen, med stöd av framför allt Folkhälsomyndigheten, för att stävja smittans spridning. Man valde då att rekommendera kommunerna att stänga bland annat gymnasieskolor. En rekommendation från regeringen är inte att jämställa med ett formellt regeringsbeslut, men då statsminister Stefan Löfven (S) på pressträffen den 17 mars med emfas förväntade sig att samtliga huvudmän skulle lyda rekommendationen, kan det argumenteras för att det var ett de facto-beslut från regeringens sida att stänga landets gymnasieskolor.

Utöver detta valde man även att stifta en ny lag, lag (2020:148) om tillfällig stängning av verksamheter på skolområdet vid extraordinära händelser i fredstid, som medger regeringen möjlighet att stänga skolor vid extraordinära händelser i fredstid ifall någon kommun inte skulle följa rekommendationen.

Resultatet av ovanstående är således att sittande regering har agerat fullständigt olika i dessa kriser. Regeringen är beredd att ingripa i kommunala angelägenheter om man anser att frågan är viktig utifrån ett nationellt perspektiv och frågan anses okänslig. Är däremot frågan känslig ser agerandet annorlunda ut. Regeringen förhåller sig till kommunalt självstyre utifrån vad som passar den bäst utifrån situationen.

Av detta kan man dra slutsatsen att frågans känslighet är styrande. Anses ett beslut vara oproblematiskt och ligger rätt i tid så har regeringen varit beredd att ingripa i kommunala angelägenheter. Har frågan däremot varit känslig, så som Nordstream 2, har regeringen aktivt valt att inte agera och gömt sig bakom det kommunala självstyret som inte omfattar säkerhetspolitik.

Alltså, i ena stunden, då frågan rört flyktingar, har regeringen varit beredd att gå så långt som att inskränka den kommunala självstyrelsen för att i nästa stund välja att använda självstyrelsen som ursäkt för att förflytta ansvaret för en känslig fråga ned på kommunerna. Har en händelse påverkat svensk utrikespolitik negativt och dessutom påverkat vår relation gentemot en kärnvapenbärande stormakt har regeringen valt att inte ta sitt ansvar för Sveriges säkerhet. Regeringen böjde sig för Nordstream 2. Frågans känslighet har varit avgörande.

Svenskt kommunalt självstyre i händelse av kris måste självklart respekteras och inte användas för att gynna regeringen.

Krisberedskapen bygger på tydliga principer och säkerhetspolitik är en nationell angelägenhet, oavsett om det inbegriper virus, flyktingar eller stormakter.

Ingebrikt Sjövik (M), yrkesofficer och kommunpolitiker i Stockholm, riksdagskandidat i valet 2018
Artikeln bygger på en uppsats som kommer att publiceras i Krigsvetenskapsakademiens ”Handlingar och tidskrift”. "

”S måste gå åt höger för att vinna tillbaka arbetarväljare”

DN SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 200920
Svenska arbetare kan inte längre betraktas som vänsterväljare. De har nästan lika ofta sympatier som ligger till höger. Även på de områden som allra starkast brukar förknippas med vänstersympatier: höga skatter, utbyggd välfärd, minskade inkomstskillnader och reglerad arbetsmarknad, skriver opinionsanalytikern Markus Uvell.

De senaste åren har den svenska politiska kartan ritats om i grunden. Partiernas relationer har förändrats, delvis nya frågor står i centrum och konfliktlinjerna har flyttats.

Särskilt två skiften är viktiga. Dels har den svenska höger/vänster-skalan breddats, från att nästan uteslutande handla om frågor kring skatter och välfärd till att även omfatta värderings- och identitetsfrågor. Dels har värdekonservativa värderingar kommit att bli allt starkare och alltmer synliga i väljarkåren.

I centrum för båda dessa förändringar står arbetarväljarna. I tidigare val har olika väljargrupper pekats ut som särskilt viktiga, som att de håller valresultatet i sin hand. Grupper som generellt varit eftertraktade är förstagångsväljarna, de kvinnliga väljarna och Stockholmsväljarna. I nästa val framstår arbetarväljarna som den grupp som kommer att avgöra vem som blir statsminister.

Länge var mönstret att arbetarväljarna ofta bodde i mindre städer eller på landsbygden och i regel röstade vänster medan tjänstemannaväljare bodde i större städer och oftare röstade höger. I dag är detta mindre tydligt. Många tjänstemannaväljare, särskilt yngre i storstäderna, röstar vänster medan många arbetarväljare, särskilt på landsbygden, röstar höger.

Det som främst drivit denna förändring är Sverigedemokraternas kraftiga ökning bland arbetarväljare. I den senaste SOM-rapporten från Göteborgs universitet ägnas ett kapitel (”10 år med Sverigedemokraterna”) åt att beskriva flera viktiga skiften bland SD-väljarna.

Sedan 2009 har partiets stöd bland arbetarväljare ökat från 7 till 25 procent. Under samma tidsperiod har SD-väljarnas ideologiska position skiftat från i huvudsak mitten till tydligt höger. Sammantaget 41 procent av arbetarväljarna röstar i dag på M, KD eller SD – vilket kan jämföras med att S och V har stöd av 46 procent i samma grupp. Vilken politik efterfrågar då dessa högersympatiserande arbetarväljare? Svaret är delvis politik vi inte är vana vid att förknippa med väljare som har arbetarbakgrund.

Vi ser det exempelvis i klassiska höger/vänster-frågor som skattesänkningar, den offentliga sektorns storlek och inkomstskillnader. På dessa områden ligger SD-väljarnas sympatier mycket nära väljare som röstar på M eller KD.

Faktum är att detta mönster går igen även i en av de allra mest laddade höger/vänster-frågorna: synen på arbetsmarknadsregleringar.

I en färsk undersökning som Demoskop har genomfört på uppdrag av nyhetsportalen Arbetsmarknadsnytt (från vilken jag på begäran fått tillgång till partinedbrytningar) framgår att det bland SD-väljarna finns ett mycket starkt motstånd mot dagens las – en av de allra viktigaste fackliga principfrågorna.

I undersökningen ställs bland annat frågan vilka man anser borde få behålla jobbet när företag tvingas göra neddragningar. Här svarar nästan åtta av tio SD-väljare (79 procent) de medarbetare som har bäst kompetens för de arbetsuppgifter som kommer att finnas kvar i företaget. Endast knappt var femte (19 procent) föredrar dagens sist-in-först-ut, det vill säga att de som jobbat längst i företaget får behålla jobbet. Även här ligger SD-väljarna mycket nära de väljare som röstar på M och KD, där 83 respektive 80 procent vill att kompetensen ska avgöra.

Svenska arbetare kan helt enkelt inte längre utan vidare betraktas som vänsterväljare, utan har nästan lika ofta sympatier som ligger till höger. Även på de områden som allra starkast brukar förknippas med vänstersympatier: höga skatter, utbyggd välfärd, minskade inkomstskillnader, reglerad arbetsmarknad.

Vilka konsekvenser får detta för de politiska partiernas agerande inför valet?

Jag tror åtminstone tre slutsatser kan dras av förskjutningen i arbetarväljarnas sympatier:

1 För det första behöver de borgerliga partierna, särskilt M och KD, driva en politik som inte bara lockar klassiskt borgerliga grupper som högutbildade tjänstemän i storstäderna, utan i högre utsträckning även arbetarväljare utanför storstäderna.

När Allianspartierna vann valet 2006 var en av de avgörande orsakerna att man drev en politik för arbete och mot utanförskap som uppfattades som relevant även av många arbetarväljare. Något liknande lär krävas även i nästa val, men då inte bara utifrån ett arbetslinjeperspektiv utan minst lika mycket i frågor om invandring och brottslighet. Därför ökar kampen om arbetarväljarna politikens fokus på just dessa frågor.

2 För det andra behöver SD driva en politik som ligger tydligt till höger även i frågor om skatter, välfärd och arbetsmarknad. Partiets företrädare har till och från beskrivit det som varken vänster eller höger, men väljarna ligger numera klart till höger i så gott som alla frågor.

Kraften i SD:s opinionsframgångar har varit så stark att partiet bidragit till att bredda höger/vänster-skalan så att den även handlar om värderingar och identitet, men fortfarande är ekonomiska frågor det som framför allt skiljer höger från vänster i Sverige. Detta kan inte heller SD i längden motstå, man måste välja väg. Därför är det logiskt att partiet förefaller ha bestämt sig för att stödja en borgerlig regering i nästa val. För SD-väljarna är detta det givna valet, och partier måste i slutänden följa sina väljare.

3 För det tredje behöver S inse att sambandet mellan arbetarbakgrund och vänstersympatier i dag är så svagt att det knappt är värt att beakta. Om S ska kunna fortsätta att vara Sveriges största arbetarparti behöver man erbjuda annat än klassisk vänsterpolitik. Det som skett är att framför allt manliga LO-medlemmar övergivit S för SD, främst på grund av oro för invandring och brottslighet. Den traditionella S-

politiken räckte inte för att hålla dem kvar, och kommer knappast att räcka för att locka dem tillbaka.

Historiskt har S framgångar i Sverige byggt på en internationellt sett unik förmåga att locka såväl småstädernas och landsbygdens arbetarväljare som progressiva välutbildade tjänstemän i storstäderna. På senare år har arbetarväljarna svikit, S blir alltmer ett parti för tjänstemän och pensionärer. Förenklat står S inför ett vägskäl: antingen följa arbetarväljarna högerut eller vänja sig vid tillvaron som ett smalare vänsterparti.

Politiken förändras ständigt och det är alltid lätt att inbilla sig att den tid man själv lever i är unik. Men förändringen av arbetarväljarnas politiska sympatier rubbar de facto en av de verkliga grundstenarna i svensk politik, och konsekvenserna av detta kan bli mycket långtgående.

Markus Uvell, opinionsanalytiker Nordic public affairs, författare till boken ”Bakslaget – radikalt etablissemang, konservativa medborgare” (Timbro 2018) "

”Välfärden får ytterligare 30 miljarder nästa år”

DN MÅNDAG 21 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 200921
Under våren fick kommunsektorn besked om ett permanent tillskott på 12,5 miljarder kronor från och med nästa år. Därutöver föreslår regeringen nu närmare 30 miljarder kronor till välfärden nästa år, varav 10 miljarder i allmänna statsbidrag, skriver Magdalena Andersson (S) och Per Bolund (MP).

Nu följer vi upp vårens historiska krispaket med en kraftfull grön ekonomisk återstart för Sverige. Genom att investera i en snabbare klimatomställning och en starkare välfärd stimuleras ekonomin så att människor snabbt kommer tillbaka i arbete igen. Vi ska jobba Sverige ur krisen tillsammans och bygga Sverige mer hållbart än före pandemin.

När regeringen överlämnar budgetpropositionen för 2021 till riksdagen sker det i ett historiskt allvarligt läge. Hela vårt samhälle har under våren kraftsamlat för att begränsa spridningen av covid-19 och dess konsekvenser, men trots det har pandemin drabbat Sverige hårt. Var och en som har mist livet är en tragedi och i pandemins spår har en kraftig ekonomiska nedgång drabbat såväl Sverige som vår omvärld med snabbt stigande arbetslöshet som följd.

Sedan virusutbrottet har regeringen och riksdagen vidtagit historiska krisåtgärder för att värna människors liv, hälsa och möjlighet att försörja sig. Det var möjligt tack vare att regeringen sparade under de

goda åren så att Sverige kunde gå in i krisen med den lägsta statsskulden sedan 1977. Nu tar vi nästa steg och föreslår reformer på över 105 miljarder kronor nästa år och över 85 miljarder kronor 2022. En statlig grön kreditgaranti på 50 miljarder kronor under de tre kommande åren införs för att möjliggöra större investeringar för minskade utsläpp. Klimatklivet förstärks och förlängs och ett grönt avdrag införs för installation av solceller, energilagring och laddningspunkter. Solcellsstödet förlängs och energiskatten sänks på bland annat egenproducerad solel. Nya medel avsätts för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus.

Transportsektorns utsläpp ska fortsätta att minska genom investeringar för att elektrifiera tunga vägtransporter och öka järnvägens konkurrenskraft. Miljöstyrningen inom bonus malus-systemet förstärks och inblandningen av förnybara drivmedel inom reduktionsplikten höjs successivt. Industriklivet förstärks och breddas till bland annat biodrivmedelsproduktion och batteritillverkning. Fler gröna naturnära jobb skapas och nya satsningar görs på skötsel av skyddad natur.

Sverige ska vara en ledande forsknings- och innovationsnation och svenska företag ska ligga i frontlinjen av den internationella teknikutvecklingen. FoU-avdraget förstärks och skattelättnaden för experter utvidgas. Universitet och högskolor får en extra förstärkning redan nästa år.

En skattereduktion som minskar företagens kostnader för tidigarelagda investeringar införs för att stimulera nya jobb. För att motverka att bostadsbyggandet minskar under pandemin förstärks investeringsstödet för hyresbostäder och studentbostäder.

Möjligheterna att bo och verka i hela landet förbättras med ett kraftfullt landsbygdsprogram, utbyggt bredband och mer vägunderhåll. Ett särskilt stöd införs för kollektivtrafiken.

Den ekonomiska nedgången har slagit hårt mot kommuner och regioner. Trots de senaste årens stora ekonomiska tillskott har pandemin inneburit minskade kommunalskatteintäkter och därför krävs statligt stöd för att undvika besparingar och massuppsägningar inom vård, skola och omsorg. Under våren fick kommunsektorn besked om ett permanent tillskott på 12,5 miljarder kronor från och med nästa år. Därutöver föreslår regeringen närmare 30 miljarder kronor till välfärden nästa år, varav 10 miljarder i allmänna statsbidrag.

Sveriges äldre förtjänar en trygg äldreomsorg och därför skjuter regeringen till fyra miljarder kronor per år på fler kunniga medarbetare som har en god arbetsmiljö. Äldreomsorgslyftet utökas för att fler ska utbilda sig till undersköterska eller vårdbiträde. En återhämtningsbonus som möjliggör nya arbetstidsmodeller, till exempel kortare arbetstid, införs i vård och omsorg.

Sveriges sjukvård och äldreomsorg har prövats hårt. Många medarbetare har gjort stora uppoffringar för att vårda drabbade och begränsa smittspridning. En vårdskuld har byggts upp där många patienter har fått planerad vård senarelagd. Sjukvården får därför nya ekonomiska tillskott.

Arbetet för en jämlik kunskapsskola förstärks med fler insatser som främjar likvärdighet och kunskapsutveckling, mer stöd för lovundervisning och läxhjälp samt fler insatser för ett attraktivare läraryrke.
Regeringen föreslår ett stimulansstöd för att stödja återstart av kulturaktiviteter och stärka det civila samhället i hela landet. Ett institut för mänskliga rättigheter ska inrättas.

Utöver omfattande investeringar stärks även hushållens ekonomi som en del av återstarten. Skatten sänks för bland annat pensionärer så att den kvarvarande skatteklyftan försvinner helt den 1 januari 2023. Ett pensionstillägg införs för pensionärer som jobbat hela livet men ändå har låg pension.

Den gröna skatteväxlingen fortsätter. Miljöskatter höjs, vilket kompenseras med sänkt skatt på inkomster från såväl arbete och pension som andra socialförsäkringsförmåner.

Brotten och dess orsaker ska bekämpas med full kraft. Arbetet med att anställa 10 000 fler polisanställda fortsätter. För att intensifiera arbetet mot gängbrottsligheten kompletteras Polismyndighetens anslagshöjning på två miljarder kronor med nya åtgärder. En särskild satsning görs på socioekonomiskt utsatta områden för att bland annat förebygga rekryteringen av unga till kriminalitet. Nya åtgärder vidtas mot missbruk av statliga ersättningar och felaktig folkbokföring.

Pandemin har visat att samhällets krisberedskap måste höjas. Civilförsvaret förstärks kraftigt. Samtidigt fortsätter utbyggnaden av det militära försvaret.

Förslagen i budgetpropositionen väntas stimulera tillväxten och sysselsättningen kraftigt de närmaste åren. Forskningen visar att finanspolitiken i nuvarande läge är särskilt effektiv för att snabbt öka tillväxten och sysselsättningen. Inte minst gäller det ökad offentlig konsumtion, offentliga investeringar samt stärkt köpkraft för hushåll med lägre inkomster.

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Magdalena Andersson (S), finansminister
Per Bolund (MP), biträdande finansminister "

”Kriminalvården går nu upp i stabsläge”

DN TISDAG 22 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 20200922
Platsbristen i anstalter och häkten är akut. Kriminalvården har på kort tid öppnat 1 000 platser och planerar för ytterligare 2 000 nya platser. Läget är nu så allvarligt att vår förmåga att klara grunduppdraget och upprätthålla säkerheten är hotad. För att hantera krisen går vi upp i stabsläge, skriver Kriminalvårdens generaldirektör Martin Holmgren.

Under de senaste tre åren har trycket på Kriminalvården ökat kraftigt, med svår platsbrist som följd. Beläggningen i anstalterna är för närvarande över 100 procent och i häktena strax under 100 procent, och ingenting tyder på en avmattning. Detta skapar stora svårigheter med att till exempel omplacera intagna vid ordningsstörningar och att genomföra nödvändigt underhåll. I kombination med den pågående pandemins krav på social distansering och särskilda rutiner sätter detta verksamheten under mycket hård press. För att hantera krisen och öka takten i den inledda platsexpansionen har Kriminalvården nu beslutat att gå upp i så kallad krisledningsstab. Arbetssättet möjliggör kortare beslutsvägar, en koncentration av resurser och ökade befogenheter.

Kriminalvårdens uppdrag är att verkställa påföljder på ett säkert, humant och effektivt sätt samt att förebygga återfall i brott. Som myndighetschef är jag ansvarig för att uppdraget utförs, men också för att göra prioriteringar och beskriva vilka konsekvenser dessa får. Jag vill därför vara tydlig med att samtliga delar av vårt grunduppdrag just nu utmanas kraftigt. Det handlar om möjligheten att minska återfall i

brott, att upprätthålla säkerheten samt den faktiska förmågan att ta emot alla misstänkta och dömda.

1 Det återfallsförebyggande uppdraget. Kriminalvårdens arbete utgår från visionen Bättre ut, en strävan mot att klienterna ska lämna oss bättre rustade för ett liv utan kriminalitet. Det är ett målinriktat och resurskrävande arbete – som har gett goda resultat. Återfallen i brott har stadigt minskat under senare år. Det betyder att 70 procent av de individer som lämnar Kriminalvården inte döms till en ny kriminalvårdspåföljd inom tre år.

Varje person som upphör att begå brott innebär en stor besparing, både mätt i minskat lidande och i skattemedel. Men för att kunna arbeta återfallsförebyggande krävs utbildad personal, tid och individanpassade insatser. Just nu går våra resurser i stället till att hantera platsbristen och lösa akuta problem i form av ordningsstörningar och logistikbekymmer. Vår förmåga att bidra till färre återfall i brott riskerar att minska ju längre platsbristen pågår. Det återfallsförebyggande uppdraget är viktigt för tryggheten i samhället i stort och förtjänar att betonas i den kriminalpolitiska debatt som just nu pågår.

2 Förmågan att upprätthålla säkerheten. Platsbristen är särskilt allvarlig i den högsta säkerhetsklassen, klass 1. Där placeras intagna som är dömda för allvarlig brottslighet och med förhöjd risk för våld, rymning, fritagning och fortsatt brottslighet. En del av dem har kopplingar till organiserad brottslighet och olika former av våldsbejakande extremism. Att det är just i den här säkerhetsklassen som platsbristen är som svårast är särskilt problematiskt.

För att upprätthålla ordning och säkerhet behöver det finnas möjlighet att snabbt kunna separera intagna från varandra och placera dem på andra avdelningar eller anstalter. I det läge vi befinner oss, med överbelagda anstalter där intagna delar rum, blir detta mycket svårt.

Platsbristen är nu minst lika akut som den var 2004 då Kriminalvården skakades av rymningar och fritagningar. Sedan dess har säkerhetsarbetet utvecklats betydligt och vi är bättre rustade för att såväl förutse som hantera allvarliga händelser. Samtidigt går det inte att bortse från de risker i form av våld, upplopp och rymningar som är kopplade till ökad trängsel i anstalter och häkten.

3 Det verkställande uppdraget. Kriminalvården arbetar intensivt med att hantera platsbristen. Under de senaste tre åren har vi sammantaget öppnat cirka 1 000 platser, vilket innebär en mycket stor kapacitetsutökning på kort tid. Den viktigaste åtgärden har varit att skapa så kallade beredskapsplatser, främst i form av att intagna delar rum eller att gemensamhetsutrymmen görs om till bostadsrum. Vi har öppnat tidigare stängda avdelningar och konverterat anstaltsplatser till häktesplatser. Genom samarbete med polisen har vi startat nya häktesavdelningar i arrester i bland annat Nacka och Malmö. Vi har också utökat tiden för egen inställelse efter en dom till fängelse, från 50 till 100 dagar. Det är ingen önskvärd åtgärd, men helt nödvändig för att kunna hantera beläggningen.

Parallellt med de akuta lösningarna har vi inlett en omfattande expansion. Kriminalvården ska växa med 2 000 ordinarie platser de närmaste tio åren, varav 600 i häkte och 1 400 i anstalt. Bland annat ska två nya storanstalter uppföras, en i Trelleborg och en i östra Sverige. Nybyggnationer pågår eller planeras på en rad orter, till exempel på anstalterna Hall i Södertälje, Salberga i Sala, Västervik, Kumla, Tidaholm, Skänninge, Östragård i Vänersborg, Skogome i

Göteborg, Rödjan i Mariestad, Sörbyn i Umeå, kvinnoanstalten Sagsjön i Lindome samt i Kristianstad där ett nytt stort häkte ska byggas. Vi invigde i våras ett nytt häkte i Östersund och på anstalten Skenäs i Östergötland har ett så kallat typhus uppförts, som genom den standardiserade lösningen ska stå modell för fler hus runt om i landet. Att bygga ny infrastruktur tar tid och även med dessa åtgärder är läget mycket ansträngt. Vi står nu inför en höst där inflödet riskerar att överstiga kapaciteten.

Regeringen har just gett oss besked om ökade anslag för att klara kapacitetsutvidgningen. Det är välkommet och viktigt. Den planerade expansionen kommer att kräva stora tillskott under många år framöver. Samtidigt växer Kriminalvårdens uppdrag också på andra sätt. I januari införs den nya påföljden ungdomsövervakning som Kriminalvården ska ansvara för. Nästa år införs regler där den som inte deltar i vård eller behandling i fängelset ska kunna få sin villkorliga frigivning uppskjuten. Och enligt ett liggande förslag väntas den så kallade straffrabatten för 18–20-åringar som döms för allvarlig brottslighet slopas år 2022.

I dag är det flera röster i den kriminalpolitiska debatten som framhåller fulla häkten och anstalter. Jag har här velat närmare beskriva innebörden av de utmaningar som är Kriminalvårdens vardag och som kommer att prägla vår verksamhet under överskådlig tid. Läget är nu så pressat att vår förmåga att klara grunduppdraget är hotad. Det är mitt och mina medarbetares ansvar att klara detta och vi har fullt fokus på att lösa uppgiften. Genom en stabsorganisation kan vi korta beslutsvägar och koncentrera resurserna i syfte att snabbt få fram fler tillfälliga platser för att klara det akuta läget – och samtidigt öka byggtakten. Vi har därför beslutat att gå upp i krisledningsstab.

Martin Holmgren, Kriminalvårdens generaldirektör

”Miljöpartiet måste lämna ängsligheten bakom sig”

DN ONSDAG 23 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 20020923
Miljöpartiet befinner sig i en svår uppförsbacke och lyckas inte nå fram till väljarna. Samtidigt växer de radikalnationalistiska krafterna, miljökrisen blir alltmer akut och klyftorna i samhället ökar. Miljöpartiet måste bli tydligare med väljarna, och våga ta ställning. Därför kandiderar jag till att bli språkrör efter Isabella Lövin, skriver Åsa Lindhagen (MP).

”Kan någon säga när någonting börjar? Sandkorn läggs till sandkorn, och innan man vet ordet av ligger det en sandhög framför en.” Så beskriver psykologen och förintelseöverlevaren Hédi Fried hur tillvaron för judar förändrades på 1930-talet.

Hennes ord träffar mig rakt i hjärtat. Och jag vet att jag inte är ensam om att förnimma hur sandkornen återigen ansamlas.

Just nu växer de radikalnationalistiska krafterna i Sverige. I Europa och världen hotas demokratin och kvinnors rättigheter. Vi är många som ser hur allt fler politiker inte klarar att stå kvar när vinden hårdnar, utan vrider sig som vindflöjlar.

I dessa tider bryts löften om att inte samarbeta, samtala, samverka eller samregera med ett rasistiskt parti. Men den som tror att makten är gratis är antingen naiv eller förblindad av maktanspråk. Ingenting är gratis i politiken.

Sandkornen som läggs på hög skrämmer mig. Men jag fylls samtidigt av en övertygelse om att det nog aldrig har varit så viktigt att agera som nu. Nu är inte tid att vara naiv. Nej, nu är tid att höja rösten och säga emot. Jag vill staka ut en annan väg för Sverige, en väg som leder till en bättre och ljusare framtid. En sådan framtid är möjlig.

Därför kandiderar jag till språkrör för Miljöpartiet de gröna. Jag vill tillsammans med Per Bolund leda det parti som aldrig vacklar i kampen för klimatet och mänskliga rättigheter. Som står stadigt när vinden blåser.

Vi miljöpartister förenas i vår kamp för klimat och miljö och vår solidaritet med världens alla människor och kommande generationer. I tider där klimat- och miljökrisen är akut, klyftorna växer och demokratin hotas behövs vi mer än någonsin.

Och det är bråttom. Skogsbränderna i USA som tvingar hundratusentals människor att fly från sina hem är bara en mild föraning av den värld som väntar. Runt om oss i det tysta pågår samtidigt en massutrotning av arter. På sikt kommer ingen förskonas mot klimatförändringarna och miljökrisen om vi är passiva.

Trots att krisen är akut saknar de flesta politiker handlingskraft och krisinsikt. Jag ser mina barn leka bredvid mig och jag undrar hur världen kommer att se ut när de är gamla. Jag vill kunna se dem i ögonen och säga att jag gjorde vad jag kunde. Jag vet att vi människor kan bygga en bättre framtid för oss och våra barn. Miljöpartiet har genom hårt arbete åstadkommit en kraftfull omläggning av svensk klimatpolitik. Vi har visat att det är möjligt att förändra. Men mycket mer behöver göras.

Samhället måste ställa om och vi människor kommer att behöva förändra vårt sätt att leva. Men omställningen måste göras på ett rättvist sätt, annars kommer vi inte att lyckas. Kampen för klimat och miljö går hand i hand med kampen för ett rättvist och solidariskt samhälle och med att stå upp för människor på flykt. Det finns ingen motsättning mellan dessa kamper, tvärtom hänger de tätt samman.

När min pappa var ung flyttade han med sin familj till de nybyggda miljonprogramshusen i Skärholmen. Det var nytt och modernt, byggt för den nya tiden. En tid som andades hopp och framtidstro. Det fanns en känsla av att världen i morgon skulle vara bättre än den var i går. Att de barn som växte upp skulle få bättre livschanser än deras föräldrar hade haft.

I dag har framtidstron förbytts i pessimism och oro. I många av de områden som byggdes under miljonprogramsåren är det inte en ljusare framtid som barnen ser när de blickar ut från höghusen. Känslan av att vara på väg mot något bättre som min pappas generation bar på har ersatts av oro inför en framtid av arbetslöshet, otrygghet och klimatförändringar. En oro som gror hos människor i såväl glesbygd och landsbygd som gamla bruksorter och städer.

Vi är ett av världens mest jämlika länder men ojämlikheten ökar i rekordfart. Vi ser tusentals barn växa upp i familjer där föräldrarna oroar sig över hur de ska kunna betala hyran nästa månad eller köpa vinterskor till barnen. Vi ser kvinnor och barn som lyckats fly från våldsamma män eller hedersvåld, men som drivs ut i hemlöshet för att de inte kan få tag på en bostad. Vi ser kvinnor som arbetat ett helt arbetsliv, men tvingas vända på varenda krona efter pensionen för att ens ha råd att köpa mat.

Miljöpartiet är ett parti som står upp för människor som har det tufft. Jag möter dock ofta en bild av att vi är ett parti för medelklassen i storstäderna. Men vi har alltid stått på utsatta människors sida och det måste vi bli mycket tydligare med gentemot väljarna.

När jag som ung feminist och barnrättsaktivist blev medlem i Miljöpartiet i början av tjugohundratalet var vi ett självklart alternativ för den som ville se ett kaxigt parti som drev på för jämställdhet och jämlikhet. Det ska vi bli igen.

Under åren i regering har Miljöpartiet nått stora sakpolitiska framgångar, men inte lyckats vinna människors förtroende. Vi måste bli mycket tydligare med att beskriva samhällsproblemen och att vi vill nå längre än kompromisserna i regeringssamarbetet. Vi ska vara ett parti som tar varje chans att driva igenom grön politik, men också är beredda att lämna samarbeten när kompromisserna inte går att försvara.

Får jag förtroendet som språkrör kommer jag att arbeta hårt för att hålla ihop oss miljöpartister och ingjuta mod i ett parti som befinner sig i en svår uppförsbacke. Språkrören ska leda det politiska arbetet men också ta ansvar för partiorganisationen. En ledare för ett parti är varken större eller mindre än sin rörelse, hen verkar på partimedlemmarnas mandat och måste förtjäna sitt förtroende både inom och utom partiet. Den övertygelsen bär jag starkt med mig.

Det är dags att vi lämnar ängsligheten bakom oss. När motståndarna mobiliserar ska vi stå rakryggade och säga som det är. Att klimatkrisen är akut och att politiker med huvudet i sanden är svikare. Att en spade är en spade och rasism är rasism. Att medmänsklighet är avgörande för att bygga ett gott samhälle och att någon måste våga säga detta i tider där medmänsklighet hånas.

Vi gröna kommer inte låta oss skrämmas till tystnad. Vi ska vara en tydlig röst för demokrati, feminism och internationellt fredsarbete. Det är dags att vi som parti tar ett större utrymme. Människor som är rädda för rasismen, kvinnohatet och klimat- och miljökrisen ska veta att det finns politiker som tar kampen. Politiker som håller huvudet kallt och hjärtat varmt.

Det är inte alltid lätt att vara miljöpartist, men vi har inte valt att vara miljöpartister för att det är lätt. Utan för att vi vill åstadkomma förändring.

Och vi behövs, mer än någonsin. Som en motpol till de auktoritära krafter som vinner mark och för att driva den livsavgörande klimat- och miljökampen framåt.

Det är bråttom.

Åsa Lindhagen, språkrörskandidat och jämställdhetsminister (MP) "

”Sverige, Finland och Norge utökar försvarssamarbetet”

DN TORSDAG 24 SEPTEMBER 2020

" DN. DEBATT 20200924
I ljuset av nuvarande säkerhetsläge är samarbete och enighet mellan likasinnade länder av stor betydelse. Nu undertecknar vi en trilateral avsiktsförklaring, som syftar till att stärka det militära operativa försvarssamarbetet mellan våra tre länder, skriver försvarsministrarna Peter Hultqvist, Antti Kaikkonen och Frank Bakke-Jensen.

Vi lever i en osäker tid med nya utmaningar och hot vilket bidrar till en känsla av osäkerhet i våra samhällen. Vi bevittnar ett alltmer utmanande säkerhetsläge, både globalt och i vårt närområde. Utöver den pågående coronapandemin och hybridhot riktade mot våra länder måste vi komma ihåg att även andra former av säkerhetshot alltjämt kvarstår. Tillsammans har vi ett ansvar att upprätthålla fred och stabilitet i vår region. För att möta detta ansvar behöver vår förmåga att agera militärt tillsammans stärkas.

År 2018 undertecknades en ny vision för det nordiska försvarssamarbetet Nordefco. Visionens övergripande målsättning slår fast att de nordiska länderna ska stärka sin försvarsförmåga och kunna samarbeta i fred, kris och konflikt. Den 23 september 2020 undertecknade vi, försvarsministrarna i Finland, Norge och Sverige, en trilateral avsiktsförklaring, statement of intent, som syftar till att stärka vårt militära operativa försvarssamarbete. Detta initiativ ligger i linje med visionens målsättning.

Denna nya avsiktsförklaring slår fast vår gemensamma ambition att ha förmåga och beredskap att genomföra koordinerade militära operationer i kris och konflikt. För att uppfylla denna ambition kommer vi att föra diskussioner baserat på gemensamma säkerhetsutmaningar i vår region. Målet är att möjliggöra koordinering av nuvarande och framtida militära operationsplaner. Vi etablerar en strategisk planeringsgrupp mellan länderna och kommer att genomföra scenariobaserade övningar. Även möjligheten att bedriva gemensam operationsplanering inom vissa områden kommer att undersökas.

Ett möjligt resultat av detta fördjupade samarbete är koordinerad operationsplanering för geografiska områden av gemensamt intresse, exempelvis de norra delarna av Finland, Norge och Sverige. Som en följd av samarbetet förutser vi en förbättrad interoperabilitet mellan våra försvarsmakter. En förbättrad interoperabilitet stärker möjligheten att genomföra gemensamma militära operationer, om så skulle beslutas i respektive land. I andan av ett nära nordiskt försvarssamarbete kommer Danmark och Island informeras regelbundet i takt med att samarbetet tar form.

Vid sidan av detta utvecklar vi också lösningar för en effektiv försörjningstrygghet, även i händelse av en kris eller ett krig. Finland, Norge och Sverige har enats om ett avtal rörande försörjningstrygghet på försvarsområdet. Avtalet är bindande och trädde i kraft den 11 juni 2020.

I ljuset av nuvarande säkerhetsläge är samarbete och enighet mellan likasinnade länder av stor betydelse. Den nordiska regionen är en av världens mest integrerade. De nordiska länderna delar en lång historia och har ekonomiska och sociala modeller med stora likheter. Vi har ett redan välfungerande militärt samarbete och de militärstrategiska

realiteterna understryker behovet av att detta fortsätter. Detta samarbete syftar i förlängningen till att tillsammans kunna möta säkerhetsutmaningar också bortom fredstid. Vi har gemensamma intressen att försvara.

Genom årens lopp har vi alltid lyckats hitta pragmatiska och flexibla sätt att samarbeta. Försvarssamarbetet mellan våra länder har kunnat utvecklas oberoende av skillnader mellan våra länder vad gäller säkerhetspolitiska vägval. Vi har samarbetat framgångsrikt i övningar så som Arctic challenge exercise, Cold response, Cross border training, Northern wind och Trident juncture. Vi bygger nu vidare på erfarenheter från dessa övningar när vi fördjupar vårt trilaterala operativa försvarssamarbete.

Vi tror på styrkan i nordiskt försvarssamarbete. Vi måste fortsatt stå enade för att upprätthålla fred och säkerhet och möta säkerhetsutmaningar i vår region. Vårt trilaterala operativa försvarssamarbete kommer att bli ytterligare ett viktigt verktyg för att uppfylla våra gemensamma ambitioner.

Frank Bakke-Jensen, Norges försvarsminister
Peter Hultqvist, Sveriges försvarsminister
Antti Kaikkonen, Finlands försvarsminister "

”Tilltron till myndigheter ökade under coronakrisen”

DN FREDAG 25 SEPTEMBER 2020

"DN. DEBATT 20200925
Under pandemins akuta skede i våras ökade svenskarnas förtroende för myndigheter kraftigt. Liknande effekt har observerats i många länder. Men Sverige valde en egen väg genom pandemin, vilket visar att det går att samla en nation utan drakoniska nedstängningar. Det kan också ha bidragit till att vår tillit till varandra ökade under samma period, skriver fyra forskare.

En viktig fråga under coronapandemin gäller människors förtroende för myndigheter och för varandra. Förtroende för att myndigheterna vet vad de gör ökar sannolikheten för att befolkningen följer instruktioner och regleringar. En hög tilltro till att andra människor uppträder förnuftigt minskar risken för exempelvis hamstring av förnödenheter. De två typerna av förtroende – till myndigheterna och till andra människor – hänger samman men bör behandlas separat.

Vi kan nu presentera den första vetenskapligt granskade analysen av hur befolkningen i Sverige uppdaterade sitt förtroende under pandemins akuta skede våren 2020 (artikeln är under publicering i tidskriften European Journal of Political Research). Huvudresultatet är att båda typerna av förtroende ökade när pandemin intensifierades.

Figuren här ovan visar hur deltagarna i ett stort befolkningsurval rapporterade förtroende för svenska myndigheter i allmänhet under

pandemins inledningsfas (24 februari till 10 mars) respektive intensivfas (31 mars till 14 april). Som synes ökade förtroendet betydligt under den senare perioden. Resultatet är detsamma när vi gör olika typer av kontroller som att följa samma individer tillbaks till 2018 och när vi använder andra befolkningsurval. Vi kan slå fast att krisens intensifiering ledde till ett kraftigt ökat förtroende för myndigheterna.

Viktigt nog reagerade olika grupper inom befolkningen likartat på krisens intensifiering. Äldre personer och personer med låg utbildning som kunde förväntas drabbas relativt hårdare av pandemin ökade sitt förtroende lika mycket som övriga grupper. Den enda svaga tendensen till annorlunda reaktion var att personer som sympatiserade med oppositionspartierna M, KD och SD ökade sitt förtroende något (men bara något) mindre än sympatisörerna till regeringen och dess stödpartier.

Som nämnts ökade även befolkningens tillit till varandra under krisens intensivfas, när allt ställdes på sin spets. Förändringen är klart mindre än för myndighetsförtroendet, men den är ändå anmärkningsvärd eftersom tilltron till andra människorna brukar betraktas som en stabil attityd, ibland närmast som ett personlighetsdrag.

Fenomenet med att befolkningen sluter upp bakom landets institutioner under externa hot kallas rally-effekt (kort för ”rally-round-the flag”). Uppslutningen kan förklaras av flera faktorer. Det kan handla om att den nationella identiteten stärks, vilket leder till ökat stöd för nationens institutioner; om ett psykologiskt behov av att känna säkerhet i en osäker situation; och om att människor lyssnar på sina politiska ledare som manar till nationell samling. När det gäller förtroendet till andra människor kan det också påverkas indirekt av att tilltron till institutionerna ökar.

Motsvarande rally-effekt har observerats i många länder. Men det faktum att effekten finns i Sverige som valde en egen väg genom pandemin visar att det gick att samla en nation utan att vidta drakoniska nedstängningar. I detta sammanhang är det viktigt att också den mellanmänskliga tilliten ökade. Tyvärr saknas motsvarande information från andra länder, men en möjlig bieffekt av den svenska strategin är att den bidrog till att stärka också förtroendet mellan medborgarna. Resultatet innebär inte att samma strategi hade fungerat i andra länder med en lägre nivå av tillit före krisen, men den fungerade i Sverige.

Det är en styrka för ett land att förtroendet för myndigheterna stärks inför externa hot och det finns alla skäl att vårda det förtroendet. För även om det åtminstone tills vidare finns en solid bas av tillit till institutioner och myndigheter inom Sveriges befolkning kan risken för abrupta skiften – så kallade ”tipping points” – aldrig uteslutas. Det bör man ha i åtanke när vi kanske inom några månader står inför att lansera ett vaccin som tagits fram på rekordtid.

Samtidigt vill vi också peka på rally-effektens baksida. Det faktum att uppslutningen bakom nationella institutioner varit stor i många länder visar att statsmakterna och politiska ledare kan få med sig befolkningen på radikalt olika åtgärder. Åtminstone initialt, och om offentligt ifrågasättande saknas, verkar utformningen av lagar, regler och rekommendationer vara mindre viktigt. För att inte den maktresursen ska kunna missbrukas behöver ett samhälle förbereda sig. Någon måste ta på sig rollen att vara den obekväma rösten som står för en sund skepsis när politiker eller myndigheter gör det

ovanliga. Det reser två följdfrågor för den fortsatta diskussionen: Vems uppgift är det att vara den obekväma rösten i ett demokratiskt samhälle, och hur starka var de rösterna i Sverige våren 2020 när pandemin slog till?

Peter Esaiasson, professor i statsvetenskap, Göteborgs universitet
Marina Ghersetti, docent i journalistik, Göteborgs universitet
Bengt Johansson, professor i journalistik, Göteborgs universitet
Jacob Sohlberg, docent i journalistik, Göteborgs universitet "

"Fakta. Så gjordes studien
Studien har genomförts med hjälp av den webbaserade medborgarpanel som drivs av SOM-institutet vid Göteborgs universitet där vi tillfrågat samma personer vid två tillfällen under våren 2020 och även hösten 2018. Ett urval med över 10 000 deltagare är självrekryterat, ett annat med närmare 1 700 deltagare är representativt ifråga om kön, ålder och utbildning.

Studien bidrar med ny kunskap på följande sätt:

1 Genom att vi har följt samma individer genom pandemins förlopp kan vi skatta betydelsen av krisens intensifiering.

2 Eftersom vi har stora urval kan vi pröva om riskgrupper i befolkningen reagerade annorlunda när krisen slog till.

3 Vi frågar om förtroende för myndigheter i allmänhet och inte om specifika institutioner som Folkhälsomyndigheten och sjukvården. Det är viktigt eftersom det är denna generella tilltro till myndigheterna som kommer att leva kvar i framtiden.

4 Veterligen är vi först i världen med att uppmärksamma pandemins konsekvenser för tilltron till andra människor och inte bara till samhällets institutioner.

Krisens intensifiering från och med den 11 mars – datumet då WHO tillkännagav att covid-19 är en pandemi – betraktas som ett slags experiment där befolkningen utsattes för en behandling som kan ha påverkat tilltron till myndigheterna och till varandra. Behandlingen bestod av de samlade erfarenheterna som befolkningen gjorde med restriktioner, rekommendationer, uttalanden, intensiv medierapportering, diskussioner i sociala medier och observationer av andra människors uppträdanden.

Källa: Artikelförfattarna "

Kapitel 3: Utrikes och inrikes DN-artiklar 15 - 20 september 2020

Utrikes DN artiklar 15- 20 september 2020

Över tusen kända svenska namn i kinesisk dataläcka

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Över tusen svenskar på viktiga befattningar, och deras anhöriga, har kartlagts av ett företag med kopplingar till den kinesiska underrättelsetjänsten.

De är en del av en omfattande global databas med 2,4 miljoner personer, som läckts till medierna.

I databasen, som skapats av det kinesiska företaget Zhenhua data och sedan läckts till en amerikansk gästakademiker i Shenzhen, Christopher Balding, finns statsledare, ministrar, kungligheter, vd:ar och kändisar från många länder i hela världen. Balding har lämnat Kina av säkerhetsskäl, och sedan han kom över filerna har de analyserats av datasäkerhetsföretaget Internet 2.0, som uppger att de

rekonstruerat 10 procent av databasen, det vill säga uppgifter rörande omkring 250 000 personer.
I går, måndag, avslöjades historien i ett samarbete mellan flera medieföretag, bland annat ABC i Australien och The Daily Telegraph i Storbritannien.
DN har tagit del av de data som rör Sverige och som släppts hittills, en lista på drygt tusen registrerade personer.
Informationen kommer huvudsakligen från öppna källor, sociala medier och liknande.

– 90 procent av informationen som underrättelsetjänster sammanställer kommer från öppna källor. Man använder metadata från Twitter för att följa krigsfartyg i realtid. Här har man samlat all personlig information som anses relevant, säger David Robinson på Internet 2.0.
Ett syfte har varit att kartlägga personer som anses vara påverkansbara för att verka för Kinas sak i utlandet, enligt David Robinson.
Personerna som man fokuserat på är sådana som har inflytande över beslutsfattandet i ett land. Det

gäller politiker, militärer, ledande entreprenörer och företagsledare.
– Man har också samlat in information om deras familjer, syskon, partner och barn, säger David Robinson.
I synnerhet letar man efter finansiell information och uppgifter om kriminalitet.
I utdraget från databasen som gäller svenskar finns anhöriga till överbefälhavare Micael Bydén med. Dessutom många politiker: finansminister Magdalena Andersson (S), Liberalernas ledare Nyamko Sabuni och näringsminister Ibrahim Baylan (S) för att nämna några. Andra är riksdagsledamoten Hanif Bali (M) och den tidigare ministern Aida Hadzialic (S).
– Vi har kännedom om rapporteringen om detta men går inte in på frågor som rör Regeringskansliets säkerhetsarbete. Jag kan konstatera att det som publiceras i Regeringskansliets digitala kanaler är offentlig information, skriver Ulrika Langels, kommunikatör vid Regeringskansliet, i en kommentar till DN.

Det finns också tidigare aktiva politiker som Ulf Adelsohn (M), Leif Pagrotsky (S) och Pär Nuder (S) och flera har även familjemedlemmar på listan. Bland de kartlagda svenskarna finns också flera vd:ar och andra näringslivspersoner, ibland med noteringar om att de är dömda för skattebrott. På listan finns bland annat styrelseproffsen Jacob Wallenberg, Sarah McPhee, Marie Schrewelius Arwidson och Lars Westerberg. Även Jesper Kärrbrink, tidigare vd för Svenska spel, och före detta vice riksbankschef Kerstin Hessius finns med.

Företaget Zhenhua data utför uppdrag åt den kinesiska staten och partiapparaten. Enligt det australiska medieföretaget ABC News, ett av bolagen som avslöjat kartläggningen, finns det uppgifter i databasen som inte kommer från offentliga sammanhang, och som väcker frågor kring insamlandet. Zhenhua data har enligt rapporteringen ett 20-tal ”insamlingscentraler” runt om i världen.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se
Juan Flores
juan.flores@dn.se

Ämne i Venus atmosfär kan vara ett tecken på liv

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Planeten Venus atmosfär innehåller större mängder av gasen fosfin än vad forskarna kan förklara. Det kan vara tecken på liv eller på andra okända kemiska processer.

Det kan finnas mikroskopiskt liv på vår grannplanet Venus. Astronomer har hittat gasen fosfin i moln i planetens atmosfär, enligt en studie som publicerades i tidskriften Nature Astronomy på måndagskvällen. All fosfin i jordens atmosfär kommer från levande organismer eller mänskliga aktiviteter.
Allt liv producerar avfall, som gaser av ämnen som organismen inte längre behöver. Sådana gaser runt en annan planet är alltså ett tecken på liv. Astronomerna letade just efter ämnet fosfin, vars molekyler består av en fosforatom och tre väteatomer, eftersom det är svårt att förklara hur det skulle uppkomma med naturliga processer runt stenplaneter som jorden, Venus och Mars.
Forskarna studerade först Venus atmosfär under fem morgnar i juni 2017 med teleskopet James Clerk Maxwell telescope på Hawaii, och gjorde sedan ännu en underökning med Alma-teleskopet i Chile, som använder en annan teknik, i mars 2019. Resultaten visar att det finns ungefär 20 miljarddelar fosfin i Venus moln. Sådana nivåer kan varken förklaras av blixtar,

vulkanutbrott, fosfor som kommit in i atmosfären med meteoriter, eller kemiska processer i molnen. Men astronomerna bakom studien är noga med att påpeka att resultaten inte ska ses som ett bevis på liv på Venus. Det är mycket svårt att föreställa sig att levande organismer skulle kunna klara sig på planetens ogästvänliga och heta yta. Temperaturerna i molnen högre upp i atmosfären, på runt 60 kilometers höjd, är mer lämpade för liv, men där är miljön å andra sidan extremt torr och mycket sur. Halterna av fosfin visar bara att det måste finnas kemiska eller geologiska processer på vår grannplanet som vi ännu inte känner till. Fler undersökningar, till exempel rymdsonder som undersöker planeten på nära håll, behövs för att förstå om det är liv eller något annat som producerar gasen.

Maria Gunther
maria.gunther@dn.se

Lukasjenko förödmjukade sig inför Putin

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Analys.

S:t Petersburg. Mötet mellan Putin och Lukasjenko var väl förberett. En tête-à-tête bakom lyckta dörrar, utan några delegationer närvarande. Resultatet: Ryssland ger Belarus ett lån på en och en halv miljard dollar. Gemensamma militära övningar ska genomföras. Lukasjenko demonstrerade hundlik ödmjukhet inför Putin.

När Aleksandr Lukasjenko anlände till Sotji skickade Putin en guvernör för att möta honom. Att sända ut en lägre tjänsteman för att möta en president är en subtil förödmjukelse.

Lukasjenko själv har däremot aldrig varit särskilt subtil. När han mötte Putin krälade han mer eller mindre öppet i stoftet för sin ”storebror”.

– De senaste händelserna har visat oss att vi måsta hålla oss närmare storebror. Ni stödde oss

och det är jag tacksam över. Sin vän känner man i nöden. Det här är en läxa för alla före detta sovjetrepubliker, sade Lukasjenko.
Sittande i en fåtölj, vänd mot Putin, lutade han sig bedjande mot den ryska presidenten. Denne satt bredbent och avslappnad, vänd mot kamerorna utan att röra en min.
– Vi kom överens om att Ryssland i denna svåra stund ger Belarus statliga krediter på 1,5 miljarder dollar. Och vi kommer att hålla vårt löfte. Våra finansministrar arbetar redan med frågan, sade Putin.
Han meddelade också att Belarus blir det första utländska land som får ta emot det ryska vaccinet mot coronaviruset. Det finns hittills inga bevis för hur effektivt vaccinet är.
Mötet mellan presidenterna hölls på tu man hand utan några delegationer. Av allt att döma var det mesta överenskommet på förhand. Ryssland ger Belarus krediter på en och en halv miljard dollar. Gemensamma militärövningar i Belarus ska genomföras under hösten. Den

ryska och belarusiska militären ska öva tillsammans varje månad.
– Vi behöver inte be någon om lov för att genomföra en militärövning. Den som är intresserad får vara med, den som inte vill får låta bli, sade Aleksandr Lukasjenko.
– Ni har rätt. Vi har en plan för gemensamma evenemang under året, som ska genomföras både i Ryssland och i Belarus. Något kommer att organiseras så gott som varje månad, sade Putin, medan Lukasjenko tog fram en näsduk och torkade svetten ur pannan.

Den stora frågan om grundlagsändringar i Belarus berördes knappt. Inför mötet gick ryktet i Moskva att Kreml tänker tvinga fram grundlagsändringar som försvagar Lukasjenkos position och gör det lättare för Ryssland att kontrollera Belarus genom att söndra och härska.
Nu sade Putin att han stöder ändringarna, men att belarusierna själva måste lösa sina problem.
– Vi vill att belarusierna själva, utan tryck utifrån, lugnt reder ut situationen och finner en lösning genom dialog, sade Putin.

Det sannolika är att ändringarna genomförs i samförstånd med Kreml, medan Putin utåt tvår sina händer.
Det ryska miljardlånet är bara en fortsättning på samma förhållande som Kreml och Lukasjenko alltid har haft – Ryssland håller Lukasjenkos regim under armarna, Lukasjenko betalar tillbaka med politisk lojalitet. Den lojaliteten har det varit lite si och så med under de senaste åren, framför allt inför presidentvalet i augusti då Lukasjenko lät gripa och deportera ett trettiotal ryska legosoldater i Belarus.
Han anklagade dem för att ha planerat en statskupp. I efterhand framstår det hela som ett skådespel där Lukasjenko ville framstå som handlingskraftig inför valet.
Den belarusiska presidenten är hårt pressad på hemmaplan. I söndags demonstrerade än en gång över 100 000 personer i Minsk. De krävde Lukasjenkos avgång och kallade honom en råtta. Lukasjenkos motkandidat i valet, Svjatlana Tsichanouskaja, skriver på Instagram att ingenting

som Lukasjenko kommer överens om med Putin är giltigt.
– Jag vill påminna Vladimir Putin om att inget som ni avtalar om i Sotji har laglig grund. Alla avtal som den olagliga presidenten Lukasjenko skriver under kommer att revideras av landets nya ledare. Det är beklagligt att ni har valt att föra dialog med en diktator, i stället för med det belarusiska folket, skriver Tsichanouskaja.
Frågan är nu vad Putin och Lukasjenko har kommit överens om i kulisserna. Det är möjligt att allt ännu inte har kommit fram, eftersom Putin och Lukasjenko vill undvika att provocera fram nya demonstrationer.

Anna-Lena Laurén
anna-lena.lauren@dn.se

Fakta. Belarus president har balanserat mellan öst och väst

Efter Sovjetunionens splittring bildade Ryssland, Belarus och Ukraina det nya samarbetet Oberoende staters samvälde (OSS), som fick sitt säte i Minsk. Som självständigt land behöll Belarus många band till Ryssland och när kommunisten Aleksandr Lukasjenko vann presidentvalet

1994 gjorde han det med löften om ytterligare täta kontakter.
1996-1997 tecknade Belarus och Ryssland avtal om att bilda en ny union: Förbundsstaten Ryssland och Belarus. Det är inte en gemensam statsbildning, utan innebär framför allt att ländernas respektive medborgare har rätt att arbeta och bo i bägge länder.
Belarus har försetts med stora lån samt olja och gas till förmånliga priser av Ryssland, som har dragit tillbaka sitt stöd under perioder då länderna inte har kommit överens.
Ryssland har också tre militära anläggningar på belarusiskt territorium.
Aleksandr Lukasjenko har under sitt auktoritära styre balanserat relationerna mellan Ryssland å ena sidan och EU och västvärlden å den andra.
Källa: Nationalencyklopedin, Utrikespolitiska institutet

Polisens våld mot en försvarslös kvinna chockar belarusier

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

När en stor stark polis slår en späd kvinna till marken blir det en symbol för regimens övervåld mot folket i Belarus. Efter ännu en dag av stora protester fortsätter Aleksandr Lukasjenkos säkerhetsapparat sina insatser mot upproret.

Samtidigt som president Lukasjenko förhandlar med Vladimir Putin i Sotji fortsätter hans regim att trycka ner upproret hemma i Belarus.

Metoderna är beprövade. Godtyckliga gripanden av demonstranter, journalister och strejkande arbetare – och ett lika godtyckligt våld mot vem som

helst som vågar protestera på gatan.
Sedan protesterna inleddes efter det omstridda valet den 9 augusti har upp emot 10 000 gripits av polis och säkerhetstjänst i Belarus. Flera har också dödats, och många har vittnat om tortyr och våldtäkter i häktena.
Vid söndagens stora demonstration i huvudstaden Minsk greps ytterligare cirka 400. Många misshandlades och säkerhetsstyrkorna använde gummikulor för att försöka splittra upp den fredliga marschen. Även militär fanns på plats och hotade vid minst ett tillfälle att skjuta skarpt mot demonstranterna.
Trots risken att skadas eller gripas deltog fler än 100 000 återigen i protesten i Minsk. Samtidigt hölls mindre protester i en rad andra belarusiska städer.
På måndagen fortsatte regimens insatser mot upproret.
Tre strejkledare på det stora statliga gruvföretaget Belaruskali dömdes till fängelse i domstol.
Och i Minsk sattes Statliga lingvistiska universitetet – ansett som ett centrum för protesterna – under strikt polisbevakning.

Våldet har blivit vardag under protesterna och knappt någon förvånas över uppgifterna om säkerhetsstyrkornas agerande. Ändå har en enskild händelse, som fångades på film på söndagen, fått mycket stor uppmärksamhet i Belarus. Videon, som har spritts på nätet och i oberoende medier, visar en ung kvinna som filmar några poliser vid en demonstration i småstaden Zjodino några mil nordöst om Minsk. Plötsligt vänder sig polisen om och slår kvinnan rakt i ansiktet med knytnäven. Hon faller handlöst till marken.

Det handlar alltså inte om det allra grövsta våldet, men händelsen träffar uppenbarligen många belarusier rätt i hjärtat. Den blir en symbol för regimens övervåld – en stor stark, beväpnad polis slår en späd kvinna som filmar med sin mobiltelefon.

Kvinnan, som heter Nailja, intervjuades på måndagen av en oberoende belarusisk sajt. Hon mår efter omständigheterna bra men har fått både fysiska och psykiska men.

Av intervjun framgår också att hon själv kommer att förhöras, misstänkt om deltagande i en olaglig demonstration. Polismajoren som slog henne har identifierats och anmälts, men för hans del blir det troligen inga påföljder.

Ingmar Nevéus

400

demonstranter, minst, greps bara under söndagens demonstrationer i Minsk. Sedan valet den 9 augusti har uppemot 10 000 personer gripits i Belarus.

Omfattande fusk i ryska lokalvalet

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Flera av oppositionspolitikern Aleksej Navalnyjs anhängare blev invalda i kommunalvalet i Ryssland. I de flesta städer sitter dock Putinpartiet Enade Ryssland kvar i orubbat bo. Det hindrar inte Navalnyjs stab från att jubla.

Sergej Bojko, Putinpartiets utmanare i Novosibirsk, blev invald i stadsfullmäktige på söndagen. Ksenija Fadejeva, som leder Navalnyjs stab i Tomsk, blev också invald. Bägge var huvudpersoner i Navalnyjs två dokumentärfilmer om Sibirien, som släpptes inför lokalvalet. Filmerna väckte stort intresse efter att Navanyj hamnade i koma då han blev förgiftad i Tomsk. De har vid det här laget samlat 4,9 respektive 3,7 miljoner visningar.
– Ksenija Fadejevas seger är mycket betydelsefull. Det var i Tomsk som Navalnyj förgiftades. Det här var det bästa möjliga svaret som staben kan ge. Hurra! skriver Ivan Zjdanov på Twitter. Han leder Fonden mot korruption, Navalnyjs organisation som bland annat producerar hans dokumentärfilmer.
Att Navalnyjs anhängare skulle gå framåt i valet var väntat. Sedan oppositionsledaren förgiftades med det nervgiftet novitjok under sin resa i Sibirien har intresset för det ryska lokalvalet ökat.
Mönstret upprepas från lokalvalet ifjol. Då tillät inte myndigheterna oppositionens kandidater att

registrera sig, vilket ledde till en serie demonstrationer i Moskva. Lokalvalet, som alla brukar strunta i, blev plötsligt uppmärksammat och Enade Ryssland förlorade över hälften av sina mandat i Moskva stadsfullmäktige.

Fjolårets val ledde ändå inte till något genombrott för oppositionen. Det var heller inte fallet i år. I alla guvernörsval vann den Kremltrogna kandidaten, enligt valobservatörer till stor del med hjälp av valfusk.

Valobservatörsorganisationen Golos vittnar om omfattande regelbrott.

Observatörerna har blivit hindrade i sitt arbete, de har inte tillåtits studera vallängder och webbkameror som övervakar valurnor har stängts av. Det är tack vare webbkameror som en stor del av fusket i tidigare val har uppdagats. Ofta går det ut på att man fyller valurnorna med färdigt ifyllda valsedlar. Golos har fått in sammanlagt 1 306 klagomål om valfusk från 59 olika regioner.

Anna-Lena Laurén

Korruptionsskandal hotar spanskt oppositionsparti

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Det konservativa spanska oppositionspartiet Partido Popular (PP), som ryckt upp sitt väljarstöd under hälsokrisen, hotas av en megaskandal. Några av partiets viktigaste makthavare under regeringsperioden 2011–2018 riskerar åtal för att ha använt statens myndigheter till att begrava en korruptionshärva.

Den nya skandalen, som fått namnet ”Kitchen”, är en fortsättning på den så kallade Bárcenas-affären, som detonerade 2013 och dominerade spansk politik i flera år. Luis Bárcenas, senator och PP:s kamrer, hade byggt upp en partikassa vars omfång och källor endast han kände till.

Genom att mjölka storföretag, särskilt i byggbranschen, på donationer, samlade Bárcenas ihop nära 50 miljoner euro. När tidningen El Mundo avslöjade denna ”B-kassa” blev det en tung börda för dåvarande

premiärministern Mariano Rajoy, pr-mässigt, men strax också personligen.
Den fängslade Bárcenas hotade nämligen Rajoy och partiledningen att ”berätta allt”, om de inte lirkade honom ur rättvisans klor.
Bárcenas hade mycket att berätta, inte minst hur han öst pengar ur sin ”slaskfond” till partiledarnas, även Rajoys, privatkonton.
Ledningen hade säkert gärna trollat bort målet mot Bárcenas – spanska regeringar har ett visst inflytande över rättsapparaten – men affären hade blivit för stor och för synlig, och pressbevakningen för intensiv för ett ingripande. Inrikesminister Jorge Fernández Díaz och PP:s generalsekreterare María Dolores de Cospedal bestämde sig då för att på egen hand och före åklagarna försöka lägga vantarna på Bárcenas hemligheter och bevismaterial.
Detta är ”Operación Kitchen” – missbruk av statens resurser, framför allt polisens och underrättelsetjänstens, i partiets tjänst. Bland annat mutades Bárcenas chaufför, som stal

dennes anteckningsböcker och annat stoff.
Att allt detta nu åter blivit aktuellt beror på att den dåvarande generaldirektören för den inre säkerheten, Francisco Martínez, lovat att vittna i saken. Martínez har meddelat domstolen Audiencia Nacional:
– Mitt stora misstag var att visa sådan lojalitet med uslingar som Rajoy, Cospedal och Fernández Díaz. Som tur är har jag allt noterat och kan bevisa allt.
PP:s ledare, unge Pablo Casado, och det nuvarande ledarskiktet har råkat i förlägenhet: de har inte fått några dusörer ur Bárcenas fond, men de drar sig för att brännmärka sina föregångare som mutkolvar och brottslingar.
För premiärminister Pedro Sánchez, som kom till makten utan nyval 2018 tack vare en förtroendeomröstning kopplad till Bárcenas-affären, är följetongens fortsättning en välkommen present.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fakta. Spansk politik känslig för korruption

Den spanska politiken, särskilt på regions- och kommunnivå, är mycket korruptionskänslig. Detta beror bland annat på lokala beslutsorgans vidsträckta befogenheter då det gäller att fördela mark och bevilja byggnadstillstånd.
I november i fjol dömdes flera socialistledare i Andalusien till hårda straff för mångårigt fiffel med det statliga understödet till arbetslösa och nedläggningshotade företag.

Navalnyj kan resa sig upp ur sängen

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Den ryska oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj kan nu lämna sin säng och har börjat gå. Samtidigt bekräftar Totalförsvarets forskningsinstitut att Navalnyj förgiftades av nervgiftet novitjok.

Det var den 20 augusti som Aleksej Navalnyj insjuknade när han var på väg i flyg mellan Tomsk i Sibirien och Moskva. Strax innan planet lyfte ska Navalnyj ha druckit en kopp te, vilket hans medarbetare misstänker innehöll gift. Navalnyj fördes till sjukhus i Omsk och den 22 augusti till universitetssjukhuset Charité i Berlin. På måndagen skriver Berlinsjukhuset i ett pressmeddelande att Navalnyjs tillstånd förbättrats och att han nu kan lämna sängen för kortare perioder.

På måndagen meddelade den tyska regeringen att ytterligare två laboratorier oberoende av varandra har konstaterat att Aleksej Navalnyj förgiftats av novitjok, skriver Reuters. Speciallaboratorierna i Sverige och Frankrike bekräftar därmed den inledande tyska analysen, som slog fast att Navalnyj förgiftats med samma gift som användes mot den ryske ex-spionen Sergej Skripal och hans dotter i Storbritannien för två år sedan.
I Sverige är det Totalförsvarets forskningsinstitut som har

genomfört analysen. Enligt avdelningschefen Åsa Scott, råder det ingen tvekan om att det rör sig om novitjok.

– Det är otvetydigt samma ämne som man hittade i Tyskland. När vi väl har gjort analysen och fått fram ett resultat är vi väldigt säkra. Analyser är vi duktiga på. Det är vårt expertområde.

Eftersom Totalförsvarets forskningsinstituts laboratorium utför uppdrag åt FN:s organisation för förbud mot kemiska vapen, OPCW, är det inte ovanligt att man arbetar med internationella ärenden. 2013 analyserande man bland annat Sarinprover från Syrienkriget. Har provet varit svårt att analysera?

– Det är alltid en utmaning. Speciellt i det här fallet när man vet vad som står på spel. Det är ett viktigt uppdrag där man vill leverera ett så riktigt och entydigt resultat som möjligt, säger Åsa Scott.

Efter beskedet uppmanar nu Tyskland på nytt Ryssland att samarbeta i utredningen kring förgiftningen. Rysslands president Vladimir Putin uppmanade å sin sida Tyskland att dela med sig av

de fysiska prover man har för att dessa ska kunna kontrolleras i Ryssland, skriver Kreml på sin webbplats.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se
Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Tio döda i förmodad israelisk attack

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Syrien. Tio proiranska milismän har dödats i ett förmodat israeliskt flyganfall i östra Syrien, uppger oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

Av de döda var åtta irakier och två syrier, enligt SOHR. Ett antal vapenförråd och fordon förstördes också i attacken, som ”sannolikt” genomfördes av israelisk militär, enligt SOHR-chefen Rami Abdul Rahman.
Israel har genomfört en rad flyg- och robotangrepp i Syrien sedan inbördeskriget bröt ut 2011, bland annat riktade mot iranska styrkor och syriska regimsoldater.
TT-AFP

Branden i Moria skylls på flyktingar

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Grekland. Utredningen om bränderna som den 9 september ödelade större delen av Moria – Europas största flyktingläger på den grekiska ön Lesbos – pågår fortfarande. Trots det lägger den grekiska regeringen redan nu skulden på lägrets invånare.

– Lägret brändes av flyktingar och migranter som ville utpressa regeringen för att snabbt flyttas från ön, säger regeringens talesperson Stelios Petsas till reportrar i Aten.
Migrationsminister Notis Mitarachi har tidigare hävdat att flyktingar tänt eldar i protest mot karantänsåtgärderna som införts för att stoppa smittspridning i lägret.
TT-AFP

Trippel livstid för mord på familj

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Västbanken. En bosättare döms till tre livstidsstraff för morden på en palestinsk familj 2015 i Duma på den ockuperade Västbanken. Mannen döms även bland annat för mordförsök och mordbrand. Enligt den israeliska domstolen rör det sig om ett hatbrott.

Under sommaren 2015 utsattes den palestinska familjens bostad för en mordbrandsattack. En 18 månader gammal pojke och hans föräldrar dödades. En fyraårig pojke fick svåra brännskador, men överlevde.
Tidigare i år konstaterade en domstol att bosättaren var skyldig och nu har hans straff bestämts.
TT-AFP

Berlusconi utskriven från sjukhus

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Italien. Före detta premiärminister Silvio Berlusconi har skrivits ut från sjukhus elva dagar efter det att han lades in för att vårdas för covid-19. Den 83-årige mediemogulen testade positivt för sjukdomen efter en vistelse i sin lyxvilla på Sardinien. Två av hans barn, den 36-åriga

dottern Barbara och 31-årige sonen Luigi, samt partnern Marta Fascina, testade också positivt.
– De första tre dagarna var mycket svåra. Gudskelov, tack vare läkarna, tog jag mig igenom min kanske svåraste prövning i livet. sade Berlusconi till pressuppbådet då han lämnade sjukhuset.
TT-AFP

Att bryta en internationell avtalsförpliktelse är verkligen det sista man borde fundera på. Det borde vara den absolut sista utvägen.

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Den tidigare premiärministern David Cameron till brittiska

journalister på måndagen, då han enligt nyhetsbyrån Reuters uttalade sitt offentliga motstånd mot hur nuvarande premiärministern Boris Johnson agerar i brexitkampen. De tidigare premiärministrarna John Major, Tony Blair, Gordon Brown och Theresa May framför liknande kritik.

TT

WHO: Svår pandemihöst i Europa

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Europa.

Världshälsoorganisationen WHO förväntar sig en svår pandemihöst i Europa, uppger organisationens Europa-ansvarige Hans Kluge.

– Det kommer att bli tuffare. I oktober och november kommer vi att se fler dödsfall, säger han.

Den ökade spridningen av covid-19 ses framför allt i Spanien och Frankrike, men även i många andra europeiska länder. I fredags rapporterades fler än 51 000 nya fall i de 55 länder som bevakas av WHO i Europa – fler än den dittills högsta noteringen i april.
TT-AFP

Dan Lucas: Med lagförslaget kan britterna glömma ett frihandelsavtal

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Under måndagseftermiddagen debatterade brittiska parlamentariker ett kontroversiellt lagförslag som kan leda till en hård brexit med hot om böter och sanktioner. DN:s Dan Lucas svarar på fem frågor om vad det betyder.

1. Vad är det för lag som kan ställa till det så för EU och Storbritannien?

Det är en lag vars syfte, enligt den brittiska regeringen, är att säkerställa vad den kallar ”friktionsfri handel”, mellan alla delar av landet efter det att Storbritannien har lämnat den övergångsperiod som det befinner sig i. Under denna period, som upphör vid årsskiftet, gäller fortfarande det mesta av EU:s regelverk.

2. Jaha, men vad är det för problem med det?

En del av landet, Nordirland, kommer till stora delar att vara kvar i EU:s inre marknad, även efter övergångsperioden. Det regleras i utträdesavtalet så kallade Nordirlandsprotokoll. Detta har gjorts för att undvika en hård gräns mellan Nordirland och republiken Irland i söder. I dag finns inga kontroller och det enda som en människa som korsar gränsen märker är att vägmarkeringarna byter färg och att i republiken anges hastighetsbegränsningar i kilometer i timmen och inte i miles.

Det finns en oro hos människor på båda sidor om att en synlig gräns med tull och gränspolis skulle kunna leda till våldsamheter och i värsta fall en återgång till inbördeskrigets dagar.
Men när övergångsperioden är över uppstår i stället en gräns mellan Nordirland och övriga Storbritannien, med tulldeklarationer, i värsta fall tullar och så småningom olika regelverk för till exempel statsstöd till företag, eller miljökrav på varor: EU:s regler i Nordirland och brittiska regler i England, Skottland och Wales.

Det har de hårdföra brexitörerna i det styrande konservativa partiet, Tories, aldrig gillat. Andra har hoppats att ett omfattande frihandelsavtal med EU skulle undanröja det mesta av problemet.
Förhandlingarna har dock gått trögt och därför har den brittiska regeringen lag fram lagförslaget som ger ministrar rätt att ensidigt strunta i delar av villkoren i Nordirlandsprotokollet – till exempel regelverket för statsstöd. Detta är ett brott mot fördraget och internationell rätt, något

regeringen har medgett öppet i parlamentet.

3. Så vad blev reaktionen i Bryssel och andra huvudstäder i EU?

Med ett ord: Vrede. EU-kommissionen, som har mandat att förhandla om frihandelsavtalet med Storbritannien, har gett regeringen till månadsskiftet att dra tillbaka eller väsentligt ändra lagförslaget. Annars hotar den med ”legala åtgärder” vilket kan leda till böter eller till och med sanktioner. Och, underförstått, ett frihandelsavtal kan den brittiska regeringen glömma.

4. Varför gör den brittiska regeringen, under ledning av premiärminister Boris Johnson, detta?

Det kan handla om ett förhandlingsknep. Genom att hota att bryta mot utträdesavtalet kan Johnson pressa EU till eftergifter. Det är i så fall en riskabel taktik, med tanke på att kommissionen ställt ett så tydligt ultimatum. En annan förklaring är att Johnson vill ha en brytning med EU; han har till och med sagt att det kan vara bra för Storbritannien att inte ha ett avtal med EU.

5. Men är det säkert att lag-förslaget går igenom?
Nej, det finns ett stort motstånd i parlamentet, även bland regeringspartiets ledamöter, som menar att ett brott mot avtalet underminerar landets trovärdighet internationellt. Möjligen finns det tillräckligt stöd i underhuset, men förslaget ska också behandlas i överhuset och där har regeringen inte majoritet. Man kan nog räkna med att förslaget i vart fall kommer att dras i långbänk.
Dan Lucas dan.lucas@dn.se

”Vid tio på morgonen blev det mörkt som midnatt”

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Författaren och feministen Rebecca Solnit har skrivit mer än tjugo böcker och är känd för sin konsekventa kritik av Donald Trump. Från hemmet i San Francisco berättar hon för DN om den mest skrämmande sommar hon upplevt och varför hon trots allt känner hopp för USA:s framtid.

När jag ringer upp Rebecca Solnit har hon inte sett solljus på två dygn.
– Oavsett hur illa det är i världen så räknar vi åtminstone med att solen går upp nästa dag. Men så har det inte varit de senaste dygnen. I går försvann solen i stället, säger hon.
Blodröd brandrök hänger över norra Kalifornien när vi pratar med varandra. Bilderna från San Francisco har fått liv i den globala debatten om klimatkrisen. I en artikel för The Guardian beskriver Solnit himlen över hemstaden, där hon bott i 45 år, som den mest skrämmande syn hon sett.
– När jag vaknade vid sju på morgonen hade himlen utanför ett slags smutsigt gul nyans. Jag utgick från att det skulle spricka upp under dagen, men i stället blev det bara mörkare och kallare. Vid tio på morgonen blev det mörkt som midnatt. Det var ofattbart och fullständigt desorienterande, säger Solnit.
Att ta en promenad runt hemkvarteren i centrala San Francisco har blivit en makaber upplevelse.

– Röken och askan som regnar ner över staden nu består ju av träden, skogarna, husen, människors hela liv som brunnit upp. Det får mig att tänka på New York efter terrorattackerna 2001, där folk sade att de andades in bitar av de som dött.
I Kalifornien är man van vid skogsbränder. Varför är det så mycket värre i år?
– Givetvis handlar det främst om klimatkrisen. Brandsäsongerna här har blivit längre och temperaturerna högre. Bränderna växer och förflyttar sig så mycket snabbare än förut. Men skogarna här har misskötts under 125 år, sedan européerna bosatte sig i Kalifornien. De föreställde sig skogen som statisk och passiv, som en orörd madonna. Ursprungsbefolkningen här har alltid anlagt bränder eller låtit skogarna brinna i naturliga cykler, men européerna började stoppa de bränderna. Så vi betalar nu notan för ett drygt århundrade av vanskötsel av våra skogar.
USA har en väldigt visuell kultur. Vi har sett slagkraften i bilderna på polisvåldet mot svarta män under sommaren här. Kan bilderna på Kaliforniens blodröda

himmel bli klimatkrisens motsvarighet till videon på George Floyd?
– Jag tror att det här kan leda till en dramatisk eskalering av - åtgärderna mot klimatkrisen, både lokalt och globalt. Det är nu allt fler amerikaner som själva upplevt klimatkrisen. Oavsett om det handlar om orkanen Sandy i New York, eller översvämningarna och värmeböljan i Södern, så är det nu väldigt många här som sett - naturkatastrofer med egna ögon. De kan inte längre förneka vad som pågår.

Rebecca Solnit har skrivit böcker i fyra decennier. Men först de senaste åren har hon fått ett brett genomslag i USA. Donald Trump tycks ha förvandlat Solnit till ett slags husförfattare för motstånds-rörelsen, som New York Times nyligen beskrev henne. Åtminstone någon gång i halvåret verkar det komma en ny Solnitbok som USA:s feminister och progressiva glupskt slukar. Hennes växande popularitet handlar kanske även om att mycket av det hon skriver präglas av en försiktig optimism. Hennes texter är sällan bittra och

uppgivna, till skillnad från så många andra av Trumps kritiker. I böcker som ”Hopp” och ”A paradise built in hell” har Solnit skildrat hur människor samlas i solidariska handlingar och hjälper varandra efter kriser och katastrofer.

– Många av mina judiska släktingar skickades till koncentrationsläger utan att återvända. Jag har fått lära mig att så länge det är möjligt att inte ge upp så kan vi inte ge upp. Efter orkanen Katrina i New Orleans var motorvägarna in till staden fulla av bilar med småbåtar på släp. Det var folk som ville hjälpa till, som försökte rädda de som drabbats. Kriser får människor att göra sådant.

Samtidigt som Solnit gärna går till attack mot ideologiska motståndare till höger riktar hon även kritik mot den lata pessimism som hon tycker präglar delar av amerikansk vänster.

– Just nu känner jag ren skräck över det som händer. Inte bara här, utan bränderna och katastroferna längs hela västkusten. Att vara hoppfull handlar inte om att blunda för verkligheten, eller förneka att det

händer fruktansvärda saker. Jag tror inte att de döda kommer att återupplivas.
– Men det går inte heller att förneka att det pågår spännande förändringar nu. Fossilbränsleindustrin håller på att kollapsa. Den har aldrig varit så här sårbar tidigare. Exxon, BP och Chevron har gjort katastrofala kvartalsrapporter. Ju sämre det går för oljeföretagen, desto mer hopp för oss andra. Dessutom har vi ett presidentval om två månader och det finns en viss chans att Donald Trump förlorar. Hopp för mig handlar bara om att inse att framtiden är oviss och att det är vi som formar den tillsammans.
Sommaren 2014 fick Solnit ett globalt genomslag med essäsamlingen ”Män förklarar saker för mig”, som populariserade begreppet *mansplaining*. Hon använder inte själv ordet i boken, men anekdoten som inspirerade titeln är värd att upprepa. Solnit var på en middagsbjudning i Aspen, där samtalet började handla om en berömd fotograf som Solnit skrivit en bok om. Värden, en pompös farbror, höll en lång monolog om

att han precis läst en fantastisk bok om fotografen. Lönlöst försökte en vän till Solnit flika in att författaren sitter vid middagsbordet, men mannen malde bara på i stället för att låta bokens författare, den faktiska experten, få en syl i vädret.
För Solnit blir anekdoten en vinjett till en större berättelse om priset för män som tystar eller ignorerar kvinnors röster.
– Det handlar inte bara om en irriterande middagsbjudning. Att kvinnor ignoreras vid middagsbordet betyder även att de ignoreras när de ringer polisen och säger att de blir misshandlade. Vi kan inte överleva utan att ha en röst som anses trovärdig.
I fönstret till mitt lokala bibliotek i New York hänger det sedan ett par år tillbaka ett citat av Solnit, som lyder: ”Förmågan att berätta sin egen historia, i ord eller bilder, är redan det en seger, redan det en revolt.” Solnits senaste bok, ”Recollections of my non-existence”, är en okonventionell memoarbok där hon försöker skildra just denna mödosamma strävan efter att hitta en egen röst.

– Jag skrev boken för att försöka skildra vad det betyder att leva i en värld där människor du aldrig träffat vill skada dig och attackera dig. Jag ville koppla ihop våldet mot kvinnor med tystandet av kvinnors röster. Harvey Weinstein skulle inte ha kunnat våldföra sig så systematiskt på kvinnor om det inte vore för att han visste att ingen skulle lyssna på deras röster när de anklagade honom.

Hur har du lyckats hålla din optimism vid liv under fyra år med Trump?

– Efter att Donald Trump vann valet var jag förbannad i flera veckor, men sedan insåg jag att jag faktiskt har ett jobb att sköta. Jag måste börja skriva och blottlägga hans beteende med alla medel jag har tillgång till. Det är mitt ansvar att se till att folk inte förlorar hoppet, för det finns redan så himla många, framför allt i vänstern, som verkar se det som sitt jobb att få folk att ge upp.

Vilka skäl ser du att känna hopp för USA:s framtid?

– Vi har stoppat så mycket av Trumps agenda. Så mycket politisk förändring i USA sker utanför den federala regeringen i Washington. Se på stödet för

Black lives matter, som vuxit enormt de senaste åren. Jag har alltid trott på kulturens kraft att forma politiken och vi ser nu hur röster som tystats under århundraden plötsligt kan göra sig hörda. Mångfalden i kulturen, mångfalden i de röster som nu får höras i USA, saknar motstycke. Att få göra sin röst hörd är det första steget mot jämlikhet.
Martin Gelin

Rebecca Solnit.
Född: 1961 i Bridgeport - Connecticut men bosatt i San - Francisco på amerikanska västkusten.
Uppmärksammade böcker: ”Gå vilse, en fälthandbok” (2012), ”Män förklarar saker för mig” (2015), ”Wanderlust, att gå till fots” (2017).
Aktuell: Nyutkomna ”Recollections of my non-existence: A memoir” är en okonventionell självbiografi.

När din vän röstar på Trump. Empatiskt om dagens polariserade USA

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Sanna Torén Björling
”Allt vi har gemensamt. En - berättelse om en vänskap och ett delat USA”
Natur & Kultur, 315 sidor

”Den moraliska kärleken” kallas vänskapen av den italienske sociologen Francesco Alberoni. Vi drabbas inte av vänskap. Vi bygger den i växelverkan mellan känslor och medvetna val. Det finns en spänning där: Å ena sidan kan kärlek eller lojalitet inte vara beräknande. Å andra sidan ingår en värdering av den andres karaktär. Vänner delar oftast några grundvärderingar, även om

de inte har satt fingret på dem. Man kan vara passionerat kär i en egocentrisk skitstövel, men det är nästan omöjligt att förbli vän med en.
Så vad händer när en vän röstar på Donald Trump?
Om det handlar Sanna Torén Björlings reportagebok ”Allt vi har gemensamt”. Den ramas in av berättelsen om två vänner med vitt skilda åsikter. Hon själv: svensk journalist boende i liberalt präglade Washington DC. Under en del av tiden då boken utspelar sig är hon korrespondent för Dagens Nyheter. Vännen heter Sherry, bor ute på landet i Montana, bär vapen till vardags och litar inte på medier. De lärde känna varandra som tonåringar på utbytesstudier i Australien och har brevväxlat i perioder.
Det handlar dessutom om bröderna Timmy och Freddy. Timmy är troende och republikan. Freddy har gjort upp med kyrkan, gått i terapi, flyttat till huvudstaden, rört sig till vänster. Samhällets konfliktlinjer skär rakt genom deras familj. Det smärtar.
Genom dessa relationer berättar Sanna Torén Björling om polariseringen i USA.

Samtalen varvas med berättelserna om deras parallella liv och med en pedagogisk grundkurs i det amerikanska tillståndets historia: ojämlikheten, det orättvisa valsystemet, politiseringen av domstolsväsendet, det minskade engagemanget i civilsamhälle och kyrkor, partiernas historia, slaveriet, inbördeskriget. Sanna Torén Björling väver smidigt in många av de teoretiker som brukar användas för att förstå valet av Trump. När hon skriver om Freddys och Timmys bråk tar hon exempelvis upp religionsforskaren Robert P Jones syn på de evangelikala vita republikanerna som ”nostalgia voters” som sammanlänkar ”familjevärderingar” med vit makt. Men också socialpsykologen Jonathan Haidts tankar om att konservativa intuitivt använder värderingskategorier som progressiva inte bryr sig om, som auktoritet, lojalitet och helighet. Det finns en begränsning i perspektivet. Eftersom upplägget ställer privilegierade storstadsliberaler mot vita Trumpväljare på landet blir smärtpunkten åsiktsskillnader,

inte exempelvis strukturella ras-orättvisor.
Men snävheten har en styrka: porträtten hinner bli djupa och komplexa. Sherry, Timmy, Freddy och de andra används inte som pappdockor i polariseringsdramat.
Iakttagelserna av hur samhällsklyftorna känns och fungerar i praktiken är gripande. Som när Sherry strösslar konspirationsteorier omkring sig och sedan milt förklarar att det inte gör något om man är oense, man kan ju tycka olika. Plötsligt framstår det som obstinat och otrevligt att hålla på fakta.
Eller när vännerna äter middag i Washington DC och Sherry noterar att människor här i stan inte alls är lika ”paranoida” som i Montana. De litar på andra människor. Men mot slutet av kvällen, efter att hon pressats om sin syn på vapen, har hon hårdnat i sin position: nu tycker hon att det är de andra som är naiva.
Försoning kräver generositet från båda håll.
Det är en bok med mycket empati och ljus.

Vänskapen slätar inte över skillnader. Den ger oss tålamod att förstå dem.

Ida Ölmedal
ida.olmedal@hdsydsvenskan.se

Sanna Torén Björling är medarbetare i DN. Hennes bok recenseras därför av Ida Ölmedal, kulturchef på Sydsvenskan.

Avtal i hamn efter febril diplomati

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Jerusalem. Israel och Förenade Arabemiraten ingick på tisdagen ett fredsavtal på Vita husets gräsmatta. Strax efteråt skrev Israel och Bahrain under en ”fredsdeklaration” och därefter antog de tre länderna ett visionärt program om regionalt samarbete.

President Donald Trump kallade sammankomsten för ett första steg mot komplett fred i regionen, ”något ingen kunnat tro till helt nyligen”. Premiärminister Benjamin Netanyahu citerade Bibelns Kung David och hans psalm om fredens välsignelse. Dittills gick allt enligt manus. Men när den emiratiske utrikesministern Abdullah bin Zayed talade och tackade Netanyahu för att han avstått från att annektera Jordandalen gick flyglarmet i södra Israel, när raketer från Gazaremsan avfyrades mot städerna Ashdod och Ashkelon. Flera personer sårades, ingen livshotande. Det är inte klart om det var den regerande Hamas-rörelsen eller Irans ombud Islamska Jihad, eller bägge, som stod för elden.
bin Zayed, liksom hans bahrainska kollega Abdullatif al-Zayani, underströk att grunden för en framtida regional fred måste vara en palestinsk stat sida vid sida med Israel, vilket dock inte blidkar palestinierna. I Gaza förbjuder Hamas demonstrationer av hälsoskäl, på Västbanken kallade president Mahmud Abbas till

massprotester, men uppslutningen var svag. Avtalen föregicks av febril diplomatisk verksamhet, i Vita huset och i Jerusalem. Det spekuleras intensivt i Jerusalem över hemlighetsmakeriet i fråga om innehållet i avtalet med Emiraten, som också efter att det undertecknats förblir okänt i Israel. En förklaring är att Netanyahu tvingats till eftergifter av Gulfstaterna i frågor som angår bosättare och extremnationalister. Han vill att detaljerna blir kända först efter ceremonin, då det blir svårare för dissidenter att sätta käppar i hjulet. För att träda i kraft formellt måste avtalen ratificeras av knesset. Evenemanget, som planerats med stor iver av Netanyahu och Trump, i avsikt att sätta ”det historiska ögonblicket” i relief, blev inte det dragplåster Netanyahu hoppats. Den israeliska allmänheten, som inom ett par dagar går in i en tre veckor lång nedstängning under årets viktigaste högtider, med karantäner och partiella utegångsförbud, är inte på festhumör. På måndagen noterades nära fem tusen nya

coronafall i landet; drygt 10 procent av de testade.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Fler arabländer lär följa efter och erkänna Israel

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Bahrain och Förenade Arabemiraten har aldrig krigat med Israel. Ändå kallar Donald Trump avtalet mellan den judiska staten och två arabstater vid Persiska viken för ett ”fredsavtal”. I själva

verket är det en formell bekräftelse av en allians riktad mot Iran, som har existerat i många år.

I vanliga fall brukar begreppet ”fred i Mellanöstern” syfta på en lösning av den långa konflikten mellan israeler och palestinier. Men det avtal som har signerats av Israel, Förenade Arabemiraten (UAE) och Bahrain har ingenting med denna konflikt att göra – mer än att palestinierna än en gång hamnar utanför stormakternas spelplan, och drömmen om en egen stat blir allt mer avlägsen.

Det är inte förvånande att många av palestinierna känner sig förrådda av sina arabiska fränder. Den palestinska myndighetens premiärminister Mohammad Shtayyeh kräver att president Mahmoud Abbas ska omvärdera förbindelserna med Arabförbundet i och med att organisationen inte har fördömt att arabländer normaliserar relationerna med Israel. Arabförbundet är nu splittrat mellan de fyra stater som har upprättat diplomatiska förbindelser med Israel (Egypten,

Jordanien, UAE och Bahrain) och de övriga, som inte har gjort det. Ändå kan USA-presidenten presentera avtalet om normaliserade relationer mellan de två Gulfstaterna och Israel som ett viktigt diplomatiskt genombrott. Trump har inte många utrikespolitiska framgångar att skryta med, men nu kan han framstå som skicklig ”dealmaker”. Det har han desperat intresse av när det återstår 48 dagar till presidentvalet den 3 november, och hans opinionssiffror ser allt annat än goda ut.

Avtalet har talande nog döpts till ”The Abraham Accord”, vilket är en anspelning på att judendomen och islam (liksom kristendomen) brukar betecknas som abrahamitiska religioner. Det visar hur tydligt Trump lutar sig mot sina väckelsekristna kärnväljare, som också hör till de mest entusiastiska supportrarna av Benjamin Netanyahus israeliska högerregering. Avtalet har stora fördelar för såväl Trump som den korruptionsklagade Netanyahu; båda slåss på hemmaplan för sin politiska överlevnad.

Många bedömare har också påpekat att avtalet på flera sätt förändrar maktbalansen i hela Mellanöstern. Israel får ett fotfäste i Persiska viken, alldeles i Irans närhet.
Iran blir mer isolerat i regionen, och kan inte göra så mycket åt avtalet, mer än att fördöma det som ”ett knivhugg i ryggen på palestinierna”.
Snart har Teheran bara Syrien, Libanon och Irak som någorlunda trogna bundsförvanter i den muslimska världen.
Trump och de sunniarabiska staterna vid Persiska viken har ett sammanfallande intresse av att konfrontera shiamuslimska Iran. Detta har på senare tid varit - betydligt mer angeläget än att stödja en palestinsk stat vid sidan om Israel.
Det är dessutom allt mer sannolikt att andra arabländer snart följer efter. Qatar kan bli ett av de första. Därefter kan det bli tal om Sudan, som ännu tvekar, liksom Oman – som öppet har uttalat stöd för avtalet mellan Israel och UAE. Marocko har sedan länge inofficiella kontakter med Israel och anses inte vara långt ifrån ett erkännande.

Störst betydelse har det faktum att Bahrain aldrig skulle erkänna Israel utan ett tyst godkännande från Saudiarabien. Den kungliga saudiska regimen kan stå näst på tur att öppna diplomatiska förbindelser med Israel.
Jared Kushner, Trumps svärson och ledande rådgivare för Mellanöstern, säger i en intervju i Washington Post att saudierna väntar och ser vilka följder normaliseringsprocessen får innan de själva tar detta steg.
Enligt Kushner är en framtida saudisk-israelisk normalisering oundviklig.

Många ser också erkännandet av Israel som en återbetalning av en tacksamhetsskuld till Trump. Han har konsekvent backat upp de - sunnitiska diktaturerna vid Persiska viken, oavsett vilka människorättsbrott de har gjort sig skyldiga till.
Saudiarabien och UAE har orsakat en humanitär katastrof med sina bombningar i inbördeskrigets - Jemen. Inte ens det av den saudiska regimen beordrade styckmordet på journalisten Jamal Khashoggi fick Trump att vända ryggen åt kronprins Mohammed bin Salman.

Genom det diplomatiska erkännandet av Israel kan de ge ett välbehövligt handtag åt Trump, som de vill se återvald i november. Varken Netanyahu eller de arabiska självhärskarna vill se Joe Biden i Vita huset. De befarar att han är öppen för en dialog med Iran och att han ska ha synpunkter på hur de respekterar de mänskliga rättigheterna.
Michael Winiarski

Enormt isstycke borta ur största glaciären

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Ett 110 kvadratkilometer stort isstycke har lossnat i nordvästra Arktis. Händelsen, som ägde rum vid Nioghalvfjerdsfjorden, hemvisten för Grönlands största glaciär, ses av forskare

som ett tecken på de pågående klimatförändringarna.
Händelsen meddelas av den Nationella geologiska undersökningen för Danmark och Grönland (Geus).
”Atmosfären i regionen har blivit tre grader varmare sedan 1980 och man har under 2019 och 2020 uppmätt rekordtemperaturer”, säger Jenny Turton, forskare vid tyska Friedrich-Alexander-Universität Erlangen-Nürnberg i ett pressmeddelande.
Man mäter varje smältsäsong storleken på glaciären vid Nioghalvfjerdsfjorden med hjälp av satellitbilder. Enligt Geus har glaciären blivit 50 kvadratkilometer mindre under de två senaste åren, ett område dubbelt så stort som Manhattan i New York. Sedan 1999 har området minskat med 160 kvadratkilometer.
Området där isstycket lossnade var redan under 2019 fullt med sprickor, men lossnade slutligen under sommarens värme. 79 N, som glaciären kallas, blev relativt nyligen Arktis största efter att Petermannglaciären minskade kraftigt i storlek mellan 2010 och 2012.

En studie som publicerades i tidskriften Communications Earth & Environment i augusti visade att en rekordstor mängd is smält på Grönland under 2019, 532 miljarder ton, mer än dubbelt så mycket som genomsnittet sedan 2003. Och temperaturen i Arktis stiger snabbare än det globala genomsnittet.

”När du ser stora bitar lossna från en glaciär höjer du ett ögonbryn. Men med tanke på den nuvarande utvecklingen i Arktis kommer man till insikten att det är väntat”, säger Niels J Korsgaard, forskare vid Geus, i ett pressmeddelande.

Årets sommar var den varmaste som hittills noterats på det norra halvklotet.

Nya siffror från USA:s vädermyndighet NOAA visar att perioden juni, juli och augusti var 1,17 grader varmare än genomsnittet för hela 1900-talet, skriver The Guardian.

Under augusti var isen rekordliten, nära 30 procent mindre än genomsnittet för åren 1981–2010. Däremot ligger istäcket i Antarktis – där det ju under de aktuella månaderna varit mörkaste vinter – på nära

nog normal nivå, och är på sin högsta nivå sedan 2016.

Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Familjegräl skakar ytterstahögern

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Paris. Ett gräl har utbrutit mellan det franska högerextrema partiet Nationell samlings ledare Marine Le Pen och hennes systerdotter Marion Maréchal.

Bakgrunden är olika syn på taktiken inför presidentvalet 2022, där en del radikala

nationalister hellre skulle se systerdottern som kandidat.

Ett och ett halvt år återstår till presidentvalet i Frankrike, och på den yttersta högerkanten står man inför ett vägval. Om det vore val i dag skulle Marine Le Pen få omkring 25 procent av rösterna och sannolikt gå till den andra och avgörande omgången. Men mycket tyder att hon då skulle förlora mot Emmanuel Macron – igen.

Inför hotet om en upprepning av nederlaget 2017 finns det de i Nationell samling (tidigare Nationella fronten) som vill byta strategi. Och deras samlande röst just nu är partiledarens systerdotter, 30-åriga Marion Maréchal.

– Jag utesluter inte att Marine Le Pen kan vinna. Men hon kan inte vinna ensam, av det enkla skälet att det inte går att vinna utan att ingå i en koalition, sa Marion Maréchal i en radiointervju på tisdagen.

De senaste dagarna har hon i flera intervjuer i fransk press öppet sågat mosterns strategi inför presidentvalet.

Bakgrunden är det traditionella högerpartiet Republikanernas kris. Flera ledande högerpolitiker

har tagit ställning för Macron, och i somras tog flera politiker närstående expresidenten Nicolas Sarkozy plats i regeringen. Det har skapat spänningar i Republikanerna. En del känner sig ledarlösa, och det är där Marion Maréchal ser en möjlig allians.

I stället för den rådande linjen om att Nationell samling ”varken är höger eller vänster”, vill Marion Maréchal göra en rejäl högergir i den ekonomiska politiken. Maréchal har flera tunga allierade som gärna skulle se henne som presidentkandidat. Inte minst för att hon står för en mer klassisk ekonomisk högerpolitik. Hittills har Maréchal avfärdat tanken på att kandidera.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Konspirationsteori sprids bland tyska högerextrema

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

I Tyskland har spridningen av konspirationsteorin QAnon ökat snabbt det senaste halvåret. Symbolerna syns under protester mot coronarestriktionerna och nu omfamnas idéerna av våldsamma högerextrema grupperingar som vill återuppliva det nazistiska Tredje riket.

Stämningen blev hätsk när tiotusentals personer den 29 augusti samlades för att demonstrera mot coronarestriktioner i centrala Berlin. Polisen fick stoppa en grupp högerextremister från att storma riksdagshuset – och i skaran av demonstranter skanderade man slagord och höll upp symboler som förknippas med extremhögern.

En av symbolerna var ”Q”, användarnamnet på den anonyma förgrundsfiguren till konspirationsteorin QAnon. De grundlösa idéerna började för

några år sedan spridas i extrema delar av amerikanska nätforum men har, som DN rapporterat, under det senaste halvåret även omfamnats av politiker och spridits till flera europeiska länder.
Miro Dittrich är verksam vid stiftelsen Amadeu Antonio i Berlin och kartlägger spridning av högerextrema idéer i Tyskland. Han berättar för DN om den drastiska ökningen av QAnonrelaterade aktiviteter i sociala medier: på meddelandetjänsten Telegram har den största tyska QAnonkanalen i dag 125 000 följare, att jämföra med 20 000 följare strax före coronapandemins utbrott.
– QAnon var en marginell rörelse tidigare men under pandemin har den verkligen fått fäste i Tyskland. Spridningen sker i flera Telegramkanaler men även i andra kanaler på Facebook och Youtube, säger Miro Dittrich.
Grunden i konspirationsteorin QAnon är tron på ”deep state”; att det finns ett mäktigt globalt nätverk av liberala politiker och kändisar som i hemlighet styr världen. De anklagas för att ingå i ett satanistiskt pedofilnätverk som

är på väg att avslöjas av USA:s president Donald Trump. Det är en kamp som enligt teorin ska avslutas i en apokalyps, av anhängare ofta benämnd som ”stormen”.
Det handlar, som många andra konspirationsteorier, om kampen mellan det onda och det goda, parat med ett starkt motstånd mot ett utpekat etablissemang. I dag beskrivs QAnon ofta som en paraplyteori och flera forskare ser dess förmåga att omformas efter sammanhanget som en viktig orsak till den snabba tillväxten.

I Tyskland har idéerna exempelvis förts fram av högerextremistiska Reichsbürgerrörelsen. Anhängarna förnekar förbundsrepublikens legitimitet och påstår i stället att landet måste befrias från en osynlig makt för att deras nazistiska ideal, Tredje riket, ska återuppstå.
– QAnons snabba framväxt i världen beror på att den hela tiden anpassas. Lokala narrativ kan införlivas i den. Det gäller även idéerna från dessa våldsamma grupper, säger Miro Dittrich.

I februari sköt en 43-årig man ihjäl tio personer på två barer i tyska Hanau. Manifestet som gärningsmannen lämnat visade tecken på att han levt i en värld som var fylld av konspiratoriskt tänkande. Det inkluderade även referenser till idéer som lyfts fram inom QAnonrörelsen, bland annat påståenden om hemliga mäktiga nätverk.

Enligt Miro Dittrich är detta ett tecken på att flera påståenden som sprids av QAnonanhängare existerat tidigare i andra konspirationsteorier. Han ser faror med att QAnon får ökad spridning, däribland kring vad som kan hända om anhängare får för sig att ”ta saken i egna händer” om Donald Trump skulle förlora presidentvalet i november.

– Då kan det vara en tidsfråga innan människor går från ”tro på planen” till att själva börja påstå att ”de är planen” och därmed börja begå våldsamheter, säger Miro Dittrich.

Trots att QAnonaktiviteterna ökat snabbt det senaste halvåret har flera forskare påpekat att rörelsen fortsatt är marginell. Att en konspirationsteori plötsligt blir mer synlig i offentligheten är

heller inte detsamma som att den blivit en reell maktfaktor, säger Michael Butter, professor i amerikanska studier vid universitetet i Tübingen, till DN.
– Grundidéerna i QAnon var ganska ovanliga för en konspirationsteori när de började spridas. Allteftersom har den dock blivit mer traditionell. Jag tror att mycket av oron beror på att människor inte har förstått vad den handlar om, säger Michael Butter.
Det är förvisso ingen tvekan om att QAnon fått ökad spridning i Tyskland, säger Michael Butter, som dock påpekar att det fanns andra, starkare drivkrafter hos dem som samlats för de omfattande demonstrationerna i Berlin: däribland ett motstånd mot progressiva krafter i västvärlden, mot Angela Merkel och Nato, och i stället en positiv inställning till såväl Ryssland som Donald Trump.
Att QAnon fått spridning under coronapandemin tror Michael Butter paradoxalt nog också kan ha att göra med Tysklands relativt lyckade åtgärder mot smittspridningen.

– Det gäller exempelvis konspirationsteorierna om att viruset skulle vara skapat som ett biologiskt vapen eller att det inte ens existerar. Eftersom många i Tyskland inte har en personlig erfarenhet av covid-19, eller inte ens känner någon som drabbats, är det enklare för idéer som ifrågasätter virusets existens att få fäste här.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Teorin började spridas 2017

QAnon är en konspirationsteori vars idéer började spridas under hösten 2017. Grunden är tron på att en sammansvärjning, som i regel är satanister, i hemlighet styr ett världsomspännande pedofilnätverk.
President Donald Trump beskrivs som den person som ska avslöja nätverket genom att utlösa en typ av armageddon, ”stormen”, där den satanistiska komplotten kommer att besegras.
Konspirationsteorin har fått ytterligare spridning under 2020 och åtminstone elva republikanska kandidater till

USA:s kongress har öppet sympatiserat med rörelsen, enligt nyhetssajten Axios.

Fem gripna för Lesbos-bränderna

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Grekland. Polis har gripit fem migranter som anklagas för delaktighet i de förödande bränderna i flyktinglägret Moria på Lesbos. Ytterligare en misstänkt efterspanas, säger den ansvarige ministern Michalis Chrisohoidis. Utredningen om bränderna som den 9 september

ödelade större delen av Moria pågår, men Greklands regering har redan lagt skulden på lägrets invånare.
– Lägret brändes av flyktingar och migranter som ville utpressa regeringen för att snabbt flyttas från ön, sade regeringens talesperson Stelios Petsas till reportrar i Aten häromdagen.
Ett nytt tillfälligt läger har upprättats i Kara Tepe, norr om Mytilene. Där finns 5 000 sängplatser, vilket kan jämföras med att över 12 000 personer bodde i Moria-lägret.
TT-Reuters

Om en stor fest pågår är det rätt att ringa polisen.

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Det säger Storbritanniens inrikesminister Priti Patel, med anledning av landets nya hårda covidregler, och tilllägger att det inte handlar om att skvallra på grannar, utan om personligt

ansvar. Högst sex personer i taget får samlas, enligt de nya reglerna.
P
TT-AFP

Många saknade i Oregon-bränderna

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

USA. Runt 50 personer saknas i de pågående bränderna i Oregon, skriver lokala medier. Av dem är 22 officiellt uppsatta på krismyndighets lista i delstaten. Tio personer har mist livet .

Ett mobilt bårhus är upprättat söder om Portland, dit brända kroppar ska föras. Även ett mobilt labb, där anhöriga kan dna-testa sig för att underlätta identifiering av de döda, ska öppnas.
Totalt har över två miljoner hektar mark brunnit i västra USA sedan augusti.
TT-AFP

Nödläge mot "våldtäktsepidemi"

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Liberia. Antalet våldtäkter i Liberia har enligt kvinnoorganisationer ökat dramatiskt under pandemin. Förra månaden demonstrerade tusentals personer i landets huvudstad Monrovia i protest mot den höga frekvensen av sexuellt våld i det västafrikanska landet. Nu utlyser president George Weah nationellt nödläge för att få bukt med vad han kallar ”en epidemi av

våldtäkter mitt i pandemin, som i första hand drabbar barn och unga flickor runtom i landet”.
I fredags sade Weah att han kommer att tillsätta en särskild sexualbrottsåklagare samt inrätta ett nationellt register över dömda sexförbryta re.
TT-AFP

Munskyddskrav på restauranger

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Danmark. Barer, kaféer och restauranger i Köpenhamnsområdet ska från och med torsdag stängas senast klockan 22. Gäster som inte sitter ner ska bära munskydd. Orsaken är den tilltagande smittspridningen, förklarar äldre- och hälsominister Magnus Heunicke (S) vid en pressträff.

Han uppmanar också dem som arrangerar privata tillställningar att avsluta dessa senast klockan 22 på kvällen.
– Det är en klar uppmaning till hela befolkningen att skruva ner de sociala kontakterna under hösten, säger Heunicke.
Antalet inlagda på danska sjukhus med covid-19 har stigit till 55. Det senaste dygnet har 334 personer testats positivt för coronaviruset.
TT-Ritzau

En natt med Leonardo

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

”En natt på Louvren – Leonardo da Vinci”
Regi: Pierre Hubert Martin
Längd: 1 tim 35 min.
Drygt en miljon människor hann se Louvrens fantastiska Leonardo da Vincis-utställning, innan den stängde i februari. Jag tillhörde de lyckligt lottade, en upplevelse för livet, med hela 120 originalverk

att beundra av den berömde renässansmästaren.
För dem som missade chansen går det nu att uppleva utställningen på film, med Louvrens två kuratorer som expertguider. Bästa möjliga sällskap, då kuratorerna ägnade tio år åt att gå tillbaka till allt källmaterial för att förstå Leonardos vittomfattande produktion på djupet. Dessutom gjordes tekniska undersökningar av en rad målningar med infraröd reflektografi, för att kunna studera underliggande lager och förstå konstnärens outtröttliga sökande efter den fulländade formen.
Denna dokumentär är filmad nattetid, utan publik, och öppnar med en lååång åkning in i museet, via glaspyramiden i entrén. En lite löjeväckande, högstämd upptakt (som dessutom upprepas på utvägen), särskilt som Leonardos epokgörande verk väcker andakt nog. Väl inne i utställningen tar kuratorerna publiken med sig genom salarnas olika kapitel, som beskriver Leonardos utveckling och avgörande inställning till måleriet som en vetenskap. Det startar i underbarnets utsökta

detaljstudier av draperingar, över hans allt friare yttre och inre rörelse i framställningen, fram till den innerliga, sena scenen ”Anna själv tredje” som han förfinade in i det sista. Och självklart en utvikning om den gåtfullt leende ”Mona Lisa”, som inte ingick i utställningen, men som är Louvrens kronjuvel.
Filmkameran går nära inpå flera nyckelverk och vid några tillfällen följer en av kuratorerna smeksamt Leonardos sensuella linjeteckning. Ja, förstås på glasade ytor, annat vore helgerån.

Digitalt återgiven konst kan aldrig ersätta upplevelsen av att stå inför ett originalverk. Särskilt inte i Leonardos fall, där modellernas närvaro känns så starkt, med sina tvetydiga blickar, subtila leenden och skimrande hud. Vi får heller inte veta varför ”Salvator Mundi”, världens dyraste konstverk, aldrig uppenbarade sig på Louvren.
Men för alla som grämt sig över att ha missat rekordutställningen är ”En natt på Louvren” ändå en tröst.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

Alla presidentens mähän. Antiklimax när Woodward sätter tänderna i Trump

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Bob Woodward
”Rage”
Simon & Schuster, 480 sidor

Ta USA:s mest spektakulära ledare någonsin. Låt honom tala från hjärtat med världens tyngsta journalist. Publicera resultatet före ett historiskt val.
Vad kan gå fel?
Ganska mycket.
Förhandsreklamen för Bob Woodwards bok ”Rage” har varit massiv. Avslöjande nummer ett är att presidenten kände till hur dödligt coronaviruset var redan i februari, men valde att tona ned det.
Tvåhundratusen döda amerikaner senare borde detta förstås vara en sensation. Kruxet är att inget

längre chockar. Fyra år av lögner och konspirationsteorier har trubbat av alla. Det vore en större överraskning om Donald Trump tagit sig an pandemin rationellt. Ribban ligger högt för Bob Woodward, efter ett halvsekels avslöjanden och bästsäljande böcker om det politiska spelet i Washington. Här intervjuar han respektfullt mannen som ignorerat den största folkhälsokatastrofen på hundra år, och landar i slutsatsen: ”Trump är fel man för jobbet.” Det blir, dessvärre, en antiklimax.

När Woodward gav ut sin första volym om detta presidentskap, ”Fear” 2018, fanns fortfarande ett omättligt sug. Många böcker har kommit sedan dess. För många. The Donald säljer ju som inget annat. På sista varvet inser man att just det är problemet.
Med Trump gäller principen vad-du-ser-är-vad-du-får. Först och främst handlar det om underhållning. Algoritmernas tyranni. Engagemang är allt, och inget engagerar mer än ilska. Vart den riktas spelar mindre roll, men eftersom människans fantasi är

begränsad känns måltavlorna oftast bekanta.
Bob Woodward försöker undvika fällan genom att vara rimlig. Han ställer samma frågor som förr – ”vilka är era prioriteringar?” – och förväntar sig svar och ansvar som från en normal administration. Men inget är normalt med USA 2020.
”Rage” bygger på precis den gedigna research man kan förvänta sig. Bland det hetaste är personliga brev utväxlade mellan Trump och Nordkoreas diktator Kim Jong-Un. Dock tillför de inte mycket nytt till bilden av deras *bromance*.
Woodward har personifierat grävande journalistik sedan Watergateskandalen 1973. Hans scoop ledde till den hittills enda avsättningen av en president, Richard Nixon.
En underhållande genväg till den komplicerade affären är filmen ”Alla presidentens män” (1976) med Robert Redford i rollen som Woodward. Relevant bakgrund finns också i SVT:s dokumentärserie ”Kampen om Vita huset”, särskilt avsnittet om Nixon mot Kennedy 1960.

När Nixon förlorar valet med minsta möjliga marginal väljer han att inte ifrågasätta rösträkningen, trots misstankar om fusk. Nationen går före egot. Men Nixon lägger Kennedys tricks på minnet. Därmed är vägen utstakad till Watergate.
Trump gör nu allt för att undergräva valsystemet och tänker inte acceptera ett nederlag. Den mest skandaliserade republikanen genom tiderna, Richard Nixon, framstår som en gentleman i jämförelse.
Politiken har förfallit på ett sätt som passar journalistiken illa. Bob Woodward toppade halvvägs mellan 1960 och 2020, med boken ”The commanders” 1991. Den skildrar en av USA:s mest kompetenta regimer, under George Bush den äldre.
Det är inte Woodwards metod som blivit föråldrad, utan Washington som flippat ur. Den gamla dramaturgins motsatspar känns överspelade: lögn-sanning, hjältar-skurkar, erfarenhet-amatörism. Politiken rör sig i en annan dimension, bortom kartan. Utan Twitter, ingen Trump. Paradoxalt finns där en transparens som gör den klassiska

reportern överflödig. Allting försiggår helt öppet, och allt är samtidigt rök och speglar. Egentligen är det inte presidenten som har huvudrollen, snarare hans möjliggörare. Frågan som kommer att hänga i luften om sextio år är inte varför Donald Trump var som han var, utan vilken teknik som blåste upp honom, vilka som lät honom hållas. Hederlig journalistik – och dess världsmästare Bob Woodward – saknar tyvärr verktygen att reda ut detta.

Niklas Ekdal

Så hotar pandemin att kväva den flämtande demokratin i Indien

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Coronapandemin har slagit hårt mot Indien och väcker en rad frågor om tillståndet i världens

största demokrati. Regeringen och myndigheterna försöker mana till lugn och enighet, men rädslan kan lika gärna splittra - Indien ytterligare, skriver journalisten och författaren Ulrika Nandra.

Rädslan enar vårt land.” De lugnande orden och den lena rösten kommer från ”The corona voice”. Vartenda telekombolag i Indien ersatte ringtonen med ett förinspelat meddelande på 30 sekunder med röstskådespelaren Jasleen Bhalla, som tryggt informerar om hur man bäst skyddar sig från covid-19. Hennes röst har blivit så populär att indisk press uppmärksammat henne ett flertal gånger och hon syns överallt på sociala medier och i Tiktokvideor. Om det i krig och kristider är sanningen som ryker först kan man ändå slå fast att människor behöver en trygg och tillförlitlig röst.

Indien närmar sig fem miljoner bekräftat smittade av covid-19, med runt 100 000 nya fall varje dag. Trots att antalet döda är få i relation till befolkningsmängden väcker Indiens hantering av smittspridningen många frågor

om den interna stabiliteten och säkerheten.
I takt med coronavirusets framfart över den indiska subkontinenten blottas de spänningar och brutala ojämlikheter som skär igenom befolkningen på 1,4 miljarder. Jasleen Bhallas röst – ”coronarösten” – är redan bekant för dem som flugit med något av Indiens moderna inrikesflyg. Inför landningen slås hennes lugna och trygga röst på. Men nu når den alla med mobiltelefon, vilket innebär långt många fler än de som har råd att flyga. Men frågan är om röstskådespelaren har rätt om att ”rädslan enar Indien”. Kan rädslan förena? Eller riskerar splittringarna att skära ännu djupare sår i världens största demokrati, som de senaste åren tycks kippa alltmer efter andan? Under 2019 halkade Indien ner tio placeringar till 51:a plats i indexmätningar av världens demokratier. Sedan 2014, när det hindunationalistiska partiet BJP tillträdde med premiärminister Narendra Modi, har Indien skakats av religiöst färgat våld mot muslimer och kristna. Muslimer som anklagas för att sprida covid-19 och hashtaggar

som ”corona-jihad” är bara några av exemplen på attacker mot muslimer de senaste åren.
Kanske blev den hindunationalistiska linjen som tydligast i och med de nya medborgarskapslagar som infördes i december 2019. De innebär att flera miljoner sikher, hinduer och kristna som har kommit från grannländer till Indien före 2015 kan bli indiska medborgare. Men eftersom många i Indien saknar dokumentation om härstamning, (uppskattningsvis 40 procent av födslarna i städer och uppemot 65 procent av födslarna på indiska landsbygden sker utan att de dokumenteras) kan en muslim född i Indien men i avsaknad av dokumentation inte åberopa rätt till medborgarskapsansökan i enlighet med det nya tillägget. Detta eftersom muslimer inte anses vara en förföljd minoritet, skriver Henrik Chetan Aspengren, forskare vid Asienprogrammet på Utrikespolitiska institutet. Enligt kritikerna är avsikten med lagarna att marginalisera landets 200 miljoner muslimer. När tiotusentals demonstranter protesterade mot lagen stängde

Indien ner internet, vilket enligt nyhetsbyrån Reuters har skett 350 gånger sedan 2012.
Den 24 mars sattes Indien i vad som beskrivits som världens hårdaste lockdown, vilket fick till följd att 120 miljoner människor förlorade sina arbeten i april. För Indiens fattiga blev nedstängningen av samhället ett hårt slag. Oron för att dö av svält var större än rädslan för coronaviruset. Premiärminister Narendra Modi uppmanade landets företag att fortsätta betala ut löner, en uppmaning som knappast var realistisk.

Bara några dagar efter beslutet om lockdown instiftade Narendra Modi en fond, PM Cares Fund, för att bekämpa covid-19, där ”alla indier” väntades donera, som Modi själv uttryckte det. Något som kan tyckas märkligt då de flesta har få eller inga besparingar. Fonden fylldes snabbt på med pengar och sägs ha tagit emot motsvarande 858 miljoner dollar från företagsledare, Bollywoodstjärnor, politiker och andra. Men vad har hänt med pengarna?
Den Indienbaserade BBC-korrespondenten Geeta Pandey,

som länge bevakat sociala frågor, menar att det finns anledning till oro över vart pengarna egentligen tar vägen, inte minst på grund av den bristande insynen i fonden. Vädjanden om att använda åtminstone delar av pengarna i Modis fond till de migrantarbetare som tvingades gå tiotals mil hem till sina hembyar igen för att överleva hörsammades inte. Och kritiken lät inte vänta på sig: ”Bryr sig inte premiärministern?” Hur fonden är organiserad och hur pengarna ska användas är frågor som kvarstår. Svaren finns inte på fondens hemsida och premiärminister Modis kansli bistår inte heller med svar. Bristen på insyn har förstås lett till att oppositionspolitiker, aktivister och journalister har tagit chansen att fråga om regeringen har något att dölja. En av de ståndpunkter som förts fram är att fonden tycks behandlas som en privat stiftelse och inte som en regeringsstödd fond som borde granskas som vilken annan myndighet som helst. Saket Gokhale, aktivist och tidigare journalist, kallar fonden

”regeringens akilleshäl, och en uppenbar blåsning”.
Modis partikollegor har flera gånger slagit ifrån sig kritiken och uppger att man satsat stora belopp på respiratorer och insatser för migrantarbetarna. För lite, och för sent, svarar kritikerna, och fondens utbetalningar finns fortfarande inte redovisade. Det är inte bara oppositionskritiker som påpekat problemen med den här fonden. Högsta domstols-advokaten Surender Singh Hooda har kallat motviljan att ge information om fonden som ”obegriplig”.

Och frågan är varför Narendra Modi sätter upp en ny fond för dessa ändamål när det redan finns en sådan som används för naturkatastrofer. När Indien blev självständigt från brittiskt styre 1948 instiftade dåvarande premiärminister Jawaharlal Nehru fonden med syftet att hjälpa tvångsförflyttade människor när Indien delades och Pakistan bildades.
En annan fråga som många ställer sig är varför fler kvinnor än män dör av covid-19 i Indien, i motsats till vad studier har visat från andra håll i världen. Enligt SV

Subramanian, professor i folkhälsa vid Harvard, går det inte att avgöra hur mycket som handlar om biologiska respektive sociala orsaker. Men han slår fast att kön är en kritisk faktor i Indien. Kvinnors hälsa är inte högt prioriterad i hushållet. Kanske är det därför de kommer för sent till provtagning och behandling.

Skribenten och diplomaten Ulla Gudmundson frågar sig vad som hänt med det toleranta Indien. Gamla sår är inte läkta. Både den koloniala historien, som innefattade aggressiv kristen mission och förakt för hinduers tro och seder, och det upplevda hotet från Pakistan och från islamistisk terrorism har betydelse för förståelsen av de religiösa spänningarna i dagens Indien. Men bakgrunden är framför allt de senaste 25 årens dramatiska förändring av det indiska politiska landskapet. När Narendra Modi kom till makten 2014 lovade han att skapa 30 miljoner nya jobb varje år. Det målet har inte uppfyllts. Tvärtom är arbetslösheten den högsta på över 20 år. BJP ses som ett parti för rika, högkastiga hinduer och

för en växande medelklass, även om retoriken låter annorlunda. Vid fjolårets val gick över en halv miljard kvinnor och röstade, vilket rapporteras var det högsta någonsin. Men bland många utbildade kvinnor kom anklagelser om att frågan om jämlikhet mellan könen endast handlade om läpparnas bekännelse. Andra menade att BJP fick många kvinnors röst för att de ser Modi som en stark ledare som sätter Pakistan på plats. Samma väljare avfärdar rapporter och anklagelser om lynchningar av muslimer, mord på journalister och Modis tystnad runt attacker mot minoriteter som kraftigt överdrivna.

I opinionsundersökningar syns ännu inget sviktande stöd för premiärminister Modi. Är denna uppenbart passiva, fatalistiska attityd hos miljoner förtryckta ett tecken på en ny underkastelse eller helt enkelt lugnet före stormen? Den frågan ställer sig Jayati Ghosh, ekonomiprofessor vid Jawaharlal Nehru University i New Delhi, i den brittiska dagstidningen The Guardian. Frågan aktualiseras också av historien om den tolvåriga flickan

Jamlo Makdam. Hon var chiliplockare och en av de miljontals migrantarbetare och dagavlönade som tog sig hem till fots när jobben plötsligt försvann. Efter att ha vandrat i tre dagar i olidlig hetta dog hon på vägen av svår vätskebrist. Jamlo Makdam var långtifrån ensam. Men hade hennes liv möjligen gått att rädda om hon fått ta del av de tusentals ton lager av mat som finns men som inte användes för att underlätta för migrantarbetarna när de hade behövt det som mest? Historien blir dessutom extra allvarlig när det däremot fattades beslut om att ta från matreserverna för att framställa etanol till handsprit. Handsprit som långtifrån alla har råd att köpa.

”Rädslan enar vårt land”, säger Jasleen Bhalla, ”The corona voice”.

Men om rädslan ska kunna ena det djupt ojämlika Indien kan inte längre liv ställas mot liv, rik mot fattig, där vissas liv spelar större roll.

I en tweet i april manade Narendra Modi till lugn när konspirationsteorier tog fart och skapade hatattacker mot

muslimer som anklagades för att ligga bakom smittan i Indien. ”Vi står i detta tillsammans”, skrev han.
Men var hans röst tillräckligt lugn och trygg? Som Jasleen Bhallas. Rädsla kan verka på många olika sätt. Det är inte säkert att den enar – tvärtom kan den skära som en knivsegg genom befolkningen och splittra de sista resterna av demokratin – i världens största demokrati.
Men kanske finns där samtidigt en utväg. Den frispråkiga indiska författaren Arundhati Roy skriver: ”Pandemier har tvingat människor att bryta med det förflutna för att i stället föreställa sig världen förnyad.”

Ulrika Nandra

Ulrika Nandra är frilansskribent och författare. I mars 2021 utkommer romanen ”Ett färgat liv”

Ledare: Öppenhet är vårt bästa skydd mot nya kriser

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En av de största farhågorna under pandemins början var att det skulle uppstå ödesdigra sprickor i de internationella leveranskedjorna. Bristen på munskydd och visir var akut, och svenskar bunkrade toalettpapper. Därför blev också tal om nationell produktion och självförsörjning populärt. Covid-19 sades innebära slutet på globaliseringen, detta med hänsyn till säkerhet och behovet av pålitliga leveranser. Ett halvår senare går det att konstatera att det snarare är globaliseringen som har räddat oss. Det fanns en period då efterfrågan växte explosionsartat, och utbudet ännu inte hade anpassats. Men detta justerades.

EU-områdets import av medicinsk skyddsutrustning ökade med 181 procent under januari till maj 2020 jämfört med samma period 2019. Vad skulle sjukvården ha gjort utan den möjligheten? I så fall hade en nästan tredubblad import av medicinsk skyddsutrustning varit omöjlig.

Frankrike och Tyskland konfiskerade till en början andra länders sjukvårdsutrustning, vilket uppmärksammades stort. Mindre uppmärksammat är att dessa åtgärder hävdes snabbt, och att det som tillgodosett behoven varken var konfiskation eller omställd nationell produktion, utan import.

Den typiska responsen har nämligen varit att skala upp produktionen för maximal export. Sydkorea var exempelvis före covid-19 inte någon tillverkare av testutrustning. Tack vare sin tidiga och framgångsrika teststrategi kunde de både hålla smittan begränsad inom landet och bli storexportör av tester.

EU har – med några pinsamma undantag – också gjort motsatsen till att hamstra.

Läkemedelsexporten ökade med

15 procent under årets första månader jämfört med 2019. Även här har vi dock haft nytta av andra länders produktion och sett en ökad import med 6,5 procent. Faktum är att även om handel liksom annan ekonomisk aktivitet minskat i volym under covid-19, så har produktionen av det viktigaste – som läkemedel, medicinsk utrustning och mat – snarare ökat. Det har varit en trygghet under krisen att ha tillgång till många olika leverantörer världen över, liksom att länder varit i olika faser så att några kunnat producera och sälja då andra stängt ner.

Detta framgår av Kommerskollegiums rapport ”Improving economic resilience through trade – should we rely on our own supply?”. Det är ett gediget underlag inför EU:s stundande val av handelsstrategi, ett val som högljudda röster menar borde gå mot ökad självförsörjning genom tullar mot utländska varor och inhemska stöd.

Erfarenheten under krisen ger tydliga belägg för att snarare välja ökad öppenhet mot omvärlden.

Både produktionen och försörjningskedjorna för mat och medicinska behov har fungerat väl. Bristerna som uppstod initialt berodde inte på att produktionen eller distributionen slutade att fungera, utan på att efterfrågan ökade snabbt och på ett oväntat sätt. Att efterfrågan ökade så brant på kort tid berodde till viss del också på dålig lagerhållning, där exempelvis Sveriges bristande beredskapslager avslöjades.
Årets erfarenhet är heller inget undantag. Rapporten går igenom andra slags kriser på senare år – naturkatastrofer, finanskris och tidigare smittor – och finner att både förmågan att återuppta produktionen och att ha tillgång till det viktigaste under krisen ofta är som bäst med specialiserad produktion och handelsutbyte.
En viss förmåga till självförsörjning är nödvändig för internationella kriser då handeln av olika skäl inte fungerar. Men ofta är ”kan själv” en återvändsgränd, både ekonomiskt och sett till kapacitet i krissituationer.
Lagerhållning av strategiskt viktig utrustning är en nödvändighet.
Den generella tryggheten ligger

dock i en förmåga att producera för snabbt skiftande behov, och den är alltid större i världen än för ett enskilt land eller en enskild region.

DN 17/9 2020

Därför hoppas SD:s chefsideolog på Trump i valet

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En valseger för Demokraterna är en fara för den västerländska civilisationen, anser SD:s chefsideolog Mattias Karlsson.

– Den demokratiska sidan har både i ord och handling attackerat det västerländska arvet, säger han.

Under höstens första partiledardebatt i riksdagen förklarade SD-ledaren Jimmie Åkesson att han vill se en republikansk president – med andra ord den nuvarande presidenten Donald Trump – vid makten efter USA-valet den 3 november.

Nu utvecklar Mattias Karlsson varför partiet föredrar Republikanerna framför Demokraterna.

– Jag tycker det är naturligt för mig som konservativ att vilja att den amerikanska konservativa kandidaten ska vinna valet, säger han.

Donald Trump har enligt Mattias Karlsson en större möjlighet att få fart på den amerikanska ekonomin efter pandemin. Det är också Trump och inte Demokraternas kandidat Joe Biden som kan stå emot Kina och landets planer på att bli en global stormakt. Men framför allt vill SD:s tidigare gruppledare undvika Demokraterna vid makten.

– Det är viktigt att trycka på republikanska kärnämnen. Patriotism och lag och ordning är betydligt mer tilltalande för mig än den vänsterradikala identitetspolitik som Demokraterna har anammat.

Du har målat upp valet i USA som en kamp mellan Demokraternas globalism och Republikanernas patriotism och försvar av den västerländska civilisationen. Hotas den västerländska civilisationen om det inte sitter en republikansk president vid makten?

– Den försvagas. Vi kan se att den demokratiska sidan både i ord och handling attackerat det västerländska arvet och allt som har med amerikansk historia att göra. De nedmonterar och smutskastar. Den senaste månaden har det gått så långt att man river de fysiska lämningarna och bevisen för den amerikanska historien. Det är väldigt, väldigt allvarligt, säger Mattias Karlsson och syftar bland annat på debatten i USA om huruvida statyer av historiska slavägare ska stå kvar eller inte.

Hur ser du på att Trump enligt Washington Posts beräkningar levererat över 20 000 lögner eller felaktiga påståenden under sin tid som president?
– Till att börja med är den amerikanska debatten väldigt partisk. Det gäller båda sidor, så jag tror inte man ska ta Washington Posts sammanställning som en absolut sanning. Men vissa delar av hur Donald Trump har fört sig och uttalat sig är ett problem för den republikanska rörelsen, säger han.

Samtidigt vill han också nyansera bilden av den sittande presidenten.
– Tittar man på resultaten är han en framgångsrik president, säger han och nämner bland annat att Trump ligger bakom ett fredssamtal mellan Israel och Förenade Arabemiraten, USA:s starka ekonomi före pandemin och att han säkrat USA:s gränser.
Är Donald Trump en förebild för det konservativa Sverige?
– Nej, jag tror man ska akta sig för att kopiera ett annat lands system och ledarskap. Däremot finns det saker att lära sig. Det har länge

funnits en konservativ närvaro i civilsamhället med medieprojekt, tankesmedjor och kulturorganisationer.
Sedan ett år tillbaka arbetar Mattias Karlsson med att åstadkomma något liknande i Sverige. Hösten 2019 lämnade han posten som gruppledare för Sverigedemokraterna och ett halvår senare presenterade han sitt nya projekt: en konservativ tankesmedja med namnet Oikos (ungefär ”hem” på grekiska). Förutom ett par debattinlägg har tankesmedjan knappt varit synlig. Men det kommer att förändras snart, menar Mattias Karlsson.
– Vi kommer att synas och höras mer framöver. Vi har lanserat vår hemsida och vi vill bli stora på sociala medier.
Vad saknar du i dagens Sverige?
– Framför allt kunskap, respekt och kärlek. Vi har en nationell identitet som har försvagats väldigt mycket det senaste halva århundradet.
På vilket sätt då?
– Att man i allt högre grad ifrågasätter, skrattar åt och förlöjligar eller direkt attackerar

olika delar av vår historia och vårt kulturarv.
– En annan viktig sak för att kunna återskapa en hemkänsla är trygghetsfrågan. Det är väldigt svårt att känna sig hemma om man inte är trygg. Därför är kriminalpolitiken och den skenande brottsligheten en fråga för oss på Oikos.
Under hösten hoppas Mattias Karlsson på att kunna genomföra en konferens där han vill samla intellektuella unga med konservativa idéer. Han är tydlig med målet: ett mer konservativt Sverige – från parlamentet till civilsamhället.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

Fakta. Oikos

De ingår i den konservativ tanke-smedja Oikos:
Mattias Karlsson
Riksdagsledamot (SD), tidigare gruppledare.
Dan Korn
Författare, folklivsskildrare och rabbin.
Asle Toje

Doktor i statsvetenskap, forskare och skribent.
Arvid Hallén
Skribent, före detta ordförande i studentföreningen Heimdal.
Naweed Khan
Tidigare vd i New Direction och politisk rådgivare åt Storbritanniens före detta premiärminister David Cameron.
Malcom Kyeyune
Skribent och samhällsdebattör.
Tidigare distriktsordförande för Ung vänster i Uppsala län.

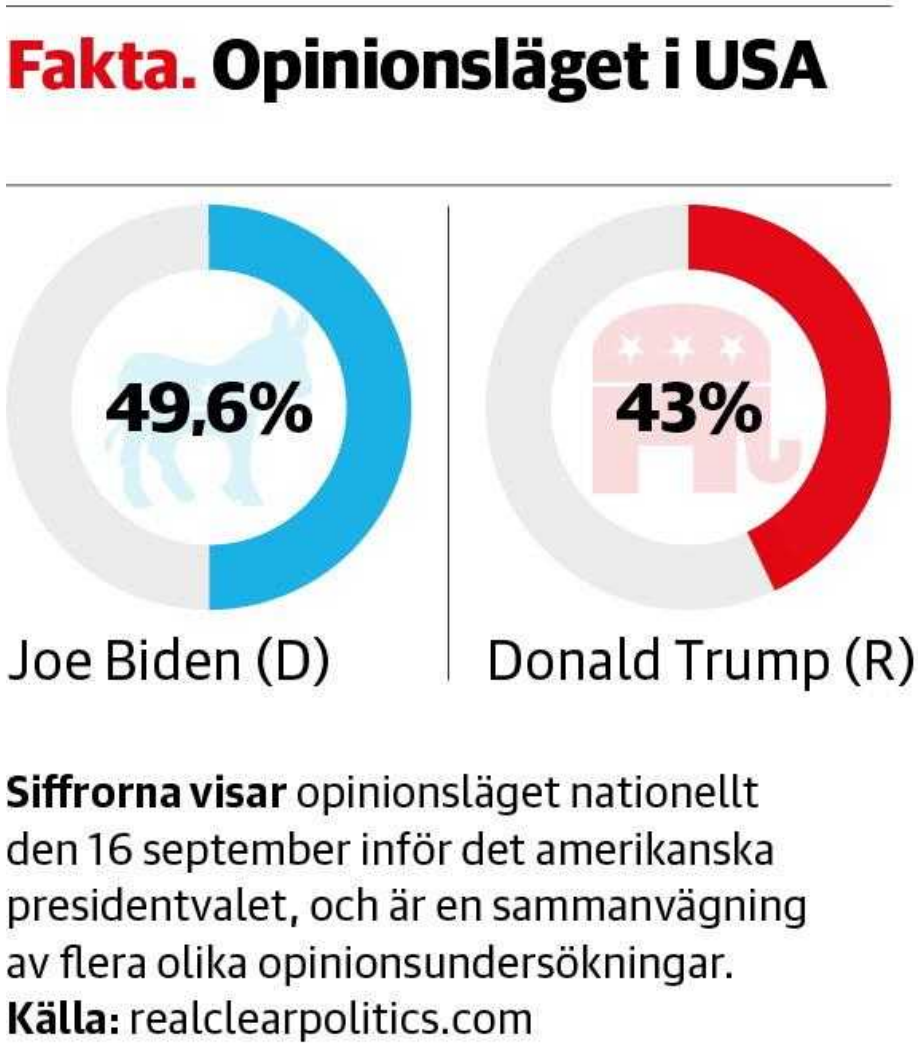

Biden favorit bland partierna i riksdagen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Kristdemokraterna är splittrade inför det amerikanska presidentvalet i höst. Riksdagsledamoten Hans Eklind (KD) hör till dem som föredrar Donald Trump före Joe Biden.

Han är orolig över Demokraternas utveckling som han tycker skapar motsättningar i USA.

– Jag säger ”All lives matter”. För mig är alla liv lika viktiga, säger Hans Eklind.

DN har ställt frågan till riksdagens samtliga ledamöter om deras förhoppningar inför valet i USA. En mindre andel har svarat, men det framgår ändå att två partier har ledamöter som hoppas på en ny seger för Donald Trump. Stödet är stort hos SD där bland annat Mattias Karlsson i en intervju med DN varnar för

konsekvenserna vid en demokratisk seger.
Även i KD finns ett visst stöd för den sittande presidenten, bland andra vill Hans Eklind att Trump ska vinna valet.
Varför hoppas du på Trump?
– Demokraterna har gått ”all in” på identitetspolitik och för en argumentation som skapar etniska motsättningar. Det kan bli en katastrof om det inte får ett slut, säger Hans Eklind.
Han är kritisk till Donald Trumps ekonomiska politik och anser att den sittande presidenten inte är en optimal kandidat. Men det finns andra viktiga frågor som gör att stödet går till Trump.
– Demokraterna har en hållning i abortfrågan som jag absolut inte håller med om. Dessutom är Trump framgångsrik i Mellanöstern. Han infriade löftet – som de tidigare presidenterna inte lyckades med – att flytta den amerikanska ambassaden i Israel från Tel Aviv till Jerusalem. Och så avtalet mellan Israel, Förenade Arabemiraten (UAE) och Bahrain.
Hur påverkar USA-valet Sverige?
– Vi har en sällsynt förmåga att importera saker som händer i USA. Tar du den fruktansvärda

händelsen i Minneapolis när han (George Floyd, reds anm) inte får någon luft. Givet att alla ska ta avstånd, men att man också i Sverige får höra att polisen ska ”nedmonteras”... Vi har en fantastisk polis i Sverige.

– Till exempel ”Black lives matter” – jag säger ”All lives matter”. För mig är alla liv lika viktiga, säger Hans Eklind.

Riksdagsledamoten och partikamraten Gudrun Brunegård (KD) har dock en annorlunda syn på det kommande valet.

– Jag tror det är olyckligt om världens största nation skulle fortsätta att ledas av en person som har satt i system att förödmjuka motståndare och medarbetare. Han har ett för lynnigt och oförutsägbart beteende för vad som krävs på den posten, säger hon.

Är det mest för att Donald Trump inte tilltalar dig som du föredrar Joe Biden?

– Jag uppfattar Joe Biden som raka motsatsen. Han är lågmäld och använder sin livserfarenhet på ett mer konstruktivt sätt än Donald Trump.

Men Gudrun Brunegård menar att det är naturligt med olika

förhoppningar inom KD inför valet.
– Den kristdemokratiska ideologin sträcker sig från vänster till höger. Från att hjälpa de svaga och ge bistånd – till den mer ekonomiska högerpolitiken.
Vad innebär presidentvalet för Sverige?
– Det behövs någon som ser värdet av frihandel med andra länder – och inte driver protektionistisk handelspolitik. USA påverkar allmänt hela samhällsbilden i Sverige och det är otroligt viktigt att man får hejd på det polariserande klimatet som pågår där, säger Gudrun Brunegård.
Bland tillfrågade ledamöter från S, MP, C, L och M återfinns inget stöd för Donald Trump och det är tydligt att Joe Biden är kandidaten flest av dessa ledamöter hoppas på. Från Vänsterpartiet är stödet ljummet, men många uppger att Biden är den bästa av ”två dåliga alternativ”.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Tisdag den 3 november ska det amerikanska folket rösta om vem som ska bli president.

Ewa Stenberg: En svensk statsminister har inte råd att dissa Trump

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Analys.

Det amerikanska presidentvalet är ett ideologiskt ödesval också för Sverige. Trots det har den som vill vara svensk statsminister inte råd att helt döma ut vare sig Trump eller

Biden. Svensk säkerhet är alltför beroende av USA för att göra det.

En demokratisk valseger är en fara för den västerländska civilisationen, anser Sverigedemokraternas chefsideolog Mattias Karlsson i en DN-intervju.

Sveriges förre statsminister Fredrik Reinfeldt (M) delar hans syn på att det stundar ett ödesval i USA i november. Men sedan går åsikterna helt isär.

Reinfeldt varnar för ett omval av Donald Trump. Det är inte bara frihandeln som står på spel, utan hela demokratin, sade Reinfeldt nyligen i en annan DN-intervju.

Här går uppenbarligen en viktig vattendelare, mellan Reinfeldt och Karlsson.

Mycket har hänt i Moderaterna sedan Fredrik Reinfeldts tid. Partiet har börjat samarbeta med det parti man tidigare tog så starkt avstånd ifrån.

Men i synen på Donald Trump delar den nuvarande M-ledaren Ulf Kristersson i grunden Reinfeldts syn. Stora värden står på spel för Sverige och det är Trump som hotar dem.

M-ledaren sade i en Aktuellt-intervju den 31 augusti att väldigt mycket av den politik som president Trump står för är djupt skadlig för USA och för resten av världen.
Likt de flesta riksdagsledamöter som DN pratat med hoppas Kristersson att demokraten Joe Biden väljs i november.
Ulf Kristersson kan ha bränt en bro till USA där i tv-studion, om rapporten nått Vita huset. Blir Kristersson statsminister efter nästa val riskerar han en sämre relation med Trump om det inte blir något maktskifte i Vita huset 2021.
Statsminister Stefan Löfven (S) var i Vita huset 2018. Han hörs sällan kritisera Donald Trump. Han kritiserade däremot EU:s tidigare ordförande Donald Tusk offentligt för att Tusk gått till hård attack mot Trump på Twitter. Det skedde efter beskedet att USA lämnar kärnavtalet med Iran. ”Jag begriper det inte, det är väl bättre att vi pratar med varandra”, sade Stefan Löfven då.
Donald Trump har fattat en rad beslut och fällt många kommentarer som går emot den

världsordning Sverige vill se. USA har till exempel lämnat FN:s klimatavtal, nedrustningsavtal och motarbetat fri handel.
Samtidigt är Trump överbefälhavare i det land som är enskilt viktigast för svensk militär säkerhet. Och det är ett samarbete som har fördjupats på senare år.
År 2016 besökte Barack Obamas vicepresident Joe Biden Sverige och sade något som var så nära en offentlig försvarsgaranti som ett militärt alliansfritt land kan komma: ”Låt det inte råda några missförstånd hos herr Putin, eller någon annan, om att detta är okränkbart territorium. Punkt!”
Sedan dess har Trumpadministrationen upprepat löftet. Om Sverige skulle angripas kommer USA att hjälpa till.
Sveriges säkerhet är ”av direkt intresse för USA”, förklarade den biträdande statssekreteraren vid USA:s utrikesdepartement Michael Murphy för DN för ett år sedan.
Det militära samarbetet mellan Sverige och USA har utökats och fördjupats under Trumps tid. Också på andra områden finns

starka band mellan Sverige och USA som överlevt maktskiftet. Donald Trump liknar ingen annan amerikansk president med sitt vårdslösa förhållande till sanningen och sin motvilja mot internationella regelverk. Svenska politiker kan naturligtvis inte tiga om vilken väg han väljer. Men internationellt samarbete mellan länder tecknas inte med politiska partier. De är tänkta att överleva val, kanske till och med när insatserna är så höga som i det amerikanska.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

Ministern kritisk till hur Grekland sköter sina asylärenden

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Det är i nuläget inte aktuellt för Sverige att ta emot personer från det branddrabbade flyktinglägret på Lesbos, enligt

justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S).
Han riktar stark kritik mot den grekiska regeringen för hanteringen av de asylsökande.
– Grekland har ett eget ansvar, säger han.
Flera hjälporganisationer har larmat om läget på den grekiska ön Lesbos efter branden som utbröt i flyktinglägret Moria förra veckan. Tusentals personer, också barn, har tvingats sova under bar himmel i flera nätter och larmar om brist på mat och vatten.
Inrikesminister Mikael Damberg (S) har kallat situationen för en humanitär katastrof och Sverige har via Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, skickat hjälp i form av bland annat tält, filtar och toaletter.
Ett tiotal EU-länder har bestämt sig för att tillsammans ta emot omkring 400 ensamkommande barn och unga från lägret. Enligt justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) har Sverige inte blivit tillfrågade av EU eller Grekland att ta emot personer från Lesbos.
– Det har jag ingen information om att vi skulle ha fått. Även om vi skulle ha fått det så har vi inte

de rättsliga möjligheterna att kunna fatta ett ad hoc-beslut som andra länder kan, säger han.
Morgan Johansson säger till DN att det i så fall skulle krävas ett EU-beslut.
– Det gjorde vi 2015 när vi gjorde omfördelningar från bland annat Grekland och Italien och också utanför EU, från Turkiet. Då fanns det ministerrådsbeslut, det finns det inte nu, säger han.
Om frågan kommer från EU, Grekland eller väcks i ministerrådet vad blir Sveriges svar?

– Det kan jag inte spekulera i. Vi har inte den rättsliga grunden för att kunna fatta de besluten. Då krävs ett ministerrådsbeslut. Det är bättre att ha ett fast och stabilt regelverk att luta sig mot i de situationerna, säger han.
Morgan Johansson betonar att Grekland har ett eget ansvar för situationen på ön.
– Jag har suttit i ministerrådet i sex år och lyssnat till en rad migrationsministrar från Grekland. Var och en har sagt att deras asylsystem snart kommer att fungera igen men vi har inte sett det. Det fanns 13 000

personer i Moria, det var ungefär lika många som kom till Sverige under två veckor 2015. Och det är ungefär så många som vi under en månad under 2016 fattade beslut om. Det antal vi klarade av att besluta om på lite drygt en månad har grekiska myndigheter inte klarat av på flera år. Det är huvudproblemet. Man måste få ett beslut om man får stanna eller inte. Många har knappt ens fått träffa en handläggare, säger han.
Morgan Johansson hävdade förra veckan att regeringen inte kan agera, att ansvaret vilar på Migrationsverket.

”Vad gäller en eventuell överföring av asylsökande från Grekland så är det Migrationsverket som fattar beslut och inte regeringen”, skrev han i en kommentar till TT.
Men Migrationsverket har sagt till SVT att de inte har några möjligheter att gå förbi Dublinförordningen, som säger att man måste vara på plats i det land man söker asyl i.
Vidare sa ministerns pressekreterare till SVT att regeringen inte kan agera och ge Migrationsverket i uppdrag att ta

hit människor eftersom man då skulle strida mot grundlagen. Men det stämmer inte, enligt Louise Dane, doktor i offentlig rätt vid Stockholms universitet samt styrelseledamot för Barnrättsbyrån.

– Det regeringen enligt grundlagen inte får göra är att styra hur Migrationsverket ska besluta i enskilda ärenden. Däremot får regeringen ge generella instruktioner till Migrationsverket, det sker varje år genom exempelvis regleringsbrev, säger hon till DN och fortsätter:

– Migrationsverket har inte något tydligt eget mandat att besluta om att hjälpa de här personerna till Sverige, den frågan ägs framför allt av regeringen. Regeringen kan, om den vill, besluta att hjälpa ett antal personer till Sverige men kan inte besluta att Migrationsverket ska bevilja personerna asyl här och inte heller hur Migrationsverket ska tolka Dublinförordningen i deras enskilda ärenden, säger hon.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Därför bryr sig ingen längre om palestinierna

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Palestiniernas historia är rik på olyckor. Länge såg det ändå ut som om de hade tiden på sin sida. Men under den arabiska vårens årtionde har de mist alla sina trumfkort. Avtalen mellan Israel och två arabstater

illustrerar deras maktlöshet. Världsopinionen och storpolitiken är i dag upptagna med allt utom palestinierna.
Mellanösterns landskap har tumlats om, som efter en serie jordbävningar. Historien verkar ha tagit de israeliska extremnationalisternas, inte palestiniernas, parti. Regionen är inte längre något hägrande mål för korrespondenter och diplomater.
Palestinafrågan har mist sin speciella status av europeisk hjärtesak, och palestinierna drömmer i dag mindre om frihet än om att freda sina hastigt krympande områden. De drömmer mindre om en palestinsk stat än om den ”gamla goda” ockupationen, då israeliska soldater fortfarande skyddade bönder från överfall och markrov från israeliska extremister. Detta spektakulära ras för palestinierna, dels på fältet, dels utrikespolitiskt och opinionsmässigt, tog knappt ett decennium. Hur gick det till?
1967, då Israel besegrade en koalition hotfulla arabstater, ställde sig hela Västvärlden på Israels sida. Särskilt helhjärtat var stödet från den svenska

socialdemokratin, som på goda grunder såg det socialistiska och fackföreningsdominerade landet som en frände.
Men sedan vände det hastigt. Israel var nu ockupationsmakt, och sympatierna överflyttades i rask takt till palestinierna. Detta trots att Israels ledare länge sökte fred och palestiniernas ledare länge uteslöt fred. När Israel talade om fred så gällde det dock fred med arabstater, inte med palestinierna, vars nationella rättigheter förnekades av israeliska ledare fram till 1980-talet.

I slutet av 1970-talet erbjöd Israels premiärminister Menachem Begin palestinierna på Västbanken israeliskt medborgarskap och ett begränsat självstyre. Det var ett paket som 99,9 procent av palestinierna skulle jubla över i dag, men Begin fick inget stöd alls av europiska länder. Palestiniernas exilledare Yassir Arafat, som lät mörda de palestinier som välkomnade Begins erbjudande, mottogs i Sverige som en frihetsledare. Relationerna Sverige–Israel låg på is till Göran Perssons besök i Jerusalem 1999. I februari 2001

gjordes i Stockholm ett sista desperat försök att rädda den fredsprocess som inletts i Oslo 1992. I det israeliska valet ett par veckor senare segrade den israeliska högernationalismen och Ariel Sharon bildade regering. Sharon var bosättarprojektets ideolog och pådrivare framför andra, men 2005 chockade han de sina då han gav order om att evakuera israeliska bosättare från Gazaremsan.

Strax efteråt föll Sharon i livslång koma och ersattes av Ehud Olmert, som 2008 erbjöd den palestinske presidenten Mahmud Abbas nästan hela Västbanken och delar av Jerusalem. Olmert tvingades från makten av korruptionsmisstankar – som bosättarrörelsen grävt fram.

”Om du så väntar femtio år till så kommer ingen israelisk premiärminister att erbjuda dig något liknande”, sade Olmert till Abbas. Abbas trodde honom inte, historien var ju på palestiniernas sida. Han tvekade för länge. Olmert hamnade inför rätta och i fängelse.

Intrycket av palestinsk medvind förstärktes då den nyvalde Barack Obama höll sitt programtal om

Mellanöstern i Kairo våren 2009: Islam var USA:s vän, inte dess fiende, och Israel måste acceptera palestiniernas nationella rättigheter. Benjamin Netanyahu, som just valts till premiär-minister, blev så förskräckt att han sade sig gå med på en palestinsk stat.

Vid historiska vägskäl, då alla undrar ”Skall det gå si eller så?”, händer ofta ingetdera, utan något helt annat som ingen hade kunnat förutsäga. Det skedde i slutet av 2010, då ett uppträde i en tunisisk småstad blev till en orkan som på några månader spred sig österut och ruskade om allt i sin väg. Den ena efter den andra av Mellanösterns regimer vacklade och flera inbördeskrig, varav tre fortfarande rasar, bröt ut. ”Den arabiska våren” väckte miljoners hopp, men den fick få vinnare och många förlorare.

Palestiniernas ledare var lättade över att ha sluppit gatuuppror. Bara långsamt gick det upp för dem att de också hörde till förlorarna. Det var det israeliska nationalistlägret, jämte Vladimir Putin, som skulle bli ”vårens” vinnare.

Palestiniernas enda resurs hade varit andra länders omsorger, bistånd, uppmärksamhet och beskydd. Men den arabiska våren devalverade deras lidanden. Trakasserier vid vägspärrar, nedbrända olivlundar och moskéer, sjuka Gazabor som nekades vård i Israel, rättslöshet och markbeslag; dessa saker hade varit värdiga nyhetsobjekt.
Men de kunde inte i längden tävla med giftgas mot civila, fältkanoner mot bostadsområden, flygattacker mot sjukhus, etnisk rensning i stor skala, IS halshuggningar, miljoner hemlösa, stater i sönderfall och hundratusentals drabbade i oordnad flykt in i Europa. Nyhetsredaktioner och utrikesdepartement övervältigades av dramatiken, som bara fortsatte. Mer och mer tid och personal gick åt till att täcka palestiniernas grannländer, vilkas dramatik hela tiden övertrumfade deras.
Dittills hade palestinafrågan varit arabvärldens stora enande faktor. En arabisk ledare som inte kämpade – eller låtsades kämpa – för palestinierna riskerade protester och upplopp. Nu, med

hela samhällen i gungning, fick både folken och ledarna fullt upp med att prioritera det mest närliggande. Någon demonstration för palestinierna i Kairo, Damaskus eller Bagdad har inte ägt rum på rätt många år. Denna erosion av palestiniernas tillgångar kompletterades av en annan utveckling. De arabiska oljeshejkdömenas rädsla för Iran fick dem att bryta mot pan-arabismens första bud: ”Du skall aldrig närma dig Israel bakom ryggen på palestinierna”. Irans framryckning, med växande och dominerande inflytande i allt fler arabiska huvudstäder – Beirut, Bagdad, Damaskus och Sanaa – drev saudier och andra gulfstater i famnen på Israel.

Sedan Netanyahu tillträdde våren 2009 har de trevande kontakterna blomstrat på en rad områden. Två av Gulfstaterna, Förenade Arabemiraten och det lilla Bahrain, upprättar som bäst diplomatiska förbindelser med Israel, till palestiniernas stora harm. Därmed har Netanyahu fått rätt i det han predikat hela sin karriär: Israel kan normalisera relationerna till arabvärlden utan eftergifter till palestinierna.

Generationer av akademiker, kommentatorer och experter har svurit att detta var omöjligt – men de hade inte sett den arabiska våren.

Den arabiska våren blandade kortleken i en ny giv, där palestinierna miste alla sina trumfkort, också i Europa.

Migrationsvågorna in i EU via Libyen och Syrien skapade en djup spricka mellan de västeuropeiska grundarstaterna och de före detta östblocksstaterna.

Sex, sju medlemsländer, i allt närmare samråd med Netanyahu, gjorde uppror mot Bryssels - palestinapolitik och har nu förlamat den. EU agerar numera endast sporadiskt i frågan. Antalet internationella (de flesta europeiska) biståndsprojekt på det ockuperade C-området har sedan 2015 sjunkit från 75 till 12, enligt Israel.

Till råga på allt detta har palestinierna hux flux fått USA till fiende. Så gott som allt amerikanskt bistånd till Ramallahregimen har dragits in sedan Donald Trump kom till makten. Värre ändå: USA:s ambassad i Israel, som fungerade

som Israels övervakare i allt som rörde koloniseringen av palestinsk mark, är i dag entusiastisk påhejare av bosättarprojektet. Historien tar aldrig slut, och ingenting i världspolitiken är beständigt. Men det är svårt att se annat än att palestinierna står som förlorare efter konfliktens första sekel (de första svåra arabisk-judiska våldsamheterna bröt ut våren 1920). Det är varken enstatslösning eller tvåstatslösning som stundar för deras del utan fortsatt ockupation, på allt sämre villkor och utan några allierade värda namnet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Deppigt på Västbanken efter avtalen med Israel

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Ramallah. Begravningsstämningen i det palestinska självstyret efter Gulfstaternas närmande till Israel är äkta, men långt ifrån så dramatisk som officiella talesmän gör gällande. DN:s samtal med palestinier i Ramallah på onsdagen speglar en varierad flora av åsikter.

De flesta tycker att det var gement av Förenade Arabemiraten och Bahrain att etablera förbindelser med Israel utan några eftergifter från Israels sida. Detta är den palestinska regeringens ståndpunkt.

Men palestinier i gemen ser inte saken lika svart som president Mahmoud Abbas regering. Abu Tubas, 45, handlare från Nablus, tror att Gulfstaterna, i synnerhet Saudiarabien när det tar steget och öppnar ambassad i Tel Aviv,

har mycket större möjligheter än Abbas att pressa och påverka Israel till eftergifter:
– Våra ledare är maktlösa, eftersom vi inte längre respekterar dem. Hur skall då världen ta nån notis om dem? Men om Israel blir beroende av saudiska pengar och affärer så kan det bli intressant. Saudiernas ledare är lika impopulära som våra, de vet att det enda de kan göra för att vinna respekt i regionen är att tvinga fram en palestinsk stat. Vem vet? Den palestinska ledningen, som trots det senaste årets ekonomiska nödläge beviljat sig själv rejäla löneökningar, proklamerade häromdagen officiellt uppror mot ockupationen och Israel, det tredje efter tidigare uppror 1987 och 2000.
Nyheten mottogs med ett gapskratt av allmänheten, och de enda som deltog i ”upproret” var statsanställda och deras anhöriga, som inte törs utebli.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Förenade Arabemiraten och Bahrain blev under tisdagen de senaste arabstaterna att normalisera relationerna med

Israel, då ett avtal skrevs under vid en ceremoni i Vita huset i Washington.
Av tradition har arabstaterna i Mellanöstern vägrat att erkänna Israel innan det finns en lösning på den långa konflikten mellan israeler och palestinier.
Men nu går Förenade Arab-emiraten och Bahrain samma väg som Egypten gjorde redan 1979 och Jordanien 1994.
Alla fyra länder, Israel, Bahrain, Förenade Arabemiraten och USA, som deltog vid ceremonin delar en gemensam fientlighet gentemot Iran.

EU-kommissionen vill skärpa utsläppsmålen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

EU-kommissionen vill se skärpta klimatlagar, ha mer samordning mellan EU-länderna på hälsoområdet och införa lagstadgade minimilöner. När kommissionens ordförande Ursula von der Leyen höll sitt

årliga tal flaggade hon även för EU-skatt på digitala jättar som Google och stärkta rättigheter för hbtq-personer.

I juli kom EU-länderna överens om ett gigantiskt stödpaket på 750 miljarder euro för att mildra följderna av covid-19. De blev också överens om EU:s långtidsbudget. Uppgörelsen måste först godkännas av Europaparlamentet. Ledamöterna fick på onsdagen en försmak av hur EU-kommissionen vill använda en del av pengarna det kommande året.

Kommissionens ordförande Ursula von der Leyen höll då för första gången sitt så kallade state of the union-tal. Alltså det årliga tal som ordföranden håller om läget i unionen.

Klimatfrågan, liksom digitalisering, dominerade hennes tal.

– Vi måste skynda på och fördjupa klimatarbetet. EU-kommissionen föreslår därför att höja målet för 2030 till att minska utsläppen med åtminstone 55 procent, sade Ursula von der Leyen.

I dag är målet att utsläppen ska ned med 40 procent, mätt från

nivån 1990. Eftersom det tog tid för länderna att enas om det målet lär det nya skarpare möta motstånd i delar av medlemskretsen.
– Kan vi nå det nya målet är vi på god väg att nå klimatneutralitet till 2050. Vi har teknologin, experterna och investeringarna, sade hon och berättade att 37 procent av det gigantiska stödpaketet ska investeras i klimatarbetet.
Ursula von der Leyen tog ett exempel från Sverige för att konkretisera vad hon menar. Ståljätten SSAB, Sveriges största utsläppare, invigde i augusti en pilotanläggning i Luleå där man använder vätgas.
Ett mindre populärt förslag ur svensk synvinkel är att införa lagstadgade minimilöner. Arbetsmarknadens parter, som via kollektivavtal gör upp om lönenivåerna, anser att förslaget underminerar den svenska modellen. Även bland riksdagspartierna finns en bred majoritet mot förslaget.
– Alla måste ha tillgång till minimilöner, antingen genom kollektivavtal eller lagstadgade löner, sade Ursula von der Leyen.

Inför sitt tal skrev hon i en debattartikel i DN att hon inte vill stoppa framgångsrika modeller som de i Norden. Den försäkran lugnar dock inte motståndarna. LO och Svenskt näringsliv är några av dem som tagit till orda. Bland andra Heléne Fritzon och Johan Danielsson, S-ledamöter i Europaparlamentet, anser att von der Leyen i stället bör föreslå minimilöner som en rekommendation till länderna, inte som ett direktiv, som är en rättsakt som innehåller bindande bestämmelser.

Ett annat av Ursula von der Leyens förslag som inte uppskattas av den svenska regeringen är att införa en europeisk skatt på digitala jättar som Google, Amazon, Facebook och Apple. Här får Sverige draghjälp av Danmark, Finland och Irland. Sveriges regering argumenterar för att en internationell digital skatt ska göras upp inom ramen för samarbetsorganisationen OECD. Det arbetet har dock försvårats sedan USA i somras drog sig ur diskussionerna om en digital skatt. I stället hotar amerikanerna

med repressalier om Europa inför en skatt på egen hand.
– Blir det ingen internationell uppgörelse om en rättvis skatt kommer Europa att föreslå en egen skatt i början av nästa år, fastslog Ursula von der Leyen.
På det digitala området vill kommissionen se en kraftig utbyggnad av digital infrastruktur, bland annat av bredband i regioner som ligger efter.
Kommissionen vill även ha ett europeiskt digitalt id, som kan användas för att hyra cyklar likväl som för att betala skatt. På så sätt kan EU bättre än i dag kontrollera att personuppgifter samlas in och används på ett säkert sätt, enligt Ursula von der Leyen.
Hon tog också upp rasism.
– Vi ska använda budgeten för att ta itu med diskriminering på områden som arbetsmarknad, bostäder och hälsovård, sade hon bland annat.
Som en markering mot Polen, där hbtq-fria zoner införts, framhöll Ursula von der Leyen att sådana områden inte har något utrymme i EU. Kommissionen ska lägga fram en hbtq-strategi som bland annat innebär ömsesidigt godkännande av familjerelationer.

– Är du förälder i ett EU-land är du förälder i alla länder.
I spåren av covid-19 vill kommissionen stärka samarbetet på hälsoområdet inom EU, bland annat genom att samordna lager för medicinsk utrustning. Ett annat förslag är en ny myndighet för biomedicinsk forskning.
Pia Gripenberg

Fakta. Tidigare förslag i de årliga talen

EU-kommissionens ordförande håller årligen ett tal med de viktigaste förslagen för kommande år. Här är en del av det som förts fram under de senaste åren:
2018: Stärkt gemensam gräns- och kustbevakning med 10 000 personer (delvis klart), slopat årligt byte mellan normal- och sommartid (på väg, men oklart när), övergång till majoritetsbeslut i utrikesfrågor (under diskussion).
2017: Skapande av en eurofinansminister (ej genomfört), stärkt förhandsgranskning av ickeeuropeiska investeringar (delvis klart), en ny myndighet för arbetsmarknadsfrågor (klart).
2016: Ökat försvarssamarbete (delvis genomfört), förändrade

upphovsrättsregler på webben (klart), en europeisk solidaritetskår för ungdomar (klart).
2015: Ny gemensam migrationspolitik (ej genomfört), starkare roll för eurofinansministrarnas mötes-ordförande (delvis genomfört). TT

Ingmar Nevéus: Det finns ingen magisk formel som löser asylproblemen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen säger att hon vill skrota Dublinförordningen, EU:s gemensamma system för att

reglera asylfall. DN:s Ingmar Nevéus förklarar vad detta kan innebära.

1. Vad är Dublinförordningen?

Den är en mekanism för att avgöra vilket medlemsland som ska hantera en asylansökan. Grundregeln är att det är det land där den asylsökande först reste in i EU, men andra faktorer som kan påverka är om han eller hon redan har familjemedlemmar i unionen eller redan har en påbörjad ansökan i något land.

Förordningen gäller i EU samt Schweiz, Norge och Island. Den har kritiserats bland annat för att länder i södra Europa, som Grekland och Italien, tvingas hantera orimligt många ansökningar eftersom det oftast är dit flyktingarna först anländer.

2. Vad vill von der Leyen ändra?

Det är oklart. Hon säger bara att Dublinförordningen ska avskaffas och ersättas med ett nytt europeiskt styrningssystem för migration, ”en mekanism som stärks av solidaritet”.

Detta måste väl tolkas som att Grekland och Italien ska avlastas och andra ta ett större ansvar. Hur detta ska ske är dock ytterst svårt att säga. Obligatoriska

kvoter har prövats tidigare, och även system där länder som inte tar emot flyktingar i stället får ”köpa sig fria” har varit på tal. Inget sådant har ansetts fungera eftersom flera medlemsstater, främst i Centraleuropa, alltid säger blankt nej till att ta emot flyktingar oavsett hur systemet ser ut.

3. Vad händer nu?

Det alla väntar på – och som von der Leyen refererade till – är EU:s så kallade ”migrationspakt” som flyktingkommissionären Ylva Johansson väntas presentera den 23 september. Då, om inte förr, kommer vi att få detaljerna kring det som kommissionsordföranden avslöjade efter sitt linjetal på onsdagen.

Men att kommissionen skulle ha hittat någon magisk formel som löser alla problem, det är nog att vänta sig för mycket. När Ylva Johansson nyligen fick en fråga om paktens innehåll svarade hon så här:

– När jag presenterar mitt förslag lär väl ingen bli glad.

Ingmar Nevéus

Fredsförhandlingarna kommer att stöta på många hinder

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Analys

För första gången på nära två årtionden har företrädare för Afghanistans regering i Kabul och de sunniextremistiska

talibanerna satt sig ner för att förhandla ansikte mot ansikte. Det är ett diplomatiskt genombrott för USA, men att nå en fredsuppgörelse i det förödda landet kommer att stöta på många hinder.

Mötet i Qatars huvudstad Doha mellan de afghanska dödsfienderna, som inleddes i helgen, blev möjligt efter långvariga medlingsförsök från USA:s sida. Det första steget var ett fredsavtal i februari mellan talibanerna och USA, vilket innefattade en stegvis, total amerikansk militär reträtt.

Drivkraften för de historiska förhandlingarna har varit att Donald Trumps administration är angelägen om att före presidentvalet i november uppfylla sitt vallöfte från 2016 om att avsluta kriget i Afghanistan, det längsta i USA:s historia. Ett krig som inleddes efter terrordåden mot New York och Washington den 11 september 2001. Bakom attackerna mot USA stod den islamistiska terrorgruppen al-Qaida, som då hade sin bas i det av talibanerna styrda Afghanistan.

I oktober 2001 invaderades Afghanistan av USA:s krigsmakt. Talibanerna, som har styrt landet sedan 1996 och infört strikt sharia – islamisk lag – kördes bort på några veckor och en ny, väststödd regering installerades i huvudstaden Kabul.
al-Qaida jagades också bort, även om det dröjde till 2011 innan terrorledaren Usama bin Ladin spårades upp och dödades i sitt gömsle i grannlandet Pakistan.
USA hoppades på att detta var en avgörande seger i det av president George W Bush proklamerade ”krig mot terrorn”.

Men det skulle bli värre: Efter det inledande bakslaget övergick talibanerna till gerillakrig, och det dröjde inte länge innan rörelsen, trots en massiv USA- och Nato-insats med som mest över 150 000 soldater, kontrollerade stora delar av den afghanska landsbygden.
Dessutom spred sig terrornätverket al-Qaida över flera länder, och efter att USA inlett ett nytt krig i Irak och störtat diktatorn Saddam Hussein, fick al-Qaidas avläggare där utrymme att expandera. Efter Irak till Syrien och Nordafrika, och så

småningom efterträddes al-Qaida av en ny terrororganisation: Islamiska staten, IS.
Striderna i Afghanistan mellan talibanerna och den USA-stödda regeringen har inte bedarrat. Tvärtom; när det senaste presidentvalet skulle hållas i början av hösten 2019 gick det inte att rösta i stora delar av landet, eftersom talibanerna behärskade en större del av landet än de gjort sedan deras välde störtades 2001.
Under de senaste månaderna har det afghanska inbördeskriget trappats upp igen, särskilt i omstridda områden. Enbart i förra veckan utförde talibanerna enligt det afghanska inrikesministeriet 368 attacker som dödade 49 civilpersoner.
Så sent som i fredags, just innan parterna möttes i Doha, dödades flera tiotals talibaner av afghanska regeringsstyrkor i Kandahar och andra provinser. Och fem afghanska poliser dödades i Kunduz i lördags.
Under flera år har det förts direkta samtal mellan USA och talibanerna, där de senare hade som villkor att alla amerikanska styrkor dras bort. USA:s krav var

att inga terrorgrupper av typ al-Qaida eller IS ska få verka i Afghanistan. Under dessa överläggningar fick inte regeringen i Kabul vara med; talibanerna betraktade den som en amerikansk marionett.
Det fortsatta våldet hindrade dock inte de afghanska parterna från att träffas i lördags, och en deltagare beskrev till och med stämningen som ”hjärtlig”. Det kan bero på att de hittills inte berört kontroversiella frågor utan ägnat sig åt formalia.
När det blir dags att diskutera sakfrågor, inte minst hur det framtida Afghanistan ska styras och vilka lagar som ska råda, kommer säkerligen de djupa motsättningarna mellan parterna att komma upp till ytan.
Båda sidor är ense om vissa allmänna begrepp: Afghanistan ska vara en oberoende och islamisk stat.
Men hur de ska kunna komma överens om demokratiska fri- och rättigheter, inklusive rättigheter för kvinnor och etniska minoriteter, och ytterst en maktdelning som båda kan acceptera, är ett mysterium.

Talibanerna motsätter sig till och med val, de vill att Afghanistan styrs av sharia, fundamentalistisk islamisk lag, som det uttolkas av det muslimska prästerskapet. Regeringen i Kabul förespråkar däremot en modell där demokrati, rösträtt, pressfrihet och respekt för mänskliga rättigheter skyddas i grundlagen.

Michael Winiarski

Svåra utmaningar väntar Japans nya premiärminister

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Nu är det formellt klart. Yoshihide Suga blir Japans nya premiärminister. Jordgubbsodlarsonen tar över efter Shinzo Abe och ställs omedelbart inför stora

utmaningar, som bekämpningen av covid-19 och nästa års OS i Tokyo.

Onsdagens omröstning i parlamentet var egentligen bara en formsak. Sedan Yoshihide Suga i måndags valdes till regerings-partiet LDP:s nya ordförande låg vägen klar eftersom pariet LDP har en majoritet i parlamentet. Nu väntar bara kejsare Naruhitos välsignelse.

Det är ingen enkel uppgift som väntar för Yoshihide Suga. Japan står inför en rad svåra utmaningar.

Det handlar bland annat om att hålla covid-19 under kontroll och att förbereda nästa års OS i Tokyo. Spelen sköts upp i år på grund av viruset och frågan är hur de ska kunna hållas på ett säkert sätt nästa år om pandemin fortfarande pågår.

Ännu mer bråttom är att få fart på Japans tröga ekonomi som har drabbats hårt av virusutbrottet och inte hämtat sig trots att avgående Abe lagt fram flera stimulanspaket.

Till det kommer den tickande bomben, Japans åldrande

befolkning där snart en tredjedel av befolkningen är över 65 år.
Med avgångne Shinzo Abe skrivs också ett nytt kapitel i Japans politiska historia. Med Abe vid rodret fick Japan en politisk stabilitet som landet inte haft på länge. Med sina nästan åtta år som premiärminister regerade han utan avbrott längre än någon annan i Japan. Under de 30 åren fram till 2012, när Abe tillträdde, hade Japan 19 premiärministrar på 30 år.
Frågan är om 71-årige Suga lyckas hålla sig på toppen lika länge. Många knackar ivrigt på dörren redo att träda fram om han skulle misslyckas. Nästa år hålls allmänna val i Japan och Suga kan snabbt bytas ut om han inte lyckas vinna japanernas förtroende. En del spekulerar i att han därför kommer utlysa nyval ganska snart, för att rida på den popularitetsvåg han för tillfället åtnjuter.
Rent politiskt väntas inga stora förändringar med Suga vid rodret. Han har signalerat att han kommer fortsätta på Abes inslagna linje, en politik som han är ytterst bekant med efter att länge ha stått bakom kulisserna

och fungerat som Abes högra hand.
Ett av få löften Suga har gett är att påskynda strukturella reformer, det tredje benet i ”Abenomics”, där expansiv finans- och penningpolitik är de andra två pelarna.
Som person och politikertyp skiljer sig Suga från Abe markant. Hans föräldrar odlade jordgubbar på den japanska landsbygden och han finansierade sina universitetsstudier med deltidsjobb. Det står i skarp kontrast till Abe som kommer från en känd politikerfamilj med en pappa som var utrikesminister och morfar som var premiärminister.
De flesta är eniga om att Abe stärkte Japan som en spelare på världsarenan. Suga å andra sidan har liten internationell erfarenhet. Men han har deklarerat att han vill fortsätta stärka banden med USA. Samtidigt måste han hantera banden till Kina, som är Japans största handelspartner.
Marianne Björklund

Yoshihide Suga är 71 år och uppvuxen på landsbygden, i

staden Ogachi i prefekturen Akita. Hans föräldrar odlade jordgubbar. Det första politiska uppdraget fick han 1987 när han valdes in i Yokohamas kommunfullmäktige. 1996 blev han för första gången invald i det japanska parlamentet.

Skolor tvingas stänga igen efter nya sjukdomsfall

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Frankrike. 81 skolor har tvingats stänga helt efter nya fall av covid-19 bland elever och över 2 000 lektioner har ställts in, uppger Frankrikes

utbildningsminister Jean-Michel Blanquer.
– Vi har runt 1 200 nya fall av covid bland studenter jämfört med föregående vecka. Vi ställer in undervisningen efter att tre fall eller fler upptäckts i en och samma klass, säger ministern i en intervju med LCI television.
I början av förra veckan hade 28 skolor stängts.
TT-AFP

Västkustens rök syns i New York

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

USA. Brandrök från de stora terrängbränderna på USA:s västkust syns nu högt över New York, rapporterar lokala meteorologer.
De vädersystem som pressat ner röken över västra USA har delvis släppt och jetströmmar har fört

röken österut, så att den alltså kan ses på andra sidan kontinenten. Och även över hela den norra halvan av USA, enligt prognosföretaget Accuweather.
– Det ser ut som moln, men det är rök, säger meteorologen Matt Benz till USA Today.
TT-AFP

Breivik vill släppas i förtid

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Norge. Anders Behring Breivik vill bli villkorligt frigiven, enligt VG.
– Jag har skickat in en begäran om villkorlig frigivelse, säger hans advokat Øystein Storrvik.
Breivik mördade 77 människor på Utøya och i regeringskvarteren i Oslo 2011.
TT-AFP

Krav på sanktioner mot Iran efter avrättning av regimkritiker

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Iran. En grupp svenska riksdagsledamöter kommer att uppvakta utrikesminister Ann Linde (S) för att förmå regeringen och EU att agera mot Iran efter det att en regimkritiker avrättats.
Den iranske idrottsmannen Navid Afkari avrättades den 12 september för brott som han sagt att han tvingats erkänna under tortyr.
På onsdagen sa USA:s utrikesminister att avrättningen kommer att få konsekvenser för Iran.
– Det fungerar inte längre med enbart dialog med Iran. Situationen i landet och regimens agerande har blivit värre, nu senast med avrättningen av Afkari. Vill vi ha en förändring i Iran krävs det mer än dialog, det

kan handla om sanktioner och andra saker, säger Fredrik Malm, riksdagsledamot och utrikespolitisk talesperson för L samt medlem av gruppen.

Clas Svahn

Fem miljoner smittade av covid-19

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Indien. På onsdagen passerade Indien fem miljoner bekräftade fall av covid-19. Inom några veckor väntas landet, som har 1,3 miljarder invånare, passera USA som det värst drabbade i världen. Den senaste månaden har Indien varit det land som rapporterar högst antal dagliga fall. Det tog

elva dagar att gå från fyra till fem miljoner fall. Siffrorna kan delvis förklaras med att Indien fått fart på provtagningen, men smittspridningen väntas kulminera först i oktober.
Mia Holmgren

Carl Johan von Seth: Kreativ räntepolitik ska ge skjuts åt USA:s återhämtning

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020
Analys.
USA:s centralbank Federal Reserve har just stöpt om sin räntepolitik. Från och med nu siktar man på att träffa lite över sitt inflationsmål på 2 procent. Tanken är att ge en extra kick åt den ekonomiska

återhämtningen efter viruskrisen.

Ränteduvor och räntehökar är bekanta arter bland världens centralbanker. Men i samband med onsdagens räntebesked från amerikanska Federal Reserve, då styrräntan lämnades orörd i intervallet 0–0,25 procent, dök det upp en fågel av tidigare okänd sort.

Federal Reserve lanserade nämligen ett justerat inflationsmål. Tidigare har målet varit att nå 2 procent, varken mer eller mindre. Det är samma inflationssiffra som Riksbanken siktar på. Onsdagens nyhet, som Fed-chefen Jerome Powell gav en försmak av häromveckan, är att centralbanken nu uttryckligen tänker försöka träffa lite över sitt mål.

Den praktiska betydelsen är att styrräntan sannolikt kommer att ligga nära noll i tre år, enligt Feds egen kalkyl. Nuvarande stimulanser blir med andra ord mer långvariga.

En förhoppning är samtidigt att beskedet redan nu ska höja humöret bland företag, investerare och hushåll.

Förväntningarna är, som alltid för en centralbank, centrala.
Logiken bakom den nya linjen är ungefär så här: Eftersom inflationen ligger en bit under 2-procentmålet nu är det vettigt att den får vara aningen över målet senare. Man kan kalla det ett snittinflationsmål.
Centralbanker i världen har brottats med samma dilemma: Hur stimulerar man när styrräntan redan är 0?
Sveriges Stefan Ingves, liksom flera kollegor i Europa, har testat minusränta. Feds Jerome Powell är mer skeptisk. Kvantitativa lättnader, som innebär att centralbankerna köper obligationer för att pressa räntorna, är ett annat verktyg.
Men även det har begränsningar.
Federal Reserves innovation, att utlova lite högre inflation och förhoppningsvis lägre arbetslöshet och en hetare konjunktur längre fram, ska ses som ett alternativt stimulansverktyg.
Riksbanken följer, enligt vad vicechefen Henry Ohlsson nyligen uppgett till DN, experimentet noga.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Spotify rasar mot Apples agerande – igen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Musiktjänsten Spotify kritiserar Apple efter att it-jätten på tisdagen lanserat nya tjänster som ytterligare stänger konkurrenter ute från Apples användare. Den svenska musikjätten kräver nu att konkurrensmyndigheterna agerar. I fjol stämde Spotify Apple inför EU:s konkurrensmyndighet.

TT-Reuters

Mänskliga rättigheter. Sveriges regering måste omedelbart erkänna det demokratiska rådet i Belarus, skriver Svenska Pen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En president som Lukasjenko som manipulerar valet, vägrar insyn, utövar våld mot sitt eget folk genom hot, frihetsberövande och tortyr har förverkat sin trovärdighet och sin rätt att företräda någon annan än sig själv och sina egna maktintressen.
EU har tydligt konstaterat att presidentvalet den 9 augusti inte genomfördes korrekt, en slutsats som också Sveriges regering står bakom. Den rimliga följden av det är att Lukasjenko inte kan betraktas som legitim president.
Regimens våld mot det belarusiska folket sker nu i öppen dager mitt framför världens ögon. Detta ger oss en möjlighet att reagera och agera med omedelbar verkan. Vittnesmålen är redan otaliga, filmerna och bilderna

talar sitt tydliga språk. Lukasjenko drar sig inte för någonting för att behålla makten. Det som Sverige och den övriga världen måste göra är att omedelbart frånkänna honom den.

Varken Svjatlana Tsichanouskaja eller koordinationsrådet gör anspråk på politisk makt för egen del. I nuläget är alla medlemmar i rådets presidiemedlemmar fängslade eller tvingade i exil, utom Nobelpristagaren Svetlana Aleksijevitj, som skyddas av utländska diplomater.

Rådet vill helt enkelt få till stånd en dialog med regimen om hur en ordnad maktöverlämningsprocess kan gå till så att Belarus kan få en legitim president. De har i samband med det identifierat ett antal nödvändiga förutsättningar för att en sådan process ska kunna komma till stånd:

1) De politiska fångarna måste släppas.

2) Den pågående repressionen måste upphöra och de ansvariga för övergreppen ställas till svars.

3) Nya demokratiska val måste hållas.

Det är också detta som hundratusentals belarusier kräver när de nu återkommande

genomför fredliga demonstrationer i Minsk och andra belarusiska städer. I praktiken handlar det om grundläggande och självklara människorättskrav.
Det är uppenbart att Tsichanouskaja har ett omfattande folkligt stöd för den agenda som hon driver. Och koordinationsrådet är skapat just för att kunna företräda folkets intresse i den övergångsprocess som ska leda fram till nya demokratiska val. Rådet är också utformat så att det ska kunna säkerställa bred folklig representation, från alla tänkbara samhällssfärer.
Tsichanouskaja och koordinationsrådet är därmed de aktörer som har störst folklig legitimitet i Belarus just nu. Sveriges regering bör därför erkänna dem som representanter för det belarusiska folket under rådande situation, fram tills nya demokratiska val kan hållas.
Att Tsichanouskaja just nu utses av världens ledare till talesperson för Belarus är nödvändigt. Det måste finnas ett personligt alternativ till diktatorn. Att stödja en ”opposition” stannar vid att bli

ett intellektuellt erkännande utan konkret innebörd. Det ger Lukasjenko den legitimitet han behöver för att fortsätta agera som president. Men förflyttas omvärldens dialog med Belaus till Tsichanouskaja vet belarusierna att deras kamp varken är eller har varit förgäves. Det är en bekräftelse och ett stöd. Det är också ett stöd för alla de belarusier som inte vågar delta i - manifestationerna på gator och torg. Det är vår tro och förhoppning att detta kommer att bli den tungan på vågen som gör att Belarus blir fritt.

Jesper Bengtsson
Grethe Rottböll
Martin Uggla

Tidigare Fröken Sverige krävs på uppgifter i Epstein-utredningen

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Åklagare på Amerikanska Jungfruöarna tror att Fröken Sverige 1980 kan sitta på avgörande bevis för utredningen av Jeffrey Epsteins brottslighet.

I en skriftlig begäran kräver den karibiska statsåklagaren att svenskfödda Eva Andersson Dubin överlämnar en mängd uppgifter om den numera avlidne sexbrottsdömde finansmannen.

Den 3 september registrerade statsåklagaren på Amerikanska Jungfruöarna, Denise George, ett antal föreläggande riktade till flera personer och företag som funnits i den nära kretsen runt amerikanen Jeffrey Epstein. Den

sexbrottsdömde Epstein hade en privat ö i Karibien, och där ska mycket av hans brottslighet ha ägt rum.
Eva Andersson Dubin är en av dem som beordras överlämna information. Hon är alltså inte misstänkt, men tros kunna bidra med avgörande bevisning mot den numera avlidne finansmannen. I 19 punkter begär åklagaren bilder, resedokument och transaktioner. Men här finns också frågor om Eva Andersson Dubins barn och barnflickor.
Att rättsapparaten intresserar sig för svenskan beror på den mycket nära relation Eva Andersson Dubin hade till Jeffrey Epstein, sedan 40 år tillbaka.
Som 19-åring utses Eva Andersson från Uddevalla till Fröken Sverige 1980 och 1985 programleder hon den svenska Melodifestivalen. Men hon läser också till läkare, i både Stockholm och i Los Angeles, och lär känna Jeffrey Epstein. De blir ett par och håller ihop i många år.
När förhållandet tar slut fortsätter vänskapen. 1994 gifter sig Eva Andersson med en vän till Epstein, fondmiljardären Glenn Dubin. De får tre barn som växer

upp i USA och paret Dubin grundar en bröstcancerklinik i New York som bär deras namn. Några av de 19 punkterna i det färska föreläggandet från Amerikanska Jungfruöarna handlar om en specifik händelse som ska ha utspelat sig i Eva Andersson Dubins hem. En före detta kock i hushållet har vittnat om att en ung svenska ska ha kommit till familjen 2004, i sällskap med Jeffrey Epstein. Enligt kocken bröt flickan ihop i köket och berättade att hon varit på Epsteins ö för att arbeta som assistent, men också blivit ombedd att utföra sexuella handlingar och hotad till tystnad. Flickan var bara 15 år, enligt kocken, och efter sammanbrottet ska hon i stället ha börjat arbeta som barnflicka hos familjen Dubin. Sommaren därpå säger kocken att hon flögs hem till Sverige, med Dubins plan. Nu vill rättsapparaten på Amerikanska Jungfruöarna veta allt som Eva Andersson Dubin vet om kocken, flickan och Epstein. Hon får en månad på sig att överlämna dokumentationen och hennes make har fått en liknande begäran.

Paret Dubin representeras av en pr-byrå i New York och efter att DN mejlat dit med frågor om de 19 kraven från åklagaren återkommer en talesperson med ett uttalande:
”Paret Dubin blev förskräckta av och var fullständigt omedvetna om Jeffrey Epsteins fruktansvärda beteende. De har aldrig anställt en 15 år gammal svensk flicka och inte heller transporterat en sådan person till Sverige. Paret Dubin förnekar kategoriskt alla anklagelser och har bevis som styrker detta.”

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Pandemin slår hårt mot miljoner av hembiträden

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Brasiliens största yrkesgrupp, hembiträdena, har drabbats värst under pandemin. Uppemot 40 procent har förlorat jobbet. Andra har tvingats flytta hem till sina uppdragsgivare. Hur

hembiträdena behandlas under pandemin visar hur arvet efter slaveriet lever kvar.

När pandemin sköljde över världens femte största land uppmanades människor att stanna hemma från sina jobb. För Brasiliens elit innebar det att de för första gången i sina liv fick diska, stryka och tvätta.

Hembiträdet kom inte.

Sociala medier svämmade över av bilder på kändisar som lagt upp bilder när de själva städade sina hem. Fotomodellen Adriane Galisteu visade en bild på Instagram hur hon fått blåsor på fingrarna av att ha städat. Skådespelerskan Juliana Paes suckade med kvasten i sin hand och programledaren Celso Portiolli lade upp en video som hans fru filmat när han för första gången i sitt liv städade sin toalett.

Enligt den internationella arbetsorganisationen ILO är Brasilien det land som har flest hembiträden i världen – nästan sex miljoner. Behovet av hushållsnära tjänster är så stort att flera delstater försökt få hembiträden att räknas som samhällsbärande som ska

undantas från karantänsreglerna. Det lyckades inte, men många rika familjer tvingade ändå sina hembiträden till jobb. Det är därför inte konstigt att det första offret i covid-19 i Brasilien blev ett hembiträde.

I tjugo år hade 63-åriga Cleonice arbetat för ett par i stadsdelen Leblon med det högsta kvadratmeterpriset i Rio de Janeiro. När paret kom hem från en resa till Italien i februari hade de tydliga symtom på covid-19. Men de berättade inget för Cleonice, som var diabetiker och hade högt blodtryck. När hon fick svårt att andas skickade de iväg henne i en taxi till ett kommunalt sjukhus där hon dog tre timmar senare.

– De behandlar oss hembiträden som förbrukningsvaror, säger Maria Izabel Monteiro, ordförande för hembiträdenas fackförbund i Rio de Janeiro.

Ett annat dödsfall under pandemin är femåriga Miguel i miljonstaden Recife. På grund av att att hans dagis höll stängt följde han med mamma Mirtes till hennes jobb som hembiträde. Frun i hemmet bad 33-åriga Mirtes att gå ut med hunden och Miguel blev orolig. När han smet

in i hissen för att följa efter sin mamma blev frun irriterad och tryckte på nionde våningen i stället för bottenvåningen. Miguel gick ut i korridoren, öppnade en dörr och klättrade upp på ett räcke. Han föll ned från huset och dog.
Eftersom fruns man är borgmästare i grannkommunen maler rättvisans kvarnar långsamt och hon är släppt mot borgen.
– Tänk dig om det varit tvärtom. Om hembiträdet orsakat att fruns barn dött. Då hade hon suttit bakom lås och bom i dag, säger Maria Izabel Monteiro, på hembiträdenas fackförbund.
En undersökning visar att 63 procent av Brasiliens hembiträden är svarta kvinnor. Maria Izabel Monteiro menar att hudfärgen är anledningen till att de behandlas som andra klassens medborgare.
Minimilönen ligger på 1 700 kronor i månaden.
– Vi behandlas fortfarande som om vi ska tjäna någon, säger hon.
Den nedvärderande inställningen har gjort att hembiträdena tidigare inte omfattats av arbetsrättslagstiftningen. Arbetsgivaren har inte behövt

respektera åtta timmars arbetsdag utan många hembiträden arbetade upp till 58 timmar i - veckan. Först 2015 hände något, när Brasiliens första kvinnliga president Dilma Rousseff införde full arbetsrätt för hembiträdena. - Sedan dess får de inte jobba mer än 44 timmar i veckan utan övertidsersättning. Den nya lagen ger även rätt till semesterersättning och tvingar arbetsgivaren att betala sociala avgifter.

Utgifterna för ett hembiträde har ökat med 12 procent, men merparten av arbetsgivarna - respekterar inte lagen utan anlitar sitt hembiträde informellt.

Marcia Gomes började arbeta som hembiträde när hon var 18 år och har i dag fyllt 47. De senaste tolv åren har hon arbetat för en familj som inte betalat in hennes sociala avgifter. När pandemin slog till avskedades hon.

– Jag sa till frun att hon måste betala in avgifterna. Hon svarade att det hade hon gjort. Men när jag kollade med försäkringskassan hade hon inte betalat en enda krona, säger Marcia Gomes.

Hon står utanför sitt hem i förorten Jacarepaguá i utkanten av Rio de Janeiro.
– När jag konfronterade henne igen sa hon att hon inte hade några pengar. Men i februari hade hela hennes familj råd att åka till USA på semester, säger hon.
Marcia Gomes före detta arbetsgivare är fysioterapeut. En timmes behandling hos henne kostar 350 kronor. På mindre än en dag tjänar hon mer än vad hennes hembiträde fick i månaden. Ändå betalade hon inte in de sociala avgifterna, vilket gör att Marcia Gomes kommer att få en betydligt lägre pension.
– Enda möjligheten är att stämma henne. Vilket jag kommer att göra. Facket hjälper mig, säger hon.
Många hembiträden har inte fullgjort grundskolan på grund av att de tidigt behövt hjälpa sina föräldrar med försörjningen. Det gör att en del arbetsgivare försöker utnyttja hembiträdet.
Joana, som egentligen heter något annat och av rädsla för att förlora sitt jobb inte vill ställa upp på bild, började arbeta som 18-åring och bodde under 13 år hos sin

arbetsgivare. Hon var bara ledig om helgerna. I dag är hon 42 år.
– Klockan nio på kvällen kunde de knacka på mitt sovrum och be mig värma middagen åt dem. Jag jobbade nästan dygnet runt.
När Joana inte längre ville sova över blev arbetsgivaren sur och sa att hon fick avdrag på lönen om hon åt av maten hon lagat till dem. Under pandemin förvärrades situationen.
Arbetsgivaren, som äger en butik, förlorade inkomst och tvingade Joana att gå ned till deltid.
– Nu jobbar jag bara tre dagar i veckan. Men på måndagen vill de att jag lagar mat till tisdagen. På onsdagen lagar jag mat till torsdagen och på fredagen lagar jag mat till helgen. Plus att jag städar hela huset och tvättar alla kläderna. Jag jobbar lika mycket som innan, men får bara halva lönen.
När hon klagade på arbetsbelastningen anklagade arbetsgivaren henne för att vara lat.
– Jag hade gärna jobbat åt någon annan familj. Men ingen anställer i coronatider. Jag får stå ut där jag är.

I andra familjer har hembiträdet blivit ombett att stanna hemma med full betalning. Ibland av hänsyn till hembiträdet, ibland av rädsla för att hembiträdet skulle föra hem smittan utifrån.
För även om det var överklassen som flög in det nya coronaviruset till Brasilien så är det i de fattiga-områdena som flest har dött av-viruset. Många arbetsgivare är rädda för att deras hembiträde ska smittas i kollektivtrafiken när de tar sig från förorterna till de rika stadsdelarna.
– Från första dagen bad vi vårt hembiträde att stanna hemma. Av hänsyn både till henne och till oss, säger Luciana Genial, 46.
Hon är psykolog, bor vid stranden i stadsdelen Ipanema och har alltid haft hembiträde.
– Jag sa till min man och barnen som är tolv och sju år att nu måste alla hjälpa till. Om helgerna delade jag ut uppgifter och så-städade vi hela hemmet själva. Det var mycket, jag menar mycket, mer påfrestande än vad jag föreställt mig, säger Luciana Genial.
Efter 90 dagar stod familjen inte ut längre. Sedan två veckor är

hembiträdet tillbaka på deltid och arbetar onsdag till fredag.
– För att minska risken att hon blir smittad på bussen betalar vi hennes taxi hit. Och så sover hon över hos oss, säger Luciana
Genial.
Hon menar att pandemin gett henne större respekt för hembiträdenas yrke.
– Jag är så glad att hon är tillbaka. Nu har vi i familjen äntligen tid att umgås med varandra igen om helgerna.

Henrik Brandão Jönsson

Dela

Trots den starka kritiken har presidentens popularitet ökat

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

President Jair Bolsonaros popularitet i Brasilien växer

trots att han fortsätter negligera coronapandemin.
Den före detta presidenten Lula da Silva anklagar honom för att använda pandemin som ett ”massförstörelsevapen”.
Brasilien hade på torsdagen över 4,4 miljoner bekräftat smittade av coronaviruset.
Efter USA och Indien är Brasilien det land i världen som drabbats - hårdast av coronapandemin. Värst har de fattiga drabbats som inte har tillgång till privat sjukvård. Många har dött i sina hem. Landets guvernörer har försökt övertala presidenten att ta döds-fallen på allvar, men Bolsonaro har svarat att ”man får ta viruset som en man”. Presidenten har fortfarande inte tillsatt en hälsominister utan sedan i maj styrs hälsodepartementet av en general som tidigare inte har någon som helst erfarenhet av hälsofrågor.
På torsdagen hade 134 106 dödsfall i covid-19 rapporterats i Brasilien.
– Vi är i händerna på en regering som inte värdesätter livet utan bagatelliserar döden. Det är en okänslig, oansvarig och inkompetent regering som strider

mot världshälsoorganisationens riktlinjer och har förvandlat coronaviruset till ett massförstörelsevapen, säger den före detta presidenten Lula da Silva i ett videouttalande.
Han styrde Brasilien mellan 2003 och 2011 och menar att Bolsonaro bara bryr sig om den vita och rika befolkningen.
– Den överväldigande majoriteten av de som omkommit av coronaviruset är fattiga, svarta, sårbara människor som övergetts av staten, menar Lula da Silva.
Trots att oppositionens kritik är hård mot Bolsonaros sätt att hantera hälsokrisen ökar stödet för honom. Den senaste opinionsmätningen visar att 39 procent av befolkningen tycker att hans regering gör ett bra eller mycket bra arbete, vilket är en ökning från 32 procent, medan 36 procent tycker att regeringen sköter sig dåligt eller uselt.
En av förklaringarna till att Bolsonaros popularitet växer är att han är den politiker i Brasilien som bäst lärt sig använda sociala medier. Statsvetaren Felipe Nunes vid universitetet i Belo Horizonte menar att Bolsonaro blivit expert

på att få lögner att framstå som sanningar.
– Om han avslöjas ändrar han snabbt hållning utan att skämmas. Han publicerar många så kallade händelser på Instagram som försvinner automatiskt efter 24 timmar. Sedan gör han en ny händelse. På så sätt stimulerar han allmänhetens behov av kontroverser och lyckas hålla sin popularitet uppe, säger Felipe Nunes till tidningen Folha de S. Paulo.
När det gäller Bolsonaros hantering av coronakrisen får han däremot sämre betyg. Hela 49 procent tycker att han har hanterat krisen uselt eller dåligt.
Att Bolsonaro fortfarande har ett starkt stöd bland väljarna lär spela in i de kommande borgmästarvalen som äger rum den 15 november i Brasiliens 5 570 kommuner. Endast i en kommun, Florianópolis i södra Brasilien, har vänster- och mittenpartierna lyckats enas bakom en kandidat. I alla andra kommuner är motståndet mot Bolsonaro splittrat. Att oppositionen inte lyckats skapa en enad front mot Bolsonaro gör att presidenten nu kan stärka sitt

politiska inflytande även på kommunnivå.
För regnskogen kan det få förödande konsekvenser. Många borgmästarkandidater i Amazonas är företagare som blivit förmögna genom att avverka regnskog och skapa betesmark till nötkreatur. Om de vinner lär skövlingstakten öka ytterligare.
Henrik Brandão Jönsson

På torsdagen fanns 29 868 230 konstaterade fall i världen av covid-19.
Minst hälften av dem finns i Nord- och Sydamerika. Endast USA, 6 630 890 fall, och Indien, 5 118 253 fall har fler konstaterade smittade än Brasilien, 4 419 083. Samma tre länder har även rapporterat flest antal dödsfall i covid-19.
Tittar man istället på antal rapporterade dödsfall per 100 000 invånare så ligger Peru, Bolivia, Chile, Ecuador och Brasilien bland de tio länder som har flest rapporterade dösfall. USA återfinns på plats 11, Sverige ligger på plats 13.
Totalt i världen hade 940 716 personer rapporterats avlidna i covid-19 på torsdagen.
Källa: Johns Hopkins universitet

Den ryska oppositionen blir allt mer proffsig

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Analys

Aleksej Navalnyjs plastflaska som nu visat sig bära spår av nervgiftet novitjok är ett nyckelbevis. Den räddades därför att Navalnyjs team visste vad de skulle göra: snabbt säkra alla bevis i hans hotellrum. Den ryska oppositionsrörelsen blir allt proffsigare.

S:t Petersburg.

En del av Navalnyjs styrka är att han drar till sig förmågor. De bästa vill gärna jobba för honom. Det är också orsaken till att hans undersökande dokumentärfilmer har blivit så framgångsrika. Alla som arbetar med Navalnyj – grävande journalister, producenter, kameramän – är professionella, rekryterade på sina meriter.

När Navalnyj började må dåligt på flygplanet mot Moskva befann sig hälften av hans team kvar på hotellet i Tomsk. Det handlade om fyra personer: en jurist, en kameraman och två undersökande journalister. De hade stannat kvar för att avsluta arbetet med Navalnyjs film om korruptionen i Tomsk, bland annat för att filma med drönare. Om detta rapporterar den oberoende ryska grävande sajten Projekt Media. Klockan var ungefär tio på morgonen då planet med den dödssjuka Navalnyj landade i Omsk. När teamet i Tomsk nåddes av beskedet åt de frukost på hotellet. De visste genast vad som måste göras – ta sig in på Navalnyjs fortfarande ostädade hotellrum och säkra alla bevis. Rummet filmades och materialet har nu lagts ut på Instagram. Plastflaskan som Navalnyjs medarbetare bärgade visade sig bära spår av nervgiftet novitjok. Den har nu blivit ett nyckelbevis i undersökningen. Allt tyder på att giftet hade applicerats på utsidan av plastflaskan. Detta förklarar i så fall varför Navalnyj överlevde. Tidigare har man trott att han fick i sig giftet med teet, vilket enligt

novitjoks skapare Vladimir Uglev inte kan stämma – då skulle han inte ha överlevt.
När journalisten Anna Politkovskaja förgiftades på ett flygplan 2004 fanns det ingen som säkrade några bevis. Politkovskaja jobbade ensam, hon var inte omgiven av något team. Detsamma gällde journalisten Jurij Sjtjekotjichin, som tros ha blivit förgiftad 2003. Han blev oförklarligt sjuk och dog hastigt. Sjukhuset vägrade ge ut hans sjukjournal, alla spår blev igensopade.

Men år 2020 är en annan tid. Navalnyj är en annan person. Han är ingen ensamvarg, alla hans undersökningar är resultatet av ett lagarbete. Under de senaste tio åren har hans organisation, Fonden för korruption, blivit allt skickligare på att hantera myndigheternas försök att begränsa deras jobb. Hotet om ett attentat mot ledaren har legat i luften. Det är tydligt att medarbetarna har varit väl förberedda för detta.
Ryska myndigheter är kända för att aldrig utreda brott mot oppositionella. Därför var det av

så stor vikt att Navalnyjs medarbetare agerade snabbt när det gällde att säkra bevisen på hotellrummet.
Av allt att döma hade de som står bakom förgiftningen över huvud taget inte räknat med teamet kring Navalnyj. Nu pågår en förutsägbar smutskastningskampanj mot en av Navalnyjs producenter, Maria Pevtjich, som spelade en avgörande roll när det gällde att leverera bevisen till de tyska experterna.
Hon var en av dem som säkrade bevisen i Tomsk, och enligt Projekt Media reste hon till Berlin den 22 augusti för att personligen överlämna dem. Ryska statliga medier sprider rykten dels om att hon har ett förhållande med Navalnyj, dels att det egentligen var hon som förgiftade honom.
Metoden är den gamla vanliga – man försöker kasta tillbaka anklagelsen man ställs inför i ansiktet på motparten. Men nu tornar bevisen upp sig. Alla de förklaringar de ryska myndigheterna hittills gett faller samman som korthus ju fler uppgifter som kommer fram.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Förgiftades

Navalnyj insjuknade under en flygresa mellan sibiriska Tomsk och Moskva i augusti. Han fördes senare till Tyskland, där han i förra veckan kunde väckas ur sin koma. I tisdags andades han själv för första gången enligt sjukhuset. Tysklands regering har meddelat att prover från ett militärlaboratorium otvivelaktigt visat att han förgiftades med nervgiftet novitjok. Häromdagen bekräftades slutsatserna av laboratorier i Sverige och Frankrike. Källa: TT

FN anklagar Venezuela för brott mot mänskligheten

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Regimen i Venezuela är sannolikt skyldig till brott mot mänskligheten. Det slås fast i en ny FN-rapport som visar att regimen mördat och torterat oliktänkande. Enligt rapporten finns belägg för att president

Nicolás Maduro och hans närmsta är inblandade.

Upp mot fem miljoner venezuelaner har flytt sedan den före detta busschaufförен Nicolás Maduro tog över makten i landet för sex år sedan. De flesta har flytt på grund av matbristen, men många har också tvingats lämna landet på grund av regimens våld. FN-rapporten visar att Maduros regim sedan maktövertagandet 2014 ägnat sig åt systematiskt våld mot befolkningen för att slå ned försök att återskapa demokratin i landet. Enligt rapporten har Maduro och hans närmsta män inte bara varit medvetna om avrättningarna och tortyren utan de har även gett order, samordnat operationer och fixat fram vapnen.

– Vi har rimlig grund att tro att venezuelanska myndigheter och säkerhetsstyrkor sedan 2014 planerat och genomfört allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter, till exempel godtyckliga mord och systematisk användning av tortyr, säger FN-uppdragets ordförande Marta Valiñas i ett uttalande.

Enligt henne är dessa brott inte några isolerade händelser utan

har samordnats och begåtts i enlighet med regimens politik.
– Med kunskap eller direkt stöd från befälhavare och högre regeringstjänstemän, säger hon.
Ett vanligt tillvägagångssätt har enligt rapporten varit att säkerhetsagenter planterat vapen i ett område där det bor många oppositionella. Sedan har säkerhetsstyrkor anfallit och avrättat personerna som befunnit sig på platsen.
Utredarna har dragit sina slutsatser efter att ha studerat 223 brottsfall. Regimen har inte släppt in FN:s utredare i landet utan rapporten grundas på uppgifter från människorättsgrupper och vittnen. Enligt FN har de tagit del av mer än 3 000 fall där det bekräftats att regimen begått brott mot mänskligheten.
Utredningen har en lista på 45 personer som anses ansvariga för övergreppen och den listan kommer att lämnas in till den internationella domstolen i Haag som kan komma att ställa Maduro och hans närmsta män inför rätta.
Venezuelas FN-ambassadör, Jorge Valero, menar att FN-rapporten är en ”fientlig handling” och att

den är ett beställningsjobb från USA.

Henrik Brandão Jönsson

PIS i bråk med kärnväljare – vill stoppa pälsdjursfarmare

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Polens styrande nationalkonservativa parti Lag och rättvisa, PIS, har plötsligt kommit på kant med landets jordbrukare, en viktig del av partiets väljarunderlag. Skälet är att landets starke man Jaroslaw Kaczynski, PIS

partiledare, vill förbjuda uppfödning av pälsdjur.

Kaczynski, som lever ensam i sitt hus med två katter, är en känd djurvän som länge har flaggat för att han vill stoppa produktionen av pälsdjur. Hans skäl är etiska, men innebär ett hårt slag mot Polens pälsdjursuppfödning, som är världens tredje största efter Kina och Danmark.

Enligt det lagförslag som har lagts fram i sejmen, det polska parlamentets underhus, ska pälsdjursfarmer förbjudas. Dessutom ska djur inte längre få användas i underhållningssyfte, till exempel på cirkus.

Ursprungligen ingick också begränsningar för religiös slakt av djur, alltså kosher och halal, men det tillägget ströks i utskottsbehandlingen i sejmen.

– Varje god människa borde stödja denna lag. Jag stödjer den av hela mitt hjärta, sade Kaczynski.

Förslaget till ett pälsdjursförbud har betytt att det högernationalistiska PIS har fått mothugg från ultrahögern, men beröm av miljö- och djurrättsaktivister, partiet De gröna och polska Greenpeace. PIS

brukar normalt inte förknippas med miljövänlighet; tidigare har PIS-regeringen drivit på kalhyggen i urskogen Bialowieza och satsning på koleldning.
Även det vänsterinriktade partiet Lewica stödjer lagen.
Polens bönder är däremot tvärilskna, och tusentals lantbrukare har protesterat, först framför PIS partihögkvarter i Warszawa och därefter utanför den polska sejmen.
– Detta är ett hån. Kaczynski stal våra röster, och nu slår han sönder det polska jordbruket med en hammare, sade Michal Kolodziejczak, ledare för bondeföreningen AgroUnia, i ett appelltal.
På banderoller syntes slagord som: ”PIS har förrått landsbygden!”
Kaczynskis djurvänliga utspel kan vara politiskt riskabelt, eftersom det är de polska lantbrukarna som i val efter val de senaste fem åren har hjälpt PIS att vinna. I förra höstens val röstade 70 procent av bönderna på PIS.
Lantbrukarna varnar för att lagen kommer att betyda att exporten faller, högre matpriser och att tusentals polska jordbruk kan gå

under. Det handlar inte bara om försäljningen av mink- och rävpälsar, utan längre upp i näringskedjan drabbas också fågelbranschen, som i hög grad lever på att sälja de delar av kycklingar som inte används i vanliga livsmedel som foder till pälsdjuren.

Michael Winiarski

Stort ras för Nya Zeelands ekonomi

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Nya Zeelands premiärminister Jacinda Ardern har hyllats för landets framgångsrika bekämpning av covid-19. Men det finns en ekonomisk baksida. Andra kvartalet i år rasade Nya Zeelands bnp med 12,2 procent.

Antalet smittade i landet med runt 5 miljoner invånare har begränsats till runt 2 000, antalet döda är 25. 26 mars införde Arderns regering en strikt nedsänkning av landet. I dag har livet i Nya Zeeland i stort sett återgått till normalitet.

Men enligt statistik som offentliggjordes på torsdagen rasade bnp i landet med 12,2 procent under april-juni, den största nedgången sedan 1987 då mätningarna inleddes.

Nya Zeelands regering verkar inte särskilt chockad över de dystra siffrorna. Jacinda Ardern sa i en kommentar att det faktum att viruset är under kontroll kommer att underlätta för ekonomin att återhämta sig.

Marianne Björklund

Libyens ledare avgår i oktober

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Fayez al-Sarraj, premiärminister för Libyens FN-stödda regering GNA, har meddelat att han avgår i slutet av oktober.

– Jag deklarerar min uppriktiga önskan om att överlämna mina uppgifter senast i slutet av oktober, sade Fayez al-Sarraj i ett tal i onsdags kväll.

Övergången till demokrati i Libyen misslyckades efter att envåldshärskaren Muammar Khaddafi störtades 2011. Detta har bidragit till dagens kaotiska situation med två rivaliserande regeringar; den FN-stödda regeringen GNA som leds av al-Sarraj och som kontrollerar västra Libyen där huvudstaden Tripoli ligger, och krigsherren Khalifa Haftars styrkor ur Libyska nationella armén, LNA, som styr i östra Libyen.

I augusti slöt parterna ett avtal om vapenvila.

Saeed Alnahhal

Italien blir värd för pandemi-möte

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Italien. Nästa år kommer Italien att stå som värd för ett europeiskt möte om virus och pandemier. Detta Global Health Summit kommer troligen att hållas i samband med ett planerat G20-möte. De favorittippade städerna för mötet är hittills Milano och Rom. Beskedet kom i Bryssel på onsdagen direkt från EU-kommissionens ledare Ursula von der Leyen. Ett beslut som fattats i samförstånd med Italiens premiärminister Giuseppe Conte.

Peter Loewe

Trump anklagas för sexövergrepp

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Ex-modellen Amy Dorris anklagar USA:s president för sexuella övergrepp 1997, enligt en artikel i The Guardian. Enligt Dorris ska Trump ha tafsat på henne och tvångskysst henne. Trump nekar till anklagelserna.

– Han körde ner sin tunga i min hals samtidigt som jag knuffade bort honom. Det var då hans grepp blev hårdare. Han tafsade på min rumpa, mina bröst, min rygg, överallt, säger Amy Dorris till The Guardian.

Händelsen ska ha ägt rum den 5 september 1997 under tennisturneringen US Open i New York, när Amy Dorris var 24 år.

Enligt The Guardian bekräftar anhöriga till Dorris att hon då berättade om händelsen.

DN

Aktiv orkansäsong ger bokstavsbrist

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Världen. När Meteorologiska världsorganisationen, WMO, namnger stormar görs det i bokstavsordning och efter var i världen ovädret drar fram.

Årets orkansäsong i Atlanten har varit intensiv och WMO har redan hunnit arbeta sig genom större delen av det romanska alfabetet. I veckan har orkanen Sally dragit in över den amerikanska golfkusten, samtidigt som Teddy och Vicky blåst upp över havet. Nästa storm kommer att få namnet Wilfred – men därefter tar bokstäverna slut.

Orkansäsongen är däremot långt ifrån över. Därför kommer nya stormar att döpas efter bokstäver i det grekiska alfabetet, med namn som Alpha och Beta. Det har bara hänt en gång tidigare – 2005,

enligt Alexandra Ohlsson, meteorolog på SMHI.
Gustav Olsson

Anna-Lena Laurén: Om natten kryper myggorna upp ur avloppsrören och anfaller

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Sankt Petersburg är byggd på ett kärr. Sedan jag flyttade hit har jag blivit överöst med goda råd av ryska vänner om att jag måste klä mig varmt på grund av det råa klimatet. Det har jag fnyst åt – jag är ju uppvuxen i Finland. Gränsen

ligger 154 kilometer bort. Jag vet allt om klimatet här.
Men att bo i ett floddelta är ett kapitel för sig. Det fick jag inse för några veckor sedan, då vi flyttade till en ny bostad på Petrogradskij ostrov, en av de stora öarna som ligger i Nevafloden.
Officiellt heter de båda största öarna Petrogradskij ostrov och Vasileveskij ostrov.
Petersburgarna kallar dem Petrogradka och Vas'ka. Precis som de aldrig säger Sankt Petersburg, utan Piter.
Min äldsta vän i Petersburg är född och uppvuxen på Vas'ka. För några år sedan tog han ett stort - beslut och flyttade till grannön Petrogradka. Liksom skärgårds-borna i mina hemtrakter är han trogen sin hemö och vägrade in i det längsta att gå med på sin hustrus krav att flytta till grann-holmen. Jag var mycket förvånad när han till sist gav efter.
Petersburgarna är trogna inte bara sin stad, utan också sina stadsdelar. De har en stark lokal identitet som jag inte har upplevt så ofta i Ryssland tidigare, framför allt inte i Moskva. Infödda Moskvabor är en krympande minoritet i en stad av inflyttare. I

Sankt Petersburg finns en större andel invånare som inte bara själva har växt upp i staden, utan kan räkna sig som petersburgare i flera generationer. Många har levt hela sina liv i samma kvarter. Öborna på Vas'ka och Petrogradka älskar sina holmar. De är vana vid att inrätta sina liv enligt broarnas tidtabell. Några timmar varje natt öppnas broarna för att släppa igenom större fartyg. Råkar man då befinna sig på fel sida om floden får man vänta tills de stängs. Sommartid i Petersburgs vita nätter gör det inte så mycket. Man står vid strandbanken och tittar på de upplyfta broarna över Nevan, man betraktar den pastellfärgade himlen som går ton i ton med fasaderna, Isakskyrkans gyllene kupol och Peter Paul-katedralens spira.

Man kan gott vänta.

Vår flytt till Petrogradka var ett lyckat beslut. Jag tycker om vår ö, i synnerhet närheten till andra öar i Nevan. Alldeles i grannskapet har vi ön Jelagin, som i sin helhet är ett grönområde där inga bilar är tillåtna och man kan cykla, jogga och promenera kors och tvärs. Jag trivs med närheten till

vatten, med floden, broarna och kanalerna. Tyvärr finns det även andra som gör det.
Första kvällen i vår nya bostad gick vi nöjda och belåtna och lade oss. Jag höll precis på att somna då jag hörde ett inande ljud. En mygga i september?! tänkte jag, halvt i sömnen.
Nästa morgon var både min dotter och jag sönderbitna. På kvällen när vi gått och lagt oss anfölls vi återigen av myggorna. Jag hade aldrig anat att en septembernatt på Petrogradka kunde jämföras med att tälta en nordisk sommar.
Jag fick rådet att hälla några droppar matolja i alla avlopp för att hindra de nykläckta myggorna från att ta sig upp ur vattnet. Det är nämligen därifrån de kommer, inte från ventilerna som jag först trodde. Efter några veckor hade vi sluppit myggorna.
Tanke på hur de nykläckta myggorna kryper upp ur avloppsrören fascinerar mig. Det säger mycket om Petersburg som stad. Det är en stad byggd med hugg och slag, med en majestätisk yta, pampig arkitektur och en historia av förtryck och lidande. Allting har lager, allt lever

samman, det motbjudande och det intagande, det ståtliga och de inte så genomtänkta lösningarna. Och varje gång man går in på en innergård öppnar sig valv efter valv oändligt.

Anna-Lena Laurén

Ny stängning hotar när smittspridningen ökar

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

I Storbritannien ökar smittspridningen nu så snabbt att regeringen överväger en ny ”lockdown” i hela landet under ett par veckor i oktober. Även från Spanien och Frankrike kommer larmsignaler. I Madrid sätts ett 30-tal

bostadsområden i karantän, som bara får brytas för att åka till och från arbete eller skola.

Paris.

Två grupper med forskare i Storbritannien som instiftats för att rådgiva regeringen under epidemin (Sage och Spi-m) har föreslagit en två veckor lång nedstängning av samhället i oktober, i samband med skolornas höstlov. Det skriver tidningen Financial Times.

Avsikten är att pressa ned smittspridningen innan den når ohållbara nivåer, utan att för den skull påverka skolorna för mycket.

Premiärminister Boris Johnson har tidigare avfärdat en ny nationell ”lockdown”, på grund av det höga ekonomiska priset för en sådan. Men på fredagen sa både han och hälsominister Matt Hancock att det inte längre går att utesluta.

– Vi kommer att göra det som krävs för att skydda människor. En nationell nedstängning är vår sista försvarslinje. Vi vill agera med hjälp av lokala restriktioner och ber alla respektera de allmänna rekommendationerna, som den om max sex personer vid sammankomster. Men gudarna

ska veta att vi ibland har tvingats agera med mycket kort varsel, sa Hancock till Sky News.
I norra och mellersta England har strikta restriktioner införts i en rad städer och enligt brittiska medier bor nu omkring tio miljoner britter i områden med någon typ av lokal ”lockdown”.
Testkapaciteten i landet har utökats till 250 000 test per dag, men trots det rapporteras långa väntetider och köer från en rad håll. Nära 90 procent av provsvaren tar fortfarande längre tid än de 24 timmar som regeringen haft som målsättning. Det får till följd att smittspårningen fördröjs – ibland i upp till två veckor.
Enligt tidningen The Telegraph har det nationella sjukvårdssystemet NHS gått ut med en uppmaning till sjukhus i landet att börja mobilisera intensivvårdsplatser för att ta höjd för det som man fruktar kan bli en stor, andra våg av akuta covid-19-fall i oktober.
Under sommaren har många av fallen påträffats i lägre åldersgrupper, men larm kommer nu om att smittan också tagit sig

in bland medelålders och på äldreboenden.
Även i Irland ökar smittspridningen. På fredagen höjde myndigheterna beredskapsnivån i Dublin. Icke nödvändiga resor förbjuds till och från huvudstaden, med undantag för skolelever och vuxna som reser i arbetet.
I andra delar av Europa är situationen än mer oroväckande. I Spanien avled 239 personer i covid-19 i onsdags, den högsta dagliga dödssiffran i landet sedan i mitten av juni. Samtidigt ökar antalet covid-19-patienter på sjukhusen i landet. Inte minst i Madrid, där regionpresident Isabel Díaz Ayuso på fredagen meddelade att 37 bostadsområden kommer att sättas i karantän, som bara får brytas för resor till och från arbete eller skola, eller för att undsätta en anhörig.
Även i Frankrike är dödstalen uppe på samma nivå som i början av juni. På fredagen registrerades 123 nya dödsfall, och drygt 13 200 positiva testresultat. Antalet covid-19-patienter på intensivvårdsavdelningarna på franska sjukhus är nu högre än

när landet stängde igen i mitten av mars.
Men samtidigt är beredskapen bättre nu än i våras. Kurvan ser heller inte lika brant uppåtgående ut som då, när antalet patienter i fransk intensivvård tiodubblades på mindre än en månad.
President Emmanuel Macron har sagt att han helst vill undvika en ny ”lockdown”, så även här satsar myndigheterna på olika lokala restriktioner. Hittills bland annat i form av masktvång utomhus i stora städer som Paris, Marseille, Bordeaux och Lille. I helgen väntas också hårdare restriktioner införas i städerna Lyon och Nice.
Utvecklingen fick i veckan Världshälsoorganisationen WHO:s Europachef Hans Kluge att tala om ”en allvarlig och alarmerande situation”.
– Det kommer att bli värre. I oktober och november kommer vi att ha fler dödsfall, varnade Kluge.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

I Ryssland utmålas protesterna som en USA-konspiration

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Kommentar

Chefen för Rysslands utrikes underrättelsetjänst SVR hävdar att USA betalat miljontals dollar för att elda på demonstrationerna i Belarus. Men han presenterar inga belägg för påståendet och kan knappast räkna med att några belarusier övertygas av det. Och Aleksandr Lukasjenko talar mörkt om krig.

Tjugo miljoner USA-dollar ligger bakom allting, säger Rysslands spionchef. Det är i varje fall hans konspirativa förklaring till att så många i Belarus demonstrerar för att kräva ett slut på det brutala polisvåldet och att Lukasjenko erkänner sin valförlust och avgår. Protesterna mot valfusket i Belarus visar inga tecken på att

avta. Under sex helger i följd, sedan presidentvalet den 9 augusti, har gatorna i huvudstaden Minsk och andra städer fyllts av demonstranter som har fått nog av Lukasjenkos 26-åriga styre. Samtidigt har tunga aktörer i omvärlden, senast EU-parlamentet, slutat erkänna Lukasjenko som president.
Ryssland ökar däremot sitt stöd för regimen i Minsk, särskilt genom att samordna propagandan om att USA och ”de amerikanska satelliterna” Polen, Litauen och Ukraina ligger bakom demokratirörelsen i Belarus.

I måndags reste en isolerad och illa tilltygad Lukasjenko till Vladimir Putin i Sotji för att tigga om hjälp. En sammanbiten rysk ledare utlovade Belarus ett lån på 1,5 miljarder dollar.
Vad mötet i övrigt resulterade i har inte avslöjats, men man kan ana att Lukasjenko ansåg sig tvungen att låta Moskva få fortsätta att öka sitt in- flytande i Belarus statsapparat, som nu fylls upp med ryska säkerhetsmän, militärer och propagandister.
Det är en utskämd Lukasjenko med pariastämpel som Kreml, i varje fall tills vidare, har ställt sig

bakom. Även om Putin skulle önska sig en annan politisk figur att backa upp, finns ingen sådan eftersom Lukasjenko har kalhuggit hela det politiska landskapet.
Vi vet inte vad som sades under det fyra timmar långa mötet i Sotji, men Putin aktade sig troligen för att försöka få Lukasjenko att omedelbart gå med på en långtgående belarusisk ”integration” med Ryssland. Putin är väl medveten om att ifall Lukasjenko säljer bort resterna av Belarus oberoende för sin egen överlevnad kommer protesterna mot diktaturen övergå till en kamp för självständighet. Det sista Putin behöver är en ny ”färgrevolution” av typ Georgien eller Ukraina, som riskerar att inspirera demokratiska krafter i Ryssland.
Det är en anledning till att Kreml nu satsar på att måla upp de folkliga massprotesterna mot Lukasjenko som en västlig sammansvärjning. Senast har Sergej Narysjkin, chef för SVR, Rysslands utrikes underrättelsetjänst, uttalat sig: USA har betalat miljontals för att

uppamma demonstrationerna i Belarus.
Han presenterar inga belägg för påståendet. Han kan knappast heller räkna med att några belarusier övertygas av det. Är det troligt att 100 000–150 000 av dem att söndag efter söndag skulle marschera genom Minsk och utsätta sig för att bli nedklubbade, våldtagna eller torterade av regimens kravallpolis för några få dollar?
Ändå påstod Narysjkin häromdagen att ”enligt information som vi har tillgång till spelar USA en nyckelroll i de pågående händelserna i Belarus” genom att finansiera regeringsfientliga krafter med minst 20 miljoner dollar.
Den ryske spionchefen tillade att det finns ett ”västligt spår” i protesterna, vilket man enligt honom kan förstå av att de från början var så väl organiserade och därmed samordnade från utlandet. Pengarna ska enligt Narysjkin ha använts av ”erfarna amerikanska instruktörer” för att utbilda bloggare och aktivister hur man organiserar gatudemonstrationer.

Från sin exil i Litauen avfärdade oppositionsledaren Svjatlana Tsichanouskaja konspirationsteorierna:
– Det finns bara en och för alla känd anledning till protesterna i Belarus: Lukasjenko förlorade valet, men vägrar att avgå, vilket folket kräver.
I torsdags meddelade Lukasjenko vid ett kvinnoforum i Minsk att han ”tvingas” stänga gränsen mot Polen och Litauen och stärka gränskontrollen mot Ukraina. På fredagen fungerade dock ännu alla gränsövergångar som vanligt.

Vid samma möte talade Lukasjenko hotfullt om ett förestående krig med grannländerna. Han riktade en appell till Litauens, Polens och Ukrainas medborgare att ”sätta stopp för sina galna politikers” planer på krig.
Paranoia? Nej, säger erfarna bedömare av Lukasjenkos karaktär, snarare ett försök att skrämma Belarus medborgare. Något som inte har lyckats hittills.

Michael Winiarski

Fakta. Militärövning

För att markera samhörighet mellan Belarus och Ryssland pågår denna vecka den rysk-belarusiska militärmanövern ”Slaviskt broderskap” nära staden Brest vid gränsen mot Polen.

”Det var tydligt vad vi inte fick skriva om Lukasjenko – gjorde man fel straffades man med löneavdrag”

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Alina Jantjur, 26, föddes samma år som Aleksandr Lukasjenko blev president. I sitt jobb som journalist på en statligt styrd nyhetsportal i Belarus kunde

hon förlora halva lönen om hon publicerade en oretuscherad bild på presidenten. I somras sa hon upp sig från jobbet.

– Jag skämdes för det vi skrev, jag ville inte vara en del av det längre, säger hon.

Innan Alina Jantjur tidigare i höstas anlände till Göteborg för att plugga undersökande journalistisk hade hon under flera veckor deltagit i protester både i Minsk och i hemstaden Stoŭbtsy. I händelsernas centrum hann hon inte med känslorna. Nu gråter hon lite varje dag.

– Jag är orolig. Medan jag var i Belarus levde jag i illusionen att jag kunde skydda mina nära och kära. Nu känns det inte så längre. Det är också svårare att hantera oron när jag inte kan delta i protesterna fysiskt. En del av mig tänker: Vad gör jag för nytta här?

När hon för ett år sedan bestämde sig för att plugga utomlands fanns det inte på kartan att folket skulle resa sig mot ”Europas sista diktator” som Aleksandr Lukasjenko kallas.

Att hon ville bort redan då berodde på att hon var utled på att

arbeta för statligt styrda medier, säger hon.
– Det var tydligt vad vi fick och inte fick skriva om presidenten. Gjorde man ett litet fel straffades man med avdrag på lönen. Hur stort avdraget blev berodde på hur sura cheferna var.
Ett allvarligt fel kunde enligt Alina Jantjur vara att reportern råkade använda en icke-retuscherad bild på presidenten eller skrev hans titel med liten bokstav.
– Det blev absurt när vår president träffade andra länders presidenter och så fick hans titel stå versalt men inte de andras. Gör man fel där kan man glömma sin lön, säger hon.
För Alina Jantjur ställdes allt på sin spets under coronapandemin. Nyhetsportalen som hon arbetade för, Establishment of the Presidential Administration ”Publishing House Belarus Today”, fick driva Lukasjenkos linje. Presidenten har bland annat påstått att viruset går att bota med vodka och bastubad.
Hon var skeptisk till statistiken över antalet smittade och döda som regeringen presenterade.
– Många i småstäder tittar på tv och tror på propagandan. Det

borde vara brottsligt att missleda folk så här. Jag har en vän som har dött i corona. Våra chefer höll sig borta från kontoret. Ändå skulle vi skriva osanningar som utsatte folk för fara. Jag skämdes för det vi skrev, jag ville inte vara en del av det längre.
Alina Jantjur bestämde sig för att sluta redan i juli efter att flera presidentkandidater som hade en chans att utmana Lukasjenko hade gripits på oklara grunder. På hennes avdelning arbetade nio personer. Alla utom en lämnade sitt jobb under sommaren, säger hon.

Hur presidenten har hanterat coronapandemin tror hon är en bidragande faktor till att demonstrationerna blev så stora och utbredda.
– Alla chockades av hans attityd till viruset. Läkare fick inte hjälp, i stället fick vanliga människor gå ihop och sy masker och skyddsdräkter. Restauranger var stängda men lagade mat åt de som jobbade inom vården. Många insåg att regeringen inte bryr sig och att vi faktiskt klarar oss själva.
Belarus har under hela Alina Jantjurs liv haft en och samma president. Enbart det första valet

som Lukasjenko vann 1994 anses av internationella observatörer ha varit fritt.
Tanken på att någon annan kan leda landet är svindlande för Alina Jantjur.
– Oavsett hur det går kommer samhället aldrig bli som förut. Det heter att nationer får den regering de förtjänar. Efter alla protester tycker jag att vi har visat att vi förtjänar bättre.

Marina Ferhatovic
marina.ferhatovic@dn.se

Dela

Ingmar Nevéus: Så fungerar medierna i diktaturen Belarus

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Att rapportera sanningen är farligt för belarusiska journalister. Det är säkrare, och

mer lönsamt, att fjäska för president Lukasjenko och okritiskt upprepa allt han säger.
Tänk dig att SVT:s nyhetsprogram varje dag inleddes med en lång rapport om vad Stefan Löfven hade gjort under dagen. Att nyhetsbyrån TT hade en egen nyhetskategori utöver inrikes, utrikes och sport – kallad ”statsministern”. Att Dagens Nyheter i stort sett varje dag hade en bild på Löfven på förstasidan. Ungefär så ser medierna ut i Belarus.

Inte i något europeiskt land, inte ens Ryssland, är pressfriheten sämre än här.
Alla stora medier – bland dem alla tv-kanaler – kontrolleras av Aleksandr Lukasjenkos regim. De fungerar som en hejarklack och en megafon för presidenten. En plats där han kan lägga ut texten för medborgarna, berätta för dem hur saker och ting egentligen ligger till.
Som i torsdags när han i ett långt tal förklarade vad som ligger bakom protesterna i Belarus: nämligen en sedan länge uttänkt

amerikansk plan för att ”förinta” landet.
Talet bevakades i stort sett minut för minut av statliga nyhetsbyrån Belta, och applåderades ivrigt av cirka 300 åhörare på plats.
För en svensk kan mediernas fjäskande för en diktator verka nästan skrattretande. Men för belarusiska journalister är det blodigt allvar.
Att inte fjäska och svansa för Lukasjenko – att till exempel publicera ”fel” bilder av honom – är att betrakta som tjänstefel.
Ungefär som att vara den förste att sätta sig efter de stående ovationerna när Stalin hade talat på någon partikongress.
Men än värre är att berätta sanningen. Att till exempel bevaka de stora protesterna mot Lukasjenko som har pågått sedan presidentvalet den 9 augusti, vilket ett fåtal oberoende sajter och tidningar fortfarande gör.
I torsdags dömdes två fotografer, Uladz Hrydzin och Aljaksandr Vasiukovitj, till fängelse för detta ”brott” – fast det rubricerades som deltagande i en olaglig demonstration.
Deras namn lades till en lista med drygt 200 namn på belarusiska

journalister som har gripits, misshandlats och fått sin utrustning förstörd under den dryga månad som har gått sedan valet, enligt det oberoende Belarusiska journalistförbundet. Flera av dem har vittnat om tortyr och förnedring i häkten och polispiketer.
Med utländska journalister går Lukasjenkos säkerhetsapparat varligare fram. Det blir ”bara” deportering – som i fallet med DN:s fotograf Paul Hansen och tiotals andra.
Samtidigt flygs ryska ”experter” in för att ta över nyckelposter på de statliga tv-kanalerna. De hämtas från ryska propagandaorgan som RT och får mångdubbelt högre lön än sina belarusiska kolleger. De pumpar ut budskapet att upproret mot Lukasjenko har iscensatts av västliga agenter.
De journalister som berättar vad som faktiskt händer i Belarus riskerar liv och hälsa. De så kallade journalister som upprepar Lukasjenkos och Putins lögner får löneförhöjning.
Ingmar Nevéus

Israel stänger ned efter kraftig ökning av antalet smittade

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

En sträng nedstängning av de flesta samhällsfunktioner trädde på fredagseftermiddagen i kraft i Israel, några timmar före det judiska nyårsfirandet. Åtgärderna, som sätter stopp för släktsammankomster och spolierar miljoner res- och semesterplaner, har mötts av förbittrade reaktioner.

Sextusen poliser, assisterade av drygt tusen värnpliktiga, har posterats utmed landsvägarna för att se till att ingen färdas i bil annat än i trängande ärende. Synagogor, vanligtvis fulla av människor på högtiden, har fått direktiv om hur många bedjare som får befinna sig där samtidigt, i smågrupper separerade av plastskärmar. Under den minst

tre veckor långa nedstängningen är alla skolor, restauranger, kaféer, marknader, hotell och privata företag utom mataffärer stängda. I den offentliga sektorn fortsätter verksamheten endast i de livsviktiga delarna, som sjukvård, polis och försäkringskassa.
Åtstramningen av reglementet borde enligt smittskyddsexperter ha skett för länge sedan. Spridningskurvorna pekar sedan flera veckor rätt uppåt. På torsdagen registrerades över 5 000 nya coronasmittade. På fredagen handlade det om 4 791 bekräftade fall.
Ett skäl till att regeringen väntade var veckans diplomatiska evenemang i Washington, där premiärminister Benjamin Netanyahu skrev under samordningsavtal med två arabstater. Israelerna, bedömde man på regeringskansliet, skulle inte vara mottagliga för den tv-sända feststämningen om de tvingades bevittna den i karantän.
Personer får röra sig till fots inom en omkrets av en kilometer från sina bostäder. De som bor längre än en kilometer från en

livsmedelsbutik kan ansöka om tillstånd att färdas dit i bil. Ingen har under perioden rätt att vistas hemma hos någon annan, en punkt som väckt särskild harm. Både nyåret och den stundande lövhyddohögtiden, då de fromma äter och sover ute i en hydda till minne av forna tiders skörderutiner, är utpräglade familjehelger.

Israel är under pandemin indelat i röda, brandgula och gröna zoner, där de röda är de svårast drabbade. De allra flesta röda samhällen är judisk-ortodoxa eller arabiska, där folktätheten är högre och familjerna större. På flera av de orterna har både styrande och affärsidkare svurit att göra myteri mot statens direktiv och hålla öppet ändå. Påföljden för överträdelser är ordentligt tilltagen, med böter på motsvarande 15000 kronor för den som öppnar ett kafé eller bjuder hem vänner. Utom värden kommer alla som ertappas på sådana ställen att bötfällas.

Dödstalet i Israel är fortfarande lågt – knappt 1200 – i hög grad tack vare snabba och resoluta åtgärder i början av epidemin. Den första ”lockdown”

proklamerades i början av mars, pågick i sex veckor och bromsade spridningen. Men efter den missförstod regeringen situationen. Benjamin Netanyahu uppmanade israelerna att roa sig och leva som vanligt. Det gjorde de, vilket resulterade i den andra virusvåg som nu rasar.

På hälsovårdsdepartementet är man pessimistisk, och spår att regeringens ingripande kommer för sent för att avstyra skräckscenariot, överbelagda intensivvårdsavdelningar. Sjukhusen, anses det, kan klara drygt tusen svårt sjuka corona-drabbade. Fler än så betyder hastigt försämrad vård för andra akutpatienter.

Antalet bekräftade smittade i Israel är 176 933, enligt fredagens statistik från Johns Hopkins-universitetet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Dela

Grekiska skolbarn fick masker i häststorlek – nu hånas regeringen

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Var sin gratis ansiktsmask – det var en gåva till miljontals grekiska skolbarn som i veckan återvände till sina klassrum efter ett långt pandemiuppehåll. Men hundratusentals masker visade sig vara på tok för stora. Nu skrattar hela Grekland åt regeringens dyra misstag.

Sociala medier i Grekland svämmar över av bilder på barn och vuxna med gigantiska ansiktsmasker som gott och väl täcker hela ansiktet, inte bara mun och näsa.

De ser snarast ut att vara dimensionerade för mulen på en häst.

Händelsen är förstås öppet mål för skämtare på nätet. Några

föreslår att maskerna kanske kan skydda en hel familj – andra att de kan få användning som segel eller hängmattor.
Bakgrunden är vad som förefaller vara en svårförklarlig miss av Greklands motsvarighet till svenska Socialstyrelsen, som beställde maskerna av ett privat företag.
Ungefär 1,5 miljoner masker av totalt 6,2 miljoner som hade beställts distribuerades till skolor över hela Grekland i måndags. Av dessa rapporteras cirka en tredjedel ha varit av den utskrattade jättestorleken.

Den ansvariga myndigheten skriver i ett pressmeddelande att formuleringar i beställningskontraktet var otydliga, ”vilket resulterade i att ett antal av de utdelade maskerna var större än lämpligt”.
Ja, det har ingen missat. Men hur blev det så, undrar den grekiska allmänheten.
Olika uppgifter cirkulerar, bland annat att ”ett stavfel” i kontraktet skulle ha orsakat missen. En annan version gör gällande att dimensionerna som beställdes avsåg storleken på själva

råmaterialet innan det klipptes och syddes ihop.
Hur det än är så har affären blivit pinsam för Greklands konservativa regering.
Oppositionspartiet Kinal säger att regeringen till varje pris ville öppna skolorna trots att klassrummen är överbefolkade, och därför pressade fram maskerna alldeles för snabbt.
”Detta med jättemasker för barn är ett oöverträffat fiasko. Det är upprörande att de ansvariga får sitta kvar.”
Regeringens talesperson Stelios Petsas erkänner att misstag har begåtts och säger att ”ansvaret är kollektivt”. Men ministern Adonis Georgiadis skyller på oppositionspartiet Syriza som en tid har krävt att maskerna ska delas ut gratis.
– Staten beslutade att ge efter för Syriza och då skedde allt väldigt snabbt. Och när något görs för snabbt blir det lätt misstag.
Kontraktet på ansiktsmasker är nu brutet. Men kommentarerna på nätet fortsätter.
”Föräldrar: se till att ni hämtar rätt barn”, skriver en användare på Twitter.
Ingmar Nevéus

Nya åtgärder mot smittan i Danmark

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Danmark sätter in fler åtgärder för att få stopp på den snabbt ökande smittspridningen i landet.

– Vi vill undvika att tvingas till en hård nedstängning, sade statsminister Mette Frederiksen på en pressträff.

Från och med i dag, lördag, klockan 12 införs ett förbud mot allmänna sammankomster med fler än 50 personer. I delar av landet har gränsen redan sänkts från 100 till 50, men nu gäller siffran för hela Danmark.

Det blir även tuffare restriktioner för landets barer och restauranger.

Antalet nya fall av coronasmittade har fortsatt att stiga den senaste tiden i Danmark och i synnerhet i Köpenhamn.

DN-TT

Kosovo tilldelar Trump högsta utmärkelsen

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Kosovo.
Kosovo tilldelar USA:s president Donald Trump landets högsta utmärkelse – Frihetsmedaljen – för hans insats och stöd till den process som ledde fram till ett avtal som ska normalisera de ekonomiska relationerna med ärkefienden Serbien.
TT-Reuters

Han frågade om det finns någon bok om grunderna i it eftersom han ville lära sig om det. Det fick mig att inse att även kända människor bara är människor.

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Alex Hope, som hackade ett flygbolags sajt och fick tag på telefonnummer till den tidigare australiske premiärministern Tony Abbott, apropå samtalet han fick från expolitikern.**TT**

Nya premiärministern är svensk medborgare

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Somalia.

President Mohamed Abdullahi Mohamed har utsett Mohamed Hussein Roble till Somalias nya premiärminister.

Roble har studerat på Kungliga tekniska högskolan, KTH, i

Stockholm och har även svenskt medborgarskap.
Mohamed Hussein Roble kom till Sverige tidigt 1992, alldeles i början av inbördeskriget i Somalia. Knappt fem år senare blev han svensk medborgare.
Studierna i Sverige omfattar bland annat en magisterexamen i miljöteknik från år 2000 på KTH.
Ossi Carp

Island stänger ned utelivet i Reykjavik

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Island.
Barer och diskotek i Reykjavik stängs efter en ökning i antalet nya bekräftade fall av covid-19 på Island. Totalt 59 nya fall har upptäckts i veckan, alla utom ett i huvudstadsregionen.
Minst en fjärdedel av veckans nyupptäckta fall kopplas till Reyk-

javiks nattliv, och resten till två universitet i staden.
Fredagens 21 nyupptäckta fall är den största ökningen på ett dygn sedan i april. Totalt har 2230 fall rapporterats bland önationens 365 000 invånare sedan pandemins början.
TT-NTB

Vad händer i Belarus?

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Presidenten under press. Den senaste månaden har det varit stora demonstrationer i landet Belarus. Många protesterar mot ledaren Aleksandr Lukasjenko, som har haft allt makt i landet i 26 år.

Den 9 augusti var det presidentval i Belarus. Men redan innan valet visste man att det inte skulle gå rättvist till. Presidenten har

tidigare fuskat sig till makten. Li Bennich-Björkman, professor i statsvetenskap, förklarar.
Varför protesterar människor just nu?
– Troligen har covid-19 bidragit. Hanteringen av viruset har misskötts av landets diktator Lukasjenko. Han har viftat bort det och bland annat sagt att viruset kan stoppas om man dricker sprit. Det har gjort människor arga. Han betraktas nästan som en förälder av många människor. Folk känner sig lämnade åt sitt öde. Det är en farlig sits för en diktator.

Sedan har det varit val?
– Ja, fusket i presidentvalet är - förstås en viktig orsak till att människor protesterar. Det finns också en ovanligt framgångsrik grupp av kvinnor som utmanar Lukasjenko just nu.
Ja, vem är politikern Svjatlana Tichanovskaja?
– Hon är gift med en bloggare som ville ställa upp i valet, men som blev fängslad av Lukasjenko. Hon hoppade in i sin mans ställe, men vill egentligen inte bli president. Hon är engelsklärare, 38 år, och funkar bra i sociala medier.

Hon har blivit populär och samlat många kvinnor mot Lukasjenko. Hur har diktaturen kunnat pågå så länge?

– Belarus har fungerat ganska bra ekonomiskt. Att ha en trygg ekonomi står högst upp på listan för många människor. Det är viktigare för många än att få uttrycka sig fritt. Lukasjenko blev president 1994 i ett demokratiskt val. Sedan har han stärkt sin makt över tidningar och organisationer, och förtrycket har blivit hårdare. Många som protesterat har misshandlats och kastats i fängelse?

– Ja, det är ett sätt för Lukasjenko att visa världen att han har kontroll över militären och polisen. Byter de sida är spelet förlorat för honom.

Hur är relationen mellan Belarus och grannlandet Ryssland?

– Belarusierna står väldigt nära Ryssland, men vill också visa sin självständighet. För Rysslands president Vladimir Putin är det som nu händer i Belarus väldigt oroande. Han är rädd att protesterna ska sprida sig till Ryssland, och att han i sin tur ska bli ifrågasatt.

Vad tror du kommer att hända?

– Jag vet inte. Men vad jag hoppas är att regimen börjar förhandla med dem som protesterar. Och att en del av de människor som styr landet, som i dag stöder Lukasjenko, väljer att gå över till andra sidan.

Katarina Schück
katarina.schuck@dn.se

Fakta. Kallades tidigare Vitryssland

Belarus var fram till 1991 en delrepublik i Sovjetunionen. Landet kallades tidigare för Vitryssland i Sverige. På det egna språket har landet alltid hetat Belarus. ”Bela” betyder vit. och ”Rus” står för det medeltida riket Rus. De flesta av de 9 miljoner invånarna har ryska som modersmål. Bara cirka 30 procent kan tala belarusiska.

Jia Tolentino. ”Det är genant att det krävs en video för att vita ska förstå att de måste protestera mot rasism”

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Den amerikanska författaren Jia Tolentinos essäsamling ”Falsk spegel” är en av de mest omtalade debutböckerna på länge i USA. Nu kommer den på svenska. För Boklördags Martin Gelin berättar hon om energin i Black lives matter, om sociala medier som en evig anställningsintervju – och om uppväxten i Texas megakyrkor.

Visst känns det annorlunda den här gången?”

Författaren Jia Tolentino pratar om protesterna i USA. Om Black lives matter och sommaren av landsomfattande demonstrationer mot rasism och polisvåld. Som skribent är hon mest känd för knivskarpa essäer om internet och sociala medier, men hennes texter

präglas oftast av ett politiskt patos och en radikal energi. Under vår intervju börjar vi prata om sociala medier, men jag märker snart att hon helst av allt vill prata om protesterna.

– De här protesterna äger ju rum varje år, eftersom polisen fortsätter att döda svarta vartenda jävla år. Men det känns verkligen annorlunda nu. Det är vita familjer som går ut och protesterar i småstäder i Alabama, i Iowa, i Texas, där jag växte upp. Det är genant att det alltid krävs en video för att få vita att förstå att de måste protestera mot rasism, men det känns faktiskt som om vi har nått en vändpunkt. Två miljoner amerikaner donerade pengar till rättighetsrörelser för svarta bara under de första veckorna av protester, säger hon.

Vi har båda skrivit böcker om internets brutna löften, om den demokratiska potential som rymdes i sociala medier och det dystopiska kaos som nu präglar allt fler länder på randen till demokratisk kollaps. Men sommarens protestvåg är en påminnelse om sociala mediers

förmåga att utmana gamla hierarkier, menar Tolentino.
– Just nu ser vi verkligen internets revolutionära potential när alla delar videorna med - polisvåld. Men jag tror att båda de där sidorna alltid har funnits, i den underliggande dynamiken i sociala medier. Det kan leda till att gamla hierarkier faller, en verklig demokratisering.
Samtidigt som det skapas incitament för tomma gester.
– Det finns en stark energi nu för idéer som skulle ha ansetts ofattbart radikala för bara två år sen, som att strypa finansiering av poliskåren och att stänga privata fängelser. Polisen har under sommaren som gått praktiskt tagit argumenterat för sitt eget avskaffande, när de fångas på video natt efter natt då de begår ofattbara våldshandlingar.
Jia Tolentinos debutbok ”Falsk spegel”, som nu kommer på svenska, är en av de mest omtalade essäsamlingarna i USA på många år. Uppmärksamheten är helt befogad; det är förmodligen det bästa jag har läst om att leva med internet som ett slags kronisk sjukdom. Eller ”en anställningsintervju som aldrig

tar slut”, som hon själv beskriver livet på sociala medier. Det är ingen enfaldig attack på vår digitala tillvaro, där Tolentino själv trivs rätt bra, utan en djupare, systematisk kritik av den ekonomiska verklighet som internet både blottlägger och tycks förvärra.

Du skriver i boken att internet gör det väldigt lätt att kommunicera moral, men väldigt svårt att leva moraliskt. Kan du utveckla det?

– Titta på alla de här företagen som gör symboliska kampanjer om Black lives matter på - Instagram. Som när Amazon skriver att de kräver systematiska förändringar mot rasismen, samtidigt som de systematiskt avskedat svart och latinamerikansk personal som försökt organisera sig för bättre hälsoskydd på arbetsplatser under pandemin, säger Tolentino.

Kanske är det ett symtom på internets tillkortakommanden att vi år 2020 fortfarande behöver femhundra år gammal teknik, den tryckta boken, för att diskutera sociala medier och internet.

Det går inte att twittra sig till djupare insikter om hur Twitter fungerar; vi för inget särskilt

vettigt samtal om Instagrams kulturella genomslag på Instagram och Facebook är inte heller en pålitlig plattform för den som vill förstå hur Facebook skadat demokratisk stabilitet världen runt.
Tolentinos bok handlar inte bara om internet, men i sina bästa ögonblick känns den som en värdig partner till de senaste årens moderna kanon av böcker om vår digitala tillvaro, som Shoshana Zuboffs ”The age of surveillance capitalism”, Andrew Marantz ”Antisocial” och Tim Wus ”Attention merchants” (ingen av titlarna finns översatta till svenska).
– Jag antar att det som uppfattas som mina expertområden är sociala medier och millennie-generationens syn på kapitalism. Jag växte upp med internet. Det känns som att jag har levt hela mitt liv inuti internet.
Enligt amerikansk sed måste varje ung, kvinnlig författare som ger ut en hyllad essäsamling jämföras med Joan Didion. Säkert hälften av alla recensioner av Tolentinos bok har nämnt Didion. I själva verket har de inte mycket gemensamt. Tolentino skriver inte

med den svala, estetiska konservatism som kännetecknar Didion; hennes prosa är i stället full av språkliga fyrverkerier och vassa provokationer. Hon är inte lika tvärsäker, utan mer öppet trevande, i en sorts transparent, ödmjuk stil som tog form under bloggens glansdagar i början av 2010-talet.

– Visst har vi något gemensamt i det att vi skriver essäer om en dramatisk politisk tid och den här känslan av annalkande kris, en sjukdom i samhället, som vi försöker definiera. Men vi är väldigt olika, säger Tolentino.

Det är inte bara generationsklyftan som skiljer henne från Didion. Under vår intervju säger Tolentino ”fuck” åtminstone en gång per mening och det är ganska tydligt att hon inte tar sig själv på lika stort allvar som de flesta amerikanska författare som fått liknande hyllningar.

I amerikanska medier må hon beskrivas som en offentlig intellektuell, men själv är hon mån om att bibehålla en persona där hon framstår som en opretentiös millennial som röker för mycket gräs på Lana Del Rey-

konserten, bara för att sedan slänga ur sig en essä som förklarar hur Ovidius ”Metamorfoser” kan ge oss en ny förståelse för Harvey Weinsteins beteende. Men det är förstås stenhårt arbete som ligger bakom varje text. Hon beskriver sig själv som en arbetsnarkoman, besatt av skrivandet.
Författaren Dorothy Parker sade att hon avskyr att skriva, men älskar att ha skrivit. Du har - tvärtom sagt att det du föredrar är själva skrivandet?
– Jag gör faktiskt det. Det är riktigt jävla uppslukande att sitta och skriva. Jag glömmer allt annat. Jag vill inte underskatta hur jobbigt och frustrerande det kan vara, hur hopplöst det kan kännas när man sitter och stirrar på en datorskärm med tre tusen dåliga, dåliga ord. Men jag är så fruktansvärt tacksam att jag har det här jobbet. Det är så få personer som får uppleva hur det är att tillbringa stora delar av dagen med att vara fullständigt absorberad av något. Det känns som ett meningsfullt sätt att tillbringa tiden. Hur många kan säga det om sitt jobb?

Hur lyckas du skriva så mycket om internet utan att ständigt bli distraherad av internet?
– Åh, jag blir distraherad hela tiden. Börjar jag väl kolla Twitter på morgonen är det kört, då kollar jag varannan minut resten av dagen. Men jag har turen att jobba med otroligt bra redaktörer, som inte kräver att jag spottar ur mig blixtsnabba kommentarer om saker, utan ger mig tid att formulera något.
För fem år sedan intervjuade jag Jia Tolentino för ett reportage om Spotifys USA-lansering: Tolentino var dissidenten som avfärdade Spotify som styrt av rent vinstintresse och som sade att allt spännande i musikvärlden händer på Soundcloud.
Den punkiga energin är fortfarande ett av hennes kännetecken, även om hon nu själv betraktas som en del av New Yorks medieetablissemang. Tolentino arbetar heltid för The New Yorker, en tidskrift som är känd för att ha högt i tak för starka röster, men som kanske inte är känd för sin mångfald. De flesta skribenter brukar komma från östkusten och ha examen

från något av ett halvdussin elituniversitet i New England. Men Jia Tolentino växte upp i Houston med föräldrar från Filippinerna, som tog henne till Texas evangelikala megakyrkor varje söndag. I en av essäerna skriver hon om hur kyrkan formade henne, även om hon inte är troende i dag.

– Jag tror att kyrkan gjorde mig besatt av moral. Jag växte upp med att det enda som räknas är att göra så mycket nytta du kan. Och att varje dag utvärdera vad jag har gjort som är bra och vad som är dåligt.

– Religiösa har ju inte patent på de idéerna. Jag lämnade kyrkan just för att jag ville göra mer nytta. Om det inte finns någon Gud och inget himmelrike så är det ännu viktigare att göra något vettigt med den tid vi har. Men kyrkan lärde mig även en del om att leva med internet. Jag är van att vara omgiven av folk med väldigt annorlunda åsikter. Det lärde mig tidigt att utveckla en identitet och en självbild oberoende av vad andra tycker. Det tror jag är jävligt nyttigt när man hänger på internet hela dagarna.

Martin Gelin

Jia Tolentino.

Född 1988 i Toronto, Kanada, uppväxt i Houston med föräldrar från Filippinerna. Nu bor hon i Brooklyn med pojkvän och nyfödda dottern Paloma.
Utbildad på University of Virginia och University of Michigan och tillbringade ett år som frivillig-arbetare med USA:s Peace Corps i Kirgizistan.
Som journalist började hon arbeta på feministsajterna Jezebel och The Hairpin och har sedan 2016 varit anställd på The New Yorker.

Debutboken ”Falsk spegel” har hyllats av kritiker i USA och nominerades för John Leonard-priset. I Sverige ges boken ut av Natur & Kultur, i översättning av Hillevi Jonsson.

Magisk berättelse om att friheten är möjlig

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Den skarpe kulturkritikern Ta-Nehisi Coates debuterar som romanförfattare. Ola Larsmo har läst ”Vattendansaren”, som utspelar sig i slavplantagerna under tiden precis före det amerikanska inbördeskriget.

Ta-Nehisi Coates
”Vattendansaren”
Övers. Eva Åsefeldt. Norstedts,

Det börjar alltid med ett blått sken som växer sig allt starkare. Sedan dyker det upp dansande skuggor, alla ur hans eget förflutna. Sedan försvinner världen.

Hiram, huvudperson i Ta-Nehisi Coates debutroman ”Vattendansaren”, har upplevt flera sådana attacker sedan han var barn. Det skulle kunna vara epilepsi, men visar sig vara något annat och märkligare; han vaknar alltid upp långt från den plats där han befann sig då skenet kom över

honom. Småningom förstår både han och vi att han har en märklig förmåga som fler vill utnyttja.
Hiram är född som slav någonstans i 1850-talets Virginia, på den till en början blomstrande tobaksplantagen Lockless. Han är utomäktenskaplig – förstås – son till plantageägaren Howell, som tvingat sig på slavkvinnan Rose – som sedan sålts söderut. Hiram blir föräldralös och tyr sig till den äldre slavkvinnan Thena, som sett alla sina barn säljas.
Howells andre och vite son är en odugling, medan Hiram visar sig ha en rad begåvningar: han är snabbtänkt, har fotografiskt minne och är en skicklig tecknare. Howell erkänner inte Hiram, men tar honom ändå till sig som ”husslav” med lättare sysslor. Så långt är Hirams liv bättre än många andras på gården; men när han bestämmer sig för att fly tillsammans med slavflickan - Sophia och tar kontakt med den ”Underjordiska järnvägen” går allt fel.
Efter att ha fångats av slavjägare och befriats igen, hamnar Hiram på det slags pikareskvandring vi känner igen från många andra bildningsromaner. Denna går

genom slaveriets USA, decenniet före inbördeskriget.
Ta-Nehisi Coates är känd som en av dagens skarpaste analytiker av rasismen och arvet efter slaveriet. I sina essäer skriver han en blästrande vass prosa som skär rakt igenom undanflykter och ideologiska dumheter. Hans långa brev till tonårssonen, ”Mellan världen och mig”, kom på svenska 2016. Förra året gav Norstedts ut hans essäer ur tidskriften Atlantic, ”Vi hade makten i åtta år”. Ämnet är ofta deprimerande. Hans klara stil är alltid en ren njutning.

Mindre känt för en svensk publik är kanske att Coates också varit mycket framgångsrik som manusförfattare till Marvel-serietidningar som ”Captain America” och framför allt ”Black Panther”. Till den senare hade han skrivit manus i fyra år då han slutade i våras.
I sin första roman har Coates bestämt sig för att föra samman de båda sidorna av sitt författarskap. Här finns den djupa kunskapen om afrikan-amerikanernas historia, om verkligheten i Söderns slavlängor före inbördeskriget, erfarenheter

som Coates fångade så väl i ”Mellan världen och mig”. Där skriver han på ett ställe: ”Slaveriet är inte en obestämd massa av mänskligt kött. Det är också en särskild, förslavad kvinna, vars hjärna är lika vaken som din egen, och vars känslor lika djupa och vida som dina egna.” Men i romanen finns också fantastiken och ett berättande som tar ut svängarna.

Det vore dumt att avslöja alltför mycket av handlingen: det är gott om cliffhangers, identitetsbyten, rena överraskningsmoment och däremellan långa samtal om frihetens natur. Coates utnyttjar alla knep ur artonhundratalets spänningsroman och har haft väldigt roligt när han skrev, en berättarglädje som smittar av sig på läsaren. Översättaren Eva Åsefeldt har inte haft en lätt uppgift, då Coates inte gärna använder ord som ”slavar” i onödan, utan hellre talar om att man är ”tasked”, något Åsefeldt löst elegant med ordet ”värvsfolk”. Över huvud använder han gärna nya ordbildningar som hon lyckats överföra till fungerande svenska.

Romanen blinkar hela tiden utstuderat till en lång rad fiktiva och dokumentära slaveriskildringar, från Mark Twains ”Pudd’nhead Wilson” till Frederick Douglass ”My bondage and my freedom”. Och en alldeles verklig hjälte spelar stor roll för handlingen: ”Moses” själv, Harriet Tubman, den ”Underjordiska järnvägens” djärvaste fritagare åren före inbördeskriget, som skulle hedras med sitt porträtt på USA:s nya femdollarsedlar tills Trumpadminstrationen satte stopp för den saken.

Den verkliga Tubman led hela sitt liv av en hjärnskada hon fått efter en misshandel av sin ”ägare”. I romanen har den lett till att hon har samma märkliga förmåga som Hiram; de kan båda, när det märkliga ljuset visar sig, förflytta sig själva och andra över långa avstånd. En egenskap som förstås är mycket användbar om man vill leda förslavade människor till frihet, och en superkraft som ”Den underjordiska järnvägen” gärna vill utnyttja.
Det finns anledning att stanna vid denna märkliga förmåga, som i den svenska översättningen fått

heta ”konduktionen”.
Skildringarna av hur den kommer över Hiram är fint infasade i en annars realistisk prosa. Här lutar sig Coates mot den Toni Morrison som återberättade gamla afrikan-amerikanska folksagor om de förslavade som en dag visade sig ha förmågan att flyga, lyfte ur fångenskapen och svävade upp genom luften, hela vägen tillbaka till sina hemorter i Afrika.
Men vad är det egentligen för egenskap som beskrivs i Coates roman? Hiram ser i en syn sin bortsålda mor dansa vattendansen, där man inte får spilla en droppe ur det krus man bär på huvudet – en tradition som sägs har följt med från Afrika. Hans särskilda förmåga aktiveras också bara i närheten av vatten. Harriet Tubman förklarar för Hiram att för att kunna använda förmågan rätt måste man kunna följa en berättelse till dess slut; bara så kan man nå ända fram och komma ut på andra sidan. Därför är ”superkraften” kopplad till minnen av de människor som fått sina liv krossade av slaveriet, och därför också alltid förknippad med en stor sorg. Men det är först när man ”ser” dem som man kan

förflytta sig och andra över stora avstånd. Till friheten. I mina öron låter det som att de talar om fantasin och om berättandet självt – som också alltid handlat om att kunna föreställa sig en frihet alla påstår är omöjlig.

Ola Larsmo
kultur@dn.se

Redigt om de intellektuellas uppgång och eventuella fall

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Stenålderns grottmålare var de första intellektuella, menar Kim Salomon i en ny bok. Med författaren Émile Zola stadfästes begreppet. Jonas Thente läser en berättelse som

låter ana en mörk framtid för det offentliga samtalet.

Kim Salomon

”Jag anklagar…! De intellektuellas historia”

Natur & Kultur, 265 sidor.

Det är suddigt, men jag minns ett svenskt kulturprogram som sändes i tv någon gång på 1980-talet. Det var en sorts grävreportage med smilgropar som ställde frågan ”Vad är en intellektuell?”

Kameran sökte överallt, bland författare, skribenter och löst folk som satt och läste böcker på Kungliga biblioteket, men ingen tycktes kunna förklara vad en ”intellektuell” var. Än mindre ville någon kalla sig intellektuell.

Som jag minns det värjde sig de tillfrågade mot epitetet, övervältigade och blygsamma.

Det var som om de tillfrågats om de var Guds gåva till mänskligheten.

Det var bara en som fullt ut tillstod att: japp, jag är en intellektuell. Det var Jan Myrdal, som förevisade sitt omfångsrika bibliotek och guidade: ”Här har vi Kina, Kina, Kina … och här är Myrdal, Myrdal, Myrdal.

– Vad ska du läsa i kväll då, frågade kameran, och Myrdal

svarade att ’I kväll ska jag läsa Myrdal!’.”
Jan Myrdal är också den svensk som nämns mest omfångsrikt i Lundaprofessorn Kim Salomons översikt om de intellektuellas historia. I övrigt är boken sparsam med svenska exempel. Det känns mycket rimligt.
Titeln kommer, som många förstår, från Émile Zolas berömda inlägg i den radikala franska dagstidningen L’Aurore den 13 januari 1898. En av tidens mest kända författare stormade där mot förföljelsen av och rättegången mot artillerikaptenen Alfred Dreyfus, som dömts för högförräderi. Zola visar hur hela scenariot är en fars med antisemitiska övertoner. Artikeln leder till våldsam debatt och småningom till att Dreyfus frikänns. Det är här som man första gången börjar använda begreppet ”intellektuell”. Spydigt till en början.
Den bästa svenska boken jag läst om de europeiska intellektuellas historia är Thomas von Vegesacks ”Tankens aristokrater eller pennans betjänter” som kom 1986. Den är en mer personlig långessä som sträcker sig från

Zolas 1898 till Beauvoirs och Sartres 1968.
Kim Salomon har större, eller i alla fall längre, anspråk. Hans röst är långt ifrån personlig – omständligheten och de pedagogiska omtagningarna ger ofta mer intrycket av föreläsningsstolpar – men han inleder sin historia med de paleolitiska grottmålarna och sträcker sig fram till nutidens visselblåsare.
På så vis kan Salomon teckna de intellektuellas historia i mer omfattande faser: skriftspråkets utveckling, uppfinnandet av tryckpressen samt internet. Tre avgörande instanser i det offentliga samtalets utveckling, och kanske avveckling. Det blir alltså en klar och redig historiebok om hur demokratins tredje ben, diskussionen, växer fram genom seklerna. Vad Salomon emellertid antyder, vilket de flesta inte gör, är att framväxandet av politiska ideologier under senare delen 1800-talet är av ondo.
Fram till dess var de intellektuella fria andar som granskade makten ur alla möjliga perspektiv. Med ideologierna kom dogmatismen, vägran att se problem hos den

egna politiska övertygelsen. Problemen blir skriande klara när man betraktar 1900-talets medlöpare till auktoritära läror och regimer. Det är en tendens som håller i sig.
Salomon är akademisk. Hans egna åsikter får man finna mellan raderna. Men det framstår som att han föredrar den intellektuelle som friflygare i idéernas stratosfär snarare än hårdfast passkontrollant vid ideologiernas incheckning.
Så han resonerar sig relativt friktionsfritt fram förbi 1968 och till Murens fall. Därefter börjar det bränna till, för nu känner vi igen oss. Hoten mot det demokratiska samtalet. Repressionen, som Salomon sammanfattar i Experter, Celebriteter, Fart/globalisering och Kunskapsmotstånd. Skriftspråkets utveckling och tryckpressen var paradigmskiften otvetydigt av godo. Den tredje avgörande revolutionen – internet – är mer svårbestämd. Ont eller gott? Juryn är fortfarande ute, men i princip samtliga de som en gång visionerade kring och faktiskt skapade internet är numera bittra och besvikna på vad

det har lett till. De skapade ett globalt demokratiskt torg, men glömde att varje torg livnär också tjuvar, råttor och tokskallar. Salomon resonerar objektivt kring för och emot, men vad som står helt klart är att demokratin som samhällsordning kräver långsamhet. Upplysta idéer behöver stötas och blötas. Viktiga ärenden måste få ta tid. Med internet triumferar det enkla, slagfärdiga och snabba på bekostnad av det komplicerade och något omständligare. Det är därför den populistiska fascismen – demokratins egentliga motsats – håller på att äta upp den fria världen.

På 1990-talet översvämmades världen av böcker som handlade om hur internet skulle befria världen. I dag handlar böckerna om internet om hur utopierna gick åt helvete. Ett läsvärt exempel är James Bridles ”New dark age. Technology and the end of the future”, vars titel sammanfattar vad många tidigare utopiker nu känner.

Tugga för tugga, från timme till timme. Varje nytt Facebook-konto är en seger för det mörka hos mänskligheten.

De intellektuella avskys, stoppas och förföljs i länder som Ryssland, Polen, Belarus och Ungern. En sak som Salomon inte tar upp i sin bok är själva grunden för de intellektuellas verksamhet: informerade medborgare. Här övertrumfar som bekant Sverige länder som Ungern, Ryssland och Belarus. Där förföljer man och tystar de intellektuella. I Sverige ser de repressiva krafterna till att sabotera själva grundskolan i stället. Roten, och därmed det framtida intellektuella samtalet om vadan och varthän.

Euforiska rovkapitalister, högarvoderade bluffkonsulter och korrumperade, inkompetenta eller lättledda politiker har omsorgsfullt och kallblodigt mördat den svenska skolan. Och med skolan själva underlaget för det vi kallar en demokrati. Det är ett eroderande landsförräderi som har pågått sedan 1990-talet och som nu lett fram till att spirande svenska medborgare inte förmår tillgodogöra sig nyhetstexter eller ens läsa och skriva.
Och morgondagens Émile Zola? För att få åhörare i dag måste han antagligen komprimera sin kritik

mot statens justitiemord medan han samtidigt fuldansar på ett synnerligen komiskt sätt i ett Tiktokinlägg.

Jonas Thente
jonas.thente@dn.se

Peter Wolodarski: Trump är en katastrof – men här lyckas han

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Den amerikanske presidenten tycks skriva historia där få trodde att han skulle göra framsteg.

Kan Jared Kushner, en 36-årig fastighetsarvinge utan diplomatisk erfarenhet, få till fred i Mellanöstern?

Frågan, som mest lät som en retorisk fråga, ställdes av New York Times i februari 2017. Det var strax efter att Donald Trump svurits in som USA:s president. Han hade då utsett Kushner till fredsmäklare i en av världens mest stökiga regioner.
Jared Kushner saknade utrikespolitisk erfarenhet. Han var inte heller ett känt namn bland Mellanösterns olika aktörer. I stället hade han två huvudsakliga ”meriter” för uppdraget, som tycktes passa Trump perfekt. För det första var Kushner gift med Trumps dotter Ivanka och pappa till tre av presidentens barnbarn – en tung fördel i Trumps klanbaserade styrsystem. För det andra hade han via sin far en personlig relation till Israels premiärminister Benjamin Netanyahu.
När Jared Kushner gick på gymnasiet bodde Netanyahu över i familjens hem i New Jersey. Tonåringen Kushner fick sova i källaren, eftersom Netanyahu lånade Jareds sovrum.
En värdig fredsmäklare mellan israeler och palestinier? Det var rätt av New York Times att ställa djupt skeptiska frågor 2017 – och

det var tidningen inte ensam om. Men drygt tre år senare händer det historiska saker i Mellanöstern som knappast någon förutspådde.

Som väntat har det inte blivit fred mellan israeler och palestinier. Parterna står hopplöst långt ifrån varandra.

Det som i stället inträffat är att Israel ingått två andra ”fredsuppgörelser”: först med Förenade Arabemiraten och nu i veckan med Bahrain. Båda avtalen undertecknades i tisdags under en ceremoni i Vita huset.

Citattecknen runt begreppet fredsuppgörelse syftar på att parterna inte lämnar någon våldsam konflikt bakom sig. De har sedan Israels grundande 1948 haft en iskall relation, och de arabiska staterna har både bojkottat och vägrat erkänna den judiska staten.

Samtidigt vore det korkat att förminska det som nu sker. I en region som badar i olja och är ökentorr på goda nyheter är varje normalisering av relationer ett historiskt framsteg.

Ju mer Mellanöstern rör sig mot vad som liknar fredlig civilisation, desto bättre. Man kan inte annat

än bli glad när ett plan från israeliska El Al för första gången någonsin landar i Abu Dhabi. En rad andra kommersiella och fredliga utbyten kommer att följa. Och förhoppningsvis slutar det inte där. Bahrain är en lydstat till Saudiarabien. Och det tycks som om Israel kan vara på väg att komma överens också med den saudiska regimen. Ytterligare några arabiska stater lär då ansluta sig.
Sker det skrivs historia. På kort tid förändras dynamiken i en region där just dynamiken vanligtvis är destruktiv.

Donald Trump är extra skrytsam. Han är en olycka som amerikansk president, och den katastrofen växer för varje dag, men för första gången under hans mandatperiod kan man tala om en verklig utrikespolitisk framgång, inte någon påhittad propaganda.
Hur blev det så? En blandning av tur, strategisk cynism och improvisation.
Resan dit har inte varit vacker, men resultatet kanske kan bli det.
Trumps två första utlandsresor gick till Saudiarabien och Israel. Han visade sig totalt ointresserad av palestiniernas öde och

mänskliga rättigheter i arabvärlden. I stället satsade han på att bygga en stark koalition mot mullorna i Iran – huvudfiende för såväl Gulf-staterna som Israel.
De olika parterna bands samman enligt logiken ”fiendens fiende” är vår gemensamma fiende.
Högernationalisten Netanyahu slapp kritik för sin hårdföra politik på såväl hemmaplan i Israel som mot palestinierna. I själva verket uppmuntrades han till fler överträdelser genom att USA flyttade sin ambassad från Tel Aviv till Jerusalem. Det var tvärtemot den princip som i decennier styrt amerikansk Mellanösternpolitik: inget erkännande av Jerusalem som huvudstad innan Israel nått en överenskommelse om Jerusalems status med palestinierna.
I Saudiarabien har den despotiske härskaren, kronprins Mohammed bin Salman, kunnat härja ostört. Krig, kidnappning, bestialiska mord? Räkna med att Trump tiger, även när den saudiska regimen styckar Jamal Khashoggi, som bland annat var kolumnist i Washington Post.

I Mellanöstern härskar just nu realpolitiken, och som så många gånger tidigare är det den starkaste rätt som råder.
En cynisk strateg som Israels premiärminister Benjamin Netanyahu har i åratal gjort gällande att man bara kan åstadkomma fred genom styrka. För tillfället ger utvecklingen honom rätt: efter USA:s misslyckade försök att demokratisera Irak och den iskalla arabiska våren, gäller styrka framför rätt. Netanyahu har skapat sig ett manöverutrymme som nu kan användas för att backa lite. Detsamma gäller de repressiva Gulfstaterna. USA öppnar för att i utbyte sälja stridsflyg för att stärka avskräckningen mot Iran. Palestinierna är på kort sikt de stora förlorarna i detta dramatiskt skiftande maktspel.
Men som DN:s Jerusalem-korrespondent Nathan Shachar konstaterade i veckan hänger det också ihop med att allt färre bryr sig om palestiniernas öde. ”Under den arabiska vårens årtionde har de mist alla sina trumfkort. Avtalen mellan Israel och

arabstaterna Bahrain och Förenade Arabemiraten illustrerar deras maktlöshet”, skrev Nathan Shachar.
Detta betyder inte att den palestinska frågan är ”löst” för Israel – ockupation och ensidig dominans är en växande plåga för alla inblandade. När palestinska barn lider förmörkas också den demokratiska judiska statens framtid. Men lyckas Israel lösa andra konflikter här och nu, kan det i bästa fall sätta i gång en positiv utveckling för fler än de aktuella parterna.

Benjamin Netanyahu är inte den förste israeliske ledaren som försökt normalisera relationerna med de arabiska staterna.
Skillnaden nu är att det som tidigare var omöjligt plötsligt blivit möjligt.
Sverige har hittills förhållit sig av-vaktande till de nya avtalen i Mellanöstern. Det går att förstå, med tanke på de kallhamrade kalkyler som omgärdar deras tillblivelse.
Men allt som får Mellanöstern att röra sig bort från självmordsterrorism, IS-krig och

hot om ömsesidig utplåning borde applåderas.
När Trump och hans svärson - åstadkommer resultat finns det ingen anledning att skaka på huvudet. I Mellanöstern skrivs nu historia. Det kan bli bra för världen.

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

Karin Bojs: Dna kastar nytt ljus på vikingarnas vägar

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

En ny, stor dna-studie med 442 analyserade individer avslöjar massor av detaljer och nyheter om vikingatiden – inte minst i nuvarande Sverige.

Studien, som leds av den danske dna-forskaren Eske Willerslev, har i över ett år legat ute på en sajt

för preliminära forskningsrön. Nu är den granskad och klar och publiceras i tidskriften Nature. Förutom den korta sammanfattningen finns en bilaga på 177 sidor med ytterligare detaljer. Materialet lär påverka vår historieskrivning en hel del.
En stor del av de 442 undersökta individerna kommer från utgrävningsplatser i det område vi nu kallar Sverige: från Varnhem utanför Skara, från Skämsta i Uppland, Ljungbacka i Skåne, Kärda i Småland, Öland och Gotland.

Andra individer kommer från ett vidsträckt område där vikingarna hade sina vägar – från Ukraina och Ryssland i öster till Grönland i väster.
En rad svenska namn ingår i den internationella forskargruppen. Däribland Maria Vretmark i Skara, Caroline Arcini i Lund, Kristian Kristiansen i Göteborg och Charlotte Hedenstierna-Jonson i Uppsala.
En huvudslutsats i studien är att vikingavärlden var tämligen uppdelad geografiskt. Män längs Östersjökusten i nuvarande Sverige drog på färder österut mot

Baltikum och nuvarande Ryssland. I nuvarande Norge for de västerut till Island, Grönland, Irland och Isle of Man.
Och danskarna rörde sig mot England.
Detta övergripande mönster stämmer i stora delar med tidigare arkeologiska fynd. Det stämmer också med släktforskningsdata med dna från mäns Y-kromosomer, som dna-släktforskaren Peter Sjölund och jag redovisar i vår gemensamma bok från 2016 ”Svenskarna och deras fäder: de senaste 11 000 åren”.

De sydvästra delarna av nuvarande Sverige, såsom Varnhem utanför Skara, ska i detta sammanhang räknas som Danmark, snarare än som en enhet tillsammans med östra Sverige.
Skogar i inlandet skilde människor åt. Vatten däremot förenade.
Dna-resultaten visar till exempel att vikingatida människor från Öland och Gotland levde i tät kontakt med grannar på andra sidan vattnen: nuvarande Danmark, Baltikum och Polen. Ölänningars och gotlänningars

dna vittnar om ett blandat och varierat ursprung.
På andra ställen, till exempel i mellersta Norge, verkar människor ha levt mycket mer isolerat. Även om det övergripande mönstret visar en geografisk uppdelning av vikingarnas vägar, fanns åtskilliga undantag.
Dna-forskaren Mattias Jakobsson, som inte har varit inblandad i denna studie, berättar till exempel om en runsten som står utanför Uppsala, i vad som tills nyligen var hans egen trädgård. Textslingan berättar att Stärkar och Hjorvard lät resa stenen efter ”sin fader Gere, som satt västerut i tingalidet”.
Även Eske Willerslev och hans medförfattare medger i sin Natureartikel att vikingatågen hade delvis blandat ursprung. I studien ingår till exempel en massgrav i England, Ridgeway Hill, med ett 50-tal unga vikingamän som uppenbarligen har blivit brutalt avrättade. De verkar ha kommit från alla möjliga håll: norra och södra Skandinavien, norra Island, Baltikum och även nuvarande Ryssland och Belarus.

Dna-analyserna vittnar också om ett inflöde av människor till Skandinavien, som började redan under järnåldern långt före vikingatid. Flera individer från södra Sverige, till exempel från Öland och från Kärda i Småland, ser ut att ha sydeuropeiskt ursprung.

En särskilt intressant faktor med Kärda, från ungefär år 1000 e Kr är att alla individer där är begravda enligt kristen tradition, medan andra samtidiga gravplatser bara tre mil bort är förkristna.

Och i Varnhem, som beskrivs utförligt i bilagan med ett trettiotal dna-analyserade individer, begravdes människor på kristet vis redan i mitten på 900-talet. Män söder om kyrkan, kvinnor norr om kyrkan, de rikaste och friskaste i mitten och de fysiskt utslitna trälarna längst ut.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Björn af Kleen: Kombinationen av sprödhet och jävlar anamma bidrog till statusen som legendar

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Washington. I ett decennium har det liberala USA hållit andan: hur länge skulle HD-domaren Ruth Bader Ginsburgs hjärta fortsätta klappa? På fredagen kom beskedet att hon avlidit i sviterna av bukspottkörtelcancer. Utanför Högsta domstolen i Washington DC samlades amerikaner för att sörja den feministiska ikonen. DN:s USA-korrespondent Björn af Kleen skildrar ett banbrytande liv.

Högsta domstolen i USA har nio ledamöter. Donald Trump har redan vridit domstolen i konservativ riktning genom två manliga nomineringar. Om han får ersätta Ginsburg med ytterligare en konservativ ledamot befästs domstolens konservativa majoritet för överskådlig framtid.

– Det vore slutet för civilisationen om Trump fick tillsätta ännu en ledamot, sade Ruth Bader Ginsburgs mångåriga väninna och advokatkollega Kathleen Peratis till DN i fjol.
Liberala medborgare skyr en dom som skulle kriminalisera abort på nationell nivå. Men många avgörande frågor avgörs av HD, sådana som relaterar till rösträtten, pengars inblandning i demokratin, minoriteters juridiska ställning, situationen för flyktingar och invandrare. USA:s själ definieras och omstöps av domstolen.

Därför brydde sig så många om Ruth Bader Ginsburgs hälsa. I åratal har hon vårdats för cancerrelaterade åkommor. Nu orkade hon inte längre, utan dog i sviterna av bukspottkörtelcancer. Dagarna innan hon dog dikterade Ginsburg ett uttalande inför sitt barnbarn. Hennes mest brinnande önskan var att den sittande presidenten inte skulle få nominera hennes ersättare. En ny president, om det blir en sådan efter valet den 3 november, skulle få möjligheten, hoppades Ginsburg.

1993 nominerade Bill Clinton henne till Högsta domstolen, som den andra kvinnan någonsin i USA:s historia. Men det var under 1970-talet som Ginsburg gjorde sina mest banbrytande insatser för jämställdheten, då hon som jurist drev ett antal rättsfall som resulterade i att amerikaner blev mer jämlika inför lagen.
Mot slutet av sitt liv var hon föremål för ett slags populärkulturell kult. I dokumentären ”RBG” mötte man den 86-åriga supertanten som arbetade nätterna igenom och kunde göra armhävningar utan att fuska med knäna i golvet.
Ett ölbryggeri i Boston lät producera en kryddig IPA som en hommage till Ginsburg. Drycken heter ”When there are nine”, ”När det är nio”. Det var standardsvaret när Ginsburg får frågan hur många kvinnor som måste ta plats i domstolen för att hon ska känna sig tillfredsställd som feminist. Högsta domstolen har alltså totalt nio stolar.
2017 lät personliga tränaren Bryant Johnson publicera Ginsburgs övningar i boken ”The RBG workout”, med illustrationer

av klienten i lila tights och collegetröja med trycket ”SUPER DIVA”. Ginsburg genomförde sitt träningspass på komikern Stephen Colberts program ”The late show”.
Barack Obama, ett fan av Ginsburg, tog notis om hennes fysiska framsteg. När förre presidenten bjöds in för att spela basket i Högsta domstolens idrottshall tvekade han inför motståndet eftersom han hört att Ginsburg ”tränat på sitt hoppskott”, sade han.
Ginsburg kallade i sin tur Obama för ”sympathique”, hennes högsta form av beröm. Trump sågade hon under valrörelsen 2016, som ”a faker” och nationell säkerhetsrisk. Uttalanden var brott mot den tradition som säger att domarna ska uppträda partipolitiskt neutralt i offentligheten.
– Ett förskräckligt misstag, sade Kathleen Peratis. Där hon gjorde sig sårbar för berättigad kritik. Presidenten är en fjant men det var inte hennes uppgift att säga det.
I november 2018 föll Ginsburg och bröt tre revben. Samtidigt upptäckte läkarna cancer på

lungan. I januari i fjol uteblev hon från muntliga förhandlingar för första gången på 25 år. Men vännerna hävdade gång på gång att hon hade för avsikt att klamra sig kvar i domstolen till åtminstone november i år, då Trump kan röstas bort.
Kombinationen av sprödhet och jävlar anamma bidrog till hennes status som legendar.
– Jag tror att många unga kvinnor finner det underbart med en liten modest judisk dam som samtidigt är en sådan killer, sade Peratis i fjol.

Om Ruth Bader Ginsburg fick sitt genombrott på 1970-talet så tog hennes världsbild form under årtiondet innan. I början av 1960-talet vistades hon två längre perioder i Lund och Stockholm för att studera och översätta den svenska rättegångsbalken och skriva en bok tillsammans med Anders Bruzelius, en rådman från Lund. Det var inom ramen för ett projekt som Columbia-universitetet i New York hade sjösatt: amerikanska juridikforskare skulle ge sig ut i Europa och göra jämförande lagstudier.

Vid tiden för Sverigevistelsen var omkring 20 procent av svenska juridikstudenter kvinnor, medan siffran i USA var fyra. En dag besökte Ginsburg en domstol i en Stockholmsförort där domaren var kvinna och gravid i omkring sjunde månaden. Det var som en hägring.
Ginsburg lämnade samtidigt avtryck på sina svenska värdar. Medförfattaren Anders Bruzelius dotter Karin, sju år yngre än Ruth, skulle så småningom flytta till Norge och bli en av landets ledande jurister. Från 1997 till 2011 var Bruzelius domare på Norges Høyesterett, deras Högsta domstol. I dag är hon 79-årig ordförande för Norsk Kvinnesaksforening.
– Genom att komma min familj nära insåg Ruth att man kunde leva på ett helt annat sätt, att kvinnor kunde ha en annan livsstil och rättslig position är vad de hade i USA.
Ginsburg förverkligade senare ett sådant radikalt familjeliv hemma i USA. Hennes make Marty Ginsburg, som dog i cancer 2010, var en av USA:s mest kompetenta skattejurister. Men han tog ett

steg tillbaka för att låta sin hustru blomstra i yrkeslivet.
När paret flyttade till Washington 1980 tog maken kommandot över köket. I september 2003 introducerade han hustrun inför Georgetown-universitetets ”Women’s Law and Public Policy Fellowship Program”. Han citerade då dottern Jane som tio år tidigare sagt i en intervju att föräldrarna delar lika på hushållets bördor: pappa står för matlagningen och mamma för tänkandet.
Marty Ginsburg fungerade som en ”first husband” i en värld där kvinnor alldeles nyligen hade varit portade. Han nätverkade med politiker och journalister för att hustrun skulle stiga i graderna i den hårt hierarkiska domarvärlden.
– Han var storslagen och bullrig och helt tokig i Ruth, sade väninnan Kathleen Peratis till DN.
Många framgångsrika kvinnor är antingen singel eller avstår barn. Ruth hade båda – men behövde ändå aldrig hantera den bullshit som tynger de flesta kvinnors liv. Hon slapp den osäkerhet och avundsjuka som många män utsätter sina fruar för.

Självständigheten och på senare år singellivet var beståndsdelar av kulten av Ginsburg. Från sin våning i Watergatebyggnaden i Washington, med promenadavstånd till nationalscenen Kennedy center, arbetade hon till solen gick upp över Potomacfloden.
I slutändan är det kanske vad hennes liv och gärning handlade om: arbetsglädje. Att få ge sig hän. Karin Bruzelius, domarkollegan i Norge, säger att det också är därför som Ginsburg höll sig kvar i Högsta domstolen ända till slutet: medarbetarna där var hennes familj.
Som domare var Ginsburg egentligen långt ifrån radikal. När president Carter nominerade henne till hovrätten i Washington DC 1980 inledde hon en period av konsensusbyggande där hon oftare, enligt en studie från 1987, dömde med republikanskt än demokratiskt tillsatta domare, även i fall som angränsade till hennes tidigare kärnfrågor som aktivist.
I mars 1993, samma år som Bill Clinton skulle nominera henne till HD, höll hon en föreläsning vid

New York university om vikten av kollegialitet och återhållsamhet i beslutsfattandet; dygder som hon ärvt från sin mor Celia, som ofta påminde om vikten av att uppträda som en ”dam” och inte brusa upp i trängda lägen.
Domare, sade Ginsburg i föreläsningen, ska inte ta täten i den politiska utvecklingen.
Kvinnogrupper rasade.
När Bill Clinton först sökte efter potentiella ledamöter av HD visade sig Ginsburg vara en riskfaktor – eftersom hon låg illa till hos feminister. ”Kvinnorna är emot henne”, sade Clinton. I sin biografi över Ginsberg beskriver Jane Sharron De Hart Ginsburgs 13 år långa period som hovrättsdomare som en tvagningsprocess: för att kvalificera sig för Högsta domstolen var hon tvungen att skrubbas ren från alla spår av feministisk aktivism.
Under 1970-talet tycktes Ginsburg vandra i den stora medborgarrättsjuristen Thurgood Marshalls fotspår, men som arbetsledare i domstolarna har Ginsburg inte varit inkluderande gentemot minoriteter. Av de 57 personer som hon anställde under

sin tid i hovrätten i Washington var ingen afroamerikan.
Harvardhistorikern Jill Lepore skriver i tidskriften New Yorker att den feministiska seriefiguren som fansen skapat inte bara trivialiserar juristen Ruth Bader Ginsburg, utan också bortser ifrån hennes komplexitet och tillkortakommanden.
– Hon är inte radikal, sade vännen Kathleen Peratis i fjol. Hennes beslut som domare ligger i mittfåran. Som aktivist hade hon en uppgift, som domare en annan. Inget av det hon gjort i Högsta domstolen kan definieras som radikalt.
De feministiska fansen framhöll gärna Ginsburgs ”dissents”, hennes avvikande slutsatser som blev skarpare ju längre högerut som domstolens majoritet rörde sig. Men det är egentligen inte Ginsburgs resonemang som är radikala, skrev Jill Lepore. Utan domsluten som hon kritiserar.
Högsta domstolens Ruth Bader Ginsburg försvarade systemet. Hon försökte inte upphäva det.
I fjol frågade jag Jane Ginsburg.

Vad tycker du man ska dra för lärdomar av din mamma och hennes karriär, egentligen?
– Jobba hårt och tyck inte synd om dig själv.

Björn af Kleen
bjorn.afkleen@dn.se

Hennes död leder till ny politisk strid

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

DN i New York

En hård politisk strid väntar i USA:s senat sedan den liberala HD-domaren Ruth Bader Ginsburg avled på fredagen. Om Donald Trump utser en ny domare kan Högsta domstolens konservativa majoritet befästas för lång framtid. Flera republikaner i senaten vill dock

att tillsättningen sker efter presidentvalet.
Domaren Ruth Bader Ginsburg dog omgiven av sin familj i Washington DC. Hon var 87 år gammal och led av cancer i bukspottskörteln. Ruth Bader Ginsburg var bara 154 centimeter lång, men hon kommer att bli ihågkommen som en gigant i den amerikanska juridikens moderna historia.
Bader Ginsburg var en liberal ikon som inspirerade flera generationer av feminister i USA. Hon har länge varit allvarligt sjuk, men för USA:s demokrater, liberaler och progressiva kom beskedet ändå som en chock. Sorgen över hennes död riskerar dock att omedelbart överskuggas av den politiska striden som nu väntar när det gäller tillsättningen av en ny domare i Högsta domstolen.
Donald Trump får nu en chans att göra en tredje nominering till HD. Om hans nominering godkänns av senaten kan det påverka amerikansk politik i en konservativ riktning i flera decennier framåt. Ruth Bader Ginsburg var domstolens mest liberala röst och hennes juridiska

karriär har präglats av ett principfast stöd för kvinnors rättigheter. Trump har tidigare i år sagt att han kommer att försöka tillsätta en ny domare som kan flytta domstolens politiska tyngdpunkt rejält till höger. Han har bland annat nämnt de republikanska senatorerna Ted Cruz och Tom Cotton – båda jurister – som tillhör partiets nationalistiska högerkant.

Ett politiskt slag väntar nu i den amerikanska senaten, som måste godkänna de domare som presidenten nominerar. Inför presidentvalet 2016 vägrade republikanerna i senaten att ens tillåta en omröstning när Barack Obama försökte nominera en domare till Högsta domstolen. Republikanernas ledare i senaten, Mitch McConnell, hänvisade då till att nomineringen borde vänta till efter valet. Inget tyder på att McConnell kommer att hålla fast vid den principen i år. Tvärtom har han sagt tidigare i somras att han kommer att skynda igenom nomineringsprocessen om det skulle finnas en chans att göra en ny tillsättning innan valet. Demokraternas ledare, Chuck Schumer, citerade McConnells

egna kommentarer från 2016 ord för ord efter beskedet på fredagen.
”Det amerikanska folket ska ha en röst i valet av nästa domare till Högsta domstolen. Därför bör denna vakans inte fyllas förrän vi har en ny president”, twittrade han.
Redan inför valet 1992 argumenterade Joe Biden, då senator, för att det inte bör tillsättas nya domare till Högsta domstolen under valår. Mitch McConnell citerade ironiskt nog Biden som argument under konflikten om detta 2016. Det är tveksamt om McConnell kommer att använda samma argument nu. För att Trump och McConnell ska lyckas tillsätta en konservativ domare måste de dock hålla ihop det republikanska partiet i senaten. Partiets knappa majoritet innebär att det räcker med att tre eller fyra republikanska senatorer vägrar tillåta en omröstning för att stoppa nomineringen.
Två republikanska senatorer, Lisa Murkowski och Mitt Romney, var först ut på fredagen med beskedet att de inte tänker godkänna en omröstning förrän efter valet.

Ytterligare två republikanska senatorer, Susan Collins och Chuck Grassley, har tidigare sagt att de tycker att det vore fel att tillsätta en ny domare så här nära ett presidentval, men har inte lämnat klara besked efter nyheten om Bader Ginsburgs död.
Flera andra republikaner som står inför tuffa omval i november kan också göra bedömningen att det gynnar dem att förhindra en nominering inför valet.
Den kommande striden om nomineringsprocessen kan även få en avgörande roll i utgången av höstens presidentval. Mycket tyder på att rösträkningen i presidentvalet kommer att ta ovanligt lång tid, då pandemin ser ut att innebära historiska mängder poströster och förtidsröster. Därmed kan Högsta domstolen, precis som i presidentvalet år 2000, få en avgörande roll i de juridiska strider som kan vänta efter valet.
Om republikanerna lyckas med en tillsättning innan valet så kan de ha sex konservativa domare på sin sida, mot tre liberala domare. Det är då större sannolikhet att de fattar beslut som kan gynna Donald Trump.

Lyckas Republikanerna med en ny tillsättning till domstolen under hösten har Demokraterna sagt att de kommer att se över möjligheterna att expandera domstolen till fler än nio domare. Det kan därmed innebära början på en större omvandling av Högsta domstolens uppsättning och utformning.
När journalisten Irin Carmon häromåret frågade Ruth Bader Ginsburg vad hon helst vill bli ihågkommen för svarade domaren: ”Som någon som hjälpte att läka sprickorna i samhället”. Hon lämnade oss nu under ett år då USA:s sprickor tycks djupare än någonsin.
Martin Gelin

”En god vän till Sverige har gått bort”

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

En ikon. En jämställdhetskämpe. En banbrytare. Hyllningsbeskrivningarna är många efter Ruth Bader Ginsburgs död.

"Vi har förlorat en av de mest extraordinära domarna som någonsin har tjänstgjort i Högsta domstolen."

Den tidigare demokratiske presidenten Bill Clinton på Twitter.

"Domare Ginsburg banade väg för så många kvinnor, inklusive mig. Det kommer aldrig igen att finnas någon som hon. Tack RBG."

Den tidigare presidentkandidaten, utrikesministern och president-hustrun Hillary Clinton på Twitter.

"Hon var en fantastisk kvinna, oavsett om man håller med henne eller inte, hon var en fantastisk kvinna som levde ett fantastiskt liv. Jag är faktiskt ledsen över att höra det."
President Donald Trump till NBC.

"En god vän till Sverige har gått bort. Jag har inget annat än den djupaste respekt och största beundran för Ruth Bader Ginsburg. Vila i frid."
Sveriges utrikesminister Ann Linde på Twitter.

"Hennes sinne för juridik och engagemang för rättvisa lämnar outplånliga spår i USA."
Andrew Cuomo, guvernör i delstaten New York, på Twitter.

"Hon ägnade många av sina 87 anmärkningsvärda år åt strävan efter rättvisa och jämlikhet, och hon inspirerade mer än en generation kvinnor och flickor."
Den tidigare republikanske presidenten George W Bush.

"Hon kommer att bli ihågkommen som en

utomordentlig förkämpe för rättvisa och jämställdhet."
Bernie Sanders, senator från Vermont och tidigare presidentaspirant för Demokraterna, på Twitter.
DN
dn@dn.se
Dela

Navalnyj åter på benen – lade ut sjukhusbild

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Aleksej Navalnyj är kvar på sjukhuset i Berlin dit han fördes efter att ha blivit förgiftad tidigare i september. Navalnyj hamnade i koma men fick tillbaka medvetandet för några dagar sedan. I början av veckan

postades en bild av honom i sjuksängen omgiven av sin familj.

I det nya bildinlägget som publicerades i går skriver Navalnyj att han fortfarande har svårt att gå i trappor eftersom hans ben är skakiga, men att rehabiliteringen går framåt, om än långsamt.

Den tyska regeringen har med hjälp av ytterligare två laboratorier verifierat att Navalnyj förgiftats av nervgiftet novitjok, samma gift som användes vid förgiftningen av den ryske ex-spionen Sergej Skripal och hans dotter för två år sedan i Storbritannien.

En plastflaska som hittades på Navalnyjs hotellrum – och som hans medarbetare tog hand om när de fick veta att han misstänktes ha förgiftats – visade sig senare bära spår av nervgiftet novitjok. En teori är att giftet applicerats på utsidan av flaskan. Det skulle kunna förklara att Navalnyj överlevde.

Hade han fått i sig giftet i den kopp te han drack – vilket man först trodde – så skulle han sannolikt inte ha överlevt, sade

nervgiftets skapare Vladimir Uglev till DN tidigare i september. Effekten av giftet har tagit hårt på Aleksej Navalnyjs hälsa – fysiskt och mentalt. Han är fortfarande mycket svag och skriver i sitt senaste inlägg hur han bara för några dagar sedan varken kunde känna igen personer eller få fram ord. Men den dagliga träningen med att texta ord på en griffeltavla har gett resultat.

Han hyllar läkarna som har gett honom tillbaka livet igen:

”De har fått mig att gå från att vara en ”tekniskt levande person” till att bli en fullt fungerande människa i det moderna samhället igen – en person som snabbt kan skrolla igenom Instagram och utan tvekan förstår var man ska sätta likes.”

Ryssland har hittills nekat att de skulle vara inblandade, och även att det skulle vara novitjok som Aleksej Navalnyj förgiftats av.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

Demonstranternas nya taktik: sliter maskerna av poliserna

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Efter veckor av våld och trakasserier från maskerade män ur president Aleksandr Lukasjenkos säkerhetsstyrkor har en del kvinnliga demonstranter i Belarus bytt taktik. Från att ha undvikit konfrontation sliter de nu av männen ansiktsmaskerna.

– De är rädda för att en dag bli straffade, säger en av kvinnorna om polisen till BBC.

Det har gått sex veckor sedan presidentvalet i Belarus men folkets protester mot valfusket visar inga tecken på att avta. Gatorna i Minsk och andra städer fylls av demonstranter som har fått nog av Lukasjenkos 26-åriga styre. Hundratals demonstranter greps på lördagen i Minsk i samband med att runt 2 000

personer protesterade mot presidenten.
De dagliga protesterna har lett till ibland mycket våldsamma ingripanden från polisen. Över tusen personer har fängslats sedan de inleddes, och många som suttit frihetsberövade har vittnat om att de har utsatts för tortyr.
Majoriteten av de som försöker trycka ner upproret och gripa demonstranterna är maskerade män. De bär kläder som inte ger någon indikation på vem de är eller vilken organisation de tillhör.

Nu har en del av demonstranterna börjat slita av männen deras så kallade balaklavor – den hjälmliknande huva som döljer större delen av ansiktet.
Förhoppningen är att kunna identifiera männen och en dag hålla dem ansvariga för sina handlingar.
En kvinna säger till BBC att hon tror att männen inte vill visa vilka de är av rädsla för att en dag bli straffade. Bilder från händelserna sprids på internet där man försöker att identifiera männen som har attackerat de kvinnliga demonstranterna, bland annat

genom att hacka polisens personalregister, uppger BBC.
– En dag när Belarus är fritt och domstolarna fungerar igen kommer de här männen att ställas inför rätta, säger en man som hjälper till att avslöja männen, till BBC.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se

När jag tänker tillbaka har jag svårt att avgöra när jag började spåra ur.

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

En amerikansk tandläkare i 35-årsåldern får 12 års fängelse efter

bland annat ha balanserat på en hoverboard (en självbalanserande elektrisk bräda med två hjul) samtidigt som han drog ut en tand på en patient. Han var även nära att döda flera patienter genom att ge dem bedövning utan att ha tillräcklig utbildning, och förskingrade dessutom pengar.
TT

Två döda i masskjutning i Rochester

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

USA. Minst två personer dödades och 14 skottskadades i en masskjutning i Rochester i den amerikanska delstaten New York natten till lördagen.
Det var omkring 00.30 som en eller flera gärningsmän öppnade eld på en gårdsfest i Rochester.

Ett vittne säger i lokala medier att gårdsfesten var en minnesstund för en person som sköts ihjäl för en tid sedan.
Rochester har förekommit i nyhetsrapporteringen den senaste tiden efter att det avslöjats att den 41-årige Daniel Prude kvävts till döds i en insats med sju poliser.
Ossi Carp

Potent gift skickades per post till Trump

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

En försändelse innehållandes det dödliga giftet ricin skickades under veckan till USA:s president Donald Trump. Paketet upptäcktes och stoppades av amerikanska myndigheter, rapporterar bland annat CNN.

All post till Vita huset genomgår undersökningar på annan adress innan de når sina adressater och det var under en sådan undersökning som innehållet i paketet upptäcktes.
Två tester utfördes senare på paketets innehåll och detta bekräftade att paketet innehöll ricin. Det giftiga proteinet kan orsaka kräkningar, inre blödningar, andningssvårigheter och leda till döden.
Underrättelsetjänsten ska nu utreda vem som kan ligga bakom försändelsen, rapporterar CNN.

Tidningen New York Times rapporterar att utredare har misstankar om att paketet kan ha skickats från Kanada. Inga misstänkta fanns på fredagskvällen svensk tid.
Misstänkta paket har vid flera tidigare tillfällen skickats till Vita husets personal.
2013 skickades ett paket innehållandes giftet till USA:s dåvarande president Barack Obama, även då upptäcktes giftet i en rutinundersökning. En skådespelerska från Texas dömdes senare till 18 års fängelse efter att ha erkänt att hon skickat paketet.
TT

Björn Wiman: USA:s president får Bagdad-Bob att blekna

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Är det någon som minns Mohammed Said al-Sahaf? Han var Saddam Husseins informationsminister under invasionen av Irak 2003 och gjorde bara några timmar innan Bagdad följande utfästelse i direktsänd tv: ”Amerikanerna är inte här. De är inte ens i närheten. Vi slaktar dem i hundratals utanför Bagdads portar.”

”Bagdad-Bob” blev en driftkucku i hela världen. Mer än så. Han blev ett begrepp för det skrattretande förnekandet av uppenbara fakta.

Det var då. I dag får USA:s president Donald Trump Mohammed Said al-Sahaf att framstå som en sanningens profet. När Trump i början av veckan besökte det av värmeböljor och våldsamma bränder svårt härjade Kalifornien kommenterade han sin syn på den klimatkris som redan får

katastrofala konsekvenser i hans land: ”Det kommer att bli kallare, *you just watch*.”
I de stora mediekanalerna väckte uppgiften om att USA:s president mitt under brinnande klimatkatastrof tydliggör sin position som klimatförnekare begränsad uppmärksamhet. Kanske är det inte så förvånande. I dag hade det varit en större sensation om Trump hade åkt till Kalifornien och erkänt att medeltemperaturen i delstaten har stigit med 1,8 grader sedan 1970-talet, att årets historiska skogsbränder eldas under av människans utsläpp av växthusgaser och att de allt fler orkaner som slår mot USA:s kuster laddas av allt varmare havsvatten.
I stället hånler han: ”*Well*, jag tror inte att vetenskapen vet, faktiskt”, svarade Trump på en lokal tjänstemans invändning om att vetenskapen inte instämmer i hans optimistiska prognos om framtidens klimat.
Trump själv däremot vet mycket väl vad han gör. Han är på väg att leda världen in i en nygammal erfarenhet, där språket förlorar sin betydelsebärande roll för att i stället laddas med känslor och

magiskt tänkande. Den gamla offentlighetens motsatspar – lögn/sanning, evidensbaserad kunskap/fria fantasier, hederlighet/skurkaktighet – är på väg att bli överspelade. Demokratins spelregler gäller inte längre.

Det är skrämmande att se och höra duktiga journalister dagligen försöka beskriva och analysera denna bisarra verklighet med det konventionella språkets medel. I den gamla världen blev Bagdad-Bob rättmätigt avfärdad som en fåne för sina flagranta lögner. I den nya världen tilltalas en hånfull mobbare respektfullt ”Mr President” och blir föremål för sakliga analyser, trots att han medvetet saboterar alla de regler som dessa analyser bygger på. Det är som att se en fotbollsspelare ta upp bollen och spela med händerna. En kommunikativ modell uppbyggd på rationalitet, insyn, granskning och förnuft kraschar mot en verklighet där dessa värden inte längre är giltiga. Syftet är att upphäva idén om sanningen i samhället – för om ingenting kan vara sant blir allt annat också bara på låtsas. Taktiken tycks fungera.

Slutresultatet, när denna förgiftningsprocess fått verka, blir att det språk som journalistik, vetenskap och offentlig förvaltning bygger på till slut kommer att uppfattas som hopplöst omodernt. Ska de hålla på och tjata om fakta nu igen? Tekniken är inte ny. Nazisternas ideologer hatade ord som ”objektivitet” och ”intelligens”, vilka därför i Tredje rikets språk placerades inom ironiska citationstecken. Oppositionella kallades ”intelligenssnobbar” och de som insisterade på att demaskera deras lögner för ”objektivitetsfanatiker”.
Det är dit också den globala trumpismen vill komma. Journalister och forskare som insisterar på fakta och evidensbaserad kunskap ska kunna avfärdas som gnälliga fanatiker. Autokraternas svammel och besvärjelser leder först till löje och bestörtning – men i slutändan till likgiltighet. I dag kan en ledare för en stor demokrati regelbundet ersätta sanning med magiskt tänkande – utan att någon längre orkar reagera. ”Det kommer att bli kallare”, säger Donald Trump om

klimatet i dag. ”Det är som ett mirakel, det kommer att försvinna”, sade han om coronaviruset i februari.
Det som kan försvinna är dock helt andra saker. I Sverige förs nu en debatt om public service, där politiker och partier som länge har satt stort värde på SR och SVT nu angriper institutionens grundvalar. I många länder har en stark public service-tradition varit ett slags garant för en basal nivå av delad kunskap i ett samhälle, det vill säga vilka saker vi är överens om att vara överens om (Elvis är död, Förintelsen har inträffat, jordens isar smälter etc).
I USA finns inget public service. DN:s tidigare USA-korrespondent Sanna Torén Björling skildrar i sin bok ”Allt vi har gemensamt” ett land där man lever parallella liv; man har inte bara olika åsikter utan är också oense om vad som är sant. När alla åsikter – också de uppenbart vanvettiga – blir lika mycket värda kommer det förr eller senare att framstå som socialt småsint att framhärda med sådant som sanning och fakta.
Frånvaron av public service är inte den enda anledningen till att

den amerikanska demokratin har blivit ett laboratorium för sanningens sammanbrott. Men det bidrar. I USA kan pratshowvärden Tucker Carlson i Fox News medan landet brinner upp påstå att klimatförändringarna är ett liberalt påhitt. Där kan klimatförnekaren David Legates utses till en toppost på vädermyndigheten NOAA, trots (eller snarare på grund av) att hans egen forskning på området konsekvent har ifrågasatt att människan ligger bakom klimatförändringen och har finansierats av den amerikanska fossilindustrins giganter som Koch och Exxon Mobile.

En klimatskeptiker som chef för SMHI? En vetenskapsförnekare som väderpresentatör i SVT? Tänk tanken i dag. I morgon kanske inte ens SVT finns längre.

Björn Wiman
bjorn.wiman@dn.se

Inrikes DN-artiklar 15- 20 september 2020

Inrikes DN-artiklar 15-20 september 2020

Ledare: Kampen mot ojämlikhet behöver breddas

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Kritiker av ojämlikhet tar ofta sikte på marknadsekonomin. De får det att låta som att konkurrens, äganderätt och frihandel närmast per definition innebär stora och ökande inkomstskillnader.
Detta har svagt stöd i forskningen. Något enkelt samband finns inte mellan ekonomisk frihet och ojämlikhet, annat än att de mest ojämlika länderna tenderar att vara både fattiga och ofria.
Även en ny studie (Graafland & Lous, 2017) som är kritisk till ekonomisk frihet finner att vissa sådana parametrar minskar ojämlikhet. Författarna slår också fast att andra aspekter av ekonomisk frihet i ett flertal studier varit korrelerade med välbefinnande och tillit, även om de också ökat inkomstspridningen.
Annars är det inte ovanligt att studier finner motsatt samband, att ökad eller stor ekonomisk

frihet samvarierar med minskad ojämlikhet, åtminstone på sikt. Eller att de gör gällande att det finns ett omvänt samband: Att stor ekonomisk ojämlikhet underminerar den ekonomiska friheten, och att politiska ingrepp som minskar friheten riskerar att öka den ekonomiska ojämlikheten ytterligare.

Jämlikhet och frihet är alltså i praktiken oftare varandras förutsättningar än varandras motsatser – åtminstone så länge vi diskuterar dagens kända länder och styren snarare än utopin om en totalt jämlik fördelning. Den utopin kräver å andra sidan statsmakt som är fullkomligt överordnad landets medborgare i alla ekonomiska beslut, vilket vore att byta en relativ ojämlikhet i inkomster mot en absolut ojämlikhet i makt.

Ändå präglar detta perspektiv så mycket av diskussionen. Marknadsreformer motarbetas, trots att de alltså har potential att öka också jämlikheten. Regeringspartierna talar exempelvis om en ökad självförsörjning. En sådan kan bara ske genom att inhemsk

produktion subventioneras och livsmedel i allmänhet blir dyrare. Framför allt det sistnämnda gör att en stor del av notan faller på dem som har det sämst ställt, eftersom de lägger en hög andel av sina inkomster på mat.
Friare handel har under de senaste decennierna pressat priserna på hemelektronik och annan konsumtion, vilket i tysthet gynnat människor med lägst inkomster. Ändå frodas globaliseringsmotståndet till vänster.
Hyresregleringen har också flest vänner till vänster, trots att de som via kontakter eller strategiskt köande kommer i åtnjutande av de lägenheter i eftertraktat innerstadsläge som är mest subventionerade inte skulle behöva detta kassatillskott, eftersom ”den typiske innehavaren av en hyresrätt i Stockholms innerstad är en äldre, välutbildad, infödd person utan barn” (Andersson, Ekonomisk Debatt nr 4 2016).
Ungdomar, nyanlända och andra i svag ställning är de som hänvisas till dyrt boende i andra hand för att kunna bo där jobben finns. Med marknadshyror skulle

rörligheten öka och villkoren jämnas ut.
Ofta är det vänstern som i sådana här frågor försvarar de besuttnas intressen. Fientligheten mot marknader och privat konsumtion tycks inte sällan vara viktigare än den jämlikhet man säger sig förespråka.
Ibland verkar ojämlikheten bara vara intressant så länge den kan användas som en ursäkt att höja skatten.
Ett sådant perspektiv är snävt och fattigt. Visst finns även inom liberalismen en spänning mellan frihet och jämlikhet, men här finns också insikten om hur ofta de kan förenas.
DN 15/9 2020

Skulderna hos Kronofogden ökar kraftigt

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Svenskarnas skulder hos Kronofogden för obetalda konsumtionslån ökar kraftigt. Det totala skuldbeloppet har mer än fördubblats sedan 2017. – Det finns ett fönster där man kan låna ganska mycket trots att man redan har stora skulder, säger Johan Krantz, analytiker hos Kronofogden.

Johan Krantz arbetar med att analysera skulderna som kommer in till Kronofogden när låntagarna inte betalar. När det gäller blancolån, alltså lån utan säkerhet, rör det sig om allt från mindre krediter som ska betalas på kort tid, det som ofta kallas sms-lån, till större lån på 10 000-tals eller 100 000-tals kronor. Billån och e-handel på kredit finns också med. DN har fått tillgång till statistiken för de blancolån som hamnat hos Kronofogden från första halvåret 2017 till och med första halvåret

2020. Det samlade skuldberget har mer än fördubblats, från 1,1 till 2,6 miljarder kronor, under perioden och antalet skulder växer också.
Det finns ett avbrott i uppgången under andra halvåret 2019 men det beror inte på att färre blev skuldsatta, utan i stället på att det registrerades färre ärenden i samband med att Kronofogden bytte ut sitt it-system. En följd av det är att antalet skulder ökar igen första halvåret 2020.
– Det kan gälla lån på 10 000–20 000 kronor men ibland ser man reklam om att det kan gå att låna upp till en halv miljon kronor, säger Johan Krantz.
Att människor får låna mer än deras inkomster räcker till kan, enligt honom, bero på att kreditprövningen inte är tillräckligt bra.
– Det finns till och med kreditgivare som marknadsför sig med att en eller två betalningsanmärkningar inte är något problem, säger Johan Krantz.
Att låna går ofta väldigt snabbt nu för tiden. Ansökan fylls i på webben och är det ett enkelt ärende kommer svaret

automatiskt och direkt och pengarna går in på kontot om några dagar. Det gör det svårt för långivarna att se hur stora skulder den som ansöker har, även om de tar en kreditupplysning. Ansöker en person om flera lån under en kort tidsperiod kan systemen ha svårt att hänga med.

– Det finns ett fönster när man kan låna ganska mycket trots att man har stora skulder, säger Johan Krantz.

En annan skillnad mot förr är att det finns en rad aktörer som erbjuder långivarna kreditupplysningar. Det gör att kreditupplysningsföretagen ofta inte har samma uppgifter om den som ansöker om lån.

I början av året föreslog Finansinspektionen att regeringen skulle tillsätta en utredning om att inrätta ett centralt skuldregister dit långivarna kan vända sig för att få en helhetsbild. Johan Krantz anser att det skulle vara bra med ett centralt skuldregister och han säger att många i kreditbranschen också är positiva.

En fråga man kan ställa sig är varför bolagen lånar ut pengar som de inte är säkra på att låntagaren kan betala tillbaka. Ett

svar är att de bolag som lånar ut till högre risk också tar ut högre räntor. Ett annat att långivarna inte behöver betala mycket för att få tillgång till pengar som de kan låna ut. Dessutom är det inte ovanligt att skulderna säljs till bolag som är specialiserade på att hantera skulder.

– Skulder till staten skrivs i regel av efter fem år men skulderna till privata bolag finns kvar så länge bolagen återaktiverar dem så att de inte preskriberas, säger Johan Krantz.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Jans sjuka pappa fick massor av krediter

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

En dag ringde Jans pappa och berättade att han var överbelånad och att han ville att Jan skulle gå i borgen så att han skulle få nytt lån. Tre år senare fick pappan diagnosen alzheimer.

– Jag vill berätta vår historia både för att hjälpa andra och för att få en debatt om att bolagen lånar ut mer pengar än låntagarna klarar av att betala, säger Jan.

DN fick kontakt med Jan när han hade läst artikeln om en man som vi kallade Gustaf och som blev beroende av att spekulera i aktier och snabbt drog på sig stora skulder.

Jan vill berätta om hur hans pappa fick nya lån och hur han övertalades att teckna olika abonnemang. Men också om hur de lyckades hitta en lösning. Han tycker att det viktigaste är att de här frågorna får uppmärksamhet och inte att det är lika angeläget att familjens ovanliga efternamn finns med i artikeln.

Pappan är död sedan drygt ett halvår och han dog skuldfri men ägde heller ingenting. Jan och hans syster fick inget arv efter pappan men viss kompensation genom att pappans bror hjälpte syskonen. En fin gest som Jan gärna framhåller.

För att förstå hur Jan och hans syster gjorde för att hjälpa pappan måste man känna till hela den sorgliga historien.

Far och son bodde båda i södra Sverige drygt tio mil från varandra. Pappan, som var i 70-årsåldern, var pensionerad från sitt arbete som lärare på universitet och högskolor. Han bodde ensam men hade både särbo och pengar på banken.
Jan och hans syster trodde att pappan levde ett ordnat pensionärsliv. Tills för fem sex år sedan när pappan ringde och frågade om Jan kunde hjälpa honom genom att gå i borgen för ett lån som han inte beviljades.
– Han sade att han behövde ett nytt lån men inte kunde låna mer. Då åkte jag dit för att se vad som hänt, säger Jan.
Pappan hade tagit flera konsumtionslån, både blancolån och snabblån, samt billån när han bytt bil. Dessutom hade han flera mobilabonnemang och olika prenumerationer.
– Jag beslöt mig för att hjälpa pappa att få ordning på ekonomin men jag förstod inte då att han var sjuk. En del räkningar hade redan hamnat hos Kronofogden, säger Jan.
När han började räkna på pappans ekonomi visade det sig att tjänstepensionen var på väg att

upphöra eftersom den betalades ut under fem år. Där försvann ett par tusenlappar varje månad.
– Det tog ett par veckor för mig att sätta mig in i ekonomin och jag återupplever stressen även när jag pratar om det nu, säger Jan.
Han sade upp abonnemang och prenumerationer, sålde bilen, såg till att pappan bytte till en billigare bostad och ställde om posten så att pappans post kom till Jans adress. Jan tog också kontakt med banken för att försöka samla lånen, få lägre ränta och en realistisk avbetalningsplan.
– Vi fick nej av banken när vi var där och det kändes väldigt svårt och ganska pinsamt, säger Jan.
Men banktjänstemannen gav dem rådet att ringa till långivarna, förklara situationen och försöka förmå dem att förbättra villkoren.
– När pappa ringde runt förstod långivarna att de riskerade att inte få något alls om de inte gav med sig och på så sätt lyckades han lösa det. Jag hjälpte också till lite grand, säger Jan.
Pappans lån var inte väldigt stora så skulderna blev till slut hanterbara och Jan fick fullmakt att sköta hans ekonomi. Ett par

tre år senare när pappan fick diagnosen alzheimer var skulderna betalda och ekonomin gick ihop igen.
Jan funderar mycket på hur det var möjligt för pappan att få större lån än han kunde betala och tycker att det borde gå att skydda konsumenterna på ett bättre sätt.
– Kreditgivarna ställer inte ens några frågor och de verkar inte ta hänsyn till att låntagarnas ekonomi kan förändras, säger Jan.
Karin Sparring Björkstén, docent i äldrepsykiatri och tidigare överläkare, säger att det inte är ovanligt att äldre hamnar i skuldfällan.
– Personen med kognitiva nedsättningar eller demenssjukdom kan ha stora svårigheter att förstå och bedöma ingångna avtal. Jag har hjälpt många att röja upp, säger hon.
I bästa fall tar den sjuke tacksamt emot hjälp med ekonomin, men inte alltid. Och då är det svårt att ta till tvångsmedel. Men tingsrätten kan besluta att tillsätta en förvaltare för en person som på grund av sjukdom eller ålderssvaghet själv agerar grovt omdömeslöst eller inte kan värja

sig mot andra som lurar och utnyttjar personen.
– Förvaltare får inte tillsättas om personens angelägenheter kan lösas på ett mindre ingripande sätt. Men jag tror att förvaltning skulle kunna användas oftare, säger Karin Sparring Björkstén.

Maria Crofts
maria.crofts@dn.se

Det är svårt men inte omöjligt att hjälpa anhöriga som fått ekonomiska problem på grund av överskuldsättning. Här är några sätt:

1 Bygg relationen. Det är viktigt att den skuldsatte och den som vill hjälpa till kommer bra överens. Att den drabbade känner tillit till den som vill hjälpa underlättar mycket.
2 Skriv fullmakt. Den skuldsatte kan skriva en fullmakt som ger hjälparen rätt att sköta ekonomin.
3 Ställ om posten. Genom att anmäla en särskild postadress hos Skatteverket kan den skuldsattes post komma direkt till hjälparen.
4 Kontakta bolagen. Ring runt till kreditgivarna och förklara läget. Försök få ner ränta och

amorteringar så att skulderna blir hanterbara.
5 God man. Tingsrätten kan utse en god man som sköter ekonomin för personer som av olika anledningar inte kan göra det själva. Grundregeln är att personen ska samtycka men en god man kan utses även i de fall där det är uppenbart att personen inte förstår vad det handlar om. Ett godmanskap hindrar inte personen från att själv ingå avtal.
6 Förvaltare. Att sätta en person under förvaltare är en långtgående åtgärd som beslutas av tingsrätten. Det krävs ett tungt vägande läkarintyg och att det har gjorts en grundlig social utredning. Personen behöver inte samtycka till att en förvaltare tillsätts.

Linus Larsson: Det är en brokig skara människor som har kartlagts

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Över tusen svenskar finns med i en läckt databas från ett kinesiskt företag. DN:s Linus Larsson svarar på tre frågor om kartläggningen.

1. Vad innehåller databasen?

Databasen är en förteckning över människor över hela världen, bland annat i Sverige. Filen innehåller personuppgifter, länkar till foton, företagskopplingar och annat. Det är information som i sig inte är särskilt privat och som i de flesta fall går ganska snabbt att hitta på nätet. Informationen kommer från öppna källor, som man brukar säga. Motsatsen – privat information, insamlad från dataintrång eller liknande – hade varit betydligt värre.

Men det är naturligtvis intressant att ett kinesiskt företag med påstådda kopplingar till den

kinesiska underrättelsetjänsten har lagt sådan möda på att samla ihop den. Inte minst när man ser till hela omfattningen – 2,4 miljoner personer ska finnas med. Det är också möjligt att databasen innehåller mer än det man kan se i utdraget som DN har tillgång till.

2. Vilka har blivit kartlagda?

Det är en brokig skara människor, alltifrån toppolitiker till mer eller mindre vanliga människor. Man kan se näringslivspersoner, diplomater och folk som är kända av helt andra anledningar. Exempelvis hittar vi en känd brottsling. Vissa tycks bara finnas med i egenskap av släktingar eller närstående till politiker. Kartläggningen ser ut att utgå från offentliga personer och har fortsatt med människor i deras närhet. Minst ett barn så ungt som sex år gammalt, finns med i listan.

3. Vad är syftet med en sådan här kartläggning?

Exakt vad den är tänkt att användas till vet vi inte. Men det ser ut som ett försök att skapa en persondatabas som gör att man kan skriva in ett namn och få upp åtminstone grundläggande information. Ett slags personakt,

utan att göra sökningar på nätet. Därmed gör det ingen större skillnad vad man ändrar eller tar bort från sociala medier eller vanliga webbplatser, har informationen väl sparats i en databas som denna så försvinner den inte. Sett till vilka som ingår i databasen så ligger det nära till hands att tänka på både politiska och affärsmässiga syften. I Australien har man till exempel kunnat se att hela styrelsen i ett rymdteknikföretag har kartlagts.

Linus Larsson
linus.larsson@dn.se

Invånare i Hjällbo till partiledarna: ”Det finns inga jobb för våra barn”

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Göteborg. Plötsligt dök politikerna upp i det som sedan

en vecka tillbaka har blivit omtalat som ”klansamhället”. Torget i Hjällbo centrum i nordöstra Göteborg fick besök av moderatledaren Ulf Kristersson och Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch.
Under en intensiv halvtimme skulle de försöka förstå hur det är att leva där.
Ebba Busch (KD) och Ulf Kristersson (M) hade bara ett bokat möte i Göteborgs nordöstra stadsdelar, och det var med polisen.

– Det går inte att göra allting vid ett och samma besök, som Ebba Busch sa till DN senare, som svar på frågan om varför de inte bokat in sig hos skolor, föreningar eller församlingar också.
Men efter en omfattande sightseeing i Angeredsområdet bakom polisbussens svarta rutor klev partiledarna till slut ändå av på torget i Hjällbo, för spontana möten med människorna där.
”Det är hon! Ebba Busch!”, väser två unga kvinnor i hijab. De filmar med sina mobiler, men vill inte själva vara med på bild. ”Det hjälper inte att komma så här, då

och då”, säger den ena med en menande blick mot KD-ledaren som går in för att handla frukt. Ulf Kristersson landar på en bänk utanför tillsammans med journalisterna. Han var här senast i valrörelsen 2018, nu tror han att läget har förvärrats.

– Vi har en delvis ny sorts brottslighet med en lojalitet mot de egna som utmanar hela det svenska samhället. De enskilda brotten är kanske lika förfärliga som förr, men jag är riktigt orolig för tystnadskulturen som gör att man inte kan fälla människor för allvarliga brott.

Inne i butiken där Ebba Busch köper plommon och chokladägg är det trångt när både Säpo, medierna och KD-folket ska in och avstånden är som om covid-19 inte fanns. Ägaren får följa med ut i stället för lite småprat och foton till Buschs instagramkonto.

Sjubarnsmamman Rubah Farah söker sig fram och vill prata om jobb.

– Det finns inga för våra barn. Det är därför de ”tjuvar” etcetera.

Själv arbetar Rubah Farah på Volvo, men bland barnen läser en dotter på universitet, och några är

kvar i grundskolan. De andra söker jobb utan framgång.
– Det gör ont i barnen, säger Rubah Farah till Ebba Busch.
– Det är alldeles för lätt att locka unga in i en kriminell livsbana med hjälp av statussymboler, snygga bilar och kontanter. Den möjligheten vill vi strypa, säger KD-ledaren.
Förslaget att det ska bli enklare att beslagta dyra föremål från den som inte kan förklara var de kommer ifrån finns med bland de punkter Kristersson och Busch vill föra fram nu. De vill också göra det straffbart att vara med i ett gäng och skapa zoner där polisen får visitera utan brottsmisstanke.
Att visa upp sig tillsammans är ett medvetet drag för att befästa det politiska partnerskapet mellan dem. De, och ingen annan.
– Jag noterar att Jimmy Åkesson vill bli justitieminister i en borgerlig regering och vi samarbetar gärna med Sverigedemokraterna på de – ganska många – områden där vi tycker lika. Men det finns frågor där vi inte alls tycker lika och min bestämda uppfattning är att en regering ska kunna fatta beslut i alla frågor, säger Ulf Kristersson.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

Fakta. En månad med gängvåld och klandebatt

12–24 augusti: Skottlossning vid tre tillfällen på olika ställen på Hisingen.
25 augusti: Rapporter om att kriminella upprättat vägspärrar i Angered. En anställd på Lövgärdesskolan kidnappas på väg hem från jobbet.
26 augusti: Kriminella grupper möts för att medla på Posthotellet i Göteborg

5 september: Biträdande rikspolischefen Mats Löfving säger i Ekot att det finns minst 40 släktbaserade kriminella nätverk i Sverige, klaner.

Nära 10 miljarder till klimatet i regeringens satsningar nästa år

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

MP:s språkrör, finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund och miljö- och klimatminister Isabella Lövin, presenterade under måndagen budgetens klimatsatsningar: 10 miljarder kronor till en grön återställning nästa år.

– Förra krisen räddades bankerna, nu räddar vi klimatet, säger Lövin.

Satsningarna som presenterades under måndagen uppgår till 9,7 miljarder under 2021 och bygger på en överenskommelse mellan S, MP, L och C.

– Den här budgeten är en game-changer för det svenska klimatarbetet, sade Per Bolund i

samband med presentationen av åtgärderna.
De enskilt största posterna är åtgärder som syftar till att minska utsläppen från transporter. Bland annat kommer man att avsätta två miljarder kronor under 2021 i ett riktat stöd till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna.
Enligt Kristoffer Tamsons (M), trafikregionråd i Stockholm och ordförande för SL, räcker det inte.
– De som behöver trafiken, alla de som varit hjältar och hållit den rullandes genom krisen, får nu beskedet att regeringen avser tacka dem med krav på nedskärningar. Det var uppenbarligen lättare att samla sig till mångmiljardstöd till flyget än kompensation till Sveriges bussar och tåg. Det är inte grönt, det är bara beklagligt, säger han.
Per Bolund säger att det snarare låter som ”politisk retorik än något som speglar verkligheten”.
– Vi har avsatt tre miljarder under våren, nu kommer två miljarder till. Det ska läggas till de generella stöd som tillkommit extra i kommuner och regioner och som de är fria att använda. Det är ju dessutom pengar utöver de

direkta kostnaderna för pandemin. Vi har ju ett särskilt konto som täcker alla de kostnaderna. Det är inte brist på resurser som gör att man inte satsar på kollektivtrafiken, säger han.

– Tänker man på utsläppen är bränslebytet kanske den viktigaste åtgärden för att den ger så snabb effekt. Bara de närmsta åren kommer det att minska utsläppen i Sverige med nära två miljoner ton. Ser man fram till 2030 är det ungefär 40 procent av utsläppen från transporterna som kommer att kapas genom den reformen, fortsätter Bolund.

Han syftar på det så kallade bränslebytet som infördes för två år sedan och som innebär att drivmedelsleverantörer varje år måste minska växthusgasutsläppen från bensin och diesel genom inblandning av hållbara biodrivmedel. Det är ingen utgiftspost i budgeten utan en överenskommelse mellan januaripartierna om reduktionsnivåer från 2021 fram till 2030.

Man kommer även att införa ytterligare förändringar i det så

kallade bonus-malus-systemet. Fordon med noll utsläpp kommer nu att kunna få ett bonusbelopp på 70 000 kronor, en höjning med 10 000 kronor. Samtidigt ska bilar med höga utsläpp betala mer i skatt.

Kostnaderna för reformerna uppgår till 20 miljarder kronor under de tre kommande åren, varav närmare 10 miljarder nästa år.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Fakta. Förslaget ska ge grön återhämtning efter coronakrisen

Regeringspartierna, C och L föreslår satsningar på 9,7 miljarder kronor för 2021 Till exempel:

5,4 miljarder för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Här ingår satsningar på kollektivtrafik, järnvägstransporter, järnvägsnät, ökad inblandning av biodrivmedel för väg- och flygtrafik samt utbyggda cykelvägnät.

950 miljoner till industrin. Här ingår en utökning av det så kallade industriklivet, som ska omfatta fler sektorer (exempelvis produktion av biodrivmedel och vätgas samt ny teknik för plaståtervinning). Industrin ska även få statliga kreditgarantier för gröna investeringar på högst 10 miljarder kronor under 2021.
900 miljoner kronor till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus.
224 miljoner kronor till stöd för lokalt och regionalt arbete för grön omställning. Det kan exempelvis handla om åtgärder för att säkra hus och vägar inför klimatförändringar.
2,2 miljarder kronor för att skydda svensk natur och bevara den biologiska mångfalden, till exempel fler naturreservat, återställa viktiga naturtyper som våtmarker, skapa naturnära anställningar riktade till långtidsarbetslösa för skogsvård och återställning av vandringsleder och sanering av förorenade vattenområden. Källa: Regeringskansliet

S skjuter på partikongress

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Socialdemokraterna flyttar sin partkongress från maj till 3–7 november nästa år. Orsaken är coronapandemin, enligt ett pressmeddelande.
Socialdemokraternas partistyrelse bedömer att chansen är större att genomföra kongressen på vanligt sätt om den senareläggs.
Kongressen ska hållas i Göteborg.
TT

Ansvarig för NMR-sajt åtalas

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Marcus Hansson, ansvarig utgivare för nazistiska Nordiska motståndsrörelsens sajt Nordfront, åtalas för hets mot folkgrupp efter att ha publicerat ett antal inlägg om bland annat judar, skriver magasinet Avsnitt.
Han åtalas sammanlagt för fyra fall av hets mot folkgrupp. Tre av

åtalspunkterna avser missaktning mot judar och en punkt gäller material där homosexuella bland annat beskrivs som pedofiler. I texterna förekommer formuleringar som att ”Hitler hade rätt” samt anspelningar på det nazistiska uttrycket ”sieg heil”, skriver Avsnitt.

TT

256 000

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

kronor krävs en boende i Kumla kommun på sedan hen sågat ned tolv askar. Enligt Nerikes Allehanda ansökte en person förra året om att få fälla ett antal träd på en grannfastighet, som tillhör kommunen, men fått avslag. Något som personen struntat i och ändå tagit ned träden. Kultur- och fritidsnämnden har värderat träden till 256 000 kronor.

TT

Efter inställda resor – flera flygbolag till Kronofogden

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Trots att resebolagen är skyldiga att återbetala resor som ställts in i coronapandemin väntar fortfarande många på pengar. Anmälningarna väller in till Allmänna reklamationsnämnden och flera flygbolag har hamnat hos Kronofogden, visar DN:s genomgång.

– Vi ser ett fortsatt missnöje bland konsumenterna, säger Marcus Isgren, chef och ordförande på Allmänna reklamationsnämnden.

Trots att det gått flera månader sedan löftena om återbetalning för inställda flyg på grund av coronapandemin, står många kunder fortfarande utan pengar. Flygbolagen tycks inte kunna genomföra återbetalningarna i

planerad takt och flera har hamnat hos Kronofogden.
Flygjätten SAS lovade i början av sommaren att skynda på med återbetalningarna till kunder som fått sina resor inställda. Ändå toppar företaget listan över de flygbolag som anmälts till Allmänna reklamationsnämnden, ARN, den senaste månaden.
SAS är också det bolag i DN:s genomgång som fått flest betalningsföreläggande från Kronofogden efter Norwegian, och de har dessutom dragit på sig en skuld hos Kronofogden på över 40 000 kronor.

Freja Annamatz, presschef på SAS, beklagar dröjsmålen men menar att de gör allt de kan för att hitta lösningar som kan automatisera och därmed snabba på processen.
– Vi vet att det är frustrerande för många kunder att man har fått vänta såhär länge. Det här är en situation vi aldrig tidigare ställts inför och att pengarna dröjer beror på den extremt stora volym av inställda flyg som pandemin orsakat, säger Freja Annamatz.
Hittills har bolaget återbetalat cirka en miljon personer, men

ändå återstår hundratusentals kunder.
– Alla som ansökt om att få pengar tillbaka för inställda flyg kommer att få sin återbetalning. Det är beklagligt att det har tagit tid och vi ber om fortsatt tålamod, säger Freja Annamatz.
På ARN vittnar man om fortsatt många anmälningar mot resebolag. Totalt har mängden ärenden fördubblats sedan förra året – och det höga trycket tycks hålla i sig. Sedan den första augusti har det kommit in runt tusen anmälningar mot olika resebolag.
– Vi ser ett fortsatt missnöje hos konsumenter. I flera fall handlar om att man blivit utlovad pengar inom en viss tid som inte kommer, säger Marcus Isgren, ARN:s ordförande och chef.
Tui är ett annat resebolag som anmälts till ARN den senaste månaden, och Gunde Nilsson är en av de kunder som bolaget står i skuld till. Trots anmälan till ARN väntar han fortfarande på närmare 21 000 kronor för en inställd resa till Cypern i maj.
– Den första juni fick vi en bekräftelse från Tui att vi skulle få tillbaka pengarna, men vi har inte

fått någonting än. När jag ringer blir jag hänvisad till deras kundtjänst i Messenger och där får jag olika förklaringar varje gång jag frågar om mitt ärende, säger Gunde Nilsson.
Han är besviken på bemötandet och vill inte resa med flygbolaget igen.
– Jag har förståelse för att det kan ta längre än tid än vanligt att få tillbaka pengarna just nu, men bemötanden jag fått från Tui har varit direkt arrogant, säger Gunde Nilsson.
Han har nu tagit ärendet vidare till Kronofogden, som i dagsläget har 16 aktuella ärenden om betalningsförelägganden riktade mot Tui. Totalt rör det sig om över 320 000 kronor.
Enligt Adam Györki, presschef på Tui Sverige gör bolaget vad de kan för att kunderna ska få tillbaka pengarna så snabbt som möjligt.
– Vi betalar tillbaka våra kunder löpande men det är inte alltid helt okomplicerat. Vi sköter de flesta återbetalningarna automatiskt och då går det fort. Men i många fall saknar vi exempelvis kontonummer eller annan information och då tar det tid, säger Adam Györki.

Han känner till att det finns kunder som är frustrerade över situationen.
– Vår ambition är att vi ska svara alla kunder så snabbt som möjligt och ge den information de behöver. Vi förstår att kunder är upprörda, men vi kan försäkra att alla som bokat med en resa med Tui kommer få sina pengar tillbaka, säger Adam Györki.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Fakta. Skulder

Ett betalningsföreläggande innebär att en person via Kronofogden ber företaget att betala det personen anser företaget är skyldigt. Företaget kan då bestrida föreläggandet och då får frågan tas till tingsrätt för att fastställa om skulden är riktig.
Om företaget varken betalar eller bestrider föreläggandet inom en viss tid kan Kronofogden fastställa skulden för indrivning. Då skickar Kronofogden en uppmaning om att betala skulden. Görs inte det i tid inleds en tillgångsutredning där Kronofogden undersöker vilka tillgångar den skuldsatte har att utmäta.

Swedavia: Inte lönsamt att ha kvar Bromma

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Det är inte längre affärsmässigt motiverat att driva Bromma flygplats, enligt en konsekvensanalys gjord av den statliga flygplatsoperatören Swedavia. Analysen välkomnas av regeringen.

– Jag tycker det är bra att Swedavia, i det läget som vi är, vänder på varje sten, säger näringsminister Ibrahim Baylan (S).

Krisen för flygmarknaden i covid-19-pandemin saknar motstycke, enligt Swedavias vd Jonas Abrahamsson.

”Bromma kommer sannolikt att ha ett kapacitetsöverskott på grund av låga trafikvolymer under lång tid framöver”, skriver han i analysen som nu är överlämnad till näringsdepartementet. En förtida avveckling är ett politiskt beslut, enligt Swedavia.

– Det här bör absolut diskuteras även om ingen av oss vet hur

djupgående de förändringar vi ser i dag på grund av pandemin är. Jag har själv fått en föredragning och jag tycker det finns många tankar som den väcker, säger Ibrahim Baylan.
Stockholms finansborgarråd Anna König Jerlmyr (M) tolkar Swedavias analys som ett första steg mot en avveckling.
”Då Swedavia gör denna konsekvensanalys på begäran av näringsdepartementet förutsätter jag att regeringen förstår att en påbörjad avveckling är irreversibel”, skriver hon i ett pressmeddelande.

Hon tillägger att detta gör frågan om en kapacitetsökning på Arlanda flygplats högaktuell. Hon kräver att regeringen nu ger Trafikverket i uppdrag att planera för en tredje parallellrullbana på flygplatsen och även stärka förbindelserna med tåg och väg till Arlanda.
TT

Han fick felaktigt provsvar: "Förtroendet har minskat"

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Ett falskt positivt testsvar för covid-19 kan få stora konsekvenser. Stefan Heilscher fick besked att han var smittad – men blev friskförklarad en vecka senare.

– Minst 20 personer gick och testade sig på grund av mitt positiva besked, felaktiga provsvar får stora samhällskonsekvenser, säger Stefan Heilscher.

Vi möts utanför radhuset i Sätra där Stefan Heilscher och hans fru jobbat hemifrån sedan i våras för att undvika smittspridning. När sonen i mitten av augusti skickades hem från kollo på grund av symtom började även Stefan Heilscher känna sig hängig.

– Jag fick halsont och röda ögon och både jag och sonen åkte för att testa oss på drive-in mottagningen i Fruängen, hela familjen testade sig några dagar senare, säger Stefan Heilscher.
Den 25 augusti fick han besked om att han var smittad av covid-19, till skillnad från resten av familjen. Han berättar att han funderade mycket på var han kunde ha smittats, han som knappt rörde sig utomhus, kanske hade han cyklat förbi någon som hostade.
– Det är klart att man blir orolig. Corona kan vara en jättehemsk sjukdom och det är många som har dött, särskilt här i Sverige. Jag hade bara svaga symptom, men det är en lurig sjukdom. Varje gång man vaknar tänker man, har jag feber, hur är min andning, har jag hosta, eller bara fått en smula knäckebröd i halsen.
Enligt instruktionerna började han genast ringa runt för att smittspåra bland barnens kompisar och vänner som de haft kontakt med. Barnen fick stanna hemma från skola, scouter och fotbollsträning.
– Man går genom olika faser. Först blir man rädd, man vill inte

tro att det är sant. Och sedan oroar man sig över vad som händer i kroppen. Efter tio dagar tänkte jag, nu är det värsta över. Då kan vi andas ut och kanske hälsa på mor- och farföräldrar, säger Stefan Heilscher.
Lagom när han bokat biljetter för att på höstlovet besöka föräldrarna i Tyskland kom det den 1 september ett nytt besked från 1177. Nu var svaret förvirrande nog både positivt och negativt. Dagen efter fick han ytterligare ett sms där han helt friskförklarades.

”På grund av tekniska fel har provet analyserats om. Resultatet blev negativt. Det innebär att du troligen inte hade covid-19.”

För Stefan Heilscher kom beskedet inte som någon lättnad. Det felaktiga provsvaret har dessutom fått konsekvenser för långt fler än bara hans familj.
– Det var minst 20 personer som gick och testade sig på grund av mitt positiva besked. Alla med samma rädsla och oro innan de får svar, säger Stefan Heilscher.
Enligt Karolinska universitetslaboratoriet beror felet på tekniska problem med ett

analysinstrument. Stefan Heilscher och ytterligare tio personer fick därför felaktigt veta att de var smittade.
– Vi beklagar verkligen det inträffade. Vi upptäckte problem med en maskin och när proverna analyserades om fick elva personer ändrade resultat. Tyvärr skickades ett svar utan förklaring ut automatiskt och först dagen efter kom en förklaring i ett nytt sms. Vi tittar på det och försöker bli bättre med informationshanteringen, säger Claes Ruth, funktionschef för Karolinska Universitetslaboratoriet.
Sedan mitten av juni har Karolinska Universitetslaboratoriet hittills ändrat svar på 19 tester för pågående covid-19 och 30 tester för antikroppar.
– Det här är en otroligt liten andel av alla provet där fel svar går ut, men det är jättetråkigt för den enskilde som drabbas. I Region Stockholm har vi gjort över 180 000 PCR-tester och 460 000 antikroppstester sedan mitten av juni så det är väldigt sällan vi behöver skicka ut korrigerade

svar. Utöver den större incidenten på KI tidigare i somras har vi haft få problem i Region Stockholm, säger Claes Ruth.

Analyserna i Region Stockholm genomförs vid fyra laboratorier. I slutet av augusti rapporterade DN om problem med analysmaskiner från Kina som används på Karolinska Institutets laboratorium. Problemet resulterade i att 3 700 personer, varav 1 875 i region Stockholm, fick sannolikt falskt positiva provsvar. Men sedan början av augusti har inte KI rapporterat ut några fler felaktiga svar.

– Våra tester kan man lita på i dag. Vi gör nu mellan 5–6 000 tester om dagen, vi kör för fullt, det har fullkomligt exploderat. Vår tidigare anmälan utreds av Läkemedelsverket och WHO, och jag har hört att man även upptäckt liknande problem i Danmark och Frankrike, säger Lars Engstrand, professor i smittskydd och föreståndare för laboratoriet.

Statistik som DN begärt ut visar att cirka 2,2 procent av testerna inte har gått att analysera på grund av tekniska problem. Då har den som testats inte fått fel

svar utan bara fått veta att testet inte kunnat analyseras.
Flest tekniska fel drabbar hemma-testerna som hämtas med taxi. Andelen hemmatester som inte går att analysera är 3,3 procent, jämfört med 0,9 procent av testerna vid drive-in stationer.
– Vi önskar att det vore lägre. Men sporadiska fel dyker upp och det kan bero på flera saker. Allt från handhavandefel, som att någon inte skruvat fast korken ordentligt, till transportskador, felmärkta prover, maskinproblem eller kontaminerade prover, säger Claes Ruth.

Stefan Heilscher drabbades nu i dubbel bemärkelse av testkrånglet då han efter det falska beskedet gjorde ett antikroppstest. Blodprovet blev då felaktigt märkt som ett svalgtest, inte blodtest, och kunde därför inte analyseras.
– Mitt förtroende för att Region Stockholm kan utföra tester är inte särskilt högt längre. Jag är glad att det nu går att testa sig för denna potentiell dödliga sjukdom för att minska utbredningen av smittan. Men då måste kvalitén i all testning säkras och kommunikationen till de berörda förbättras, säger Stefan Heilscher.

Han menar att testproblemen får stora konsekvenser både samhället och Sverigebilden. Kostnaden för Stockholms tester är redan över en halv miljard kronor.

– För mig handlade det om tio dagar, men det är allvarligt ur ett samhällsperspektiv, de felaktiga testen påverkar tiotusentals människors liv. Möjlighet till utlandsresor för hela regioner påverkas. Det är inte heller bra för bilden av Sverige, om vi inte ens kan göra testerna ordentligt.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Tester vecka 25–37

Drive-in tester för sjuka
Provsvar: 38 436
Negativa: 35 427
Positiva: 2 362
Tekniskt fel: 354

Hemtester för sjuka
Provsvar: 48 474
Negativa: 42 743
Positiva: 4 103
Tekniskt fel: 1 608

Källa: Karolinska universitetslaboratoriet

Dela

Region Stockholm tillsätter dubbla utredningar om vård av äldre

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Region Stockholm tillsätter två parallella utredningar för att granska äldres vård under pandemin. Enligt Ella Bohlin (KD), vårdutvecklingsråd, har det brustit i kontinuiteten vid läkarkontakter för äldre på boenden.

– Vi har anledning att vara självkritiska. Men det är för tidigt att bedöma vilka förändringar som behövs.

Läkarbesöken på regionens äldreboenden har minskat under pandemin, har DN:s granskning visat. Anledningen är Socialstyrelsens riktlinjer i

kombination med besöksförbudet på äldreboenden, enligt Ella Bohlin.

– Det är en tolkning av Socialstyrelsens riktlinjer som vårdgivarna gjort, och som syftade till att dra ner på alla besök. Den nationella strategin gick ju ut på att skydda riskgrupperna, men det är många äldre som fått sätta livet till och det är så klart ett misslyckande.

Som DN har berättat kräver liberala kommunpolitiker på Lidingö att regionen garanterar att läkare är på plats vid beslut om palliativ fattas, vilket hälso- och sjukvårdsförvaltningen tillbakavisar. Ella Bohlin säger att det inte är politikers uppgift att bedöma om medicinska bedömningar kan tas på telefon.

– Det är läkare och personal inom vården som avgör. Men när det gäller läkarinsatserna har de brustit i kontinuiteten mellan läkare och patient under pandemin, och det tyder på att någonting behöver förändras.

Förvaltningen ska genomföra två granskningar av äldres vård under pandemin. En om vad regionen gjort för att förhindra smittspridning inom

äldreomsorgen. Regionen ska också genomföra en fördjupad journalgranskning av äldre som avlidit med covid-19.

I Stockholm har 1060 personer – 7 procent av de boende på särskilt boende – avlidit med covid-19 från mars till juli. Det finns signifikanta skillnader i andelen smittade och döda mellan de två största vårdgivarna, Familjeläkarna i Saltsjöbaden AB och Capio Legevisitten AB, visar DN:s granskning.

Finns det anledning att titta särskilt på läkarinsatserna?

– Jag menar att vi gör det genom utredningen som görs avseende smittspridningen, för det är en väldigt viktig del.

I landets övriga regioner är läkarinsatser på särskilda boenden i regel kopplade till vårdcentraler. I Region Stockholm organiseras läkarinsatserna i ett vårdval, Familjeläkarna och Capio Legevisitten svarar för 90 procent av vården.

– Tanken var att främja valfriheten och att äldre som flyttade till särskilt boende skulle ta med sig den läkare man haft tidigare i primärvården. Jag skulle

önska att det fanns en mångfald av aktörer, och jag utesluter inte förändringar i vårdvalet, säger Ella Bohlin.
Enligt Bohlin har mobila vårdteam under pandemin inneburit en förstärkning av vården.
– På det sättet har vi kunnat säkra patientsäkerheten och ge vård efter behov.
Både S och V kräver en fördjupad granskning av läkarinsatserna, och att vårdvalet skrotas.
–Det är viktigt att man går till botten med varför de digitala besöken ökat så mycket, mot bakgrund av de höga dödstalen, säger oppositionsregionrådet Talla Alkurdi (S), och fortsätter:
– Man bör även titta på helheten när det gäller läkarinsatserna för äldre, eftersom det sätt det organiseras på i Stockholm är unikt. Det är viktigt att förstå hur det påverkat vården under pandemin - äldre riskerar hamna mellan stolarna när läkarinsatserna ingår i ett vårdval som inte hör ihop med vare sig primärvård eller vårdval geriatrik.
Talla Alkurdi pekar på att kostnaderna för vårdvalet för

läkarinsatser inte utvecklats i samma takt som andra vårdval.
– Då kan man inte utesluta att de digitala kontakterna ökar av besparingsskäl.
Även Vänsterpartiet i Region Stockholm vill tillsätta en utredning om vården av äldre under pandemin.
– Jag tror inte att det är en framgångsmodell att ha läkarinsatserna upphandlade av två bolag. Jag tror i stället man måste ge vårdcentralerna mer resurser och områden att ansvara för, med kontinuitet för att få kännedom om patienterna, säger Jonas Lindberg, V:s sjukvårdspolitiska talesperson.

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Fakta. DN:s granskning av vård för äldre

Socialstyrelsen rekommenderade i april att undvika fysiska läkarbesök som kunde skötas på distans, för att minska smittspridningen på äldreboende. Antalet läkarbesök till äldreboenden i Region Stockholm

minskade med 24 procent under mars–juli, visar DN:s granskning. DN har rapporterat om att beslut om palliativ vård i fler fall beslutats av läkare på distans.
Socialstyrelsen uppger nu att rekommendationen om distansvård vantolkats.
Totalt har 1065 personer, 7 procent av de cirka 15 000 boende på särskilt boende i Region Stockholm, avlidit med covid-19. Det är 19 procent av det totala antalet avlidna i sjukdomen i hela landet.
Capio Legevisitten och Familjeläkarna svarar för 90 procent av insatserna på äldreboenden i Stockholm. 24 procent av de boende har smittats där Familjeläkarna har haft ansvaret. 37,5 procent av de smittade har avlidit.

Folktomma gator minskade bullret – tystare än på julafton

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Coronapandemin har kraftigt minskat bullret i Stockholms innerstad. Medborgarplatsen har under våren stundtals varit tystare än på julafton visar ny KTH-studie.

– Det tyder på att stockholmarna har anpassat sig till myndigheternas rekommendationer, säger Romain Rumpler, forskare inom ljud och vibrationer på KTH.

I ett drygt år har forskare på KTH mätt bullernivån på Medborgarplatsen med hjälp av två monitorer. Under Coronapandemin blev de intresserade av att se om ljuddatan kunde visa hur Sveriges mjukare nedstängning med

rekommendationer i stället för total lock-down fungerade i praktiken.
Deras resultat visar tydligt att bullernivån i korsningen Götgatan/Folkungagatan minskade väsentligt mellan april och slutet av juni.
– Vissa dagar i april var det tystare än på julafton och midsommarafton som är de tystaste dagarna. Årets midsommarafton var till och med tystare än förra året, säger Romain Rumpler, forskare på center för ECO2 Vehicle Design på KTH.

Enligt studien var ljudnivån under våren på vardagar cirka 1,9 dB lägre än normalt.
På helgerna sjönk ljudet med hela 3 dB, vilket motsvarar ungefär en halvering av trafikflödet. I slutet av juni hade bullret ökat något men var fortfarande 20 procent lägre än normalt.
Effekten märktes redan i mitten på mars då nya distansregler och rekommendationer som att stanna hemma, inte åka kollektivt, jobba på distans och plugga hemifrån, kom slag i slag.
– Resultatet tyder på att stockholmarna anpassat sig rejält

och i direkt samband med att myndigheterna infört nya regler och rekommendationer, något som ofta ifrågasatts i media, säger Romain Rumpler.
Forskarna hoppas nu få medel för att utöka studien och tror att akustisk information kan vara användbar för både myndigheter och allmänhet.
– Vi vill göra en pilotstudie för att mäta hur bullernivåerna förändras under dygnet på hela Södermalm. Om människor kan få realtidsdata om buller så kan man kanske undvika platser där det är mycket folk under exempelvis pandemier, säger Romain Rumpler.
Medborgarplatsstudien är gjord tillsammans med forskarna Siddharth Venkataraman och Peter Göransson och presenteras i senaste numret av den vetenskapliga tidskriften Sustainable Cities and Society.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Johan Croneman: Ebba Buschs attack mot SVT måste tyvärr tas på allvar

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

KD:s partiledare Ebba Busch har vevat vilt i offentligheten den senaste tiden. Det ständiga hatobjektet för nyhögern tycks vara public service. Hon borde snarare oroa sig över de - historiskt låga förtroende-siffrorna för politiker.

I I en webbintervju med Expressens Maggie Strömberg för drygt tio dagar sedan sade Kristdemokraternas ledare Ebba Busch att hon ville se ett ”snävare public service”. Vid ett maktskifte byggt på KD, Moderaterna och SD (vad hon nu än säger så bygger hela idén på det samarbetet) ska SVT och SR ”renodlas”. Det så kallade krimskramset ska väck, public service ska i huvudsak satsa på nyheter och finkultur. Det är ingen harmlös liten flört med Jimmie Åkesson, det är ett

erbjudande om ett långt seriöst förhållande.
Ebba Busch har i och för sig varit ute och vevat vilt i offentligheten den senaste tiden, på intensiv och populistisk jakt efter tveksamma sverigedemokrater (ingen riktigt bra och ärlig start på ett förhållande, Jimmie). Senast var det fängelser i diverse skurkstater för de som döms i Sverige och saknar svenskt medborgarskap. Pengarna skulle tas från det svenska biståndet. Och så detta ständiga mässande om SVT, detta hatobjekt för den nyhöger som Ebba Busch vädjar till.

(Var ska pengarna som blir över efter SVT-skroten läggas på? Svensk mission i Afrika?)
Det blir ännu mer intressant när Ebba Busch preciserar sig; man både hör och ser framför sig hur henne presschef Per Gudmundson, före detta Svenska Dagbladets ledarsida i 10 år, spökskriver hennes Twitterinlägg och rotar fram den ena knasiga pressvinkeln efter den andra.
Ebba Busch säger i Expressen att hon ska verka för att ”få ett högre förtroende för public service”. Och ”produktioner som är mer av

nöjeskaraktär sänker förtroendet för det som presenteras i övrigt”.
Jag kollade årets ”Förtroendebarometer” (görs gemensamt av Kantar, Sifo och Medieakademien).
Den visar som vanligt att SVT och SR har absolut högst förtroende bland svenskarna när det gäller medier. De har tappat de senaste tio åren (vilket måste vara ett bekymmer för dem) men leder skyhögt över alla andra.
Ebba Busch mer än antyder att förtroendet för SVT på något sätt måste återupprättas. Gränsande till fake news, Ebba. Det är en politisk glidning som heter duga.
Tittar man på Förtroendebarometerns siffror när det gäller de politiska partierna är förtroendet historiskt lågt, för att inte säga katastrofalt lågt, och till och med förtroendet för riksdagen har fått sig en rejäl törn, rekordlåga siffror där också.
Mycket få har något som helst förtroende för politiken.
Det borde sannerligen bekymra Kristdemokraterna ur ett demokratiperspektiv. Ebba Busch kollar åt ett annat håll. Hon ser makten hägra.

Tittar man på de olika politiska partiernas anhängare så har stödet för public service, SVT och SR, ökat ordentligt bland samtliga partianhängare förutom bland miljöpartisterna (och den mätningen gjordes innan coronan, i februari) – men det har ökat remarkabelt bland just Kristdemokraternas väljare. Ebba Buschs partikamrater visar rekordstort förtroende för SVT och public service!
Hoppsan.
Attacken mot SVT, public service, oberoende journalistik och nyhetsförmedling kommer att bli en samordnad och iskallt genomförd gryningsräd, det har vi sett exempel på i Danmark. En dag finns de bara kvar i marginalen.
SVT:s strategi att till exempel slå de kommersiella kanalerna på fingrarna också när det gäller det som KD kallar ”krimskramset” har många varnat för. Man gör kanske programmässigt rätt analys, men riskerar att gräva sin egen politiska grav.
Alla som verkligen vill försvara public service mot kristdemokrater och

sverigedemokrater räcker upp en hand. Det är allvar nu..

Johan Croneman
johancroneman@gmail.com

Kristina Lindquist: I dag är det flyktingbarnen som sover på bar mark, i morgon kan det vara vi

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

En gång gick jag en utbildning i hjärt- och lungräddning. Och med tanke på hur lite jag kommer ihåg av heimlichmanövrar och kompressioner borde jag kanske

hitta en ny kurs snart. En sak minns jag dock väl, att kursledaren konstaterade att den som behöver akut hjälp kanske inte alls är någon i din omedelbara närhet. Det kan vara någon du bara passerar, som är hemlös eller påverkad. ”Många drar sig för att gripa in i ett sådant läge.”

Berusning, smuts och sjukdom kan avskräcka en främling från att skynda sig fram – och kanske är steget också längre till att hjälpa den som uppfattas som redan utslagen, där det utsatta tillståndet blivit en normalitet.

När stockholmarna öppnade sina dörrar efter terrorattacken 2017 var det ju i regel för människor som inte kunde ta sig hem från jobbet, snarare än för människor som helt saknade hem.

Och just nu kan man säga att Europas politiska ledare så att säga drar sig för att gripa in i den fruktansvärda situationen för flyktingarna på grekiska Lesbos. Läget efter branden i Moria är visserligen akut, med människor som förlorat allt och sover under bar himmel med sina barn. Men det vi har framför oss är också något mer än en ren akut-

situation, eftersom lägrets tusentals invånare har levt i obeskrivlig misär i åratal. En brand i helvetet är något annat än en brand hos oss.
Det är väl den slutsatsen man måste dra av att bara ett tiotal EU-länder har lovat att ta emot ett par hundra barn från det nedbrunna lägret. Sverige är inte ett av dem – justitieministern hänvisar till grundlagen och hälsar via sin pressekreterare att en omflyttning bara kan bli aktuell om EU-kommissionen går ut och säger att alla medlemsstater ska ta emot personer från lägret: ”Men vi är inte där, EU-kommissionen har inte sagt något sådant.” (SVT 12/9).
Naturligtvis är vi inte där. Och jag är inte rätt person att bedöma juridiken här. Men Eva Edwardsson, hovrättsråd och docent i offentlig rätt, skriver på Twitter att hon är ”uppriktigt förvånad” och att frågan inte handlar om att ”lägga sig i Migrationsverkets myndighetsutövning, bara att flytta människor hit så att deras ansökning prövas här. Fram med bussarna!”

Sådan handlingskraft existerar ju, och brukar kunna aktiveras inför en plötslig krissituation. Jag kan bara konstatera att det tydligen uppfattas som normalt att flyktingbarn sover på marken i Europa. Ingen ordning har rubbats i grunden, inga krafttag sätts i verket, och ingen första hjälpen.
Vad som är normalt kan dock komma att ändras. Glöm det förresten, det ändras nu. På USA:s västkust färgas himlen sjukt röd av de värsta skogsbränderna i modern tid. ”Den där draken, tjock av röken från tusentals bränder, blockerade solljusets alla blå toner och svepte in staden i brandgul halvdager”, som Expressens Anna Hellgren skriver om de apokalyptiska scenerna från San Francisco. (11/9)
Luften går inte att andas, och i delstaten Oregon har elden tvingat en halv miljon att lämna sina hem. Inför detta scenario fångar Portlandaktivisten Kat McKelvey något oerhört centralt om utsatthet och solidaritet: ”Om du tror att din hemlöshet kommer att vara annorlunda än den hemlöshet som människor på gatan lever i just bara för att du

förlorat ditt hem i en skogsbrand så har du fel.” (Twitter 10/9)
Hon beskriver hur hennes egen familj förlorade sitt hus efter en översvämning när hon var femton år. Frivilliga strömmade till för att hjälpa i detta brott med normaliteten, där människor slagits till marken utan uppenbar egen förskyllan. Men när volontärerna slutade komma efter ett par veckor var förödelsen kvar. Många familjer saknade rätt försäkringar och blev just hemlösa; kanske trodde de att folk skulle minnas att de alldeles nyss varit väletablerade samhällsmedborgare?
För en sak kan vi räkna med: klimatförändringar och mer extremt väder kommer snart att utsätta fler människor för risken att förlora hus och hem, även i vår del av världen. Fler kommer kanske att få sova på marken med sina barn. Och som Kat McKelvey skriver: ”Folk glömmer snabbt orsaken, och de glömmer dig.”

Kristina Lindquist
kulturdebatt@dn.se

Psykiatern: Det bästa tror jag är om man inte måste vara lycklig

TISDAG 15 SEPTEMBER 2020

Det senaste århundradet har det mesta mätbara blivit bättre. Ändå tycks vi inte bli lyckligare. Varför är det så?

Psykiatern Christian Rück vill ta tillbaka lidandet i den svenska vokabulären. Han menar att viss olycka är en ofrånkomlig del av livet.

– Det bästa tror jag är om man inte måste vara lycklig, säger han.

År 1920, när spanska sjukans tredje och sista våg svepte genom Sverige, dog Christian Rücks mormors mor Ebba. Kvar och föräldralös blev hennes femåriga dotter Lisen, utan någon närvarande pappa.

Lisens liv, som trots den tuffa starten kom att bli både långt och

vad det verkar oftast lyckligt, fungerar som ett ramverk i Christian Rücks bok, ”Olyckliga i Paradiset” (Natur & Kultur). För under Lisens 96 år i livet blev snart sagt allt mätbart mycket bättre. Från förväntad livslängd, till spädbarnsdödlighet, rikedom och rättigheter.

Ändå tycks vi inte bli lyckligare.

– Det är bitvis svårt att föreställa sig hur annorlunda uppväxtvillkoren var för Lisen, jämfört med för mina barn. Det får man ju säga. Det kanske var naivt, men jag tror att välfärdslandets skapare trodde att människor också skulle känna sig befriade från lidande med förändringarna, men riktigt så har det inte blivit, säger Christian Rück.

Han är professor i psykiatri vid Karolinska institutet och regelbundet återkommande i DN:s expertpanel. I den nya boken går han igenom data om svenskarnas mående, betar av stressforskningens historia, den ökande utskrivningen av antidepressiva och hur psykiatriska diagnoser står bakom allt fler sjukskrivningar.

Slutsatsen är inte att svenskarna mår sämre, men inte heller bättre, utan snarare att vi tycks må helt okej.
– Ja, vi är inte olyckliga i paradiset. Vi verkar vara normallyckliga i normallandet snarare, säger Christian Rück.
Han vänder sig mot vad han menar är en lika dominerande som falsk bild av att svenskarna mår allt sämre, att den psykiska ohälsan ökar och att vi blir allt mer stressade. I stället, menar han, har både stressnivån och det självskattade måendet under lång tid stått relativt still i befolkningen.
– Min slutsats är att om vi ändå har kvar en hel del av det vanliga lidandet efter hundra år av stora förändringar, då verkar det orealistiskt att satsningar vi gör nu kommer får bort lidandet, säger han.
Christian Rück hänvisar bland annat till Statistiska centralbyråns undersökningar av levnadsförhållanden, i vilka sex av tio svarar att man jobbar under tidspress eller att arbetet är jäktigt. Men andelen har inte ökat sedan frågan började ställas 1986.

Det dåliga måendet återspeglas inte heller i självmordsstatistiken, som inte heller ökar.
Han lyfter även statistik från sjukvården som visar att svenska patienter i genomsnitt uppskattar sin hälsa till 84 på en skala av 100. Detta trots att de flesta av de tillfrågade är helt friska.
Bristen på hundraprocentigt mående kan, åtminstone för en del av befolkningen, förklaras med att lidande och olycka är en del av livet. Det är helt enkelt normalt att inte må perfekt, enligt Christian Rück.

– Man har tagit bort så mycket väldigt stora trauman ur livet, men trots alla förbättringar mår vi inte hundra. Då tror jag det kanske är rimligt att inse att en hel del av lidandet är för evigt.

Den här tanken, att man inte kan bli hundra procent lycklig. Skulle man kunna bli lyckligare av att veta det?

– Ja, eller i alla fall att man inte måste vara lycklig. Jag tror det. Det bästa tror jag är om man inte måste vara lycklig, eller inte måste försöka vara helt lycklig.
Christian Rück menar att lidandet i befolkningen kan delas upp i två

delar. För en stor del är medicinsk vård både verkningsfull och helt nödvändig.
– En del består av folk som faktiskt kan ha hjälp av en diagnos, eller som mår skitdåligt. Som riskerar att ta livet av sig, som är supersjuka, inte kan gå till jobbet eller skolan och där livet är starkt påverkat. Där är det självklart att vårdens och samhällets insatser är avgörande, där är den medicinska modellen framgångsrik.
En annan typ av lidande beskriver han som mer allmän, rotad i otillfredsställelse, sorg, relationer eller livsförändringar. Det handlar förstås inte om något mer njutbart lidande, menar Christian Rück, men sådant som inte påverkas av samhällets resurser eller vårdens utbyggnad.
– Den här delen tänker jag att vi tidigare hade andra förklaringsmodeller till. I ett religiöst samhälle är lidandet i princip förklarat av att Gud är allsmäktig. Senare hoppades arbetarrörelsen att vi skulle befrias från lidandet genom att få bort orättvisor, säger han.
Men, menar Christian Rück, för många människor är tidigare

generationers förklaringsmodeller inte längre aktuella. I brist på mening till lidandet börjar det i stället ses som något onormalt och oacceptabelt, något som kan vårdas eller medicineras bort.
– När vi gör det, gör vi lidandet till en sjukdom. Då riskerar man att få dålig hjälp, vilket öppnar för ny besvikelse, säger han
Christian Rück välkomnar i stort det samtida uppmärksammandet av psykisk ohälsa, men tycker att en oönskad biprodukt är just att olika typer av lidande buntas ihop under ett alltför stort paraply. Följden blir en överbelastad vård, för lite hjälp till dem som verkligen behöver det, och ett ökat antal psykiatriska diagnoser.
– Det är inte så att jag upplever att psykiatrin är översköljd av människor som egentligen inte har några problem. Väldigt många har allvarliga psykiska problem som behöver mycket mer hjälp än de får. Men man måste ändå akta sig för att göra friska till sjuka, säger han.
– Då tror jag också att man tar bort andra lösningar för människor som mår dåligt, som att prata med en annan människa. Man behöver inte bara tänka att

lidandet är något onormalt som behöver åtgärdas inom vården. Bilden av att samtiden präglas av allt sämre mående får oss samtidigt att söka ibland falska orsaker och förklaringar, säger Christian Rück och nämner bland annat mobiler och skärmtid som moderna sådana.

– Jag förstår verkligen den intuitiva idén om att det måste man ju bli knäpp av, som folk håller på. Men oron är så vitt vi vet utifrån datan obefogad, säger han.

– Om man säger att vår hjärna inte är byggd för det, det tycker jag är ett pseudoargument. Det är som att säga att vår hjärna inte är byggd för tryckpressen eller att läsa. För fram till för hundra år sedan läste nästan ingen på hela jorden, men nu använder alla bokstäver och det hade evolutionen heller inte förberett oss på.

Varför är det så då, att vi glömmer att titta bakåt och hela tiden försöker få det bättre, om vi mår bra?

– Jag har inget jättebra svar. Men det är klart att om man tänker på hur många tusentals år människan kämpat för att få det

bättre, då är det kanske svårt att slå av den drivkraften. Det är ju en ganska kort tid som vi har haft det bra, typ två generationer. De andra svalt, säger Christian Rück.

Vi är mitt i en pandemi nu. Vad tror du att den får för effekt på vår psykiska hälsa?

– För de som drabbats direkt är det förstås fruktansvärt. Men de flesta i Sverige är ju bara påverkade av restriktionerna, den effekten är mer oklar. Men att vi skulle se en dramatisk förändring av den psykiska ohälsan låter alarmistiskt med tanke på allt annat människan klarat av, säger Christian Rück.

Gränsdragningen för vad som är sjuklig respektive normal olycka och lidande är inte enkel och olyckan verkar inte heller bli enklare att utstå med vetskapen om att vi haft det sämre förut.

– Det funkar inte att ta avstamp i min mormors liv och tänka att ”jag borde inte klaga”. Men vi måste komma bort från tanken om att vi står inför en slags psykologisk, psykiatrisk pandemi, en flodvåg av psykisk ohälsa. Datan visar att många mår rätt så bra, säger Christian Rück.

Slutpoängen blir i stället en förhoppning om att lidandet ska få en nyfödd plats i vår vokabulär,

att lidandet inte bara ses som meningslöst brus och att den enskilde kan skapa sig en egen mening.
– Vårt lidande är en acceptabel biprodukt av vårt komplexa kognitiva fungerande. Vi kan tänka om framtiden, om oss själva i relation till andra, föreställa oss döden och andra hyperavancerade saker. Men då kan man förstås också se en negativ framtid och oroa sig för den, säger Christian Rück.

Josef Svenberg
josef.svenberg@dn.se

Ledare: Tydliga regler krävs när polisen kartlägger vårt dna

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Det var en tung suck av lättnad som drog över Sverige den 9 juni 2020. Då greps en man, misstänkt för ett mer än 15 år gammalt dåd – dubbelmordet i Linköping då en åttaårig pojke och en 56-årig kvinna bragtes om livet.

Men i lättnaden fanns också stor förvåning. Det var nog inte många som hade räknat med att detta någonsin skulle klaras upp, trots att det rörde sig om den näst största brottsutredningen i landet, efter mordet på Olof Palme.

I ett långt reportage kunde DN följa mördarjaktens slutfas och skildra hur det gick till när ny, banbrytande teknik användes för att ringa in en misstänkt gärningsman och slutligen gripa - honom. Daniel Nyqvist har nu erkänt dådet men vill dömas för dråp på grund av ”allvarlig psykisk störning”.

Den rättegång som inleddes på tisdagen i Linköpings tingsrätt hade knappast ägt rum utan den nya tekniken att spåra upp gärningsmän genom kommersiella dna-baser för släkt-forskning.

Metoden började användas i USA för några år sedan. Där kunde den ökände ”Golden state-mördaren”

till slut gripas för mord, våldtäkter och andra brott som han begått så tidigt som på 1970-talet.
Släktforskningsregistren är oerhört mycket kraftfullare än polisens egna dna-register. Att de kan användas för att lösa brott var och är en världssensation:
Tidskriften Science tog med tillvägagångssättet på sin lista över de tio största vetenskapliga genombrotten 2018.
”En mycket större revolution än fingeravtrycket”, sa Peter Sjölund i DN-reportaget. Han är en av Sveriges verkliga experter på släktforskning och en nyckelperson i utredningen av -dubbelmordet i Linköping.
Men även om tekniken är ny är de etiska frågeställningarna gamla. Vid stora tekniska språng är det extra viktigt att inte bara ryckas med utan att fortsätta ställa viktiga frågor:
Hur mycket information vill vi att samhället ska ha om medborgarna? Är det önskvärt att polisen, alltså staten, ska komma så långt in i våra kroppar att de ges fri tillgång till vårt dna? Vilka är i så fall riskerna med det? Hur skulle en mer auktoritär regering

kunna utnyttja lagrum som underlättar dna-kartläggning? Det klassiska argumentet för alla integritetsintrång lyder: ”Den som inte gjort något ont har ingenting att frukta.” Men det är ett sluttande plan. Med det resonemanget skulle man acceptera kameror i allas sovrum. Eller åtminstone topsa alla nyfödda och alla inflyttade till Sverige. Visst, det skulle lösa många brott, men de potentiella farorna är många.

En viktig fråga gäller när polisen ska ha rätt att använda släktforskningsregistren. I dag talar vi om de riktigt grova brotten, hur stor är risken att det förändras? Och vad kan ske om dessa verktyg – som sägs ge ”hundraprocentiga träffar” – hamnar i händerna på poliser som hanterar dem orätt?

Dessutom: Hur stor hänsyn ska tas till de släktingar till gärningsmannen som lämnat sitt dna i rent släktforskningssyfte? Utredningen av dubbelmordet i Linköping var en del av ett pilotprojekt inom polisen om just användningen av dna-baserade släktforskningsdatabaser i brottsutredningar. Det är ingen

vågad gissning att projektet kommer att resultera i att metoden får grönt ljus, vilket är rimligt, eftersom polisen ska ha bästa möjliga redskap för att lösa svåra brott.
Men då är det också av stor vikt att vi inte blir fartblinda och att ett genomtänkt regelverk kommer på plats. Respekt för integriteten måste sitta i samhällets dna.
DN 16/9 2020

Äntligen får de sin frihet tillbaka

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Även om beslutet att införa besöksförbud på äldreboendena var nödvändigt, var det inte lika oproblematiskt som det ibland har låtit. I Socialstyrelsens broschyr ”Din rätt till vård och omsorg” står det tvärtom: ”Även om du bor

i ett äldreboende är det ditt eget hem… Här är det du som bestämmer när någon ska hälsa på.”
Så har det inte varit sedan i våras, men från och med den 1 oktober blir det en återgång till det normala. Det meddelade regeringen på tisdagen, vilket är det enda rimliga.
Coronaspridningen i samhället är numera låg och på boenden har den nästan upphört. Därmed finns det ingen anledning att inte låta äldre välja vilka som ska släppas över tröskeln, dock med en vädjan om att äldreboenden bör se till så att anhöriga inte kommer i kontakt med andra på boendet.
Det handlar dels om självbestämmande. Dels om att många som bor på äldreboenden har ganska kort tid kvar att leva och den sista tiden i livet ska familjer i mesta möjliga mån få vara tillsammans.
Dessutom är öppningen av äldreboendena ett viktigt och riktigt vägval, som säger någonting större än att det är fritt fram att ta emot besök. Utgångspunkten i coronastrategin har hittills varit att skydda riskgrupper, som

därmed måste isoleras, eftersom Sverige inte lyckades begränsa den allmänna smittspridningen. Att häva besöksförbudet innebär ett skifte, som ställer högre krav på att den som är smittad eller har symtom tar ansvar för sin isolering, samt att vi testar och smittspårar mer för att bryta smittkedjor. När virusspridningen i samhället är begränsad är detta den mest humana strategin, eftersom den medför att personer i riskgrupp slipper avstå från sina vanliga sociala kontakter på obestämd tid.

Ytterst handlar det om vem som ska isoleras: den som är sjuk eller den som absolut inte får bli det.

Susanne Nyström
susanne.nystrom@dn.se

Ministern: Stort ansvar att besöka äldre

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Besöksförbudet på äldreboenden hävs från och med den 1 oktober.

– Vi gör bedömningen att ett generellt besöksförbud inte längre är rimligt, säger Johan Carlson,

Folkhälsomyndighetens generaldirektör.

Sedan den 1 april har det rått generellt besöksförbud på landets äldreboenden för att förhindra spridning av coronaviruset.

Bakgrunden är den omfattande spridning av coronasmittan som drabbade många äldre under pandemins inledande fas.

Nu hävs förbudet. Från och med den 1 oktober kan äldreboendena återigen ta emot besökare.

– Det råder ingen tvekan om att det här är efterlängtat. På landets äldreboenden bor de allra sköraste och sjukaste äldre. Det

senaste halvårets besöksförbud har försvårat eller omöjliggjort besök och för många har det varit både smärtsamt och påfrestande, säger socialminister Lena Hallengren (S).
Enligt socialministern gör regeringen den samlade bedömningen att flera samverkande faktorer motiverar beslutet. Det handlar till exempel om den minskade smittspridningen i samhället och de åtgärder som redan vidtagits ute i äldreomsorgen för att skydda de äldre mot smitta. Tillsammans med nya myndighetsföreskrifter och rekommendationer gör regeringen bedömningen att besöksförbudet kan upphöra.
– Men även om det mesta just nu pekar åt rätt håll så kan vi komma att drabbas av nya utbrott. Vi måste vara medvetna om det, och det är en risk när vi nu lyfter förbudet. Det innebär ett stort ansvar för de äldre och deras anhöriga, säger Lena Hallengren.
Socialstyrelsens generaldirektör Olivia Wigzell konstaterar att besöksförbudet har varit en hjälp för att hindra smittspridning på landets äldreboenden.
– Samtidigt har vi många vittnesmål om att anhöriga saknat

möjligheten att besöka sina nära och kära på äldreboenden. Vi hör också att de på äldreboenden känner en stor ensamhet och sorg över att inte få besök. Vi har också noterat att påfrestningarna har blivit större när besöksförbudet nu varit i kraft under en längre period, säger Olivia Wigzell.
Ett viktigt skäl till att Socialstyrelsen rekommenderar att besöksförbudet hävs är att äldreboendena haft flera månader på sig att bygga upp rutiner och stärka smittskydd och basala hygienrutiner.

– De har också anpassat lokalerna för att kunna undvika trängsel och stora grupper. Dessutom har möjligheten att testa personalen väsentligt förbättrats jämfört med i våras, säger Olivia Wigzell.
Hon konstaterar att smittspridningen på äldreboenden nästan har upphört.
– Samtidigt vill vi inskärpa att bara för att besöksförbudet upphör så innebär inte det att faran är över. Det kommer att vila ett ansvar på den som gör besök att tänka igenom hur man agerar för att undvika att man tar med

sig smitta in på boendet, säger Olivia Wigzell.
Socialstyrelsen har tagit fram en rad bindande regler för vad som ska gälla vid besök på äldreboenden. Det handlar bland annat om krav på att verksamheterna ska göra riskanalyser och ha rutiner för att minska smittspridningen.
Även Folkhälsomyndigheten framhåller att smittspridningen just nu är mycket liten på landets äldreboenden.
– Vår slutsats är att behovet av ett besöksförbud har minskat avsevärt. Smittspridningen av covid-19 har avtagit på landets äldreboenden och i samhället, liksom belastningen på hälso- och sjukvården, säger Folkhälsomyndighetens - generaldirektör Johan Carlson.
Han understryker att det fortfarande finns risk för lokala och regionala utbrott av covid-19 och att myndigheten därför ser över om hur lokala restriktioner och avrådan från besök inom ett begränsat område kan införas.
– Men vi har gjort bedömningen att ett generellt besöksförbud inte är en rimlig åtgärd med tanke på den stora inskränkningen som det

innebär för de äldre och de konsekvenser det för med sig, säger Johan Carlson.
Socialminister Lena Hallengren konstaterar att besöksförbudet på landets äldreboenden har varit en av de svåraste begränsningarna under pandemin för de äldre och deras anhöriga.
– Samtidigt var det rätt att införa förbudet. Det var också rätt beslut att fatta när vi förlängde det, säger Lena Hallengren.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. Nästan hälften av dödsfallen i Sverige har gällt äldreboenden

Det nationella besöksförbudet på äldreboenden har gällt sedan den 1 april.
Förbudet är en utgångspunkt, men den verksamhetsansvarige får i det enskilda fallet medge undantag från förbudet om det finns särskilda omständigheter som motiverar ett undantag och om risken för spridning av coronaviruset är liten.
Äldreboenden, eller den mer formella termen ”särskilda

boenden”, har under coronapandemin varit särskilt utsatta i Sverige. Nästan hälften, 46,6 procent, av alla dödsfall med bekräftad covid-19 har gällt personer som bor på äldreboende, enligt Socialstyrelsens senaste statistik.
Källa: Regeringen, Socialstyrelsen

Stig till sin hustru: ”Nästa gång kan vi ses på riktigt”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Sedan besöksförbudet infördes på landets äldreboenden har Lena och Stig Ewaldson från Viken pratat i telefon tre gånger varje dag och skrivit kärleksbrev. Men att inte få röra

vid sin hustru sedan 60 år har varit en stor sorg.
– Med tiden kommer hon inte längre att veta vem jag är och det har varit min stora rädsla, att vi inte skulle få kramas innan det sker, säger han.
Lena, 79, och Stig Ewaldson, 84, har varit gifta i över 60 år. De träffades på en studentfest när Lena var 18 år gammal och Stig var 23.
– Det var kärlek vid första ögonkastet, sedan dess har det varit vi, säger Stig Ewaldson.
Men under det senaste halvåret har de bara fått träffas några gånger, på rejält avstånd och med en glasskiva mellan sig. Denna dag väntas regeringen komma med ett nytt besked angående besöksförbudet på landets äldreboenden. Stig Ewaldson är därför extra nervös när han beger sig till hustruns demensboende i Höganäs. Några minuter innan Lena kommer in till rummet, som byggts om för distanserade besök, får han veta att besöksförbudet försvinner den 1 oktober.
Stig sjunker ihop på sin stol, lägger ansiktet i händerna. Gråter.
När personal i full skyddsutrustning rullar fram Lena

till altandörren i en rullstol samlar han sig.
– Älskling, jag har fantastiska nyheter. Nästa gång vi ses kan vi ses på riktigt.
De fysiska besöken kan ibland stressa Lena, berättar Stig, att vara så nära varandra och samtidigt inte få röra vid varandra.
– Närheten saknar man kolossalt mycket. Vi har hållit ihop i så många år, och det har varit ett bra äktenskap. Vi har aldrig varit ifrån varandra någon längre stund. Och mitt sinne har inte kunnat acceptera att vi inte får träffas på riktigt, berättar Stig Ewaldson.
Besöken är korta, sedan i somras får de ses varannan vecka i femton minuter.
– Vi har haft det bra, eller hur Lena, säger Stig.
– Ja, vi älskar varandra, svarar hon.
Så sent som i oktober förra året var de i USA och hälsade på sin son, som bor där, men sedan dess har Lenas sjukdom förvärrats snabbt. I början av året flyttade hon in på boendet, efter att hon ramlat flera gånger i hemmet och skadat sig allvarligt.

– Man måste acceptera tillståndet med, det går bara åt ett håll, det inser jag. Hon blir bara tröttare och tröttare. Och med tiden kommer hon inte att veta vem jag är. Att inte få vara med i slutskedet av Lenas liv..., säger Stig och tystnar.
Han välkomnar regeringens besked, men är kritisk till att man haft besöksförbud så länge och den skada som det orsakat. Det är i grunden en skrivbordsprodukt, menar Stig Ewaldson, där man inte vågat se enskilda omständigheter.

– Jag har varit frisk och Lena har varit frisk. Jag förstår att man är rädd för smittspridning, att det är en svårbedömd fråga, men man har inte tagit hänsyn till de psykiska aspekterna. Det har helt krasst handlat om siffrorna, hur många fall har vi, hur många har dött. Man har inte tagit hänsyn till vad förbudet åstadkommit i psykiskt lidande hos oss 70-plussare, som vi kallas.
Barnen hör av sig med videosamtal dagligen, och Stig försöker själv hålla i gång, träffa vänner, forska i lokalhistoria. Men

våren och sommaren har satt sina spår.
– Jag har aldrig känt mig nere i hela mitt liv, jag är en ganska lättsam person, men nu har det varit tungt. Det är tungt.
Tiden är ute och det är dags att säga hejdå.
Innan han går överlämnar Stig Ewaldson ett nytt brev som han skrivit till Lena. Där berättar han bland annat hur barnen mår och vad han själv gör om dagarna. Han avslutar brevet till hustrun: ”Jag längtar efter att krama dig”.

Marijana Dragic
marijana.dragic@dn.se

Amina Manzoor: Smittorisken är klart mindre än under våren

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Äldre är särskilt sårbara för det nya coronaviruset. När smittan spreds på äldreboenden under våren infördes ett nationellt besöksförbud. Nu är smitto-

läget ett annat, men det finns fortfarande en risk.

Coronapandemin har varit tuff för många. Men äldre personer i vårt samhälle har lidit särskilt. Den absolut största riskfaktorn för att bli svårt sjuk och dö i covid-19 är hög ålder. De som är 70 plus har rekommenderats att undvika större sociala sammanhang och nära fysiska kontakter.

Pandemin har också varit extra tuff för de som bor på äldreboenden. Dessa platser har visat sig vara en optimal miljö för spridning av det nya coronaviruset. I många länder har en stor andel av dödsfallen i covid-19 skett på just äldreboenden. Sverige är alltså inte unikt.

Regeringen beslutade därför om ett nationellt besöksförbud på äldreboenden från den 1 april. Det var nödvändigt att ta till dessa drastiska åtgärder då. Samhällsspridningen av viruset var stor och smittan tog sig in på många särskilda boenden för äldre.

Men besöksförbudet har fått konsekvenser för de boende och deras anhöriga, som inte kunnat

träffas. Många har känt sig isolerade och ensamma.
Nu hävs besöksförbudet från den 1 oktober. Vi har en låg nivå av spridning av coronaviruset i Sverige just nu, både på samhällsnivå och på den här typen av boenden. Enligt Folkhälsomyndighetens senaste veckorapport rapporterades 17 nya fall på äldreboenden vecka 36. När det var som mest, i mitten av april, var det över 800 smittade.
Inför sommaren intervjuade jag statsepidemiolog Anders Tegnell om de viktigaste lärdomarna under det första halvåret med coronaviruset. Det första han tog upp var äldreboenden, vilka förödande konsekvenser det fick att smittan tog sig in där. Men också hur snabbt man lyckades minska smittspridningen efter att man vidtagit åtgärder som att skärpa basala hygienrutiner, utbilda personalen och se till att det fanns skyddsutrustning. Nu har man också mycket bättre möjligheter att testa personalen för aktiv covid-19-infektion.
Det betyder inte att risken för smitta är noll, men den är klart lägre än under våren. Det finns fortfarande en risk för lokala

utbrott och smittspridning inne på äldreboenden.
För att minska risken för detta handlar det inte bara om att äldreboenden måste följa myndigheternas rutiner. Den som vill besöka sina anhöriga måste också vara särskilt noggrann med att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer om handhygien och med att stanna hemma vid minsta tecken på sjukdom.
Vi har sett hur stor skada coronaviruset kan göra om det tar sig in på äldreboenden.

Amina Manzoor
amina.manzoor@dn.se

Nu prövas Wilma-domen i hovrätten

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Tishko Ahmed, 23, dömdes av tingsrätten för mordet på 17-åriga Wilma Andersson i Uddevalla i november förra året. Trots att en kroppsdel från flickan hittades i Ahmeds lägenhet har han genom hela rättsprocessen bedyrat sin

oskuld. Domen är överklagad och ska nu prövas i hovrätten.
Mordet på 17-åriga Wilma Andersson rev upp ett sår av sorg och ilska i Uddevalla. Flickans försvinnande engagerade tusentals frivilliga som genom tröstlösa vinterdagar letade efter hennes kvarlevor i mörka skogar, diken, vattendrag och vikar i och runt staden.
Tishko Ahmed, den unge man som snart häktades som misstänkt för mord, dömdes i slutet av juli till livstids fängelse för just det brottet. Men Wilma Anderssons 23-årige före detta pojkvän har i såväl polisförhör som under förhandlingen i Uddevalla tingsrätt nekat till all form av inblandning i flickans död. Tillsammans med sin försvarsadvokat Beatrice Rämsell har han överklagat tingsrättsdomen, som nu ska prövas i hovrätten.
En av flickans kroppsdelar hittades av polisen i en resväska i en garderob i Tishko Ahmeds lägenhet. Kroppsdelen var inlindad i folie från vilken polistekniker har säkrat 23-åringens fingeravtryck. Rester av

hennes blod har hittats på köksknivar i lägenheten.
Wilma Anderssons kropp har dock inte påträffats och i överklagandet hävdar Tishko Ahmed genom sin advokat att utredningen varken har visat hur hon dog – och att hon faktiskt blev mördad – eller att det var han som i så fall mördade henne.
”Enligt vår uppfattning bör åtalet för mord ogillas redan här eftersom vi faktiskt inte känner till varför eller hur målsäganden avlidit. Det går därför inte att utesluta att hon avlidit av andra orsaker än genom uppsåtligt dödande. Möjliga alternativa händelseförlopp måste prövas av domstolen”, står det i överklagandet.
Varken åklagare eller försvarare har till hovrätten lämnat någon ny bevisning i ärendet och rättens uppgift blir därför i första hand att på nytt värdera den bevisning som ligger till grund för den fällande tingsrättsdomen.
Förhandlingen inleds i dag, onsdag, och avslutas nästa månad. Fyra dagar är vikta till förhandling i rättssalen, återstående tid kommer hovrätten att ägna åt att lyssna till inspelningar från rättegången i Uddevalla.
Carl Cato
carl.cato@dn.se

Morgan Johansson: ”Ingen risk för regeringskris”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) tog i går, tisdag, emot migrationskommitténs betänkande – en utredning som orsakat en djup spricka mellan regeringspartierna.

– Vi kommer att ha en dialog i regeringen, säger Morgan Johansson.

Samtliga åtta riksdagspartier har tillsammans haft i uppgift att ta fram ett förslag på ny lagstiftning som ska ersätta den tillfälligt skärpta asyllagstiftningen när den löper ut nästa sommar.

Men trots ett år av utdragna förhandlingar lyckades partierna i migrationskommittén inte enas och ordföranden lät därför partierna rösta om en rad förslag.

På tisdagen lämnade ordförande Thomas Rolén över resultatet till

justitie- och migrationsminister Morgan Johansson.
– Det är 26 förslag och bakom varje enskilt förslag finns en majoritet, dock inte samma majoritet vilket gör det här lite speciellt, säger Thomas Rolén.
Bland annat föreslås att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel, skärpta krav för att få permanent uppehållstillstånd efter en viss tid, till exempel krav på språk, vandel, försörjning och kunskaper om det svenska samhället. Barn, pensionärer och personer med synnerliga skäl ska undantas.
Undantag föreslås också för kvotflyktingar, omkring 5 000 personer varje år, som ska få ett permanent uppehållstillstånd direkt.
Migrationsfrågan har skapat splittring mellan de två regeringspartierna.
Socialdemokraterna står bakom samtliga punkter medan regeringspartnern Miljöpartiet endast röstade för tre.
Miljöpartiet har velat förhandla frågan vidare medan Morgan Johansson tidigare lovat att utredningen ska skickas direkt på remiss och därefter diskuteras i regeringskansliet. I en intervju

med DN i augusti uteslöt han inte att runda regeringspartnern och i stället ta lagstiftningen genom riksdagen. Nu säger han att frågan ska diskuteras i regeringen.
Kommer ni att skicka iväg förslagen i sin helhet eller kommer ni att göra några ändringar?
– Vi gör först en analys av förslagen och därefter tar vi ställning. Men alla förslag som ska vidare till riksdagen måste först ha remitterats, annars lever man inte upp till beredningskravet, säger han och fortsätter:

– Det finns en komplikation. Om man skulle börja ta bort förslag där det finns en bred majoritet i riksdagen då kommer de förslagen gå igenom ändå fast via i riksdagen. Det är den saxen alla sitter i, säger Morgan Johansson.
Miljöpartiet har ju tidigare hotat med regeringskris, är det värt att spräcka regeringen för den här frågan?
– Jag ser inte att det finns någon risk för regeringskris. Jag tror inte att någon vill ha det, särskilt inte mot bakgrund att vi befinner oss i en coronakris och en ekonomisk kris. Jag är övertygad om att vi

kommer att lösa ut den här frågan.
Johansson siktar på att lägga fram en lagrådsremiss i början av nästa år och därefter ett regeringsförslag i mars för att kunna få den nya lagstiftningen på plats i juli.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

”Den som reser i Europa måste ha stenkoll på lokala restriktioner”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Smittspridningen har tagit fart inom EU samtidigt som Sverige har släppt reserestriktionerna

till de flesta länderna. Den som ger sig ut i Europa får vara beredd på karantän och snabba förändringar, men statsepidemiolog Anders Tegnell säger att risken för att resenärer ska ta med sig smitta hem, som efter sportlovet i våras, är liten.

Den senaste veckan har det kommit flera larmrapporter om ökad smittspridning i länder som Spanien, Frankrike och Italien. Det dagliga antalet bekräftade fall är lika högt som i april när läget var som värst.

I måndags kom beskedet från UD att det är fritt fram för svenskar att resa till Storbritannien samtidigt som landet inför nya begränsningar för folksamlingar för att dämpa den ökade smittspridningen. Danmark har aviserat munskyddskrav på barer och i Norge är antalet nya fall för första gången fler än i Sverige sett till befolkningsstorleken. WHO varnar för att läget i Europa kommer att förvärras i oktober och november.

Statsepidemiolog Anders Tegnell konstaterade på tisdagens

pressträff att pandemin ännu inte har kulminerat.
Med den nuvarande utvecklingen, hur ska man förhålla sig till att resa inom Europa?
– I första hand måste man ha stenkoll på vilka bestämmelser som finns lokalt, att man verkligen förstår vad det kan innebära att åka till ett land som har betydligt kraftigare restriktioner än vad vi har i Sverige. Man kan bli satt i karantän, det måste man tänka på när man värderar risken om det är värt att resa eller inte, säger Anders Tegnell.

Spanien har just nu en kraftig ökning av antalet nya bekräftade fall. Bör man undvika att resa dit?
– Man behöver framför allt fundera över hur läget är på resmålet. I Spanien precis som i Sverige är det väldigt stora skillnader mellan olika delar av landet. Det finns bra information på de spanska myndigheternas hemsidor.
Hur ska den agera som kommer hem från ett land med hög smittspridning?
– Att testa sig har ett ganska litet mervärde. Det är en ögonblicksbild och man kan bli

positiv nästa dag om man är inom inkubationstiden. Har man ett arbete där det är möjligt är det ett bra tillfälle att jobba hemifrån några dagar och se hur det utvecklar sig. Framför allt måste man vara ännu mer uppmärksam än vanligt på om man får symtom.
Vilken är den mest utsatta situationen för smittspridning vid en utlandsresa?
– Det har smittspårats väldigt mycket på flyg, framför allt i februari och mars, men extremt få fall har hittats. Riskerna under flygresan är inte den stora faran. Är det en risk att semesterresenären sänker garden för mycket?
– Många av de aktuella länderna har ju väldigt strikta restriktioner för vad man kan göra och inte. Ska den som ger sig ut i Europa packa ned munskydd?
– Det låter klokt. Det kommer att krävas munskydd på många ställen dit man kommer.
I vintras förde svenskar som rest till Italien och Österrike under sportlovet in smitta i Sverige. Finns det risk för ett liknande läge under hösten?
– Vi har en helt annan situation nu med väldigt mycket mer

uppmärksamhet och tydliga råd och en ganska stor del av befolkningen är immun. Att vi skulle behöva återuppleva den dimensionen nu tror jag inte. EU-länderna genererar många nya fall just nu. Vilken är förklaringen till att Sverige inte följer efter?

– Det får framtiden utvisa, men det finns två förklaringar som jag ser som möjliga. Den ena är att vi befinner oss i en annan fas än många andra länder. Vår nedgång kom senare och det finns en risk att vi senare ser samma uppgång. Den andra förklaringen är att Sverige har hållit samma nivå på restriktionerna hela tiden och har en konstant och konsekvent utveckling av epidemin. Vi har inte drabbats av hoppigheten som man får när samhället öppnas upp och väldigt många kontakter skapas under kort tid, säger Anders Tegnell.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Fakta. 142 000 tester under förra veckan

Totalt har 87 345 personer bekräftats smittade av covid-19 i

Sverige, varav 1 599 under förra veckan. Smittspridningen bedöms nu som liten. 17 personer intensivvårdas för covid-19 och trycket på vården har minskat.
5 851 som smittats av coronaviruset har avlidit i Sverige. Förra veckan genomfördes 142 000 provtagningar. Av dessa var 1 procent positiva.

Nekar till mord – erkänner dråp: ”Led av allvarlig psykisk störning”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Linköping. Rättegången om dubbelmordet i Linköping fick en oväntad vändning när den

inleddes på tisdagen. Den åtalade erkänner gärningen – men nekar till mord.
Försvararen Johan Ritzer använder den rättspsykiatriska undersökningen som motiv till att det rör sig om dråp.
– Min klients allvarliga psykiska störning gör att gärningen bör rubriceras som dråp, säger han.
För första gången fick de anhöriga möta den åtalade – Daniel Nyqvist – som har erkänt att han tog livet av Mohammad Ammouri, 8, och Anna-Lena Svenson, 56, den 19 oktober 2004.

Det blev en känslosam huvudförhandling där offrens familjer fick berätta om morgonen innan Anna-Lena Svenson och Mohammad Ammouri lämnade sina hem.
– Vi åt en sen frukost och pratade om vad vi skulle göra i helgen, säger Anna-Lena Svensons man. Det sista samtalet handlade om dotterns förlovning och planer om en förlovningsmiddag.
För Mohammad Ammouris föräldrar och syskon, som var under 18 när brottet inträffade, blev det svårt att sätta ord på sorgen.

– Det kommer djupt från mitt hjärta. Han var allt. Han var skrattet. Han var glädjen. Han var energin. Alla skojade med honom och han skojade med alla, säger Mohammad Ammouris pappa när hans målsägarbiträde ber honom beskriva sin avlidna son.
En av Mohammads Ammouris systrar beskrev det hela som att Daniel Nyqvist dödat hela familjen.
– Han tog vår livsgnista. Han har begravt oss levande, säger systern som hördes via telefon.
Rättegången hölls i säkerhetssal i Linköping tingsrätt och i åhörarrummet fanns det endast plats för journalister.
Åklagaren Britt-Louise Viklund yrkar att den tilltalade ska dömas för mord. Men det nekar Nyqvist till och pekar på sin rättspsykiatriska undersökning.
– Min klients allvarliga psykiska störning gör att gärningen bör rubriceras som dråp, säger Johan Ritzer.
Nyqvist har i polisförhör uppgett i att han drevs av tvångstankar om att döda och att de endast kunde lättas genom att levas ut.
– Daniel led av allvarlig psykisk störning vid tidpunkten för

mordet. Det har medfört tvångstankar om att ta livet av två personer och han har agerat på dessa tankar. Han har haft en nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande, säger Johan Ritzer.
Advokaten menar också att hans klient inte har haft ett rasistiskt motiv och att dubbelmordet var en tillfällighet.
– Det gör att min klient inte ska dömas till mord, bara dråp.
Johan Ritzer har tidigare berättat att han vill att Nyqvist ska dömas till rättspsykiatrisk vård och vill ha hjälp.

Under sakframställan beskrev åklagaren det fruktansvärda och besinningslösa våldet som Daniel Nyqvist utsatte offren för.
Familjen Ammouri valde då att lämna rättssalen och när obduktionsprotokollet redovisades beslöt domaren att det skulle hållas inför stängda dörrar.
Efter rättegångens slut anser åklagaren att huvudförhandlingen gick smidigt till och att alla parter hade förberett sig bra.
Den svåra biten är förhören med den tilltalade, menar åklagaren.

– Det har gått lång tid och han har vissa problem med att hantera stora folksamlingar och jag hoppas att han ändå ska förmå att berätta och komma ihåg så många detaljer som möjligt eftersom det ger rätten ett bra och korrekt underlag för domen, säger Britt-Louis Viklund.
– Men det är även viktigt för de anhöriga att få veta så mycket som möjligt om vad som hände och varför. Dådet har ju också varit ett trauma för hela Linköping och samhället.

Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se

Bakgrund.

Klockan är strax före åtta på morgonen den 19 oktober 2004 och gatubelysningen på Åsgatan i Linköping har precis släckts när en åttaårig pojke kommer gåendes på väg till skolan. Plötsligt blir han knivhuggen bakifrån, med stor kraft, många gånger. Han dör där, på marken. En 56-årig kvinna som är på väg till jobbet blir även hon attackerad, våldsamt och med många hugg. Sedan släpper gärningsmannen kniven och ger sig därifrån.

I ett tidningsställ på Djurgårdsgatan hittas senare hans blodiga mössa och blodiga fingeravtryck.
Den 9 juni 2020 grips en 37-årig man i Linköping för mordet, sedan polisen i en pilotstudie anlitat släktforskare och sökt i släktforskningsdatabaser med hjälp av mannens dna-spår.
Mannen erkänner senare att han mördat pojken och kvinnan.
Utredningen är Sveriges näst största efter Palmeutredningen.

1,6 miljarder till skolan nästa år

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Det blir ett tillskott på 1,6 miljarder kronor till skolan i nästa års budget. Det ska bland annat användas till mer undervisningstid och läxhjälp.

– Allt grundläggs i klassrummet, sade L-ledaren Nyamko Sabuni på en pressträff på tisdagen där hon presenterade satsningar som

regeringen, Centerpartiet och Liberalerna enats om i budgetförhandlingarna.
Den största posten – 1 miljard kronor – går till mer undervisningstid, mer läxhjälp och bättre arbetsmiljö för lärare.
Det blir också ett extra bidrag på 170 miljoner kronor för att stärka lovskola och läxhjälp till följd av pandemin. Andra poster handlar om mer pengar till vidareutbildning och en satsning på fler yrkeslärare.
På pressträffen presenterades också tillskott på 13,6 miljarder till forskning de närmaste fyra åren. För nästa år handlar det om satsningar på runt 3,4 miljarder kronor på forskning och innovation, både till grundforskning och satsning på forskningsinfrastruktur och så kallade excellenscentra.
TT

SD-avhopp efter nazist-uttalanden

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Nazistiska och rasistiska formuleringar i en dold chatt med en partikamrat som Expressen tagit del av fäller Sverigedemokraten Dennis Askling. Askling är anställd på SD:s riksdagskansli och gruppledare för partiet i Haninge.

Han lämnar nu han alla sina politiska uppdrag.
I chatten använder Askling frasen ”hell seger”, en översättning av ”sieg heil”. Han beskriver sig som en ”arisk krigare” och berättar för partikamraten att han träffat nazistiska NMR.
TT

Pojkar krävs på 30 miljoner kronor

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Två pojkar i 12-årsåldern tog på sig skulden för den brand som förstörde Slottsskogshallen i Göteborg. Ett år efter branden står det klart att Göteborgs kommun kommer att rikta skadeståndskrav mot pojkarna på 30 miljoner kronor, skriver GP.

DN

Allvarlig olycka vid brobygge

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Delar från brobygget över Umeälven rasade ned i vattnet på tisdagsmorgonen. En person skadades vid arbetsplatsolyckan och all båttrafik runt bron stoppades. Det var när en sektion av den nya bron skulle sättas på plats som något gick väldigt fel.

– Lanseringen innebär att vi skjuter fram ihopsvetsade stålbalkar från stöd till stöd. I samband med det har balken okontrollerat kommit i rörelse så att den farit betydligt snabbare och längre än avsett, säger Gerhard Barrestål, projektledare vid Trafikverket.

TT

”Vid ökad arbetslöshet kan priserna sjunka ordentligt”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Coronakris och ekonomisk oro. Hur kommer bostadsmarknaden påverkas av pandemin under hösten? Och

vad är bra att tänka på om man står inför en bostadsaffär? DN har pratat med flera experter om hur bostadsmarknaden kommer att utvecklas.

När coronakrisen kom till Sverige var det många som menade att detta riskerade att bli ett stort slag mot den svenska bostadsmarknaden. I april fanns tydliga tecken på att krisen höll på att slå mot framför allt marknaden för bostadsrätter.

Men än så länge har den befarade effekten uteblivit. Fram till och med augusti såldes 2 procent fler villor i Sverige än samma period förra året, enligt siffror från Svensk Mäklarstatistik. För bostadsrätter var ökningen 5 procent, medan det såldes 13 procent fler fritidshus under årets första åtta månader jämfört med förra året.

– Det som vi alla trodde skulle hända har inte hänt, säger Claudia Wörmann, boendeekonom på SBAB, till DN.

Hon menar att förklaringen kan vara att de som är ute på bostadsmarknaden i dag är människor som har ett gott ekonomiskt självförtroende.

– De har sin inkomst säkrad, och en viss trygghet i sin ekonomi, säger hon.
– De allra flesta som bott länge i sin bostad har kunnat amortera ner och har låga omkostnader. Det sista man gör då i en pandemi är att flytta. Kvar finns de som har en inkomst och är i en bransch som inte är direkt påverkad av pandemin. De har varit inne på marknaden ett tag och kan nu sälja med vinst.
Men krisen är långt ifrån över, och det finns en risk att mer långsiktiga effekter till slut påverkar bostadspriserna.
– Det som är det största orosmomentet, och som vi alla står ödmjuka inför, är att ingen vet något om den här nya situationen. Det som man måste hålla noga koll på är arbetslösheten.

Varför?

– Om efterfrågan sjunker med ett utbud som är ganska okej blir det ett annat prisläge. Om arbetslösheten ökar på sikt och äter upp hela möjligheten till efterfrågan kan priserna gå ner ordentligt. Men där är vi inte ännu.

För den som står inför att köpa eller sälja en bostad finns det några saker att särskilt tänka på i nuläget. Enligt Claudia Wörmann är det frågor som alltid är aktuella, men som kanske blir extra viktiga nu.

– Det ena är att säkerställa sin inkomst och det andra är att inte maxa lånelöftet. Man behöver inte lägga sig i topp, utan något under det. På så sätt har du byggt in en marginal även om räntan skulle stiga eller bostadsrättsföreningen skulle behöva höja avgiften.

Den som i dag står med en villa som ska säljas till förmån för en bostadsrätt har ett fördelaktigt läge, enligt Claudia Wörmann.

– Efterfrågan på villor har ökat under en tid och fått en extra skjuts under pandemin. Det är nog inte svårare än att många vill ha en egen privat sfär.

Men hon säger att man ändå ska förbereda sig på att en försäljning kan ta tid.

– Även om det är ett väldigt tryck, framför allt på villor och fritidshus, så kan det fortfarande ta tid innan köpet är klart.

Både som köpare och säljare är det också en bra idé att försöka ha

koll på sitt närområde för att få en bättre bild av prisläget lokalt.
– Prisstatistiken visar ju inte vilket skick och vilken våningsplan någonting ligger på, saker som kanske påverkar siffrorna. Om man har koll på den lokala marknaden får man lättare en uppfattning om vad man kan förvänta sig både som köpare och säljare.
Oron som coronakrisen har skapat i ekonomin kan förstärka den oro som ändå ofta finns kring bostadsaffärer, tror Claudia Wörmann.
– Oavsett hur deppig en situation verkar så kommer människor fortsätta att köpa och sälja – det blir för trångt, man separerar. Det är sådant som gör att vi flyttar på oss.
Anna Granath Hansson, doktor i fastighetsvetenskap vid KTH, säger att om pandemin snart är över återgår troligtvis de flesta snart till gamla mönster. Ett halvår är tillräckligt för att skapa en chockeffekt som får folk att tänka efter, men inte tillräckligt för att skapa bestående förändringar, säger hon.

– Om det däremot pågår i ett år till, att pandemin avtar efter nästa sommar, tror jag att funderingar sätter sig djupare och att människor börjar fundera över sin situation ordentligt.
Hon säger att inflyttningen till städer kan ruckas vid en längre pågående pandemi eftersom stadens attraktionskraft till stor del består av mötet med andra människor. När serviceutbudet avtar försvinner mycket av lockelsen med en stad.
– Dragningskraften självdör inifrån. Smittan finns nära dig och sådant som var attraktivt finns inte längre.
Dessutom öppnar distansarbete möjligheten att förverkliga bostadsdrömmar utanför städer där priserna är lägre och man får mer för pengarna, säger Anna Granath Hansson.
Trots decennier av förtätning i städer i västvärlden fanns redan före pandemin tecken på att allt fler började flytta ut från stan. Fenomenet kan nu drivas på ytterligare, tror Anna Granath Hansson, som poängterar att den viktigaste faktorn för bostadsmarknaden framöver blir

hur lågkonjunkturen – som hade börjat redan innan pandemin – utvecklar sig.
– Corona blir en chockeffekt ovanpå lågkonjunkturen. Om det här fortsätter kommer vi se fler restauranger, biografer och kaféer försvinna. Det har funnits ett överutbud och stödpaketen räcker inte hur länge som helst. När kontor och butikslokaler blir tomma förloras attraktiviteten i området och då kan prisbilden påverkas.

Hur tror du priserna på bostadsmarknaden utvecklas framöver?

– Ingen kan säga säkert men mycket talar för att priserna har nått toppen. Det finns många tecken på en ökande arbetslöshet och en nedgång för företagen. Marknaden hålls delvis uppe av stödpaketen som gör att fallet kan bli desto hårdare när det kommer. Det skulle förvåna mig mycket om priserna stiger, jag tror att vi kommer få se en nedgång.
Erik Wikander, vd för Mäklarhuset, säger att permitteringar som gjort att inkomster bibehållits, hemester som gjort att fler stannat i Sverige och undantag från

amorteringskrav gjorde att bostadsmarknaden inte tappade fart under sommaren. Han tror på en fortsatt stabil marknad även framöver.
– Vad som skulle kunna påverka negativt är om permitteringar under hösten förvandlas till stora varsel och uppsägningar.
Den ökade digitala närvaron har gjort att fler är beredda att e-handla sin bostad, med alltifrån bostadssök, möten med mäklare och digitala visningar, enligt Erik Wikander.

– Pandemin har knuffat fram teknikutvecklingen i branschen, säger han.
Större ytor och arbetsrum kan efterfrågas av hemmajobbare framöver, enligt Erik Wikander. Han tror också att det blir vanligare att arbetsgivare som vill framstå som attraktiva erbjuder anställda möjlighet till en viss del distansarbete även framöver.
– Det kanske också blir läge att se över möjligheten att jobba från ett fritidshus en del av tiden. Om det är viktigt för dig som person för att du ska må bra kanske det är viktigt även för företaget.

Det gör det också möjligt att bo i en annan ort än där arbetsgivaren finns. Detta kommer framför allt gynna universitetsorter, tror Erik Wikander.

Arbetsgivarnas nya förhållningssätt till distansarbete kan förändra hur kontor planeras, tror han.

– Det kommer skilja sig i hur det byggs efter pandemin jämfört med innan.

Ida Yttergren
ida.yttergren@dn.se
Evelyn Jones
evelyn.jones@dn.se

Trafikbuller ett växande problem för stockholmare

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Nära 400 000 personer i Stockholms län utsätts för trafikbuller som kan vara skadligt för hälsan, visar en ny studie som genomförts på uppdrag av Naturvårdsverket. Antalet som exponeras har ökat

kraftigt sedan 1990-talet och vissa områden är särskilt drabbade.

– De inre delarna – Södermalm, Kungsholmen och delar av Norrmalm och Vasastaden – är värst utsatta vad gäller buller från vägtrafiken. Men vi har ingen direkt ”bullerslum” att tala om i Stockholm, tack och lov, säger forskaren Charlotta Eriksson.

Studien är den första som kartlägger bullerexponering i Stockholms län, både i nuläge och historiskt. Charlotta Eriksson är epidemiolog på Centrum för arbets- och miljömedicin och en av dem som har tagit fram rapporten.

– Avsikten var att få fram detaljerade siffror över hur många som utsätts för trafikbuller och hur det har förändrats över tid. Lite förvånande är att det faktiska antalet utsatta har ökat så pass mycket, vi tolkar det som en kombination av en ökande befolkning, ökad trafik och förtätning, säger hon.

Resultaten visar att en stor andel av befolkningen i Stockholms län utsätts för trafikbuller som kan vara potentiellt skadligt för

välbefinnande och hälsa. Totalt beräknas att 395 000 personer, motsvarande 17,7 procent av länets befolkning, exponeras för ljudnivåer från trafik – väg- spår- eller flygtrafik – som överstiger 55 dB.

Utgår man i stället från WHO:s riktvärde 53 dB, som är strängare än de svenska riktvärdena och satt enbart utifrån ett hälsoperspektiv, beräknas 926 000 personer – motsvarande 41,6 procent av länets befolkning – utsättas för minst en bullerkälla vid bostaden. Dessutom används olika sätt att räkna fram mått på buller i Sverige och internationellt (se faktaruta).

Varför använder inte Sverige WHO:s riktvärden?

– Sverige har en god tradition av att skydda folkhälsan men det här är ett exempel som visar motsatsen. Vi har prioriterat bostadsbyggande framför folkhälsan, säger Charlotta Eriksson.

Den utredning regeringen tillsatte 2013 hade som uttalat syfte, påpekar hon, att underlätta byggande i bullerutsatta områden. Det tidigare riktvärdet för att få bygga bostäder på en plats var 55

dB, det höjdes till 60 dB, för smålägenheter om högst 35 kvadratmeter ända upp till 65 dB.
– Det var en kraftig försämring och väldigt olyckligt. En ökning med 3 dB motsvarar en fördubbling av trafikvolymen.
Rapporten visar också att det finns grupper i befolkningen som är särskilt utsatta vad gäller buller. Till exempel var det framför allt yngre personer, 18–39 år, ogifta, de med högskoleutbildning och personer boende i flerfamiljshus som var mest utsatta för ljudnivåer från vägtrafik som överstiger det svenska riktvärdet.
– Unga, högskoleutbildade verkar vara en grupp som bor i riktigt urbana miljöer. De kanske studerar och har inte bildat familj än, säger Charlotta Eriksson.
Baserat på WHO:s lägre riktvärdesnivåer ses en tendens till att personer födda i Europa och övriga världen samt de med lägst hushållsinkomst är överrepresenterade. Denna skillnad finns dock inte för de högre riktvärdesnivåerna.

Ser ni några geografiska områden som är särskilt bullerdrabbade?

– En bild vi har är att i innerstan är värst drabbat vad gäller buller från vägtrafik. De inre delarna, till exempel Södermalm, och Norrmalm – är värst utsatta. Om man flyttar ut, till ett lugnt villaområde, kan man köpa sig tystnad. Sollentuna, Botkyrka och västra Söderort är exempel på områden med mycket spårtrafikbuller. För buller från flygtrafiken är det områden kring Bromma och Arlanda som är värst.

Trafikbuller var i undersökningen associerat med försämrad talförståelse och kommunikation – det gör det svårare att höra vad som sägs på radio och tv, att tala i telefon eller att föra ett normalt samtal – allmän bullerstörning och sömnstörning, men inte med livskvalitet.

Från att tidigare setts mest som ett komfortproblem finns i dag allt mer bevis för att trafikbuller kan orsaka en rad allvarliga sjukdomstillstånd, däribland hjärtkärlsjukdom och metabola sjukdomar – rubbningar i ämnesomsättningen. Särskilt

stark är evidensen för vägtrafikbuller och hjärtinfarkt.
– Vi ser kopplingen till hälsoeffekter som sömnsvårigheter och kommunikationsproblem. Mer långt- gående hälsoeffekter har vi inte tittat på i den här studien, säger Charlotta Eriksson.
Resultaten för sömn visar att andelen allvarligt sömnstörda i Stockholms län var cirka 3,5 procent vid ljudnivåer på 55–60 dB, cirka 5 procent mellan 60 och 65 dB och cirka 8 procent mellan 65 och 70 dB.

Internationella undersökningar visar att den miljörelaterade ohälsan är ojämnt fördelad inom befolkningen och att det är personer med låg socioekonomisk status som är mest sårbara och även mest utsatta för olika miljöföroreningar.
– I Stockholmsområdet ser det lite olika ut, beroende på om man tittar på innerstaden jämfört med ute i förorterna.
I Stockholms län exponeras flest för buller från trafik – 332 999 personer, motsvarande 15,0 procent av befolkningen, följt av spårtrafik, 66 650 personer (3

procent) och flygtrafik, 11 015 personer (0,5 procent).
Andelen mycket eller väldigt mycket störda av vägtrafikbuller var som högst i bostäder byggda åren 1941–1975 och som lägst i bostäder byggda efter 1976.
Antalet som exponeras för trafikbuller har ökat kraftigt för samtliga trafikslag från 1990-talet fram till i dag. Ökningarna kan till största delen knytas till den ökning av totalbefolkningen som skett under motsvarande tidsperiod. Sett till andelen i befolkningen som exponeras för trafikbuller ses en ökning för vägtrafik och i viss mån flygtrafik. För spårtrafik ses dock snarare en tendens till minskning.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Så gjordes studien.

För att undersöka hur många som utsätts för trafikbuller i nuläge och sett över tid, kombinerades populationsdata för hela Stockholms
län från Statistiska Centralbyrån med en databas för beräkning av trafikbuller som administreras av

Institutet för Miljömedicin vid Karolinska Institutet.
För att studera särskilt utsatta grupper och besvärsförekomst kopplat till trafikbuller, användes ett urval av Stockholm läns befolkning från den nationella miljöhälsoenkäten 2015. Totalt 12 360 personer besvarade enkäten i Stockholms län.
För dessa personer genomfördes exponeringsskattningar för samtliga trafikslag baserat på data i Miljömedicins bullerdatabas. Exponeringen vid bostadens adresspunkt kopplades sedan till personernas svar i miljöhälsoenkäten, till exempel angående livskvalitet, bullerstörning och sömnstörning.

Fakta. Två olika sätt att räkna ut bullernivåer

Det används två olika bullermått i Sverige – LAeq24h – och av WHO/internationellt – Lden. LAeq24h är ett årsdygnsmedelvärde. Lden står för dag-kväll-nattnivå och är ett mått där man utgår från årsdygnsmedelvärdet men viktar

upp bullerhändelser under kvälls- och nattetid. Detta med motiveringen att man blir mer störd av bullret under kvällar och nätter.
Skillnaden mellan LAeq24h och Lden är cirka +3 dB för vägtrafik och +6 dB för spårtrafik, Lden ligger alltså alltid högre än LAeq24h.

Fakta. Exempel på ljudnivåer

50 dB – lätt regn, kylskåp på en meters avstånd
60 dB – normalt samtal
70 dB – normal gatutrafik
80 dB – motorcykel

SD-nämndeman häktad för grovt vapenbrott

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

En nämndeman i en kommun i Stockholmstrakten häktades under måndagen, misstänkt för grovt vapenbrott.

Enligt vad DN erfar har minst ett illegalt vapen hittats i mannens bostad.

Tillslaget mot nämndemannen, som företräder Sverigedemokraterna, skedde under torsdagskvällen och fynden i mannens bostad gjorde att han anhölls av åklagare. Under måndagen hölls en häktningsförhandling som ledde till att mannen förklarades fortsatt frihetsberövad, på sannolika skäl misstänkt för grovt vapenbrott.

Ärendet kompliceras av att nämndemannen sedan länge

tjänstgör vid samma tingsrätt som nu har häktat honom.
– Ärendet är överflyttat till särskilda åklagarkammaren. Det beror på hans uppdrag i domstolen, meddelar den åklagare som medverkade vid häktningsförhandlingen.
Även en kvinna har häktats i samma utredning. De båda misstänkta driver tillsammans ett företag som är verksamt inom säkerhetsbranschen. Huruvida de beslag som gjorts har koppling till företaget eller inte vill överåklagare Anders Jakobsson, som nu övertagit fallet, inte kommentera.
– Jag har ännu inte satt mig in i fallet tillräckligt, säger han till DN.
Advokat Gunilla Billner, som företräder nämndemannen, vill inte heller gå in på vad brottsmisstankarna gäller.
– Min klient förnekar brott och det hela är väldigt olyckligt.
På sin fritid har den häktade mannen flera uppdrag som förtroendevald i sin hemkommun. Sverigedemokraternas pressekreterare Ludvig Grufman

kommenterar DN:s avslöjande så här:
”Partiet ser allvarligt på de uppgifter som framkommit och har inlett en intern process hos partiets medlemsutskott. Då det handlar om en pågående polisiär utredning inväntar vi i nuläget ytterligare information i ärendet.”

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Man död efter skottlossning i centrala Skogås

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

En man i 25-årsåldern har avlidit efter att ha skjutits i Skogås i Huddinge kommun, söder om Stockholm, sent på måndagskvällen. Polisen har inlett en förundersökning om mord.

Larmet inkom till polisen strax före 22.30 på måndagskvällen. Mannen, som är i 25-årsåldern, påträffades skottskadad i centrala Skogås, inte långt ifrån pendeltågsstationen, enligt polisen.
Under natten avled mannen av sina skador.
Polisen har inlett en förundersökning om mord. Ett stort område runt brottsplatsen har spärrats av och undersöktes under natten av kriminaltekniker. Inte förrän på tisdagsmorgonen kunde mannen identifieras. Anhöriga är underättade.

En större insats har pågått med bland annat polishelikopter och dörrknackningar. Flera bilar har också stoppats och kontrollerats runt Skogås och polisens tekniker har gjort undersökningar på platsen.
Ingen är ännu gripen för mordet.
– Om man vet någonting är det viktigt att man kontaktar polisen på 114 14. Det kommer även att finnas fler poliser på plats under dagen som patrullerar både till fots och till bil och som är tillgängliga för allmänheten, säger presstalesperson Helena Boström Thomas.
Gustav Olsson

”Stockholm kan inte alltid stå tillbaka för landsbygden”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Mer pengar, mer självbestämmande och mer transparens. Det vill Region Stockholm ha i den nya länsplanen för infrastruktur.

– Det tas inte tillräcklig hänsyn till våra stora behov. Vi kan inte alltid stå tillbaka för landsbygden, det kommer att stå hela Sverige dyrt, säger tillväxt- och samhällsplaneringsregionrådet Gustav Hemming (C).

I den senaste länsplanen tilldelades Region Stockholm mindre pengar än tidigare ur den nationella planen för infrastrukturprojekt. Länets andel i investeringar från den nationella planen har minskat från 20 till 15 procent.

Samtidigt går mycket av det obestämda bidraget till att täcka upp när projekt blivit dyrare än

väntat och därmed minskar också regionens möjlighet att påverka vilka projekt som ska genomföras. Det vill Gustav Hemming ändra på nu när regionen tagit över ansvaret för länsplanen.

Varför har Stockholms andel av infrastrukturpengarna sjunkit?

– Vi har inte fått någon bra förklaring till det, det är väl politik. Stockholms andel borde snarare ligga över vår andel av befolkningen än under. Vi efterlyser en transparens, att det blir tydligt varför och på vilka grunder staten fattar sina beslut, säger Gustav Hemming.

År 2019 bodde knappt 2,4 miljoner människor i Stockholms län, vilket är 23 procent av Sveriges invånare. Region Stockholm beräknar att befolkningen kommer att öka till 2,8 miljoner invånare år 2030 och till 3,4 miljoner invånare år 2050. Till skillnad från övriga län i östra Mellansverige förväntas inpendlingen till Stockholms län öka till år 2050.

– En ökande befolkning driver behov av mer infrastruktur. Stockholmsregionen är och har länge varit en växande region samtidigt som vi får en mindre

och mindre del av de statliga medlen. Vi ser också hur trängseln och befolkningen ökar samtidigt som transportsektorns påverkan på klimatet behöver minskas i länet, säger Gustav Hemming.
Det som ofta glöms bort, menar han, är att Stockholm även är den tredje största landsbygdsregionen i landet, med en befolkning lika stor som hela Region Blekinges – 160 000 personer – som bor på landsbygden.
– Med det kommer stora utmaningar i att knyta ihop stad och land både inom vår region men också med resten av Sverige. Stad och land är beroende av varandra.

Vilka är de viktigaste investeringarna för Stockholm?

– Nu pekar vi på det övergripande behovet, vi återkommer med mer detaljer i vårt remissvar i januari.
Men många pekar ut Tvärförbindelse Södertörn mellan Jordbro och E4:an. Den är inte tillräckligt finansierad och det finns en stor frustration hos Södertörnskommunerna.
Även om Gustav Hemming säger sig föredra kollektivtrafik och cykel menar han att det även i

framtiden måste byggas en och annan väg i regionen.
Den gällande länsplanen i Stockholms län har en planeringsram på totalt 8,49 miljarder kronor. Trots de planerade infrastrukturinvesteringarna i länet är behoven av nya investeringar i infrastrukturen omfattande, enligt Gustav Hemming. Inför arbetet med den gällande länsplanen summerades kommunernas sammanlagda behov av nya infrastrukturinvesteringar till ytterligare 200 miljarder kronor.

Region Stockholm konstaterar också att ett stort antal anläggningar uppnått sin tekniska livslängd, vilket innebär att det finns ett stort underhålls- och reinvesteringsbehov i många år framöver. Om inte detta beaktas i tilldelningen av statliga medel riskerar Stockholmsregionen omfattande störningar i trafiken, menar Gustav Hemming.
– Trafikapparaten i en växande storstadsregion kommer aldrig att bli perfekt. Men vi måste få hjälp från staten med att se till att trängseln inte ökar. Den är en konkurrensnackdel för Stockholm

redan i dag, vi kan inte drunkna i trängsel, säger han.
Den samhällsekonomiska kostnaden för trängseln i Stockholms län bedöms uppgå till drygt sex miljarder kronor om året.

Vill ni bygga Österleden – som i dag kallas Östlig förbindelse – mellan Ropsten och Nacka?

– Regionen har ingen gemensam hållning i den frågan men om den byggs för en stor andel kollektivtrafik och ned en grön samhällsplanering i kommunerna så att inte fler väljer att ta bilen, tror jag att det är en god investering.

Sedan 2014, när länet fick sin första regionala cykelplan, har delar av det utpekade prioriterade cykelvägnätet byggts ut, men fortfarande återstår enligt Gustav Hemming behov av nya cykelkopplingar och standardhöjningar, inte minst på det statliga vägnätet där Trafikverket är väghållare.

– Även för att nå klimatmålen behöver vi bygga fler regionala cykel- vägar, göra kollektivtrafiken mer attraktiv och elektrifiera vägar, säger han.

Mia Tottmar
mia.tottmar@dn.se

Två döms för dödsskjutningen

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Två män döms för medhjälp till mord och medhjälp till försök till mord för skjutningen i augusti 2019 i Råcksta. En man får sitt straff höjt till 16 års fängelse, och en annan man döms till tolv års fängelse, meddelar Svea hovrätt.

Det var den 28 augusti 2019 som 18-åriga Ndella Jack sköts till döds. Tingsrätten bedömde att de två männen inte kunde bindas till brottsplatsen i Råcksta men hovrätten gör en annan bedömning och ”kommer fram till att det vid en sammanvägning av den utredning som åklagaren presenterat är [det] ställt utom rimligt tvivel att männen har medverkat till mord och försök till mord genom att bl.a. skaffa fram flyktbil och ta befattning med vapen som använts”, enligt ett pressmeddelande.

Den 23-årige man som nu döms för skjutningen döms även för medhjälp till försök till mord i en skjutning i Sickla den 8 september förra året. Han får därför 16 års

fängelse. Den 30-årige man som nu döms i hovrätten fälls enbart för skjutningen i Råcksta och döms nu till tolv års fängelse. De inblandade personerna är kända kriminella som var och en har dömts tidigare, och enligt polisen har de ingått i ett kriminellt gäng som senare drabbades av en intern konflikt. Enligt åklagaren Maria Hävermark startade gängkonflikten som ledde till Ndellas Jacks död på hennes bröllop. Vännerna i det kriminella nätverket misstänks ha vänt sig mot varandra efter en konflikt.

Två av männen misstänks ha öppnat eld med automatvapen mot lägenheten i Råcksta – varpå den tänkta måltavlans fru, Ndella Jack, blev skjuten. Maken, en tungt kriminellt belastad 33-åring, undkom vid samma tillfälle kulorna.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Sjukhus tar tillbaka avsked av läkare

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Capio S:t Göran tar tillbaka avskedet av en läkare. Facket har dragit tillbaka sin stämningsansökan från Arbetsdomstolen.

– Vi har haft en dialog med Läkarförbundet och omprövat vårt tidigare ställningstagande, säger sjukhusets vd Peter Holm.

Enligt sjukhusledningen är det efter dialog med Läkarförbundet och rättslig bedömning av ärendet som avskedet av läkaren, som också är fackombud på sjukhuset, tagits tillbaka.

– Vi har jobbat intensivt och haft en dialog med Läkarförbundet om faktiska omständigheter och om den rättsliga bedömningen av det här. Efter det har vi enats om att återkalla ärendet från AD och att avskedet dras tillbaka, säger Peter Holm.

Vad kommer det sig?

– Det har varit en process och vi har tagit till oss av de argument och den syn som framför allt Läkarföreningen har haft. Vi beklagar att det blivit på det här sättet, men vi hoppas att vi kan åtgärda det.
Läkarförbundet drog på måndagen tillbaka sin stämningsansökan till Arbetsdomstolen, efter att parterna kommit överens.
– Vi är väldigt glada över att arbetsgivaren tagit sitt förnuft till fånga. Vår medlem får också en ny tjänst som hen velat ha. Det lönar sig att ta strid, säger Charlotte Söderman, ordförande för Läkarföreningen på Capio S:t Göran.
Läkarförbundet yrkade i sin stämningsansökan på att avskedet skulle dras tillbaka och att läkaren skulle få återgå i tjänst. Enligt Söderman har Läkarföreningen samverkat med andra fackförbund lokalt på sjukhuset för att få arbetsgivaren att ändra sig.
– Vi har fått precis det vi önskade. Det här är en seger för facket. Facket har spelat en jättestor roll här. Liksom hens kollegor.
Läkaren återgår i tjänst den 6 oktober 2020.

DN har tidigare berättat att Läkarförbundet i slutet av augusti lämnat in en stämningsansökan till Arbetsdomstolen mot Capio S:t Göran och arbetsgivarorganisationen Sobona, efter att en läkare och facklig förtroendevald avskedats med omedelbar verkan. Enligt stämningsansökan hade läkaren under fackliga förhandlingar varit kritisk mot de snabba förändringar som genomförts på sjukhuset i samband med covid-19. Enligt arbetsgivaren grundade sig avskedet däremot på att läkaren agerat ”grovt illojal”, och hen skulle även ha varit hotfull sin chef, vilket hade stöd hos anonyma vittnen som enligt verksamhetschefen åtnjöt stort förtroende hos arbetsgivaren. Facket hävdade i stället att anklagelserna inte kunde styrkas. Läkaren hade även stöd av kollegor, varav ett 40-tal riktade en protestskrivelse till ledningen, och pekade på att hanteringen var felaktig och påverkade både patientsäkerhet och arbetsmiljö negativt. Enligt Läkarförbundet var det efter åtta års prickfri tjänstgöring som arbetsgivaren ville avskeda specialistläkaren, utan föregående varning.

– Det är det ställningstagandet som nu är omprövat, och det som vi anförde en gång i tiden drar vi tillbaka, säger Peter Holm.
Enligt sjukhusledningen har omprövningen skett under en process som pågått under två månader.
– Det har successivt framkommit ny information, säger Holm, som inte vill kommentera om något skadestånd utgår.
Läkarförbundets ordförande Heidi Stensmyren säger att hon är glad över överenskommelsen.
– Vi har hittat en lösning som är bra för alla parter, inte minst för vår medlem och förtroendevalda. Vi är glada att arbetsgivaren har tagit sitt ansvar, säger hon, och betonar att ärendet har engagerat förbundet både centralt och lokalt.
– Det är som enskild individ är det väldigt viktigt att ha en stark part som Läkarförbundet i ryggen när det kommer till en sådan här sak. Det är en trygghet för den som verkar som förtroendevald, att vi finns som ett stöd när det behövs.

Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Forskare: ”Public service kan förlora sitt existens-berättigande”

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Vid ett eventuellt regeringsskifte vill Kristdemokraternas partiledare Ebba Busch göra nedskärningar inom public service, rapporterar Expressen. Uttalandet väcker diskussioner kring konsekvenserna av ett sådant beslut. Medieforskaren Maria Norbäck ser en framtid där public service kan tappa sin folkliga förankring.

Utformningen av public service har de senaste åren varit ett omdebatterat ämne. I fjol beslutade Kristdemokraternas partistyrelse att de ska arbeta för att uppdraget ”smalnas av”. KD ifrågasatte bland annat det årliga anslaget på omkring 8,5 miljarder kronor, och argumenterade för att public

service bör fokusera på kärnverksamhet – bland annat nyheter – och överlåta bred underhållning till kommersiella aktörer.
Nu har frågan återigen aktualiserats. Partiledare Ebba Busch meddelade nyligen att KD vid ett eventuellt regeringsskifte vill skära ner på public service under nästa mandatperiod. Även Moderaterna och Sverigedemokraterna har sedan tidigare tagit tydlig ställning mot verksamhetens nuvarande utformning.

Maria Norbäck, medieforskare på Göteborgs universitet, säger att snävare ramar för public service kan resultera i att institutionen tappar sin folkliga förankring.
– Förespråkare av public service trycker ofta på vikten av det breda anslaget. Att Melodifestivalen och andra nöjesprogram är en förutsättning för att befolkningen ska acceptera ett skattefinansierat public service. Om verksamheten blir smalare minskar förmodligen tittarsiffrorna, och då är det svårare att hävda att alla ska vara med och betala.

– Det är inte osannolikt att public service i framtiden slutar vara en allmän angelägenhet. Risken finns att man förlorar sitt existensberättigande, säger Maria Norbäck.

Jan Scherman, tidigare vd på TV4, kopplar samman Ebba Buschs uttalande med det beslut som nyligen fattades av en parlamentarisk kommitté bestående av samtliga riksdagspartier.

Gruppen samlades i augusti för att diskutera om de svenska public service-bolagen behöver ett starkare skydd mot politisk styrning. Frågan väcktes mot bakgrund av utvecklingen i bland annat Ungern och Polen, där nationalkonservativa politiker minskat oberoendet och handlingsfriheten för medier inom public service.

Efter oenighet i kommittén föll idén om ett grundlagsskydd.

Enligt Jan Scherman är hotet nu ”mer reellt än någonsin”.

– Nu finns det ingen garanti lagligt sett att den avgiftsskatt man beslutat om ska vara intakt utan det ligger öppet för en ny riksdagsmajoritet att sänka avgiften. Det gör att KD:s,

Moderaternas och SD:s likartade mål att smalna av public service betyder något på riktigt.
Vilka konsekvenser kan detta få?
– Man kan i framtiden få statskontrollerad radio och tv, och därmed förlora sitt oberoende. Börjar man vandra på den stigen, vilket Ebba Busch nu gör, har man anträtt en väg som är oförenlig med vårt samhällssystem. Det har bara sin parallell i Polen, Ungern och andra länder där styrningen är total. Visst, Sverige är på många sätt långt från de länderna, men det är samma väg man har beträtt, säger Jan Scherman.

Medieanalytikern Olle Lidbom driver tillsammans med Emanuel Karlsten ”Mediepodden”. Lidbom menar att diskussionen om public service innehåll inte nödvändigtvis bör sammankopplas med det nedröstade förslaget om grundlagsskydd.
– Jag tror att man ska vara försiktig med att binda ihop de två sakerna. Ebba Busch skjuter in sig på frågan kring huruvida nöjesutbudet hör hemma i public service. Hon talar inte om nyhetsbevakning. De som vill smalna av public service hävdar ju

att det kanske snarare ger *badwill* åt samhällsjournalistiken att samsas med tramsiga program eller annan underhållning.
Vidare ifrågasätter han liknelsen med utvecklingen i bland annat Ungern.
– Man ska alltid oroa sig över journalistikens oberoende och den är alltid kopplad till finansiering. Men tittar man på situationen i Ungern handlar det inte om att anslagen sänkts utan om att det har inrättats chefer som går regeringens ärenden. KD talar ju om hur brett public service-uppdraget bör vara, inte vem som ska genomföra uppdraget.

Mohamed Yussuf
mohamed.yussuf@dn.se

Det är trögheten i demokratin som är hela poängen

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Offentlighetsprincipen har på ett avgörande sätt bidragit till att göra Sverige till en av världens mest framgångsrika välfärdsdemokratier. Ska man verkligen tumma på den för att ”klankriminalitet” blivit begreppet för dagen? undrar Per Svensson.

Och vad ska vi göra för att bli mer effektiva i bekämpandet av klankriminaliteten? undrade Camilla Kvartoft.

Marie Lind Thomsen, vice chefsåklagare vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet, ville ”titta på” anonyma vittnen och ”titta på” muntlighetsprincipen, det vill säga den huvudregel i svensk rättskipning som säger att misstänkta och vittnen ska lämna

sina berättelser muntligen i rätten.
Det har man hört förut. Vad Lind Thomsen sedan sa i söndagens Agenda var mer förvånande. Hon ville också ”titta på” något annat: ”den öppenhet som vi har i dag i Sverige”.
I studion fanns inrikesminister Mikael Damberg som ombads kommentera det Marie Lind Thomsen just sagt om den svenska öppenheten. Han hummade och brummade, men slog sedan fast att det här är en ny debatt som han tror kommer att växa, ”en relevant diskussion”.
Man kan befara att han har rätt.
Men låt mig då redan nu introducera en debattör som av naturliga skäl har lättare att hålla benhårt på viktiga principer, den unge Linnélärjungen, botanikern och filosofen Peter Forsskål, som 1759, fyra år före sin död under en vetenskaplig expedition till dagens Jemen, gav ut den lilla men fortfarande blytunga pamfletten ”Tankar om borgerliga friheten”. I en kort passage argumenterar han för vikten av att ingenting ”som angår inwärtes wälfärden” ska ”dragas undan inwånarnas ögon”, nyttan och nödvändigheten av en

ordning där makthavarnas iver att ”titta på” saker och ting balanseras av rätten för den enskilde att hålla ögonen på makthavarna.
”Ändteligen är ock det en wigtig rättighet i ett fritt samhälle, att fritt få bidraga till det allmännas wäl. Men skall det ske, så måste samhällets tillstånd kunna blifwa bekant för hwar och en, och hwar en fritt derom få yttra sina tankar. Der det saknas är friheten ej wärd sitt namn.”
Det är på den insikten den svenska offentlighetsprincipen vilar. Denna principiella öppenhet, med djupa rötter i vår historia, har på ett avgörande sätt bidragit till att göra Sverige till en av världens mest framgångsrika och fria välfärdsdemokratier. Ska man verkligen tumma, eller ”titta”, på denna ”öppenhet” för att ”klankriminalitet” blivit begreppet för dagen? Är inte det kortsynt?
Å andra sidan tycks just kortsyntheten ha upphöjts till den svenska politikens bärande princip.
I en debattartikel i Aftonbladet lovade M-ledaren Ulf Kristersson och hans rättspolitiska talrör

Johan Forssell nyligen att, ”göra livet till ett rent helvete”, för de kriminella. Artikeln publicerades den 16 augusti. Då var det de ”gängkriminella” det handlade om. En månad senare har hotet fått ett annat namn ”klankriminaliteten”. Samma sak? Eller ett nytt, ännu värre hot? Man har ju fått lära sig att ”gängen” till sin natur är instabila, och just därför så farliga, att de består av unga impulsstyrda män som när som helst kan bli varandras dödsfiender. Klanerna å andra sidan beskrivs som utstuderat tålmodiga och långsiktiga med vilja och förmåga att nästla sig in såväl hos myndigheter som i politiken. Hoten kan variera. Nyss var det det den islamistiska terroristen alla talade om. Men det mentala undantagstillståndet är permanent. Och med detta som uttalad eller outtalad premiss kan politikerna tävla om att gå längst i undantagsåtgärder: Håna de gamla tröga beslutsprocesserna i den svenska demokratin (nu gäller det att handla genast, inte ”begrava” frågan i en utredning), ifrågasätta klassiska rättsprinciper, bjuda över

varandra i repressiv uppfinningsrikedom (dubbla straff, ta deras barn). Författaren och kulturskribenten Anders Ehnmark återkom i sina artiklar i början av 2000-talet till den undantagstillståndets paradox som ”kriget mot terrorn” då drivit fram. Så här definierade han denna paradox i en artikel i Sydsvenskan 2006: ”rättssamhället försvarat med olika typer av rättslöshet”. Hotet från den svenska gängkriminaliteten är, låt det vara sagt, reellt och allvarligt. De hot och trakasserier som myndighetsföreträdare och vittnen kan utsättas för om de agerar på ett för gangstrarna besvärande sätt måste tas på djupaste allvar. Men att därifrån, som den vice chefsåklagaren tycks göra, dra slutsatsen att vi borde göra maktens Sverige mer slutet så att myndighetspersoner vågar fatta ”modiga beslut” är farligt och feltänkt. Om ”klanerna” verkligen försöker infiltrera det offentliga Sverige skulle inget vara till större glädje för dem än en mur av sekretess bakom vilken de kan sköta sina affärer skyddade från granskande ögon.

Så hur blir vi effektiva i kampen mot kriminaliteten? Det är en fråga polisen och andra myndigheter har goda skäl att ständigt ställa sig. Som medborgare har vi minst lika goda skäl att påminna våra politiker om att poängen med demokratin inte är dess effektivitet utan tvärtom dess tröghet, att den liberala demokratin rymmer en rad mekanismer, principer och institutioner som har till uppgift att göra det svårare för samhället att i upphetsade lägen rusa i väg och göra något riktigt dumt.

Peter Forsskål hade kloka saker att säga också om detta: ”Frågar någon, hvilkens öfwermakt wore för ett land olyckeligare, Regentens eller egna medborgares? håller jag före, att den senare är mer odrägelig, men den förra mer obotelig: och att man derföre bör sky och rysa för den förras allramäst. Ty utan att den häfwes, kan aldrig den andra häfwas.”

Per Svensson
per.svensson@dn.se

Musikdrottningen hyllades med känsloladdade arior

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Gustav III:s mamma Lovisa Ulrika satte fart på det svenska musiklivet på 1700-talet. På Confidencen firas drottningens 300-årsdag med musikhistoriens glömda kvinnor.

”Lovisa Ulrika 300 år: Opera och systerskap”

Musik av Vilhelmina av Bayreuth och Anna Amalia av Weimar
Idé och koncept: Bente Rolandsdotter, Ditte Hammar. Musikalisk ledning och arrangemang: Peter Spissky. Med: Christina Larsson Malmberg, Kristina Hammarström, Peter Spissky, Catalina Langborn, Olof Ander, Mime Brinkmann, Kristine West m fl. Scen: Den Andra Operan på Confidencen Ulriksdals slottsteater, Solna. Längd: ca 90 min utan paus.
I coronatider får även kungligheter nöja sig med ett spartanskt firande inför glest

utplacerad 50-perspublik. Lovisa Ulrika skulle i somras ha fyllt 300 år och uppvaktades i söndags med en jubileumskonsert på Confidencen, ridhuset i Ulriksdals slottspark som 1753 omvandlades till rokokoteater på drottningens initiativ. Sonen Gustav III gick till historien som ”teaterkungen”, men det var mamma Lovisa Ulrika som importerade ett italienskt operasällskap, gjorde tonsättaren Francesco Antonio Uttini till hovkapellmästare och satte fart på det svenska musiklivet.

Själv spelade hon cembalo och kom från en preussisk kulturmiljö med flera musicerande och komponerande syskon. Däribland systern Vilhelmina som var den drivande kraften bakom barockoperan Markgräfliches Opernhaus i Bayreuth och skrev egna operor. ”Argenore”, en kunglig familjetragedi från 1740 baserad på ett libretto av Giovanni Andrea Galletti, finns bevarad. Några årtionden senare gjorde i sin tur systerdottern Anna Amalia staden Weimar till konstnärligt centrum. Kronan på verket var hennes sångspel ”Erwin und

Elmire” från 1776 med libretto av Johann Wolfgang von Goethe (efter en ballad av irländaren Oliver Goldsmith).
Om detta och lite till vill sällskapet Den Andra Operan berätta under sin konsert på temat opera och systerskap. I likhet med Operabyrån (som senast satte upp en miniopera om den italienska 1600-talskonstnären Artemisia Gentileschi) sysslar Den Andra Operan med att söka upp och rama in kulturlivets och musikhistoriens glömda kvinnor. Dessutom samsas man om såväl sopranen Christina Larsson Malmberg som ett par av musikerna. Här under ledning av barockviolinisten Peter Spissky. Malmberg och mezzosopranen Kristina Hammarström turas om att sjunga lösryckta men känsloladdade arior ur ”Argenore” och ”Erwin und Elmire” – musik från två olika epoker. Anna Amalia komponerande ”Weimarklassicism” rik på både melodi och energi. Vilhelmina skrev koloraturklättrande barockmusik med affekter (ta bara vredesmodet i Argenores aria ”Voglio placarmi”). Det har

spekulerats om att Vilhelmina kanske såg lite av relationen till sin egen far i handlingen. Att Fredrik Vilhelm I lär ha misshandlat både henne och brodern Fredrik II är den sortens biografiska detaljer som Den Andra Operan gärna lyfter fram. Hanna Fritzson har i all hast fått hoppa in som musikhistorisk ciceron i stället för Ditte Hammar (som tillsammans med Bente Rolandsdotter står för konceptet) och tvingas av förklarliga skäl läsa manus innantill. Sammanhang är viktiga när man sysslar med återupptäckter. Men att dra för stora växlar på anekdoter gör knappast kvinnliga kulturskapare en tjänst. Presentationen blir aningen rörig och Wikipediaartad trots att det hänvisas till personliga brev och försändelser av alltifrån noter till en flygekorre. Även i det efterföljande samtalet saknades musikvetenskaplig fördjupning. Men med detta sagt blev det trots allt en jubileumskonsert som väckte intresse för två nygamla operor. Förhoppningsvis kan man redan nästa år sätta upp ”Argenore” i sin helhet.

Konserten strömmas via - Confidencens hemsida från den 16 september kl 19.

Johanna Paulsson
kultur@dn.se

Kvinnor spelar mer än män bland de äldre

ONSDAG 16 SEPTEMBER 2020

Försäljningen av datorspel har ökat kraftigt under corona-krisen. I den äldre delen av befolkningen är det kvinnorna som dominerar som kunder på datorspelsmarknaden.

Att sysselsätta sig med datorspel på fritiden är som bekant vanligast bland unga killar,

framför allt i åldern 12–15 år. Bland dem spelar i princip alla någon form av datorspel.
– Men det händer något med åldersgruppen som är äldre än 35 år. Där spelar kvinnorna mer datorspel än vad männen gör. Och skillnaden mellan könen blir ännu större när man tittar på de som är äldre än 66 år.
Det berättar Jannike Tillå, affärsområdes- och kommunikationschef på Internetstiftelsen.
Hur kommer det sig att det är vanligare bland de äldre att kvinnorna spelar?
– Jag skulle tro att det är många som spelar socialt, som en grej med väninnorna. Och förmodligen rör det sig om spel som ”Candy crush”, ”Wordfeud” och olika quizspel. Jag tror att det är lätt för många att glömma att äldre kvinnor är en målgrupp som faktiskt finns när det gäller datorspel, säger hon.
Att de äldre spelar den typ av datorspel som kräver en spelkonsol är dock ovanligt. Medan den yngre delen av befolkningen oftast spelar via sin mobiltelefon föredrar pensionärerna surfplattan.

– Jag tror det beror på att surfplattan är större och därmed lättare att hantera för äldre personer, säger Jannike Tillå.
Bilden av de övre åldersgruppernas datorspelsvanor bekräftas av Per Strömbäck, talesperson för Dataspelsbranschen.
– Vi kan se att det är många i de äldre publikgrupperna som upptäckt spelande och som tycker det är kul. Ofta spelar de utan att riktigt tänka på det. Frågar man dem om de spelar datorspel får man ofta svaret nej, men frågar man om de spelar ”Wordfeud” så svarar de ja.
Utvecklas det datorspel som är specifikt riktade till pensionärer?
– Ja, till viss del. Det mest berömda spelet på den fronten är Nintendos ”Brain training”. Det skapades för 15 år sedan och liknade sudoku, men var lite mer avancerat. Syftet med spelet var att man skulle hålla hjärnan i trim när man blev äldre, säger han.
Under våren ökade den globala försäljningen av datorspel kraftigt, och det är en ökning som i alla fall till viss del kan härledas

till att folk varit hemma och isolerat sig till följd av corona.
– Det är väl känt och konstaterat att folk har spelat mer under coronamånaderna. Under en vecka i mars i år hade försäljningen av datorspel ökat med 23 procent i jämförelse med samma vecka året före, säger Per Strömbäck.

Jenny Strindlöv
jenny.strindlov.dn@dn.se

Med Handelsbanken stänger ännu en del av det gamla Sverige

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Att läsa listan över Handelsbankens kontor är som att lyssna på ”Sjörapporten” i SR. De trolska ortnamnens poesi, det riktiga Sverige: Alfta, Bollebygd,

Järpen, Lammhult, Österbybruk … Namn som får en att, helt utan förvarning, titta ut genom fönstret på ett särskilt sätt. Det har legat något trösterikt och fint i att köra genom Hemse och se de blå bokstäverna över bankdörren på Storgatan 41.
Att företaget nu väljer att lägga ner nästan hälften av sina kontor – 380 ska bli 200 – är förstås mycket oroande för de anställda. Säkert också för många av de kunder som mer än hos någon annan svensk bank har kunnat gå in genom en dörr och utväxla riktiga papper med en människas hand. Det är lättare att ställa frågor med ögonkontakt.
Vem är jag att anmärka på Handelsbankens kalkyler.
”Kunderna har valt andra vägar”, säger vd:n Carina Åkerström, och det har ju jag också. Det finns en fara i att man blir som pappa Gustav i ”Svensson Svensson” när det påpekas att ingen åt av dopp i grytan förra julafton: ”Åt och åt, den ska stå där.”
Ändå kanske man har rätt till ett kryddmått sorg i bröstet. De nedlagda kontoren känns som några av de sista spikarna i kistan för det gamla Sverige. Landet där

man ställde sig i bankkön klockan 10.15, fick sina kontanter i handen och omedelbart gjorde av med dem på Konsums fläskkarré till extrapris.
Och på vägen pratade med kanske ett dussin levande människor. Kanske är det inbillning, men jag tycker att Handelsbankens beslut gör mig lite mer utlämnad till telefonkundtjänst- och felmeddelandesamhället. Till skärmens snurrande badbollar, okänt fel, ”har du provat att starta om?” och ”det är 472 personer före men vi tar snart emot ditt samtal”.

Och säga vad man vill, när man lämnade ett bankkontor var man ute i frihet. Man blev ytterst sällan stoppad av någon som ville ställa en räcka korta frågor om vad du tyckte om din bankkundupplevelse på en skala 1 till 10.
Jag tror att man kan lära sig mycket om Sverige genom att studera vad som kommer att ersätta banken i fastigheterna i Alfta och Österbybruk. Kanske blir det någon optimistisk sushi-ramen-restaurang. Kanske ett miljöcertifierat hunddagis. Tyvärr

finns väl en risk att det blir ingenting alls.
Bankkontoren är symboltyngda på flera sätt. Man kunde se dem som en sorts kyrkan-mitt-i-byn i det kapitalistiska, moderniserade Sverige. Om de dessutom låg bredvid Folkets hus blev man påmind om Saltsjöbadsandan och om hur (S)taten och kapitalet satt i samma båt. Det låg en sorts trygghet även i den vetskapen.

Erik Helmerson
erik.helmerson@dn.se

37-åringen: ”Var tvungen att döda två stycken”

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Daniel Nyqvist kände sig tvungen att döda två stycken. Två människor. För att få sinnesro och för att kunna sova.

– Det är hemskt det som hände, men jag var tvungen. Jag har

inte fått tillbaka de där tankarna igen, säger han under den andra rättegångsdagen.

Linköping-Stockholm.

Den andra rättegångsdagen om dubbelmordet i Linköping handlade om gärningsmannen Daniel Nyqvist. De anhöriga skulle få svar på varför Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson utsattes för ett besinningslöst våld den 19 oktober 2004.

Men Daniel Nyqvist vill inte se pressen som sitter i åhörarrummet. En skärm sätts då upp och alla får följa honom via videolänk .

37-åringen svarar ”ja” på frågan om han dödat Mohammad Ammouri och Anna-Lena Svenson och ”nej” på om han kände dem.

– För att få min sinnesro och få bort tankarna. Och för att kunna sova, säger han när kammaråklagaren Britt-Louis Viklund frågar varför han begick brotten.

37-åringen svarar stammande och tyst. Det tar tid innan han säger något. Ibland ber han kammaråklagaren upprepa frågan

eller undrar vad hon menar.
Ibland minns han inte.
De anhöriga i rättssalen tittar mot projektorduken där Daniel Nyqvist syns tydligt. Men det gör inte Anna-Lena Svensons man.
Han blundar mestadels. Flera i familjen Ammouri gråter när de hör 37-åringen svara på vad som hände och varför.
Daniel Nyqvist berättar om sina inre bilder. De två prickarna som är människor och som måste dö.
Att han själv var den tredje pricken.
Han förklarar också varför det blev Mohammad Ammouri.

– De andra var för stora för mig. Det var enklare att döda honom, säger Daniel Nyqvist.
Den tilltalade minns inte om han var arg, ledsen eller glad när han högg 27 knivhugg mot åttaåringen. Anna-Lena Svenson ”var där bara”. Daniel Nyqvist minns inte om hon försökte ingripa när han attackerade Mohammad.
– Det gick som automatik, jag kommer inte ihåg.
Tre vittnen berättar också vad de såg på Åsgatan, men har också svårt att återge vad de vittnade om för nästan 16 år sedan.

– Jag hör ett kraftigt barnskrik först. Men ser ingenting från mitt fönster. Sedan ser jag en person, mörklädd, som rör sig lite spänstigt. Han hade en sotarmössa. I samma veva hör jag ett kvinnoskrik. Jag ser en person i nästan krypande ställning och ser motionären, som jag kallar honom, går tillbaka till kvinnan som ligger på marken.
Sedan dådet har Daniel Nyqvist försökt förtränga vad han har gjort. Men han sparade ett tidningsurklipp från Expressen.
– Det blev en påminnelse om vad som hade hänt.

Kammaråklagaren tar det varlig och visar tålamod. Medan måls-ägarbiträdena pressar den tilltalade på detaljer som ifall han någon gång har velat berätta om vad han gjorde.
– En gång.
– Det var när jag höll på att bli vräkt. Då tänkte jag att det var bättre att sova i fängelse än på gatan.
Familjen Ammouris målsägarbiträde Elisabeth Massi Fritz vill veta varför han slängde mössan och varför han tvättade händerna. Om det var för att dölja sina brott.

– Jag vet inte … kanske. Jag behövde tvätta händerna, det blev kladdigt, säger Daniel Nyqvist.
Han skakar på huvudet när han hör uppgiften om att han brukade heila varje morgon.
– Det var ungdomstrams. Man gjorde som de andra. Man heilade på skoj, säger han.
På frågan varför han trots allt aldrig sa något till någon säger Daniel Nyqvist:
– Jag vill ju helst vara fri.
Den tilltalade ser inte ut att bli känslosam. Men innan förhören avslutas vill han säga en sak till de anhöriga.

– Jag är ledsen att det här behövde hända.
Kammaråklagaren tycker att förhören med Daniel Nyqvist gick bra och valde medvetet att inte pressa den tilltalade på det sättet som målsägarbiträdena gjorde.
– Jag ville helst inte pressa honom alltför mycket eftersom jag var rädd att han inte skulle orka fortsätta förhöret och inte orka besvara mina frågor innan vi hade gått igenom allting som jag tyckte var mest väsentligt att få svar på.
Det blev frågor om de rasistiska inslagen från målsägarna. Varför frågade du inte mer om det?

– Därför att jag inte håller det alls för osannolikt att det han själv berättar faktiskt är sant – att han inte såg pojkens utseende och såg att det var en pojke med utländsk härkomst när han angrep honom, säger Britt-Louis Viklund.
Elisabeth Massi Fritz menar att hon med sina frågor – om varför han slängde mössan och tvättade sina händer – ville visa att det fanns en ”tankeverksamhet” hos Nyqvist.
– Han har medvetet slängt av sig mössan för att inte bli upptäckt. En riktigt sjuk person kanske hade sprungit hem.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se
Viviana Canoilas
viviana.canoilas@dn.se

Fakta. Led av allvarlig psykisk störning

Daniel Nyqvist genomgick en större rättspsykiatrisk undersökning under häktningstiden. Undersökningen visar att han led av en allvarlig psykisk störning vid tidpunkten då han begick brottet, men också vid själva undersökningstillfället.

Det innebär att Daniel Nyqvist högst troligt kommer att dömas till rättspsykiatrisk vård i stället för fängelse.

Lysekil: Regeringen får fatta beslutet om raffinaderiet

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Ett nej från kommunfullmäktige hade kunnat stoppa utbyggnaden av Preems oljeraffinaderi i Lysekil. Så blev det inte.

– Frågan ligger i realiteten långt över huvudena på oss i Lysekils kommunfullmäktige, sa Roland Rombrant (LP), när han röstade ja.

Maria Granberg, gruppledare för MP i Lysekil, lät inte ett brutet ben hindra henne från att ta plats i talarstolen vid kommunfullmäktiges sammanträde under onsdagskvällen. Vid hela sju tillfällen haltade hon fram för att försöka övertala fullmäktige att stoppa utbyggnaden.

– När vi står mitt i en klimatkris kan vi inte börja med att öka utsläppen för att sedan planera att sänka dem någon gång i framtiden, sa hon.

Frågan om utbyggnaden av Preems raffinaderi i Lysekil har blivit rikspolitik. Eftersom anläggningen bedöms påverka möjligheterna att nå de nationella klimatmålen ska regeringen bestämma om den kan tillåtas. Enligt miljöbalken krävs ett ja från kommunfullmäktige för att regeringen ska kunna godkänna planerna.

Vid onsdagens sammanträde kom det. 27 av kommunfullmäktiges

30 närvarande ledamöter sade ja till förslaget. På ja-sidan stod S,

Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se
Lars Lindqvist
lars.lindqvist@dn.se

Fakta. Utsläppen kommer att öka

Preem planerar att bygga ut sitt oljeraffinaderi i Lysekil, för att kunna raffinera tjockolja. Planerna skulle innebära att koldioxidutsläppen från anläggningen ökar från 1,7 miljoner till 2,7 miljoner ton årligen.

Regeringen aviserar höjning av underhållsstödet

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Regeringen tillsammans med Liberalerna och Centerpartiet satsar 650 miljoner i budgeten 2021 för att öka den sociala hållbarheten i samhället. Satsningen rör bland annat arbetsmiljön inom vård- och omsorg samt en höjning av

underhållstödet. Satsningen presenterades av MP:s språkrör Isabella Lövin och Per Bolund på en presskonferens i går, onsdag.

Det handlar bland annat om att 300 miljoner kronor satsas på vård- och omsorg under 2021. 105 miljoner kronor avsätts för vård och 195 miljoner för omsorg i en så kallad hållbarhetsbonus. Med det här vill regeringen att arbetsvillkoren i vårdyrken ska bli mer hållbara och att jobben i förlängningen ska bli mer attraktiva bland unga.

– Det är projektpengar som man kan söka och detaljerna för hur förslaget ska se ut är inte klart ännu. Men det ska inte fördelas till alla kommuner och regioner, säger Isabella Lövin.

Regeringen hoppas att det här bland annat ska innebära att sjukfrånvaron minskar och att fler stannar kvar i vårdyrkena.

För att motverka segregation i socioekonomiskt utsatta områden förstärker regeringen med 250 miljoner kronor året 2021.

Den tredje satsningen som presenterades var höjt

underhållsstöd till ensamstående föräldrar.
Regeringen riktar nu ett stöd till ensamstående föräldrar.
Underhållstödet ska höjas med 150 kronor per barn och månad för barn som är 15 år och äldre och 100 kronor för barn som är under 15 år. Detta ska träda i kraft i juni 2021 och beräknas kosta 100 miljoner.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se
Hugo Ewald
hugo.ewald@dn.se

Majoritet vill utreda förbud mot gäng-medlemskap

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Fler partier ställer sig positiva till förslaget att kriminalisera deltagande i kriminella organisationer. Därmed finns majoritet i riksdagen för att utreda saken.

Inte heller inrikesminister Mikael Damberg (S) säger tvärt nej.

– Men jag tror inte att det skrämmer gängen att vi diskuterar att utreda detta, säger han.

På Liberalernas initiativ debatterade riksdagspartierna under onsdagen den organiserade brottsligheten. Under debatten lyftes frågan om att kriminalisera deltagande i kriminella organisationer, ett förslag som lades fram av Moderaterna i augusti. Både SD och KD har framfört liknande förslag sedan tidigare.

Också rikspolischefen Anders Thornberg har ställt sig positiv till att utreda ett sådant förslag. Men justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) har kallat det för ett ”slag i luften” medan inrikesminister Mikael Damberg under onsdagens debatt inte helt avfärdade förslaget.

Flera partier uppfattar att regeringens inställning i frågan om en kriminalisering av deltagande i en kriminell organisation är otydlig.

Moderaternas rättspolitiske talesperson Johan Forssell tycker att regeringens besked är ”rörigt”.
– Vi är vana vid att socialdemokrater och miljöpartister säger olika saker men Morgan Johansson och Mikael Damberg tillhör samma parti och arbetar på samma departement och verkar inte riktigt ha samma uppfattning i en så viktig fråga, säger Forssell.
SD:s Adam Marttinen påpekar att Moderaternas röstade nej till SD:s förslag om att förbjuda ett deltagandebrott i riksdagens justitieutskott så sent som i våras.
Johan Forssell säger att partiet ändrat sig.
– Det var ett motionsyrkande i våras om att utreda frågan. Det röstade vi nej till. Vi har gjort en positionsförflyttning. Men vi vill ju inte bara utreda detta utan också genomföra det. I dag har vi en skarpare position än vad SD har.
Efter debatten säger inrikesminister Mikael Damberg (S) att regeringen inte kommit med något nytt besked i frågan.
– Vi får kritik för att vi inte levererar tillräckligt snabba lagförändringar som har effekt för

att bekämpa gängkriminalitet och så har riksdagen en stor debatt om en möjlig kriminalisering av detta som kräver en grundlagsändring. Eventuella förändringar blir efter nästa val. Jag tror inte att det skrämmer gängen att vi diskuterar att tillsätta en grundlagsutredning för att utreda detta. Jag tror att det krävs insatser här och nu, som till exempel nu i höst när vi skärper straffen för vapen- och smugglingsbrott, säger han.
Liberalernas rättspolitiske talesperson Johan Pehrson är positiv till en utredning men befarar likt Morgan Johansson att det skulle bli ett slag i luften.
– När vi ändå ska kriminalisera föreningen IS som hugger huvudet av folk så kan man väl också ta de personer som springer runt och skjuter folk. Är det möjligt är det fullt tänkbart men jag är ytterst tveksam till att det går att avgränsa detta på ett effektivt och acceptabelt sätt. Sätt igång och utred, säger han.
Inte heller Centerpartiets företrädare Johan Hedin säger nej.
– Jag är beredd att titta på ett sånt brott. Jag inser också

svårigheterna, dels för att konstruera en bra lag som träffar det man vill träffa och som samtidigt är rättssäker. Man ska inte underskatta den tid det tar att ändra en sådan lag.
Enligt regeringen skulle ett förbud kräva en grundlagsändring. För att ändra en grundlag krävs att riksdagen fattar två likadana beslut och att det hålls ett riksdagsval mellan de två besluten.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Två män häktade för skjutning i Göteborg

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

De två män i 25-årsåldern som greps och anhölls i helgen, misstänkta för mordförsök efter en skjutning på lördagskvällen i Göteborgsstadsdelen Biskopsgården, häktades i går, onsdag.

– Jag kan bekräfta att båda de anhållna männen på min framställan har häktats, på sannolika skäl misstänkta för mordförsök och grovt vapenbrott, handlingar med bäring på skottlossningen i södra Biskopsgården i lördags, säger åklagare Magnus Natt och Dag till DN.

Det var vid 20.15-tiden i lördags som polisen larmades om skottlossningen mot tre personer, två män och en kvinna, som satt på en parkbänk i Biskopsgården på Hisingen. Vittnen berättade för polisen att de observerat två personer som från den moped de färdades med avlossade ett flertal skott mot de tre på bänken.

Magnus Natt och Dag ser händelsen som del i en pågående konflikt mellan två kriminella gäng i Biskopsgården, knutna till stadsdelens södra respektive norra del.

Båda misstänkta nekar till brott och säger att de inte har något med dådet att göra. Männen sitter nu häktade fram till den 30 september.

Kalle Holmberg
kalle.holmberg@dn.se

Arbetsgivaravgiften för unga sänks kraftigt

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Arbetsgivaravgiften för unga sänks med nio miljarder kronor nästa år. Men sänkningen är bara tillfällig och upphör under 2023.

– Det handlar om att ge Sverige en ekonomisk nystart och en rivstart för de branscher som nu har det allra tuffast, säger C-ledaren Annie Lööf.

Statsbudgeten som presenteras på måndag innehåller ett förslag om kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter för unga mellan 19 och 23 år. Förslaget ska genomföras från och med den 1 april nästa år och kostar staten närmare nio miljarder kronor räknat på helår. Det är en av de största posterna i budgeten, som totalt kommer att omfatta reformer och krisåtgärder för över 100 miljarder kronor.

– Det här blir en dubbelvinst för jobben. Å ena sidan sänks kostnaderna kraftigt för de branscher som nu har det allra tuffast, som tjänstesektorn med

handel och besöksnäring. Den andra vinsten blir att fler unga får behålla jobbet och att fler unga kan hitta sitt första jobb, säger Centerns partiledare Annie Lööf.
Under Alliansens regeringsår genomfördes en liknande nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga. Den togs bort efter regeringsskiftet 2014, bland annat på grund av utvärderingar som visade att det var en dyr åtgärd som inte resulterade i särskilt många nya jobb.
Nu lyfter Annie Lööf fram ny forskning som visar att nedsättningen hade större effekt jämfört med vad tidigare undersökningar kommit fram till.
– Det här är en effektiv åtgärd, visar forskningen som tittat på det här under längre tid. Det är en viktig sänkning av arbetsgivaravgifterna för att priset att inte göra något skulle bli mycket högre, säger hon.
Annie Lööf framhåller att ungdomsarbetslösheten ökar kraftigt i coronakrisens spår och att det därför är viktigt att ge företagen kostnadslättnader som kan stimulera till nyanställningar.
– Det här handlar om människors framtidsutsikter. Att som ung

människa möta vuxenlivet som arbetslös får förödande konsekvenser. Just nu är det många unga som blivit av med sina timanställningar eller inte fick något sommarjobb som har svårt att hitta jobb. Samtidigt ser vi att de företag som brukar erbjuda första jobbet till unga och nyanlända har det riktigt kämpigt ekonomiskt.
De senaste åren har en tydlig vattendelare uppstått på arbetsmarknaden mellan de som har en gymnasieutbildning och de som saknar en. De som har gått ut gymnasiet har haft lätt att få jobb medan de som inte har gjort det haft svårt att komma in.
Vore det inte bättre att satsa pengarna på utbildning?
– Vi gör det också. Det är otroligt viktigt att bygga ut både yrkeshögskolor och universitetsplatser runt om i landet. Det är också viktigt att ge unga människor möjlighet att komplettera sin utbildning eller gå en ny utbildning. Men utöver det är det viktigt att sänka kostnaderna för att anställa. Nedsättningen av arbetsgivar-avgifterna för unga kommer att gälla under två år och sammanlagt

kosta 18 miljarder kronor att genomföra.
– Det handlar om att ge Sverige en ekonomisk nystart och en rivstart för de branscher som nu har det allra tuffast, och att hjälpa unga människor tillbaka till arbete.
Om det ska vara en rivstart för de branscher som har det tuffast, varför genomför ni då en generell nedsättning av arbetsgivaravgifterna?
– Vi behöver genomföra det här snabbt. Det här är den enklaste formen för att kunna få snabbast effekt. Vi behöver inte ha en utredning och remittering utan kan snabbt få på plats ett förslag som ger effekt. Det här kommer att ha störst effekt för de branscher som har det tuffast, det är därför vi går fram med det.
Varför blir nedsättningen bara tillfällig under två år?
– Vi ser detta som en krisåtgärd just för att underlätta för till exempel handeln och besöksnäringen som har det riktigt tufft.
Budgeten kommer också att innehålla en utvidgning av rutavdraget med både fler tjänster som omfattas och höjt tak för avdraget. Från och med den 1

januari föreslås taket för ruttjänster höjas från 50 000 till 75 000 kronor per person och år. Nya tjänster som omfattas är till exempel montering av möbler och transport av bohag till loppmarknader eller andrahandsbutiker.

– Vi vill skicka en tydlig signal till de företag som omfattas av ruttjänster att det här är en framtidsbransch, säger Annie Lööf.

Förändringen av rutavdraget beräknas kosta cirka 270 miljoner kronor att genomföra och kommer att gälla permanent.

Förslagen om sänkta arbetsgivaravgifter och förändrat rutavdrag är framförhandlat mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se

Fakta. De fem största budgetsatsningarna

Här är de fem största satsningarna som regeringen och samarbetspartierna har presenterat hittills. Beräknad årseffekt 2021.

1 Generella statsbidrag till kommuner och regioner. 10 miljarder
2 Grönt åter- hämtningspaket. 9,7 miljarder
3 Sänkta arbets- givaravgifter för unga. 8,95 miljarder
4 Sänkt inkomstskatt. 8,5 miljarder
5 Sänkt skatt för merkostnader i samband med pandemin. 5 miljarder

Därför blir vissa lärare utbrända

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Lärare som investerar mycket av sin lediga tid i elever och kollegor tenderar att bli utbrända i större utsträckning än lärare som inte engagerar sig lika mycket.
Det visar forskning från Högskolan i Gävle.

En av tio lärare i Sverige är drabbad av stressrelaterad utmattning. Det är en 50 procent högre andel än hos övriga yrkesgrupper, visar studier från det som tidigare hette Arbetslivs-institutet.

– Det är inget som är unikt för Sverige. Lärare har en större utmattningsproblematik jämfört med många andra yrkesgrupper i andra länder också, säger Ola Nordhall som forskar inom psykologi och arbetshälsovetenskap vid Högskolan i Gävle.

För att ta reda på mer om vad som orsakar utbrändheten skickade han ut en enkät till 2 700 lärare som var anslutna till Lärarnas riksförbund och fick svar av 800 lärare, mestadels på gymnasiet och i högstadiet.

När Ola Nordhall tittade närmare på sambanden mellan olika faktorer såg han ett mönster. Lärare som skattade att de hade ett högt engagemang i elever och andra lärares välmående hade en högre grad av utmattning.

Mer än 10 procent av utmattningen bland lärare kunde förklaras av det som forskarna

kallar psykologiska arbetskrav, det vill säga socialt stöd till elever, kollegor och föräldrar.

– Vi såg att ju mer man ägnar sig åt socialt engagemang som ligger utanför lärarrollen, desto mer utmattningsproblematik, säger Ola Nordhall.

Det kan handla om att man stannar kvar efter lektionen för att lyssna på en elev som har problem, eller engagerar sig i hur kollegor mår och jobbiga saker som händer dem.

– Det är inget man måste, men som man gör för att man bryr sig. Varför sambandet ser ut som det gör har han inte undersökt vidare, men konstaterar också att det finns en rad fördelar med att vara engagerad som lärare.

– Det är klart att det är trevligt att ha lärare och kollegor som engagerar sig i svårigheter som man har. Det är en typ av socialt stöd som kan vara väldigt viktigt, säger Ola Nordhall.

Hur kan man förebygga de negativa effekterna?

– Om det finns uttalade förväntningar på att lärare ska ägna sig åt den här typen av socialt engagemang så är det klart

att skolledningen kan tona ned dessa. Kanske strama upp arbetsbeskrivningen så att det blir tydligt vad som krävs.

Peter Letmark
peter.letmark@dn.se

Ministern kritisk till hur Grekland sköter sina asylärenden

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Det är i nuläget inte aktuellt för Sverige att ta emot personer från det branddrabbade flyktinglägret på Lesbos, enligt

justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S).
Han riktar stark kritik mot den grekiska regeringen för hanteringen av de asylsökande.
– Grekland har ett eget ansvar, säger han.
Flera hjälporganisationer har larmat om läget på den grekiska ön Lesbos efter branden som utbröt i flyktinglägret Moria förra veckan. Tusentals personer, också barn, har tvingats sova under bar himmel i flera nätter och larmar om brist på mat och vatten.
Inrikesminister Mikael Damberg (S) har kallat situationen för en humanitär katastrof och Sverige har via Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, skickat hjälp i form av bland annat tält, filtar och toaletter.
Ett tiotal EU-länder har bestämt sig för att tillsammans ta emot omkring 400 ensamkommande barn och unga från lägret. Enligt justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) har Sverige inte blivit tillfrågade av EU eller Grekland att ta emot personer från Lesbos.
– Det har jag ingen information om att vi skulle ha fått. Även om vi skulle ha fått det så har vi inte

de rättsliga möjligheterna att kunna fatta ett ad hoc-beslut som andra länder kan, säger han.
Morgan Johansson säger till DN att det i så fall skulle krävas ett EU-beslut.
– Det gjorde vi 2015 när vi gjorde omfördelningar från bland annat Grekland och Italien och också utanför EU, från Turkiet. Då fanns det ministerrådsbeslut, det finns det inte nu, säger han.
Om frågan kommer från EU, Grekland eller väcks i ministerrådet vad blir Sveriges svar?

– Det kan jag inte spekulera i. Vi har inte den rättsliga grunden för att kunna fatta de besluten. Då krävs ett ministerrådsbeslut. Det är bättre att ha ett fast och stabilt regelverk att luta sig mot i de situationerna, säger han.
Morgan Johansson betonar att Grekland har ett eget ansvar för situationen på ön.
– Jag har suttit i ministerrådet i sex år och lyssnat till en rad migrationsministrar från Grekland. Var och en har sagt att deras asylsystem snart kommer att fungera igen men vi har inte sett det. Det fanns 13 000

personer i Moria, det var ungefär lika många som kom till Sverige under två veckor 2015. Och det är ungefär så många som vi under en månad under 2016 fattade beslut om. Det antal vi klarade av att besluta om på lite drygt en månad har grekiska myndigheter inte klarat av på flera år. Det är huvudproblemet. Man måste få ett beslut om man får stanna eller inte. Många har knappt ens fått träffa en handläggare, säger han.
Morgan Johansson hävdade förra veckan att regeringen inte kan agera, att ansvaret vilar på Migrationsverket.

”Vad gäller en eventuell överföring av asylsökande från Grekland så är det Migrationsverket som fattar beslut och inte regeringen”, skrev han i en kommentar till TT.
Men Migrationsverket har sagt till SVT att de inte har några möjligheter att gå förbi Dublinförordningen, som säger att man måste vara på plats i det land man söker asyl i.
Vidare sa ministerns pressekreterare till SVT att regeringen inte kan agera och ge Migrationsverket i uppdrag att ta

hit människor eftersom man då skulle strida mot grundlagen. Men det stämmer inte, enligt Louise Dane, doktor i offentlig rätt vid Stockholms universitet samt styrelseledamot för Barnrättsbyrån.

– Det regeringen enligt grundlagen inte får göra är att styra hur Migrationsverket ska besluta i enskilda ärenden. Däremot får regeringen ge generella instruktioner till Migrationsverket, det sker varje år genom exempelvis regleringsbrev, säger hon till DN och fortsätter:

– Migrationsverket har inte något tydligt eget mandat att besluta om att hjälpa de här personerna till Sverige, den frågan ägs framför allt av regeringen. Regeringen kan, om den vill, besluta att hjälpa ett antal personer till Sverige men kan inte besluta att Migrationsverket ska bevilja personerna asyl här och inte heller hur Migrationsverket ska tolka Dublinförordningen i deras enskilda ärenden, säger hon.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

100

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

miljoner kronor vill regeringen satsa på ambulanssjukvården i budgeten för 2021 och motsvarande belopp för 2022–2023. I satsningen ingår bland annat kompetensutveckling av ambulanspersonalen och förbättring av samordning av sjuktransporterna.

TT

14-årig pojke misstänks vara inblandad i mord

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

En 14-årig pojke misstänks vara inblandad i mordet på en 17-åring i Huskvarna i mitten av augusti. 14-åringen har förhörts, uppger Åklagarmyndigheten.

Personer under 15 år kan inte anhållas, häktas eller dömas till straff. Däremot utreds misstankarna enligt lagen om unga lagöverträdare, och socialtjänsten har informerats. Senare kan det också bli aktuellt med en så kallad bevistalan, då en domstol tar ställning till misstankarna.

En 21-årig man är sedan tidigare häktad misstänkt för mordet. Han greps strax efter att den knivskadade 17-åringen hittats. En 19-åring som anhölls i måndags har däremot satts på fri fot. Misstanken mot honom kvarstår, men har försvagats medan han suttit anhållen.

– Det här är en utveckling som vi inte förutsåg inledningsvis, säger kammaråklagare Adam Rullman till Jönköpings-Posten om att de två tonårspojkarna blivit misstänkta i utredningen.

17-åringen hittades svårt skadad i stadsparken i Huskvarna vid 18-tiden en kväll i mitten av augusti. Han hade enligt polisen allvarliga skärskador, och avled senare på sjukhus.

TT

Nedläggningarna gör att land och stad drivs isär

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Under åren 2012 till 2019 försvann nästan vart tredje bankkontor i Sverige. Och fler lär det bli – fler än de 180 kontor som Handelsbanken räknar med att lägga ner fram till slutet av nästa år.

Digitaliseringen och artificiell intelligens kommer att skynda på utvecklingen.

Det är mer än 20 år sedan den första internetbanken i Sverige öppnades. Sett mot den bakgrunden är det närmast förvånande att det fortfarande finns över 1 200 kontor runt om i landet.

Men antalet minskar obönhörligen. Vid utgången av år 2012 fanns, enligt Bankföreningens statistik, 1 839 kontor och vid det senaste årsskiftet 1 265, en minskning med 31 procent.

Vad är det då som ligger bakom denna kontorsdöd? Den som lyssnade på Handelsbankens vd Carina Åkerström när hon presenterade planerna på att lägga ner 180 kontor fram till slutet av 2021, fick höra att det handlar om en ”kunddriven” process. Kunderna efterfrågar mer av digitala tjänster och besöker inte längre kontoren – alltså måste nästan vartannat Handelsbankskontor läggas ner under de kommande 15 månaderna.
Den analysen kan i och för sig diskuteras – frågan är vad som kommer först, hönan eller ägget. De första internetbankerna lanserades i Sverige under andra halvan av 1990-talet. Då skötte de flesta hushåll sina betalningar genom att sammanställa sina - räkningar varje månad, skriva under en betalorder, stoppa dem i ett kuvert och posta dem till banken.
I fjol var det över 90 procent som betalade sina räkningar via sin internetbank. Det är i sig inte konstigt – andra sätt att betala har ju försvunnit steg för steg. Den här utvecklingen går parallellt med att vi använder

kontanter allt mer sällan – det finns knappast något annat land där människor använder kontanter i så liten utsträckning som i just Sverige.
Det är snarare så att banker och kunder växelvis har bidragit till processen. Bankerna har sett att de kan minska kostnaderna genom att satsa på att allt fler tjänster blir digitala. Kunderna uppmanas att använda dessa tjänster, och så läggs kontor ner och till det läggs att det blir allt svårare att betala med kontanter.
E-handelns framväxt skyndar på utvecklingen. Vi betalar via nätet och får också våra konsumtionskrediter där – vi köper en frysbox och betalar det på 12 månader. Kreditupplysning, beställning, fakturering – allt görs digitalt.
Den som frågar sig om det här kommer att leda till att fler bankkontor försvinner kan räkna med ett jakande svar. Banker använder redan AI (artificiell intelligens) i sin verksamhet och det kommer att fortsätta.
Ta ett vanligt bostadslån till exempel. Det är i de flesta fall en ganska enkel banktjänst. Den som ansöker ska klara vissa krav, som

en inkomst och helst inga betalningsanmärkningar. Därefter utställs ett tidsbegränsat lånelöfte. Låntagaren får besked om att denne måste amortera i den takt som regelverket föreskriver och lånet betalas ut när affären är i hamn. Visst – än sköts det av bankanställda, men en dator med AI kan klara det.

Carina Åkerström underströk att de 200 kontoren som blir kvar kommer att få ett utökat mandat – en decentralisering av banken som hon beskrev det. Här ska finnas specialistkompetens för de kunder som har behov av det.

Men dessa kontor kommer att finnas på platser där banken anser att det finns tillräckliga möjligheter att växa och ta marknadsandelar, det vill säga större tätorter.

Här gömmer sig ett växande problem. Handelsbanken har länge hållit fast vid att ha ett stort kontorsnät – de finns även på platser där de andra bankerna gett upp. När nu nästan vartannat Handelsbankskontor läggs ner är det framför allt i glesbygd och på mindre orter som de försvinner. Därmed försvinner också kännedomen om den lokala marknaden.

Den som vill starta ett företag på en mindre ort och som vill öppna företagskonto och ta lån för att komma i gång har ingen lokal banktjänsteman, med kännedom om de lokala förutsättningarna, att vända sig till. Det mötet mellan kund och bank blir svårt att ersätta med en aldrig så avancerad AI-robot.

Det är knappast Handelsbankens sak att hålla i hop Sverige, men kontorsnedläggningarna bidrar till att land och stad drivs isär än mer.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Handelsbanken stänger 180 kontor

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Handelsbanken stänger nära hälften av kontoren i Sverige. Parallellt med it-satsningar ska 180 av bankens 380 svenska kontor avvecklas. Totalt 1 000 anställda väntas bli berörda.

– Det är tråkigt att man väljer att stänga ner många av kontoren, säger kunden Hamdi Salhab.

Handelsbanken räknar med att vid utgången av 2021 ha minskat antalet kontor i landet till 200 stycken. Nästan hälften av de kontor som finns i dag kommer att försvinna.

– Vi har nått fram till en form av tippingpoint där vi ser att kunderna väljer andra sätt att möta oss, säger Handelsbankens vd Carina Åkerström.

Bantningen av kontorsnätet beräknas innebära en personalminskning med 1 000 personer i Sverige de närmsta två åren, enligt banken.

– Det är klart att i den här omställningen så kommer vi se en övertalighet i organisationen på drygt tusen personer i Sverige. Det kommer vi naturligtvis också med stor omsorg ta hand om och inleder nu diskussioner med de fackliga representanterna, säger Carina Åkerström.

Ännu är det inte officiellt vilka orter som kommer att bli av med sina lokala kontor. Arbetet med att bestämma exakt vilka det blir påbörjas nu, även om banken säger sig ha en ganska klar bild över vilka kontor som kommer att beröras.

– Det är för tidigt att säga exakt. Vi har en ganska god känsla av kontor och orter där vi redan i dag kan se att kunderna valt andra vägar, säger vd:n och poängterar:
– Vi kommer ändå vara den banken som har flest kontor kvar i ute i verksamheten.
Bakgrunden till förändringarna är att allt fler vill göra sina bankärenden digitalt, samtidigt som bankens kärnkunder har alltmer avancerade behov i sina personliga möten på kontoren, skriver banken i pressmeddelandet.

Ulrika Boethius, ordförande i Finansförbundet som är största fackförbund inom Handelsbanken, har förståelse för att förändringarna krävs men tycker beskedet är tråkigt.
– Det är en stor andel av Handelsbankens personal i Sverige, säger hon.
– Vi hoppas förstås att man kommer jobba på de sätt man gjort hittills efter 90-talskrisen när man gjort neddragningar i olika omgångar – att man arbetar med frivilliga erbjudanden som förtida pensioneringar eller avgångsvederlag.

En annan aspekt som oroar är tillgängligheten för bankkunderna. Handelsbankens kunder har inte klarat sig undan de senaste årens trend där bankkontor slår igen, men det är ändå en av de banker som haft flest fysiska kontor kvar.
– Handelsbanken har ju liksom varit den sista utposten att hålla fast vid för den här lokala närvaron, så det är säkert många orter i Sverige som känner att nu försvinner ännu en av de här serviceinrättningarna som man tycker ska finnas för att det ska kännas som en levande ort, säger Ulrika Boethius.
Bland de kunder som DN talade med var reaktionerna blandade över bankens beslut.
Titti Sundqvist från Vasastan i Stockholm är en av Handelsbankens kunder och hon tror att nedläggningarna kommer att innebära en förändring för bankens profil.
– Handelsbanken har ju marknadsfört sig som ett kundnära företag och det tror jag kan förändras nu. Det är alltid positivt med en personlig kontakt och jag själv går till banken ett par

gånger om året för att gå igenom mina konton, säger Titti Sundqvist.
Men hon förstår också varför Handelsbanken tagit beslutet.
– Jag har förståelse för att de måste se över sina kostnader, och det mesta går lika bra att göra digitalt, säger Titti Sundqvist.
Hamdi Salhab är 47 år och bor i Stockholm. Han är också kund hos Handelsbanken. Han tror att han kommer att kunna göra det mesta digitalt – men att det kommer att bli svårare och ta längre tid.

– Det är tråkigt att man väljer att stänga ner många av kontoren. Jag går ibland dit för att få svar på mina frågor, exempelvis gällande appen. Jag har gillat servicen och tror det kommer att bli mer tidskrävande att göra allt digitalt, säger Hamdi Salhab.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se
Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Rekordmånga unga söker skuldsanering

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Aldrig förr har så många unga ansökt om skuldsanering hos Kronofogden. Myndighetens enhetschef Per-Olof Lindh oroas av utvecklingen.

– Många unga riskerar att bli långvariga kunder hos Kronofogden, säger han.

Under första halvan av 2020 ansökte drygt 15 000 personer om skuldsanering – en ökning med 41 procent jämfört med samma period förra året. Särskilt stor var ökningen för unga mellan 18 och 34 år, där det handlar om en fördubbling.

– För första gången i mitt liv är jag väldigt oroad över ungas ekonomiska kompetens och status, säger Per-Olof Lindh.

– Har man väl fått de här problemen så är det svårt att komma ur om man inte agerar så fort man kan.

Per-Olof Lindh tror att den största anledningen till den stora ökningen av ansökningar är en förändrad lagstiftning 2016 samt en ny e-tjänst som gör det lättare att ansöka.

– Vi lanserade e-tjänsten vecka 5 och på en vecka så dubblerades antalet ansökningar, säger han.

För att bli beviljad skuldsanering måste den ansökande ha så stora skulder att den inte kan betala tillbaka pengarna inom en överskådlig framtid. Kronofogden gör då upp en delbetalningsplan med målet att få den skuldsatte fri från skulder efter fem år.

Men unga har oftast inte samlat på sig tillräckligt stora skulder för att få hjälp av myndigheten. Av de yngre får hela 80 procent avslag på sin ansökan. De förväntas kunna ta hand om sina skulder själva.

– Det finns för dålig information om vad man ska göra när man drar på sig skulder, säger han.

Många unga som söker hjälp har missuppfattat vad en skuldsanering egentligen innebär, menar han. De tror att myndigheten enkelt kan skriva av skulderna efter en ansökan, säger Per-Olof Lindh.

– Många har en skuld på 30 000–40 000 kronor, det är mycket pengar, men det handlar snarare om att man måste lära sig ekonomi.
För den som ändå behöver hjälp med sina skulder ger han rådet att kontakta kommunens budget- och skuldrådgivare. Men allra viktigast är att ta hjälp av en kompis eller förälder, tycker Per-Olof Lindh.
TT

Stora Enso stänger pappersmaskin – berör 140 anställda

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Ytterligare en anläggning för tidningspappersproduktion stängs ner i Sverige. Nu har turen kommit till Stora Ensos pappersmaskin 3 i Hylte Bruk i Småland.

– Det är en käftsmäll för hela vår bransch och för de medlemmar som blir drabbade, säger Mikael Nilsson, ombudsman, Svenska Pappersindustriarbetare-förbundet.
Bruket ska även omorganiseras och returpappersanläggningen stängas. Som mest beräknas 140 anställda påverkas, enligt ett pressmeddelande från bolaget.
TT

Nobbar lönesänkning – nu ryker SAS-piloterna

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

SAS-piloterna nobbar förslaget om sänkta löner. Därmed kommer de tidigare 560 varslade piloterna att bli av med jobbet, vilket innebär att alla anställda efter 2001 åker ut, skriver norska

affärstidningen Dagens Näringsliv. Förslaget från SAS-ledningen var att ungefär hälften av de varslade skulle kunna få jobba kvar om piloterna gick med på sänkta löner.

TT

Byt jobb ofta och lär dig mer – ny studie motbevisar gamla teorier

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Den som byter jobb två eller - flera gånger under en tioårig period lär sig mer på jobbet än

den som stannar på samma arbetsplats. Det konstateras i ny avhandling vid Stockholms universitet.

– Om man strävar efter livslångt lärande är mobilitet positivt, säger Johan Westerman, sociolog vid Stockholms universitet.

Att stanna på samma arbetsplats en längre period kan ha positiva fördelar i form av trygghet och -lojalitet. Men när det kommer till lärande är det fördelaktigt att röra sig mellan arbetsplatser. Det visar en ny studie från Stockholms universitet, där Johan Westerman, doktor i sociologi, hittat ett samband mellan att byta jobb ofta och lära sig mer på arbetet.

Genom att analysera svar från den stora svenska Levnadsnivå-undersökningen har han i studien jämfört hur mycket olika grupper lär sig på jobbet under en tioårs-period. Resultatet visar att personer som bytt jobb två eller fler gånger under perioden uppger att de lär sig mer på sin nuvarande arbetsplats än de som varit kvar på samma arbetsplats under perioden.

– Det finns ett känt citat som - säger att hoppjerkor inte lär sig - något, men resultatet i studien visar på det motsatta, säger Johan Westerman.

Att lärande är viktigt för att personer ska trivas på jobbet har konstaterats i tidigare forskning: personer som upplever att de lär sig och utvecklas på sitt jobb är mer benägna att stanna på en arbetsplats än de som inte lär sig nya saker i samma utsträckning. Men så vitt Johan Westerman vet är detta den första empiriska undersökningen som konstaterar sambandet mellan mobilitet på arbetsmarknaden och ett senare lärande i arbetslivet.

– Sambandet går att se även om vi tar hänsyn till att man ofta lär sig mycket i början av ett nytt arbete, och att individen generellt har lätt att lära sig saker eller har lätt att röra sig mellan jobb, säger Johan Westerman.

Teorier om att det skulle vara svårare att ta in kunskap på djupet om man byter arbetsplats ofta tycks alltså inte stämma – i undersökningen har man inte hittat några positiva effekter för lärandet för de som stannar länge på samma arbetsplats. Resultatet

går också emot teorin om att flera olika arbetserfarenheter skulle försvåra för personer att lära sig ett jobb ordentligt.
Men att frekvent röra sig mellan - arbetsplatser behöver inte enbart var fördelaktigt och de positiva aspekterna måste vägas mot de negativa, menar Johan Westerman.
– Tryggheten kan exempelvis öka om man stannar länge på ett jobb, så det handlar hela tiden om en avvägning. Men om det är lärande som är utfallet är det positivt att byta arbetsplats, säger Johan Westerman.

Han menar att det funnits – och fortfarande finns – fördomar om personer som rör sig mycket mellan arbetsplatser.
– Mycket sociologisk teori bygger på att om man visar sig lojal kan man långsamt avancera till svåra arbetsuppgifter medan de som hoppar mellan jobb får de enklare uppgifterna som inte erbjuder ett kontinuerligt lärande. Det var den teorin jag ville testa, säger Johan Westerman.
Nu hoppas han att den nya forskningen kan bli en ögonöppnare – och att fördomarna luckras upp.

– Min förhoppning är politiker och fackförbund tar till sig av den nya kunskapen och att det kommer mer framtida forskning i ämnet, säger Johan Westerman.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Fakta. Så gjordes studien

I studien har svar från systematiska intervjuer som ingår i Levnadsnivåundersökningen (LNU) från år 2000 och 2010 använts.
Svaren som analyserats berör exempelvis frågor om anställdas tidigare anställningar och mått på olika dimensioner av lärande.
Resultaten har sedan jämförts med data från den internationella tvärsnittsstudien Programme for the International Assesment of Adult Competencies (PIAAC 2012).
Gruppen som studerats är anställda i Sverige och Europa inom åldrarna 20 till 65.
Den som lett studien är Johan Westerman, doktor i sociologi vid Institutet för social forskning (SOFI) och Sociologiska institutionen på Stockholms universitet.

Polisens egna bilder inifrån knarkligans ”kontor” – mitt i bostadsområdet

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Polisen lyckades obemärkt ta sig in i narkotikaligans hemliga lokaler och filma affärerna med dolda kameror. Under spaningarna fattades även misstankar om människohandel. Nu rullas ett unikt rättsfall upp i Södertörns tingsrätt.

Kväll efter kväll, natt efter natt smög unga personer i början av året in och ut ur källaren till ett hyreshus på Storholmsbackarna i Vårberg sydväst om Stockholm. Ingen av dem kunde ana att narkotikapoliser följde varje steg de tog via små, små kameror i taket. Pengar, droger och överlåtelser – allt fastnade på film.

Nu åtalas den misstänkta ligan om totalt tio män och en kvinna för grova narkotikabrott. De närgångna filminspelningarna

ingår, tillsammans med mängder av avlyssnade samtal, i den bevisning som lämnats in till Södertörns tingsrätt.
– Att använda det vi kallar hemliga tvångsmedel är egentligen enda sättet att lösa den här typen av kriminalitet, för det är ingen i de här kretsarna som vill prata med polisen, säger kammaråklagare Paulina Brandberg.
Inte heller efter att ha tagit del av det digra filmmaterialet i häktet har de misstänkta valt att svara på några frågor.
– Alla misstänkta nekar till brott och säger i princip bara ”inga kommentarer”.
Vid polisens razzia i februari i år beslagtogs drygt sju kilo cannabis tillsammans med ett hundratal ecstasytabletter och en del portionsförpackad kokain. Även cirka 150 000 kronor hittades och har nu begärts förverkade. Men enligt åklagarna har Vårbergsligan hanterat betydligt större mängder narkotika och mer pengar än så i vad som internt kallats ”kontoret” – ett antal uppbrutna källarförråd som ligan försett med nya lås.

– Vi menar att det här är grov organiserad brottslighet som pågått under en längre och har ett straffvärde om flera års fängelse, säger chefsåklagare Lars Ågren, som ytterst lett förundersökningen.
En av de åtalade, en 27-årig syrisk medborgare, riskerar särskilt strängt straff och även utvisning. Som misstänkt ledare anses han ha dragit in minst två tonårspojkar i affärerna, vilket nu ska prövas utifrån en lagstiftning som tidigare använts i ärenden som rört koppleri och organiserat tiggeri.

– Vi menar att mannen har gjort sig skyldig till människohandel genom att rekrytera och exploatera unga personer för försäljning av narkotika, fortsätter chefsåklagare Lars Ågren och tror att detta kan vara det första åtalet i landet i sitt slag.
Vårberg tillhör de utsatta bostadsområden i Stockholm som länge varit en plats där stora mänger narkotika omsatts. Redan 2014 kom larm om att barn så unga som åtta år utnyttjades av områdets organisatörer. Men trots en del insatser från polisens sida

överlevde gängen som skötte affärerna.
– Det här har ju inneburit stor oro för de boende i Vårberg eftersom öppen narkotikahandel för med sig en rad olika problem, säger Lars Ågren.
I slutet av förra året fick lokalpolisområde Skärholmen välkommen hjälp inifrån Kungsholmen och den regionala Människohandelssektionen.
Polisinspektör Emir Gazibegovic utsågs att leda spaningarna, som till en början riktades mot olika försäljningsplatser runt Vårbergs Centrum.

– Att vi skulle kunna ta oss ända in i lager och förpackningslokaler var från början inte att tänka på. Men tack vare telefonavlyssningen förstod vi snart var organisationens så kallade ”kontor” låg, berättar han.
– Genom att ta oss in där när de misstänkta låg och sov lyckades vi skaffa en helt unik inblick i verksamheten.
Att källarförråd används för att lagerhålla och packa narkotika menar han blivit allt vanligare.
– Det här är inte unikt på något sätt, det finns till och med exempel från andra håll i

Stockolm på att kriminella flyttat in och bosatt sig i källare.
När DN besöker den aktuella fastigheten, som ägs av Svenska bostäder, uttrycker flera boende en lättnad över att ligans närvaro fått ett slut.
– Jag hamnade i flera situationer som inte alls var särskilt trevliga, berättar en man som vid ett par tillfällen konfronterade personerna i källaren.
Svenska bostäders kommunikationschef Jonas Elamson säger sig varken känna till detta eller andra likande fall.
– Trygghetsfrågorna är viktiga för oss och vi jobbar mycket med att förstärka skalskyddet, så att källarlokalerna ska vara säkra.
Rättegång inleds i Södertörns tingsrätt nästa tisdag. Förutom den huvudåtalade 27-åringen ställs tio misstänkta ligamedlemmar mellan 17 och 22 år och ett tiotal kunder inför rätta.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Karolinska häver varsel av personal

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

De tidigare varslen om uppsägningar av vårdpersonal på Karolinska i Solna och Huddinge dras tillbaka. Enligt sjukhusdirektören Björn Zoëga har personalstyrkan minskat utan att personal behöver sägas upp.

– Det känns bra att kunna häva varslen med den oro som det innebär, säger han.

De 109 läkare och 157 undersköterskor som tidigare har varslats om uppsägning på Karolinska i Solna och Huddinge får stanna när sjukhusledningen häver varslen, som Svenska Dagbladet var först att rapportera om.

Samtidigt kommer 30 personer av den administrativa personalen att sluta under september.

– Det har varit olyckligt att varslen legat så länge – och det har att göra med pandemin. Men

under den här tiden så har vi inte kunnat besätta tjänster och anställa. Med hjälp av varslen har vi äntligen lyckats nå målet att få ner antalet anställda med naturlig avgång, säger Björn Zoëga.
Varslen lades i november 2019 och har mött hård kritik och både Kommunal och Läkarföreningen har krävt att varslen ska dras tillbaka. Enligt Björn Zoëga fanns det inget annat sätt att spara pengar och minska personalstyrkan än att varsla – bland annat för att få ordning på sjukhusets rullande miljardunderskott. I början av 2018 stod det klart att sjukhuset behövde spara 420 tjänster för att få en budget i balans. Det var läget när Zoëga tillträdde sin tjänst i april 2019.
Enligt Zoëga hade sjukhuset 15 920 anställda i maj 2019, vilket nu har minskat till 15 200. Siffran kommer att minska ytterligare till cirka 15 000 i december. Bland annat har varslen haft effekten att folk sagt upp sig.
– Det är folk som har slutat, och som kommer att sluta fram till årsskiftet bland annat genom att de gått i pension eller genom att de haft visstidsanställningar som

vi inte kunnat förnya. Men vi behöver inte säga upp någon.
Att de inte hävdes när coronapandemin slog till mot huvudstaden upprörde sjukvårdspersonal i hela regionen.
Björn Zoëga säger att han förstår att varslen skapat oro och dålig stämning.
– Jag ser det som väldigt positivt att vi nu kan lyfta varslen för att minska oron hos både undersköterskor och läkare.
Läkarföreningens ordförande Yvonne Dellmark:
– Det är positivt att varslen äntligen dras tillbaka. Framför allt har det ett starkt signalvärde. Vi har hela tiden tyckt att det är orimligt med varsel, för vi bedömer att alla anställda läkare behövs och att det aldrig har funnits utrymme att dra in på läkarbemanningen.
Kommunal på Karolinska skriver i ett pressmeddelande att sjukhuset, trots att varslen dras tillbaka, planerar personalneddragningar på sjukhuset genom att inte besätta tjänster.
– Vi ser med oro på att tjänster försvinner där det redan i dag är en väldigt tuff arbetsbelastning,

säger Catharina Häggbom, förhandlingsansvarig för Kommunal på Karolinska universitetssjukhuset och lyfter den stora vårdskuld som Stockholms sjukvård har efter coronavåren.

Varslen som lades på flera sjukhus i Stockholm har väckt ilska hos anställda i hela regionen, och blev den tändande gnistan till det så kallade Sjukvårdsuppropet, som samlat vårdpersonal till manifestationer mot besparingar i vården. Tidigare stod det klart att inga anställda behöver sluta sina anställningar på Södersjukhuset och Danderyds sjukhus som också varslade personal under hösten.

– Det var på tiden att man drog tillbaka varslen. Med tanke på den underliggande personalbristen, vårdskulden och slutkörd personal efter covid-19 vore det vansinnigt att varsla personal i detta läge, säger Akil Awad, läkare på Södersjukhuset och en av initiativtagarna.

Beskedet från Karolinska välkomnas också av finansregionråd Irene Svenonius (M):

– Våra ansträngningar att fokusera sjukhusens olika

uppgifter ger resultat och Karolinska har nu en bemanning som passar sjukhusets särskilda uppgifter. Att klara internt förändringsarbete utan vårduppsägningar är ett styrkebesked för Karolinska och hela sjukvården i Stockholm.
Vänsterpartiets sjukvårdspolitiske talesperson Jonas Lindberg skriver att det hävda varslet är en ”bra nyhet”.
– Men nu måste även besparingsprogrammen som ligger kvar slopas och det knäppa ”effektiviseringskravet”. Sjukhusen i Stockholm måste få förutsättningar att komma på fötter och inte hela tiden behöva kämpa med näsan ovanför vattenytan.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

Nytt team ska skydda utsatta barn

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Ett nytt team på Barnahus Stockholm ska jobba specifikt med att skydda barn som återvänder hem efter att ha förhörts om våld, som de utsatts för av sin egen familj.

– I min värld ska det nya teamet finnas permanent, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L) som är initiativtagaren bakom detta.

Små gröna fotavtryck täcker golvet i den långa korridoren till Barnahus lokaler. Varje år passerar cirka 1 200 barn och unga under 18 år här som misstänks ha blivit utsatta för misshandel eller sexuella övergrepp. Den 17 augusti i år tillsattes nya resurser till Barnahus Stockholm för att kunna stötta lokal socialtjänst.

– Under 2020 har vi anställt fyra stycken krisstödjare som ska finnas till för barnet och föräldrarna efter att barnet har

förhörts. Det vi har sett är att vi är bra på samverkan mellan socialtjänsten, polisen, barn- och ungdomspsykiatrin samt sjukvården fram till och med barnförhöret. Så efter barnförhöret är det tänkt att krisstödjarna ska kunna stötta både föräldrar och barn när barnet går hem, berättar Frida Malm, som är gruppledare på Barnahus Stockholm, Socialförvaltningen.

Många barn faller mellan stolarna på grund av att det inte finns tillräckligt med resurser efter att barnet har varit på förhör. Lokal social-tjänst har det yttersta ansvaret att se till barnen ska vara trygga och säkra i sitt hem. De har i flera år bett om att få mer resurser till att stötta barnet, förklarar Frida Malm.

– De har svårt att hinna med att träffa både barn och föräldrar efter barnförhöret. Så vi är väldigt glada över den nya resursen.

Sofia Dinell Sederowsky, krisstödjare, är en av resurserna som har börjat arbeta på Barnahus Stockholm. Deras arbete går ut på att stötta både barnet och föräldrarna efter

förhöret, när det finns misstankar om att barnet blivit utsatt för våld.
– Vi har tystnadsplikt gentemot familjen och har också anmälningsplikt om vi får reda på någonting som oroar oss, säger hon.
Emma Vaara, även hon krisstödjare, förklarar:
– När vi kommer in i en familj jobbar vi alltid i par. Det är alltid en som är barnbehandlare och en som är föräldrabehandlare. Det man sett tidigare är att när ett barn har varit på ett förhör så blir det mycket fokus på föräldrarna, att det blir förskjutningar på vad som egentligen har hänt, säger hon.
Många av barnen känner en stor oro inför vad föräldrarna kommer säga när de kommer hem efter att de har varit på förhör hos polisen under dagen, berättar Vaara.
– Den vanligaste frågan som barnet ofta har är om mamma och pappa kommer bli jättearga att de har berättat om hur det är hemma. Därför är det viktigt att vi finns med när barnet kommer hem och möter föräldrarna.
Stockholms socialborgarråd Jan Jönsson (L) berättar att i de utvärderingar som har gjorts har

man pekat på just bristerna i säkerhet för barnet efter barnförhören. Efter förhöret återvänder oftast barnet hem ensam, ofta till den förälder som misstänks ha utsatt dem för våld.
– Barnet befinner sig då i en väldigt utsatt situation. Att vi fick fram sex miljoner för att göra något på detta område känns väldigt roligt. Att det omsätts i en konkret handling känns väldigt bra, inte minst för de barn som vi kommer kunna hjälpa.
Men Jönsson konstaterar att fyra personer inte hinner stötta alla barn. Krisstödjarna kanske hinner stötta några hundra per år av de tolvhundra barn som kommer till Barnahus Stockholm.
– Vi kommer att bli tvungna att prioritera i början.

Så det skulle egentligen behövas ytterligare resurser?

– Det beror på hur stort behovet är. Det ska bli intressant att se när statistik samlas in, vad det är för ärenden vi får in och vad det är för ärenden som måste väljas bort, avslutar Jan Jönsson (L), socialborgarråd.

Bim Jacobsson
bim.jacobsson@dn.se

Fakta. Barnahus Stockholm

Barnahus är en samverkansmodell där socialtjänsten, barn- och ungdomspsykiatrin, sjukvården, åklagarmyndigheten och polisen samverkar när barn misstänks vara utsatt för brott i nära relation. Detta bland annat för att barn inte ska behöva berätta sin berättelse flera gånger för olika myndigheter utan att myndigheterna samlas kring barnet i stället för tvärtom. Barnahus finns på ungefär 33 platser i landet och ser lite olika ut på de olika orterna. På Barnahus Stockholm arbetar runt 80 personer för de olika myndigheterna under samma tak. Så här funkar stödet efter förhöret:

- Informationsmöte med föräldrar.
- Hembesök.
- Uppföljning.
- Återkoppling.

Källa: Barnahus Stockholm

Pandemin har kortat kötiden till hyresrätter

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Coronapandemin gör att det går snabbare att få en lägenhet via Bostadsförmedlingen i Stockholm. När lägenheterna förmedlas utan visning hoppar många med lång kötid av. Genomsnittlig kötid för en hyresrätt är nu 9,6 år.

Bostadsförmedlingens senaste statistik visar att kötiden för en vanlig hyresrätt nu är lägre än på fyra år. I dag krävs i snitt 9,6 år för att få ett förstahandskontrakt i regionen, vilket är cirka ett år kortare än förra året.

Enligt Bostadsförmedlingen är anledningen sannolikt att få lägenheter under pandemin visas fysiskt. Därför tackar många med lång kötid nej sent i processen och erbjudandet går därför vidare till personer med färre år i kön.

Trendbrottet är tydligt och gäller både nyproduktion och äldre

lägenheter, enligt Bostadsförmedlingen.
Hittills i år har 11 598 lägenheter förmedlats, vilket är rekord. Det beror både på att fler bostadsägare anslutit sig men också att fler befintliga hyresgäster flyttar från sina lägenheter.
Bostadskön fortsätter dock att växa. Den sista augusti i år stod 695 999 personer i kö, vilket var drygt 21 000 fler än vid årsskiftet.
Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Helena Lindblad: - Filminstitutets Anna Serner bör bredda sin repertoar eller lämna vd-stolen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Svenska Filminstitutet under Anna Serners ledning påminner alltmer om ett enfrågeparti för jämställdhet. Det är hög tid för vd:n Anna Serner att även uppmärksamma de stora ödesfrågorna för

filmbranschen, skriver DN:s filmredaktör Helena Lindblad.
Man måste tänka på pooocenten”, gaggade Sven Melander i en gammal sönderciterad ”Nöjesmassakern”-sketch från 1980-talet. Han och Jon Skolmen lajvade spritsugna turister på Kanarieöarna med fokus på maximal styrka i drinkarna.
Nyligen presenterade Svenska Filminstitutet höstens 26 svenska biofilmer tillsammans med branschorganisationen Film & tv-producenterna. Trots pandemin, som slagit stenhårt mot såväl biografbranschen som filmproduktionen, hamnade fokus dock som vanligt på procenten (ja, vi i DN skrev också om det). Det vill säga inte alkoholgrad, utan antalet kvinnliga regissörer i förhållande till manliga (drygt 20 procent denna säsong).
SFI:s vd Anna Serner, som satsat enormt mycket av sin interna och mediala prestige på den internationella jämställdhetsvisionen”50/50 by 2020” som lanserades 2016, var tvungen att medge att det peppiga målet inte uppnåddes när 2020 nu går mot sitt slut. Hon retirerade och ursäktade sig med

att ett antal filmer var producerade utanför stödsystemet, och därmed utanför SFI:s påverkan.
Var ”50/50 by 2020” ändå en bra vision? Ja, generellt har det verkligen över tid blivit en bättre könsbalans bakom kameran, vilket vi är många som efterfrågat. I synnerhet när det gäller filmer som fått produktionsstöd är procentsiffran imponerande. Ett strävsamt arbete som tidigare kvinnliga vd:ar på SFI påbörjat och som Anna Serner förtydligat och fullföljt med kraft och mod.

Andra bra saker som hänt, som inte blivit så stora rubriker, är dock minst lika viktiga: kvinnliga producenter dominerar, både svenska och utländska filmfestivaler får alltmer jämställda program, kvinnor besitter nu (och snart) många av de heta chefsstolarna på SVT, Film i Väst, Cmore/TV4 med mera.
Men även om man älskar jämställdhet, blir man ändå urless till sist på att tjata om procenten i stället för att prata mer om de filmer som faktiskt görs.

Coronapandemin har fungerat som ett förstoringsglas på den svenska filmbranschen och dess utmaningar inför 20-talet. Allt som tidigare har setts som mörka hot är redan här. Akut minskade biobesök, en hastigt förändrad policy kring visningsfönster, ett explosivt ökande utbud på strömningsplattformarna som skapar ny konkurrens med mera. Filminstitutet var relativt snabbt med ekonomiska branschstöd. Men tidernas filmkris kräver också ett akut nytänkande byggt på ett gediget filmkunnande.

Det offentliga samtalet om svensk film är i skriande brist av visioner när det gäller såväl innehåll som form och tilltal. Oavsett om vi pratar breda eller smala filmer. Vilka slags berättelser ska vinna tillbaka publiken till biograferna när virusrädslan minskar? Vilka slags filmer ska fortsätta vidmakthålla Sveriges goda rykte internationellt och vinna priser? Är det till exempel vettigt att SFI satsar 13,5 miljoner kronor på en ny version av Vilhelm Mobergs ”-Utvandrarna”, förevigad i Jan Troells mästerliga 70-talsversion.

Är inte det lite som att… be om stryk?
Vad vinner man på att våga bryta trenden med att filma förlagor till förmån för originalidéer samt i ännu högre grad renodla vår nordiska/skandinaviska särprägel?
Talanger saknas knappast, men utnyttjas dåligt och många gör hellre tv-serier. Alla heta filmstjärnor, regissörer, fotografer och kompositörer utbildade i Sverige som gör karriär i Hollywood – hur lockar man tillbaka dem till Sverige?

För de flesta är film synonymt med biograffilm, men verkligheten ser annorlunda ut. Hur ska SFI hjälpa till att skapa förutsättningar för att bevara filmkonstens särart när vita duken allt mer byts mot digitala småskärmar?
Så mycket att prata om…
I detta prekära läge liknar Anna Serner snarare en ledare för ett enfrågeparti än en visionär och krismedveten filmboss. Nej, SFI är inte synonymt med ”svensk film” men är en mäktig aktör som ska verkställa visionen i den statliga filmpolitiken: ”Svensk

film ska ha hög kvalitet och uppvisa sådan bredd och mångfald av berättelser att den angår alla. Svensk film ska vara ett självklart och tillgängligt val för publiken i hela landet och attraktiv internationellt.”
Svart på vitt, en vision som tydliggörs i en rad filmpolitiska mål. Inte bara ett.
Ändå fortsätter Anna Serner att fila på sitt varumärke som turnerande rockstjärna i jämställdhet med en enda låt på sin spellista. Hennes senaste identitetspolitiska utspel kretsar kring genusneutrala skådespelarpriser på Guldbaggen. Suck.
Efter snart tio år på sin post är det hög tid att Serner breddar sin repertoar. Eller lämnar över vd-stolen till någon annan.

Helena Lindblad
helena.lindblad@dn.se

Förföriska fantasilandskap utforskas på Nationalmuseum

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

I dag öppnar Nationalmuseums ”Arkadien – ett förlorat paradis” som handlar om ideallandskap och dess baksida. En långt ifrån publikfriande men berikande utställning, tycker Birgitta Rubin.

”Arkadien – ett förlorat paradis”

Nationalmuseum, Stockholm. Visas t o m 17/1

Arkadien är en bergig region i Grekland, men sedan antiken även benämningen på ett idylliskt fantasilandskap. Där är den orörda naturen vild och vacker, flödar av mjölk och honung, befolkad av herdar och herdinnor, nymfer och satyrer, filosofer och eremiter. Det är en skådeplats för mytologiska berättelser om passion, plikt och konflikt, som konstnärer i Rom började gestalta på 1600-talet. Claude Lorrain och Nicholas Poussin var förgrundsgestalter i denna klassiska

tradition, som i flera hundra år dominerade landskapsmåleriet. Om detta handlar Nationalmuseums stora höstutställning ”Arkadien – ett förlorat paradis”, med tonvikt på fransk och italiensk konst från 1600-talet. Men historieskrivningen fortsätter in på 1800-talet, med romantiken i Norden, friluftsrealism och förra sekelskiftets nationalromantik, plus ett par nutida nedslag. Fast då handlar det mest om det förlorade paradiset, om försummad eller förödd natur. Hinterland.

Ärligt talat så är detta ingen utställning som lockade mig på förhand och katalogen ger ingen medryckande vägledning i det akademiska konceptet. Här finns heller inte mycket av spektakulärt ögongodis. Det mesta är vid första påsyn disiga, mörka landskap med små staffagefigurer i kryptiska scener, omslutna av tunga, gammaldags guldramar.
Så detta är motsatsen till en publikfriande kioskvältare som Nationalmuseum så väl hade behövt med sitt alarmerande underskott i coronapandemins kölvatten. Men ge utställningen

tid, säger jag – för konsten växer när man väl tittar närmare på bilderna, studerar detaljarbetet och läser vägg- och verkstexter. Här finns flertalet raffinerade landskap och några förtrollande vyer, liksom en mångfald fascinerande och ibland fasansfulla skildringar – därtill ett par ekivoka och bisarrt underhållande motiv. Folkbildande är det också och urvalet väcker nog så aktuella frågor om natursyn, även om jag tycker att Arkadientemat stundtals tappas bort.

Utställningen inleds med beskrivningar av hur konstnärer verksamma i Rom vandrade ut från staden till den så kallade romerska campagnan, där Tibern slingrar sig fram och antika gravar, akvedukter och ruiner reser sig på höjderna. Orterna Subiaco med sina kloster och Tivoli med sitt vattenfall och klippan med gudinnan Vestas rundtempel var särskilt omtyckta motiv – och återkommer i många av målningarna som är samlade i den första stora salen. Ironisk nog var landskapet utanför Rom vid denna tid allt

annat än idylliskt; hårdbetat av boskap, drabbat av jordflykt och ständiga översvämningar – ett tillhåll för både malariamyggor och rövare. Idealiseringen av herdelivet ter sig också förljuget och det verkliga Arkadien hade ingen av dessa konstnärer besökt (dåförtiden del av Ottomanska riket, ett fiendeland).
Vad Lorrain och Poussin gjorde var att komponera ihop delar av verkliga och påhittade vyer till pastorala landskap, gärna med gläntor där scener ur antik mytologi och episoder ur Bibeln framställdes. Claude Lorrain blev också speciellt beundrad för sin ljusbehandling och sina atmosfäriska effekter, det där fuktiga diset som går igen i både hans egna och efterföljares verk på utställningen.
Här visas också för första gången en nyupptäckt målning av Lorrain, ”Landskap med lantlig dans”, som ägs av Svenska Akademien. Få trodde på honom som upphovsman, då en kvinnofigur i förgrunden hade dasslock till händer – som efter rengöring visade sig vara en tamburin! Och missa inte Lorrains livfulla teckningar i ett

sidorum, med idisslande kossor, dramatiska oväder och buskage med lekande barn.
Nicholas Poussins inflytande visas genom en gravyr efter hans kända målning ”Herdarna i Arkadien” (1637–38), som har samlats vid ett gravmonument med inskriptionen ”Et in Arcadia ego” (även jag i Arkadien). Figurerna hos Poussin är betydligt mer framträdande än hos Lorrain och i detta motiv smög han in dödselementet i landskapsidyllen. Men som nyetablerad i Rom på 1620-talet gick Poussin in för mer lättsålda arkadiska motiv som ”Nymf och satyrer”. National gallery i London har lånat ut denna frivola målning, som på 1800-talet dömdes ut som moraliskt förkastlig men jag i dag klassar som ett praktexempel på det feministiska begreppet ”den manliga blicken”, som begär den passiva, nakna kvinnokroppen.
I kabinetten finns åtskilliga verk som återger kärlek i mytologisk dräkt, som Artemis och Endymion, Orfeus och Eurydike, Dido och Aeneas – i ett rum ackompanjerat av Henry Purcells gudomliga aria ”Didos klagan”. I rummet intill finns en gravyr med

Apollon och den spartanske kungasonen Hyakinthos, ett exempel på samkönad kärlek. Och det bisarra motivet där Zeus som barn får lära sig att dia en get skulle nog många nuförtiden missta för en sexuell avvikelse.
I passagen till utställningens andra del är det kris i Arkadien, Troja brinner och Aeneas flyr i François Només dramatiska målning. Men den i särklass mest ödesmättade konstnären i sammanhanget är Salvator Rosa, vars oljemålning ”Empedokles död” förstorats upp på en hel fondvägg.

Italienaren Rosa utvecklade mörkare, mer hotfullt kittlande landskapsmotiv, med skräckinjagade scener och häxor, jättar och rövare i otämjd natur. I ovan nämnda verk kastar sig filosofen Empedokles ner i vulkanen Etnas brinnande krater, i tron att han blivit en gud.
I den andra delen av utställningen förändras blicken på landskapet, med 1800-talets snabba industrialisering och urbanisering. Här kan naturen ses som en ekonomisk tillgång och konstnärerna skildra gruvor,

sågverk, stenbrott, framrusande tåg och urbana utkantsområden. Här hänger Elias Martins målning av ”Skebo bruk”, som beskriver järntillverkningen med rökpelare från smedjan i kombination med som det heter en ”naturlyrisk, nästan arkadisk framställning” av landskapet. Här finns också Carl Fredrik Hills sakliga återgivning av ”Stenbrottet vid Oise II”, Prins Eugens stämningsmättade utsikter mot den rykande Saltsjökvarn och Otto Hesselboms storslagna panoramamålning från Dalsland, ”Vårt land”.

Här figurerar också utställningens enda kvinna, Anna Boberg, med ”Fiskeflottan går ut”, ett gnistrande vackert arktiskt vinterlandskap. I dessa salar lättar dunklet, urvalet är stilistiskt mer varierat, dynamiskt och färgstarkt. Betande och pinkande kossor förekommer också, i vad som beskrivs som ”ett slags arkadisk propaganda, där det egentligen slitsamma lantbrukarlivet har polerats upp till en isolerad idyll”.
I denna avslutande del har Nationalmuseums kuratorer samarbetat med konsthallen

Färgfabriken, som kopplat in den nutida konstnären Suvra Kanti Das. Hans foto från Bangladesh av ”Man vid vatten – ödelagt landskap” är klart olycksbådande. Det sätter i gång tankarna om dagens rövarkapitalism, som exploaterar naturen så katastrofalt att folket tvingas bli klimatflyktingar. Men det är för klent med endast två nya verk och några sidor i katalogen. Här finns ett perspektiv värt att utveckla, så det är särskilt synd att programverksamheten nu ligger nere av smittskyddsskäl.

Jag får hoppas att National-museum trots allt kan locka publik till denna lärorika och tänkvärda utställning.

Birgitta Rubin
birgitta.rubin@dn.se

Natur & Kultur Sveriges första klimatneutrala bokförlag

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Natur & Kultur är Sveriges första bokförlag att bli klimatneutralt. Det gäller sedan den 1 september, enligt vd:n Per Almgren. Nu vill han att förlaget ska fortsätta minska utsläppen.

– När vi ger ut böcker till skolelever om naturen och klimatet är det klart att det väcks ett engagemang att göra något. Skolungdomarnas insikt om att det behöver göras här och nu har berört oss särskilt, säger Per Almgren, vd för Natur & Kultur.

Sedan den 1 september är förlaget landets första att bli klimatneutralt, enligt vd:n Per Almgren.

Sedan 2015 har förlaget mätt sina klimatavtryck och har under den tiden minskat sina

koldioxidutsläpp från 3 500 till 2 500 ton per år.
– Majoriteten av utsläppen orsakas av pappersmassaproduktion, boktryckeri och distribution av böcker, säger Per Almgren till Dagens Nyheter.
Att som företag vara klimatneutralt innebär att betala för åtgärder som motsvarar den mängd växthusgasutsläpp som företaget orsakar.
– Vi ingår i ett program som heter Tropical mix, som klimatkompenserar motsvarande de koldioxidutsläpp vi orsakar. Dessutom arbetar Tropical mix för att motverka erosion av skogen.
För att få stämpel som klimatneutralt företag finns krav på att fortsätta minska sina utsläpp och att ha en tydlig reduceringsplan. Per Almgren berättar att målet inför nästa år är att minska den nuvarande utsläppsnivån med sex procent.
– Reduceringsplanen handlar främst om att ställa krav på våra tryckerier i Baltikum, samt andra leverantörer. Vi ställer krav på att de bland annat ska övergå till grön el och effektivisera sina transporter.

Hur ser du på framtidens bokutgivning? Kommer ni att minska antalet fysiska böcker som en del i klimatarbetet?
– Det får i första hand marknadsefterfrågan avgöra, vi förhåller oss till den. Primärt ser jag som vårt ansvar att informera om vilka klimatförutsättningarna är för fysisk respektive digital bok, så får kunderna väga in det i sina beslut, säger han.
Tror du inte det ligger på förlagsbranschen att minska produktionen trots efterfrågan? Eller lockar det ekonomiska för mycket?
– Som sagt, jag tror kanske inte det faller på oss att avgöra om fysiska böcker ska finnas, utan på konsumenterna. Men det finns inga tydliga ekonomiska värden för oss med att hålla kvar de fysiska böckerna, digitala böcker är mer lönsamt för ett flertal förlag.
Vad säger du till dina bransch-kollegor?
– Om vi kan vara en inspirationskälla är det positivt. Vid förhandlingar med tryckeriet och leverantörer är det klart att det skulle vara enklare om en hel förlagsbransch stod bakom

klimatkraven. Så kan vi ta ett steg får de andra följa efter, säger Per Almgren.
Kulturnytt rapporterar att branschorganisationen Svenska Förläggareföreningen är i färd med att ta fram rekommendationer för hur förlag kan hantera miljöfrågor och bli mer miljövänliga.
Johanna Färlin
johanna.farlin@dn.se

Äntligen hemma med familjen

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Han är göteborgaren som tog klivet ut i världen och nådde toppen av internationell diplomati. Men Jan Eliasson har inte låtit sig bländas, han bottnar i sig själv – var han än är.

Jan Eliassons livshistoria är en välbekant framgångssaga à la

Folkhemssverige. Föräldrarna var arbetare som med kärlek och engagemang uppmuntrade sina söner att ta för sig av möjligheterna till utbildning. Jan gick på bra skolor – Hvitfeldtska gymnasiet i Göteborg, Sjökrigsskolan och Handelshögskolan – och fick sina första internationella erfarenheter som utbytesstudent i 1950-talets USA. Där och då kände han att det var internationellt arbete han ville ägna sig åt.

Det har han gjort, på högsta nivå. Jan Eliasson har varit ordförande för FN:s generalförsamling, utrikesminister och vice generalsekreterare i FN. Som FN-ambassadör har han medlat i konflikten mellan Iran och Irak och i Darfurkonflikten i Sudan. Dessutom har han varit kabinettssekreterare vid utrikesdepartementet, och sålunda utrikesministerns närmaste man.

Har du bländats av att röra dig i de stora sammanhangen?

– Nej, det tror jag faktiskt inte. Jag kommer från ganska enkla förhållanden men känner mig lika hemma i alla miljöer, med stor respekt för folk som gör uppgifter

som är nödvändiga för alla men som kanske inte hamnar i rampljuset.
Han har kallats för diplomatisk superstjärna och det är inte många svenskar som kan matcha hans karriär. Jan Eliasson har suttit vid förhandlingsbordet med Saddam Hussein och Muammar Khaddafi, och har rört sig i salongerna bland världens mäktiga. Kända namn kantar berättelsen om hans arbetsliv, och han kan räkna åtskilliga inflytelserika personer till sitt kontaktnät.

Men han kan vila i sig själv, säger han, både i presidentpalats och på fältet i katastrofområden.
– Jag vet varifrån jag kommer och jag har med mig mina grundläggande värderingar om rättvisa och allas lika värde. Så jag känner mig inte bländad, nej.
Däremot känner han tacksamhet för möjligheterna han fått, och glädje över det han har kunnat uträtta. Det var Jan Eliasson som utvecklade begreppet ”humanitär korridor” inom FN: avmilitariserade zoner för att föra in humanitär hjälp i konfliktområden. Och när en

medling utmynnar i ett eldupphör, då smäller champagnekorkarna. Det lyckades han med bland annat i Nagorno-Karabach 1994.
Hur känns en sådan framgång?
– Det är fantastiskt, det går inte att beskriva. Det är ordets triumf – det är diplomatins och dialogens triumf. Illusionen om militära lösningar tror folk tyvärr alltför lätt på.
Motgångar finns förstås också att se tillbaka på:
– Min största besvikelse under min tid i FN är att vi inte lyckades få fred i Syrien. Detta på grund av låsningar i regionen och FN:s säkerhetsråd.
Det är ett yrkesliv som har gett mycket men också kostat i arbete och tid, långa resor och bortavaro från familjen. Han räknade en gång ut att han under 23 år som diplomat och på FN-uppdrag tillbringade sammanlagt sju år borta från familjen.
Med tanke på det kan man lätt få för sig att det i familjen Eliasson bara har funnits utrymme för en persons karriärmål. Därför är Jan noga med att hans fru Kerstin ska stå med yrkestitel i faktarutan.

– Hon har haft en egen karriär under mina år som diplomat, och det har vi båda tyckt är viktigt. De har varit gifta i 53 år och känner varandra rätt väl vid det här laget. När Ban Ki Moon frågade honom 2012 om han ville bli FN:s vice generalsekreterare var det Kerstin som peppade honom att tacka ja.

– Hon sade att ”du vet mycket väl att du måste ta det här, du kommer att ångra dig annars”.

Sedan 2017 är Jan Eliasson tillbaka i Stockholm och får numera sin ”diplomatiska drog” genom ordförandeskapet på fredsforskningsinstitutet Sipri. Det är en cirkel som har slutits – för mer än 50 år sedan fick en nyanställd Eliasson hjälpa Alva Myrdal och andra diplomatkollegor på UD med propositionen om ett nytt fredsforskningsinstitut.

Men visst finns också en glädje i att helt enkelt vara hemma igen. Med hundpromenader i skogen, och möjlighet att för första gången på decennier bejaka sin naturliga dygnsrytm som kvällsmänniska. Med sina vuxna barn delar han engagemanget för hållbarhet, demokrati, klimat, migrations-

och flyktingfrågor. Tillsammans har de startat en liten konsultverksamhet, för att ha ett gemensamt projekt.
– Barnen jobbar ju inte heltid med det, men jag skulle gärna göra mer med dem. En del av drivkraften i det här projektet var den där känslan när jag kom hem: herregud, äntligen hemma med familjen.
Malin Eijde TT

Jan Eliasson
Gratuleras till: Fyller 80 år den 17 september.
Gör: Diplomat och politiker (S), ordförande vid Sipri sedan 2017. Tidigare bland annat ordförande i FN:s generalförsamling 2005–2006 och vice generalsekreterare för FN 2012–2016.
Utmärkelser i urval: Hedersdoktor vid sex universitet, däribland Uppsala, Göteborg och American University i Washington. Illis Quorum-medaljen i 18:e storleken med kedja i guld. Serafimerorden. Årets göteborgare 1997.
Bor: Täby.
Familj: Hustrun Kerstin, tidigare statssekreterare på utbildningsdepartementet. Tre

barn, nio barnbarn, och labradoren Leo.
Så firar jag födelsedagen:
”Firandet är inställt av coronaskäl och det har jag inget emot. Jag är ett ganska motvilligt födelsedagsbarn. Det blir nog enkelt med familjen.”

Melatonin blev sista utvägen när Fabian inte kunde sova

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Läggningar som varar i timmar och energi som aldrig tycks ta slut. Fler och fler barn medicineras med melatonin för att kunna somna, och majoriteten av dem har adhd

eller någon annan neuropsykiatrisk diagnos.
En kartläggning som Läkemedelsverket gjorde förra året visade att användandet av melatonin, som i Sverige är receptbelagt, har ökat flerfaldigt de senaste tio åren.
11-årige Fabian är en av pojkarna i statistiken.
Varje kväll var under många år en kamp för både honom och hans mamma Linda. Det var en kamp som hängde ihop med Fabians vid den tiden ännu inte utredda adhd-diagnos.

– Han har ända sedan han var liten varit hyperaktiv, men han visade inte det i förskolan och skolan, utan bara på hemmaplan. Han höll ihop under hela dagen och sen när han kom hem så bara kraschade han. Det var kaos. Då skulle all energi ut, och det var så mycket av den varan att han inte kunde varva ner vid läggdags, säger Linda.
Att natta honom tog flera timmar. Därutöver vaknade han flera gånger varje natt.
– Vi kunde lägga honom vid sju men han somnade inte förrän framåt midnatt. Sen vaknade han

igen efter någon timma och kunde vara uppe två, tre timmar till.
Så där höll det på, år efter år. Och det påverkade skolan. Fabian var duktig, men också alltid trött. Han sov ju så lite om natten. Linda och hennes man upplevde att de gjort allt, gått föräldrakurser och testat alla de där grundläggande sakerna som man försöker med innan man ger sig på medicin. Tydliga rutiner. Ingen skärmtid för sent på kvällen.
De läste sagor och sjöng, lät honom lyssna på avslappnande musik och gjorde sitt bästa för att se till att temperaturen och ljussättningen i Fabians rum skulle kännas ”rätt”. Det skulle vara mörkt och svalt, men inte för mörkt och inte för svalt. Och det som var lagom måndag natt var för ljust eller för mörkt eller för kallt eller för varmt natten därpå. Ett dyrt tyngdtäcke och en särskild kroppskudde inhandlades, men ingenting hjälpte.
– Jag känner att vi gjorde allt enligt mallen för vad man ska göra med sömn och rutiner i största allmänhet, med god framförhållning och planering och så. Men i slutändan så behöver

han ju sova för att klara av dagarna och vi vuxna behöver att han sover för att vi ska kunna få lite avslappning vi med.
Alla runt omkring tyckte att Fabian var ”jobbig” och ”mycket”. Han bråkade med sina syskon, tolkade allt som att alla var emot honom, både hemma och i skolan. Ålade runt i soffan och kunde aldrig sitta still. Kastade sig runt och brottades med täcket. Vänner tyckte det var ansträngt att umgås med Linda och familjen eftersom Fabian var ”överallt”.
Kombinationen trött och energisk var ingen hit, och Fabian sågs allt oftare som bråkig och stökig.
Linda hade sedan Fabian var tre år kämpat för få honom utredd för adhd. Utan diagnosen på pappret var det, menar hon, som att ingen ville lyssna, och som att ingen hjälp fanns att få.
För fyra månader sedan, strax innan Fabian skulle fylla elva, vände allt. Det var då han till slut fick sin diagnos adhd dokumenterad. Att det recept-belagda melatoninet kunde vara en lösning för att få den energiske elvaåringen att somna om

kvällarna var något Linda visste redan sedan innan.
– Min svägerskas son medicinerade sin son med melatonin och hon sa att det var det bästa hon någonsin kunnat ge honom. Så jag frågade specifikt om vi kunde få melatonin och läkaren sa att det var självklart eftersom barnet måste kunna sova. Vi började med en väldigt låg dos, och har sedan trappat upp.
Nu för tiden är det lättare för Fabian att somna. Det är fortfarande inte helt lätt för honom att komma till ro om kvällarna, men det är heller ingen kamp som pågår i timmar, sådär som det brukade vara. Linda säger att Fabian blivit mer harmonisk nu när han äntligen får lugn och ro och kan somna på kvällen.
– Bara det att inte behöva ha konflikter med honom varje kväll gör att min och hans relation blivit mycket bättre. Förut var det som att vi båda stålsatte oss och kände ”dags för fight”. Nu är det lugnt och stilla, han vet vad som gäller och han tar sin medicin i tid. Oftast har han koll på den själv. Han har sin dosett och ett alarm på telefonen. Han går och

borstar tänderna och… ja, lägger sig. Det är helt annorlunda!
Har ni märkt av några negativa effekter av medicinen?
– Det enda vi märkt är att de kvällar han glömt ta melatoninet så har han vaknat mitt i natten och varit jättejätteledsen. Och det har bara varit just de nätter han inte tagit den. Jag vet inte om det är att det påverkar honom känslomässigt på nåt sätt, men nu är han i alla fall livrädd för att glömma medicinen.
Andra föräldrar som DN varit i kontakt med har liknande berättelser om barn i olika åldrar. Många är nöjda med medicinen. Samtidigt är det flera som vittnar om att otäcka mardrömmar är något som kommit på köpet. En mamma berättar att hon slutade ge sin dotter melatonin bara efter några veckor, då dottern vaknade varje natt av att hon var rädd och tänkte på otäcka saker.
Linda upplever inte att Fabian fått mardrömmar av melatoninet, men hon tycker samtidigt att det är viktigt att det skrivs ut med försiktighet.
– Melatoninet har hjälpt oss jättemycket. Men jag tror det är bra att man behandlar det som

”sista utvägen”, för man vill ju inte trycka i barnen mediciner varje dag i onödan.
Fotnot: Linda och Fabian heter egentligen något annat. Linda vill inte medverka med namn för att det kan vara en känslig sak för hennes son.

Jenny Strindlöv
jenny.strindlov.dn@dn.se

Fakta. Ökning av melatonin till barn

Under 2017 expedierades minst ett recept på melatonin för 15 447 flickor respektive 20 765 pojkar 0–17 år, vilket är mer än en 15-faldig ökning för flickor sedan 2006 och en 20-faldig ökning för pojkar.
Antalet nya användare av melatonin var högst bland flickor 13–17 år, men ökade för såväl flickor som pojkar i alla åldersgrupper mellan åren 2006–2017.
Källa: Kartläggning av melatonin-användning hos barn och ungdomar, Rapport från Läkemedelsverket

Ökad förskrivning. Fler barn får melatonin för att kunna somna

TORSDAG 17 SEPTEMBER 2020

Antalet barn som medicineras med melatonin för att kunna somna har under det senaste årtiondet ökat kraftigt. Ökningen ser ut att ha flera olika förklaringar.

För att en människa ska kunna utvecklas normalt är sömn en viktig faktor. Melatonin är ett hormon som finns i kroppen naturligt för att kunna reglera sådant som sömn och vakenhet.

En kartläggning som Läkemedelsverket gjorde förra året visade att användandet av melatonin, som i Sverige är receptbelagt, har ökat flerfaldigt de senaste tio åren.

– 2017 var det runt två procent av alla barn och ungdomar mellan 5

och 17 år som hämtade ut minst ett recept på melatonin, så det har definitivt skett en stor förändring, säger Elin Kimland, utredare på - Läkemedelsverket.
Barn i alla åldrar medicineras med melatonin, men den största ökningen har enligt Läkemedelsverkets kartläggning skett bland pojkar mellan 10 och 17 år. Störst antal nya användare finns dock bland flickor mellan 13 och 17 år.
Steg ett när ett barn har svårt att sova är alltid att börja med en så kallad ”god sömnhygien”, det vill säga att se till att förutsättningarna för barnet att sova utan läkemedel är goda. Läkemedelsverkets rekommendation är att alltid börja med just ”sömnhygien” och icke-farmakologiska behandlingar innan man ger sig på läkemedel.
– Melatonin är tänkt som en korttidsbehandling, men det är ganska många barn och ungdomar som behandlas under en längre tid, och vi har egentligen inga långtidsstudier som tittar på biverkningar och vad melatonin kan få för negativa effekter över lång tid, säger Elin Kimland.

Den stora majoriteten av alla barn som får melatonin behandlas samtidigt med andra psykofarmaka, och över hälften har någon form av psykiatrisk diagnos. Vanligast är adhd.

– Barn med olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som adhd och autism, har ofta sömnrubbningar. Och där har man ju sett både vetenskapligt och erfarenhetsmässigt att melatonin många gånger hjälper för att somna, säger Katarina Wide, docent och överläkare på Astrid Lindgrens barnsjukhus.

I de regioner av landet – främst Stockholm, Uppland och Sörmland – där många barn behandlas för adhd och autism hämtas det också ut fler recept på melatonin.

Sedan 2016 är det gratis för familjer att hämta ut förmånsklassade läkemedel till barn, och man slopade samtidigt kravet på licens för att skriva ut melatonin. Enligt en rapport från Socialstyrelsen kan det förklara en del av ökningen.

Katarina Wide tror att det samtidigt kan ha skett något av en

glidning när det kommer till förskrivningen av melatonin.
– Man måste alltid fundera på om det sker nån slags överförskrivning, och det gäller att vara noga med hur man skriver ut läkemedel som melatonin och följa upp om det har eller inte har någon effekt på barnet. För även om melatoninet är ofarligt så kan det trots allt komma med en del biverkningar.
Det är framför allt mardrömmar hon syftar på.
– En del barn får mardrömmar av melatoninet. Är det då ett barn med någon slags intellektuell funktionsnedsättning eller någon annan neuropsykiatrisk funktionsvariation så kanske de har svårt att tala om att de har mardrömmar och att det kan vara väldigt obehagligt.
I jämförelse med de tyngre läkemedel som tidigare användes för att få barn att somna är dock mardrömmar att betrakta som en relativt snäll biverkning.
– Innan man började skriva ut melatonin till barn använde man andra dämpande läkemedel och med dem fanns det risk för allvarliga biverkningar, som kramper hos små barn. Det finns

till och med exempel på dödsfall i andra länder. Därför slutade man med dem.
Det enda läkemedel som är säkert att ge till barn med sömnrubbningar och som inte verkar beroendeframkallande är, enligt Katarina Wide, just melatonin.
Har melatonin varit undermedicinerat tidigare, eller sker det någon form av överförskrivning nu?
– Till viss del tror jag att det varit undermedicinerat tidigare. Särskilt när det gäller barn med olika funktionsnedsättningar. Och det är också den gruppen som jag tror har störst hjälp av melatonin. Med friska barn är det viktigare att verkligen försöka med sömnhygien innan man ger sig på medicin.
Vad kan sömnrubbningar bero på när det gäller barn som inte har någon psykiatrisk störning?
– Ofta kan det vara att man är väldigt stressad i skolan eller att man håller på för mycket med mobil och surfplattor. Det är ofta sådant som stressar och gör det svårt för barnen att koppla av och somna.
Jenny Strindlöv

jenny.strindlov.dn@dn.se

Se till att barnet går och lägger sig vid samma tid varje kväll.
Stäng av mobiltelefoner och surfplattor en stund innan det är dags att sova.
Det är viktigt att barnet får motion, men inte för tätt inpå läggdags.
Det kan vara bra att ha kvällsritualer i form av att läsa en saga för barnet eller att hen får läsa för sig själv.
Ett tyngdtäcke kan göra att barn som har svårt att ligga still somnar lättare.

Källa: Katarina Wide, docent och överläkare på Astrid Lindgrens barnsjukhus.

S tal om solidaritet ekar tomt

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Migrationsminister Morgan Johansson (S) ger de hemlösa flyktingbarnen på Lesbos kalla handen. Sverige ska ta emot noll personer från det nerbrunna lägret Moria, där minst 13 000 människor förlorade sina tält och baracker.

Detta kan jämföras med att Tyskland har lovat att ta emot 920 av de nödställda. Portugal hjälper 500, Frankrike 350, Finland 120, Norge och Bulgarien 50 vardera.

Bara åtta kilometer medelhav skiljer den grekiska ön Lesbos från Turkiet. Många flyktingar söker sig därför över sundet där. Enligt Dublinförordningen ska en person som flyr till Europa ansöka om asyl i det första säkra land som den kommer till. Det betyder att vissa länder har fått ta ett

väldigt stort ansvar, och Grekland är ett av dem.

Katastrofen i Moria är en plågsam påminnelse om Europas havererade och inhumana flyktingpolitik. Och Morgan Johanssons nej till de mest utsatta är genant i sin nakna inrikespolitiska självupptagenhet.

Förhoppningsvis kan en annan S-märkt Johansson – Ylva – rädda Sveriges och EU:s ansikte.

Ylva Johansson ska nämligen som ansvarig kommissionär lägga fram ett förslag på en ny gemensam europeisk migrationspolitik på onsdag i nästa vecka. Tyvärr är det nog för mycket att hoppas på.

Kommissionens ordförande Ursula van der Leyen avslöjade i samband med sitt linjetal om EU:s framtid på onsdagen att Dublinreglerna ska skrotas. Ett alexanderhugg vore att lyckas fördela asylansökningar och uppehållstillstånd mellan medlemsstaterna.

Men Sveriges agerande visar varför uppgiften kommer att bli svår. Till och med små, akuta insatser för nödställda barn i Europa är tydligen för mycket begärt för länder som Sverige.

Och då har vi ändå en regering som gärna talar om solidaritet i sina högtidstal.

Sofia Nerbrand
sofia.nerbrand@dn.se

Ledare: Den som inte är dömd ska inte behandlas som kriminell

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Ingen vettig människa vill att brott ska begås eller att gängkriminella ska kunna dominera hela stadsdelar. Givet dagens situation är det alltså rimligt att de politiska partierna flyttar fram sina positioner och

lägger förslag som förhoppningsvis kan förpesta tillvaron för kriminella gäng, så att de slutar göra detsamma för omgivningen.
Men det betyder inte att man får bli fartblind. Det finns gränser för hur långt staten kan gå för att beivra brott, eftersom det precis som i alla andra sammanhang uppstår intressekonflikter.
Som Expressens politiska kommentator Viktor Barth-Kron träffande uttryckte saken i våras: Att förbjuda krogar och nattklubbar, bomma igen Systembolaget, skrota den fria rörligheten i Europa och införa allmänt utegångsförbud på kvällar och helger för män mellan 12 och 45 år skulle dramatiskt minska utsattheten för brott i Sverige (Expressen 14/3).
Det är dock inte samma sak som att någon politiker skulle komma på tanken att lägga fram ett sådant åtgärdspaket. Människor är primärt individer med egna rättigheter, som generellt får röra sig fritt och träffa vilka de vill, förutsatt att man inte har begått ett brott och fått en dom som säger motsatsen. Allt annat riskerar att leda till kraftiga

statliga övertramp, där enskilda hamnar i kläm, vilket historiskt varit en av Moderaternas viktigaste uppgifter att förhindra. Nu är partiet på väg att slänga den inriktningen över bord. Det märktes i Ekots lördagsintervju, där Ulf Kristersson nyligen förklarade att han vill att det ska bli lättare att tvångsomhänderta gängkriminellas barn, bland annat som ”en kristallklar signal” till familjerna, vilket är fel utgångspunkt. Barn får bara omhändertas om det är för deras eget bästa, inte som ett medel för att komma åt föräldrarna.

Ytterligare ett steg i fel riktning togs på torsdagen, när M visserligen presenterade en del bra förslag – som tillfälliga visitationszoner och att det ska bli enklare att beslagta kriminellas egendom – men även tveksamma. Det handlar för det första om att det ska vara förbjudet att ha samröre med en kriminell organisation, vilket i en del fall kan vara rätt. Dock ställer det stora krav på utformningen, eftersom nätverk kan vara familjebaserade.
För det andra handlar det om att utvisa utländska medborgare. Inte

bara om de har dömts för ett grovt brott – vilket är helt i sin ordning och bör ske oftare än i dag med mindre hänsyn till familjesituation – utan även om man bara kan befara att personen kan komma att begå eller medverka till brott inom ramen för organiserad brottslighet.
M:s rättspolitiska talesperson, Johan Forssell, motiverar förslaget med att ”det skulle kunna få effekten att man kan utvisa vederbörande innan man har begått ett brott”, vilket är ett sätt att se på saken. Ett annat är att det inte finns något som heter ”innan man har begått ett brott” förrän brottet är begånget och det vet man inte förrän efteråt.
Även om det finns en möjlighet att göra så här om en utländsk medborgare kan befaras begå terroristbrott är det ingen lag som får användas lättvindigt. I en rättsstat är principen att det är domstolarna som avgör vem som rent juridiskt ska klassas som kriminell och att man straffas för det man har gjort. Inte för det man kan komma att göra.
DN 18/9 2020

Tegnell: Ett orosmoment att alla förkylda inte kan testas

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Sveriges höga dödstal kan delvis förklaras av en mild influensasäsong 2019. Det säger statsepidemiolog Anders Tegnell i en intervju med Dagens Nyheter.

– Det finns en stark koppling mellan en låg överdödlighet i influensa och hög överdödlighet i covid-19, säger Tegnell.

Efter en vår med höga dödstal och en stabil sommar ser coronasmittan ut att mattas av i Sverige. Antalet som vårdas på sjukhus har minskat avsevärt. Men en höst med kallare väderlek och en fortsatt väntan på ett vaccin gör att ingen vet säkert vilken väg smittan kommer att ta.

I en ny rapport från Världshälsoorganisationen WHO ligger Sverige på plats 12 tillsammans med USA över världens länder när det gäller avlidna i covid-19 per en miljon invånare. I dag har nästan 5 900 personer bekräftats döda efter toppar under april, maj och in i juni. Sedan juli rapporteras få dödsfall per dag.

Att Sverige inledningsvis fick så höga dödstal kan förklaras av flera faktorer, menar Anders Tegnell, men kanske främst av att Sverige hade en mycket mild influensa-säsong 2019. Något som gjorde att många av de sköra och sjuka, som är de första att avlida under en vanlig influensa, klarade sig. I stället dog de när de drabbades av covid-19.

– Den nya rapporten visar att det finns en stark koppling mellan en låg överdödlighet i influensa och hög överdödlighet i covid-19. Och vice versa, säger Anders Tegnell på Folkhälsomyndigheten.

Enligt Tegnell hade Sverige, Storbritannien, Belgien och Nederländerna haft flera år av ganska låg överdödlighet i influensa. Vilket gör att antalet människor, som riskerar att avlida

när ett kraftfullt virus sedan väl sprids, är fler.
Det är tydligt att den senaste influensan inte slog särskilt hårt mot Sverige. Säsongen 2019–2020 bekräftades bara 7 928 personer smittade av influensa mot 13 758 säsongen före och 20 686 säsongen 2017–2018. Något som kan ha banat väg för hög dödlighet i covid-19.
– Det man nu har sett är att de länder som har haft en ganska låg dödlighet i sina influensor de sista åren, som Sverige, har en väldig hög överdödlighet i covid-19. Medan de som hade en hög influensadödlighet, som Norge, de har ganska låg covid-dödlighet. Samma tendens har setts i flera länder. Detta är kanske inte hela förklaringen men en del av den.
Innan Sverige fick ett influensavaccin avled omkring 3 000 personer under de kraftiga epidemierna 1988–1989 och 1993–1994. I en artikel i Läkartidningen från april konstaterade Åke Nilsson, tidigare ansvarig för SCB:s befolknings-statistik, att detta, med hänsyn till att vi i dag har betydligt fler äldre, borde betyda att ett nytt virus som vi inte har ett skydd mot kommer

att resultera i mellan 5 000 och 6 000 dödsfall. Där ligger Sverige i dag.

Hur är läget i Sverige i dag?

– Epidemin har drastiskt minskat under sommaren, mycket snabbare än vad vi trodde. Nu har vi hamnat i ett nytt läge med relativt låg spridning, vi har bland de lägsta i Europa nu. Och en låg belastning på sjukvården med få som vårdas på sjukhus och med intensivvård. Samtidigt har vi ungefär samma insatser på plats och folk säger att de fortsätter att följa våra råd.

Nu går Sverige in i en höst som vi vet väldigt lite om. I flera andra länder ökar smittan och i Storbritannien är det så kallade r-talet, som säger hur många personer en redan smittad i sin tur smittar, över 1.

– Vi har haft en ganska flack utveckling under de senaste två, tre veckorna, nu ligger vi strax under 1, säger Anders Tegnell som menar att motåtgärder håller r-talet ganska nära 1.

Med hösten kommer också säsongsinfluensan och enligt Anders Tegnell är förkylningarna fler än normalt.

– Detta gör att fler vill testa sig och det ökar också trycket, det är ett orosmoment. Att man inte längre kan testa så mycket som man vill göra.
Dödstalen är nere på i genomsnitt ett par avlidna per dag. Vad är det som har gjort att de minskat?
– Äldreboendena har blivit mycket bättre på att hålla smittan borta, vi har mycket liten spridning där nu. Socialstyrelsen har haft en massiv utbildningsinsats, man har ändrat rutiner och besöksförbudet har hjälpt till. Man har gjort det lättare för personalen att vara hemma om man blir sjuk. Dessutom har vi mycket mindre spridning mellan äldre över huvud taget.
I veckan har flera sjukhus i Frankrike larmat om att de börjar få slut på vårdplatser. Madrid planerar för lokala stängningar. Där har munskydd har varit obligatoriskt under en längre tid. Varför sprider sig smittan trots det?
– Det stöder närmast vår linje när det gäller masker, säger Anders Tegnell. Det finns just nu en stark korrelation i Europa med att ha mask och att ha många fall av

smittan. Och inte tvärtom. Det finns ingen positiv utveckling när det gäller smittspridningen i de länder där man har masker.
Om man har ett skydd framför näsa och mun borde ju det hindra spridningen?
– Om man ser hur maskerna används så är det många som inte använder dem rätt. Man tar på och av dem eller har dem hängande över hakan. Det går nästan inte att använda dem på rätt sätt, åtminstone inte under en längre period.
Statistik från Tyskland visar också att kurvan över smittade inte påverkades i Tyskland när munskydd blev obligatoriska i olika offentliga miljöer. Samma utveckling har setts i såväl Polen som Österrike.
För Anders Tegnell är diskussionen om att bära mask mer en fråga om politik än om ett effektivt smittskydd.
– När man har stängt samhället och sedan öppnat det igen, då har man fått fler fall. Och de flesta länder har nog bestämt sig för att det inte går att stänga samhället en gång till. Då måste man ha något annat och då blir det

ansiktsmaskerna. Det kan verka som en enkel och bra lösning. Kan du se den vägen för Sverige?
– Det kan vara ett moment när man har ett lokalt utbrott. Då kan det vara möjligt att använda dem rätt, men också som en viktig signal att det gäller att hålla avstånd.
Just nu har Sverige ett tak på 50 när det gäller allmänna sammankomster. Något som är på väg att förändras då Folkhälsomyndigheten nyligen svarat positivt på regeringens remiss om möjligheten att kunna samlas i större grupper.
– Vi har svarat att 500 är en möjlig nivå, om det finns fasta sittplatser och man kan hålla avstånd. Det kan handla om teater, idrott och annat. Orosmomentet är när folk tar sig till och från evenemangen.
Trots kritik och att Sverige pekats ut som ett undantag är uppslutningen relativt stor kring Sveriges coronastrategi. I en mätning från Kantar/Sifo som spänner över perioden 21 mars till 14 september säger 62 procent att man anser att åtgärderna är ”väl avvägda”. Anders Tegnell tillägger att det också finns siffror som

visar att 90 procent av befolkningen följer Folkhälsomyndighetens råd.
– Hade siffrorna inte varit så höga, då hade vår väg varit fullständigt omöjlig. Då hade Sverige tvingats till mera legala insatser.
Nu hoppas många på vaccin. Enligt Anders Tegnell kan ett vaccin börja levereras till vissa grupper under början av 2021.
– Sedan är frågan hur mycket som kommer till Sverige och när. Man har pratat om leveranser som ska göras under ett eller ett och ett halvt års tid. Och det kommer inte att gå att vaccinera hela befolkningen på en gång, så ett vaccin påverkar inte epidemin i Sverige under de första månaderna. Men det kan göra det lättare för oss att skydda äldreboenden och sjukvårdspersonal.
– Mycket talar också för att du behöver två doser med några veckors mellanrum redan från början.
I senaste undersökningen från Kantar-Sifo svarade 27 procent att de helt säkert kommer att vaccinera sig. 40 procent att de

troligen kommer att göra det.
Räcker det?
– Alla kommer inte att göra det. Exakt hur många vi behöver vet vi inte, men säkert 50 till 60 procent. Och är det så att man tappar immuniteten efter ett tag måste vi hela tiden hålla den nivån. Jag tror inte att vi kommer att bli av med det här viruset med ett vaccin. Det finns inga luftvägssjukdomar som har lyckats vaccineras bort.
Den 3 november inleds vaccinationer mot vanliga säsongsinfluensan, då för riskgrupper och personal inom sjukvård och omsorg. Den 1 december är det dags för övriga.

Clas Svahn
clas.svahn@dn.se

Fakta. Anders Tegnells råd inför hösten

Försök att jobba hemifrån.
Glesa ut arbetsplatserna.
Ordna skiftgång på jobbet.
Stanna hemma om du är sjuk.
Fortsätt att umgås med folk, men håll avstånd.
Tänk på att smittan finns kvar i samhället.

Fakta. Dödsfall per 1 miljon invånare

San Marino 1 238
Peru 924
Belgien 856
Andorra 686
Spanien 636
Chile 622
Bolivia 621
Ecuador 614
Brasilien 613
Storbritannien 613
Italien 589
USA 579
Sverige 579
Källa: WHO (14 september)

”Mild influensa förklarar inte höga dödstal i Sverige”

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Anders Tegnells finska kollega Mika Salminen, Finlands hälsosäkerhetschef, köper inte fullt ut att den milda influensasäsongen skulle vara

orsak till Sveriges höga dödstal i covid-19.

– Det kan förklara en del av saken men jag tror inte att skillnaden mellan Finland och Sverige hänger på det, säger han till DN.

Sverige har i dag, ett halvår efter coronapandemins utbrott, nästan 5 900 registrerade dödsfall med bekräftad covid-19 och närmare 90 000 som testats positivt för viruset. Det är betydligt fler än i grannländerna Norge och Finland, som tillsammans har omkring 500 dödsfall.

En av de främsta förklaringarna, enligt Anders Tegnell, är att Sveriges influensasäsong förra året var mild och gav en låg överdödlighet.

Mika Salminen är hälsosäkerhetschef vid Institutet för hälsa och välfärd, THL, i Finland. Han är inte främmande för idén om att låg överdödlighet under en period av influensa skulle generera högre överdödlighet när nästa hot kommer.

– Det är förstås en möjlig delförklaring. Men det är kanske inte någonting som vi tänker

skulle vara den främsta orsaken, säger Mika Salminen och fortsätter:

– Det kan säkert stämma att det fanns fler sköra åldringar i Sverige som kanske skulle ha kunnat stryka med tidigare om ni haft en allvarligare influensasäsong. Det kan förklara en del av saken, men jag tror inte skillnaden mellan Finland och Sverige hänger på det.

I Finland har 339 personer dött med covid-19, och drygt 8 700 personer har bekräftats smittade i viruset. Smittan har alltså nått omkring en tiondel så många i Finland som i Sverige, och dödstalen är ännu mindre i jämförelse. Det beror snarare på Finlands tidiga och kraftiga insatser, menar Mika Salminen. Inte minst inom äldrevården gällande skyddsutrustning och instruktioner för anställda med symtom.

– Det som vi båda jobbade hårt på i början och hade svårt att handskas med var att hindra viruset från att komma in på de vårdanstalterna över huvud taget. Men vi hade kanske lite bättre förutsättningar i och med att vi hade tillgång till mer skyddsutrustning än vad ni hade i

Sverige tack vare att vår beredskapscentral hade lager. Vi fick aldrig slut på utrustning, säger Mika Salminen.
– Vi har så klart också en stor del av dödsfallen i just äldrevården. Men det blev en mindre andel än i Sverige. Sedan är ju hela vår epidemi betydligt mindre än den i Sverige och det går ju lite hand i hand, tillägger han.
Mika Salminen väljer att lyfta fram en annan aspekt som den främsta anledningen till Finlands framgångar; den snabba och kraftfulla responsen. Finland var tidigt med att stoppa allmänna sammankomster och begränsa kontakterna mellan människor.
– Det fick större verkan än vi i själva verket kunde drömma om. Vi hade hoppats att det bara skulle bromsas men i praktiken så stoppades epidemin nästan. Vi hade nästan inga fall under sommaren, säger han.
Under hösten har testkapaciteten ökat i Finland och det har gjort att man upptäcker fler smittade. Nära 100 000 tester genomförs varje vecka och omkring en halv procent är positiva, uppger Salminen.

– Vi tror det betyder att vi hittar en stor del av fallen. Alla kan man inte hitta men det bör vara en märkbar del av fallen, säger han.
En aspekt som gör räkningen av dödfallen svår är hur man egentligen ska bedöma dödsorsaken. Har man dött med sjukdomen eller av den?
I Sverige klassas människor som avlidna i covid-19 när de dör med sjukdomen. Finland räknar på ett liknande sätt, men Mika Salminen tror att det kommer att krävas noggranna studier i efterhand för att i framtiden avgöra i hur stor del av fallen viruset faktiskt har varit den direkta dödsorsaken.
– Det är alltid svårt att dra gränsen, vad är orsak och vad är följd? Är det så att äldre människor är sköra och därför dör lättare eller är det så att covid-19 är sista droppen som får människor som är sköra att gå bort? frågar han sig.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Moderaterna: Utvisa grovt gängkriminella utan dom

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Moderaterna lägger fram ett paket med tio förslag som ska stoppa gängkriminaliteten. Bland annat vill partiet att fler grovt gängkriminella ska utvisas, även utan dom.

– Vi bedömer att fördelarna överväger nackdelarna eftersom det stora hotet mot rättssäkerheten kommer från de här kriminella gängen, säger Johan Forssell (M), rättspolitisk talesperson.

Moderaterna lade i går, torsdag, fram ett paket med tio punkter för att stoppa gängkriminaliteten. Det handlar bland annat om tidigare förslag som dubbla straff för gängkriminella, visitationszoner och anonyma vittnen.

– Det är ett allvarligt läge med nästan en skjutning om dagen och

nästan en död i veckan, säger M-ledaren Ulf Kristersson.
M föreslår också att fler gängkriminella, som är utländska medborgare, i större utsträckning ska utvisas. Det ska ske på tre olika sätt, anser Moderaterna. Dels genom av att sänka tröskeln för utvisning, från ett års fängelse till enbart fängelse, men också genom att göra en strängare bedömning av vad som ska betraktas som anknytning till Sverige.
– Vi anser att om du begår ett brott, och inte är svensk medborgare, ska det inte spela så stor roll om du har bott här i tio år. Då är det utvisning som ska vara huvudregeln, sen kan det alltid finnas undantag, säger Johan Forssell.
Partiet vill också ta ytterligare ett steg och möjliggöra för utvisning av grovt gängkriminella utan en fällande dom.
– Lagen om särskild utlänningskontroll används i allt fler fall. Vi hade till exempel diskussionerna om imamerna i fjol. De kriminella gängens verksamhet i Sverige är systemhotande. Då är det rimligt att utsträcka lagstiftningen i vissa

fall. Till exempel när man bedömer att en person utgör ett kvalificerat säkerhetshot, säger Johan Forssell.
Enligt M:s beräkning skulle förslagen om utökad utvisning av gängkriminella kunna beröra omkring 700 personer av de cirka 5 000 individer som polisen i dag bedömer finns i kriminella nätverk.
– Men förmodligen kommer inte alla dessa personer utgöra ett kvalificerat säkerhetshot.
Vad skulle kunna utgöra ett kvalificerat säkerhetshot?
– Att du har en ledande roll i de här kriminella gängen och att du avser ägna dig åt allvarlig grov organiserad brottslighet, säger han.
Hur stort mått av offentlighet skulle den här typen av processer omfattas av?
– Det får man titta på. Är det hot mot rikets säkerhet så gäller andra lagar och regler. Men vi kommer inte tumma på att det självklart ska krävas en domstolsprövning och där får man också ett offentligt ombud.
Du ser ingen risk för rättssäkerheten?

– Det är alltid en avvägningsfråga. Men vi bedömer att fördelarna överväger nackdelarna eftersom det stora hotet mot rättssäkerheten kommer från de här kriminella gängen.
Moderaterna vill också utöka möjligheterna att avlyssna och övervaka gängmedlemmar redan innan ett brott har skett. Partiet vill också se fler LVU-omhändertaganden för att hindra barn för att fostras in i gängkriminalitet. M vill att kommunerna ska kompenseras för detta ekonomiskt.

Hanna Jakobson
hanna.jakobson@dn.se

Fakta. De tio förslagen från M

1 Dubbla straff för gängkriminella.
2 Visitationszoner.
3 Inför ett system med anonyma vittnen.
4 Gör det straffbart att vara med i ett kriminellt gäng.
5 Öka polisens möjligheter att avlyssna och övervaka gängmedlemmar.
6 Fler barn till gängkriminella ska tvångsomhändertas.

7 Myndigheter ska dela mer information med polisen.
8 Myndigheter ska aktivt delta i brottsbekämpande arbete.
9 Fler gängmedlemmar som är utländska medborgare ska utvisas.
10 Gör det lättare att beslagta bilar, klockor och annan egendom från gängmedlemmar.
Källa: Moderaterna

Myndighet varnar för kvävefyllda majsbollar

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Giftinformationscentralen har fått in flera fall där ungdomar intagit majsbollar fyllda med flytande kväve. Fenomenet kallas Dragon’s breath och kan leda till sprucken magsäck och frostskador i mun och svalg.

– Vi vill gå ut och varna innan någon får livshotande skador, Christin Edmark, överläkare vid Giftinformationscentralen.

Dragon's breath är majsbollar fyllda med flytande kväve som stoppas i munnen. Därefter puffas förångat kväve ut, vilket har gett fenomenet sitt namn – drakens andedräkt.

– Flytande kväve är jättekallt. När det förångas, vilket det gör väldigt fort vid kroppstemperatur, bildas en enorm mängd gas. Då lägger man sen upp en video på hur man stoppar bollarna i munnen och blåser ut det, säger Christin Edmark.

Det är främst ungdomar i yngre tonåren som köper majsbollarna. Att inta majsbollarna kan leda till livshotande skador eftersom det flytande kvävet omvandlas till gas och expanderar inne i kroppen.

– Kvävet expanderar till 700 gånger sin egen volym när det förångas. Det finns fall där man druckit flytande kväve i väldigt små mängder och magsäcken har sprängts, säger Christin Edmark.

Den som inhalerar större mängder kan också förlora medvetandet på grund av

syrebrist, och få frostskador i munnen och svalget.
Efter att ha uppmärksammats på flera fall inom sjukvården varnar nu Giftinformationscentralen för majsbollarna. Av sekretesskäl vill Christin Edmark inte gå in på exakt hur många fall som har rapporterats.
– Men det här har fått väldigt allvarliga konsekvenser i andra länder där fenomenet blivit stort. Eftersom riskerna är så stora räcker det med ett mindre antal fall för att vi ska gå ut och varna, säger hon.

Hittills har ingen fått livshotande skador av majsbollarna i Sverige.
– Det är ingen som har varit nära att dö. Däremot kan man ha symtom som får svåra konsekvenser, säger Christin Edmark.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Ny akut inrättas för kommuner och regioner

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

För första gången sedan 90-talskrisen införs en kommunakut där kommuner och regioner kan få tillfällig hjälp med finanserna.
I budgetpropositionen avsätts en miljard kronor över fyra år.

Till regeringens kommundelegation, eller en kommunakut som det tidigare kallats, kan kommuner och regioner med ekonomiska svårigheter vända sig för att söka ett tillfälligt och riktat statligt stöd. Delegationen får 250 miljoner per år 2021–2024 och bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna.

– Det här handlar om att uppmärksamma de kommuner och regioner som har ett sämre utgångsläge än andra, säger civilminister Lena Micko (S). Ofta handlar det om demografi.

– Det kan handla om kommuner med en större andel äldre, om glesbefolkade landsbygdskommuner, eller en kommun eller region där man är den största arbetsgivaren på orten, säger Micko.
– Särskilt under pandemin har en del varit mer utsatta än andra, exempelvis gränskommuner som drabbats extra hårt.
TT

10 miljarder i sänkta skatter för företag

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Skattesänkningar på tio miljarder kronor för företag presenteras i höstbudgeten. Det meddelade Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni under en pressträff på torsdagen. Beskedet innebär sänkt bolagsskatt samt utvidgat FoU-avdrag.

På torsdagen höll Nyamko Sabuni och Liberalernas ekonomisk-politisk talesperson, Mats Persson, pressträff för att presentera skattesänkningar i 2021 års budget.
– Sammantaget handlar detta om reformer på tio miljarder kronor i lägre skatt för svenska företag för att stimulera investeringar och för att företag ska våga anställa i det här läget, sade Mats Persson.
Totalt har nu skattesänkningar på 30,7 miljarder kronor för företagen aviserats inför att höstbudgeten presenteras på måndag, den 21 september.
– Det ska nu löna sig bättre att arbeta än att leva på bidrag, sade Nyamko Sabuni.
Torsdagens huvudnyhet var beskedet om sänkt bolagsskatt, med motsvarande tio miljarder kronor de närmaste åren. Det handlar bland annat om en tillfällig skattereduktion på investeringar.
– Laboratorier som köper in ett nytt dragskåp, eller någon som vill investera i nya maskiner får en skattereduktion, sade Mats Persson.
Han meddelade även att FoU-avdraget kommer att utvidgas.

Det innebär sänkta arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med forskning i företag.
2021 motsvarar sänkningen 300 miljoner kronor. Fullt utbyggd kostar den permanenta reformen 500 miljoner kronor årligen.
Skattesänkningarna är resultatet av förhandlingar med regeringspartierna och Centerpartiet. Efter pressträffen fick Nyamko Sabuni frågan om det var något förslag partiet inte lyckats få igenom.
– Det vi inte fick stöd för var höjningen av rotavdraget. Annars är det här kraven vi hade, sade hon.

Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

”Det tar för lång tid att få svar på coronatest”

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Det går inte tillräckligt snabbt att få svar på ett covid-19-test, enligt Folkhälsomyndigheten. Det innebär att människor måste stanna hemma flera dagar extra från arbete eller skola. Dessutom fördröjs arbetet med att snabbt bryta smittkedjor.

– Det här är inte tillfredsställande, men alla inblandade arbetar för att komma ikapp, säger Karin Tegmark Wisell, avdelningschef på Folkhälsomyndigheten.

Förra veckan genomfördes 142 000 covid-19-tester i Sverige. Sedan människor återvänt till arbetsplatser och skolor efter sommaren har trycket på testningen ökat stört. På bara några veckor har antalet provtagningar fördubblats. Resultatet har blivit att

vårdinrättningar och laboratorier inte hinner med.
Enligt Karin Tegmark Wisell bör ett PCR-test för pågående infektion tas inom fyra dagar för att vara meningsfullt. I väntan på resultatet ska den som känner sig sjuk stanna hemma. Just nu kan det röra sig om en hel arbetsvecka.
– Det är önskvärt att man får beskedet inom två tre dagar. När en person börjar tillfriskna ska man vara medveten om ifall man har haft covid-19 och i så fall stanna hemma i sju dagar, vilket är rekommendationen. Sedan är det också angeläget att fånga upp smittkedjor så tidigt som möjligt, säger Karin Tegmark Wizell.
– Det har varit svårt att upprätthålla den typen av tider och det är inte bra. Alla aktörer jobbar för förbättring, bland annat med att installera nya maskiner. Målsättningen är att komma tillbaka till ett läge med snabb handläggning och snabba svar.
Hur lång tid tar det att få ett svar?
– Det är alltifrån 24 timmar till fyra fem dagar. Målsättningen med de aktörer som Folkhälsomyndigheten har avtal

med är att det ska finns ett svar inom 24 timmar, sedan kan det ju förekomma transportsträckor innan det når den testade personen.

Är det meningsfullt att testa sig just nu med tanke på svarstiden?

– Ja, det är fortfarande relevant att testa sig. Smittkedjorna identifieras lite senare än vad man skulle önska, men det är viktigt att det sker och att individer som har infektionen informerar kontakter om hur man kan ha spridit smitta vidare.

Testning och smittspårning är en viktig pusselbit för att hålla nere smittspridningen under hösten. Folkhälsomyndigheten har som mål att spårningen ska komma i gång senast 48 timmar efter en genomförd provtagning. Det är dock fortfarande meningsfullt att fånga upp fall i ett senare skede. Enligt Karin Tegmark Wisell har smittspårningen kommit i gång bra i regionerna.

– Vi tittar över olika sätt för att kunna utvärdera smittspårningen, men det vi hör från regionerna är att det fungerar väl. Vi har inga siffror på hur många som har informerat sina kontakter men vi försöker hitta modeller för att

följa upp hur effektiv smittspårningen är.
Var sker den största smittspridningen just nu?
– Det är fortfarande så att den största riskmiljön är när man har nära hushållskontakter. Personer som man bor nära och vistas i samma rum som under en längre period. Sedan är det arbetsplatser och fritidssituationer när man umgås nära och tätt. Om vi tittar på ålderskategorier så står gruppen 20–30 år för ungefär 30 procent av de nya fallen i landet. Förra veckan sa statsepidemiolog Anders Tegnell att snuviga barn som behövde testas var orsaken till det ökade trycket på provtagning. Karin Tegmark Wisell nämner också andra virusinfektioner som alltid dyker upp så här års.
– I vissa regioner har ett virus som heter rino-virus ökat väldigt kraftigt de senaste veckorna. Det är en vanlig förkylning men utmaningen är att det inte går att skilja symtombilden mellan en vanlig förkylning och covidfall.

Mia Holmgren
mia.holmgren@dn.se

Sju åtalas för miljonfusk med rot-ersättningar

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Sju personer åtalas i en härva där cirka nio miljoner kronor misstänks ha betalats ut i felaktig rotersättning. Åtalet vid Vänersborgs tingsrätt gäller grovt bedrägeri, grovt skattebrott och grovt bokföringsbrott under 2011–2014. Personerna ska ha samarbetat och skrivit osanna fakturor för påhittade arbeten, och släkt och vänner har förmåtts göra oriktiga ansökningar om rotpengar. Bevisen består av spårade betalningar och meddelanden som mejl och sms.

TT

Man som bet av näsa döms för misshandel

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

En man i 40-årsåldern som bet av näsan på en annan man i Jönköping 2018 döms till fängelse i två och ett halvt år för grov misshandel. Den dömde hävdade att bettet skedde i nödvärn, men det godtog inte tingsrätten. Mannen hade tidigare en relation med brottsoffrets sambo, och en vårdnadstvist pågick. Den bitne mannen får cirka 150 000 kronor i skadestånd. Hans näsa hittades på gatan, men kunde inte tas tillvara och hans utseende kan inte återställas.

TT

Brunnsägare varnas för PFAS-vatten

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Mycket höga halter av PFAS har uppmätts i vattnet vid ett industriområde i Halmstads kommun. Det kommunala dricksvattnet i området är inte påverkat, men de som hämtar sitt vatten från egen brunn i Trönninge, som ligger nära industriområdet, avråds från att dricka detta vatten och bör heller inte ge det till sina djur förrän fler prover har tagits.
Totalt berörs ett 80-tal hushåll av rekommendationen.
TT

Dyrare sprit och tobak ska stärka svenska försvaret

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Regeringen vill höja alkohol- och tobaksskatten. Höjningen ska betala en del av försvarets upprustning.

För ett år sedan kom regeringen, Centern och Liberalerna överens om att höja försvarsanslagen successivt 2022–2025.
Det är redan bestämt att höjningen på fem miljarder kronor 2022 ska betalas med en bankskatt.
Nu är regeringen, C och L överens om hur försvarets ökade anslag 2023 på ytterligare fem miljarder ska finansieras. Höjd skatt på alkohol och tobak ska ge en miljard.
Varför ska just höjd alkohol- och tobaksskatt betala försvarsanslag?

– Alkoholskatten är ju inte indexerad alls, så höjer man inte den så urholkas den skatten och vi har ju inte lägre ambitioner nu för folkhälsan, säger finansministern Magdalena Andersson (S).
Den exakta utformningen av skattehöjningen är inte klar, men en flaska vin blir omkring en krona dyrare 2023, en 75 centiliters flaska sprit blir ”några kronor” dyrare och en öl knappt 25 öre dyrare.
Det är ännu inte bestämt hur tobaksskattehöjningen ska fördelas mellan cigaretter och snus.TT

Polisens ”klanregister” ska granskas

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) ska granska polisens behandling av personuppgifter i arbetet mot släktbaserade kriminella nätverk, enligt polisen.
Mats Karlsson, chef för regionala underrättelseenheten i polisregion Syd, berättade nyligen i en

intervju i Sydsvenskan att personalen har tillgång till sökbara databaser i arbetet mot släktbaserade kriminella nätverk. Polismyndigheten skriver att den välkomnar granskningen.
TT

Vem ska bestämma om ditt jobb?

Det handlar om anställningsvillkoren för 2,8 miljoner arbetare och tjänstemän. Facken kämpar för tryggare jobb och vidareutbildning. Arbetsgivaren vill göra det enklare att anställa och säga upp folk. Alla parter vill hålla politikerna borta. Tre expertgrupper har tagit fram underlag för de förhandlingar som pågår.

Text: Hans Strandberg
Grafik: Helena Shutrick
Källa: Rapporter från expertgrupper
Foto: Anders Wiklund/TT, Hampus Andersson/DN/TT, Jessica Gow/TT

Torbjörn Johansson, avtalssekreterare LO.

"Massor av människor får aldrig en riktig anställning. Vi har fått ett nytt daglöneri." (Arbetsmarknadsnytt, augusti 2020)

Dessa tre frågor förhandlas

1 Anställningsskydd
Handlar bland annat om reglerna vid uppsägningar, undantag från förtursreglerna, osäkra visstidsanställningar och villkoren för bemanningsanställda.

2 Omställning
Förslag om bättre skydd för den som blir av med jobbet och om det som kallas "livslång kompetensutveckling". Ett nytt statligt studiestöd ska kunna användas för två terminers studier för den som är över 30 år och har jobbat i minst 8 år.

Alla delar måste antas för ett avtal

3 Nytt system för arbetslöshetsersättning
Parterna diskuterar att själva administrera arbetslöshetsförsäkringen. De anser att dagens statliga system är osäkert eftersom det kan ändras i riksdagen och att arbetsgivarnas avgifter används till annat än a-kassa.

"Vi vill ge bättre stöd till folk som blir av med sina jobb och få in möjligheten till ständig kompetensutveckling." (DN, augusti 2020)

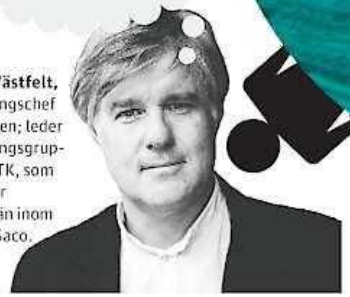

Martin Wästfelt, förhandlingschef för Unionen; leder förhandlingsgruppen för PTK, som företräder tjänstemän inom TCO och Saco.

Mattias Dahl, vice vd och förhandlingschef på Svenskt Näringsliv.

"Vi vill vi att det ska bli lättare, billigare och mindre riskfyllt att anställa och säga upp folk." (DN, augusti 2020)

Parterna har ålagt sig själva att vara klara senast den 30 september – dagen efter börjar de uppskjutna löneförhandlingarna.

Ja vi är överens!

Den svenska modellen, där parterna avtalar om reglerna för arbetsmarknaden, stärks. Men det krävs förhandlingar med staten om pengar till arbetslöshetsförsäkring och omställning samt diskussioner om hur lagen om anställningsskydd måste ändras.

Nej vi är inte överens!

Politikerna får mer makt över den svenska arbetsmarknaden genom riksdagsbeslut. Detta enligt en ny utredning, som var ett krav från de borgerliga samarbetspartierna i januariöverenskommelsen. Reglerna träder i kraft 2022, om parterna inte enas.

Hans Strandberg: Avtal om nytt anställningsskydd kan bli historiskt – eller en flopp

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Arbetsgivare och fack har nu knappt två veckor på sig att enas om nya modernare regler för den svenska arbetsmarknaden. Facken vill ha tryggare jobb och vidareutbildning, arbetsgivaren vill kunna säga upp lättare.

Kommer de överens är det en historisk milstolpe, misslyckas de blir fallet högt.

Slutspurten är inledd, parterna träffas flera gånger per vecka, och nu hörs ”inga kommentarer” från alla de tre inblandade förhandlingscheferna. Men med hjälp av en rad källor med insyn går det ända att skapa en ögonblicksbild:

En mycket positiv anda.

Skillnaden är stor mot i våras när parterna munhöggs i drastiska ordalag offentligt och då LO var splittrat internt.

Inga djupgående konflikter om att stärka skyddet för folk som blir av med jobbet, att öka vidareutbildningen eller reformera arbetslöshetsförsäkringen. Den stora striden gäller anställningsskyddet.
Stort allvar kring förhandlingsbordet, priset för ett misslyckande är högt. Det var länge sedan den svenska modellen var så utmanad – en mer än 80-årig tradition av att det är parterna som ska bestämma reglerna på den svenska arbetsmarknaden.

Anders Ferbe är en facklig veteran och var tidigare ordförande i det tunga industrifacket IF Metall. Han har i dag uppdrag som utredare i arbetsmarknadsfrågor och har lett en av de expertgrupper vars rapporter är underlag för förhandlingarna.
– Går man i mål nu är det en lika stor bedrift som 1938, när Saltsjöbadsavtalet skrevs under av LO och Arbetsgivareföreningen, kommenterar han.
Han menar att om Saltsjöbads-avtalet gjorde upp med 40 år av uppslitande konflikter så kan det nya avtalet hantera ett antal stora

frågor som förblivit olösta i decennier:
– Vi har pratat länge om vidareutbildning, omställning, trygghet och förändringar av las, men de stora avgörandena har hela tiden skjutits upp. Nu har de chansen. Men det är långt ifrån lätt. Avtalets olika delar kommer att beröra 2,8 miljoner privatanställda arbetare och tjänstemän. Parterna är Svenskt Näringsliv, LO och PTK – som företräder tjänstemän inom TCO och Saco. De ska till den 30 september komma överens på tre olika områden, annars blir det inget avtal:
1 Anställningsskydd: Här står kampen mellan de anställdas trygghet och arbetsgivarnas önskan om ökad flexibilitet när konjunkturen vänder. Svenskt Näringsliv vill göra det enklare och billigare att anställa och säga upp folk. Man vill till exempel slippa betala lön när det pågår en tvist och göra fler undantag från regeln ”sist in, först ut”. Dess förhandlingschef Mattias Dahl har tidigare sagt till DN att man är beredd att ”betala

mycket” eftersom ”vi har höga krav själva”.
En fråga på bordet är ”saklig grund” vid uppsägning enligt lagen om anställningsskydd, las. LO vägrar slopa begreppet, men hur man definierar det blir – en förhandlingsfråga.
LO prioriterar kampen mot ”otrygga jobb”, och vill slopa det som kallas allmän visstid. Man vill göra det lättare för inhyrda arbetare att få fast jobb och begränsa ”hyvlingen”. Den innebär att arbetsgivaren sänker arbetstiden, och därmed lönen, för många i stället för att säga upp ett mindre antal.
2 Omställning: PTK har många åsikter gemensamma med LO, men hjärtefrågan är att öka skyddet för dem som blir av med jobbet och göra det möjligt att vidareutbilda sig under hela yrkeslivet.
Här diskuteras alltifrån högre avgångsersättning och bättre vägledning till ett nytt statligt studiestöd: Den som är minst 30 år och har jobbat i 8 år får chansen att förkovra sig under max två terminer.

Mer utbildning borde vara en win-win-situation; alla gynnas av att öka kompetensen hos de anställda i ett arbetsliv som förändras snabbt. Men det kostar, och en invändning kan vara: varför ska jag ge Pelle en utbildning, som kanske leder till att han tar jobb hos konkurrenten?

3 Ny arbetslöshetsersättning: I dag finansieras denna via statsbudgeten, pengarna kommer framför allt från arbetsgivaravgifterna. Nu diskuterar parterna att själva ta hand om systemet. Då skulle de själva kunna avtala fram ersättningsnivåer, oberoende av vem som regerar. Man pekar också på att dagens system är överfinansierat, att pengarna går även till andra statsutgifter. Även om parterna skulle enas här återstår ett hinder: få finansministrar i världen vill ha minskade intäkter.

Slutspurten pågår för det som kan bli en förstärkt svensk modell eller mer makt åt politikerna. De tre områden hänger ihop, ännu är ingen enda fråga avgjord. Så det blir att ”byta grejer” in i det sista enligt principen: Vill du till

exempel få till bra kompetensutveckling får du betala med en uppluckrad las-regel. Och vice versa.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Förslaget: Först till kvarn på högskoleprovet

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Det kan bli först till kvarn som gäller för de som vill skriva högskoleprovet i höst. Det föreslår den nationella samordnaren Peter Honeth, som vill se ytterligare begränsningar i antalet deltagare.

– Flera av lärosätena har en positiv grundsyn till förslaget, men samtidigt villkor som

kanske inte går att uppfylla, säger han.

Förra veckan tillsatte regeringen en nationell samordnare för att tillsammans med Universitets- och Högskolerådet, UHR, säkerställa att höstens högskoleprov kan genomföras. Uppdraget gick till Peter Honeth, som nu föreslår att en mindre grupp än vanligt ska skriva provet. Syftet är att göra provtillfället mer smittsäkert.

Enligt förslaget kommer först till kvarn gälla för provplatserna. Om förslaget blir verklighet kommer 8 000 personer att få skriva provet i Stockholm, vilket är omkring hälften så många som i fjol, enligt Ekot.

Nackdelen med förslaget är dels att det kan ses som orättvis för de som inte får plats, dels den belastning på UHR som väntar när anmälningen öppnar, skriver samordnaren i förslaget.

Landets lärosäten lämnade synpunkter på förslaget under torsdagen.

Luleås tekniska universitet har blivit tilldelade ett fast tak på 450 stycken provdeltagare. Rektor Birgitta Bergvall-Kåreborn ser att det nya förslaget ger

förutsättningar för att kunna genomföra högskoleprovet på ett smittsäkert sätt.
– Med en tydlig neddragning på antalet provdeltagare så tycker vi att det känns betryggande.
På Lunds universitet vill den nationella samordnaren begränsa antalet provdeltagare till 3 100.
Universitetets rektor Torbjörn von Schantz bedömer att den kraftiga neddragningen bidrar till orättvisa men kommer inte att invända mot förslaget.
Enligt Peter Honeth har de flesta lärosätena en positiv syn på förslaget.
– Jag är inte beredd att ge något besked nu, jag måste gå igenom alla synpunkter noggrant först. Flera av lärosätena har krav och villkor som jag ännu inte vet om de är möjliga att uppfylla, säger han.
Provet är tänkt att genomföras den 25 oktober.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se
Gustav Olsson
gustav.olsson@dn.se

Nu blir förmånsbilar och privatägda bilar lika dyra

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Regeringen vill minska skattesubventionen av förmånsbilar. Därför föreslår regeringen nu att värdet av ha förmånsbil ska vara detsamma som en privatägd bil.

– Det här en del av större grön skatteväxling. I år skatteväxlar vi fyra miljarder kronor, säger Per Bolund (MP).

Ett steg i regeringens och samarbetspartiernas gröna skatteväxling är att göra det dyrare med förmånsbil. Man beräknar att förslaget kommer att öka skatteintäkterna med 150 miljoner kronor.

Finansmarknads- och bostadsminister Per Bolund (MP) berättar att schablonräkningen av förmånsbilar kommer att justeras för att nu spegla kostnaden av privatägda bilar. Att som

arbetsgivare erbjuda bil i stället för lön kommer alltså inte längre vara lönsamt.
– Det här en del av större grön skatteväxling. I år fattar vi beslut om miljöskattehöjningar som på sikt ger drygt fyra miljarder kronor. Dessa och tidigare miljöskatter ger utrymme för än större skattesänkningar för de flesta svenskar, säger Per Bolund och fortsätter:
– En av ledstjärnorna vi har haft är att ta bort miljöskadliga subventioner. Det här är ett exempel på det – vi har ett system där det är mycket mer lönsamt att ta ut lön i form av en förmånsbil, än att ta ut det i pengar som vanligt.
Per Bolund säger att han uppskattar att det är 25 procent mer lönsamt med förmånsbil med dagens regler. Den skillnaden kommer med det här förslaget att försvinna.
– Nu rättar vi till det så att det blir lika att ha en förmånsbil som att köpa en privat.
Regeringen beräknar att det finns 300 000 förmånsbilar i landet och av dessa byts 50 000 ut per år.
Hur många färre bilar räknar ni att det här förslaget ska innebära?

– Min förhoppning är inte att det ska bli färre – utan att man ska föra det till fler hållbara bilar. Att man ska välja en elbil, en nollutsläppsbil i stället för bilar som släpper ut klimatgaser, säger Per Bolund.

Hur mycket beräknar ni att det här påverkar utsläppen?

– Vi vet att förmånsbilen ofta är tyngre och törstigare än genomsnittsbilen. Vi hoppas att förslaget kommer att leda till att det blir tvärtom. Att förmånsbilen är renare eftersom man väljer elbil.

Ni vill också att det här ska leda till att fler åker kollektivtrafik. Hur ser ni då på att människor på landsbygden inte har samma tillgång till kollektivtrafik som i städerna?

– Det är framför allt i storstäderna som man har bil som en löneförmån. Så landsbygden påverkas inte alls i lika stor utsträckning. Utan där använder vi andra verktyg för att göra det möjligt att köra bil på ett hållbart sätt, inte minst genom att vi har beslutat att vi ska ha mycket mer biobränslen som ska tas in i

bensin och diesel, säger Per Bolund.
Till budgetförslaget för 2021 meddelar också Per Bolund att regeringen med L och C föreslår att slopa nedsättningen av energiskatt för uppvärmningsbränslen. En skatt för en mer effektiv energianvändning i industriverksamheten som i dag står en tredjedel av alla utsläpp. Förslaget kommer att generera 150 miljoner kronor i ökade skatteintäkter 2021.

Sebastian Orre
sebastian.orre@dn.se

Fakta. Förmånsbil

En tjänstebil som tillåts privat kallas för en förmånsbil. Den är oftast skattepliktig och arbetsgivaren ska då betala både arbetsgivaravgifter och i många fall även göra skatteavdrag på förmånens värde.

Källa: Skatteverket

Dela

Krögare tvingas tänka nytt inför julen

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Restaurangbranschen drabbades hårt av coronakrisen och med julen i antågande kommer nu nästa stora utmaning: Julborden. Även om maxgränsen på 50 personer inte gäller för julbord tvingas restaurangägarna tänka nytt för att smittsäkra.

– Vi har fått acceptera att det inte kommer bli som vanligt i år, säger Fredrik Eriksson, ägare av Långbro värdshus.

För många restauranger är julbord en av de ekonomiskt viktigaste händelserna på året. Efter en tuff vår hoppas nu många i branschen på en bra julbordssäsong – trots att den i år kommer se annorlunda ut.

På grund av coronapandemin tvingas restaurangägarna anpassa julborden efter regeringens restriktioner om trängsel och avstånd. Men eftersom julborden inte omfattas av regeln om max

50 personer lever ännu hoppet om en välbesökt julbordssäsong – corona till trots.
På Långbro värdshus bestämde man sig tidigt – trots en oviss start på året – att det traditionsenliga julbordet ska dukas upp även i år. Men för att det ska vara möjligt krävs förändringar i verksamheten. Julbordet kommer flyttas till ett tält utomhus för att gästerna inte ska trängas inne i restaurangen. Sittningarna blir mer utspridda och ytorna blir större. Man kommer erbjuda munskydd till de som önskar och ambitionen är att personalen tillsammans med gästerna ska se till att avstånden hålls – så att det aldrig blir trångt i buffékön.
Fredrik Eriksson, ägare av Långbro värdshus, ser trots omständigheterna positivt på den kommande säsongen.
– Vi vet att julbordet inte kommer bli som tidigare år, men vi har sedan dag ett bestämt att vi tillsammans ska klara av det här, säger han.
På Långbro värdshus har bokningarna börjat trilla in och Fredrik Eriksson upplever att det finns en stor efterfrågan på just

julbord. Men då restriktionerna innebär att restaurangen inte kommer kunna ta emot lika många gäster som tidigare år räknar de med en minskning i antalet julbordsgäster.
– Vi tror att vi kommer tappa runt 20 procent av gästerna jämfört med förra årets julbord. Vi har fått acceptera att 2020 blir inte det starkaste året ekonomiskt, men känner oss ändå lyckosamma, säger Fredrik Eriksson.
Men vilka restriktioner är det då som gäller för restaurangerna? Enligt branschorganisationen Visita räknas julbord inte som allmänna sammankomster – och berörs därför inte av regeln om max 50 personer.
– Det finns inga begränsningar för hur många gäster restaurangerna får ta in så länge det inte råder trängsel, säger Stefan Lundin, chefsjurist på Visita.
Att servera julbordet i form av buffé är inte heller något problem – om det kan ske med hänsyn till de regler som finns om att motverka smittan.
– Restaurangerna måste se till att det inte blir trängsel, gästerna måste sitta ner med sin mat och dryck och får inte stå vid baren.

Det går att genomföra julborden, men det kommer att bli annorlunda från tidigare år, säger Stefan Lundin.

Maja Andersson
maja.andersson@dn.se

Stockholms stad vill skrota skyskrapor vid Telefonplan

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Byggplanerna för det omdebatterade prestigeprojektet Tellus Towers vid Telefonplan har kantats av en hel del krångel. Nu rapporterar Stockholm Direkt

att stadsbyggnadskontoret vill skrota projektet.

Till en början var det tänkt att den firade arkitekten Gert Wingårdhs skyskrapor skulle bli närmare 300 meter höga.

Det handlade då om två mycket höga punkthus vid Telefonplan i södra Stockholm, det ena skulle sträcka sig 78 våningar upp i skyn medan det andra skulle landa på 58 våningar. Detta kan jämföras med 190 meter höga Turning Torso i Malmö.

Men allt sedan dess har det spektakulära projektet fått skarp kritik. Försvarsmakten har protesterat med hänvisning till att man bedömt att skyskraporna skulle medföra störningar på försvarets tekniska system. Sedan totalsågades planerna av Skönhetsrådet.

– Det är inte stadsplanering utan effektsökeri, sade rådets sekreterare Henrik Nerlund då till DN.

Även länsstyrelsen har haft invändningar i ett remissvar, grundat i att flygtrafiken skulle påverkas negativt av husens utformning.

Nu skriver Stockholm Direkt att stadsbyggnadskontoret stryker

Tellus Towers i det nya förslaget för bebyggelse vid Telefonplan. I stället förespråkas ”en grupp av höga hus” på 20–30 våningar. Hus som i så fall skulle nå de planerade skyskraporna till knäna.
Enligt stadsbyggnadskontoret grundar sig förslaget i att tornen får en för stor negativ inverkan på kulturmiljön och stadens siluett.
– Det främsta skälet är att kulturmiljön i innerstan och LM-staden, som båda är riksintressen, påverkas negativt. Därför föreslår vi att skyskraporna utgår. Men det är viktigt att betona att vi i det nya förslaget strävar mot en jämförbar exploateringsgrad, säger Peter Tomtlund, handläggare på stadsbyggnadskontoret, till tidningen.
På frågan om byggbolaget SSM har meddelats om det nya förslaget svarar Peter Tomtlund ja.
– Det här är stadsbyggnadskontorets bedömning och SSM delar nödvändigtvis inte vår syn. Men om nämnden tar beslut att fortsätta på det här förslaget måste SSM rätta sig efter det, säger han till Stockholm Direkt.

Det nya förslaget omfattar ungefär 1 000 nya bostäder jämfört med 1 500 i det tidigare planförslaget.

Andreas Nordström
andreas.nordstrom@dn.se

Dela

30-årig man hittad död på Årstabron

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

En man i 30-årsåldern har påträffats död på Årstabron i Stockholm.

Polisen har inlett en förundersökning gällande mord, alternativt dråp.

En förbipasserande ska ha påträffat mannen på en gångbana på Årstabron vid 01-tiden natten

mot torsdag, och larmade då polisen.
Omständigheterna är sådana att polisen inte kan utesluta brott och en förundersökning om mord alternativt dråp har därför inletts.
– Vi kan inte hitta någon naturlig förklaring till de skador som var, säger vakthavande befäl Jari Kalliorinne.
Vid 12-tiden på torsdagen hade mannen identifierats. Han är i 30-årsåldern. Anhöriga har underättats.
Polisens tekniker har genomfört en undersöknign. Delar av Årstabron var avspärrad på torsdagsmorgonen och framkomligheten var begränsad.

Andreas Lindberg
andreas.lindberg@dn.se

Rapport: Brister när våld i nära relationer utreds

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Förra året dödades 18 personer av någon de hade en pågående eller avslutad parrelation med. En ny rapport visar på brister i polisarbetet i fall där kvinnor i ett senare skede mördats av närstående.

– Brott i nära relation handhas på annat sätt än annan grov brottslighet, säger Varg Gyllander.

I april 2018 hittas en 57-årig kvinnas kvarlevor i en skog i norra Västerås. Hon har då varit saknad i nästan ett år. Det ska visa sig att hon innan försvinnandet vid 75 tillfällen anmält mannen, som senare döms för att ha mördat henne, för bland annat våld, hot och skadegörelse. Majoriteten av förundersökningarna lades dock

ner, eftersom kvinnan ”inte gjort sig tillgänglig för förhör”.
Förra året dödades 18 personer – 16 kvinnor och två män – av en förövare de hade eller hade haft en parrelation med, enligt Nationellt centrum för kvinnofrid.
En ny tillsynsrapport från Polismyndigheten visar på en rad brister i polisärenden gällande personer som i ett senare skede dödats av sin partner.
Johan Östensson är chef på tillsynsenheten och berättar att det är offrets skyddsbehov som är utgångspunkten för urvalet.

– Vi tittar på om ett brottsoffer har varit i en eller flera kontakter med Polismyndigheten. Hur de har bemötts, vad polisen har gjort med deras uppgifter, om man informerat om deras rättigheter. Hur man tänkt kring risken framöver för att de personerna ska råka ut för något likadant eller värre.
Ett av fallen som studerats handlar om den 57-åriga kvinnan. Tillsynsenheten bedömer att förundersökningsledaren hade haft möjlighet att hämta in henne till förhör och att ytterligare utredningsåtgärder i vissa fall

borde ha vidtagits. Samtidigt framgår det att kvinnan fick hjälp av Brottsoffer- och personsäkerhetsverksamheten, bland annat med skyddat boende.
Johan Östensson säger att det är värdefullt att det nu etablerats en systematik i att granska ärenden som gäller brott i nära relationer.
– Det samlade myndighetsfokuset gör att vi får en bättre förståelse för hela processen, men också förbättrar vår samverkan med andra inblandade myndigheter.
I samtliga fyra fall som granskats (ett i en tidigare rapport och tre i den aktuella) inom ramen för den nya lagstiftningen, har återkommande brister kunnat hittas – framför allt när det gäller riskbedömning. Med anledning av detta inleddes det i början av året ett arbete med att ta fram bättre verktyg för poliser att göra sådana bedömningar.
Ett annat projekt som adresserar problematiken är stockholmsbaserade Initiativ Gryning. Det har varit igång under ett år och fokuserar på brott i hemmet och särskilt utsatta brottsoffer. En av personerna bakom initiativet är Varg Gyllander.

– Brott i nära relation handhas på annat sätt än annan grov brottslighet, säger han.
Orsaken till detta tror Varg Gyllander handlar om en struktur i hela samhället snarare än en kultur inom polisen. Förutom utbildning, metodutveckling och ökade resurser tar Initiativ Gryning därför sikte på normförändring.
– När man kommer in i ett hem där något hänt uppfattas det som något privat. Det tror jag spiller över även på brottsutredningar och i samhällets övriga funktioner.

Att människor som dödas i en nära relation tidigare har varit i kontakt med polisen är vanligt, enligt Varg Gyllander.
– Då är det klart att folk undrar ”hur kommer det sig att ni inte kunnat skydda henne?” Det är ju ett av våra stora misslyckanden.
I ett fall som behandlas i rapporten slår grannarna larm till polisen vid fem tillfällen. Fyra gånger åker en patrull ut och en gång blir grannarna hänvisade till störningsjouren. Inte vid något av tillfällena görs förhör, vare sig med paret eller med grannarna. Den sjätte gången en granne

ringer polisen hittas kvinnan livlös, knivskuren i lägenheten. Mannen döms till 16 år för mord. Enligt tillsynsenheten borde åtminstone förhör hållits med paret och grannarna.
Varg Gyllander vill inte kommentera rapporten, men berättar att många poliser inte känner till den metodhandbok som finns gällande brott i nära relation. Rätt insatser måste göras tidigt, bland annat genom att poliser får rätt förutsättningar att göra sitt jobb, säger han.
Initiativ Gryning har också framfört en rad synpunkter gällande lagstiftning till justitiedepartementet. Det handlar bland annat om högre straff för grov kvinnofridskränkning, möjlighet att beslagta och tömma mobiltelefoner vid utredning av brottet och högre straff för den som bryter mot ett kontaktförbud.
Varg Gyllander säger att alla förslag till lagändringar är angelägna, men att uppfattningen bland utredarna är att det gällande kontaktförbudet sticker ut.
– Vi har små möjligheter att agera även om personen i fråga bryter

mot kontaktförbudet gång efter gång eftersom straffvärdet är så lågt.
Arbetet inom ramen för Initiativ Gryning kommer att ta tid, konstaterar Varg Gyllander.
Ibland känns det motigt. Som exempel nämner han hur det kan fungera under utsättningsmöten – när en polisgrupp ska lämna över till andra och redovisa vad som har hänt under dygnet.
– Då berättar man om den här stölden, det här mordet, den här skjutningen, den här bilbranden. Men man tar nästan aldrig upp brott i nära relation.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Rapporten

Den nya rapporten är den andra i sitt slag. Efter en lagändring har Socialstyrelsen blivit samordnande myndighet i arbetet med att förbättra en rad myndigheters arbete med våld i nära relationer. Som ett led i arbetet har Polismyndigheten fått ett tiotal fall av Socialstyrelsen, där de sedan valt ut fyra för granskning. I denna rapport granskas tre fall, med händelser som inträffat mellan 2017 och 2018.

Hennes syster ströps till döds av ex-pojkvännen

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Jasmina Tissari var 21 år när hon ströps till döds av sin ex-pojkvän. För familjen som blev kvar förändrades livet för alltid. Hennes syster önskar att våld i nära relationer togs på större allvar.

– Om det handlar om pengar blir det en väldigt stor grej, men om det gäller mord i nära relationer kanske man säger att ”de kanske hade bråkat lite”, säger Stephani Tissari.

Sista gången Stephani Tissari träffar sin syster är den sjunde februari 2018. Då har Jasmina Tissari mindre än ett dygn kvar att leva.

– Vi hade skitkul den kvällen. Mamma och Jasmina hade hämtat ut sina pass inför en resa vi skulle göra till Spanien, berättar Stephani Tissari.

Systrarna reste, festade och bodde tillsammans. Hemma var Stephani Tissaris lillasyster inte alltid först med att ta sig an hushållssysslorna, utan satt hellre och ritade. Hon drömde om att bli kläddesigner och hade ett öga för detaljer. Människor gillade att vara med henne, hon var spontan, social och kunde prata med de flesta.

Den här kvällen vill Jasmina Tissari bege sig ut igen när systrarna kommit hem. Hon berättar inte var, men Stephani Tissari misstänker att det är till den tidigare pojkvännen.

Morgonen därpå kommer ett samtal till SOS alarm som beskrivs i förundersökningsprotokollet som sedan skrivs.

– Jag tog tag och om hennes hals sen släppte jag inte –ohörbart– jag har gjort fel –ohörbart– inga ursäkter det här jag har gjort.

Polis och ambulans kommer till lägenheten i Vällingby och Jasmina Tissari hittas strypt i badrummet. Den 32-åriga mannen döms senare till 13 års fängelse för mord.

Drygt två år senare sitter Stephani Tissari i soffan i samma lägenhet

där hon bodde med sin syster. När hon böjer sig fram och ställer ut kaffekopparna syns tatueringen med systerns namn på underarmen.

– Jag gjorde den två veckor efter att vi fått veta. För att hon alltid ska finnas med.

Mannen som Jasmina Tissari hade en relation med hade levt nära deras familj under nästan fyra år. Stephani Tissari säger att hon aldrig hört att han varit våldsam mot hennes syster.

– Han var väldigt kontrollerande, men jag hade aldrig kunnat tänka mig att han skulle vara en sådan jävla idiot, att han skulle kunna göra något sådant.

Polismyndigheten har i en ny rapport granskat tre ärenden där brottsoffret varit i kontakt med myndigheten innan de dödats. Ett av fallen handlar om Jasmina Tissari och visar på flera brister i polisens arbete.

I rapporten beskrivs hur mannen som Jasmina Tissari haft en relation med, ett halvår innan mordet, ringer till SOS alarm. Två patruller skickas till platsen och både mannen och Jasmina Tissari misstänks för brott: Han för att ha gett henne tre örfilar och hon för

att ha hotat honom med kniv. Ingen av dem vill dock medverka i en utredning och förundersökningarna läggs ner.
Men enligt tillsynsenheten var det flera saker som inte gick rätt till. Jasmina Tissari blev inte meddelad om hur det fungerade med kontaktförbud eller skyddat boende och eller om regler kring förordnande av målsägarbiträde. Varken hon eller mannen förhördes och de registrerades inte som närstående. Det gjordes heller ingen bedömning av risken i att en liknande, eller än mer allvarlig händelse, skulle ske igen. Poliserna i fråga har under utredningen uppgett att de inte minns händelsen.
Stephani Tissari säger att hon inte vet vilken betydelse det skulle haft om polisen gjort allt rätt den gången och informerat om möjligheterna till skydd.
– Men då skulle hon ändå kunnat ha det i åtanke, om det varit något. I stället för att ringa till en kompis till exempel.
Hon tycker att anmälningarna om våld i nära relationer borde tas på större allvar.
– Om det handlar om pengar blir det en väldigt stor grej, men om

det gäller mord i nära relationer kanske man säger att ”de kanske hade bråkat lite”. Det är helt sjukt. Det är så många kvinnor som blir utsatta för mäns våld.
Mordet på hennes syster har lagt om stora delar av Stephani Tissaris liv. Det har också påverkat hennes relation till andra människor – hon har blivit mer misstänksam.
– Mot killar och mot människor över huvud taget.
Varje dag blir hon påmind om sin syster, ofta genom små saker.
– Ibland kan det vara när man ska fixa håret – hon gillade att hålla på med olika frisyrer. Då kan man tänka att ”nu skulle Jasmina varit här och fixat en snygg frisyr”. Ibland blir man glad, men ibland känns det att ”fan, hon är inte här”.
I ett hörn av vardagsrummet hänger inramade foton på Jasmina Tissari. En av de Stephani Tissari tycker bäst om är där systern har på sig en tröja i Finlands flaggas färger och håller i en öl. Hon ser glad ut.
Det svåraste, säger Stephani Tissari, är det faktum att hennes syster faktiskt inte finns mer.

– Det är inte till kyrkogården man vill gå för att träffa henne.

Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

Alla socialtjänster och socialjourer där man bor, nås om inte annat via larmnumret 112.
Brottsofferjouren.
Alla kvinnors hus
Riksorganisationen för kvinno- och tjejjourer i Sverige, Roks.
Kvinnofridslinjen, 020-50 50 50.
Terrafems rikstäckande jourtelefon 020-52 10 10, svarar på 69 språk.
www.unizon.se
www.ungarelationer.se
Kvinna till kvinna.
Att bli utsatt för våld i en parrelation, Vårdguiden.

Kulturrådet utreder största krisstödet efter anmälningar från missnöjda kunder

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Nöjesarrangören Krall Entertainment fick maxbeloppet i krisstöd av Kulturrådet – tio miljoner kronor.
Nu utreder dock myndigheten stödet, sedan arrangören anmälts 440 gånger till Allmänna reklamationsnämnden.
DN:s granskning visar även att Krall angett stora merkostnader för hyra av utrustning som bolaget självt är ägare till.
– Vi har gjort en extremt korrekt ansökan, säger bolagets ägare Patrik Krall.

Kulturrådet har under sommaren betalat krisstöd till företag i kultursektorn på grund av inställda eller uppskjutna evenemang under corona-pandemin. Summorna har i flera fall varit stora: åtta bolag har fått över fem miljoner kronor vardera. DN har tidigare granskat stödet till nöjesarenan Halmstad live, som fick åtta miljoner kronor i stöd. Ansökan innehöll felaktigheter kring flera konserter och Kulturrådet har inlett en utredning för att kontrollera att pengarna betalats ut på korrekt grund.

Nu kan DN berätta att även ett av de största krisstöden, på max-beloppet 10 miljoner kronor, är under utredning av Kulturrådet. Det gäller stödet till Krall Entertainment, arrangör till uppskjutna evenemang med GES, Magnus Carlsson och Danny Saucedo.

Enligt Kulturrådets chefsjurist Greta von Rosen Stövind inleddes utredningen i somras, efter att hundratals anmälningar mot Krall inkommit till Allmänna reklamationsnämnden (Arn) från personer som köpt biljett till

arrangörens evenemang men inte kunnat få pengar tillbaka.
Biljettvisterna har uppmärksammats i Göteborgs-Posten, som i slutet av juli rapporterade att Krall beslutat att inte följa den vägledande rekommendationen från Arn. I stället för att erbjuda återbetalningen så kompenseras kunderna med biljetter till de uppskjutna evenemangen.
Arns rekommendationer är inte bindande men den part som får rätt av myndigheten kan välja att ta ärendet vidare till domstol, påpekar Greta von Rosen Stövind.
”Vi följer därför den här typen av frågor noga för att säkerställa att våra villkor om att bidragsmottagare ska följa svensk författning efterlevs”, skriver chefsjuristen i ett mejl.
Hur agerar ni om ni kommer fram till att svensk författning inte efterlevs?
”Återkrav. Och om vi har fått misstanke om brott, polisanmälan också förstås”, skriver Greta von Rosen Stövind.
En privatperson har hittills tagit tvisten mot Krall Entertainment till Göteborgs tingsrätt. Stämningsansökan inkom i

måndags och innehåller ett krav på nöjesarrangören att betala tillbaka drygt 2 000 kronor.
Personen skriver i yrkandet att ett avgörande i domstol ”verkar vara enda sättet att ha en chans till återbetalning av biljetterna”.
Tvisten gäller biljetter till showen med GES, som skulle ha ägt rum i Göteborg tidigare i år.
Patrik Krall, ägare till Krall Entertainment, känner när DN kontaktar honom inte till att Kulturrådet utreder stödet till bolaget.
– Jag förstår inte riktigt vad de tittar på. Vårt stöd känns väldigt korrekt och vår ansökan var väl genomarbetad. Jag förstår inte hur det här skulle hänga ihop med anmälningarna till Arn, säger Patrik Krall.
Han känner inte till stämnings-ansökan som inkommit till Göteborgs tingsrätt, men säger att man ”självklart” kommer hantera den när man fått ta del av den.
Kulturrådet uppger att man tittar på om svensk författning efterlevs.
Hur agerar ni om domstolen dömer att ni gjort fel?
– Då kommer vi självklart att följa domstolen. Det råder inga tvivel om det.

Krall Entertainment ansökte om totalt 20,2 miljoner kronor i krisstöd. Summan var baserad på interna beräkningar kring hur stora merkostnader man haft på grund av att vårens evenemang blev uppskjutna.
Det var framför allt GES-produktionen som påstods bidra till merkostnaderna. Summan beräknades uppgå till drygt 13 miljoner kronor, varav de största posterna uppgavs bero på bland annat arvoden till artister, hyror för dekor, teknikutrustning och läktare, samt hyra av en teater.

Flera av underleverantörerna bekräftar för DN att de har fått pengar av Krall. Bland dem finns GES-medlemmen Niklas Strömstedt, som i ett sms uppger att han fått ett ”garantiarvode för ett och ett halvt års förberedelsearbete med projektet”.
När DN granskar beräkningarna framkommer samtidigt att stora delar av de angivna merkostnaderna beror på interndebitering inom bolaget. Det vill säga pengar som varit tänkta att överföras från en avdelning till en annan.

Det handlar om två större poster inom ramen för produktionen av GES-showen: dels för en utgift på 1,9 miljoner kronor för hyra av ”teatern” (ett portabelt teaterrum), dels en utgift på 1,7 miljoner kronor för ”hyra av teknikutrustning”.
De här utgifterna handlar om utrustning som Krall självt äger, varav den portabla teatern sedan sex år tillbaka. Detta framgår dock inte av ansökan, där posterna anges som hyreskostnader.
När DN frågar Kulturrådet om denna typ av interndebitering täcks in under begreppet ”merkostnader” har myndigheten inget klart svar. Chefsjuristen Greta von Rosen Stövind har tagit upp frågan med konsultbolaget PWC, som under hösten ska hjälpa myndigheten med fördjupade kontroller av krisstöden.
”Svaret i korthet är att frågan är komplex och att vi kommer att värdera det enskilda bolagets koncernstruktur”, skriver Greta von Rosen Stövind.
Patrik Krall vidhåller att bolaget har gjort en fullständigt korrekt ansökan. Han säger att GES-projektet kan jämföras med ett

externt bolag som har en egen budget och måste bära sina kostnader. Enligt honom likställer man på bolaget externa och interna hyreskostnader.
– Vi likställer vårt interna projekt med att det är en extern part. Jag tycker det är en väldigt klok - hållning. Jag ser inte att man skulle kunna göra på något annat sätt.
Men varför bedöms detta vara merkostnader för Krall Entertainment?
– Projektet har ju den hyreskostnaden, likväl som man har en kostnad för en videovägg som i det här fallet råkar ägas av annat företag. Jag tycker det känns solklart.
Krall har enligt honom årligen utgifter som måste betalas för att man äger utrustningen, däribland avskrivningar och kostnader för lagerhållning och underhåll. När projekt inte kan genomföras risk- erar avdelningen på bolaget som - ansvarar för utrustningen att inte få in de intäkter som ska täcka dessa utgifter, berättar Patrik Krall.
Som jag förstår det är detta kostnader som bolaget Krall hade haft oavsett vad som skett under

pandemin. Vad är det som gör att ni behöver flera miljoner kronor i statligt stöd för just dessa - kostnader?
– Vi hade en hyresintäkt när vi hyrde ut det här till GES-projektet. Vi kan inte avsäga oss den rätten att få den hyreskostnaden betald. Vi är i en sits där vi skriver av kostnaden för den portabla teatern över hela året. Vi behöver hyra ut den till 60 föreställningar varje år, men det här året kommer det bli noll.
Tycker du att ni har gjort en korrekt ansökan?
– Vi har gjort en extremt korrekt ansökan. Den är väldigt transparent och tydlig.
Läs DN:s granskning av Kulturrådets krisstöd till Halmstad Live på *dn.se/kultur*.

Hugo Lindkvist
hugo.lindkvist@dn.se

Motpart i 440 ärenden

Krall Entertainment är motpart i 440 ärenden som inkommit till ARN sedan 1 mars, 2020. Hittills har Arn fattat beslut i 39 av dessa ärenden.
”ARN är en oberoende myndighet som fattar beslut i enlighet med

svensk lag. Min erfarenhet är att seriösa företag vill göra rätt för sig och därför följer nästan alla företag också våra rekommendationer. I det fall ett företag väljer att inte följa våra rekommendationer är det upp till konsumenterna att fundera över om det är ett företag de vill göra affärer med i fortsättningen eller inte”, säger Marcus Isgren, chef vid Arn till DN.

Så beskrivs ”merkostnader”:
Enligt förordningen från regeringen fick stöd ”lämnas för intäktsbortfall som uppkommit till följd av att evenemanget har ställts in eller merkostnader som uppkommit till följd av att evenemanget har skjutits upp”.
Det här är Kulturrådet beskrivning av *merkostnader*: ”Kostnad som uppkommer på grund av uppskjutet kulturevenemang. Det innebär att det ska finnas ett orsakssamband och att kostnaden ska gå utöver verksamhetens ordinarie löpande kostnader.”
Krisstödet från Kulturrådet har endast kunnat sökas av arrangörer eller konstnärligt verksamma aktörer. Uthyrare av teknisk utrustning har inte kunnat

ansöka om ersättning från myndigheten.
Källa: Regeringen och Kulturrådet

De fem företag som fått störst - krisstöd från Kulturrådet:
Fotografiska Stockholm AB: 10 000 000 kronor.
Krall Entertainment AB: 10 000 000.
Brännboll i Umeå AB: 10 000 000.
Halmstad Live: 8 008 400.
Pop Story AB: 6 697 300.

Vi borde alla lyfta blicken. Något gott kan komma ur krisen, skriver Filminstitutets vd Anna Serner

FREDAG 18 SEPTEMBER 2020

Svenska Filminstitutet borde uppmärksamma de stora ödesfrågorna för filmbranschen, inte bara prata om jämställdhet, skrev Helena Lindblad i torsdagens DN

Kultur. Vi jobbar natt och dag, svarar vd Anna Serner.

Tack Helena Lindblad, för din beskrivande sammanfattning över vilka frågor som är viktiga för filmen (DN 17/9). Film som har en så stor betydelse för nästan alla människor. Vi roas och oroas, speglas och förstår andra, njuter, skrattar och gråter. Eller blir provocerade. Filmen förtjänar verkligen ett brett samtal!

Jag och mina medarbetare skulle vilja fördjupa samtalet om och med publiken, som i coronatider sett mängder med strömmad film men där de nya filmerna haft sådana svårigheter att nå ut.

För bara några veckor sedan, i ett av oss anordnat seminarium, diskuterades de nya förutsättningarna. Hur påverkar det filmskapandet när det fysiska mötet uteblir? Hur tänker biografägarna och distributörerna?

Vi har alltsedan pandemin slog till i oräkneliga timmar suttit i samtal med branschens företrädare och filmarbetare, för att förstå deras utmaningar, för att därefter föra dessa samtal vidare till den politiska arenan. Mina

medarbetare har arbetat dag och natt för att snabbt få ut de extra krismedel vi fått till de behövande, till biografägare, distributörer, produktionsbolag och många fler. Alla känner säkert inte till detta, men vi arbetar också mycket med film ur ett bildningsperspektiv, där förståelse och skapande av film efterlängtas i skolorna. Det uppväxande släktet konsumerar som bekant oerhört mycket film och vi vill att de ska lämna sina skärmar för en stund för att få uppleva filmen på stor duk, i mörker med perfekt ljud.

När vi gjorde lärarhandledningar och betalade för strömmade visningar – under distansundervisningen – av Levan Akins ”And then we danced” för gymnasieklasser i våras var responsen fantastisk. Filmen och samtalet runt filmen skapade ett engagemang lärarna längtar efter i övrig undervisning. Här pratar vi med Skolverket och filmhögskolor för att öka filmkunnighetens plats i undervisningen, men vill gärna prata med fler.

Jag tycker att vårt filmarv förtjänar större plats i tidningar, i radio, tv och i sociala medier. Den

svenska filmhistorien med många världsnamn är unik för vårt lilla land. Just nu är inte mindre än 308 svenska långfilmer från 1913 och framåt digitaliserade. Sedan vi startade vår distribution av dessa filmer kan vi konstatera vilket starkt förhållande många har till dem. När många av våra äldre varit utestängda från det sociala livet under pandemin har filmer från deras barn- och ungdomstid varit extra viktiga. Vi vill bidra till större tillgänglighet till denna filmskatt.
Men även utan denna kris, har vi det senaste decenniet sett en allt snabbare förändringstakt för filmbranschen och konsumtionen av film. Även här behövs våra insatser att tillsammans med branschen finna vägen framåt för att utföra vårt stora, övergripande uppdrag – att stödja filmen och möjliggöra för allt fler att göra, uppleva och samtala om film, såväl gammal som ny.
Tillsammans med branschens aktörer förs dessa dialoger på ett plan som under coronakrisen har fördjupats och öppnats upp. Jag tror verkligen något gott kan komma ut denna kris. Filmen engagerar på ett sätt som inte

avspeglas i medierna. Vi måste bli bättre på att få ut samtalen till allmänheten, och jag tycker nog medierna bör bli bättre på att fånga upp fler frågor än en enda. Filmen förtjänar att vi alla lyfter blicken.

Anna Serner

Ledare: Jättebudgeten räcker till allt men bommar försvaret

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Efter sju sorger och åtta bedrövelser finns nu en försvarsuppgörelse mellan den rödgröna regeringen och samarbetspartierna, Centern och Liberalerna. Ett nytt försvarsbeslut för perioden 2021–25 kan fattas i höst. Men risken är

uppenbar att det innebär ytterligare bedrövelse.
DN avslöjade på fredagen huvuddragen i överenskommelsen. Totalt får försvaret 13 extra miljarder fram till 2030: 1 miljard i kompensation för pris- och kostnadsökningar 2024, 2 miljarder för 2025. Den högre nivån ska gälla även femårsperioden därefter. Ett artilleriregemente, robotar med lång räckvidd till flygvapnet och nya korvetter tar sig in på inköpslistan.

Dessvärre är 13 miljarder långt ifrån vad de politiska beställningarna egentligen kostar. Försvaret är och förblir ett svenskt sorgebarn. Det första problemet är den nedrustning efter kalla krigets slut som byggde på föreställningen att inga fler regniga dagar var att vänta. Det andra är att varken alliansregeringen eller Socialdemokraterna har velat betala för en kursväxling.
Det förra försvarsbeslutet 2015 hade förutom de rödgröna regeringspartierna också stöd av M, C och KD. Alla var stolta över

att trenden med minskade anslag bröts, men glömde att utgifternas andel av bnp fortsatte att sjunka. Dessutom var det hela hopplöst underfinansierat.

Försvarsberedningen gjorde om och gjorde rätt. Den konstaterade i fjol våras att Sveriges omgivning har blivit mer osäker. Rysslands krig mot Georgien och Ukraina, och Putins aggressiva uppträdande i Östersjöregionen, har i grunden förändrat läget. Ett anfall mot Sverige går inte att utesluta, men krigsorganisationen är inte ”utformad för att möta ett väpnat angrepp”. Således måste försvaret växa, anslagen stiga från 1 till 1,5 procent av bnp. Om detta var partierna i stort sett eniga.

S ville ändå inte betala.

Beredningen kraschade. I augusti 2019 kapitulerade regeringen och gjorde upp med C och L om en stegvis ökning av försvarsbudgeten med 5 miljarder kronor per år till och med 2025. Fast inflationsskydd visade sig inte ingå. Bland annat beroende på 2015 års ihåliga beslut hade Försvarsmakten redan intecknat en stor del av pengarna. Bara hälften av försvarsberedningens önskelista kunde levereras.

Under den senaste förhandlingsvändan har det vilat något mystiskt över regeringens vägran att släppa till mer pengar. Försvarsminister Peter Hultqvists (S) ursäkt var att coronaviruset slagit upp budgethål på andra håll.

Men covid-19 visade i våras hur usel Sveriges beredskap var inför en allvarlig kris. Att använda samma pandemi som motiv för att fördröja förstärkningen av en annan hemförsäkring – försvaret – är aningslöst.

Dessutom får S, MP, C och L tydligen allt de pekar på i höstbudgeten: lägre arbetsgivaravgifter, sänkta inkomst- och bolagsskatter, mer till kommuner och sjukvård, mer till skolan och polisen, mer till landsbygden och klimatet. Endast till försvaret räcker inte de fina julklapparna.

M, KD, C och L har gemensamt stått bakom ett krav på nästan 50 miljarder extra under åren 2021–30. S och MP har vägrat. Nu säger L att 13 miljarder och en ”kontrollstation” 2023 var allt som gick att utverka. Den är ett annat namn för att skjuta upp frågan till en gyllene morgondag.

Så fungerar politiken alltför ofta. Fler väljare anses kunna vinnas genom snabba plånbokslöften än genom att bygga ett försvar så starkt och avskräckande att det aldrig behöver användas. Men när regnet faller är det för sent att köpa paraply.
DN 19/9 2020

Medicinen till Edith anses vara för dyr

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

3,5-åriga Edith Sigvardsdotters ovanliga sjukdom kommer gradvis att innebära mer smärta och mindre ork för henne.
Det enda läkemedel som skulle kunna hjälpa henne används dock inte i den svenska sjukvården – kostnaden anses för hög.

– Vi känner oss ganska maktlösa, säger hennes pappa Jonas Gren.

Det var drygt ett och ett halvt år efter att deras dotter kom till världen som Erika Sigvardsdotter och Jonas Gren märkte att något inte riktigt stämde. Edith lärde sig visserligen både att sitta och gå, men hon växte inte på samma sätt som jämnåriga barn.

Flera undersökningar följde och förra sommaren kunde läkarna fastställa att hon lider av den ovanliga genetiska sjukdomen MPS 4, Morquios sjukdom.

– Talesättet en på miljonen stämmer här. Det är ungefär tio personer i Sverige som har det. Det är en jätteovanlig mutation som det visade sig att både jag och min man bär på, säger Erika Sigvardsdotter.

I dag är Edith 3,5 år gammal – men är bara 75 centimeter lång och väger 9 kilo. I kläderna hon använder står det ”för 9 till 12 månader”.

– Men hon är pigg och frisk i övrigt. Hon leker och utvecklas precis som andra barn intellektuellt. Hon går, springer och kan cykla på springcykel –

men hon orkar inte särskilt långt. Hon klagar ofta på att hon är trött och behöver vila på ett sätt som skiljer sig från andra 3,5-åringar, säger Erika.
Med åren kommer sjukdomen att påverka Ediths kropp allt mer. Enligt hennes läkare kommer hon troligen inte att bli längre än en meter. Mycket annat av vad som väntar är osäkert – men det är inte ovanligt att sjukdomen även innebär svårigheter att gå samt problem med hjärta, lungor, hörsel och syn.
Det finns dock ett hopp för familjen. Läkemedlet Vimizim, utvecklat av ett amerikanskt bolag, är det enda som har visat sig öka både orken och välmåendet hos många personer med diagnosen.
Men priset är högt. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) uppskattar det till mellan 3,3 och 6,6 miljoner kronor per år.
I ett 40-tal länder – bland annat Norge, Litauen, Serbien, Brasilien och USA – täcks kostnaden av sjukvården, men så är inte fallet i Sverige. NT-rådet, som vägleder regionerna i vilka nya läkemedel som sjukvården bör använda,

rekommenderar inte Vimizim. De lutar sig på en bedömning från TLV som anser att hälsoeffekterna är alltför osäkra i förhållande till kostnaden.
NT-rådet bildades av regionerna för att få nationell jämlikhet i vården och det är praxis att följa deras beslut.
– Det går inte heller att överklaga. Vi tycker att det här är ett beslut som baseras på siffror av låg kvalitet. De tittar bara på snitt-effekten. Men sjukdomen tar sig olika uttryck, och medicinen ger olika mycket effekt för olika patienter, säger Erika Sigvardsdotter.
Hon anser att sjukvården borde göra en individuell bedömning av hur både Edith och övriga svenska patienter skulle svara på behandling med Vimizim.
Karin Naess, barnneurolog och biträdande överläkare på Astrid Lindgrens barnsjukhus, håller med.
– Det är mycket som man inte kan mäta. Som förbättrad livskvalitet – en liten ökad rörlighet kan förändra vardagen betänkligt. Sen är det så att vissa patienter kanske inte får någon effekt alls av

behandlingen, medan andra upptäcker en stor förbättring. Det krävs en individuell bedömning, vilket NT-rådet inte kan göra, säger hon.
Jonas Gren hoppas mycket på läkemedlet.
– Det verkar kunna vara skillnaden mellan att leva ett ganska självständigt liv – ha ork att utbilda sig och kunna jobba – och ett liv där man har väldigt mycket smärta och lite ork. Potentiellt sett kan det ha väldigt stor effekt, säger han.
I nuläget är de dock fast i mitten av en ekonomisk konflikt där myndigheter och NT-rådet står på ena sidan, och läkemedelsbolaget på den andra.
– Vi känner oss ganska maktlösa i förhållande till de här två storheterna. Vi förstår att det är absurt mycket pengar – flera miljoner per år på en patient – men det blir också absurt att inte använda ett läkemedel som verkar ha god effekt när det är något som läkarna vill. Det är svårt att veta vems fel det här är, men uppenbarligen är det ett system som haltar, säger Jonas.
Familjen känner också en stress av vetskapen att medicineringen

skulle kunna få bättre effekt ju tidigare i livet Edith får tillgång till den, berättar Jonas Gren.
– Nu får vi uttömma möjligheterna att påverka en diskussion i Sverige. Men sen får vi överväga att flytta till ett annat land. Vi utgår från det som är bäst för Edith – om inte Sverige kan bekosta medicinen blir det på något sätt vår roll och vårt ansvar att fatta de beslut som krävs. Om det innebär att vi får kämpa här eller flytta till Norge eller Litauen har vi ingen aning om just nu.

Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Morquios sjukdom (MPS 4) är en ärftlig sjukdom som tillhör sjukdomsgruppen mukopolysackaridoser (MPS-sjukdomar).
De är sällsynta ämnesomsättningssjukdomar som beror på en brist på olika lysosomala enzymer, ämnen som deltar i nedbrytningen av olika substanser i kroppen. Sjukdomen leder till att det ämne som normalt bryts ner av enzymet ansamlas i kroppen och skadar olika organ.
Enligt en engelsk undersökning föds ett av 300 000 barn med

Morquios sjukdom. I Sverige har sex barn med sjukdomen fötts under en tjugoårsperiod. Uppskattningsvis finns sjukdomen hos cirka en person per miljon invånare i landet, vilket innebär knappt ett tiotal personer.

Källa: Socialstyrelsen

Kraftigt ökade kostnader för läkemedel vid ovanlig sjukdom

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Läkemedelskostnaderna för ovanliga ärftliga sjukdomar har ökat kraftigt de senaste tio åren. 2010 handlade det om 200 miljoner kronor för hela Sverige

– i år väntas summan landa på över 1,1 miljard kronor.

Innan ett nytt läkemedel når svenska patienter tar det vägen förbi det så kallade NT-rådet (Rådet för nya terapier). Det är en expertgrupp, med representanter från regionerna, som har mandat att ge rekommendationer om vilka nya läkemedel som ska användas inom sjukhusvården.

Sedan rådet bildades 2015 har de fått allt mer att göra, berättar dess ordförande Gerd Lärfars:

– När vi började med nationellt ordnat införande räknade vi med att TLV (Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket) skulle göra 5–6 läkemedelsutvärderingar åt oss per år. Förra året gjorde de 11–12 och i år har man gjort lika många bara under det första halvåret, säger hon.

Anledningen till ökningen är att utvecklingen av nya läkemedel har tagit stormsteg under samma period. Det handlar bland annat om immunterapier och kombinationsbehandlingar inom cancerområdet, gen- och stamcellsterapier – samt särläkemedel för personer med sällsynta diagnoser.

Inom kategorin läkemedel för ovanliga ärftliga sjukdomar har de nationella kostnaderna ökat rejält de senaste tio åren – från 200 miljoner kronor 2010 till över 1,1 miljard kronor i år.
– När man satsar på vissa områden kan det hända väldigt mycket på kort tid. Exempelvis har området med gen- och stamcellsterapier varit väldigt lyckosamt. Det har funnits en vilja genom lagstiftning – lättnader för att ta fram den här typen av läkemedel – och det finns mycket pengar. Alla de här sakerna tillsammans har gjort att det har blivit en stor utveckling, säger Gerd Lärfars.
När NT-rådet ska värdera kostnaden för ett läkemedel utgår de från den hälsoekonomiska analys som TLV gör åt dem. Vid två tillfällen – senast i somras – har de rekommenderat emot användningen av Vimizim, ett läkemedel som skulle kunna hjälpa de ungefär tio personer i Sverige som lider av den ovanliga genetiska sjukdomen MPS 4, Morquios sjukdom.
– Det visade sig att effekten av medicinen är väldigt osäker. Vi vet inte säkert vilken nytta Vimizim

gör och hur bra den bromsar upp sjukdomsförloppet – och den har ett väldigt högt pris, säger Gerd Lärfars.

För att värdera kostnaden för olika läkemedel används måttet kvalitetsjusterade levnadsår (quality-adjusted life years, QALY) som kombinerar två dimensioner av hälsa – livskvalitet och livslängd jämfört med nuvarande behandling av sjukdomen. För varje år med full hälsa räknar TLV med att Vimizim skulle kosta mellan 12,8 och 14,5 miljoner kronor.

Vad vore ett rimligt pris?

– För mycket sällsynta sjukdomar där man har god effekt av läkemedel har TLV landat på att en rimlig kostnad är någonstans runt två miljoner kronor per kvalitetsjusterat levnadsår. Måttet QALY är dock inte detsamma som läkemedelskostnaden per patient. För Vimizim uppskattas den i stället till mellan 3,3 och 6,6 miljoner kronor.

Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Fakta. Läkemedlets väg till patienterna

Läkemedelsföretaget gör olika studier och skickar in ansökan om godkännande för ett läkemedel till europeiska läkemedelsmyndigheten EMA.
EMA går igenom dokumentationen för säkerhet och effekt. Om nyttan med läkemedlet överstiger riskerna rekommenderas godkännande.
EU-kommissionen godkänner läkemedlet.
I Sverige beslutar Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, om receptläkemedel ska ingå i högkostnadsskyddet. Det är företaget självt som bestämmer priset och ansöker om man vill att läkemedlet ska ingå i högkostnadsskyddet.
Rådet för nya terapier, NT-rådet, ger rekommendationer till regioner och landsting om hur sjukvården ska använda nya sjukhusläkemedel. DN

Januaripartier na överens om miljardtillskott till försvaret

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Sveriges militära försvar får 13 miljarder extra och ett artilleriregemente ska etableras i Kristinehamn.

Det är några av huvudpunkterna i en försvarsuppgörelse mellan regeringen och januaripartierna C och L. Men M och KD varnar för att försvaret ändå riskerar att bli underfinansierat.

– Vi är överens. Det viktigaste är att Sverige nu kan visa en bred politisk enighet och därmed skicka en stark säkerhetspolitiskt signal till omvärlden, säger Liberalernas försvarspolitiker Allan Widman om uppgörelsen.

Han och Centerpartiets försvarspolitiker Daniel Bäckström bekräftade på fredagen DN:s avslöjande om att deras partier gjort upp med regeringen. Uppgörelsen blir stommen i

regeringens förslag till riksdagsbeslut i höst för åren 2021-2025.
– Det viktigaste är att vi får en utveckling av försvarets organisation, att vi kan genomföra fler av Försvarsberedningens förslag och att det blir en betydande förstärkning av ekonomin de närmaste fem åren, säger Daniel Bäckström (C).
Huvuddragen i överenskommelsen är:
Försvaret får en miljard kronor i ökade anslag åren 2024, samt två miljarder 2025. Det är ett tillskott på tre miljarder kronor till och med 2025, utöver vad de fyra partierna kom överens om för ett år sedan.
Åren 2026–2030 förlängs budgeten på den nivån. Tillskottet de fem åren blir då 10 miljarder kronor. Totalt innebär det 13 nya miljarder.
Ett artilleriregemente etableras 2021–2025 åter i Kristinehamn.
Två mindre infanteriregementen ska etableras 2022 för att nå full kapacitet 2026. Var de ska ligga är inte avgjort. Östersund, Sollefteå-Härnösand och Falun tävlar om lokaliseringen som ska anges i försvarspropositionen den 30

september. Livgardet i Kungsängen utökas och får en reducerad brigad.
Flygvapnets Gripenplan får långräckviddiga robotar för att bekämpa markmål.
Marinen får fyra nya korvetter och beställningarna tidigareläggs så att korvett 3 och 4 påbörjas före 2030.
En ny Försvarsberedning tillsätts efter riksdagsvalet 2022 för att lägga grunden för nästa försvarsbeslut 2025. Beredningen ska 2023 utvärdera om upprustningen av försvaret sker inom angivna ekonomiska ramar.

För åren 2026–2030 hade de fyra borgerliga partierna krävt ökade anslag med totalt 45 miljarder. Uppgörelsen ger en knapp fjärdedel av det, 10 miljarder.
– Det var den svåraste konfliktpunkten. Kompromissen innebär att man skjuter det ställningstagandet på framtiden till 2023, vilket känns rimligt, säger Allan Widman. Han tillägger:
– Vi vill också att Moderaterna och Kristdemokraterna ska ta del av uppgörelsen. Den här kompromissen är utformad för att nå en bred uppslutning som det är

möjligt i riksdagen, säger Allan Widman.
Uppgörelsens slutförhandling skedde på högsta nivå mellan partiledarna. När DN träffar försvarsminister Peter Hultqvist (S) vill han inte tala om uppgörelsen över huvud taget:
– I nuläget har jag inga kommentarer.
Men hur viktigt är det att det blir en bred uppgörelse där till exempel även Moderaterna är med?
– Det är viktigt att vi får ett försvarsbeslut som är så brett som möjligt, men jag återkommer i frågan, svarar försvarsministern.
Moderaternas och Kristdemokraternas försvarspolitiker tar inte ställning till uppgörelsen innan de studerat den försvarsproposition som regeringen ska lägga fram:
– Det är ett steg i rätt riktning att det blir mer ekonomiska medel till försvaret. Men vi ser en risk för underfinansiering och vi saknar planeringsramar för åren 2026 och 2027. Vi vill ju genomföra hela Försvarsberedningens förslag och de råd som överbefälhavaren har lämnat, säger Pål Jonson (M).

Mikael Oscarsson, Kristdemokraterna, påpekar att en enig Försvarsberedning för ett och ett halvt år föreslog förstärkningar. Sedan dess har läget i Sveriges närområde försämrats och beslut brådskar.
– Ett problem är att det fattas 35 miljarder i det tioårsperspektiv som var grunden i Försvarsberedningens förslag. Kristdemokraterna vill inte medverka till ännu ett under-finansierat försvarsbeslut, säger Mikael Oscarsson.

Mikael Holmström
mikael.holmstrom@dn.se

Det är ett steg i rätt riktning. Men vi ser en risk för under-finansiering.

Försvarsutskottet ordförande Pål Jonson (M).

Sänkt skatt för landets pensionärer

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Pensionärer får mer i plånboken nästa år via sänkt skatt och höjda ersättningar.

– Det blir mer pengar för nio av tio av landets pensionärer nästa år säger, finansminister Magdalena Andersson (S).

Regeringen sänker skatten för en miljon pensionärer 2021 samtidigt som man även höjer ersättningen för garantipensionen. Enligt förslaget ska skattesänkningarna märkas vid årsskiftet.

– De äldre har rätt till en trygg ålderdom och en bra ekonomi, säger Magdalena Andersson.

Regeringens strävan är att ta bort skatteklyftan mellan yrkesverksamma och arbetande pensionärer, enligt Magdalena Andersson. Hon säger att det handlar om långsiktiga förbättringar som ska vara uppnått 2023 om regeringen sitter kvar efter nästa val. För vissa

handlar det om att de får 800 kronor mer i inkomst per år.
Pensionen ska också höjas. Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi säger att alltför många har en för låg pension i Sverige i dag. Därför föreslår regeringen ett pensionstillägg med upp till 600 kronor i månaden för de med lägst pension: mellan 11 000 och 14 000 kronor från allmän pension.
– Det ska synas i plånboken om man har slitit ett helt yrkesliv, säger han.
Framför allt påverkas ett tiotal kvinnodominerade yrken positivt av reformen, 55 procent av de över 65 år kommer få en höjning, enligt Shekarabi.
Tillägget ska börja betalas ut nästa höst och reformen är förankrad i pensionsgruppen, säger socialförsäkringsministern.
Dessutom lägger staten 4,5 miljarder extra till äldreomsorgen som ska bidra till såväl bättre omvårdnad om de gamla som tryggare anställningsvillkor, enligt Magdalena Andersson.
Förslagen för att stärka pensionärernas ekonomi bygger på en överenskommelse mellan - regeringspartierna, Centerpartiet och Liberalerna.

Katarina Lagerwall
katarina.lagerwall@dn.se
Fakta. Pensionsförslaget

Förslaget kan ge som högst 600 kronor per månad till personer med inkomster mellan 11 000 och 14 000 från allmän pension. Det ger även ett något lägre tillägg till andra grupper med pensionsinkomster upp till 17 000 kronor.
Planen är att tillägget ska börja betalas ut i september 2021. Det beräknas kosta staten cirka 2 miljarder 2021, 6 miljarder 2022 och 5,7 miljarder 2023.

Krogrestrik-tionerna kan förlängas till nästa sommar

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Regeringen föreslår att smittskyddsåtgärderna på serveringar bör förlängas till den 1 juli nästa år. Beskedet tas emot med bestörtning av krogbranschen.

– Jag är nedringd av upprörda företagare, säger Jonas Siljhammar, vd för branschorganisationen Visita.

Reglerna innebär bland annat att barer och krogar inte får servera mat och dryck till besökare som står upp, samt att de måste informera besökare om hur de kan minska risken för att sprida smitta. ”För att ge bestämmelserna mer uthållighet och ge krögare bättre vägledning, tog regeringen fram en lag som gäller sedan i somras. Den lagstiftningen går ut till årsskiftet men bedöms alltså behöva gälla till utgången av juni nästa år”, skriver socialminister Lena Hallengren (S) till TT.

I förslaget som nu ska ut på remiss hänvisar socialdepartementet till en eskalerande smittspridning i Sverige och i resten av världen.

Jonas Siljhammar, vd för branschorganisationen Visita som organiserar restauranger, är kritisk till beskedet.

– Jag tycker att det är ofattbart att man presenterar det här utan förvarning och föregående dialog, säger han och menar att de

tvärtom hade väntat sig lättnader i höst.
Siljhammar säger att han är nedringd av upprörda företagare, som undrar hur regeringen kan veta hur situationen ser ut fram till nästa sommar. Han uppger också att näringen har befunnit sig i kris i sex månader. Många företag som går på knäna försätts nu i en helt orimlig situation och kommer att tvingas gå i konkurs samtidigt som ytterligare många anställda förlorar jobben, enligt Siljhammar.
– Att komma med det här beskedet utan att redovisa en tydlig plan är helt vansinnigt. Vi vill inte se förlängda restriktioner utan en bra och tydlig plan för att öppna upp på ett säkert sätt. Nu kommer vi att behöva massor av stödåtgärder.
Hotell- och restaurangfackets förbundsordförande Malin Ackholt menar att det är självklart att regeringen ska lyssna på sina expertmyndigheter när det gäller åtgärder för att minska smittspridning.
”Däremot ställer vi oss frågande till om det är rimligt att i förväg fastställa en sådan lång tidsram. Det måste finnas möjlighet till

revidering om läget skulle förändras, precis som i fallet med besöksförbudet på äldreboenden”, säger hon i en skriftlig kommentar.

DN TT

Efter avslöjandena om äldrevården – minister kallar ansvariga till möte

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

DN har tidigare avslöjat att vården prioriterade bort fall med äldre under pandemin. På fredagen kallade social-minister Lena Hallengren (S) till sig Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg för ett möte om fallen. – Det är väldigt oroande, säger hon till DN efteråt.

Under pandemin har flera fall där äldre prioriterats bort från vården uppmärksammats, bland annat av DN. DN har även beskrivit hur beslut om palliativ vård av på äldreboenden tagits av läkare som inte varit på plats.

Förfarandet har väckt kritik, - Region Stockholm tillsätter nu utredningar och Socialstyrelsen konstaterar att riktlinjerna har vantolkats.

Under fredagsförmiddagen kallade Lena Hallengren till sig de båda tillsynsmyndigheterna. Nu överväger hon ett stramare regelverk.

– Det finns mycket som talar för att den reglerade tillgången på - läkare inom äldreomsorgen behöver förstärkas. Vi har understrukit att en individuellt anpassad vård, som ska vara efter behov, gäller även under en

pandemi. Det är klart att man ska ha tillgång till läkare, och det behöver vi titta närmare på.
Hon beskriver hur hon följt frågan, bland annat via DN:s rapportering.
– Det är klart att det är väldigt oroande om det är så att man inte har gjort individuella bedömningar och tagit de riktlinjer som gäller i vården och äldreomsorgen på allvar. De som vårdas där är gamla, sjuka och har verkligen behov av medicinsk kompetens.
DN har även avslöjat hur antalet fysiska läkarbesök på äldreboenden minskat med en fjärdedel i Region Stockholm under pandemin, och att antalet smittade och döda skiljer sig signifikant åt mellan boendena där olika läkarbolag ansvarat för vården.
– Vi har kunnat läsa och ta del av uppgifter om att läkarbesöken minskat rätt så rejält på äldreboenden i Stockholm, trots att det är här som vi har haft mest smittspridning och störst antal dödsfall – samtidigt som det faktiskt visar sig att det varit ett ökat antal läkarbesök till äldreboenden i andra delar av

landet, vilket ju är intressant. Statistiken här sticker ut, säger Hallengren.
Socialministern lyfter att organiseringen av vården och äldreomsorgen i Stockholm skiljer sig jämfört med övriga landet.
– Det är viktigt att ta reda på vilket slutsatser man kan dra av det. Här har man mycket vårdval, en rätt uppsplittrad vård med väldigt många aktörer och man har inte växlat över till hemsjukvård, vilket innebär att både kommun och region blir inblandade i äldreomsorgens hälso- och sjukvård. I resten av landet ansvarar vårdcentraler i större utsträckning för läkarinsatser på boenden – vilket sannolikt påverkar kontinuiteten.
Där blir Ivos slutliga tillsynsresultat av stor betydelse. Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, inledde i juli en granskning av landets 1 700 äldreboenden för att säkerställa att äldre fått vård efter behov under pandemin. Vid 91 boenden har Ivo funnit allvarliga brister och går vidare med journalgranskningar. Ivo ska även titta på äldres tillgång till syrgas.

Generaldirektör Sofia Wallström lämnar en skriftlig kommentar om ministermötet:
”Då Ivo inte har avslutat pågående granskning gällande sjukvårdande insatser vid särskilda boenden för äldre fanns inte någon information att ge om några resultat.”
Ella Bohlin (KD), vårdutvecklingsregionråd i Stockholm, skriver i ett mejl till DN:
”Ministern ska respektera det kommunala och regionala självstyret. Bara för att det är en annan partikonstellation som styr kan man inte ta sig friheten att kritisera hur som helst. Anledningen till att Region Stockholm inte kommunaliserat hemsjukvården var att man inte kunde få med sig alla kommunerna på detta beslut. Det pågick en process för att genomföra en sådan omorganisation. Stockholm har 26 kommuner med skilda förutsättningar, det är klart att det kan ha spelat in.”

Lisa Röstlund
lisa.rostlund@dn.se
Anna Gustafsson
anna.gustafsson@dn.se

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Det är klart att det är väldigt oroande om det är så att man inte har gjort individuella bedömningar.

Socialminister Lena Hallengren.

Fakta. DN:s avslöjanden om vård för äldre

Under pandemin har flera fall där äldre prioriterats bort från vården uppmärksammats, bland annat av DN. DN har även beskrivit hur beslut om palliativ vård av äldre på äldreboenden tagits av läkare som inte varit på plats.

DN har avslöjat hur antalet fysiska läkarbesök till äldreboenden i Region Stockholm minskat med en fjärdedel under pandemin, och att antalet smittade och döda skiljer sig signifikant åt mellan boendena där olika läkarbolag ansvarat för vården.

Förfarandet har väckt kritik, regionpolitiker i Stockholm slår

fast att äldre diskriminerats i vården och tillsätter nu utredningar. Socialstyrelsen konstaterade i veckan att riktlinjerna för möjligheten att sköta läkarvård på distans har vantolkats.

Dela

”Väldigt lätt att vara kriminell i Sverige”

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Sociala insatser, skyddstillsyn och ungdomstjänst – till ingen nytta.

Förgäves har samhället försökt fånga upp flera av de gängmedlemmar som ligger bakom några av de senaste årens mest uppmärksammade våldsdåd.

Det framkommer i DN-reportern Lasse Wierups nya bok ”Gangsterparadiset”.

Sedan 2013 har drygt 250 personer skjutits till döds och över 600 personer skottskadats i Sverige. Något som har puttat upp frågan om kriminalitet högt på den politiska agendan. Förslagen om vad man ska göra för att få bukt med problemen skiftar – från tidiga sociala insatser, förbjuda medlemskap i gäng till fler poliser på gatorna.

I sin nya bok ”Gangsterparadiset” har DN-journalisten Lasse Wierup kartlagt 183 gängmedlemmar och undersökt vad samhället hittills har gjort för att stoppa dem.

Det visar sig att flera av dem, - under lång tid, har haft kontakt med socialtjänsten som ska ha försökt med det mesta för att få dem på rätt kurs – bland annat olika former av terapi, familjehem eller tvångsvård i Statens institutionsstyrelses regi – men brottsligheten har ändå accelererat.

– Det jag kan se i min granskning är att det absolut inte fungerar att försöka övertala de här killarna att lägga av med sin kriminalitet. Det är nämligen det som i princip alla

de här mjuka påföljderna innebär – det kan man bara glömma. Man tappar så mycket tid och då hinner gängen växa fram, säger Lasse Wierup.
Priset för att åka fast har visat sig vara lågt för många gängkriminella. Mellan 2010 och 2013 dömdes en kriminell ledargestalt i Rinkeby för drygt tjugo olika brott – bland annat rån, misshandel och grov stöld – men fick aldrig någon annan påföljd än ungdomsvård i socialtjänstens regi.
”Hans seger över socialtjänsten, polisen och domstolarna visade hur lite samhället hade att sätta emot om en ung kille verkligen hade bestämt sig för att leva på sina egna villkor. Att åka fast behövde i praktiken inte innebära särskilt mycket alls. Var det då konstigt om andra följde efter?”, står det i boken.
På så vis har den kritiska massan av kriminella personer i ett område fortsatt att växa, vilket tillsammans med tid är de två faktorer som krävs för att ett kriminellt gäng ska uppstå, enligt Lasse Wierup.
– Om 15–20 killar får svetsas samman under 4–5 års tid och

utveckla sina kriminella färdigheter och bygga upp ett våldskapital så får man ett problem som riskerar att dra ner ett helt bostadsområde.
Under 2010-talet har antalet kriminella konstellationer i Sverige tredubblats till dagens minst 350 stycken med närmare 13 000 anknutna personer. Den stora ökningen står territoriella nätverk i utsatta bostadsområden för.
I boken beskrivs hur gäng har etablerat sig i bland annat Märsta, Rinkeby och Biskopsgården och påverkat lokalsamhället starkt negativt med hotade näringsidkare och rädda medborgare.
2017 greps exempelvis en ledare för ett nätverk i södra Stockholm misstänkt för att ha skjutit en krögare i bägge benen. Krögaren ville dock inte peka ut skytten för polisen utan hänvisade till ”ett samhälle i samhället” som han tyvärr måste förhålla sig till.
Samtidigt har polisens närvaro i flera fall minskat efter att myndigheten omorganiserats – vilket ofta har inneburit längre utryckningstider och hårdare prioriteringar.
De åtgärder som har satts in från

myndigheten har ofta varit för breda och generella, menar Lasse Wierup som anser att nyckeln i stället är att genomföra riktade insatser för att minska enskilda gängs dragningskraft.
– Den svenska förhoppningen har i decennier varit att vi ska få bukt med all kriminalitet. Det kan vi förstås bara glömma. Men vad man däremot kan göra är att kirurgiskt skära av de kriminella gängens möjligheter att skapa sig den här positionen i bostadsområdena.

Lasse Wierup blickar över sundet för mer effektiva rättsliga verktyg, annat än fängelsestraff.
– I Danmark förbjuder man aktiva gängmedlemmar som inte vill lägga av från att träffa sina så kallade bröder och vistas på olika platser. Det gör man med hot om påbackning på straffet, indragna bidrag och så vidare. Jag tror till och med att många gängmedlemmar skulle tycka att det var ganska skönt om de kunde skylla på ett förbud, för det finns ett sådant internt tryck att försvara gänget och försvara våldskapitalet.

Till sist, varför titeln ”Gangster-paradiset”?
– Det är där vi är i dag. Det är väldigt lätt att vara yrkeskriminell i Sverige. Staten har väldigt lite att sätta emot mot de som är mest - motiverade inom den kriminella gängvärlden, säger Lasse Wierup.

Stefan Bjarnefors
stefan.bjarnefors@dn.se

Lokförare stressas av sena ändringar

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Ett omodernt planeringssystem ställer till det för SJ:s lokförare under pandemin. När många förändringar görs, kan en lokförare få ny arbetstid med så kort varsel att vardagen inte kan planeras.

Flera skyddsombud har vänt sig till Arbetsmiljöverket. Att inte kunna planera vardagen ger en konstant stress, inte minst om man behöver barnomsorg.
– Jag kan få en turändring klockan 22, där jag får helt andra arbetstider dagen efter än vad jag hade från början, säger lokföraren Jenny Bergman till P4.
Det händer också att arbetsveckor blir för långa, med 50 eller 60 timmars arbete och för lite återhämtning.
Lokförarna vill ha mer robusta scheman, och en tvåvägskommunikation om sena förändringar som gör det möjligt att tacka nej.
– Vi delar helt bilden som skyddsombuden lägger fram, och vi jobbar intensivt med att komma till rätta med problemen, säger Anders Holmsten, chef för SJ:s trafikavdelning, till P4.
TT

Nytt häkte med 100 platser i Kristianstad

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Kristianstad får ett nytt häkte med 100 platser i anslutning till det rättscentrum som uppförs i staden.
”Genom det nya häktet i Kristianstad kommer antalet häktesplatser att öka väsentligt. Därför är vi mycket nöjda över att vara i gång med detta projekt”, säger Richard Boström, kriminalvårdschef Kristianstad, i ett pressmeddelande från Intea.
Den nya byggnaden, som ska tas i bruk 2024, kommer även att rymma frivård och transporttjänst.

TT

M, KD och V hotar köra över regeringen om assistanstjänster

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Moderaterna, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet kräver att staten tar hela ansvaret för den personliga assistansen för funktionshindrade.
De hotar med att köra över regeringen.

Ansvaret delas i dag mellan kommunerna och staten. M, KD och V anser att den uppdelningen gör att alla inte får den assistans de behöver, till exempel på grund av att kommunen har dålig ekonomi.
– Det vi framför allt vill är att se till att de som verkligen behöver personlig assistans får det, säger V-ledaren Jonas Sjöstedt.
Han tror också att fusk med assistansersättning kommer att minska om staten tar över hela ansvaret.

Regeringen ska utreda vem som ska ha ansvaret för en personliga assistansen.
M, KD och V tycker att regeringen drar benen efter sig. De hotar nu med att köra över regeringen i riksdagen.
– Vi har möjlighet att köra över regeringen om Socialdemokraterna och Miljöpartiet vägrar åtgärda detta som uppenbart inte fungerar. Människor hamnar i kläm mellan stat och kommun, säger KD-ledaren Ebba Busch.
TT

Man häktad i våldtäktsfall från 2013

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

En man i Blekinge har häktats som misstänkt för en våldtäkt på Bråvallafestivalen utanför Norrköping 2013, efter en dna-träff.
Polisen intresserade sig för mannen, som är i 40-årsåldern, på grund av misstänkt koppling till en bilbrand i Ronneby. När

han dna-topsats väcktes misstankar om inblandning i våldtäkten för sju år sedan, rapporterar lokala medier. Mannen medger att han var på festivalen, men nekar till brottet.
TT

Brottsliga nätverk uppges infiltrera myndighet – flera misstänkta fall

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Personer med koppling till organiserad brottslighet har infiltrerat Arbetsförmedlingen. Deras mål är att lära sig verksamheten inifrån för att kunna utnyttja välfärdssystemet, uppger myndigheten till Sveriges Radio Ekot.

Arbetsförmedlingen har identifierat flera anställda som ska ha fungerat som infiltratörer åt kriminella nätverk. De har anställts genom normala rekryteringsprocesser, hävdar enhetschef Eva-Lena Edberg.

– Personer som söker sig in i myndigheten, som lär sig myndigheten och våra regelverk och som finns på insidan, säger hon.

Enligt myndigheten utnyttjar de kriminella systemet på en rad olika sätt. Det handlar om felaktiga lönebidrag samt upphandlade förmedlingstjänster som stöd och matchning.

– Där det finns pengar att hämta finns det risk att utsättas för organiserad brottslighet.

Brottsupplägen ska ha blivit allt mer organiserade och avancerade, men Arbetsförmedlingen vill inte

avslöja hur många misstänkta fall det rör sig om.
Marit Sundberg

Löfvens mamma avliden

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Statsminister Stefan Löfvens (S) mamma har dött.
I ett uttalande säger statsministern:
”I natt avled min mamma Iris Melander. Hon blev 90 år gammal. Jag kom som fosterbarn till Iris och Ture Melander som ettåring. De tog hand om mig, de

blev mina föräldrar, de gav mig en fin och kärleksfull barndom.”
Löfven hyllar sin mor för hennes påverkan på hans tidiga politiska bana:
”Iris har haft en enorm betydelse i mitt liv. Hon lärde mig medmänsklighet, vikten av hårt arbete och uppmanade mig att gå med i SSU. Jag saknar henne redan”, skriver han.
TT

Narkotikabrott ökar bland unga

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Narkotikabrott där minderåriga är misstänkta blir vanligare, enligt statistik från polisen som Ekot tagit del av. Antalet brott med misstänkta unga gärningspersoner, personer som inte ännu fyllt 18 år, har ökat varje år sedan 2016 enligt

polismyndigheten. Ökningen ser ut att fortsätta i år.
TT

Så betalade Sverige inte av sin statsskuld

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Ett jätteras i svensk ekonomi kombineras nu med en rekordartad miljardrullning från staten. Efter viruskrisen väntar det största budget-underskottet på decennier.

Men hur mycket lån kan och borde staten egentligen ta? Vem ska betala tillbaka pengarna?

I första delen i DN:s av nya serie ”Staten och skulden” börjar Carl Johan von Seth med en tillbakablick.

Analys. Carl Johan von Seth, ekonomisk kommentator

Låna ofta – avbetala sällan. Om världens finansministrar har ett hemligt motto tror jag att det lyder ungefär så.

I Sveriges förflutna finns det ett par undantag från den regeln. Det var en gång, under kriget mot danskarna i slutet av 1600-talet, som staten lånade och faktiskt betalade av hela summan.

Men sedan dess är historien mest en serie nya skulder som slående sällan har betalats av på riktigt. Det gäller även de senaste decennierna.

Länge var det just krig som fick staten att skuldsätta sig. Det stora nordiska kriget och Karl XII:s äventyr är fortfarande en av de mest extrema episoderna. Kungens finansminister, Georg Heinrich von Görtz, fick trolla med knäna och tog till ett knep som kallas nödmynt. Som tack för

trogen tjänst hängdes han vintern 1719 i Skanstulls galgbacke.
Flera gånger har Sverige ställt in sina betalningar. En gång, efter krigen mot Ryssland, bidrog Karl IV Johan själv till saneringen av statsfinanserna. Han betalade en tredjedel av Sveriges utlandslån ur egen ficka.
Men särskilt de senaste 150 åren är den svenska statsskulden en historia som kretsar kring ekonomisk tillväxt, inflation och stigande skatteintäkter. Det är de lyckliga omständigheter som har gjort det möjligt för staten att låna mer. Vilket i sin tur har möjliggjort för staten att bygga viktig infrastruktur och stötta samhällsekonomin genom kriser, världskrig och ekonomisk depression. Avbetalningar har sällan varit någon stor affär.
Finansminister Magdalena - Andersson har i flera år sagt att Sverige har ”den lägsta stats-skulden sedan 1977”.
Det är lite slarvigt uttryckt. I kronor och ören räknat är statsskulden i själva verket tio gånger större än den var 1977. Summan var densamma 1995 som 2015. Däremot har skuldens andel

av Sveriges ekonomi, alltså bnp, krympt rejält.
1990-talskrisen var en av de gångerna som Sveriges finanser sattes i gungning. Göran Persson vittnade om förödmjukelsen när han tvingades åka på ”tiggarresa” till Wall Street. Han var inte först. För finansminister von Görtz var det till bankirerna i Amsterdam man vädjade.
Sådana händelser präglar starkt synen på statsskulden.
Statsfinansiella kriser kan ta många olika uttryck. De är förnedrande för ett lands ledare, men inte minst kan de vara plågsamma för vanliga människor. Ansvarsfull finanspolitik, som vi ser det i dag, är att förebygga den typen av olyckor.
Men poängen med ordning och reda är också att skulden ibland kan öka utan att vi behöver oroa oss. Det är också ett av skälen till att det är så få som motsätter sig miljardrullningen under viruskrisen.
Hur mycket kan en stat låna? Att ringa in en exakt gräns är omöjligt. EU har en regel som säger maximalt 60 procent av bnp. Men inte ens Tyskland följer

den. Japans skuld motsvarar runt 230 procent av bnp.
1990-talets svenska kris är ett exempel på att villkoren i ekonomin gör hela skillnaden. Sverige fick av olika skäl en kris i banksystemet, en lågkonjunktur, en valutakris, en budgetkris och inte minst en räntekris på samma gång. Men skuldnivån var till en början faktiskt inte särskilt hög. Den fasta växelkursen var en av de stora skillnaderna jämfört med i dag.
Genom historien har Sverige tagit lån på olika sätt. Staten har lånat i riksdaler och dollar. Den har lånat av kyrkan och av utländska bankirer. Staten har lånat kortsiktigt och långsiktigt. Det glöms ibland bort, men sådant spelar stor roll.
Förmågan att täppa till hål i budgeten har också varierat enormt. Karl XII försökte bekosta sina underskott med en peruk-skatt. Magdalena Andersson har fler alternativ.
I dag befinner sig Sveriges ekonomi i en ganska unik situation. Nästan hela statsskulden är upplånad i svensk valuta. En stor klump av lånen ägs av Riksbanken, alltså staten själv.

Räntorna är superlåga. Det är ytterligare skäl till att så få bekymras av underskotten nu. Men det är inte samma sak som att vi aldrig mer kommer att få problem med de offentliga finanserna.

Statens finanser är inte jämförbara med ekonomin i ett hushåll. Ett hushåll kan inte låna pengar, spendera dem och på det sättet få snurr på samhällsekonomin, som ju är själva grunden för statens egna inkomster. Men det kan, och behöver, staten ibland göra.

En annan skillnad är att statens ekonomi rent praktiskt hänger ihop på ett ganska märkvärdigt sätt.

Det är ämnet för nästa del i denna serie.

Carl Johan von Seth
carljohan.vonseth@dn.se

Högskoleprovet blir av – först till kvarn får skriva provet

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Det blir högskoleprov i höst. Årets anmälan till det omdiskuterade högskoleprovet kommer att lösas genom först till kvarn-principen, meddelar nu regeringens samordnare. – Provet ska genomföras den 25 oktober, men det blir på det sättet med en begränsning, säger regeringens samordnare Peter Honeth.

Regeringens samordnare har under fredagen gått igenom lärosätenas samtliga synpunkter på det förslag som presenterades under gårdagen. Förslaget innebär att en mindre grupp än vanligt ska skriva provet för att kunna garantera smittsäkerhet – och det är först till kvarn som gäller.

Samtliga lärosäten har accepterat förslaget, menar han. Regeringen har även gjort en förändringsordning för att Universitets- och högskolerådet (UHR) ska få möjlighet att införa en tillfällig begränsning för hur många som får skriva provet, vilket formellt träder i kraft på måndag.
Därför blir högskoleprovet av i höst.
– Enligt mitt förslag så skulle 26 250 personer tillåtas genomföra provet nu i höst, men den siffran har höjts till 27 600 deltagare då flera av lärosätena hade kapacitet för att ta emot fler, säger Peter Honeth.
Anmälningsperioden öppnar från och med fredagen den 25 september och löper till den 1 oktober. Men varje provanordnare har ett tak och när det högsta antalet nås så stänger möjligheten till anmälan, berättar Peter Honeth.
Provets vara eller icke vara har debatterats fram och tillbaka den senaste tiden ur coronasynpunkt. I förra veckan avgick Universitets- och Högskolerådets generaldirektör Karin Röding efter det att regeringen gett

besked att höstens prov trots allt blir av.

Johanna Sundbeck
johanna.sundbeck@dn.se

Var tredje restaurang bryter mot trängselregler

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Stockholms stad har fått in över 1 600 klagomål på krogträngsel under pandemin. Var tredje restaurang som kontrollerats har fått anmärkning om trängsel.

– Tyvärr är det fortfarande väldigt många som inte följer reglerna, säger Peter Brådenmark, enhetschef på miljöförvaltningen.

Trots att det har gått ett halvår sedan de nya reglerna mot trängsel på restauranger infördes är det fortfarande för trångt på många av Stockholms krogar. På miljöförvaltningen jobbar inspektörer i skift både dag och natt för att kontrollera att restaurangerna sköter sig. Hittills ser man ingen bättring.

– Problemet har inte minskat trots att det har gått så lång tid. Fastän reglerna är klara är det väldigt många verksamheter som får anmärkningar. Nu i september har vi varit ute på 103 inspektioner och 43 har fått anmärkningar. Det är inte frid och fröjd, säger Peter Brådenmark, enhetschef på avdelningen för hälsoskydd, på miljöförvaltningen.

Stockholms stad har hittills gjort 1 735 inspektioner av trängseln på restauranger och var tredje restaurang har fått en anmärkning.

– Det har inte blivit bättre. Det vanligaste är att borden står för

tätt och att det är för trångt. Det ska vara minst en meter mellan borden så att olika sällskap kan hålla avstånd till varandra, säger Peter Brådenmark.
Trängselproblemen är störst i City och på Södermalm och det är också där som flest inspektioner görs.
– På Medborgarplatsen och kring Mosebacke, där det är krogtätt, har många fått anmärkningar. Men även på Strandvägen och i centrala stan, säger Peter Brådenmark.
Restauranger med anmärkning får ett föreläggande om att vidta åtgärder och 90 procent av verksamheterna åtgärdar bristerna inom ett par dagar. Trettio verksamheter har fått hot om vite på mellan 10 000 och 25 000 kronor.
Enligt miljöförvaltningen är ansvaret delat, både krögare och gäster måste sköta sig.
– Krögarna har sitt ansvar, men det har även du och jag. Ju senare på kvällen och ju mer alkohol det är, desto stökigare blir det. Då är det ju gästerna som är bekymret, säger Peter Brådenmark.
Fram till mitten av september hade Stockholms stad fått in

omkring 1 600 anmälningar från stockholmare om trängsel på restauranger.

I City pågår lunchrusning nästan precis som före pandemin. På en foodcourt nära Hötorget saknas skyltar om att hålla avstånd och borden står med bara 30 centimeters mellanrum.

Lunchgästerna Cornelia Norén och Nina Beer känner sig ändå trygga med att luncha ute.

– Jag tycker att det har varit helt okej. Jag äter ute kanske en gång i veckan och jag tycker att restaurangerna sköter det bra. På Södermalm finns det handsprit överallt och många bord är överkryssade för att man ska kunna hålla distans, säger Nina Beer.

Ett kvarter bort på en annan foodcourt sitter tydliga klistermärken på golvet om att hålla en meters avstånd och varje bord torkas och spritas noga efter varje gäst. Lunchgästen Mats Larson som var i total lockdown och jobbade från lantstället i Sörmland under två månader i våras är nu tillbaka i stan.

– Det är första gången jag äter lunch ute på länge. Jag håller avstånd, men man glömmer bort

det ibland, alla vill tillbaks till vardagen på något sätt. Det är klart att det kan bli trångt, men man skapar så stor distans man kan, säger Mats Larson.
Han får medhåll av lunchkamraten Andreas Machado.
– Det är klart att det blir mer avslappnat, särskilt nu när Sveriges siffror ser så bra ut, det är ju fantastiskt. Jag tycker att livet känns nästan normalt i Stockholm, säger Andreas Machado.
Han jämför med Portugal där han spenderat mycket tid under pandemin. Där håller alla avstånd, och man har också vakter utanför krogar och butiker som kontrollerar att reglerna följs.
– Det behövs klara och tydliga regler, och varför reglerna ska följas. Det kan inte vara upp till var och en att avgöra. Men eftersom siffrorna sjunker har jag svårt att se att trängseln är något problem. Vi kan inte vara livrädda för evigt, livet måste få återgå till det normala, säger Andreas Machado.
Branschorganisationen Visita har utformat informationsmaterialet ”Safe to visit” till medlems-

restaurangerna för att de ska kunna hantera trängseln.
– Vi bistår med hjälp och information att följa reglernas utformning. Men delar av reglerna är svåra att följa, som att se till att gästerna sitter ned och håller avstånd. Det är en utmaning att få alla gäster att följa reglerna med att glesa ur och hålla större distans. Det bygger på att alla tar ansvar, säger Stefan Lundin, chefsjurist på Visita.
Varför får var tredje inspekterad restaurang ändå en anmärkning?
– Vår helhetsbild är ändå att det fungerar bra, att restaurangerna tar ett stort ansvar. Det finns ingen restaurang som vill bidra till smittspridning och man lägger stora resurser på att se till att det fungerar. Det kan ju också handla om olika typer av anmärkningar, vissa mindre allvarliga, säger Stefan Lundin.
I oktober väntas regeringen häva maxgränsen på 50 personer som bland annat omfattar restauranger som har krogshower. Den gränsen gäller inte vanliga restauranger och kommer inte att påverka julborden.
– Vi vill att regeringen så fort som möjligt häver restriktionen, det

bör räcka med fortsatta krav på distans enligt Folkhälsomyndighetens rekommendationer så länge det anses vara nödvändigt, säger Stefan Lundin.
Miljöförvaltningens uppdrag att inspektera krogträngseln i Stockholm gäller fram till nyår.
– Vi har inte sett något skäl till att minska inspektionerna. Alla måste respektera reglerna som finns för att minska smittspridningen. Budskapet är att vi inte får slappna av, viruset finns fortfarande och kommer att leva länge till, säger Peter Brådenmark.

Jessica Ritzén
jessica.ritzen@dn.se

Fakta. Trängselregler för restauranger

Verksamheten ska se till att det inte uppstår trängsel i lokalen.
Riktlinjen är att gästerna ska kunna hålla minst en meters avstånd till varandra.
Att beställa och hämta mat vid en disk är bara tillåtet om det går att undvika trängsel.
Gästerna ska alltid inta mat och dryck sittandes vid bord eller vid

en bardisk, om det är möjligt utan att trängsel uppstår. Ståbord är inte tillåtna.
Buffé kan serveras om gästerna kan plocka sin mat utan att det uppstår trängsel.
Hämtmat kan köpas så länge det inte uppstår trängsel bland dem som väntar, hämtar eller betalar.
Verksamheten ansvarar för att det inte uppstår trängsel.
Källa: Stockholms stad
Dela

Åklagare: Vårbynätverket planerade mord

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Polisen har gripit de misstänkta ledarna i ett av Stockholms mest våldsamma brottsnätverk. Mordplaner, sprängningar, rån och kidnappning är en del av de brott som nu utreds. Tillslaget kunde ske tack vare hackning av den krypterade mobiltjänsten Encrochat, erfar DN.

I början av veckan utförde Stockholmspolisen morgonräder mot ett stort antal adresser i södra Stockholm. Ett flertal personer inom ett kriminellt nätverk med bas i Vårby greps och anhölls.
– Vi menar att detta är ledarna inom det aktuella nätverket, säger Anna Stråth, en av de åklagarna som ansvarar för förundersökningen.
Misstankarna mot männen är omfattande och gäller grov organiserad brottslighet.
– Vi utreder bland annat stämpling till mord, förberedelse till mord, grov utpressning, rån och allmänfarlig ödeläggelse, fortsätter Anna Stråth.
Ett av de många brott som nu utreds är sprängningen av en bilfirma i Haninge i maj i år. Ett annat är ett planerat bombdåd i ett radhusområde i Alby, där 150 personer evakuerades sedan en sprängladdning hittats.
Nätverkets ledare misstänks även ha förberett ett mord.
Sex personer har hittills häktats i utredningen, som även rör grovt vapenbrott och grovt narkotikabrott.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

SD-nämndeman driver verksamhet med dömd bedragare

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Den nämndeman och SD-politiker som häktats för grovt vapenbrott misstänks ha förvarat flera illegala vapen i sin bostad. DN kan nu berätta att mannen och en dömd bedragare bedriver en affärsverksamhet som riktar sig till bland annat poliser och militärer.

Det var på kvällen den 10 september som polisen slog till mot nämndemannens bostad på en ort i Stockholmsregionen. Flera skjutvapen togs i beslag och mannen anhölls senare under natten. Samtidigt gjordes en razzia på en annan adress, där ytterligare en misstänkt greps.

I måndags häktades båda männen, på sannolika skäl misstänkta för grovt vapenbrott. Enligt deras försvarare nekar männen till brott, men ingen av dem hade ännu på torsdagen överklagat häktningsbesluten.

– Hur länge de kan väntas vara kvar i häkte kan jag inte säga, det är många utredningsåtgärder som återstår, säger chefsåklagare Martin Tidén, som leder förundersökningen.

Nämndemannen och den medmisstänkte har under flera år arbetat ihop med att sälja vapen, skyddsutrustning och olika tjänster inom ramen för en affärsverksamhet som godkänts av myndigheterna. Det aktuella företaget vänder sig i sin marknadsföring till bland annat militärer och poliser. Enligt hemsidan ska företaget även ha levererat utrustning till polismyndigheten, något som åklagaren inte vill bekräfta.

– Det är rätt mycket papper att gå igenom, det kan jag säga, svarar Martin Tidén.

Den medmisstänkte mannen har tidigare utretts av polisen, vilket lett till att han dömts för grovt bedrägeri. I rätten förklarade

mannen brottsligheten med att han skulle ha blivit hotad av företrädare för ett kriminellt mc-gäng. Det var efter detta som han fick jobb inom det aktuella företaget, där han bland annat haft titeln ”säkerhetsskyddsansvarig”. Huruvida detta kommit till tillståndsmyndighetens kännedom eller inte är i nuläget oklart.

– Jag kan inte säga någonting om det här ärendet, meddelar en person som deltar i utredningen, som handläggs vid polisens särskilda utredningar.

Enligt vad DN erfar misstänks de beslagtagna skjutvapnen ha hanterats utanför företagets godkända verksamhet. Detta förnekas av advokat Peter Mutvei, som försvarar den medmisstänkte mannen:

– Det ska finnas papper på allt.

DN har även varit i kontakt med flera partikamrater till den häktade nämndemannen, som har flera uppdrag som fritidspolitiker. En av dem som känner honom är den före detta SD-riksdagsmannen Kent Ekeroth.

– Jag har ett enbart gott intryck av honom. Om jag får gissa vilt tror

jag att det här handlar om någon sorts administrativt missförstånd, säger han.
Åtal ska vara väckt senast den 28 september. I avvaktan på vidare handläggning har SD-politikern stängts av från sitt uppdrag som nämndeman.

Lasse Wierup
lasse.wierup@dn.se

Skogskyrkogården fyller 100 år – har drabbats av almsjuka

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Söndagen den 19 september 1920 var en mycket speciell dag. Då invigdes Södra begravningsplatsen i Enskede. Den hette så från början, Skogskyrkogården, som 1994 upptogs på Unescos världsarvslista.

På lördagen firas världsarvet med en utställning, men det finns smolk i glädjebägaren. Smolk som stavas almsjuka.
Skogskyrkogården har uppmärksammats åtskilliga gånger under det senaste seklet. Både vid den första invigningen 1920 och när muren, som var ett beredskapsarbete, stod klar tolv år senare.
Men den ”riktiga” invigningen ägde rum sommaren 1940. För det var först då som Skogskrematoriet och de tre kapellen: Trons, Hoppets och Heliga Korsets stod klara.

Förslaget hade lämnats in 1915, men det kom alltså att dröja 25 år innan arkitekterna Gunnar Asplund och Sigurd Lewerentz fick se sitt vinnande förslag kallad ”Tallum” fullbordat.
Asplund ritade Skogskrematoriet med de tre kapellen, Tallumpaviljongen och Skogskapellet medan Lewerentz låg bakom landskapets utformning och Uppståndelsekapellet i den södra delen av kyrkogården.
Det stora granitkorset skapades av Gunnar Asplund och har blivit en av symbolerna för detta världsarv,

precis som den närbelägna almhöjden med sina mäktiga paraplyalmar, som utgör en vacker siluett.
Almhöjden, som skapades av Sigurd Lewerentz, kallades till en början för minneslund, men själva minneslunden ligger en bit därifrån. Almhöjden är numera en meditationsplats som man når via en mycket speciell trappa där stegen blir lägre ju närmare toppen man kommer.
På senare tid har ett tiotal av Skogskyrkogårdens cirka 50 almar (varav en på Almhöjden) drabbats av almsjuka, något som bekymrar Dennis Wedin (M), bostads- och fastighetsborgarrådet som är ansvarig för kyrkogårdsfrågorna.
– Ett av träden där uppe är riktigt illa däran, säger han och blickar upp mot höjden och den klassiska silhuetten. Han säger att kyrkogårdsförvaltningen vaccinerar träden för att minska spridningsrisken.
– Experterna har också börjat titta på vad som skulle kunna ersätta de sjuka almarna, säger Wedin och betonar att det inte enbart är Skogskyrkogården som har drabbats av almsjukan.

Även på Norra begravningsplatsen och på begravningsplatserna i Sandsborg, Spånga, Bromma och Brännkyrka har kyrkogårdsförvaltningens personal upptäckt almar med symptom på almsjuka.
Under några andra träd, till vänster om entrén till Skogskyrkogården visas en utställning på tio dubbelsidiga skärmar där besökarna inte enbart får veta mer om kapellen, muren, gravtraditioner, skogskrematoriets orglar med mera. Här finns också bilder och text som beskriver hur en begravning gick till för hundra år sedan.
På lördagsförmiddagen invigs fotoutställningen, som pågår till den 1 november och i månadsskiftet september/oktober ska man kunna se en nygjord film om kyrkogården på Stockholms webbplatser.
Det har gått 100 år sedan kyrkogården invigdes och här finns i dag omkring 100.000 gravar.
Hur ser det ut med gravplatser i framtiden?
– Det är svårt i innerstan och vi kommer att få en brist i västerort.

Därför är det viktigt att få fram Järva begravningsplats. Den har det pratats om sedan 70-talet, men nu väntar vi på att det sista överklagandebeslutet ska komma, säger Dennis Wedin..

Eva-Karin Gyllenberg
eva-karin.gyllenberg@dn.se

Forskare: Hälften av männen som dödar sin partner är ostraffade

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Hälften av männen som dödar sin partner är ostraffade när dådet sker. Detta enligt

forskaren Shilan Camans studier.
– Det är ganska anmärkningsvärt och viktigt för polisen att känna till, säger hon.
Den tydligaste gemensamma nämnaren för de som begår dödligt våld mot sin partner är att de är män. Det berättar Shilan Caman, disputerad forskare på Karolinska Institutet och verksam på Rättsmedicinalverket.
Hon har bland annat studerat kännetecken och trender av dödligt partnervåld.
Det hon kunnat se är att 85 procent av fallen begås av män.
Men även att omkring hälften av männen, i de fall hon studerat, var ostraffade när dådet skedde.
– Det är ganska anmärkningsvärt och viktigt för polisen att känna till. Man ska med andra ord inte lägga så stor vikt att mannen ska ha en kriminell bakgrund för att det ska vara riktigt farligt.
Däremot har de ofta varit våldsamma i relationen tidigare, säger Shilan Caman.
Våldsamhet, svartsjuka och kontrollerande beteenden är återkommande inslag hos männen som förekommit i Shilan Camans forskning – både bland

de som varit kriminellt belastade och de ostraffade.
– Jag har också jämfört män som har ihjäl en partner med män som begår andra typer av dödligt våld. De som begår partnervåld är mindre avvikande när det gäller missbruk, annan kriminell brottslighet och social utsatthet. Tidpunkten för när dödligt våld i en nära relation sker finns det ett tydligt mönster kring, berättar Shilan Caman.
– Det vanligaste är när kvinnan har tagit initiativ till att separera och det är ofrivilligt från mannens sida. Ibland handlar det om andra typer av frigörelse från kvinnan, att hon börjar studera eller få nytt jobb. Det kan också vara ett separerat par, där kvinnan träffat en ny.
När det gäller myndigheternas arbete för att förebygga våld i nära relationer lyfter Shilan Caman tre viktiga aspekter.
– Det första är att vi behöver bli bättre på att upptäcka partnervåld över huvud taget. Både utsatthet för våld och utövande. Det finns riktlinjer för hur man ska jobba, men jag tror att det finns ett utrymme för förtydligande av

riktlinjer och förbättring i hur dessa riktlinjer efterlevs. Exempelvis sjukvården tror hon kan bli bättre på att möta människor som söker upprepade gånger, kanske med diffusa fysiska eller psykiska besvär.

– Frågan om våld ställs för sällan. Inom mödrahälsovården har de däremot väletablerade rutiner för att ställa frågor om utsatthet för partnervåld.

En annan viktig faktor är det även polismyndigheten pekat ut som en brist i deras arbete – riskbedömningar.

– När våldet väl har upptäckts så finns det brister vad gäller riskbedömningar – det görs för sällan strukturerade riskbedömningar, både inom polisen och socialtjänsten, säger Shilan Caman.

Den tredje punkten hon lyfter fram handlar om dokumentation av skador och rättsintyg. På Rättsmedicinalverket har efterfrågan av rättsintyg minskat under ganska lång tid, berättar hon.

– Det vore bra om polis och åklagare i högre utsträckning begärde in rättsintyg från

rättsläkare kring skadedokumentation och utfärdande av rättsintyg. Det är en väsentlig del för bevissäkring och åtal, och därför en viktig aspekt i arbetet mot våld i nära relationer.
Shilan Caman säger att det också finns en grupp som aldrig varit i kontakt med myndigheterna innan det dödliga partnervåldet inträffar.
– Vi behöver bli bättre på att studera den gruppen. Det kan också vara en utsatt grupp – kanske ännu mer utsatt.
Amanda Lindholm
amanda.lindholm@dn.se

P-vakter ska flytta felparkerade sparkcyklar

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

På måndag börjar 200 av Stockholms p-vakter att flytta elsparkcyklar som står felaktigt parkerade på trottoarer och cykelbanor, enligt SVT.

Elsparkcyklarna har på några år blivit allt fler och under

sommaren ökade antalet sådana fordon som används på Stockholms gator till cirka 12 000 stycken. Tidigare i september medgav trafikborgarrådet Daniel Helldén (MP) att den stora mängden felparkerade elsparkcyklar var ett problem.

– Under våren har det funnits extremt få cyklar. Men nu har det accelererat. Det har blivit en explosion, sade han i en intervju med DN den 7 september.

Nu presenterar Daniel Helldén sin lösning på problemet. Från och med måndag ska 200 p-vakter flytta undan elsparkcyklar som har parkerats på ett slarvigt eller felaktigt sätt på Stockholms trottoarer, cykelbanor och gator, uppger han för SVT Stockholm.

– Vi prövar ett lagutrymme som används för att flytta på felparkerade bilar en kortare sträcka, säger Daniel Helldén (MP) till tv-kanalen.

Trafikborgarrådet berättar också att staden kommer att arbeta för att ta ut en avgift från företagen som har ställt ut elsparkcyklarna i staden, men lägger till att ärendet kommer att behöva gå igenom stadshuset först.

– Vi börjar med en försöksperiod på två till tre veckor. Sen ska vi utvärdera och trimma systemet. Det här behöver också bearbetas i trafiknämnden och kommunfullmäktige innan vi kan börja debitera elsparkbolagen. Uppskattningsvis blir det omkring 300 kronor per elsparkcykel, säger han vidare till SVT.

DN har tidigare rapporterat om att Solna redan har börjat forsla bort felparkerade elsparkcyklar. Kommunstyrelsens ordförande Pehr Granfalk (M) motiverade då agerandet genom att de slarvigt placerade fordonen kunde vara ett problem för exempelvis personer som använder rullator, synskadade eller de som kör barnvagn.

Pehr Granfalk såg inte heller några problem med att samla in elsparkcyklarna för att sedan låta företagen som äger dem lösa ut dem mot en avgift.

– Precis på samma sätt som vi samlar in vanliga cyklar som kan vara en trafikfara och lämnas över ett dygn så samlar vi nu upp de här elsparkcyklarna, sade han till DN.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

Trygghets-kommission ska göra Stockholm säkrare

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Kriminaliteten och otryggheten breder ut sig i regionen, menar trafikregionrådet Kristoffer Tamsons (M). Region Stockholm ska därför tillsätta en trygghetskommission vid ett förväntat beslut på tisdagen.

Tryggheten står i fokus när Region Stockholm nu ska tillsätta en kommission i ett förväntat beslut i regionfullmäktige på tisdagen den 22 september. Enligt trafikregionrådet Kristoffer Tamsons är det nu dags att tackla otryggheten i Region Stockholm, som enligt honom har ökat under lång tid.

– Alla människor i vårt samhälle känner igen sig i att vårt samhälle är inne i en negativ utveckling när det gäller kriminalitet, och

otryggheten breder ut sig, säger han.
Bakgrunden är uppgifter från Brottsförebyggande rådet, Brå, som visar att invånarnas oro för att drabbas av brott i Stockholmsregionen låg konstant på cirka 18 procent mellan åren 2011–2015. Men i mätningen från 2018 hade siffran ökat från 18 till 27 procent.
Magnus Lindgren, före detta polis och generalsekreterare för stiftelsen Tryggare Sverige, kommer att leda trygghetskommissionens arbete, berättar Kristoffer Tamsons.

– Vi fattar beslut om detta på tisdag nästa vecka och tanken är att dra i gång arbetet direkt efter detta. Vi kommer också att ge Magnus det formella uppdraget för att göra arbetet med att analysera situationen och att på ett bättre sätt bemöta den här otryggheten, säger han.
Kristoffer Tamsons kommer själv att tillträda som ordförande för kommissionen.
Syftet med initiativet är dubbelt: dels att utreda hur otryggheten och dess grunder ser ut i Region Stockholm, dels att ta reda på vad regionen kan göra konkret för att

tackla problemet. Enligt Kristoffer Tamsons finns det ett stort värde i att utreda vad just regionens roll i detta är, eftersom problemen med trygghet i de enskilda kommunerna ofta får konsekvenser för intilliggande områden – vilket kan innebära att regionen som helhet påverkas.
Kristoffer Tamsons partikollega Anna König Jerlmyr, finansborgarråd i Stockholm, presenterade nyligen resultaten från trygghetsmätningen för Stockholms stad. Enligt henne var beskedet att trenden med ökande otryggheten nu var bruten.

Hur rimmar resultaten från den trygghetsmätningen med situationen du målar upp i Region Stockholm?
– Vi tar ju ett regionalt perspektiv i detta. Sen kan ju enskilda kommuner ta ett eget perspektiv på det här. Den aggregerade bilden på regional nivå, hämtad från polisen, Brå och sjukhusen, så är detta inte ett problem som är avtagande utan snarare eskalerande, säger Kristoffer Tamsons.
Han nämner också att mätningen gällande Stockholms stad baserades på uppgifter från våren

och att det bland annat har varit många skjutningar efter denna period.
– Vi lämnar en sommar som har varit brottets sommar. Vi har en i det närmsta akut situation när det gäller gängbrottsligheten i Sverige, säger Kristoffer Tamsons.
Magnus Lindgren planerar att - inleda arbetet direkt efter det förväntade beslutet i regionfullmäktige och är positiv till satsningen på en trygghetskommission.
– Region Stockholm har haft en ganska otydlig roll i det här brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. Det handlar om att se över vad regionen kan göra för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Hur ser det ut i regionen nu när det gäller brott och otryggheten, och vad gör regionen i dag? säger han.
Arbetet med att leda trygghetskommissionen kommer att innebära att Magnus Lindgren skapar dialoger mellan i första hand fyra olika parter: näringslivet, kommunerna, polisen och civilsamhället. Det hela är tänkt att inledas officiellt redan dagen efter att beslutet är

klubbat i regionfullmäktige och ska generera två rapporter: en som ska analysera situationen i regionen som lämnas in senast den 31 maj nästa år, och en slutrapport som lämnas in senast den 30 november 2021.
– Den andra rapporten blir mer framåtriktad: vad hade man kunnat göra på kort och lång sikt? Hur ska regionen samarbeta med andra aktörer för att öka tryggheten? säger Magnus Lindgren.

Adam Svensson
adam.svensson@dn.se

DelaFrostenson släpper ny bok om tiden efter Svenska Akademien

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Efter boken med namnet ”K – berättelsen” kommer nu boken med namnet ”F – en färd” av författaren och poeten Katarina Frostenson. ”Den berättar om fasan att vara åtskild från en älskad som är frihetsberövad och söker orden för friheten”, beskriver hon själv boken.

Katarina Frostensons nya bok ges ut den 3 november, meddelar förlaget Polaris. Författaren -

beskriver själv boken i ett pressmeddelande:
”F – en färd skildrar en tid när K.F. far mellan en tyst huvudstad och en lägerliknande anstalt, till ett hav och till en stor människo-stad. Den berättar om fasan att vara åtskild från en älskad som är frihetsberövad och söker orden för friheten.”
Förra våren kom Katarina Frostensons bok ”K – berättelsen”, där hon skildrade tiden under krisen i Akademien efter DN:s granskning av hennes make, kulturprofilen Jean-Claude Arnault.

Under förhandlingarna i hovrätten vittnade Frostenson till försvar för sin make, men han dömdes till två och ett halvt års fängelse för två våldtäkter.
Katarina Frostenson lämnade Svenska Akademien i januari 2019.

Hugo Lindkvist

Nooshi Dadgostar: Det finns något större som jag är beredd att leda

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Det finns bara en kandidat till att efterträda Jonas Sjöstedt som partiledare. Nooshi Dadgostar vill leda en bredare vänster: ”alla” ska kunna rösta på Vänsterpartiet.

– Det är viktigt att politiken inte bara handlar om livsstilsval, säger hon.

Det är fredag i Alby centrum. Musik spelas från en högtalare vid torghandlaren som säljer frukt och grönt, människor är på väg från tunnelbanan och hem med matkassar och trötta barn.

Inne i gallerian, på ett halvtomt kafé som inte accepterar betalkort, hälsar Nooshi Dadgostar med en armbågsgest. Egentligen heter hon Mehrnoosh,

men redan på dagis införde en fröken namnet Nooshi.
– Jag antar att hon tyckte det var lättare. Men mina föräldrar tyckte det var ett så bra smeknamn, så de började använda det också och sedan fastnade det. I dag kallar alla mig det, förutom min morbror som är spårvagnsförare i Göteborg. Han håller fast vid det gamla och kallar mig Mehrnoosh.
Jonas Sjöstedt, som toppar popularitetslistan över svenska partiledare, aviserade sin avgång i vintras.
Spekulationerna om hans efterträdare tog fart direkt. Många gissade på den ekonomiskpolitiska talespersonen Ulla Andersson, eller på riksdagsledamöterna Ali Esbati och Linda Snecker. Rossana Dinamarca fanns också med på de politiska kommentatorernas listor, liksom EU-parlamentarikern Malin Björk – och Nooshi Dadgostar.
En efter en tackade de övriga nej.
I slutet av februari stod det klart att ingen offentligt ville utmana Dadgostar.
Sedan slog pandemin till med full kraft och kongressen fick flyttas fram. Men nu är det snart dags, i

slutet av oktober väntas Nooshi Dadgostar väljas till ny V-ledare. Även om hon själv inte vill ta ut något i förskott.
– I vårt parti kan man aldrig vara helt säker.
○ ○ ○
Nooshi Dadgostar föddes på en flyktingförläggning i Ängelholm, växte upp på Hisingen i Göteborg och känner sig som allra mest hemma i Botkyrka.
Men hon är inte hemma här längre och hon har aldrig bott i Alby. Så varför ville hon ses här?
En sökning i mediearkivet ger vid handen att det inte är första gången i år hon ger intervjuer i Alby centrum.
En anledning är att hon 2012 var med och grundade nätverket ”Alby är inte till salu”.
– När socialdemokrater och moderater ville sälja ut hela berget däruppe, säger Nooshi - Dadgostar och gör en gest mot entrén till gallerian.
Utanför ligger torget och tittar man uppåt ser man stora nybyggda hus i olika färger, DN:s fotograf tycker de ser ut som legobitar. De kallas ”Albys Beverly Hills” säger Dadgostar. Bakom

dem finns 70-talshusen vars hyresgäster nätverket stred för, tillsammans med Hyresgästföreningen, för att stoppa försäljningen till en privat fastighetsvärd. Nätverket genomförde demonstrationer och samlade in namnunderskrifter för att få till en folkomröstning.

– Det har haft väldigt stor betydelse för mig som person och politiker.

Husen såldes till sist och har sedan dess sålts igen.

– Det blev lite av ett fiasko faktiskt, att sälja ut de här lägenheterna. Folk är väldigt missnöjda, säger Nooshi Dadgostar.

Trots att hon och nätverket inte lyckades stoppa försäljningarna, känner hon att projektet på många sätt var lyckat.

– Det var en kvinna på ett stort möte med kommunstyrelsens ordförande som sa ”Ni kör över oss som en skock får. Tror ni att vi är dumma bara för att vi bor i Alby?” Det satte väldigt djupa spår hos mig. Man kan inte behandla människor så. Det blev en stark drivkraft.

○ ○ ○

Nooshi Dadgostar gick med i Ung vänster som 14-årig, för att hon ville jobba feministiskt. Hon har suttit i riksdagen sedan 2014 och blev innan dess kommunfullmäktigeledamot i Botkyrka. För två år sedan utnämndes hon till vice partiledare av Vänsterpartiets partistyrelse.
Nooshi Dadgostar är inte på något vis en nybörjare inom politiken. Men hon har ännu inte samma intervjuvana som sin företrädare, något även hennes pressekreterare påtalar under en fotopaus – ”det är roligt att lyssna på Nooshi, för man vet aldrig vad hon ska säga”.
– Många människor är missnöjda med vart Sverige är på väg och det är en känsla jag delar, slår Nooshi Dadgostar fast.

Vart är Sverige på väg?

– Det är för stora nedskärningar i den gemensamma tryggheten. Alla dessa trygghetssystem som vi är så stolta över i Sverige, de tycker jag har försämrats kraftigt.
Nooshi Dadgostars föräldrar flydde till Sverige från Iran innan Nooshi föddes 1985. De flydde till ett land som inte längre finns,

enligt partiledarkandidatens uppfattning.
– De fick möjlighet att flytta till ett fint radhus i Klockaretorpet i Norrköping, säger hon.
Hennes pressekreterare tillägger senare att det inte alls var ett ovanligt ”fint” radhus familjen fick flytta till – det var ett vanligt hyresradhus, inget märkvärdigt.
– Mina föräldrar tyckte det var ett helt fantastiskt område, med en liten gräsmatta utanför huset. Jag fick en fantastisk förskola där jag fick hjälp med språket. Mina föräldrar har beskrivit att de var förvånade över att det var så himla bra kvalitet.
I dag finns det stora brister i förskolan, enligt Nooshi Dadgostar.
– Jag känner personal som är väldigt missnöjd. Det är underbemannat, få lärare per barn. Utvecklingen har gått åt fel håll.
I tidigare intervjuer har Nooshi Dadgostar berättat om en lycklig, men fattig uppväxt. Familjen ägde bara fyra fem möbler.
– Det var en soffa. En fåtölj. Ett soffbord. Sedan måste det ha varit något i köket. Mamma var väldigt

intresserad av växter, vi hade ett antal krukväxter, men det räknas ju inte som möbler.
Trots bristen på pengar var uppväxten närmast idyllisk, om man får tro Dadgostars beskrivning av den.
– Det var ett annat Sverige, med en väldigt stark trygghet. Det var en hög standard för alla, oavsett inkomst.
Efter några år i Norrköping flyttade familjen till Göteborg.
– Det var 1989, tror jag. Då fanns det en riktig bostadsgaranti, man skulle få en bostad inom tre månader. Vi fick en bra hyresrätt vid Ullevi. Det fanns en riktig bostadspolitik på den tiden.
På 90-talet försämrades allting för familjen Dadgostar. Deras hyra gick upp så mycket att de inte längre kunde bo kvar, men att få en ny bostad var svårt – möjligen på grund av deras efternamn, tror Nooshi Dadgostar.
– Då fick jag en känsla av att vara diskriminerad. Jag kan inte minnas någon gång i vuxen ålder som jag har känt så.
Båda föräldrarnas jobb, inom långvård och hemtjänst, blev tyngre. Resurser försvann.

○ ○ ○

”En liten muskelknutte.” Så beskriver Nooshi Dadgostar sig själv som tonåring. Hon var sportig, simmade varje dag, höll på en del med aikido. Under gymnasiet åkte hon runt till gymnasieskolor och lärde ut feministiskt självförsvar till unga tjejer.

– Vi vill lära tjejerna att inte se rädda ut. Ser man tuff ut, går rak i ryggen och drar bak axlarna, så minskar risken för att bli överfallen. Om man dessutom står lite bredare med benen får man bättre balans. Våldtäktsmän ska fatta att man inte är någon att mucka med, sa en 16-årig Nooshi Dadgostar till Göteborgs-Posten år 2001.

Hon hade varit med i Ung Vänster i två år när artikeln skrevs.

– Det var väldigt hårda ord, säger hon och skrattar generat när hon får de gamla citaten upplästa.

Hon ägnar sig inte åt feministiskt självförsvar längre. Och hon står inte riktigt för det hon sa: när hon går hem sent på nätterna nu för tiden är det inte alltid hon tänker på att se tuff ut.

– Det är klart att man kan få se rädd ut. Det är inte säkert att det påverkar. Däremot är det väldigt skönt att känna att ”jag kan använda min kropp”, kroppen är inte bara något jag ska hålla in magen på och visa upp, utan något jag kan använda för min egen skull.

Feminism var viktigt för 16-åriga Nooshi och det är lika viktigt för den 35-åriga upplagan, säger hon.

– I Vänsterpartiet jobbar vi mycket internt med att lyfta fram kvinnor, så det inte bara är män i styrelser och på viktiga positioner.

Hur viktigt är det att nästa partiledare är en kvinna?

– Jag tror att både kvinnor och män i vårt parti är väldigt duktiga på att prata om våra värderingar som handlar om jämställdhet och feminism.

Så det är inte så viktigt?

– Jag tycker det är ganska viktigt att alla känner att de är involverade. Både jag och Jonas är engagerade i att lyfta fram det som är vår jämställdhetspolitik.

Men det spelar ingen roll om det är en kvinna eller man som är partiledare?

– I vårt parti ska både kvinnor och män ... de är båda delaktiga och kan företräda vårt parti, tycker jag.
För ett drygt år sedan gick en enig V-ledning ut med att man ville ta till stadgarnas hårdaste straff mot den egna riksdagsledamoten Amineh Kakabaveh och utesluta henne. Hon anklagades för att sprida falska uppgifter om partiet och skolka från riksdagsarbetet. Själv svarade hon att hon inte kunde ”acceptera underkastelse, vara tyst och låta mig styras som straff för att jag jobbar med hedersfrågorna” – och lämnade självmant partiet.
Frågan väckte åter liv i en hedersvåldsdebatt där debattörer anklagade Vänsterpartiet för att ha varit för slapphänt i frågan. Tolv vänsterpartister krävde partisekreteraren Aron Etzlers avgång och lämnade själva partiet i protest mot hur Kakabaveh hade behandlats.
Nooshi Dadgostar vill inte prata så mycket om det hela.
– Jag vill gärna inte hänga ut en enskild person på det sättet, hon valde själv. Jag var själv väldigt lite inne i det. Jag tycker det

viktiga är att vi är väldigt tydliga med att säga: att begränsa och tvinga människor till saker i hederns namn är helt - oacceptabelt. Jag vill att fler människor – inte färre – ska engagera sig i den frågan.

Vänsterpartiet har fått en hel del kritik för att inte ta i hedersproblematiksfrågor, hur ser du på det?

– Det är självklart att det finns familjer och män som uppger heder som motivering för att begränsa och förtrycka flickor och kvinnor.

Har ni varit dåliga på den frågan?

– Om det upplevs som att vi har varit dåliga på det här, då är det dåligt.

Nooshi Dadgostar tycker att både partiet och hon själv har gjort ”jättemycket” för att motarbeta hedersförtryck och för att stå upp för utsatta kvinnor.

– Men problemet finns kvar, så det måste vara fler som gör för lite. Vi kämpar allt vi kan för att stärka unga kvinnor som är utsatta för våld i hederns namn.

○ ○ ○

Höstsol. Krispig luft. Barn i funktionskläder rumlar omkring vid de färgglada frukterna i Fruktparken precis intill sjön Trekanten i Hägersten. Nooshi Dadgostars dotter har blå tröja, jeans och ett litet skrubbsår på näsan. Förra året flyttade Nooshi Dadgostar ”till Stockholm”, som hon säger. Alltså till Liljeholmen i Stockholms kommun.

– Jag flyttade ihop med min sambo. Det känns lite läskigt faktiskt.

Varför känns det läskigt?

– Jag känner en väldigt stark identitet i Botkyrka. Även om jag i grunden är göteborgare.

Varför flyttade du då?

– Jag bodde ganska litet, så det var för att flytta ihop med min sambo. Vi flyttade tillsammans till något större. Vi köpte en lägenhet, jag har stått för få år i bostadskön, det är mitt eget fel.

Har du landat i din nya identitet som bostadsrättsägare?

– Jag tror det tar ett tag att göra det faktiskt. Men det är trevligt. Stockholm är också trevligt.

Ni kunde ha köpt en bostadsrätt i Botkyrka, varför gjorde ni inte det?

– Det var väl min sambo litegrann som fick styra. Han är mer från Stockholm och har tydliga preferenser.

Förutom att Nooshi Dadgostar fått en ny identitet som Stockholmsbo och bostadsrättsinnehavare under det senaste året, har hon också fått en ny identitet som mamma. Hennes dotter fyllde precis ett år och var ett skäl till att Dadgostar tvekade innan hon bestämde sig för att kandidera.

– Egentligen har jag aldrig varit en person som söker mig till att stå i centrum. När Jonas sa att han skulle avgå var det många som hörde av sig och ville att jag skulle ställa upp. Jag har tvekat, jag har pratat med min familj och med min syster. Samtidigt är jag väldigt taggad, för jag ser att det finns så mycket att göra för att förbättra människors liv.

Det offentliga har prövats hårt under våren och gett Nooshi nya insikter om att det finns andra prioriteringar som behöver göras i framtiden.

– Det finns något större som jag är beredd att leda, säger hon.

Vad är du mest orolig för?

– Långa dagar. Kanske sena kvällar. Alla kommer inte att vara glada över det man säger. Det kommer att vara hårt arbete. Men det avskräcker inte.

– Jag är trött på den svenska politiken som är väldigt mycket duttande. Nåt rut-avdrag här och där. Jag tror att framtiden är något mycket större.

○ ○ ○

Det Nooshi Dadgostar säger genomsyras av klassiska vänsterideal: högre skatt för de rikaste, utplåna klassklyftorna, satsa på välfärden. En annan diskussion som fick fart i samband med att Amine Kakabaveh lämnade Vänsterpartiet, var om partiet lägger för stort fokus på identitetspolitik och för lite på sin socialistiska grund.

– Jag tycker identitetspolitik är ett ord som väldigt få verkar veta vad det betyder, säger Nooshi Dadgostar.

Vad betyder det då?

– Det är viktigt att politiken inte bara handlar om livsstilsval och

att vi tror att det är där vi kan förändra. Jag försöker också sopsortera det bästa jag kan och så där. Men för mig är det viktiga att samla många människor för ett gemensamt mål.
Jag tycker inte att det är ett svar på vad identitetspolitik betyder, så jag upprepar frågan.
– Det viktiga är att vi blir större, säger hon då. Att vi blir ett bredare parti, att fler känner att de kan komma till oss. Det kräver inte att jag har en viss livsstil, att jag äter en viss kost, att jag inte råkar säga fel uttryck. Allt det är säkert bra, men det viktiga är att vi blir många fler, så vi faktiskt kan förändra makt och resurser.

Har ni fokuserat för mycket på livsstilsval?

– Jag upplever att det finns de som kan uppleva att det är så. Att det är för höga trösklar in i partiet.

○ ○ ○

Vad finns det för rimligt mål för en blivande vänsterpartiledare? Nooshi Dadgostar vill locka tillbaka LO-väljare, fokusera på klasskillnader, stoppa kriminella innan de ens har hunnit bli kriminella och aldrig välja den

billiga vägen: det kommer att kosta att bygga det samhälle hon längtar efter, ett samhälle hon minns men inte längre tycker sig leva i.

Man får väldigt mycket känslan ”det var bättre förr” när man lyssnar på henne. Var det det? Nooshi Dadgostar svarar, som så många politiker före henne, helst inte ja eller nej på frågor av den typen.

– Ambitionsnivåerna, drömmarna, det är något som har stukats där. Vi tillåts inte tänka större, utan det stora som kommer från regeringen, det är ett rut-avdrag. Hur ska det lösa någons problem? Vi måste tillåtas att drömma större som människor, säger hon i stället.

Hur stora kan ni bli, om du drömmer större?

– Det viktiga är att människor får hoppet och drömmarna tillbaka. Nä men på riktigt! Vi måste lyckas ingjuta hopp i människors vardag.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se

Nooshi
Dadgostar

Namn: Nooshi Dadgostar.
”Mehrnoosh” är tilltalsnamn enligt folkbokföringen, men ingen kallar henne det förutom hennes farbror i Göteborg.
Född: 20 juni 1985.
Bor: I Liljeholmen precis utanför tullarna i Stockholm.
Familj: Sambo och en ettårig dotter.
Aktuell: Kandidat till partiledar-posten för Vänsterpartiet

Brödfabriken som brann

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

När Polarbröds fabrik brann, var det inte bara bröden som brändes. Ett stycke svensk företagshistoria, som långsamt byggts på i över hundra år, - försvann. DN:s Torbjörn - Petersson tar det från början, om hur en envis bagare - upptäckte att vinterkyla är det bästa konserveringsmedlet.

När Johan Nilsson kommer till Älvsbyn i december 1878 har han under sju år bakat sig norrut genom Sverige.
Han föddes i Skepplanda utanför Göteborg och gesällutbildningen har fört honom till tio bagerier, från västkusten till Stockholm och vidare till Hälsingland, Kramfors och Piteå.
Han vet att bröd är mättande. Möjligen har det också slagit honom att rallare är ett särskilt hungrigt släkte.
Övre stambanan är planerad att dras genom Älvsbyn och orten saknar en bagarmästare, men 142 år senare är det oklart exakt vad som lockar den 31-årige bagaren att flytta in med sin familj i ett timmerhus med en enkel bakugn i Älvsbyn, som vid den tiden har 850 invånare.
Han hyr ett bageri nära kyrkan, där han knådar råglimpor på skållat mjöl och surdeg åt de särdeles glupska vattenrallarna, som bygger fördämningar för att timmerflottningen ska fungera.
Att det är långt före datummärkningens tid saknar betydelse. När kunderna biter i brödet känner de att det är färskt.

Det beror på att Johan Nilsson, när han under långa kalla vintrar ställer till med storbak, förvarar de färdiga bröden utomhus. Långt senare kommer brödinfrysning att utvecklas av hans efterlevande släktingar och blir då ett av bageriets mest utmärkande drag.
Historien om familjeföretaget kunde ha tagit slut redan här.
För när stambanan i övre Norrland står klar drar rallarna vidare. Johan Nilsson förlorar viktiga kunder, gör dåliga affärer och 1896 säljer han hus och bageri i Älvsbyn. Han flyttar med sin fru Hilda och de sex barnen till det växande Göteborg, där han hade bakat 20 år tidigare.
På plats upptäcker han vad som varit svårt att informera sig om på avstånd från Norrbotten: överetablering råder av bagerier i Göteborg. Arbetslösheten bland bagare är stor.
Trettiotre dagar efter flytten är familjen Nilsson tillbaka i Älvsbyn.
Johan Nilsson vill köpa tillbaka fastigheten med bostad och bageri som han just sålt, men möts av beskedet att bostadsbyggnaden brunnit ned. Han ställs inför ett ultimatum: vill han ändå göra

affär är priset för endast bageriet detsamma som han själv hade fått betalt för båda husen.
Om bagarpionjärens liv och om generationerna i släkten som följt i hans spår handlar boken ”Utstickare. Historien om Polarbröd”, en skildring av bageriet från det förflutna in i modern tid, skriven av Marcus Bodin.
Marcus Bodin är gift med Karin Bodin, dagens koncernchef, den femte generationen i släkten som bakar i Älvsbyn. Det är med hennes morfars farfars strapatser som det hela börjar.

När livet är som mest kärvt 1896 säljer Johan Nilsson förtreten. Han biter i det sura äpplet och köper tillbaka bageriet i Älvsbyn. För att det ska fungera tränger han ihop familjen på ett utrymme ovanför bageriet. De bor åtta personer ovanför en bakugn i en tid då regler för bostadsstandard är ett okänt begrepp i Sverige. Svenskar bor sämst i hela Europa. Vedermödorna lägger grunden för en bagarsläkt som efter Johan Nilssons död ska börja baka en mjukkaka på rågsikt, salt, vatten och jäst med bas i den lokala matkulturen. Den kallas först

Tioöreskaka eftersom det är vad den kostar. Ett halvsekel senare kommer brödet att lanseras som en smörgås ihop med renkött under namnet Polar Sandwich.
Det är Karin Bodins mormor Greta Nilsson som då uppfinner världens första frysta smörgås, som hon vill ska slå internationellt.
I Sverige står under många år denna renklämma på menyn på flygningar med SAS. Logotypen med renen och midnattssolen sätter avtryck och Polarbröd blir en symbol för företagsamhet i Norrland.

Inget av det hade hänt utan Frans Gustav Nilssons bagargärning. Det är han som tar över det lilla bageriet när hans far Johan Nilsson dör 1912.

○ ○ ○

Arvet består av skulder på drygt tvåtusen kronor samt mjöl och kryddor på lagret. Däremot saknas både kontanter och jäst.
För att komma igång med den skuldsatta verksamheten byter Frans Gustav Nilsson en spark mot ett kilo jäst i Petterssons affär i Älvsbyn.
Sedan sätter han sin första deg.

Med bageriet följer även ett kafé, där Frans Gustavs fru Anna revolutionerar prissättningen genom att ta tre öre per bulle, i stället för att låta bullarna ingå i priset när man köper en kanna kaffe.
På en bild från 1920, som finns på bagerimuseet i Älvsbyn och på Polarbröds koncernkontor, poserar den stora familjen framför bageriet med bostaden på övervåningen. Nio barn skolas in i kafé- och bageribranschen. Samtliga fem söner blir bagare i bygden, den näst yngste av dem, Gösta Nilsson, är knatten mitt på fotografiet, den minsta killen som precis som sina äldre bröder är klädd i kortbyxor. Fem decennier senare kommer han att grunda aktiebolaget Polarbröd.
I mitten av 1920-talet tar Frans Gustav Nilsson en betydande risk när han satsar sparkapital och skuldsätter sig för att bygga ett nytt bageri med tillhörande konditori.
När han sätter fyr på det nya bageriets vedeldade ugn blir det hett så att det glöder. Ugnen är för varm för vanliga bak och kan användas först när den svalnat.

Det är när bagaren vill använda överskottsvärmen som han börjar baka den mjuka rågkakan med ursprung i bygden. Kakan går snabbt att baka och kunderna gillar smaken och den elastiska konsistensen. Den får ett hål i mitten och kallas alltså för Tioöreskaka. Tio öre motsvarar då en tredjedels timlön för en arbetare.

År 1936 går företaget som bäst under Frans Gustav Nilssons livstid. I Älvsbyn med 1 000 invånare finns det vid den här tiden sju kaféer.

När han till slut blir skuldfri låter han, enligt boken ”Utstickare. Historien om Polarbröd,” måla om bageriets fasad. Det speglar tidsandan av ett Sverige i början av den industriella utvecklingen. Strävsamhet är en dygd som alla känner till.

Under Andra världskriget tvingar råvarubrist bageriet att sluta baka Tioöreskakan.

Frans Gustav Nilsson sliter hårt när tre av sönerna som brukar hjälpa honom i bageriet är inkallade för militärtjänst. Han avlider 1960.

Här kunde släktens bagarhistoria också fått ett slut.
Den näst yngste sonen Gösta, den lille parveln från bilden 1920, och hans fru Greta driver flera serveringar på orten där folk gärna träffas ute.
Dråpslaget kommer när Sverige arrangerar fotbolls-VM på hemmaplan 1958. Försäljningen av tv-apparater får en boom. Folk bänkar sig för att se matcherna. Sverige når VM-final och en ny kultur tar form i svenska hem. Även Älvsbybor sitter från och med nu gärna hemma och tittar på de rörliga bilderna. Hellre än att umgås över en kopp kaffe på ett kafé.
Det är när Gösta Nilsson griper efter ett sista halmstrå för att skaffa nya inkomster som han testar sin pappas Tioöreskaka. Han saknar recept, men försöker ur minnet framkalla smaken och bakar något han kallar för Älvsbykaka.

○ ○ ○

Gösta Nilsson misslyckas med att göra en exakt kopia av sin fars brödkaka. Trots det blir Älvsby-kakan en lokal framgång, som säljs både till skolbespisningar

och i serveringen vid slalombacken – men där är åtgången beroende av väderleken. Hans fru Greta vill minska svinnet och upptäcker att kakan är lätt att frysa in. Hon experimenterar med olika fyllningar och kallar smörgåsarna för rågstrutar.
Hon fortsätter att mixtra och finner att renstek är det pålägg som är mest fryståligt, och samtidigt populärast.
Hon bjuder under en bussresa en uppsatt tjänsteman från Sveriges arbetsgivareförening på rågstrutar med renkött som hon plockat med från frysen. Han blir överväldigad och säger enligt historieskrivningen att det ”var jävlar i det godaste” han ätit på en buss.
Det leder till att Greta och Gösta Nilsson beslutar att Greta 1971 ska åka till Stockholm och demonstrera smörgåsen vid Norrlandscentrum, ett ställe på Kungsgatan som då fungerar som utställningsplats för länen i norra Sverige.

○ ○ ○

Varför har Polarbröd lyckats?

När jag ställer frågan till Karin Bodin år 2020, en vecka efter den

förödande branden i bageriet i Älvsbyn, är det från ögonblicket 1971 i släktföretagets historia som hon utgår.
Den historiska kopplingen finns då till hennes morfars fars Tioöreskaka från 1920-talet. När tv-tittandet håller på att konkurrera ut kaféerna letar hennes morfar i minnet efter sin barndoms smakupplevelser och skapar Älvsbykakan.
– Men det var min mormor som uppfann världens första frysta smörgås och hon ville nå ut med den i världen. Hon var en enormt lokalpatriotisk kvinna i hela sitt långa liv, säger Karin Bodin under intervjun i kontorsdelen av Polarbröd, som står oförstörd bredvid det nedbrunna bageriet.
Smörgåsen med renstek döper Greta Nilsson till Polar Sandwich. De triangelformade pappaskarna ska föra tankarna till en kåta och på de första förpackningarna skriver hon Made in Älvsbyn, Sweden.
– Hon hade gått kurser i engelska och var väldigt visionär. Polar tyckte hon lät bra. Och sandwich var ett internationellt ord. Därför blev det Polar Sandwich. Det är hennes vision som ligger bakom

varumärket och logotypen med en ren och midnattssolen, säger Karin Bodin.
Greta Nilsson åker till Stockholm flera gånger för att marknadsföra produkten Polar Sandwich. Hon träffar en brödgrossist som ser till att stockholmarna börjar äta den norrländska rågkakan 1972.
Hemma i Älvsbyn bakar Gösta Nilsson för fullt. I mitten av 1960-talet hade han börjat med 21 kakor om dagen. Vid den här tiden är produktionen uppe i 1 800 Älvsbykakor om dagen i en ugn som endast klarar att grädda sex kakor åt gången.
Han måste expandera och investerar hundratusentals kronor i löpande band, automatisk kavling och en stor frys i en källarlokal som är godkänd för sex personer.
Företaget ombildas 1972 till aktiebolag och får snart namnet Polarbageriet. Brödet byter också namn, från Älvsbykaka till det namn som Greta Nilsson klurat ut: Polarkaka.
Det är Greta som är den första i släkten som fått kunskaper om hur viktigt det är att brödet snabbt kommer ned i rätt temperatur när det fryses. Frysningen av bröden

är helt central för Polarbageriets lycka. Metoden förbättras stegvis till vad som senare kommer att kallas Polarmetoden, då det nedfrusna brödet går i en intakt linje från bageri till säljare och tinas först på väg till butik.
– Jag vill ge en eloge till min morfar som inledningsvis var bestämd och sa att alla bröd vi bakar ska frysas, även de som ska säljas lokalt. Allt bröd ska hanteras på samma sätt. Det var bra tänkt. Rationellt, fastslår Karin Bodin, när vi fortsätter att tala om historien i företaget hon växte upp i.

Hennes morföräldrar går till slut med på att Polar Sandwich byter namn till Renklämma.
Kött- och charkproducenten Scan har ett överskott av rökt renstek och vill samarbeta, men villkoret är att smörgåsen genomgår ett namnbyte.
Pappasken som liknar en kåta byts ut mot en plastförpackning.
År 1973 slår Renklämman igenom med buller och bång i Sverige. Två år senare säljs 2,2 miljoner klämmor. Mycket av försäljningen sker till SAS, som börjar servera Renklämman på alla sina flyglinjer.

I källarlokalen för sex personer bakar 28 personer 11 000 Polarkakor om dagen.
Gräddningen sker så snabbt som möjligt, men görs manuellt och räcker bara till hälften av antalet som beställs.
Brödgrossisten från Stockholm ringer titt som tätt och är arg:
– Var är bröden?
Gösta Nilsson inser att det är dags att expandera och bygga nytt om Polarbageriet ska överleva.
Slutligen ger staten, Norrlandsfonden och Handelsbanken klartecken.
Polarbageriet får lån på nästan 5 miljoner kronor, men skeptiker baktalar projektet och jämför med de storslagna planerna för Stålverk 80 i Luleå. De kallar det nya bageriprojektet för Bakverk 80. Men medan stålverket stoppas står bageriet verkligen klart 1977.
Det är den fabriken som med alla sina ombyggnader och tillbyggnader brinner ned 43 år senare på kvällen den 23 augusti 2020.

○ ○ ○

När det nya bageriet tas i drift i mars 1977 är det svårt att baka bröd där. Allt krånglar i den

automatiska tillverkningen och mycket måste göras för hand.
Ännu ett år senare trasslar den inköpta produktionslinjen från Nederländerna.
Då inträffar något ännu värre. En eldsflamma slår ur den heta ugnen och når ventilationssystemet. En tjock rök sprider sig och anställda försöker släcka elden.
Branden år 2020 är inte den enda i företagets historia. Även eldsvådan 1978 medför ett stopp i produktionen i flera veckor, enligt boken om Polarbröds historia.

I svenska butiker använder sig Polarbröd snart av uppstoppade renar i marknadsföringen. Bolaget misslyckas på nya marknader i bland annat Danmark och Västtyskland, trots att Polarkaka på den tyska marknaden kallas för ”Norrskensbröd”.
Konkurrensen blir tuffare. Polarbröd inleder ett kvalitetsarbete som flera år senare leder till datorstyrd degblandning.
År 1984 grundas Polarbröd AB, ett nytt moderbolag till Polarbageriet. Moderbolaget ägs av den fjärde generationen i släkten, Gösta Nilssons döttrar Margareta och

Elisabet, men också av Margaretas man Kjell Jonsson som blir vd för Polarbröd AB, medan Margareta blir vd för ett av dotterbolagen.
Företagets mest expansiva och kanske viktigaste fas inleds då Polarbröd etableras som en rikstäckande brödtillverkare. Det betyder inte att utvecklingen blir problemfri. År 1989 träder en ny lag i kraft som innebär att allt bröd måste datummärkas. För Polarbröd, som fryser allt sitt nybakade bröd, blir det ett bekymmer.
Datummärkningen, fruktar företaget, kan få konsumenterna att tro att brödet är fullpumpat med konserveringsmedel där det ligger på butikshyllan långt efter bakdatum.
Här kliver bagarsläktens femte generation in med lösningen. Kjell och Margareta Jonssons äldsta dotter Anna, Karins storasyster, föreslår att i marknadsföringen koppla ihop den traditionella samiska visthusboden för vinterbruk med hur Polarbröd fryser sitt bröd.
I helsidesannonser i tidningar och i information till butikerna upplyser bolaget om frystekniken som nu döps till Polarmetoden.

Kampanjen lyckas.
Bakdatumreformen startar utan att det påverkar Polarbröds försäljning.

○ ○ ○

Hur har jobbet varit på Polarbröds bageri?
Det är dagarna efter branden 2020 som totalförstörde deras arbetsplats.
Runt bordet sitter åtta anställda med en sammanlagd yrkestid hos Polarbröd på runt 200 år. De tillhör ett skiftlag i tråget och är ansvariga för degen och för bakningen av bröden. Många av dem anställdes på det expansiva 1990-talet och det är till den tiden jag ber dem återvända i minnet.
– När jag började tyckte jag att det sprutade så mycket deg att jag drömde om brödkakor. Som nybörjare blev man satt att packa brödet. Jag kommer ihåg att jag satt där med de vanliga Polar-kakorna. Hela bageriet snurrade och kakorna stod still. Man räknade: 1, 2, 3, 4, 5 – för det skulle vara fem kakor i varje förpackning, säger en i arbetslaget.
En kollega fortsätter:

– När man börjat jobba där räknade man till fem hela tiden. Körde man bil räknade man strecken på vägen: 1, 2, 3, 4, 5, bara för att det var fem bröd i varje förpackning på jobbet. Numera är allt automatiserat och mycket handlar i stället om övervakning av processen.
– Jobbet i sig är inte jätteroligt. Det är inte varje dag man skrattar när klockan ringer på morgonen, men det är det att vi har varandra, säger en annan anställd.
Under en intervju hemma hos Benny Lindström säger han att under de 27 år som han jobbat hos Polarbröd kan han inte påminna sig ett enda år då ingenting byggts ut eller förändrats.
– Familjen har alltid satsat, alltid sett framåt, inte bara med tekniken. Vi har ett personalgym som är helt otroligt modernt, där vi har möjlighet att träna när som helst under dygnet.
Det är Benny Lindström som först nämner Polarandan.
– När jag var nybörjare på Polarbröd klev en farbror i kostym in i bageriet på helgen när vi reparerade en maskin. Jag visste att han hette Kjell och var högste chef. Han sa inte så mycket, utom

att han kommit på någon idé och vill mäta något, säger Benny Lindström.
Han beskriver företagets lokalpatriotism som en viktig del i Polarandan.
– Vi anställda är alltid delaktiga. När man byggt om någonting har man alltid tagit in åsikter från personalen. Vi har aldrig känt oss överkörda. Det sitter i väggarna, ända sen Kjells tid. Och även om väggarna inte finns kvar nu efter branden så är jag säker på att andan sitter kvar, säger Benny Lindström.

Nästa gång vi hörs har han varslats om uppsägning, som en av 131 kollektivanställda vid fabriken i Älvsbyn.
– Jag känner sorg, det är jättetråkigt, men att det fanns väl inget annat att göra, säger han.

○ ○ ○

Hur var uppväxten i den här miljön? Vad är ditt första minne av bageriet?

– När min pappa ska lämna mig på dagis glömmer han bort det, säger Karin Bodin. Jag sitter tyst i baksätet. Och så hoppar jag fram och säger: du har glömt mig! Då

var han så i tankarna på väg till jobbet.
– Men i synnerhet min mamma, fortsätter hon, har sagt att först jobbar man och sedan är man hemma – man gör skillnad på arbete och fritid, men det är klart att det också pratades en hel del jobb hemma.
Karins äldre syster Anna fick rycka in på bageriet ibland. Själv var hon för liten då. Sedan hann bageriet bli för stort, men hon jobbade på kontoret någon sommar och var ute på mässor.

Och hennes pappa kom in på kontoret med nya idéer på helgerna.
– Ja, han har fortfarande väldigt många idéer. Han är en oerhört viktig person i bolagets historia. Han var vd mellan 1982 och 2002. Kjell Jonsson är ingift i den här familjen men har betytt enormt mycket. Kanske har han ibland inte fått den uppskattning han förtjänar, säger Karin Bodin och ger en förklaring.
Kvinnor hade länge varit dolda i historien, men på 1990-talet började de lyftas fram som förebilder.

– Så min mamma, som kommer från bagarsläkten, fick väldigt mycket uppmärksamhet – men det var också välförtjänt, säger hon.
Älvsbyn är en företagarbygd med över 800 aktiva företag.
– Folk är självgående här, man löser saker på egen hand. Vi har inga stora arbetsgivare, så man får försöka hitta sin egen försörjning och vara företagsam, beskriver koncernchefen för Polarbröd.
Kommunalrådet Tomas Egmark (S) jämför med Gnosjö. Och har en teori om varför kommunen har en stor andel kvinnliga företagare.
– Männen jobbade traditionellt i skogen. De kunde vara borta i månader. Det skapade starka, driftiga kvinnor, säger han.
I unga år utbildar sig Karin Bodin till journalist. Hon arbetar med Polarbröds webbsida och med pressmeddelanden. Hon tar på sig fler uppgifter och jobbar i fyra år under en extern vd. När han slutar tar hon 2006 över som vd för Polarbröd och blir tio år senare koncernchef.
Företaget utvecklas till Sveriges tredje största brödproducent med 41 000 ton bakat bröd om året och

en omsättning på 958 miljoner kronor 2019.
Hennes syster Anna Borgeryd tar under lång tid hand om marknadsföring och varumärkesfrågor, och mejslar framför allt ut företagets hållbarhetsarbete. Hon avlider i cancer 2019.
– Allting är förändrat i dag. Vi använder tågfrakter in och ut ur bageriet. Våra påsar är baserade på sockerrör. Vi jobbar med energi från våra egna vindkraftverk och arbetar med råvarorna för att ställa om till ett hållbart jordbruk. Nu för jag hennes idéer vidare. De finns här i hjärtat, säger Karin Bodin, om det outtröttliga arbete som lever vidare efter systerns död.

○ ○ ○

Vid midnatt den 23 augusti väcks Karin Bodin av att det ringer i hennes mans mobiltelefon i bostaden i Umeå. Hennes egen är ställd i ljudlöst läge. Hon blir chockad när hon får veta att bageriet i Älvsbyn står i brand. Hon sätter sig i bilen och åker de tre timmarna tillsammans med vd:n för Polarbröd, Anders E Johansson.

När räddningstjänsten strax efter tre på morgonen säger att fabriken inte går att rädda fattar Karin Bodin telefonen.
– Då ringde jag min mamma. Jag hade tänkt att inte väcka henne, för jag ville inte att mina föräldrar skulle få veta mitt i natten: nu brinner ert livsverk upp.
Men till slut blir det ett samtal ändå.
När natten blir till morgon i Älvsbyn står Karin Bodin med vinden i ryggen och ser på ganska nära håll hur den stora, svarta rökpelaren alltjämt stiger mot himlen.

Där brinner vad som startades av hennes morfars farfar Johan Nilsson.
Hennes morfars far Frans Gustav Nilsson tog över och hennes morfar och mormor Gösta och Greta Nilsson förädlade verksamheten. Bageriet togs in i modern tid av hennes föräldrar Margareta och Kjell.
Spillror, förvridna metallstänger och aska är vad som återstår.
Tanken slår henne att allt hon hittills gjort i sitt yrkesliv kanske bara är en förövning för vad som väntar.

När framtiden stått på spel tidigare har bagarsläkten från Älvsbyn bytt en spark mot ett kilo jäst. Släktens recept har bakats ur minnet och världens första frysta smörgås skapats. Nu är frågan om Polarbröd kan resa sig ur askan? Märkligt nog känner Karin Bodin ingenting av röken i luften när bageriet brinner ned.

Torbjörn Petersson
torbjorn.petersson@dn.se

Polarbröd
Polarbröd AB är Sveriges tredje största brödproducent, omsatte förra året 958 miljoner kronor, hade vid årsskiftet 303 anställda och bakar 41 000 ton bröd om året.
Karin Bodin är femte generationen i bagartraditionen som grundades av Johan Nilsson. Hon är den tredje generationen i familjen som leder Polarbröd AB.
Bolaget har också ett bageri i Bredbyn i Ångermanland.

Dela

Du påverkas mer än du tror när du förlorar luktsinnet

LÖRDAG 19 SEPTEMBER 2020

Många som drabbas av covid-19 får nedsatt förmåga att känna lukt. För de flesta är problemet övergående, men för vissa blir problemen bestående. Att förlora förmågan att känna lukt, anosmi, påverkar ofta folk betydligt mer än vad de hade räknat med – och kan uppkomma i samband med många fler sjukdomar än covid-19.

– Det finns en korrelation mellan luktproblem och depression, berättar Johan Lundström på institutionen för klinisk neurovetenskap på Karolinska institutet. Han forskar på hur hjärnan processar smak- och luktupplevelser och vad som händer när man förlorar dessa sinnen.

Luktsinnet är till stora delar omedvetet, och det är först när

man inte kan känna lukten av vardagliga saker som man förstår hur mycket de betyder.
– De som har barn brukar framför allt sakna att känna lukten av dem, säger Johan Lundström.
Man saknar också lukten av sin partner. Att inte kunna njuta av mat och dryck kan också bli ett socialt problem då så många av våra möten sker över en bit mat.
Han berättar att det även fysiskt kan bli problem. Inledningsvis tappar anosmikern ofta mycket i vikt eftersom man inte har någon aptit. Men så småningom upptäcker man att det går att kompensera luktbortfallet genom att äta mer fett, socker och friterat och då går man ofta upp i vikt.
Johan Lundström tror att problemet med luktbortfall är mer utbrett än vad man tror.
– De flesta är dåliga på att bedöma hur bra luktsinne de har, och i många fall är det först när man förlorar det helt som man märker det. Våra studier visar att ungefär 50 procent av de som får covid-19 tappar luktsinnet helt, och ytterligare 30 procent får luktproblem.
Att förlora smaksinnet verkar inte vara lika vanligt – även om det

förekommer. Men eftersom en stor del av smakupplevelsen egentligen kommer av luktförnimmelser upplever många att de även förlorat smaksinnet. De flesta kan dock uppfatta grundsmaker som salt, sött, surt och beskt.

– Efter 12 till 20 veckor ser man att ungefär 30 procent av dem som tappat luktsinnet helt inte har återfått det, säger Johan Lundström. Det är lite värre siffror än för andra förkylningsvirus, som också kan påverka förmågan att känna lukt. I de fallen brukar 10–15 procent av de drabbade få bestående men, och vi misstänker att den siffran kan bli något högre med covid-19. I de studier som har undersökt vilka som har högst risk att få luktbesvär på grund av covid-19 ser man, enligt Johan Lundström, att yngre och kvinnor oftare drabbas men exakt varför vet man inte ännu.

– Sedan tidigare vet vi att luktbulben som sitter i hjärnan kan förstöras av coronavirus, säger Johan Lundström. Den transporterar luktsignalerna till viktiga centra i hjärnan. Även det som kallas luktepitel, ett slags

stödceller, kan förstöras. Vi tror att kombinationen – att båda dessa påverkas – bidrar till den stora andelen som drabbas.
I dag finns inga verksamma läkemedel mot anosmi, men Johan Lundström rekommenderar luktträning, som kan göra att man återfår förmågan att känna lukt snabbare – även om det tar lång tid.
– Det finns ett flertal studier som visar att det hjälper, men inte varför.
Länge har luktforskning varit ett ämne som inte fått särskilt stor uppmärksamhet, men i och med det nya coronaviruset har fler fått upp ögonen för hur viktigt lukt- och smaksinnet är för vårt välbefinnande.
– Det är bra att fler intresserar sig för detta, både gemene man och forskare, säger Johan Lundström.
Luktsinnet är ett av våra äldsta sinnen, och utvecklas redan från tolfte graviditetsveckan, ändå är det ett ganska nytt forskningsområde. Det finns ett värde i att förstå, men i dag vet vi väldigt lite om hur man botar och behandlar anosmi.

Elin Peters
elin.peters@dn.se

Så kan du träna upp ditt luktsinne
Ta några olika aromatiska kryddor, som kanel och oregano, och lägg i burkar där du inte ser vad det är – men sätt en lapp med kryddans namn på undersidan. Lukta och försök identifiera vad det är. Titta på lappen, tänk på kryddan, lukta och försök identifiera igen.

Ledare: Tio år i riksdagen har förändrat allt utom SD

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det har gått tio år sedan den tredje söndagen i september 2010, när Sverigedemokraterna röstades in i riksdagen. The Times konstaterade att ett parti med nynazistiska rötter hade berövat

statsministern riksdagsmajoriteten. CNN rapporterade att ”extremhögerpartiet Sverigedemokraterna” kunde bli tungan på vågen. Och BBC:s reporter förklarade att de båda blocken hellre samarbetar med varandra än med SD.
Det var en annan tid.
Statsministerkandidaterna hette Fredrik Reinfeldt (M) och Mona Sahlin (S). Miljöpartiet blev tredje största parti. Kristdemokraterna var småmysiga under Göran Hägglund. Och på valnatten vägrade vänsterledaren, Lars Ohly, att gå in i sminkrummet. För där satt Jimmie Åkesson (SD).
Sedan dess har mycket förändrats. Alla partiledare utom en är utbytta. SD har växt från drygt 5 till 20 procent. Spräckt Alliansen. Vandrat från en soloplats i mitten till att vilja inta en klar högerposition. Uteslutit hundratals medlemmar som ertappats med fingrarna i den främlingsfientliga syltburken. Samt vänt upp och ner på det politiska landskapet.
Dessutom har debattklimatet gått SD:s väg. Efter flyktingkrisen 2015 präglas det offentliga

samtalet av en ny syn på invandring. Den kulturella dimensionen där SD:s hjärtefrågor trivs har blivit en allt viktigare politisk skiljelinje. Kombinerat med Alliansens sönderfall och aningslösheten hos M och KD, har utvecklingen lett Jimmie Åkesson allt närmare ett organiserat samarbete, trots att ingenting i hans parti har förändrats i grunden.
SD är fortfarande ett djupt ideologiskt parti. Kärntruppen i ledningen har mer eller mindre varit densamma i 15 år.

Nolltoleransen mot rasism är en fasad, vilket märks på skandalerna. Den senaste kom i veckan, när Expressen avslöjade att gruppledaren i Haninge, som även jobbar i riksdagskansliet, skrivit nazistiska meddelanden samt konstaterat: ”Det radikala får ske bakom stängda dörrar”. Budskapet ligger i linje med att partisekreteraren Richard Jomshof tidigare beklagat att medier i Sverige inte fungerar som i Ungern och att partiet därför är tvunget att anpassa sin retorik. Därifrån är steget kort till Åkessons uttalanden om att han

föredrar Viktor Orbán framför Angela Merkel och hans vägran att välja mellan Emmanuel Macron och Vladimir Putin.
Den anpassning som SD har gjort handlar alltså om att polera ytan och att vara flexibel på områden som EU, abortgräns och välfärdsvinster – så att partiet liknar en naturlig del av en högerkoalition, som det kan verka irrationellt att rata. Inte om att ändra sig på riktigt. Det svarade också Jimmie Åkesson för några dagar sedan, angående att många kallar honom för populist: Jag har tyckt likadant hela tiden (Expressen 16/9).
Det finns ingen anledning att tvivla på hans ord. Inte minst eftersom ingenting tyder på att SD skulle ha tappat vare sig styrfart eller riktning. På vägen mot samhörighet – som enligt partitoppen Mattias Karlsson bland annat ska uppnås genom språk, kultur och värderingar – slängs det som inte passar in över bord. Som demokratiska principer och rättigheter för etniska och religiösa minoriteter.
Det är därför islam utmålas som en trojansk häst. Många nyfödda

som heter Muhammed anses vara ett problem. Radiokanaler som sprider fel åsikter ska läggas ner. Medier stoppas ”i sinom tid”. Och kommunala tjänstemän som försöker upprätthålla lagen bekämpas.
Så såg SD:s politik ut på valdagen 2010. Den är i allt väsentligt likadan i dag.
DN 20/9 2020

Därför riskerar beslutet om Preemraff i Lysekil att spräcka regeringen

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det stundande beslutet om Preemraff delar regeringen. Miljöpartiet vill säga nej –

Socialdemokraterna lutar enligt DN:s källor mer åt ett ja. Situationen uppges vara så infekterad att de två partiernas riksdagsledamöter inte pratar med varandra om den. Klimatet står på spel, enligt experter – men det gör också regeringsmakten.

När Arne Augustsson fick veta att han skulle kunna få ett oljeraffinaderi till granne satte han sig i sin roddbåt och gav sig ut i Brofjorden. Protesten följdes av fler, på hav och land, under slutet av 1960-talet. När Scanraff invigdes 1975 sålde Arne Augustsson sitt barndomshem med utsikt över fjorden.

– Han stod inte ut med att se sin hembygd bli förstörd. Men han kom aldrig över det, han längtade alltid tillbaka, säger dottern Jane Järås.

Själv har hon inte släppt taget om Härnäset, beläget norr om Brofjorden. Från stugan där hon och maken tillbringar somrarna dominerar raffinaderiet utsikten. Även ljudbilden påverkas: det bullrar från anläggningen. Jane Järås är orolig för de höjda bullernivåer och ökade utsläpp av svavel och kolväten som ett

utbyggt raffinaderi skulle orsaka, för naturreservatet på Härnäsets framtid och för de närboendes hälsa.
– Kommunen gjorde ett misstag från början, när man la ett oljeraffinaderi på Bohusläns vackraste plats. Nu gör man om samma misstag en gång till.
○ ○ ○
Du har förmodligen hört ordet ”Preemraff” swisha förbi i nyhetsflödet.
När mörkret faller över badviken vid Brofjorden lyser raffinaderiet likt en stad på andra sidan vattnet. Det är Skandinaviens största oljeraffinaderi, men orsaken till att du troligen har hört talas om det är att Preem för snart fyra år sedan ansökte om tillstånd att bygga ut.
Företaget vill fördubbla verksamheten – och därmed bli Sveriges största utsläppare av koldioxid. Utsläppen skulle öka från 1,7 till 2,7 miljoner ton koldioxid.
Det skulle innebära att raffinaderiet i Lysekil ensamt skulle stå för 5 procent av Sveriges totala utsläpp. Om Preem får göra det de vill eller inte har stor

betydelse för om klimatmålen ska nås, enligt experter. Raffinaderiet är redan en av Sveriges största utsläppskällor av koldioxid.
De stora utsläppen av koldioxid gör utbyggnaden kontroversiell ur klimatsynpunkt och det var skälet till att Naturvårdsverket sommaren 2019 skickade en så kallad underrättelse till regeringen.
Regeringen beslutade hösten 2019 att ta över ärendet. Det är första gången som klimatet har angetts som skäl för att regeringen tar över beslutet i ett ärende.

– Kraftigt minskade utsläpp är en av de främsta prioriteringarna för regeringen. Vi måste vända på varje sten så att vi styr mot de av riksdagen beslutade ambitiösa klimatmålen, sa miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) när hon berättade om beslutet på en pressträff i augusti 2019.
”Vi”, sa Isabella Lövin. Men hon presenterade nyheten ensam – utan sällskap av regeringspartnern Socialdemokraterna.
○ ○ ○

Ett år senare sitter hennes partikamrat Lorentz Tovatt, klimat- och energipolitisk talesperson för MP, på verandan till sin pappas sommarstuga i Stockholms skärgård.
Miljörörelsen under paraplyorganisationen Stoppa preemraff har manifesterat i två veckor. Aktivister har limmat fast sig själva på riksdagshuset, det har genomförts sittstrejker och demonstrationer. Sedan ett par dagar tillbaka har Lorentz Tovatt bestämt sig: han måste tala ur skägget.

”Sätter ner foten i en viktig fråga. Svenska klimatmål ska nås, då kan man inte hålla på å bygga ut det fossila!” skriver han och bifogar en bild på sig själv till ett Facebookinlägg. På bilden står det ”Utbyggnaden av Preemraff måste stoppas”.
Han lägger ner mobiltelefonen. Ser att skärmen genast lyser upp av notifikationer.
Isabella Lövin har vid det här laget meddelat sin stundande avgång. Varken hon eller språkrörskollegan Per Bolund vill kommentera beslutet om Preemraff. Det är en fråga som

ligger för beredning, säger de, de vill inte förekomma beslutet.
Men via Lorentz Tovatt tar Miljöpartiet till slut offentligt ställning emot utbyggnaden. Något som skulle kunna kosta dem regeringsmakten.
– Jag är väldigt mycket mer populär här i dag, säger Lorentz Tovatt glatt, när DN träffar honom dagen efter att han tryckt på ”publicera”-knappen på sitt Facebookkonto.
Vi ses på Mynttorget, precis bredvid riksdagshuset i centrala Stockholm. Här pågår en coronadecimerad sittstrejk mot Preemraff. ”No Preem! No Preem! No Preem, no Preeeem!” sjunger en kvinna till den klassiska melodin ”Jolene” från en högtalare, i övrigt är det stillsamt på torget.
Flera väl insatta källor i Miljöpartiet berättar för DN att partiet omöjligt kan sitta kvar i regeringen om det blir ett Ja till Preem. Det vore ett hot mot själva existensberättigandet hos de gröna.
Lorentz Tovatt må anse att han har tagit bladet från munnen, men så långt vill han inte sträcka sig.

– Det är en för tidigt ställd fråga. Nu ska vi göra allt som står i vår makt för att stoppa utbyggnaden. Kan regeringen komma överens i den här frågan?

– Jag är optimist när det gäller att vi på något sätt kan stoppa den här utbyggnaden. Det kan ske på flera olika sätt. Preem själva kan inse att det här är gårdagens teknik som förstör klimatet och att vi behöver jobba med framtidens teknik, som gynnar klimatet.

Närmast till hands ligger troligen en kompromiss: ett villkorat ja. Frågan är vem en sådan kompromiss blir mest kostsam för.

○ ○ ○

Klimatet ska genomsyra den politik som förs i Sverige. De svenska klimatmålen ska nås. Det säger det klimatpolitiska ramverket, som samtliga partier förutom SD står bakom.

Miljöminister Isabella Lövin (MP) tar emot på Miljödepartementet, i det rum som hon i några månader till kan kalla sitt. Att beslutet hamnade hos regeringen var en seger för henne och hennes parti. Hon är bekymrad över att de unga

som protesterar i dag inte tycks förstå det, att det finns en allmän uppfattning om att det bara hamnade i knäet på statsråden.
– Man måste känna i hjärtat att det här är på allvar. Det tycker jag barnen har lyckats bra med. Men sedan måste det finnas personer som är beredda att tillsätta utredningar, att invänta utredningar, att få med sig en majoritet i Sveriges riksdag för att få göra skillnad steg för steg. Och det är det arbetet jag gör nu, säger Isabella Lövin.
Man anar en viss underton av matthet i hennes röst, som att det inte är enbart kul att vara personen som ägnar sig åt utredningar. Och motståndet beskriver hon som hårdnackat.
– Tyvärr är det inte så att det går att omvända en enda moderat eller kristdemokrat eller Sverigedemokrat eller vissa andra partipersoner heller. Kunskapen och vetskapen finns där ute. Det är väldigt tyvärr få som är beredda att agera på det här och nu. Titta på Moderaterna, de vill till och med sänka bensinskatten nu. Det är ju helt… sinnessjukt. Nä men det är det, i en klimatkris. Det är faktaresistent.

Regeringen har fått kritik för att utmana domstolarnas oberoende genom att ta över ärendet. Hur ser du på det?
– Det här är ett principiellt oerhört viktigt ärende och det är verkligen inget konstigt i att regeringar då har den slutliga prövningen. Det är en del i en prövningskedja som riksdagen har beslutat om, som finns tydligt i miljöbalken.
”Det är en investering som inte är hållbar och som går i motsatt riktning till vad vi vill åstadkomma” har du tidigare sagt om Preemraff. Står du fast vid det?
– För aktieägare och för verksamhetsutövare så är det ju självklart så, att vill man ha en hållbar investering, då är det att satsa på någonting som inte är fossilt, som inte leder till ökade utsläpp.
Hur tror du det kommer att påverka bilden av Miljöpartiet om ni i regeringsställning inte lyckas stoppa utbyggnaden?
– Vi finns i regering nu för att möjliggöra en omställning för Sverige. Målet är solklart, vi ska styra mot nollutsläpp 2045, det

står riksdagen bakom. Jag hoppas att vi ska kunna ta avgörande steg innan jag lämnar.
Hur skulle det kännas att lämna posten som miljöminister utan att den här frågan är löst?
– Självklart skulle jag tycka det var väldigt bra om vi kunde avsluta det här innan jag lämnar, men det här är större än min roll. Det handlar om hur Miljöpartiet och regeringen tar klimatfrågan på allra största allvar. Miljöpartiet har varit väldigt tydliga i att vi ville lyfta frågan till regeringens bord. Annars hade man nog redan börjat bygga.

I kulisserna väntar åtminstone en språkrörskandidat, riksdagsledamoten Rebecka Le Moine (MP), som är tydlig med vad hon väntar sig om det blir ett ja till Preem – då lämnar Miljöpartiet regeringen:
– Vi gick till val på att klimatet inte kan vänta. Då kan vi inte vara med och fatta beslut om att Preem ska bygga ut och öka sina utsläpp med en miljon ton koldioxid varje år. Det är helt orimligt.

○ ○ ○

Utsläppen ska minska i Sverige. Om detta är riksdagen överens.

Men redan i dag minskar de för långsamt för att målen ska kunna nås – både de inhemska målen och dem Sverige har förbundit sig till i och med Parisavtalet.
Hur kan det då finnas på kartan att ett företag ska få bygga en anläggning som kraftigt ökar dagens utsläpp – när de redan är för höga?
Det är här konflikten ligger.
Preem hävdar att all ökning av lokala utsläpp kommer att kompenseras. Dels genom att utsläppen blir lägre när drivmedlet förbränns, dels genom utsläppsreducerande åtgärder som exempelvis CCS, det vill säga infångning och lagring av koldioxid.
För att kunna fånga in och lagra koldioxid har Preem skrivit en avsiktsförklaring med ett bolag i Norge. Målet är att koldioxid ska kunna lagras långt ner i berggrunden i havsbotten utanför den norska kusten. Men att projektet blir verklighet är ännu inte klart. Enligt planerna kommer den norska regeringen besluta om det senare i höst.
– CCS är extremt osäkert. Problemet är också att om man får till ett visst utrymme för

lagring av koldioxid och infrastruktur för det så kommer många att vilja vara med. Stålindustrin, cementproducenter, elproducenter och många andra kommer att skrika efter ett sådant utrymme och det kommer att ta väldigt lång tid och vara svårt att bygga ut, säger Björn Sandén, professor i innovation och hållbarhet vid Chalmers.

– Jag skulle säga att utbyggnaden är en ytterst riskfylld investering, den typen av stora investeringar som görs nu i fossila bränslen är väldigt riskfyllda både ur ett klimatperspektiv och ur ett företagsekonomiskt perspektiv.

Malin Hallin, hållbarhetschef på Preem, har en annan syn på saken.

– Vi har hög prioritet på omställning, hög prioritet på klimat. Vi vill öka genomströmningen av förnybar råvara och tillhandahålla drivmedel som behövs i Sverige. Här har vi ett dubbelt ansvar, säger hon.

Protesterna mot Preems önskade utbyggnad har varit omfattande. Över hundra privatpersoner och flera miljöorganisationer

överklagade domstolsbeslutet i lägre instans. Under sommaren har nästan tvåtusen mejl skickats till miljödepartementet i en av många e-postkampanjer som kräver ett nej till Preems utbyggnad.

– Världen måste bli helt fossilfri om cirka 30 år för att ha en chans att hålla den globala uppvärmningen ”väl under 2 grader med sikte på 1,5 grader, som det står i Parisavtalet. I detta skede är det – vetenskapligt – och politiskt – oförsvarligt att investera i storskalig fossil utbyggnad, säger Johan Rockström, chef för Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin.

Naturvårdsverket pekar också på att många av Preems löften om hållbarhet och klimatkompensation är förknippade med stora osäkerheter.

Löftena är till exempel inte miljörättsligt bindande.

Malin Hallin på Preem säger att det är omöjligt för Preem att ge rättsligt bindande klimatlöften, eftersom bolaget självt inte råder över lagstiftning, utbud av förnybar råvara och kostnadsläge.

– Det betyder inte att vi friskriver oss från något – vi planerar att ha netto-nollutsläpp 2045. Men att gå in i en laglig process med åtaganden vi inte har rådighet över är vanskligt, säger hon.

○ ○ ○

Ingen vet exakt när beslutet kommer. Ingen DN har talat med tror att det finns någon annan än Preem som vill skynda på saken. Frågan är en så het potatis att miljöpartister och socialdemokrater undviker den när de ses i korridorerna, uppger en centralt placerad källa.

Hos Socialdemokraterna finns en stark falang som är för utbyggnaden. Och den uppvaktar flitigt partiets klimat- och miljötalesperson Hanna Westerén.

– Det är en otrolig aktivitet i frågan, så jag jobbar med den nästan dagligen, trots att jag egentligen inte ”jobbar” med den, säger hon och syftar på att frågan just nu bereds av ickepolitiska tjänstemän inom regeringskansliet.

Hanna Westerén skulle vilja höra mer från dem som förordar en

utbyggnad och mer av deras argument.
– Jag tycker att det perspektivet förtjänar uppmärksamhet. Ryggmärgsreflexen är ”ånej ånej fossila bränslen”. Jag som socialdemokrat tycker att det måste vara något värt när en aktör kliver fram och säger att ”vi vill bidra till omställningen. Det här skulle kunna vara möjligt”.
Det finns en förhoppning inom socialdemokratin om att utbyggnaden är möjlig och att den skulle leda till positiva saker. På många plan.

– Det finns också en förväntan och förhoppning om att vi skulle kunna landa i en rättvis omställning. Då måste vi kunna leverera hållbara jobb. Det börjar bli allt mer akut att kunna visa den typen av exempel, vad menar man med hållbara jobb inom industrin? Kanske skulle det här kunna vara en sådan möjlighet, därför är det så viktigt att frågan prövas ordentligt, säger Hanna Westerén.
Ett argument för utbyggnaden som återkommer i debatten är att det är bättre att Preem hanterar tjockoljan i Sverige, där det finns

en relativt effektiv anläggning som släpper ut mindre koldioxid än andra jämförbara raffinaderier.
– Detta argument är populärt bland konventionella ekonomer – att så länge vi är ”lite mindre dåliga” så är det försvarbart att investera. Men detta argument fungerar bara om det finns ett stort utsläppsutrymme kvar att fördela. Så är inte fallet längre. Globalt har vi bara ca 340 gigaton koldioxid kvar att släppa ut om vi ska klara 1,5-gradersmålet. Det ger oss cirka 8 år med nuvarande utsläppstakt, säger Johan Rockström.

○ ○ ○

Beslutet ligger och väger i Rosenbad. Men regeringen har också också inväntat ett lokalt beslut, som hade kunnat förändra allt.
Onsdagen den 16 september samlas Lysekils kommunfullmäktige i en lokal med utsikt över gästhamnen. Säger fullmäktige nej till utbyggnaden kan regeringen inte tillåta utbyggnaden, så lyder miljöbalken.
Kommunstyrelsens ordförande i Lysekil, Jan-Olof Johansson (S),

tror att Preem kommer att bidra till omställningen till ett fossilfritt samhälle. Och vill att bolaget ska göra det på västkusten.
– Som kommunpolitiker värnar jag om de arbetstillfällen som ska finnas kvar efter 2030 och 2045. Därför är jag mån om att Preems arbete för att nå klimatmålen ska ske här, säger han.
Maria Granberg, gruppledare för Miljöpartiet, har brutit benet. Sju gånger under sammanträdet haltar hon upp till talarstolen för att försöka stoppa utbyggnaden. Hon vill också värna om jobben i kommunen, men drar en helt annan slutsats än Jan-Olof Johansson.
– Det är inte ansvarsfullt att förlita sig på en enda industri. Den största frågan som vi borde prata om här i kommunen är: Vad gör vi om Preem inte finns kvar?
Själv föreslår Maria Granberg satsningar på innovation kopplat till havsmiljön, på ekoturism och förnybar energi. Till skillnad från Jan-Olof Johansson är hon skeptisk till att Preem kommer att göra verklighet av de löften de gett inom klimatområdet, så länge de inte är bindande.

– Oljeindustrierna borde ha satsat 20 procent av sin vinst på omställning till förnybar energi de senaste 20 åren. När de nu försöker pressa ut den sista vinsten ur oljan är det Lysekil och miljön som får betala priset, säger hon.

Med rösterna 27 mot 3 beslöt Lysekils folkvalda att säga ja.

Vad betyder det om regeringen gör detsamma? Johan Rockström på Potsdaminstitutet för klimatforskning i Berlin har sin bild klar för sig.

– Det skickar en svårsmält signal till världen, att Sverige – den duktigaste miljöeleven i den globala klassen, dessutom med en rik ekonomi, inte anser sig ha råd att stå fast vid Parisavtalet. Om inte Sverige kan, varför skall då Ungern, Polen, Tjeckien, Ukraina, Ryssland, Nigeria eller andra länder bry sig? säger han.

Emma Bouvin
emma.bouvin@dn.se
Jannike Kihlberg
jannike.kihlberg@dn.se
Lovisa Herold
lovisa.herold@dn.se

Fakta. Så fattas beslutet om utbyggnaden

Preems verksamhet omfattas av reglerna för EU:s handel med utsläppsrätter. Det innebär att den svenska regeringen inte kan gå in och ställa krav på utsläppsminskningar.
Men eftersom den planerade utbyggnaden ännu inte existerar omfattas den inte av dessa regler, enligt regeringens bedömning. Det innebär att den kan stoppas.
Mark- och miljööverdomstolen har gett grönt ljus för utbyggnaden. Domstolen menar att koldioxid-utsläppen inte kan anges som skäl för att säga nej till en utbyggnad.

Rättsläget är dock inte så tydligt, menar Jonas Ebbesson, professor i miljörätt. I en debattartikel i DN skriver han att varken EU:s direktiv eller miljöbalken hindrar att länder nekar eller tidsbegränsar tillstånd av klimatskäl.
Regeringen är intebunden av Mark- och miljööverdomstolens yttrande, men måste ha stöd i miljöbalken för sitt beslut.
Miljöbalkens övergripande mål är: ”att främja en hållbar utveckling där nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en god miljö.” Den formuleringen ger ett

relativt stort manöverutrymme för regeringen.
Just nu utreder juristerna på miljöprövningsenheten på Miljödepartementet hur EU:s regelverk, miljömålen och klimatmålen ska tolkas, tillämpas och vägas mot varandra.
Oavsett vilket beslut det blir är det troligt att det överklagas till Högsta Förvaltningsdomstolen. Kanske tas det även till EU-domstolen, eftersom frågan är principiellt viktig.

Ewa Stenberg: Språkrörsvalet gör MP mer radikalt om Preem

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Det kommande språkrörsvalet i Miljöpartiet gör konflikten mellan regeringspartierna om Preemraff ännu mer eldfängd. Men det är inte säkert att mer radikala krav hjälper – en grön

seger kan hamna utom räckhåll av juridiska skäl.
Miljöpartiet har haft en förunderlig förmåga att välja stridsfrågor som det varit svårt att vinna. De har skickligt spelat upp hur Sveriges och världens framtid hänger på att ett visst projekt stoppas – för att sedan tvingats krypa till korset under förnedrande former.
Vem minns inte de tyska kolgruvorna som Vattenfall sålde istället för att lägga ner? Eller Förbifart Stockholm, där vägmaskinerna fick göra paus medan MP och S stred, för att sedan börja gräva och asfaltera igen efter att MP fått ge upp?
Men hur många kommer ihåg framgångarna? Som ”The Swedish Proposal”, reformeringen av EU:s utsläppshandelssystem som lades fram av regeringen med miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP) i spetsen. Reformen har gjort det dramatiskt mycket dyrare att elda kol i EU och lett till att kolkraftverk läggs ner på löpande band. Det var ett mycket viktigare beslut för klimatet än det om Vattenfalls kolgruvor eller Förbifarten.

Nu står Miljöpartiet där igen, med en ny stor konflikt.
Oljeraffinaderiet Preemraff är på ytan en perfekt stridsfråga, där det ligger under sina rökplymer i Brofjordens mynning och väntar på besked om att få bli Sveriges största utsläppare av koldioxid.
Det kan symbolisera vägen mot vår behagliga klimatepoks undergång, hur Sverige mot bättre vetande fortsätter att investera i fossila bränslen trots kunskapen om att klimatkrisen redan är här.
Miljöpartiet och miljörörelsen har flera forskare med sig i det synsättet.

Men det går att se det nya projektet utanför Lysekil som motsatsen, ett exempel på hur människor med modern teknik kan minska utsläppen av koldioxid från oljeindustrin i Europa. Med hjälp av EU:s system för utsläppshandel styrs produktionen så att den med högst utsläpp blir olönsam och försvinner, medan den med bäst klimatteknik får fortsätta. Därför ger Preemraff lägre totala utsläpp i EU och dessutom jobb och skatteintäkter i Sverige.
Så ser bland andra Preem och den politiska majoriteten i Lysekil det.

Konflikten om Preemraff spelas upp i regeringen lagom till det är dags att byta kvinnligt språkrör i Miljöpartiet. Energiminister Anders Ygeman sade i riksdagen i veckan som gick att ”besked kommer ges under höst eller vinter”.
Miljöpartiet är trött och krisande, med usla opinionssiffror och på jakt efter samlande krav och ledare. För närvarande är det Preemraff och migrationspolitiken som blivit de viktigaste frågorna, och det syns också i debatten om vem som ska bli nytt kvinnligt språkrör.

Riksdagsledamöterna Rebecka Le Moine, Janine Alm Ericson och Annika Hirvonen kandiderar hittills för att efterträda Isabella Lövin.
Annika Hirvonen har markerat att MP inte ska sitta i regeringen till vilket pris som helst. ”För mig är det inte ett alternativ att Sverige ska säga ja till utbyggnaden av Preems oljeraffinaderi.”, säger hon till DN. Rebecka Le Moine har också sagt att hon är beredd leda MP ur regeringen på grund av Preemraff.

Janine Alm Ericson säger till GP att ” Vi kan inte tillåta att Preem bygger ut.”
Men striden om Nordens största raffinaderi ska få bli landets enskilt största utsläppskälla är inte svartvit. Ytterst handlar den i en rättsstat som Sverige om juridik. Och då är frågan om MP kan lämna regeringen på ett krav som rent juridiskt inte går att förverkliga?
Mark- och miljööverdomstolen har redan godkänt Preems ansökan. Regeringen kan komma att göra en annan bedömning, men den kan inte besluta fritt utan måste tillämpa samma lagar som domstolen gör. Beslutet kan sedan komma att prövas av Högsta förvaltningsdomstolen. Den kan i sin tur koppla in EU-domstolen. Det tar alltså lång tid och det är inte givet att regeringen har makt att säga nej.
Det finns kanske ett utrymme för förhandlingar med Preem. Företaget har väntat i snart fyra år på beslut och börjar få bråttom. Regeringen skulle teorietiskt kunna försöka göra upp om nya gröna investeringar eller en tidsbegränsning för raffinaderiet.

Frågan är om det skulle räcka som resultat för ett Miljöparti som snabbt behöver en seger.
Å andra sidan är ju ansvarig minister för frågan en grön minister som inte behöver vara rädd att avsättas av sitt parti.
Isabella Lövin har ju redan sagt att hon ska avgå i januari.
Möjligen kan denna resultatinriktade miljöpartist hantera Preemraffansökan på ett pragmatiskt sätt – genom att trötta ut oljebolaget med en oerhört lång rättsprocess.

Ewa Stenberg
ewa.stenberg@dn.se

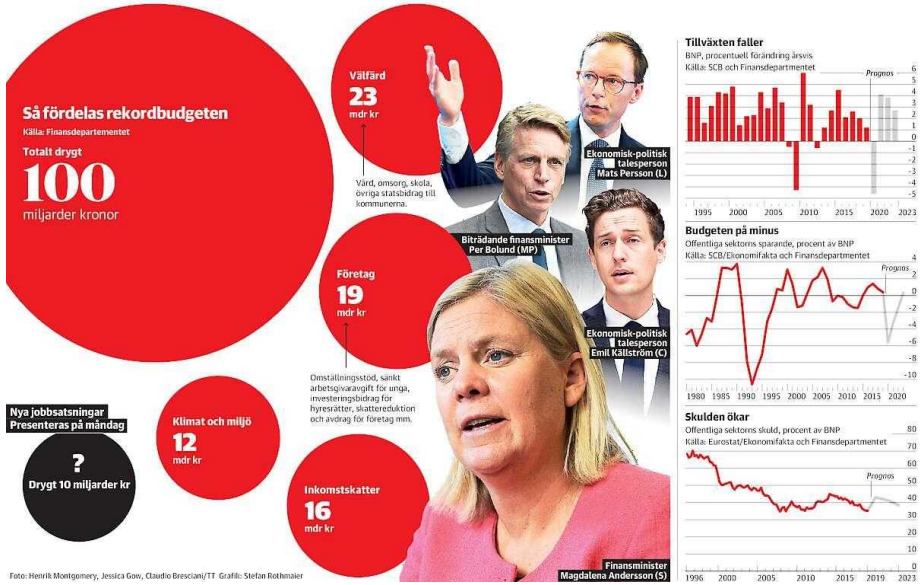

Miljardregnet ska lyfta Sverige

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Med en rekordstor budget försöker regeringen och samarbetspartierna lyfta Sverige ur coronakrisen. Vinnare är företag och kommuner som får tiotals miljarder vardera. Men det mesta är tillfälliga pengar.

– Det är mycket brandutryckning nu, säger nationalekonomen Åsa Hansson.

På måndag presenterar finansminister Magdalena Andersson (S) den största budget som riksdagen någonsin har skådat. I coronakrisens spår kommer regeringen och samarbetspartierna C och L att lägga fram nya förslag till en kostnad som överstiger 100 miljarder kronor. Ett normalt år brukar den sittande finansministern vara glad om denne kan åstadkomma reformer

för en femtedel av den summan. Och glöm allt tal om reformutrymme – här kommer staten att låna pengarna och låta statsskulden växa.

Hittills har partierna presenterat förslag för cirka 90 miljarder kronor i en sällan skådad utspelskarusell. Det betyder att det fortfarande finns ett tiotal miljarder kvar att fördela när budgeten läggs fram i sin helhet på måndag. Enligt DN:s uppgifter kommer då ett S-märkt jobbpaket som tar den sista delen av budgetutrymmet i anspråk.

Men redan nu står det klart att företagen kan se fram mot rejäla skattesänkningar nästa år. Även privatpersoner kommer att få mer kvar i plånboken efter att S tvingats ge med sig om sänkta inkomstskatter. Sammanlagt handlar det om skattesänkningar för företag och privatpersoner med cirka 30 miljarder kronor nästa år.

Samtidigt kommer kommuner och regioner att få rejäla tillskott. Drygt 20 miljarder i generella och riktade statsbidrag delas ut nästa år.

Mycket av skattesänkningarna till företagen och statsbidragen är tillfälliga åtgärder. I första hand gäller de under 2021 och ibland sträcker de sig in även över följande år. Det handlar alltså om akuta åtgärder för att bromsa effekterna av coronakrisen och innebär att ingen kan räkna med fler statsbudgetar i den här storleksordningen kommande år.
– Om vi ska klara av en kris i framtiden så måste vi successivt komma tillbaks till ordning och reda i statsfinanserna. Det får dock inte gå för snabbt så att det hämmar återhämtningen, säger Jonas Frycklund, biträdande chefsekonom på Svenskt Näringsliv.
Jonas Frycklund framhåller att en förutsättning för att kunna göra så stora satsningar som nu görs är att de offentliga finanserna varit i bra skick. Svenskt Näringsliv tycker att en budget i den storleksordning som läggs fram är väl avvägd med tanke på omständigheterna. Han uppskattar att flera punkter av det som hittills presenterats ligger i linje med det som Svenskt Näringsliv krävt, till exempel sänkt arbetsgivaravgift för unga

och lättnader i bolagsbeskattningen.
– I den situation vi är i så går det inte att genomföra allt permanent. Men för oss är det viktigt att vissa saker förlängs och blir permanenta. Vi tror till exempel att sänkta arbetsgivaravgiften för unga skulle behövas även efter två år, säger Jonas Frycklund.
LO:s chefsekonom Ola Pettersson tycker att det är ömsom vin och ömsom vatten som presenterats av januaripartierna så här långt. Han utgår från att det kommer fler satsningar på jobben och efterlyser bland annat mer resurser till vuxenutbildning och yrkeshögskola.
– Det är helt avgörande eftersom vi går mot en period med högre arbetslöshet och en snabb strukturomvandling. Där har vi stora förhoppningar, säger Ola Pettersson.
Han ogillar att det hittills har varit så stort fokus på skatterna och menar att de föreslagna skattesänkningarna är ”synnerligen ineffektiva” och långsiktigt försvårar möjligheten till en bra utveckling i välfärden.

– Det som gör en del av de här skattesänkningarna mer uthärdliga är att de är tillfälliga. Han understryker att det just nu behövs en väldigt offensiv finanspolitik för att stödja återhämtningen. Därför är det inget problem att det finns många tillfälliga stimulanser i höstbudgeten.

– Det är ett exceptionellt läge som kräver en exceptionell finanspolitik. Vi är nödda och tvungna att göra väldigt mycket. Sen tycker jag att inriktningen på budgeten så här långt inte möter de faktiska problemen i svensk ekonomi, som arbetslöshet, en anemisk välfärd och den otrygghet som finns på många håll i samhället, säger Ola Pettersson.

Nationalekonomen Åsa Hansson är ledamot i Finanspolitiska rådet, ett expertorgan som har till uppgift att granska regeringens finanspolitik. Hon varnar för att djupare strukturella problem i ekonomin hamnar i skymundan av de akuta insatserna.

– Det är mycket brandutryckning nu av naturliga skäl, säger Åsa Hansson.

Hon efterlyser att mer kraft läggs på det som hon ser som största

faran i krisen: att redan marginaliserade grupper hamnar ännu längre från arbetsmarknaden. Istället för breda jobbskatteavdrag som går till de allra flesta löntagare borde dessa miljarder riktas till exempelvis nyanlända eller lågutbildade.

– Det som oroar mig mest är att utanförskapet ska öka, säger Åsa Hansson.

Hans Olsson
hans.olsson@dn.se
Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Babylycka på Kolmården

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Kolmårdens gorillafamilj har fått ett efterlängtat nytillskott. Mamma Kiburi och pappa Enzo har fått en unge som är den - tredje gorillan att födas i Sverige.

– Glada nyheter för hela svenska folket, säger parkens djurchef Linda Berggren.

Gorillahonan Kiburi hade varit dräktig i nästan nio månader när

hon lördagen den 12 september födde en liten gorillaunge på djurparken.
Att nu en tredje gorilla kommit till världen gör nytillskottet särskilt stort för Sveriges lilla gorillabefolkning, som består av endast fem individer.
– Dels är det viktigt för bevaringen av arten, dels är det också extremt viktigt för flocken. Gorillan är en social art som håller sig nära varandra och den måste växa upp i familjegrupper, säger Linda Berggren.
Den senaste tiden har djurvårdarna jobbat i skift för att följa utvecklingen och ta emot den lilla ungen. Födseln beskrivs ha gått lugnt till och mamma Kiburi tog snabbt till sig ungen som kom i gång med diandet.
Den första tiden i ungens liv håller den sig mycket nära sin mamma. Då är det viktigt att djurvårdarna inte inkräktar, berättar Linda Berggren. Än så länge vet hon och kollegorna inte om ungen är en hona eller hane, och därför har den inte getts något namn.
Kolmården håller för närvarande öppet endast på helger och Linda Berggren kan inte garantera besökare att de får se

gorillabebisen. Hon betonar vikten av att låta mamma Kiburi få bekanta sig med sin bebis i lugn och ro.

– Det här är en tid då ungen behöver vara med sin mamma och familj och upptäcka världen.

TT

Hårdare tag mot svart och oskälig bostadsuthyrning

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

15 personer som hyr en madrassplats för 3 000 kronor i en trea eller fyra. I arbetet med att avslöja oriktiga hyresförhållanden och skenbyten ser de allmännyttiga bostadsbolagen hur människor utnyttjas och lägenheter slits ner.

Stockholmshem anställde redan 2005 en person som utredde

oriktiga hyresförhållanden. I dag är de tre utredare som får in ungefär 500 tips per år från grannar och bolagets anställda, som ibland utreds i samarbete med andra myndigheter.
Just nu pågår 400 utredningar. Utredarna kontrollerar bland annat om rätt person är skriven i lägenheterna. Utredningarna ger resultat.
– De första åren friställde vi 250 lägenheter per år, eftersom folk gav upp sina kontrakt lite lättare då. Förra året friställde vi 214, säger Malin Sultan, jurist och utredare hos Stockholmshem.

De friställda lägenheterna lämnas till bostadsförmedlingen så att någon som stått i kö länge kan få ett eget hyreskontrakt.
– Det står nu 600 000 i bostadsförmedlingens kö samtidigt som det är långt färre lägenheter som förmedlas. Det gör att många försöker köpa sig förbi kön, vilket gör att hela förmedlingen sätts ur spel, säger Malin Sultan.
I dag är det många allmännyttiga bostadsbolag som gått i Stockholms- hems fotspår och arbetar systematiskt mot olovlig

andrahandsuthyrning och skenbyten.
Sedan lagen skärptes för snart ett år sedan, den 1 oktober 2019, har det blivit vanligare att hyresgäster som olovligen hyr ut sina lägenheter i andra hand själva säger upp sina kontrakt.
De kommunala bostadsbolagen i Örebro, Botkyrka och Skellefteå har de senaste åren återtagit sammanlagt 650, 170 respektive 50 lägenheter. I dag går det fortare, eftersom den nya lagen kapade ett led när fastighetsägaren inte längre behöver varna den som brutit mot kontraktet före uppsägningen. Nu förkortas processen eftersom kontraktet kan sägas upp direkt.
Botkyrkabyggen började trappa upp arbetet med detta i början av 2019.
– När vi arbetar med att återta lägenheter ger vi människor chansen till ett tryggt boende med schysta villkor. Man ska vara medveten om att de som bor olovligen i andra hand har det väldigt tufft, säger Charlotta Lundström, pressansvarig på Botkyrkabyggen.
Hon pekar på att det kan vara så att otillåten andrahandsuthyrning

kan vara en del av de parallella samhällsstrukturer som finns eller en del av kriminell verksamhet. Stockholmshem gör varje år en hyresgästenkät och resultatet visar var det kan behövas extra insatser, exempelvis trygghetsskapande åtgärder. Där ingår arbetet mot oriktiga hyresförhållanden.

– I år prioriterar vi Skärholmen, Rågsved och Hässelby, men vi arbetar överallt, säger Malin Sultan.

När utredarna hittat bevis för att någon hyr ut en lägenhet utan tillstånd eller till oskäligt hög hyra och presenterar underlagen ger en del upp direkt, medan andra blir kränkta.

– Många biter sig kvar och gör motstånd, eftersom de vet att det är svårt att få en hyresrätt igen, säger Malin Sultan.

I de fallen går ärendet vidare till hyresnämnden i Stockholm, där handläggningstiderna är långa.

– Det är väldigt många fler ärenden som går vidare till hyresnämnden i Stockholm, vilket säkert beror på bostadsbristen är så stor här.

Malin Sultan anser att lagskärpningen har gett henne och kollegerna fler verktyg.

– Nu kan vi pressa hyresgästen hårdare, eftersom det nu till och med är brottsligt att hyra ut utan tillstånd till en för hög hyra.

Helena Henriksson, jurist på Sveriges allmännytta, säger att lagskärpningen skickar viktiga signaler.

– Det visar att det är fel att skinna utsatta människor, som ofta har fått betala väldigt mycket pengar för att ha någonstans att bo.

Straffskärpningen gör också att polisen får större möjligheter att utreda svarthandel, men än har det inte kommit några fällande domar som utgår från de nya reglerna, enligt Helena Henriksson.

Under utredningarna ser Stockholmshem hur utsatta människor drabbas och får betala oskäliga hyror. Ibland kan det handla om 15 personer som hyr en madrassplats i en trea eller fyra.

– Grannar tycker det är otryggt när det är många olika personer som kommer och går, eftersom de inte vet vem som bor där, och personerna aldrig hälsar, säger Malin Sultan.

En annan konsekvens är att lägenheterna slits ner, eftersom hyresgästen inte vill att hyran ska höjas och aldrig vill att den ska renoveras.
– Det lönar sig att utreda det här, eftersom kostnaderna för renoveringarna blir så höga. Det kan kosta flera hundra tusen kronor att renovera en hårt sliten lägenhet.
TT

Fakta. Skärpta regler

Den 1 oktober 2019 skärptes bestämmelserna i hyreslagstiftningen rörande svarthandel med hyreskontrakt och otillåten andrahandsuthyrning.
Lagskärpningen innebär att det numera är brottsligt att ta ut oskäligt hög hyra för hyresrätter som utan tillstånd hyrs i andra hand, att hyra ut hyresrätter i andra hand utan tillåtelse och att köpa svartkontrakt. Tidigare var det bara brottsligt att sälja hyreskontrakt.
Dessutom höjdes straffen för handel med andrahandskontrakt. Den som gör sig skyldig till det kan få upp till fyra års fängelse och den som köper ett

hyreskontrakt kan få kontraktet förverkat, vilket innebär att hyresavtalet upphör omedelbart. Samma sak händer om någon utan tillåtelse från hyresvärden hyr ut sin hyresrätt i andra hand.
Dela

”Mitt folk är också en klan – det är inte klanerna som är problemet”

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Nyamko Sabuni vill att polisen ska få akut omhänderta barn till kriminella föräldrar. Samtidigt varnar hon för hur begreppet klaner används i debatten.

– Det är inte klanerna som är problemet, säger Liberalernas partiledare.
Klan har blivit ordet på allas läppar i debatten om kriminaliteten efter att polischefen Mats Löfving använt det i Ekots lördagsintervju. Han talade om ett 40-tal klaner som ägnar sig åt systematisk brottslighet runtom i Sverige. Fenomenet är ingen nyhet för Liberalernas partiledare, som redan för 20 år sedan skapade debatt genom att peka på problem i integrationen. På en pressträff nyligen drog hon paralleller mellan hederskulturer, religiös extremism och klankriminalitet.
Vad menar du är den gemensamma nämnaren?
– Det är förtryck. Starkt patriarkala traditioner där kvinnor är andra klassens medborgare och barn behandlas som egendom utan egna rättigheter. Släktbaserade kriminella gäng består ofta av familjer som hålls ihop av hedersbegrepp. Där kan det uppstå både moralpoliser och radikalisering. Allt detta har samlats framför allt i våra mest

utsatta förorter, säger Nyamko Sabuni.
– Sverige är ett samhälle där politiker gärna blundar för fenomen som inte rör deras egen vardag. Men nu drabbas även människor utanför våra utsatta områden, de så kallade förnedringsrånen är en sådan sak. Pojkar eller unga män som lever i starkt patriarkala traditioner, kanske själva utsätts för våld, tar ut sin frustration på andra. För dessa unga män är det avgörande att de tas ur sin hemmiljö och sitt bostadsområde.

Behöver polisen spela en större roll i sådana situationer?
– Jag ser ett problem i att vi i dag har lagar som ger polisen rätt att ta med sig ett husdjur som misshandlas men inte kan ta ett barn. Barnet får vara kvar och sedan får polisen orosanmäla till socialkontoret. Jag är övertygad om att det har funnits sådana situationer där polisen kunnat bedöma att här borde vi ta med det här barnet. Det borde de få möjlighet att göra, säger Nyamko Sabuni.
Klaner hålls samman av ett starkt kitt av normer och traditioner.

Vad är ditt recept för att bryta upp det?
– Det är viktigt att skilja på klaner. Jag skulle själv säga att jag är från ett klansamhälle. Mitt folk är också en klan. Det är inte klan som är problemet. Tvärtom är det stora delar av världen som måste organisera sitt liv i form av klaner för det finns inget samhälle som bistår. Polisväsendet är inte till för medborgarna utan snarare en fiende. Det är inget fel på klaner. Jag skulle hellre säga släktbaserade kriminella gäng. Man ska passa sig för att se klaner som något i sig negativt.
– Det kommer att finnas klaner även i framtiden och det ska få finnas, bara man inte bryter mot den svenska lagstiftningen, respekterar jämställdhet och inte kränker barnens rättigheter.
Men hur går det ihop med det du säger om hederskulturen och de patriarkala traditionerna är en del av de här klanerna?
– Det jag säger är att det Sverige önskar för sina medborgare ska gälla alla medborgare. Antingen abdikerar vi och låter det vara. Eller också säger vi att era barn har också mänskliga rättigheter och vi kommer att bistå dem. Och

kom ihåg att våld inom familjen är ett utbrett fenomen, det är ju inte något som bara finns inom en klan med hederskultur. Men vi ska inte acceptera våldet i någon familj.

Nu diskuteras långtgående förslag som anonyma vittnen, visitationszoner och avlyssning utan konkret brottsmisstanke. Hur långt är du beredd att tänja på rättssäkerhet och integritet för att effektivisera brottsbekämpningen?

– Rättssäkerheten måste alltid hållas, den bygger förtroendet mellan människorna och rättsväsendet. Däremot behöver svensk lagstiftning anpassas till de nya tider och de nya typer av brott som vi har i dag. Sverige ser inte ut i dag som det gjorde i slutet av 1900-talet. Det är något helt annat. Då måste lagstiftningen komma ikapp.

Det talas nu om hela släkter som helt enkelt inte vill integreras i det svenska samhället. Men vilken roll anser du att rasism, öppen eller dold, spelar för att invandrare inte kommer in i det svenska samhället?

– En del kallar det rasism, jag kallar det de låga

förväntningarnas förtryck. Man förväntar sig inte mycket av ”de andra”. Jag märker att det finns i skolan, i arbetslivet och hos myndigheterna. Men jag skulle inte säga att rasism är det största problemet som gör att vi misslyckas med integrationen.

Du har sagt att Sverige inte ska ha några utsatta områden 2030. Vad blir avgörande för att nå dit?

– Det är att vi får skolor där alla som går ut nionde klass har behörighet till gymnasiet. Och det måste börja i förskolan. Det andra är sysselsättning. Fler måste komma i arbete. Det handlar också om boendemiljöer. Trångboddheten är ett stort problem.

– Och förstås att bekämpa kriminalitet. När familjer tar över en hel stadsdel och hotar andra, då måste samhället träda in och se till att medborgarna är trygga.

Hans Rosén
hans.rosen@dn.se

Fakta. Nyamko Sabuni

Född i mars 1969 i Burundi, i exil från Kongo-Kinshasa. Kom med familjen som flykting till Sverige 1981.

Uppväxt i Kungsängen utanför Stockholm. ”Det var inte ett utanförskapsområde men jag har vänner och släkt som bor i sådana områden”, säger Nyamko Sabuni.
Grundare och ordförande i Afrosvenskarna riksförbund. ”Då träffade jag ungdomar som skulle giftas bort mot sin vilja. Det väckte mitt engagemang mot hedersförtryck.”
Riksdagsledamot för dåvarande Folkpartiet 2002–2006.
Integrations- och jämställdhets-minister 2006-2010.
Jämställdhetsminister och biträdande utbildningsminister 2010–2013.
Partiledare för Liberalerna sedan juni 2019.

Mamma och två pappor – så här sköter familjen ekonomin

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Kärleken är en oändlig resurs, men det gäller knappast pengar. I det lilla samhället Strömsund lever Linda, Erik och Hampus med åtta barn. Att vara tre i en relation har flera ekonomiska fördelar – men även utmaningar. DN kommer i en serie artiklar skildra hur familjer som inte passar in i ekonomiska och juridiska mallar hanterar privatekonomin.

– Vad betyder mina känslor?
2013 var den frågan konstant på Hampus Engströms läppar. Den senaste tiden hade han spenderat alltmer tid med sina kollegor Linda och Erik Fridland. Det gifta paret hade levt tillsammans i 14 år och hade fyra barn.

Långsamt men säkert började vänskapen att ändra form. I stället för middagar vid köksbordet ägnades tiden åt alltmer intimt umgänge. I takt med det ställdes allt på sin spets för Hampus, Erik och Linda. Vem är det jag älskar? Och vem av oss tre ska lämna relationen? Frågorna kändes oändliga för dem.
– Jag hade lika starka känslor för både Linda och Erik, men beslutet att leva tillsammans kändes inte självklart för det. Ingen av oss hade haft en polyrelation förut, säger 36-årige Hampus.
Linda tillägger:
– Men till slut valde vi att flytta ihop ändå. Det var väldigt skönt när vi väl tog beslutet.
Samma år gick flyttlasset till den jämtländska tätorten Strömsund. I dag lever de tre ihop och har totalt åtta barn i hushållet (ett har flyttat hemifrån), varav ett är från en av Hampus tidigare relationer. Här i familjens villa är ljudet av barnfötter på trägolvet en del av vardagen.
Väl ute i trädgården ersätts ljudet av ett prassel från buskarna. Det är hunden Doris som stryker mellan rädisorna och jordgubbarna. Att flytta ihop var

ett stort kliv för Hampus, Erik och Linda. Dels för den gemensamma relationen, men likaså för ekonomin.
– Allt var ju inte bara frid och fröjd när vi flyttade ihop, säger Linda.
Innan Hampus kom in i bilden hade Erik och Linda haft gemensam ekonomi. Pengarna lades i en gemensam pott, som användes för att betala alla utgifter.
Nu försökte de tre att ha en proportionerlig uppdelning. De gemensamma kostnaderna betalades procentuellt utifrån hur mycket var och en tjänade. Dock visade det sig vara en utmaning.
– Det var inte helt enkelt eftersom Erik och Linda var två personer med fyra barn. Jag hade mitt barn varannan vecka. Vi snackade om att jag skulle betala en och en halv åttondel av kostnaden för elen och maten, säger Hampus.
I samma veva reste alla tre på en övernattningsresa till Östersund. Den ena betalade för själva rummet medan en annan la ut för maten. Linda insåg fort att högen av sparade kvitton blev svår att hålla koll på.

– Man orkar ju inte spara på alla kvitton. Det blev också diskussioner om någon av oss var skyldig pengar till de andra två, säger hon.
I motsats till Linda och Hampus har Erik inget större intresse för ekonomi. Dock håller han med om att den proportionerliga uppdelningen var krånglig. Erik riktar blicken mot framtiden.
– Det viktigaste är ju att alla i familjen lever med samma förutsättningar, säger han.
Av den anledningen var det aldrig aktuellt att ha separat ekonomi. I stället valde familjen att dela på allt. Beslutet fick även en skjuts av att familjen startade ett eget bolag.
– Det var ganska tuffa tider. Till en början kunde ingen ta ut lön, men sedan kunde en av oss göra det. Då förde vi över pengarna till vårt gemensamma bankkonto, säger Linda.
I dag tar alla tre ut ungefär lika mycket i lön. Pengarna överförs till familjens pott och räkningarna betalas oavsett vilket namn som står på dem. Gemenskapen gäller även för barnen.
– Vi har valt att inte göra någon skillnad mellan barnen, oavsett

vem som är den biologiska föräldern. Om vi köper något åt ett av barnen tar vi det direkt från potten, säger Linda.
En risk med delad ekonomi är att det kan bli gnissel och bråk om vad pengarna ska användas till. Visst gäller det även för Linda, Hampus och Erik. Senast nu i somras byggde familjen ett uterum i villan.
– Linda tycker ju att vi ska bygga färdigt det nu med en gång, medan jag menar att vi borde vänta lite. Det kostar ju en hel del, säger Hampus.

Linda vänder sig mot sin partner och inflikar:
– Då tycker jag att du är tråkig. Vilken sida är du på, Erik?
– Det är väl bara att bygga, suckar han.
Det utbrister ett skratt i familjens uterum. Ett av barnen vill vara med i skrattkören och hoppar upp i pappa Hampus knä. På bordet ställer han en färgsprakande häst, målad i bland annat svart, rött och grönt. Alla tre konstaterar att egentligen går pengarna oftast till barnen.
– Men det kan nog vara bra att någon i relationen bromsar,

medan den andra gasar, tillägger Erik.
Trots att familjen delar lika på allt är lagen av en annan uppfattning. I Sverige är det olagligt att gifta sig med fler än en person. Undantaget är om äktenskapet har ägt rum i ett land som tillåter månggifte. Likaså är det omöjligt för alla tre att ta ut föräldradagar för barnen. Orsaken är att det bara finns två juridiska vårdnadshavare.
Familjens största farhåga är att Hampus, Erik eller Linda plötsligt skulle avlida. Förutom sorgen riskerar även tillvaron att kastas omkull. Anledningen är att den som är barn till den avlidne alltid har rätt till sin laglott. Den är omöjlig att testamentera bort. Dessutom gäller inte sambolagen om paret är fler än två personer.
– Erik och Linda har ju inget att göra med mig juridiskt sett. Till exempel kan mitt barn ärva min del av huset. Det kan leda till att Erik och Linda inte har råd att bo kvar, nämner Hampus som ett exempel.
För att undvika ett scenario som det Hampus målar upp har familjen tagit hjälp av en jurist. För ungefär ett år sedan skrev

familjen egna testamenten. Nu står det klart och tydligt att barnen ärver lika mycket oavsett vem som är den biologiska föräldern. Dock förutsätter det att barnen väntar med att ta ut sin del av arvet tills Hampus, Erik och Linda har lämnat jorden.

– Då kan vi bo kvar och fortsätta att ta hand om familjen, säger Linda.

Trots de juridiska utmaningarna tycker familjen att fördelarna med en gemensam ekonomi, delad på tre personer, väger tyngre.

– Vi är ju tre personer med tre inkomster. Men sen är vi ju också en större familj vilket innebär större utgifter, medger Hampus.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Fakta. Polyamorösa relationer

I dag lever majoriteten av svenskar i tvåsamhet. Med det menas att paret består av två individer. Hur många som har valt att leva med fler än en partner är okänt. I dag är det förbjudet att gifta sig med fler än en person i Sverige.

Undantaget är om giftermålet genomfördes i ett land med andra lagar. Senaste försöket att

kartlägga fenomenet genomfördes 2018. Skatteverket konstaterade att cirka 679 personer är registrerade som gifta med fler än en partner. Dock är det inte alla som reser utomlands och gifter sig.Många par har gift sig och senare flyttat till Sverige.
Källa: Skatteverket, DN

Sparekonomens bästa tips till polyamorösa familjer

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

I DN:s nya serie följer vi en rad familjer som lever utanför kärnfamiljsnormen. Först ut är Hampus, Linda och Erik som lever tillsammans. Här är sparekonomen Sharon Lavies tips till de som vill vara fler än två vuxna i hushållet.

Till att börja med är det bra att känna till att sambolagen bara gäller om det är två personer som flyttar ihop. Lagen reglerar vem som behåller vad i hushållet vid en separation.
– Här gäller det att planera i tid hur ni gör om en eller två personer vill separera. Vem behåller vad i så fall? Skriv gärna egna avtal med varandra, säger Sharon Lavie, som var familjeekonom på Ikano bank, men som numera är sparekonom.
Vissa saker kan vara svåra att kräva kompensation för vid en separation. Det gäller till exempel kostnaden för maten eller elen. Därför bör ni undvika att bara en eller två personer alltid handlar mjölken eller betalar elräkningen.
När det väl är dags att flytta in i bostaden är det smart att slå en signal till försäkringsbolaget. Enligt lagen kan bara två personer vara sambor. Det innebär att ytterligare personer riskerar att klassas som inneboende. Normalt sett brukar en inneboende behöva ha en egen hemförsäkring.
– I värsta fall kan det handla om väldigt mycket pengar som går förlorade. Därför är det alltid bra att fråga försäkringsbolaget hur

det ligger till. Det finns försäkringar som försäkrar alla i samma hushåll, säger Sharon Lavie.

I en relation brukar det oftast finnas gemensamma mål, som familjen behöver spara till. Som tur är kan man vara fler än två personer på ett och samma bankkonto. Dock kan ni bli tvungna att stänga kontot ifall en person vill separera. Då behöver de som är kvar i relationen öppna ett nytt konto.

– Givetvis ska alla ha tillgång och insyn i kontot, tillägger Sharon Lavie.

Känns relationen stabil? I så fall kan det vara läge att skriva testamenten. Precis som Erik, Hampus och Linda berättar för DN finns det utmaningar på den här fronten. Om en förälder avlider har barnet alltid rätt till sin laglott. Det kan leda till att de andra behöver lösa ut barnet, till exempel ur den gemensamma bostaden. Sharon Lavie har dock ett förslag:

– Ni kommer inte undan rätten till laglotten, men däremot kanske man kan skapa en livförsäkring, säger hon.

Raffaella Lindström
raffaella.lindstrom@dn.se

Bostadspriser na fortsatte att stiga under augusti

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

I augusti steg snittpriset för en bostad med 1,9 procent, enligt företaget Valueguard så kallade Hoxindex.

Mest steg indexet för villor och bekräftar en trend som varat sedan försommaren, att det är just villapriserna som stiger mer sedan spridningen av coronaviruset dämpats.

Valueguard påpekar särskilt i sitt pressmeddelande att pandemin har förändrat gamla säsongsmönster när det gäller hur bostadsmarknaden fungerar.

Trots att pandemin inte är över pekar siffrorna på att den nedgång i priserna som skedde i inledningen av smittspridningen, har vänts till sin motsats under sommaren och att den trenden fortsätter.

Snittpriset för bostadsrätter steg med med 1,2 procent i augusti,

jämfört med juli och villaindexet steg med 2,4 procent. Bland storstäderna är det Stockholms som noterar den högsta prisökningen, 1,7 procent, medan de steg i snitt med 1,4 procent i Malmö och 0,5 procent i Göteborg.
När det gäller villor steg snittpriset med 0,7 procent i Stockholm, 4,0 procent i Göteborg och 2,1 procent i Malmö.
På årsbasis har det genomsnittliga priset för en bostadsrätt stigit med 4,1 procent och för en villa med 10,6 procent.

Mäklare vittnar också om att köparnas efterfrågan har förändrats på grund av pandemin. Fredrik Kullman, vd för Bjurfors i Stockholm menar att då bostaden nu även är en arbetsplats för många så efterfrågas större bostäder än tidigare.
– Just nu är storlek en väldigt viktig faktor i valet av bostad. Detta gynnar i första hand villor men även lägenheter i de lägre prissegmenten utanför tullarna, säger han i en skriftlig kommentar.
Erik Olsson Fastighetsförmedlings bostadsindex pekar på att stämningen bland spekulanter på

visningar har ändrats kraftigt sedan mätningen i maj. Då trodde nästan varannan, 46 procent, att priserna skulle sjunka under de kommande tolv månaderna. I augusti var det endast 26 procent som trodde samma sak.
Andelen som trodde på prisuppgångar steg från 20 procent i maj till 31 procent i augusti.
Besökarna räknar dock med en kommande högre rörlig boränta än vad de gjorde i maj; i snitt 2,1 procent då mot 2,88 procent i augusti.

Dan Lucas
dan.lucas@dn.se

Så hittar du nytt jobb under coronakrisen

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Har du tröttnat på ditt jobb, men trots upprepade samtal med chefen får du inga nya uppgifter? DN har talat med rekryterare och rådgivare som tipsar om bästa sättet att

komma vidare när du känner att du har fastnat i karriären.

I takt med att coronakrisens varsel och uppsägningar ökar, ökar även konkurrensen om de arbeten som finns. Går det att hitta något nytt? DN vände sig till tre proffs för att få råd och tips på hur man söker jobb. Alla understryker hur viktigt det är att först ta reda på vad det är man vill.

– Det är först när du vet vad du vill som du kan ta ut kompassriktningen. Har du inte trivts, ta reda på varför. Ibland handlar det inte om arbetsuppgifterna i sig. Det kan vara arbetsmiljön eller att du har en chef som inte stöttar din utveckling. Eller så behövs det ett omtag med en utbildning, säger rådgivaren Sara Cavric på TRR som stöttar privata tjänstemän att hitta nytt jobb.

När du tror dig veta vart du vill är det dags att börja nätverka:

– Den som inte har ett bra nätverk kan börja bygga ett, säger Therese Rocafort Svensson, rekryteringskonsult på Experis och fortsätter:

– Berätta för ditt nätverk att du söker jobb. Om du har kört fast

kan du ta reda på hur de har tänkt och gått tillväga. Du kan få tips om andra jobb eller om någon söker en person med din kompetens.
Therese Rocafort Svensson tycker också att man ska söka bredare än vad man har tänkt sig.
– Något som kanske inte verkar superspännande vid första anblicken kan visa sig vara det på grund av de möjligheter det erbjuder – arbetstiderna, flexibiliteten – eller att företagets värderingar passar.
Att använda sig av Linkedin är viktigt, menar rekryterarna samstämmigt. Sara Cavric på TRR säger:
– Fördelen med Linkedin är att det jobbar för dig när du gör annat. När rekryterare eller företag går in och söker på Linkedin slår de in sökord. Så fundera på vad det är för sökord som du ska ha med i din Linkedinprofil. Skriv det gärna flera gånger eftersom frekvensen spelar roll. Stava inte fel då dyker du inte upp hos rekryterare. Använd inte interna begrepp för din bransch, om du funderar på att byta bransch.

Många rekryterare sållar bland alla kandidater med hjälp av olika tester. Här gäller det att svara så uppriktigt som möjligt. På senare tid har fokus legat på hur väl de anställdas värderingar stämmer med företagets. Därför gör till exempel Wise värderingstester för både företag och de sökande, för att se hur väl de matchar.
– Vi strävar efter en fördomsfri process och tester öppnar upp för fler personer, menar Martina Kolga, Talent acquisition specialist på Wise.
Även så kallade ”case” där den sökande får svara på hur de skulle lösa en arbetsuppgift motverkar fördomar, menar hon.
Situationsanpassade intervjuer blir allt vanligare, bekräftar också Sara Cavric på TRR.
En stor förändring under coronakrisen är att de flesta jobbintervjuer sker genom videosamtal. Rekryterarna är övertygade om att videosamtalen har kommit för att stanna även efter pandemin. Men hur ska man förbereda sig? Kolla att ljud och bild fungerar bra. När det gäller klädsel gäller egentligen bara ”hel och ren” förutom att gissa sig till hur de är klädda på den

arbetsplats du söker till, menar de.
– Tänk efter vad du vill berätta om dig själv och börja med det viktigaste först eftersom du inte vet om du får tre minuter eller fem minuter. Många börjar i dåtid och då kommer de aldrig fram till det viktigaste, nämligen var de står i dag. Öva med vänner och bekanta! uppmanar Sara Cavric på TRR.
Om löneanspråk kommer på tal är det bra att vara väl förberedd genom att ha tittat på lönestatistik. Försök att skjuta upp det samtalet till dess att arbetsgivaren har bestämt sig för dig. Går inte det, tipsar Sara Cavric:
– Ta i litet, så att det suger till i magen. Så att arbetsgivaren måste pruta ner lite. Då brukar både du och de bli nöjda.

Helena Sjödin Öberg
helena.sjodin.oberg@dn.se

Rekryternas tips:

1 Börja med att ta reda på vad du vill och vad du tycker är roligt.
2 Bygg och använd ditt nätverk.
3 Arbeta med din profil på Linkedin.

4 Ta kontakt med rekryterare och företag som du skulle vilja jobba på och gör en spontanansökan.
5 Jobba kontinuerligt med din kompetensutveckling. Visa det i ditt cv.
6 När du ska göra ett test: Sitt i lugn och ro och svara ärligt. Det blir allt vanligare att man testar värderingar.
7 Vid videointervjuer: Använd en kamera som visar dig framifrån. Se till att du har en bra uppkoppling, en bra mikrofon och att ljuset är bra.
8 Klädsel: Hel och ren.

Kulturhuset har renoverats med den respekt huset kräver

SÖNDAG 20 SEPTEMBER 2020

Kulturhuset Stadsteatern har renoverats under 1,5 år och återinvigs denna helg. Ola Andersson berättar om bakgrunden till Peter Celsings

glasbyggnad – och ser hur Stockholms city på åtminstone en plats har återfått glansen.

Strax innan första världskriget drömde tyska arkitekter som Bruno Taut, Adolf Behne och Paul Seebart om en helt ny sorts byggnad. ”Die Stadkrone” skulle vara en glasbyggnad, ett kristallpalats, som skulle vara de moderna städernas motsvarighet till de medeltida städernas katedraler.

Om någon stad förverkligat detta så är det Stockholm. Den som närmar sig centrum norrifrån på Sveavägen anar redan på långt håll Kulturhusets glasvägg där paradgatan slutar i Sergels torg. Framför huset samlas vi stockholmare när vi har något att fira, så jämförelsen med medeltida katedraler kanske inte är så långsökt, även om det inte är helgon utan hockeylag vi firar. Anledningen till Kulturhusets existens är dock mer prosaisk än drömmar om kristallpalats. Att bygga Stockholms city var ett komplicerat pussel för Staden. Det inbegrep inte bara tunnelbana och biltunnlar utan även gräddan av de svenska storföretagen och, inte minst, staten.

I början av 1960-talet hade Riksbanken bestämt sig för att bygga sitt nya hus på Brunkebergstorg. Länsstyrelsen höll till i ett adelspalats från 1600-talet på Drottninggatan som dessutom var byggnadsminne. Riksdag och departement behövde mer utrymme. Samtidigt började kulturpersonligheter som Ingmar Bergman, Karl Gerhard och Eyvind Johnson ifrågasätta stadens våldsamma planer. Lösningen blev en arkitekttävling som innefattade inte bara en ny Riksbank utan också nya teaterscener och lokaler dit exempelvis Moderna museet skulle kunna flytta. Om förslaget bara blev tillräckligt bra skulle nog även kultureliten kunna tänkas ge upp sitt motstånd.
Det vinnande förslaget var gjort av Peter Celsing. Han hade tidigt etablerat sig som en av landets konstnärligt ledande arkitekter, och hans förslag var mästerligt, men framför allt var det ett genidrag.
I stället för att samla de olika verksamheterna i en enda stor byggnad delade han upp dem på flera. Riksbanken fick sin svarta kub vid Brunkebergstorg.

Det kulturskyddade adelspalatsets vid Drottninggatan ersattes av en stor teater och en hotellbyggnad. Som fond för Sergels torg placerades Kulturhuset. Glasfasaden och den långsträckta planen med spetsig avslutning lånades rätt av från det härbärge i Paris som Le Corbusier ritat åt Frälsningsarmén 1929.
Tack vare att det var flera byggnader kunde de byggas oberoende av varandra. Kulturhuset hade dock ett problem. Ingen verksamhet av det slaget fanns i Stockholms stad.

Räddningen för tävlingsförslaget blev Riksdagen. Två kamrar skulle bli en, vilket krävde nya lokaler. På rekordtid byggdes Kulturhuset och kunde invigas som temporära lokaler för Sveriges riksdag i januari 1971.
Det skulle dröja till 1990, nästan 25 år efter arkitekttävlingen, innan Stadsteatern flyttade in, och Kulturhuset kunde ta plats i sin byggnad.
Nu har Kulturhuset varit stängt för ombyggnad i ett och ett halvt år. Under ledning av Per Ahrbom, som arbetat hos Peter Celsing och var med redan när huset byggdes,

har Kulturhuset återfått mycket av den glans som har gått förlorad. Rulltrapporna från den misslyckade ombyggnaden på slutet av 1900-talet finns visserligen kvar, men staden har ändå gjort det rätta och behandlat huset med den respekt som det kräver.
Mest spektakulär är nog den 54 meter långa ridå som skapades av konstnären Olle Bærtling till huset på 1970-talet och som även fungerar som gardin för glasfasaden i byggnadens östra del. Den har återskapats med sina originalfärger av Handarbetets Vänner och syns på långt håll från Sveavägen och Hamngatan.
I en tid då övriga city metodiskt byggs om på ett kortsiktigt sätt, som inte innebär förbättring av någonting annat än möjligen fastighetsvärdena, är det en tröst. Skandinaviska Bankens huvudkontor från 1966 på östra sidan av torget var inte ett mästerverk, men ett omsorgsfullt och ambitiöst projekt. Ombyggnaden som nu håller på att avslutas har inte lett till någon höjning av arkitekturnivån, tvärtom. Men när du står i det nyöppnade Kulturhuset och ser ut

över fontänen på Sergels torg och de någorlunda välbevarade byggnaderna på norra sidan kan du faktiskt känna att det ändå finns en del av Stockholms city som är något mer än en tunn fernissa på kapitalförvaltarnas fastighetsportföljer, en del som fortfarande är till för stadens medborgare.
Det finns all anledning att vara tacksam för det.
Ola Andersson

Upprustningen av Kulturhuset Stadsteatern.

Kulturhuset med Teaterhuset ritades av Peter Celsing och uppfördes 1968–1974 i Stockholms city.
Den väldiga glasfasaden mot Sergels torg byttes ut 2017 och i januari 2019 stängdes huset för teknisk upprustning och återställande av huset till originalskick, under ledning av Ahrbom & Partners. Kostnad cirka 900 miljoner kronor.
Gipsväggar har tagits bort, plåtsvepen i taket monterats upp igen, betongväggar har blästrats rena från övermålningar medan

andra väggar återfått kulörta, högblanka ytor.
Biljettkassan har flyttats och ett nytt besökscentrum har öppnat vid huvudentrén. Där står nu också skulpturen ”Brunkebergs minne” av Ebba Bohlin. Olle Bærtlings uttjänta draperier till Hörsalen, sammanlagt 54 meter, har nytillverkats av Handarbetets vänner, Peter Celsings läder-fåtöljer och soffor har renoverats, Ulrik Samuelssons handmålade lampor i Teaterbaren har tvättats och hans stucco lustrovägggar vid Stora Scenen renoverats.

På våning 1 visas en utställning om ”Celsing – visionären, allkonstnären och arkitekten”, liksom Tove Falk Olssons foton av Celsings byggnader.
I Galleri 3 visas Shoplifters totalinstallation ”Chromo zones”.